

Gediminas VALANTIEJUS

DAKTARO DISERTACIJA

**MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO
YPATUMAI TARPTAUTINĖJE
PREKYBOJE TARP EUROPOS
SĄJUNGOS IR KINIJOS
LIAUDIES RESPUBLIKOS,
RUSIJOS FEDERACIJOS BEI
INDIJOS RESPUBLIKOS**

SOCIALINIAI MOKSLAI,
TEISĖ (01 S)
VILNIUS, 2019

MRU
MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Gediminas Valantiejus

MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI
TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP
EUROPOS SAJUNGOS IR KINIJOS LIAUDIES
RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS BEI
INDIJOS RESPUBLIKOS

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2019

Daktaro disertacija rengta 2014–2018 metais, ginama Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui ir Vytauto Didžiojo universitetui Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-1019 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas: prof. dr. Saulius Katuoka (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S)

VARTOJAMŲ SUTRUMPINIMŲ SĄRAŠAS

BRICS – Brazilijos Federacinės Respublikos, Rusijos Federacijos, Indijos Respublikos, Kinijos Liaudies Respublikos ir Pietų Afrikos Respublikos valstybių grupė

ES, Sąjunga – Europos Sąjunga

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

TT – Teisingumo Teismas

GATT – Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos

KN, ES KN – Europos Sąjungos Kombinuotoji nomenklatūra

KOMISIJA – Europos Komisija

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

PMO – Pasaulio Muitinių Organizacija

PPO – Pasaulio Prekybos Organizacija

PVM – pridėtinės vertės mokestis

SESV – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo

SMK – Sąjungos muitinės kodeksas

SUDERINTOS SISTEMOS KONVENCIJA – 1983 m. Tarptautinė suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos konvencija

SUDERINTA SISTEMA - tarptautinė suderinta prekių aprašymo ir kodavimo sistema, taikoma pagal 1983 m. Tarptautinė suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos konvenciją

TRIPS - Sutartis dėl intelektualinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba

TURINYS

ĮVADAS	6
1. MUITAI KAIP PAGRINDINĖ TARPTAUTINĖS PREKYBOS REGULIAVIMO PRIEMONĖ EUROPOS SĄJUNGOJE IR JŲ TAIKYMO TEISINIAI ASPEKTAI	42
1.1. Muitų sąvoka, reikšmė ir tarptautinio teisinio reguliavimo pagrindai bei šaltiniai	42
1.2. Europos Sąjungos bendroji prekybos ir maitų politika: samprata, lygmenys bei jų taikymo ypatumai Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos atžvilgiu.....	59
2. MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP EUROPOS SĄJUNGOS IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: DAUGIAŠALIS LYGMUO	82
2.1. Pasaulio Prekybos Organizacijos prekybinių ginčų dėl maitų, kilusių tarp Europos Sąjungos ir Kinijos Liaudies Respublikos, teisinė analizė bei su jais susiję maitų teisinio reguliavimo klausimai	82
2.2. Pasaulio Prekybos Organizacijos prekybinių ginčų dėl maitų kilusių tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos, teisinė analizė bei su jais susiję maitų teisinio reguliavimo klausimai.....	114
2.3. Pasaulio Prekybos Organizacijos prekybinių ginčų dėl maitų kilusių tarp Europos Sąjungos ir Indijos Respublikos, teisinė analizė bei su jais susiję maitų teisinio reguliavimo klausimai.....	132
2.4. Daugiašaliame lygmenyje kylančių prekybinių ginčų dėl maitų lyginamieji aspektai ir potencialios teisinio reguliavimo tobulinimo sritys.....	139
3. MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE EUROPOS SĄJUNGOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS, KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: SUPRANACIONALINIS LYGMUO.....	145
3.1. Teisingumo Teismo nagrinėtų ginčų, susijusių su tarptautinės prekybos tarp Europos Sąjungos ir Kinijos Liaudies Respublikos apmokestinimu maitais, teisinė analizė bei su jais susiję maitų teisinio reguliavimo klausimai.....	145
3.2. Teisingumo Teismo nagrinėtų ginčų, susijusių su tarptautinės prekybos tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos apmokestinimu maitais, teisinė analizė bei su jais susiję maitų teisinio reguliavimo klausimai.....	216
3.3. Teisingumo Teismo nagrinėtų ginčų, susijusių su tarptautinės prekybos tarp Europos Sąjungos ir Indijos Respublikos apmokestinimu maitais, teisinė analizė bei su jais susiję maitų teisinio reguliavimo klausimai.....	242
3.4. Supranacionaliniame lygmenyje kylančių ginčų dėl maitų lyginamieji aspektai ir potencialios teisinio reguliavimo tobulinimo sritys Europos Sąjungoje	257
4. MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP EUROPOS SĄJUNGOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS, KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: NACIONALINIS LYGMUO	265
4.1. Maitų teisinio reguliavimo ypatumai nacionaliniame Europos Sąjungos vals-	

tybių narių (Lietuvos Respublikos) lygmenyje: teisinės analizės pagrindai bei kriterijai.....	265
4.2. Bendrieji ES muitų teisės ir su ja susijusio nacionalinio teisinio reguliavimo taikymo klausimai Lietuvos Respublikoje	282
4.2.1. Mokestinių ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos importuotų prekių tarifinio klasifikavimo teisinė analizė ir su jais susijusio nacionalinio teisinio reguliavimo ypatumai	282
4.2.2. Mokestinių ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos importuotų prekių muitinės vertės nustatymo teisinė analizė ir su jais susijusio nacionalinio teisinio reguliavimo ypatumai.....	298
4.3. Specifiniai ES muitų teisės ir su ja susijusio nacionalinio teisinio reguliavimo taikymo aspektai Lietuvos Respublikoje.....	312
4.3.1. Mokestinių ginčų dėl muitų taikymo tarptautinei prekybai su Kinijos Liaudies Respublika teisinė analizė ir nacionalinio teisinio reguliavimo bei praktikos ypatumai prekių kilmės, prekybos apsaugos muitų taikymo bei atskirų muitinės procedūrų reglamentavimo srityse.....	312
4.3.2. Mokestinių ginčų dėl muitų taikymo tarptautinei prekybai su Rusijos Federacija teisinė analizė ir teisinio reguliavimo ypatumai sankcijų (baudų) už pažeidimus skyrimo, importo mokesčių lengvatų nustatymo bei muitinės procedūrų įforminimo srityse	332
4.4. Nacionaliniame lygmenyje kylančių ginčų dėl muitų ir su jais susijusių importo mokesčių lyginamieji aspektai bei potencialios teisinio reguliavimo tobulinimo sritys Lietuvos Respublikoje	346
IŠVADOS	354
PASIŪLYMAI	358
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	363
PRIEDAI	420
SANTRAUKA.....	527
SUMMARY	555

„If soldiers are not to cross international boundaries,
goods must do so...“¹
„Tam, kad tarptautinių sienų nekirstų kariai,
tai daryti turi prekės ....“

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas ir problematika. Viena iš pagrindinių šiuolaikinės, XXI a. ekonominės pasaulio sąrangos ypatybių, tiesiogiai įtakojančių tiek tarptautinės, tiek ir nacionalinių teisinių sistemų funkcionavimą, yra globalumas (globalios ekonomikos sistemos atsiradimas)². Šis reiškiny, pirmiausia, siejamas su laisvos ir atviros tarptautinės prekybos sistemos susiformavimu, bendrų, visų šioje sistemoje dalyvaujančių valstybių tarpusavio daugiašaliais susitarimais nustatytų, tarpvalstybinius ekonominius santykius reglamentuojančių taisyklių bei standartų įtvirtinimu³. Dėl šios priežasties tarptautinės teisės doktrinoje pastaruoju metu gana daug dėmesio skiriama tarptautinės prekybos reguliavimo problemoms ir iššūkiams ypač nagrinėjant klausimus, susijusius su valstybių ekonominio suvereniteto⁴ koncepcija, jos praktinio įgyvendinimo ypatumais. Pavyzdžiui, kaip pažymi prof. M. Herdegen, M. K. Lewis ir S. Frankel, net ir veikiant globalizacijos veiksniams teisė reguliuoti tarptautinės (užsienio) prekybos procesus laikytina ir kiekvienos atskiros valstybės suvereniteto elementu, jos suverenios kompetencijos dalimi⁵. Savo ruožtu, įgyvendindamos šią teisę, tarptautinės prekybos procesų reguliavimui daugelis pasaulio valstybių dažniausiai naudojo bei iki šiol naudoja mokestines arba tarifines (angl. *tariff* – muitas) priemones, kurios susijusios su muitų taikymu apmokestinant prekių judėjimą (importą, eksportą ar istoriniu vertinimu, netgi tranzitą) per valstybių išorines sienas⁶. Tačiau kartu, įvertinus

1 Otto T. Mallery, "Economic Union and Enduring Peace," *Annals* 216 (1941): 125.

2 žr. pvz. Michael Akehurst ir Peter Malanczuk, *Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas* (Vilnius: Eugrimas, 2000), 59; Joseph E. Stiglitz, et al., *Joseph Stiglitz and the World Bank: The Rebel Within (Anthem Studies in Development and Globalization)*, (London: Wimbledon Publishing Company, 2001), 57-93; Vytautas Juščius, *Ekonomikos internacionalizacijos ir globalizacijos poveikis gamybos paskirstymo vartojimo santykių raidai. Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga* (Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2006), 5; Joshua Barkan, „Law and the geographic analysis of economic globalization“, *Progress in Human Geography* 35, 5 (2011): 594-596.

3 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *Muitinė tarptautinės prekybos logistinėje grandinėje* (Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2014), 23.

4 Būtina pastebėti, jog valstybių suverenitetas, t. y. valstybės valdžios viršenybė, savarankiškumas ir nepriklausomybė santykiuose su bet kuria kita valdžia, *inter alia* ir ekonominiuose santykiuose, šiuolaikinėje tarptautinės teisės doktrinoje (nuo XX a. vidurio) yra pripažįstamas pagrindiniu valstybių požymiu ir taptautinės visuomenės (bendruomenės) funkcionavimo ypatybe, žr. Barry Buzzan, *Žmonės, valstybės ir baimė: tarptautinio saugumo studijos po šaltojo karo* (Vilnius: Eugrimas, 1997), 219; Saskia Sassen, *Territory. Authority. Rights: from Medieval to Global* (Princeton: Princeton University Press, 2006), 18.

5 Matthias Herdegen, *Principles of International Economic Law* (Oxford: Oxford University Press, 2013), 66-67; Meredith Kolsky Lewis and Susy Frankel, *International Economic Law and National Autonomy* (New York: Cambridge University Press, 2010), 52-53.

6 Dalia Bernatonytė, *Tarptautinė prekyba* (Kaunas: Technologija, 2011), 312; Eugenija Buškevičiūtė, *Mokesčių sistema* (Kaunas: Technologija, 2007), 155.

muitų svarbą tarptautinei prekybai bei jų nustatymą įtakojančių tarptautinės teisės šaltinių gausą, muitų reglamentavimui reikšmingos teisės normos jau gali būti apibūdinamos ne tik kaip viena iš valstybių nacionalinės teisės sričių, bet ir kaip ir įvairių tarptautinės teisės šakų (tarptautinės ekonominės, prekybos ar muitų teisės) sudėtinė dalis (institutas)⁷. Nacionalinėje teisės doktrinoje (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje) muitų teisinis reguliavimas taip pat yra apibūdinamas kaip pasižymintis ne vien nacionaliniu, bet kompleksiniu integraciniu pobūdžiu ar net tiesiog kaip peržengiantis „tradicinių teisės šakų ribas“⁸.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes bei aptariant atliekamo *tyrimo aktualumą pagrindžiančius teisinius aspektus* būtina atkreipti dėmesį į tai, jog PPO teisėje tiesiogiai akcentuojama išskirtinė muitų, kaip svarbiausios tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, reikšmė⁹. Pavyzdžiui, iš PPO teisės nuostatų (vertinant jas sistemiškai) yra kildinamas bendrasis netarifinių tarptautinės prekybos apribojimų panaikinimo principas (taip pat vadinamas „kiekybinių apribojimų ar panašių priemonių prekyboje panaikinimo principu“), pagal kurį visų kitų, su apmokestinimu nesusijusių, tarptautinės prekybos ribojimo priemonių turėtų būti atsisakoma ir jos turėtų būti konvertuojamos į muitus¹⁰. Analogiškos principinės nuostatos laikomos ir ES teisėje, pavyzdžiui, *Chabo* byloje TT yra išaiškines, jog „daugiašalėse Urugvajaus raundo derybose Sąjunga prisiėmė tarptautinius išpareigojimus, ir pagal kuriuos bendrasis muitų tarifas yra vienintelė turima priemonė apsaugoti bendrą rinką“¹¹. Muitų išskirtinę reikšmę tarptautinės prekybos reguliavimui bei jos liberalizavimui ir su tuo susijusių teisinių priemonių tinkamo taikymo svarbą pažymi daugelis šiuolaikinę tarptautinės prekybos ir PPO teisę analizavusių tarptautinės teisės doktrinos atstovų¹². Be to, būtina pažymėti, jog muitų teisę galima vertinti kaip itin reikšmingą ES

- 7 Tokios nuomonės laikosi tiek daugelis tarptautinės teisės doktrinos, tiek ir kitų teisės sričių (pavyzdžiui, tarptautinės lyginamosios mokesčių teisės) atstovų (P. Bossche, Z. Werner, V. Thuronyi), žr. Victor Thuronyi, *Comparative Tax Law* (The Hague: Kluwer Law International, 2003), 335; Peter van den Bossche and Werner Zdouc, *The law and policy of the World Trade Organization: text, cases and materials* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 474-477. Panašius vertinimus išsako ir prof. J. Linarelli, kuris nurodo, jog tarptautinių ekonominių (prekybinių) santykių reguliavimo srityje valstybių suverenitetą neišvengiamai įtakoja jų tarptautiniai sutartiniai išpareigojimai ir supranacionalinių institucijų priimami sprendimai, žr. John Linarelli et al., *Research Handbook on Global Justice and International Economic Law* (Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2013), x-xi.
- 8 Žr. Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 37. Aplinkybės, jog muitų teisinis reguliavimas yra kompleksinio pobūdžio, susidedantis iš kelių hierarchinių lygmenų (tarptautinio, supranacionalinio (ES) ir nacionalinio), apimantis „muitinę veiklą reglamentuojančius tarptautinius ir nacionalinius teisės aktus“, pažymi ir kiti Lietuvos Respublikos mokslininkai, pavyzdžiui, A. Medelienė, D. Povilauskienė, žr. Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *Mokesčių teisė* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 593-594; Danguolė K. Povilauskienė, *Teisė ir muitinės veikla* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006), 91.
- 9 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl PPO teisės sąvokos.
- 10 Žr. pvz. GATT susitarimo XI straipsnį „Bendras kiekybinių apribojimų panaikinimas“, „Bendras susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001). Šis principas išplaukia ir iš kitų PPO Urugvajaus derybų raunde pasirašytų susitarimų bei priimtų teisiškai įpareigojančių dokumentų, pavyzdžiui, Sutarties dėl žemės ūkio; 1986 m. Valstybių ministrų deklaracijos dėl Urugvajaus derybų raundo, žr. Juozas Radziukynas ir kt., *Europos Sąjungos bendroji prekybos politika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), 46; Rudolf Adlung, „Non-tariff barriers and the Uruguay Round“, *Intereconomics*, 25, 1 (1990): 25-26.
- 11 Byla C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, 2010 E.C.R. I-12109, 30 punktas.
- 12 Žr. Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *WTO – Trade in Goods*

funkcionavimo bei jos materialinės teisės kontekste, nes ES istoriniu požiūriu ir kūrėsi būtent kaip muitų sąjunga, taigi muitų teisinio reguliavimo įtvirtinimas ES lygiu iki šiol yra esminė sąlyga ir pačios ES bei vieningos ES vidaus rinkos egzistavimui¹³. Kartu akcentuotina, jog vykstant naujojo pagrindinio ES muitų teisės šaltinio – 2016 m. gegužės mėn. pradėjusio galioti SMK¹⁴ įgyvendinimo procesui ir diskusijoms dėl naujų prekybos apsaugos muitų taikymą apibrėžiančių ES reglamentų (Nr. 2018/825, 2017/2321 bei 2016/1036¹⁵), tampa itin aktualūs pasiūlymai dėl ES muitų teisės galimo tobulinimo, siekiant vystyti ES konkurencingumą tarptautinėje ekonomikoje, prisitaikyti prie besikeičiančių tarptautinio verslo sąlygų ar identifikuoti sritis, kuriuose iškyla būtinybė imtis priemonių dėl diskriminacinių kitų šalių veiksmų (nesąžiningų tarptautinės prekybos praktikų¹⁶). Šiuo aspektu pritariama prof. A. Laurinavičiaus ir kitų autorių, pavyzdžiui, prof. T. Lyons vertinimui, kad ES muitų teisės sisteminimas ar esamo sisteminimo tobulinimas, naujų teisinio reguliavimo instrumentų kūrimas vis dar išlieka svarbiu artimiausios ateities iššūkiu¹⁷. Ši svarba itin išryškėja istoriniame kontekste, kadangi ES politikos dėmesio centre tradiciškai buvo darnus muitų sąjungos ir išorinės prekybos su trečiosiomis šalimis reguliavimas bei jo efektyvaus funkcionavimo užtikrinimas, kitaip tariant ES bendrasis muitų tarifas ir juo grindžiama muitų sąjunga yra laikoma pačios ES prekybinės ir išorinės politikos efektyvumo garantu ir visų kitų integracijos sričių pagrindu¹⁸. Todėl strateginiu požiūriu apibrėžiant tolesnius ES, kaip muitų sąjungos, tikslus, *inter alia* ir teisinio reguliavimo tobulinimo srityje, numatoma užtikrinti tiek tolesnę ES fiskalinių ir kitų ekonominių interesų apsaugą, tiek ir remti iniciatyvas, būtinas ES konkurencingumui tarptautinės preky-

(Leiden, the Netherlands: Koninklijke Brill NV, 2011), 83; Henrik Horn et al., *Legal and Economic Principles of World Trade Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 116-117

- 13 Žr. pvz. Timothy Lyons, *EU Customs Law* (Oxford: Oxford University Press, 2018), 1; Kathrin Limbach, *Uniformity of Customs Administration in the European Union* (Oxford: Hart Publishing, 2015), 13; Massimo Fabio, *Customs Law of the European Union* (Bedfordshire: Turpin Distribution Services, 2012), 12-13.
- 14 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *Official Journal* L 269 (2013).
- 15 „Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentas (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *Official Journal* L 143 (2018); „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *Official Journal* L 338 (2017); „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *Official Journal* L 176 (2016).
- 16 Jomis ES priimtuose muitų teisės aktuose pripažįstamos tarptautinės prekybos praktikos, kurios lemia didelius rinkos iškraipymus, dėl kurių yra būtina taikyti Sąjungos pramonės apsaugos priemones (prekybos apsaugos muitus), žr. pvz. „Komisijos pareiškimas dėl prėjimo“, Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) 2017/2321, *op. cit.*
- 17 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 70-71. Timothy Lyons, *EU Customs Law*, *supra* note, 13: 567-568
- 18 Alkuin Kolliker, *Flexibility and European Unification: The Logic of Differentiated Integration* (Oxford: Oxford University Press, 2006): 117; Paul Craig and Grainne de Burca, *EU law: text, cases, and materials* (Oxford: Oxford University Press, 2015), 638.

bos rinkose sustiprinti¹⁹. Šiuo požiūriu pastebėtina, jog itin svarbių iššūkių kyla tarptautinės prekybos reguliavimui su BRICS regiono valstybėmis²⁰, tai susiję tiek su esminiais ES ir BRICS regiono valstybių bei jų kilmės asmenų, dalyvaujančių tarptautinės prekybos operacijose, konfliktais dėl ES taikomo prekybos apsaugos muitų reguliavimo ir ypač dempingo apskaičiavimo metodikos(-ų), apibrėžtų ES priimtuose muitų teisės aktuose, atitikties PPO teisei (ypač prekybos su Kinijos Liaudies Respublika, taip pat Rusijos Federacija kontekste)²¹, eksporto muitų taikymo teisėtumo bei jų reguliavimo (ypač prekybos su Kinijos Liaudies Respublika kontekste)²², muitinės procedūrų taisyklių tinkamumo ir muitinės teisių kontroliuoti per ES muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamas prekes apimties (ypač aktualu prekybos su Indijos Respublika kontekste)²³. Be to, šiuo metu yra arba tiriamu laikotarpiu (po 2010 m.) buvo svarstomos ir ES laisvosios prekybos sutarčių sudarymo galimybės su minėtomis valstybėmis, todėl kyla vis dažnesnės teisinės diskusijos dėl esamo muitų teisinio reguliavimo režimo optimizavimo, supaprastinimo galimybių²⁴. Atitinkamai yra itin svarbu įvertinti esamą muitų taikymo ES tarptautinėje prekyboje su BRICS regiono valstybėmis (Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija, Indijos Respublika) teisinį reguliavimą ES, išanalizuoti jo atitiktį PPO teisei ir galimybes tobulinti reguliavimą mažinant kylančių prekybinių ginčų skaičių.

Vertinant nacionalinės teisinės sistemos (Lietuvos Respublikos) požiūriu pasirinktos tyrimo temos teisinė analizė reikšminga, nes muitai yra svarbi sudėtinė nacionalinės mokesčių

-
- 19 „Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui COM/2012/0791 final, Muitų sąjungos padėtis (2011)“, Europos Komisija, žiūrėta 2018 birželio 28 d., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0791&from=lt>.
- 20 Žr. šiuo klausimu plačiau Rafael Leal-Arcas, *International trade and investment law*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2011): 87-156.
- 21 Žr. pvz. Edwin Vermulst, Juhi Dion Sud and Simon J. Evenett, „Normal Value in Anti-Dumping Proceedings against China Post-2016: Are Some Animals Less Equal Than Others?“, *Global Trade and Customs Journal* 11, 5 (2016): 219-221; Елена Алексеевна Белова, „Метод корректировок, используемый ЕС в антидемпинговых расследованиях“, *Российский внешнеэкономический вестник* 9 (2017): 126-127; Gregory Shaffer and Henry Gao, „China's Rise: How It Took on the U.S. at the WTO“, *University of Illinois Law Review*, 1 (2018): 177-178.
- 22 Žr. pvz. Qingjiang Kong, „Trade Disputes between China and the EU: Are They Manageable?“, *Global Trade & Customs Journal* 5, 2 (2010): 50; Peter Ban den Bossche and Werner Zdouc, *supra* note, 7: 472-474.
- 23 Žr. pvz. Grzegorz Mazur, „EU-India Bilateral Trade and Investment Agreement – Stumbling Blocks on the Way to Consensus?“, *Research Papers of Wrocław University of Economics* 443 (2016): 62; Zhang Naïgen, „Goods in Transit: Enforcement of IP Rights by Customs Officers“, *Asia Pacific Law Review* 20, 2 (2012): 257-275.
- 24 Tokio pobūdžio iniciatyvos buvo pradėtos su visomis tiriamomis trečiosiomis valstybėmis, tačiau kol kas nėra įgyvendintos, žr. pvz. Roberto Bendini, „In-Depth Analysis. The future of the EU trade policy“, *DG EXPO Policy Department paper*, žiūrėta 2015 gegužės 26 d., [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/ EXPO_IDA\(2015\)549054_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/ EXPO_IDA(2015)549054_EN.pdf); Peter Van Elsuwege, The Four Common Spaces: new impetus to the EU-Russia Strategic Partnership?, in *Law and Practice of EU External Relations: Silent Features of a Changing Landscape*, Alan Dashwood and Marc Maresceau (eds.) (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 334-359; Gabriel Felbermayr, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl, Europe and India: Relaunching a Troubled Trade Relationship“, *ifo Forschungsberichte* 80 (2016): 11.

sistemos dalis ir mokesčių administravimo teisinio reguliavimo elementas²⁵, kurios svarba Lietuvos Respublikai įstojus į ES dar labiau išaugo²⁶, be to, kaip pastebi daugelis mokslininkų (A. Medelienė, A. Laurinavičius, D. Povilauskienė) ši teisinio reguliavimo sritis iki šiol nėra pakankamai tyrinėta²⁷. Ypač akcentuotina tai, kad ES įvykdžius muitų teisės reformą ir 2016 m. įsigaliojus SMK bei su jo įgyvendinimu susijusių ES reglamentų nuostatoms Lietuvos Respublikoje pastaruoju metu (nuo 2016 m.) iš keitėsi bei transformavosi teisinis reguliavimas šioje srityje - priimta nauja Muitinės įstatymo redakcija²⁸, patvirtintos nacionalinės Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės²⁹. Be to, pastaruoju metu ieškoma naujų teisinių metodų kaip turėtų būti formuojama ir atstovaujama Lietuvos pozicija užsienio prekyboje su trečiosiomis valstybėmis, *inter alia*, tiriamomis trečiosiomis valstybėmis (Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija, Indijos Respublika)³⁰. Tai ypač aktualu įvertinus užsienio prekybos su Rusijos Federacija pokyčius bei ypatingai nuo 2014 m. stiprėjančius prekybinius konfliktus, sąlygotus ES ir Rusijos Federacijos politinių bei ekonominių santykių pablogėjimu po Rusijos Federacijos įvykdytos Krymo regiono aneksijos ir kitų veiksmų, susijusių su vykdoma agresija Ukrainos Respublikoje³¹. Pastebėtina, jog mokslinėje literatūroje šie kokybiškai nauji bei esminiai teisinio reguliavimo pokyčiai Lietuvos Respublikoje, jų reikšmė, naujų teisinio reguliavimo taisyklių galimos taikymo problemos ir jų efektyvumas apskritai kol kas nebuvo tiriamas, vertinamas ar nustatinėjamos.

Vertinant muitų teisinio reguliavimo svarbą ES teisės kontekste taip pat svarbu pažymėti, kad nors muitai priskiriami ES bendrosios prekybos politikos įgyvendinimo sričiai ir išimtinai ES kompetencijai, kaip pastebima mokslinėje literatūroje³², faktiniu požiūriu

- 25 Šiuo požiūriu muitų teisė Lietuvos Respublikoje teisinio reguliavimo aspektu vertinama kaip svarbi sudėtinė valstybinės mokesčių sistemos dalis, išskiriant ją kaip atskirą specifinį teisinio reguliavimo objektą (visų kitų mokesčių atžvilgiu), žr. Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 9-15, 592-593.
- 26 Kaip nurodo D. Povilauskienė, Lietuvos Respublikai įstojus į ES, muitų (muitinės) teisė išliko itin svarbi kiek tai susiję su ES teisės derinimu ir įgyvendinimu, nacionalinių teisės normų šioje srityje kūriniu, aiškinimu ir taikymu (ypač įvertinus ir nacionalinio teisinio reguliavimo, įgyvendinimo ES teisę, plėtos tendencijas bei Lietuvos Respublikai naujai tenkančias funkcijas dėl ES biudžeto surinkimo, ES vidaus rinkos ir jos išorinių sienų apsaugos); Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 9, 14-15, 89-90.
- 27 Žr. Alfonsas Laurinavičius, *supra* note, 3: 10-11, 37; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, „Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas“, *Teisė* 78 (2011): 115; Danguolė Povilauskienė, *op. cit.*, 90.
- 28 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *TAR* 26857 (2016).
- 29 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintos Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės“, *TAR* 28531 (2016)
- 30 Žr. „Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymą Nr. 4-58 „Dėl Lietuvos eksporto plėtos 2014-2020 m. gairių patvirtinimo“, *TAR* 7782 (2015) (žr. įsakymo 21.3; 22.4 punktus).
- 31 Žr. plačiau šiuo klausimu Rasa Daugėlienė, „Nature of Trade Policy Between Lithuania and Russia: a Study on the Application of Trade Barriers in the Period of 2007–2014“, *Journal of Economics and Management Research* 4, 5 (2016): 41-58; Leonas Žitkus, „Trade Relations between Lithuania and Russia in Context of Integration Processes“, *European Integration Studies* 8 (2014): 99-106.
- 32 Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *Importuojamų prekių muitinis įvertinimas ir kontrolė* (Vilnius: Lietuvos pramonės, prekybos ir amatų rūmų asociacija, 2008), 8; Monika Baronaitė, „Naudotų apgadintų transporto priemonių muitinio vertinimo ypatumai“, *Teisė* 77 (2010): 66-67; Stanislava Sarapinienė ir Juozas Šarūnas Avižienis, *Muitinės procedūros* (Vilnius: Mykolo Ro-

ES valstybės narės jų administravimo (taikymo) srityje konkuruoja viena su kita, siekiamos surinkti ir joms tenkančią dalį pajamų iš muitų ir kitų importo mokesčių, kurie apskaičiuojami remiantis ES muitų teisės normomis. Siekiamos šių tikslų, ES valstybės narės gali laikytis skirtingos muitinės kontrolės veiksmų praktikos bei priimti ES muitų teisės aktų taikymą smulkiau reglamentuojančius nacionalinius teisės aktus (taikomus atsižvelgiant į vietos situaciją bei nacionalinių muitinės administracijų darbo ypatumus). Galiausiai ES muitų teisė gali būti skirtingai taikoma (aiškinama) ir atskirų ES valstybių narių nacionaliniuose teismuose nagrinėjant ginčus dėl nacionalinių muitinių administracijų sprendimų ar veiksmų³³. Šios aplinkybės sudaro prielaidas nevienodam ES bendrosios prekybos ir muitų politikos³⁴ įgyvendinimui ES valstybėse narėse bei kelia grėsmę vieningam ES bendrojo muitų tarifo, nustatomo trečiųjų valstybių atžvilgiu³⁵, taikymui visoje ES. Akivaizdu, jog šios problemos turėtų būti neatidėliotinai sprendžiamos, nes neigiamai įtakoja pačios ES, kaip patikimo ir prognozuojamo tarptautinės prekybos partnerio, statusą, taip pat tarptautinės prekybos subjektų verslo ryšius, sąlygoja konfliktus tarp mokesčių mokėtojų (muitinės skolininkų) ir mokesčių administratorių (muitinės administracijų)³⁶, negatyviai veikia atskirų ES valstybių narių ekonominę raidą, kenkia jų ekonominiam konkurencingumui, fiskaliniams interesams. Todėl svarbu ieškoti teisinių sprendimų kaip ES valstybės narėse, visų pirma, Lietuvos Respublikoje³⁷, tinkamai laikantis ES bendrosios prekybos ir muitų politikos reikalavimų sudaryti verslui palankią teisinę aplinką, skatinti su tarptautinės prekybos plėtra susijusias investicijas (muitinės sandėlių, logistikos centrų steigimas ir logistikos bei krovinių vežimo ir kitų ekspedicinių paslaugų vystymas, transporto infrastruktūros projektai, laisvųjų ekonominių zonų kūrimas ir kitos susijusios verslo sritys³⁸). Tuo tikslu būtina šalinti galimas nacionalinio lygmens kliūtis

---

merio universitetas, 2008), 8; Catherine Truel and Emmanuel Maganaris, „Breaking the code: the impact of the Union Customs Code on international transactions“, *World Customs Journal* 9, 2 (2015): 17-18; Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 32-35; Tom Walsh, *European Union Customs Code* (Kluwer Law International: Alphen aan den Rijn, 2015), 28.

33 Į šią aplinkybę ir su ja susijusius spręstinus iššūkius (siekiant užtikrinti visapusišką, vienodą ir veiksmingą ES muitų teisės taikymą visoje Sąjungoje) ne kartą yra atkreipęs dėmesį ir TT savo byloje *inter alia* ir spręsdamas ginčus dėl muitų taikymo iš tiriamų trečiųjų valstybių importo toms prekėms, žr. pvz. bylas C-595/11, Steinel Vertrieb GmbH v. Hauptzollamt Bielefeld, 2013 EU:C:2013:251, 34 punktą; C-450/12, HARK GmbH & Co. KG, Kamin-und Kachelofenbau v. Hauptzollamt Duisburg, 2013 EU:C:2013:824, 37 punktą, ir C-116/12, Ioannis Christodoulou ir kt. v. Elliniko Dimosio, 2013 EU:C:2013:825, 34 punktą.

34 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl ES bendrosios prekybos ir muitų politikos sąvokų.

35 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl ES bendrojo muitų tarifo sąvokos.

36 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl susijusių sąvokų, kuriomis apibrėžiama muitinės ir kitų muitinių teisinių santykių subjektų sąvokos.

37 Šiame disertaciniame tyrime yra detalai nagrinėjama tik Lietuvos Respublikos ir jos patirtis bei praktika šioje srityje (žr. paaiškinimus dėl „Tyrimo objekto“ disertacijos 16-17 psl.), kitų ES valstybių narių praktika lyginamuoju aspektu yra analizuojama tiek, kiek ji susijusi su TT nagrinėtomis ginčų bylomis, kuris pateko į atliekamo tyrimo imtį, žr. disertacijos priedus Nr. 9, 10 ir 11.

38 Tai itin aktualu Lietuvos Respublikos, kaip tranzitinės šalies prekių srautams tarp ES valstybių narių ir Nepriklausomų Valstybių Sandraugos bei Eurazijos Ekonominės Sąjungos valstybių (*inter alia* Rusijos Federacijos), ekonomikos kontekste, kadangi prekių pervežimai ir su jais susijusios

ir barjerus tarptautinės prekybos operacijoms, tobulinant nacionalinius teisės norminius aktus, pavyzdžiui, mokesčių administravimo procedūrų reglamentavimo srityse. Itin aktualia nacionalinio pobūdžio problema, susijusia su muitų taikymu ir muitinės veikla ir jos teisiniu reguliavimu išlieka kova su nelegalia prekyba ir kontrabanda iš trečiųjų valstybių (per išorinę ES sieną, kuri atitinka ir Lietuvos Respublikos valstybės sieną), prekių ir asmenų judėjimo per valstybės ir išorinę ES sieną kontrolės priemonių veiksmingumo užtikrinimas, pavyzdžiui, efektyvi nelegalios migracijos kontrolė³⁹. Taigi, esant šioms aplinkybėmis bei įvertinus Lietuvos Respublikos kontekstą, itin aktualiais laikytini muitų ir jų administravimo teisinio reguliavimo problemų kompleksiniai tyrimai, ypač atsižvelgiant į importo mokesčių⁴⁰ ir jų administravimo procedūrų reguliavimo reikšmę užtikrinant šalies ūkio plėtrą ir ekonominį augimą, taip pat atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti Lietuvos Respublikos užsienio prekybos su naujomis BRICS valstybių rinkomis plėtrą⁴¹ (tuo tikslu šalinant ar koreguojant muitais pagrįstas prekybos kliūtis, derantis dėl muitų teisinio reguliavimo režimo optimizavimo).

Aptariant pasirinktos *temos aktualumą praktiniu aspektu* (ypač atsižvelgiant į nagrinėjamų klausimų politinę bei svarbą) pastebėtina, jog nors nuo XX a. pab. vidurio pasaulinėje praktikoje pastebima akivaizdi muitų tarifų mažėjimo tendencija⁴², ji nėra absoliuti, kadangi nuo XXI a. pradžios jokios naujos, papildomos muitų mažinimo iniciatyvos nebuvo įgyvendintos (nepasiekus jokios pažangos bei sutarimo šiuo klausimu PPO Dohos ir Sietlo derybų raunduose, vykusiuose nuo 1999 - 2001 m.⁴³). Be to, po 2007 – 2008 m. prasidėjusios pasaulinės finansinės krizės pasaulyje sustiprėjo protekcionistinės ekonominės politikos tendencijos, susijusios *inter alia* ir su aukštesnio nei įprastai apmokestinimo muitais lygio nustatymu bei taikymu. Tokiu būdu, pavyzdžiui, išaugo tyrimų dėl prekybos apsaugos muitų taikymo (tame tarpe ir nukreiptų prieš ES) skaičius⁴⁴, buvo didinami esamų muitų tarifai ar įvedami nauji muitai⁴⁵, taip pat peržiūrimos bei atšaukiamos muitų

---

verslo sritys istoriniu požiūriu turi didelę reikšmę nacionalinio biudžeto įplaukoms ir šalies ūkio plėtrai, žr. Stanislava Sarapinienė ir Juozas Šarūnas Avižienis, *supra* note, 32; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 40-41.

- 39 Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 58-65; Agnė Kuksaitė, „Išorinių sienų apsauga kaip vidinio Europos Sąjungos saugumo garantas“, *Jurisprudencija* 78, 70 (2005): 43; Kristupas Vasiliaskas, „Kontrabandos ir muitinės prižiūrimų prekių ar produkcijos gabenimo nusikaltimai: kai kurie baudžiamojo įstatymo trūkumai ir tobulinimo galimybės“, *Jurisprudencija* 24, 1 (2017): 191-192.
- 40 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl importo mokesčių sąvokos.
- 41 Žr. „Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymą Nr. 4-58 „Dėl Lietuvos eksporto plėtos 2014-2020 m. gairių patvirtinimo“, *supra* note, 30.
- 42 Pavyzdžiui, po 1995 m. Urugvajaus derybų raundo, kuriame buvo įkurta PPO, vidutinis muto mokesčio tarifas pasaulio valstybėse siekė tik 3,6 proc., kai prieš Antrąją Pasaulinį karą atskirose valstybėse buvo taikomi muitų tarifai, kurių vidutinis dydis viršijo net 40 proc., žr. Carsten Weerth, „Tariffs of the World: Are Customs Duties Really Growing Unimportant“, *Global Trade & Customs Journal* 4, 2 (2009): 53; John Linarelli, „How Trade Law Changed: Why It Should Change Again“, *Mercer Law Review*, 65 (2014): 639; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 47;
- 43 Carsten Weerth, *supra* note, 42; taip pat žr. Jovan Ruvalcaba, „What We Have Lost with the TPP: Value-Driven Trade, a Trigger for WTO Reform“, *Arizona Journal of International & Comparative Law* 35, 2 (2018): 352, 371.
- 44 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 235.
- 45 Miho Araki et al., *International Trade after the Economic Crisis: Challenges and New Opportunities* (Geneva: United Nations, 2010), 6.

lengvatos⁴⁶. Analogiškos tendencijos vis plačiau taikyti muitus, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonę, pastaruoju metu pastebimos ir pagrindinių tarptautinės prekybos ekonominių partnerių, pavyzdžiui, JAV, užsienio prekybos reguliavimo praktikoje. JAV 2017 - 2018 m. inicijavus ženklų importo muitų tarifų, taikomų, pirmiausia, Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms, padidinimą ir JAV administracijai pranešus apie svarstomą galimybę pasitraukti iš daugiašalės tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimo sistemos, grindžiamos dalyvavimu PPO veikloje, kilo platesnio tarptautinio prekybos konflikto (įtraukiant į jį ir kitas valstybes bei pačią ES) grėsmė⁴⁷. Kartu pastebėtina, jog bendras muitų poveikis tarptautinės prekybos reguliavimui yra vertintinas kaip itin svarbus ir dėl jų atliekamos specifinės protekcinės funkcijos, kurią galima vertinti netgi kaip svarbesnę, nei tradicinę, t. y. fiskalinę, muitų funkciją⁴⁸. Protekcinė muitų funkcija realizuojama nustatant prekybos apsaugos muitus (siekiant apsaugoti valstybių vidaus rinką ir vietinę pramonę nuo užsienio kilmės prekių importo poveikio) ir būtent šių muitų taikymas gali nulemti esmines tarptautinės prekybos kliūtis, kadangi tokių muitų tarifai paprastai yra pakankamai aukšti lyginant su įprastiniais kitų rūšių muitais⁴⁹. Būtina pastebėti ir tai, jog muitai yra laikomi nuosavu ES biudžeto ištekliumi⁵⁰ ir iš jų į ES biudžetą surenkama reikšminga pajamų dalis, t. y. nuo 10 iki 20 proc. pajamų⁵¹. Galiausiai, taisyklės nustatytos muitų teisiniam reguliavimui ES, paprastai taikomos ir yra reikšmingos taip pat ir kitiems importo mokesčiams (importo PVM, akcizams), kurie skaičiuojami nuo prekių muitinės vertės ar kuriuos administruoja muitinė bei prievolė juos mokėti atsiranda įforminus atitinkamas muitinės procedūras⁵².

46 Prabodh Seth, „The Impact of the Global Economic Crisis on Customs“, *World Customs Journal* 3, 2 (2009): 136.

47 Gregory Shaffer and Henry Gao, *supra* note, 21: 181-182; Meixin Guo, Lin Lu, Liugang Sheng and Miaojie Yu, „The Day After Tomorrow: Evaluating the Burden of Trump's Trade War“, *Asian Economic Papers* 17, 1 (2018): 101.

48 Šiuo fiskaliniu aspektu muitai vertinami, pirmiausia, tik kaip valstybių biudžeto pajamų šaltinis, šiuo metu (2016 – 2017 m. duomenimis) bandra muitų ir kitų muitinės administruojamų mokesčių dalis tarp visų kitų mokesčių pajamų atskirų pasaulio regionų valstybėse siekė nuo 25,8 proc. (Europos valstybių regione) iki daugiau kaip 40 proc. (Afrikos valstybių regione), nors atskirose valstybėse šie skirtumai buvo dar didesni, žr. *World Customs Organization: Annual Report 2016-2017* (Brussels: WCO, 2017), 26, 28-75.

49 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 190-191; Igor Bagayev et al., „Non-Tariff Barriers, Enforcement, and Revenues: The Use of Anti-Dumping as a Revenue Generating Trade Policy“, *UCD Centre for Economic Research Working Paper Series* 6 (2017), 22.

50 80 proc. ES valstybėse narėse surenkamų muitų mokesčių sumos privalo būti perdedama į ES biudžetą, likusi dalis paliekama valstybėms narėms, muitų administravimo išlaidoms padengti, žr. ES Tarybos 2014 m. gegužės 6 d. sprendimą Nr. 2014/335/EU, Euratom, *Official Journal*, L 168 (2014).

51 Žr. pvz. Timothy Lyons, *EC Customs Law* (Oxford: Oxford University Press, 2008), 58-59; Eugeniya Buškevičiūtė, *Viešieji finansai* (Kaunas: Technologija, 2008), 66. Pažymėtina, jog per pastaruosius penkerius metus (nuo 2013 m.) iš muitų surenkama ES biudžeto pajamų dalis turėjo tendenciją didėti: jei 2013 m. ji siekė tik 10,14 proc. biudžeto pajamų, tai vėlesniu laikotarpiu (2016 m.) ji sudarė 15,2 proc., žr. „Financial Report 2013“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 6 d., http://ec.europa.eu/budget/financialreport/2013/revenue/index_en.html; „EU Customs Union - Facts and figures“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 6 d.; https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/facts_figures_en.pdf.

52 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 476-478, 351.

Visi šie aukščiau aptarti teisiniai, taip pat kiti (politiniai ir ekonominiai veiksniai) veiksniai, taip pat ir protekcinis (prekybos apsaugos) muitų aspektas suponuoja būtinybę plačiau tirti ir nagrinėti muitų taikymo teisinės prielaidas bei jų teisinį reguliavimą tarptautinės muitų teisės, ES ir nacionalinės teisės kontekste⁵³. Atitinkamai, disertaciniu tyrimu yra sprendžiama ši **mokslinė tyrimo problema**: kokios teisinės prielaidos sąlygoja prekybinius teisinius ginčus dėl muitų taikymo, kylančius tarptautiniu, supranacionaliniu (ES) ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygiu, ir kokiomis nuostatomis turėtų būti grindžiamas muitų taikymo ES ir jos valstybių narių (Lietuvos Respublikos) tarptautinei prekybai su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija bei Indijos Respublika reguliavimas siekiant sumažinti kylančių ginčų skaičių? Tokių tyrimo problemos pasirinkimą sąlygoja tai, kad šiuolaikinėmis sąlygomis tarptautinės prekybos ir muitų, kaip pagrindinio jos tarifinio reguliavimo instituto⁵⁴, reglamentavimo sistema išlieka fragmentiška, pasižyminti kompleksišku ir didele teisės šaltinių įvairove, o tai sudaro prielaidas nevienodam muitų teisinio reguliavimo priemonių taikymui tiriamų trečiųjų valstybių atžvilgiu tiek ES, tiek ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos lygmeniu)⁵⁵.

Būtina pažymėti, jog atliekant muitų teisinio reguliavimo tyrimą šioje disertacijoje jis yra fokusuojamas į ES bei jos valstybių narių, visų pirma, Lietuvos Respublikos, tarptautinę prekybą su BRICS regiono⁵⁶ valstybėmis – Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija, Indijos Respublika tiek pagal eksporto, tiek pagal importo apimtis patenkančiomis tarp pačių svarbiausių ES tarptautinės prekybos partnerių⁵⁷. Tokiu būdu disertacijoje nagrinėjamas muitų, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, taikymas, jo problematika būtent prekybos su šiomis trečiosiomis valstybėmis kontekste. Pabrėžtina, jog

53 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl tarptautinės muitų teisės, ES muitų teisės ir nacionalinės muitų (muitinės) teisės sąvokų.

54 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl muitų ir tarifinių prekybos reguliavimo priemonių sąvokų.

55 Pavyzdžiui, prof. A. Laurinavičius nurodo, jog išvardintos aplinkybės sąlygoja tai, kad tarptautinėje prekyboje yra susiduriama su „skirtingomis muitinių politikomis“, žr. Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 32, 70. Panašios nuomonės laikosi ir kiti autoriai, pavyzdžiui, dr. K. Limbach, žr. Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 38.

56 BRICS terminas nuo XXI a. pradžios (2001 m.) yra vartojamas ekonominėje, politinėje literatūroje bei tarptautinės teisės mokslo doktrinoje ir teisiniuose dokumentuose ir šiuo metu juo apibrėžiamos penkos pasaulio valstybės (Brazilijos Federacinė Respublika, Rusijos Federacija, Indijos Respublika, Kinijos Liaudies Respublika ir Pietų Afrikos Respublika), kurios pasižymi išskirtiniu augančiu ekonominiu potencialu bei reikšme (jų teritorija užima daugiau kaip 25 proc. pasaulio teritorijos ir jose gyvena daugiau kaip 40 proc. pasaulio gyventojų) ir kurios iki 2050 m. gali tapti pagrindinėmis pasaulio ekonomikos lyderėmis. Pažymėtina, jog ši valstybių grupė pirmiausia apėmė tik Brazilijos Federacinę Respubliką, Rusijos Federaciją, Indijos Respubliką ir Kinijos Liaudies Respubliką (buvo vartojamas BRIC terminas), o Pietų Afrikos Respublika šiai grupei priskirta nuo 2011 m., žr. Oliver Stuenkel, *The BRICS and the Future of Global Order* (London: Lexington books, 2015), ix-x, 39-40; Rafael Leal-Arcas, „The European Union and New Leading Powers: Towards Partnership in Strategic Trade Policy Areas“, *Fordham International Law Journal* 32 (2008): 345-346.

57 „Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %) (2017, excluding intra-EU trade)“, European Commission, žiūrėta 2018 gegužės 15 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.04.2018.pdf (žr. 1-10 lentelės pozicijas). Pastebėtina, jog prekyba su visomis šiomis valstybėmis (jų grupe) sudarė beveik ketvirtadalį (23,8 proc.) visos ES tarptautinės prekybos apimties, be to, su jokia kita trečiąja valstybe(-ėmis) nebuvo vykdoma didesnio masto tarptautinė prekyba.

tyrimas neapėmė dviejų likusių BRICS regiono valstybių – Brazilijos Respublikos ir Pietų Afrikos Respublikos atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu (2017 m. duomenimis) jos (vertinant kiekvieną atskirai), skirtingai nei Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika, nepatenka į dešimties didžiausių ES tarptautinės prekybos partnerių sąrašą⁵⁸. Be to, vertinant ir Lietuvos Respublikos užsienio prekybos kontekstą bei jį apibūdinančius statistinius duomenis, būtina pažymėti, kad tarptautinės prekybos su šiomis dvejomis valstybėmis (Brazilijos Respublika ir Pietų Afrikos Respublika) apimtys buvo žymiai mažesnės lyginant su kitomis BRICS regiono valstybėmis, taip pat nei Brazilijos Respublika, nei Pietų Afrikos Respublika nepatenka tarp pagrindinių Lietuvos Respublikos užsienio prekybos partnerių, o muitų taikymas Lietuvos Respublikoje iš šių valstybių importuojamoms prekėms iki šiol nesąlygojo reikšmingesnio teisinių ginčų skaičiaus⁵⁹. Ši aplinkybė taip pat sąlygojo tai, kad muitų taikymas tarptautinei prekybai su Brazilijos Respublika ir Pietų Afrikos Respublika nėra analizuojamas šiame disertaciniame tyrime.

Taip pat akcentuotina, jog nurodytos trys valstybės (Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija, Indijos Respublika) į tyrimo aprėptį įtraukiamos ir pasirinkemos ne tik dėl istoriškai augančios jų bendros pasaulinės ekonominės bei geopolitinės reikšmės⁶⁰, bet ir išskirtinės strateginės ir prekybinės reikšmės tarptautiniuose santykiuose su ES⁶¹. Pavyzdžiui, Rusijos Federacija yra vertinama kaip strateginė ES ekonominė ir prekybinė partnerė, su kuria ES valstybės narėse yra susijusios itin glaudžiais ekonominiais ir prekybiniais ryšiais, ypač atsižvelgiant į itin dideles energijos išteklių importo iš Rusijos Federacijos apimtis⁶². Savo ruožtu, Kinijos Liaudies Respublika yra pati svarbiausia ES tarptautinės

58 *Ibid.*

59 Pagrindinėmis bei svarbiausiomis Lietuvos Respublikos užsienio prekybos partnerėmis (iš ne ES valstybių narių grupės) nuo 2010 m. buvo Kinijos Liaudies Respublika ir Rusijos Federacija (iš BRICS valstybių grupės), taip pat JAV ir Norvegijos Karalystė, dėl muitų taikymo tarptautinei prekybai su šiomis valstybėmis kilo daugiausiai teisinių mokesčių ginčų, žr. Gediminas Valantiejus, "Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010", from *Social Transformations in Contemporary Society: proceedings of an annual international conference for young researchers, 2015 (3)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.) (Vilnius: Mykolas Romeris University, 2015), 86-88; Gediminas Valantiejus, „Problematic aspects of international trade between the United States of America and the Republic of Lithuania in the Lithuanian judicial practice“, from *5th International Scientific Conference Practice and Research in Private and Public Sector – 2015 Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė (ed.) (Vilnius: Mykolas Romeris University, 2015), 121-122, 124-125; Gediminas Valantiejus, „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an international trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“, *International Journal of Area Studies* 11, 2 (2016): 105-106, 111-112.

60 Andrew Hurrell, *On Global Order: Power, Values and the Constitution of International Society* (Oxford: Oxford University Press, 2007), 42-43; Jim O'Neill, *BRICS and Beyond* (New York City: The Goldman Sachs Group, 2007), 5-6.

61 Jolyon Howorth, „EU Global Strategy in a changing world: Brussels' approach to the emerging powers“, *Contemporary Security Policy* 37, 3 (2016): 389-390; Stephan Keukeleire and Tom Delreux, *The Foreign Policy of the European Union*, (New York: Palgrave Macmillan, 2014), 317-319; Christopher Hill, Michael Smith and Sophie Vanhoonaeker, *International Relations and the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2017). 425-428.

62 Kari Liulto, The Economic Dependence of EU Member States on Russia, from *The War in Ukraine: Lessons for Europe*, Artis Pabriks and Andis Kudors (eds.), (Riga: University of Latvia Press, 2015), 78-81.

prekybos partnerė (vertinant pagal prekybos apimtis) su kuria numatoma ir toliau plėtoti itin glaudžius prekybinius santykius, pavyzdžiui, remiantis pastarąjį dešimtmetį (po 2010 m.) Kinijos Liaudies Respublikos iniciatyva pradėtu įgyvendinti „Vieno kelio, Vienos juostos“ (angl. „*One road, One belt*“) projektu, kurį vykdančioms ES valstybės nares ir Kinijos Liaudies Respubliką glaudžiomis transporto infrastruktūros jungtimis tolesnei prekybos plėtrai⁶³. Galiausiai, Indijos Respublika prekybiniuose santykiuose su ES vertinama kaip auganti eksporto rinka bei potenciali partnerė tarptautinės laisvosios prekybos sutarties sudarymui⁶⁴. Atliekant tyrimą taip pat atsižvelgta į tai, kad visoms trims nurodytoms trečiosioms valstybėms tiriamu laikotarpiu (nuo 2010 m.) buvo taikomas tas pats vienodas nepreferencinis prekybos reguliavimo režimas⁶⁵. Dėl šios priežasties, į tyrimą įtraukus išvardintas trečiąsias valstybes, egzistuoja galimybė atlikti objektyvius muitų teisinio reguliavimo palyginimus ir apibendrinimus, kurie yra grindžiami panašių esminių teisinio reguliavimo sąlygų ir jomis kylančių teisinių prekybinių ginčų analize⁶⁶. Be to, visos tiriamos valstybės analizuojamu laikotarpiu buvo Pasaulio Prekybos Organizacijos (PPO) valstybės narės (Rusijos Federacija tapo nuo 2012 m., tačiau dar iki tiriamo laikotarpio pradžios buvo pradėjusi derybas dėl įstojimo, o pats sprendimas įstoti priimtas ir Prisijungimo protokolas pasirašytas 2011⁶⁷). Dėl šių priežasčių, į identifiкуotas muitų teisinio reguliavimo problemas, kylančios tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių, ir pasiūlymus dėl jų sprendimo galima atsižvelgti taip pat ir plėtojant tarptautinę prekybą su kitomis trečiosiomis valstybėmis, nes daugelio jų atžvilgiu yra taikomi identiški ar analogiški teisinio reguliavimo instrumentai, ypač esant nepreferenciniam prekybos režimui, kuris tiriamu laikotarpiu (nuo 2010 m.) apėmė didesnę dalį visos ES tarptautinės prekybos, kadangi tik apie 25 proc. prekybos buvo vykdoma preferencinių susitarimų pagrindu⁶⁸. Todėl disertacijoje identifiкуotos problemos yra aktualios ir platesniame kontekste (vertinant tarptauti-

63 Jacques Pelkmans et al., *Tomorrow's Silk Road: Assessing an EU-China Free Trade Agreement* (Brussels: Centre for European Policy Studies, 2016), 3-5, 51, 151, 209.

64 Gauri Khandekar, „EU: India Strategic Partnership: From Blind Acknowledgement towards Recognition“, *European Foreign Affairs Review* 18, 4 (2013): 487-490.

65 Sąvoka nepreferencinis prekybos režimas ir jos antonimas preferencinis prekybos režimas yra vartojamos apibūdinant ekonominius ir prekybinius santykius su trečiosiomis šalimis, kurie arba vyksta nesant jokių specialių dvišalių ar daugiašalių prekybinių susitarimų (muitų sąjungos sutarčių, asociacijos sutarčių, laisvosios prekybos sutarčių) tarp konkrečių šalių, nustatančių muitų ar prekybos lengvatas (nepreferencinis prekybos režimas), arba, priešingai, apibrėžiant santykius, kurie plėtojami tokias specialias dvišales lengvatas nustatančių susitarimų (preferencinių prekybos susitarimų) pagrindu, žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 52-54; Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 422-423; Petros C. Mavroidis, *Trade in Goods* (Oxford: Oxford University Press, 2013), 192-195.

66 Būtina pažymėti, jog nors, kaip jau buvo minėta, nė su viena iš tiriamų trečiųjų valstybių ES nėra sudariusi preferencinių prekybinių susitarimų, kai kurios specifinės tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimo sąlygos jų atžvilgiu skyrėsi (pavyzdžiui, dėl skirtingų atskirų valstybės narystės PPO sąlygų, skirtingo ES bendrųjų preferencijų (muitų lengvatų) sistemos taikymo jų atžvilgiu ir pan.), tačiau šie skirtumai nebuvo esminiai ir neapėmė visų sričių, žr. disertacijos priedą Nr. 2.

67 „Russian Federation“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 birželio 7 d., https://www.wto.org/English/thewto_e/acc_e/a1_russie_e.htm.

68 Žr. *Trade, Growth and World Affairs. Trade Policy of the EU's 2020 strategy, COM(2010)612* (Brussels: European Commission, Trade, 2010), 20; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 52-54, 52.

nę prekybą su visomis kitomis trečiosiomis valstybėmis, muitų taikymą jų atžvilgiu), kuri visą dėl jo apimties yra sudėtinga iširti.

Mokslinio tyrimo objektas, tikslas ir uždaviniai. Šios disertacijos *tyrimo objektas* – tarptautinės muitų teisės, ES muitų teisės bei Lietuvos Respublikos muitų (muitinės) teisės normos⁶⁹, reguliuojančios tarptautinę prekybą tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos bei apibrėžiančios importo, eksporto, prekybos apsaugos muitų taikymo teisinius pagrindus bei veiksnius, lemiančius muitų apskaičiavimą⁷⁰.

Akcentuotina, jog šiame disertaciniame darbe yra tiriami tik tie tarptautinės prekybos reguliavimui svarbūs teisiniai institutai, kurie yra mokestinio pobūdžio, tiesiogiai susiję su muitų teisės normų taikymu ir tarptautinėje prekyboje dalyvaujančių prekių apmokestinimu taikant muitus. Pabrėžtina, jog disertacijoje yra nagrinėjamos visos tarptautinėje prekyboje taikomų muitų rūšys (importo, eksporto, prekybos apsaugos muitai bei jų apskaičiavimo veiksniai). Tokia metodologinė nuostata pasirinkta atsižvelgiant į ES muitų politikos sampratą (apibūdinamą disertacijos 1.2 poskyriuje), apimančią visas šias kategorijas. Taip pat pastebėtina, jog nors muitų, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, taikymo ekonominį poveikį ir jų tikslingumą galima išmatuoti bei vertinti pasitelkiant statistiniais duomenimis⁷¹, specialiais rodikliais ir koeficientais (pramonės apsaugos veiksmingumo koeficientu, paklausos ir pasiūlos kreive)⁷², *darbe kaip tyrimo objekto elementas nenagrinėjamas ekonominis ir politinis muitų pagrįstumas, o tik jų taikymo teisinis aspektas/teisėtumas* (pagal autoriaus pasirinktus teisinius kriterijus, žr. 1 pav., 34 psl.).

Atitinkamai, autorius nevertino taikomų muitų teisinio reguliavimo priemonių politinio ar ekonominio tikslingumo požyriū⁷³, *nenagrinėjo muitų tarifų dydžio nustatymo problematikos, muitų tarifų struktūros ar jų pokyčių tendencijų*⁷⁴.

Pagrindinis disertacinio **mokslinio tyrimo tikslas** – atlikti tarptautinės, ES ir Lietuvos Respublikos muitų teisės nuostatų, reguliuojančių ES ir jos valstybės narės – Lietuvos Respublikos – bei trečiųjų valstybių, BRICS regiono šalių (Rusijos Federacijos, Kinijos Liau-

69 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl muitų (muitinės) teisės mokesčių sąvokos.

70 Žr. „Pastabas dėl terminijos“, 35 psl. ir jose pateikiamus paaiškinimus dėl muitų apskaičiavimo veiksnų sąvokų.

71 Petros C. Mavroidis, *supra* note, 65: 88-90.

72 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 105-108 ; Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 323-324, 327-328.

73 Atskirais atvejais tokie argumentai disertacijoje pateikiami tačiau tik tiek, kiek būtina paaiškinti atitinkamų sprendimų istorines aplinkybes, ir vien tik jų pagrindu neteikiamos išvados dėl reguliavimo priemonių teisėtumo ar teisinio tinkamumo.

74 Pastebėtina, jog tiriamo laikotarpio pradžioje (2010 m.) vidutinė konvencinė vertybinė importuojamų pramoninių prekių muto norma ES buvo 6,4 proc., žemės ūkio produktų – 15,0 proc., ne žemės ūkio produktų – 4,1 proc.; o tiriamo laikotarpio pabaigoje (2017 m.) ji išliko iš esmės nepakitusi (vidutinė – 6,3 proc., žemės ūkio produktų – 14,1 proc., o ne žemės ūkio produktų – 4,3 proc.). žr. *Trade Policy Review of the European Union* (World Trade Organization: the WTO Secretariat Reports, 2011), viii; *Trade Policy Review of the European Union* (World Trade Organization: the WTO Secretariat Reports, 2017), 9.

dies Respublikos ir Indijos Respublikos), tarptautinę prekybą, taikymo analizę, remiantis su šiomis teisinio reguliavimo sritimis susijusių teisinių ginčų praktika.

Siekiant nurodyto pagrindinio disertacijos tikslo, buvo iškelti šie **uždaviniai**:

1. Apibūdinti muitų reikšmę tarptautinės prekybos reguliavimui ir bendruosius jų teisinio reguliavimo ypatumus, atskleisti pagrindines muitų teisinio reguliavimo sistemos ES nuostatas bei jos funkcionavimo teisinius iššūkius, išnagrinėti ES muitų politikos Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos atžvilgiu pagrindinius bruožus ir lyginamuosius teisinius aspektus.
2. Išanalizuoti muitų taikymo ypatumus bei problemas, kylančias tarptautinėje prekyboje tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos, remiantis PPO teisės nuostatomis ir PPO ginčų sprendimo institucijų praktika, formuojama ES ir minėtų valstybių prekybiniuose ginčiuose;
3. Ištirti muitų taikymo tarptautinėje prekyboje tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos praktiką supranacionaliniu (ES) lygmeniu, remiantis TT nagrinėtomis teisinių ginčų bylomis bei apibrėžti su šiais ginčiais susijusias ir juos sąlygojančias sisteminės ES muitų teisės taikymo ir aiškinimo problemas;
4. Atskleisti ES muitų teisės, taip pat ją įgyvendinančių nacionalinės teisės normų taikymo ypatumus nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygmeniu mokestinių ginčų bylose dėl tarptautinės prekybos su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika apmokestinimo muitais ir įvertinti nacionalinės praktikos bei nacionalinių teisės normų atitiktį ES muitų teisės normoms bei TT formuojamai praktikai;
5. Parengti detalesius pasiūlymus, kaip turėtų būti tobulinamas muitų teisinis reglamentavimas reguliuojant ES ir jos valstybių narių (Lietuvos Respublikos) tarptautinę prekybą su trečiosiomis valstybėmis (*inter alia* tiriamomis BRICS regiono valstybėmis), siekiant užtikrinti laisvos, sąžiningos ir atviros tarptautinės prekybos sąlygas.

Ginamieji mokslinio tyrimo teiginiai. Moksliniu tyrimu įrodinėjamas šių ginamųjų mokslinių teiginių pagrįstumas:

1. ES taikomų muitų teisinio reguliavimo lygmenų fragmentiškumas bei su juo susiję tarptautinės ir ES muitų teisės normų turinio bei jų tarpusavio sąveikos sistemos prieštaravimai sąlygoja tarp ES ir tiriamų BRICS regiono valstybių dėl muitų kylančius prekybinius ginčus PPO lygmeniu.
2. Nuo 2016 m. įsigaliojusios reformuotos ES priimtų muitų teisės aktų nuostatos, nepašalina esminių sisteminių muitų teisinio reguliavimo neaiškumų ir spragų, kurios, kiek tai susiję su ES ir tiriamų trečiųjų valstybių tarptautinės prekybos reguliavimu, istoriniu požiūriu nulemia teisinius ginčus Sąjungos teismuose (Teisingumo Teisme).
3. Muitų taikymo teisinė praktika ir nacionalinis teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje ne visose srityse atitinka ES bendrosios prekybos ir muitų politikos nuostatas, privalomas vykdyti tiriamų trečiųjų valstybių atžvilgiu.

Ankstesnių mokslinių tyrimų apžvalga. Būtina pastebėti jog šiuolaikinėje tarptautinės viešosios ir ekonominės teisės doktrinoje yra ypač akcentuojama tarptautinės preky-

bos (ir jos reguliavimo elementų, *inter alia* muitų) teisinio reglamentavimo svarba tarptautiniu (daugiašaliu) lygmeniu ir jo reikšmė šalinant šiai prekybai kylančias kliūtis (angl. „trade barriers“)⁷⁵. Pastarąjį dešimtmetį šias temas nagrinėjo tokie autoriai kaip M. Herdegen (2013, 2016)⁷⁶, P.C. Mavroidis (2013)⁷⁷, P. Bossche ir Z. Werner (2013)⁷⁸, H. Horn (2013)⁷⁹, S. N. Lester (2012)⁸⁰, T. Einhorn (2012)⁸¹, D. Bethlehem (2009)⁸², A.T. Guzman ir J. Pauwelyn (2009)⁸³ ir F. Lowenfeld (2008)⁸⁴. Pastebėtina, jog pagrindinė daugelio šių autorių studijose ir monografijose pabrėžiama idėja yra ta, kad nors tarptautinės prekybos (ir muitų) reguliavimo srityje turėtų būti siekiama universalių, vieningų principų, taisyklių bei standartų, pagrįstų PPO teise ir jos fundamentaliomis nuostatomis, taikymo (vieningos sistemos kūrimo), tačiau kartu praktiniu lygmeniu pastebimos ir akivaizdžios tarptautinio teisinio reguliavimo fragmentacijos tendencijos. Jas nagrinėjantys mokslininkai pastebi, kad ši reiškinį sąlygoja tiek institucinio pobūdžio priežastys (skirtingų tarptautinių organizacijų, kurių kompetencija tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimo sistemos priežiūros ir įvairių tarptautinių susitarimų įgyvendinimo srityje nesutampa ar net konkuruoja tarpusavyje, egzistavimas⁸⁵), skirtingų tarptautinės prekybos ir muitų reglamentavimo lygmenų susiformavimas (reguliuojant šią sritį tiek PPO teisės nuostatomis, tiek daugiašaliais ar dvišaliais prekybiniais susitarimais (apibrėžiančiais regioninės valstybių integracijos teisinius pagrindus), tiek ir vidaus priemonėmis/vidaus (nacionaline) teise (angl. *domestic instruments, domestic law*)⁸⁶. Pastarojo reiškinio (prekybinių santykių reguliavimo regioniniais susitarimais ir juose numatytų muitų taikymo režimo) svarbą bei jo sąlygojamą tarptautinės prekybos reguliavimo skirtumą reikšmę, kaip būdingą šiuolaikinės tarptautinės prekybos reguliavimo sistemos bruožą, taip pat akcentuoja daugelis mokslin-

-
- 75 Daniel Bethlehem et al., *The Oxford Handbook of International Trade Law* (Oxford: Oxford University Press, 2009), 32; Andrew TF Lang, „World Trade Law After Neo-Liberalism“, *Social & Legal Studies* 23, 3 (2014): 412.
- 76 Matthias Herdegen, *supra* note, 5 (pastaba: leidinys buvo išleistas 2013 ir 2016 m. redakcija, tekstas pateikiamas nuorodos į 2013 m. redakciją).
- 77 Petros C. Mavroidis, *supra* note, 65.
- 78 Piet van den Bossche and Werner Zdouc, *supra* note, 7.
- 79 Henrik Horn et al., *supra* note, 12.
- 80 Simon Nicholas Lester, *World Trade Law: Text, Materials and Commentary* (Oxford: Hart Publishing, 2012).
- 81 Tolia Einhorn, „Customs Law, International“, from *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume II*, Rudiger Wolfrum (ed.), 957-980, (Oxford: Oxford University Press, 2012).
- 82 Daniel Bethlehem et al., *supra* note, 75.
- 83 Andrew Guzman and Joost H. B. Pauwelyn, *International Trade Law* (Alphen aan den Rijn: Aspen Publishers, 2009).
- 84 Andreas F. Lowenfeld, *International Economic Law: 2nd edition* (Oxford: Oxford University Press, 2008).
- 85 Pavyzdžiui, tokios kompetencijų pasidalijimo problemos pastebimos PPO ir PMO, kaip pagrindinių tarptautinę prekybą ir muitų reguliavimą koordinuojančių institucijų, veikloje, žr. Tolia Einhorn, *supra* note: 81, 975-977; Marina Foltea, „WTO-WCO: A Model of Judicial Institutional Cooperation“, *Journal of World Trade* 46, 4 (2012): 815.
- 86 Matthias Herdegen, *supra* note, 5: 178, 269, 276; Petros C. Mavroidis, *supra* note, 65: 237-238. Šią problematiką (kiek tai susiję su ES kontekstu) plačiau nagrinėja ir akcentuoja prof. R. Leal-Arcas, žr. Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20: 35-36, 60-61, 85-86.

ninkų (L. Bartels, F. Ortino, J. Linarelli)⁸⁷. Nacionalinėje teisės doktrinoje šiai pozicijai priitaria ir prof. A. Laurinavičius, kuris taip pat nurodo, jog nepaisant globalizacijos reiškinių ir su juo susijusios naujos tarptautinės prekybos reglamentavimo tvarkos kūrimo, išlieka ir akivaizdūs muitinių teisinių santykių reguliavimo skirtumai nacionaliniu lygmeniu⁸⁸, šias tendencijas yra pastebėję ir kitų ES valstybių narių mokslininkai, pavyzdžiui, K. Limbach⁸⁹. Autorius pažymi, jog į šias bendrąsias teorines išvalgas buvo atsižvelgta pasirenkant disertacinio tyrimo objektą bei organizuojant tyrimą, kuris fokusuojamas į skirtingus muitų teisinio reglamentavimo lygmenis ir kuriuo siekiama atlikti jų kompleksinę analizę.

Kaip jau buvo minėta, šiandieninėmis sąlygomis teisiniuose santykiuose dėl tarptautinės prekybos ir muitų taikymo kaip lygiateisiai subjektai gali dalyvauti ne vien tik valstybės, bet ir regioninės valstybių ekonominės integracijos organizacijos, *inter alia* ir pati ES⁹⁰. Pastebėtina, jog ES, kaip muitų sąjungos, teisinį vaidmenį šioje tarptautinių teisinių santykių sistemoje bei su juo susijusias bendrąsias teisinio reglamentavimo problemas, kylančias plėtojant ES ir jos valstybių narių tarptautinę prekybą su trečiosiomis valstybėmis plačiau nagrinėjo įvairūs užsienio autoriai, pavyzdžiui, M. Lux (2002⁹¹, 2007⁹²), H. M. Wolfgang ir T. Ovie (2007, 2008)⁹³, L. W. Gormley (2009)⁹⁴, P. Eeckhout (2003, 2011)⁹⁵, R. Leal-Arcas (2008, 2011)⁹⁶, B. J. M. Terra ir P. J. Wattel (2012)⁹⁷, D. Edward ir R. Lane (2013)⁹⁸, N. Mousis (2015)⁹⁹, P. Craig ir G. de Burca (2015)¹⁰⁰, C. Barnard (2016)¹⁰¹. Nemažas dėmesys ES teisės doktrinoje yra skiriamas ES bendrosios prekybos (ir muitų) politikos reglamentavimo pokyčiams po Lisabonos sutarties įsigaliojimo (2009 m. gruodžio mėn.), šiuos klausimus

87 Lorand Bartels and Federico Ortino, *Regional Trade Agreements and the WTO Legal System* (Oxford: Oxford University Press, 2006), 8-10; John Linarelli, *supra* note, 42: 656-659.

88 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 32.

89 Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 39-40.

90 Matthias Herdegen, *supra* note, 5: 28, 29; Stephen Woolcock, „State and Non-State Actors“, from *The New Economic Diplomacy*, Stephen Woolcock and Nicholas Bayne (eds) (Farnem: Ashgate Publishing Ltd, 2007), 45.

91 Michael Lux, *Guide to Community Customs Legislation* (Bruxelles: Bruylant, 2002).

92 Michael Lux, „EU customs law and international law“, *World Customs Journal* 1, 1 (2007): 19-29.

93 Hans-Michael Wolfgang, „Emerging issues in European Customs Law“, *World Customs Journal* 1, 1 (2007): 3-10, Hans-Michael Wolfgang and Talkie Ovie, „Emerging Issues in European Customs Law – Part 2“, *World Customs Journal* 1, 2 (2008): 3-16; Hans-Michael Wolfgang and Talkie Ovie, „Emerging Issues in European Customs Law – Part 3“, *World Customs Journal* 2, 1 (2008): 3-17.

94 Laurence W. Gormley, *EU Law of Free Movement of Goods and Customs Union* (Oxford: Oxford University Press, 2009).

95 Piet Eeckhout, *EU External Relations Law* (Oxford: Oxford University Press, 2011); pastaba: leidinys buvo išleistas 2003 ir 2011 m. redakcija, tekste pateikiamos nuorodos į 2011 m. redakciją.

96 Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32; Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20.

97 Peter J. Terra and Ben J. M. Wattel, *European Tax Law* (The Hague: Kluwer Law International, 2012).

98 David Edward and Robert Lane, *Edward and Lane on European Union Law* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013).

99 Nicolas Moussis, *Access to European Union: law, economics, policies* (Cambridge: Intersentia, 2015).

100 Paul Craig and Grainne de Burca, *supra* note, 18.

101 Catherine Barnard, *The Substantive Law of the EU: the Four Freedoms* (Oxford: Oxford University Press, 2016).

yra nagrinėję S. Gstohl ir D. de Bievre (2018)¹⁰², J. Devuyt (2011)¹⁰³, M. Broberg (2011)¹⁰⁴, J.-M. Grave (2010)¹⁰⁵, R. Leal-Arcas (2010)¹⁰⁶ bei Edoardo Traversa (2010)¹⁰⁷. Kita vertus, teisinių studijų (pirminių teisės doktrinos šaltinių), kuriose būtų detalai nagrinėjama vien tik ES muitų teisė ir jos funkcionavimas nėra daug – galima nurodyti tik tris tokius šaltinius, parengtus T. Lyons (2008)¹⁰⁸, M. Fabio (2012)¹⁰⁹ ir T. Walsh (2015)¹¹⁰. Tačiau šios studijos parengtos dar laikotarpiu iki SMK¹¹¹ ir jį įgyvendinančių teisės aktų įsigaliojimo (2016 m.) ir juose detalai nagrinėjami šiuo metu jau nebegaliojantys ES muitų teisės šaltiniai, pavyzdžiui, Bendrijos muitinės kodeksas¹¹². Pastebėtina, jog naujaisi Sąjungos muitinės kodeksu ir su ju įgyvendinimu susijusiais teisės aktais padaryti pakeitimai kol kas yra plačiau apibendrintai nagrinėjami tik kelių autorių (C. Truel, E. Maganaris, D.-R. Grigorescu, H.-M. Wolffgang, K. Harden) moksliniuose straipsniuose¹¹³, tačiau juose vyrauja tik teorinė šių ES teisės aktų analizė ir nėra aptariama besiformuojanti jų taikymo praktika bei problematika. Taip pat pažymėtina, jog nors 2016 – 2018 m. buvo reformuojamos ir kitos, specifinės ES muitų teisės sritys, pavyzdžiui, įsigaliojo esminiai prekybos apsaugos muitų taikymą reguliuojančių ES reglamentų pakeitimai¹¹⁴, šiems pokyčiams ar jas sąly-

-
- 102 Sieglinde Gstohl and Dirk de Bievre, *The Trade Policy of the European Union* (London: Palgrave, 2018).
- 103 Youri Devuyt, „The European Union’s Competence in International Trade after the Treaty of Lisbon“, *Georgia Journal of International and Comparative Law* 39 (2011), 640-661.
- 104 Morten Broberg, „What Is the Direction for the EU’s Development Cooperation after Lisbon?“, *European Foreign Affairs Review* 16 (2011): 539-557.
- 105 Jean-Michel Grave, „The Impact of the Lisbon Treaty on Customs Matters: A Legal Assessment“, *Global Trade and Customs Journal* 5, 3 (2010): 95-111.
- 106 Rafael Leal-Arcas, „The European Union’s Trade and Investment Policy after the Treaty of Lisbon“, *Journal of World Investment & Trade* 11 (2010): 463-514.
- 107 Edoardo Traversa, „Is There Still Room Left in EU Law for Tax Autonomy of Member States’ Regional and Local Authorities?“, *EC Tax Review* 1 (2011): 4-15.
- 108 Timothy Lyons, *supra* note, 51.
- 109 Massimo Fabio, *supra* note, 13.
- 110 Tom Walsh, *supra* note, 32.
- 111 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.
- 112 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *Official Journal L* 302 (1992).
- 113 Catherine Truel, Emmanuel Maganaris and Dan-Razvan Grigorescu, „The Development of EU Customs Law: From the Community Customs Code to the Union Customs Code“, *Journal of Legal Studies* 16, 30 (2015): 83-106; Hans-Michael Wolffgang and Kerstin Harden, „The new European customs law“, *World Customs Journal* 10, 1 (2016): 3-16; Catherine Truel and Emmanuel Maganaris, *supra* note, 32: 12-23.
- 114 „Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentas (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos

gėjusioms teisinėms prielaidoms aptarti taip pat yra skirta tik labai nedaug studijų. Tarp jų paminėtina M. Yilmaz ir kitų autorių monografija (2013)¹¹⁵, kurioje, būtina pastebėti, nagrinėjami tik procedūriniai ES prekybos apsaugos muitų taikymo klausimai ir ginčų dėl šiuos muitus nustatančių ES teisės aktų nagrinėjimo tvarka. Daugelis kitų šaltinių, kuriuose analizuojami šios srities klausimai, nagrinėja tik ankstesniu laikotarpiu (iki 2016 m. įvykusios reformos) galiojusius ES teisės aktus ir jų taikymo praktiką¹¹⁶. Be to, galima pastebėti, jog visuose aukščiau išvardintuose šaltiniuose ES bendroji prekybos politika ir muitų politika (kaip jos dalis) yra nagrinėjama *in corpore*, kaip bendra teisinių priemonių visuma, neišskiriant ir atskirai plačiau neanalizuojant jos specifikos konkrečių trečiųjų valstybių atžvilgiu arba akcentuojant tik jos siaurus aspektus (kaip ne rinkos ekonomikos statuso taikymas Kinijos Liaudies Respublikai prekybos apsaugos tyrimuose). Išsamių teisinių tyrimų apie muitų taikymo teisinius aspektus ES ir jos valstybių narių tarptautinėje prekyboje su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis iš esmės nėra, kadangi, esamuose tyrimuose arba orientuojamasi į bendrus prekybos teisinio reguliavimo klausimus (neišskiriant muitų), pavyzdžiui, tokius tyrimus yra atlikęs prof. R. Leal-Arcas (2011)¹¹⁷, Quingzi Zang (2010)¹¹⁸, arba prekyba nagrinėjama ne teisiniais, bet politologiniais ar ekonominiais aspektais (M. Smith, J. Howorth (2016)¹¹⁹, S. Keukeleire ir T. Delreux (2014)¹²⁰, C. Hill, M. Smith ir S. Vanhoonacker (2017)¹²¹. Tokiu būdu daugelyje mokslinių šaltinių (pavyzdžiui, šiame kontekste taip pat paminėtini Z. Lu, T. Yan, X. Deng (2014)¹²², T. Romanova (2016)¹²³, G. Felbermayr, D. Mitra, R. Aichele, J. Gröschl (2016)¹²⁴, tyrimai) pateikiama bendra ES ir atskirų BRICS regiono šalių prekybos problemų analizė, kuri nėra kompleksinio, lyginamojo pobūdžio ir koncentruojama tik konkrečių pavienių valstybių atžvilgiu, nepateikiant platesnių apibendrinimų ir palyginimų aktualių visoms tiriamoms BRICS regiono valstybėms. Papildomai pažymėtina, jog konkrečias atskiras būtent muitų taikymo problemas, kurios kilo prekybiniuose ginčuose tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių

Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

- 115 Müslüm Yilmaz et al., *Domestic judicial review of trade remedies: experiences of the most active WTO members* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).
- 116 Žr. pvz. Van Bael & Bellis, *EU anti-dumping and other trade defence instruments*, (New York: Kluwer Law International, 2011); Edwin Vermulst, *EU Anti-Dumping Law and Practice (2d ed.)* (London: Sweet & Maxwell, 2010); Wolfgang Mueller, Nicolas Khan and Tibor Scharf, *EC and WTO Anti-Dumping Law: 2nd ed.* (Oxford: Oxford University Press, 2009); Edmond McGovern, *European Community Anti-Dumping and Trade Defence Law and Practice* (Tosham, Exeter: Globefield Press, 2008).
- 117 Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20.
- 118 Quingzi Zang, „The EU-China relations as a paradigm of WTO contingent trade protection under the transitional mechanisms“, (doctoral dissertation, Durham University, 2010), <http://etheses.dur.ac.uk/412/>.
- 119 Jolyon Howorth, *supra* note, 61.
- 120 Stephan Keukeleire and Tom Delreux, *supra* note, 61.
- 121 Christopher Hill, Michael Smith and Sophie Vanhoonacker, *supra* note, 61.
- 122 Zheng Lu, Tianqin Yan and Xiang Deng, „EU-China Economic Relations: Interactions and Barriers“, *Review of European Studies* 6, 4 (2014): 12-30.
- 123 Tatiana Romanova, „Sanctions and the Future of EU–Russian Economic Relations“, *Europe-Asia Studies* 68, 4 (2016): 774-796.
- 124 Gabriel Felbermayr, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl, *supra* note, 24.

PPO lygmeniu, taip pat kurios buvo nagrinėjamos Sąjungos teismuose tyrinėjo įvairūs tiek ES¹²⁵, tiek ir užsienio autoriai, pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublikos mokslininkai (Zhixiong Huang (2010)¹²⁶, Tong Qi (2012)¹²⁷, Chien-Huei Wu (2015)¹²⁸), Z. Naigen (2012)¹²⁹) Rusijos Federacijos mokslininkai (A. P. Kalininchenko (2014)¹³⁰, M. A. Baeva (2015)¹³¹, E. A. Belova (2016)¹³²), taip pat Indijos Respublikos mokslininkai - J. J. Nedumpara (2014)¹³³, 2013¹³⁴). Kita vertus, nurodytuose tyrimuose paprastai koncentruojamasi tik į vienos konkrečios valstybės kontekstą (arba, priešingai, jis apskritai netgi nėra akcentuojamas), taip pat į konkrečių muitų elementų ar muitų rūšių analizę, didžiausią dėmesį paprastai skiriant PPO prekybinių ginčų lygmeniu ir specifiniams teisiniams institutams

-
- 125 Žr. pvz. ginčų su Kinijos Liaudies Respublika atvejus analizavusius autorius: Barbara Nastoll, „EU Anti-Dumping Law, imports from China and treatment of non-market economy countries: Brosmann, Grunwald and Zhejiang Xinan“, *Common Market Law Review* 50 (2013): 265-280; Michael Lux, „EU Initiative on Modernization of Trade Defence Instruments“, *Global Trade and Customs Journal* 7, 11-12 (2012): 507-509; Edwin Vermulst and Brian Gatta, „Disciplining the Use of TDI against China through WTO Dispute Settlement“, *Global Trade & Customs Journal* 7, 4 (2012): 144-157; ginčų su Indijos Liaudies Respublika atvejus analizavusius autorius: Annete Kur, „The EU Trademark Reform Package-(Too) Bold a Step Ahead or Back to Status Quo?“, *Marquette Intellectual Property Law Review* 19, 1 (2015): 19-38; Jurgen Bast, „New Categories of Acts after the Lisbon Reform: Dynamics of Parliamentarization in EU Law“, *Common Market Law Review* 49, 3 (2012): 885-928; Claudio Dordi and Antonella Forganni, „The Comitology Reform in the EU: Potential Effects on Trade Defence Instruments“, *Journal of World Trade* 47, 2 (2013): 359-390; ginčų su Rusijos Federacija atvejus analizavusius autorius: Tamara Perišin, „Pending EU Disputes in the WTO: Challenges to EU Energy Law and Policy, *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, 40 (2014): 371-381; Alexander Gusev and Kirsten Westphal, *Russian Energy Policies Revisited. Assessing the Impact of the Crisis in Ukraine on Russian Energy Policies and Specifying the Implications for German and EU Energy Policies* (Berlin: German Institute for International and Security Affairs, 2015); Davide Rovetta, Jeffrey H. Senduk, „A Survey of the EU Trade Defence Case Law in Year 2010“, *Global Trade and Customs Journal* 6, 6 (2011): 303-312.
- 126 Zhixiong Huang, „EU-China Trade Disputes in the WTO: Looking Back to Look Forward“, *Yearbook of Polish European Studies*, 13 (2010): 41 – 57.
- 127 Tong Qui, „China’s First Decade Experience in the WTO Dispute Settlement System: Practice and Prospect“, *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 7, 1 (2012): 143-179.
- 128 Chien-Huei Wu, „Key Issues Regarding the EU’s Concurrent imposition of Antidumping and Countervailing duties on Chinese Coated Fine Papers: Analogue Country, Market Economy Treatment, Individual Treatment, and Double Remedy“, *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 10 (2015): 263-305.
- 129 Zhang Naigen, *supra* note, 23.
- 130 Пауль Алексеевич Калининченко, „Правовые аспекты взаимоотношений между Россией и Европейским союзом в рамках Всемирной торговой организации“, *Актуальные проблемы российского права* 11, 48 (2014): 2617-2621.
- 131 Марина Алексеевна Баева, „Торговые споры в рамках ВТО, в которых участвует Россия, и механизм их разрешения“, *Российский внешнеэкономический вестник* 3 (2015): 75-90.
- 132 Елена Алексеевна Белова, „Россия и торговые споры в ВТО: антидемпинговые, компенсационные и специальные защитные меры“, *Российский внешнеэкономический вестник* 7 (2016): 120-131.
- 133 James J. Nedumpara, Development Space In India's Trade And Investment Agreements: A Fresh Look, *Indian Journal of International Economic Law* 6 (2012), 6: 123-155.
- 134 James J. Nedumpara, „Naming, Shaming and Filing“: Harnessing Indian Capace For WTO Dispute Settlement“, *Trade, Law and Development* 5, (2013): 68-108.

(vyrauja tyrimai dėl prekybos apsaugos muitų taikymo ar prekybos energetiniai ištekliai reguliavimo, kiek tai susiję su Rusijos Federacijos atveju). Be to, tyrimų, susijusių su muitų taikymo praktika ir dėl jos kylančiais ginčais ES lygmeniu nėra gausu, pavyzdžiui, nėra atlikta išsamių, detalių tyrimų dėl tokių muitų apskaičiavimo teisinių veiksnių kaip prekių klasifikavimas (šią sritį fragmentiškai analizavo D. Rovetta, P. D. Gavier (2011)¹³⁵, B. S. Javorcik, G. Narciso (2013)¹³⁶, S.-C. Chen (2016)¹³⁷), prekių vertė (kai kuriuos klausimus nagrinėjo J. White (2016)¹³⁸ K. Lasinski-Sulecki (2015)¹³⁹, M. Schippers (2018)¹⁴⁰), prekių kilmė (tyrė E. Vermulst (2008, 2015)¹⁴¹, A. R. Willems ir B. Natens (2016)¹⁴²), ar muitinės procedūros (atskirus aspektus nagrinėjo M. Vergani (2012)¹⁴³, L. Ruessmann ir F. S. Condello (2012)¹⁴⁴, I. Cuculoska (2018)¹⁴⁵).

Nors atkūrusi nepriklausomybę Lietuvos Respublika pradėjo aktyviai dalyvauti tarptautinės prekybos ir jos reguliavimo sistemoje tiek daugiašaliu (nuo 1993 m. tapo PMO, o nuo 2001 m. – PPO nare), tiek regioniniu/supranacionaliniu lygiu (2004 m. įstodama į ES), teisės mokslo doktrinoje tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimo temoms nebuvo skiriamas didesnis dėmesys (ypač vertinant laikotarpį nuo narystės ES momento). Bendruosius tarptautinės, ES ir nacionalinės teisės santykio klausimus šioje teisinių santykių srityje analizavo A. Laurinavičius (2014)¹⁴⁶, A. Medelienė ir B. Sudavičius (2011)¹⁴⁷, J. Radžiukynas (2011)¹⁴⁸, D. Povilauskienė (2006)¹⁴⁹ ir A. Raišutis (2005)¹⁵⁰. Ekonominiau

-
- 135 David Rovetta and Patricio Diaz Gavier, „A Survey of the EU Tariff Classification Case Law in Year 2010“, *Global Trade and Customs Journal* 6, 7 (2011): 319-324.
- 136 Beata S. Javorcik and Gaia Narciso, „Accession to the World Trade Organization and Tariff Evasion“, *CEPR Discussion Paper No. DP9592*, (2013): 1-27.
- 137 Shu-Chien Chen, „In the name of legal certainty? Comparison of advance ruling systems for tariff classification in the European Union, China and Taiwan“, *World Customs Journal* 10, 2 (2016): 47-64.
- 138 Jeremy White, „Are a genuine invoice and payment conclusive as to the customs value“, *De Voil Indirect Tax Intelligence*, 243 (2016): 15-20.
- 139 Krzysztof Lasiński-Sulecki, „Will the Court of Justice apply its anti-abuse doctrine in customs valuation cases?“, *World Customs Journal* 9, 2 (2015): 3-11.
- 140 Martijn Schippers, „A Series of Sales: Determining the Customs Value Under the Union Customs Code“, *Global Trade and Customs Journal* 13, 2 (2018): 36-48.
- 141 Edwin Vermulst, „Origin Rules in EU Anti-Dumping Law and Practice: An Update“, *Global Trade and Customs Journal* 3, 10 (2008): 337-348; Edwin Vermulst, „EU Anti-Circumvention Rules: Do They Beat the Alternative?“, *European University Institute Working Paper RSCAS 57* (2015): 1-19
- 142 Arnoud R. Willems and Bregt Natens, „What’s Wrong with EU Anti-Circumvention Rules and How to Fix it“, *Journal of International Economic Law* 19, 2 (2016): 497-514.
- 143 Marco Vergani, „E-commerce agents potentially liable for import VAT and duties in the case of principal fraud (EU Court of Justice, Case C-454/10)“, *EC Tax Review* 21, 5 (2012): 283-286.
- 144 Laurent Ruessmann and Francesca S. Condello, „The CJEU Judgment in Nokia and Philips Clarifies the Customs Detention of Goods Suspected of Infringing Intellectual Property Rights“, *Global Trade and Customs Journal* 7, 4 (2012): 183-190.
- 145 Irena Cuculoska, „The scope of application of the charter's right to good administration of the European Union“, *Journal of Liberty and International Affairs* 3, 3 (2018): 20-28.
- 146 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3.
- 147 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8.
- 148 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10.
- 149 Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8.
- 150 Aivaras Raišutis, „Lietuvos Respublikos muitų teisės savarankiškumo problematika“, *Jurispruden-*

aspektu muitų taikymo ypatumus, jų reikšmę nacionalinei ūkio sistemai po įstojimo į ES momento vertino D. Bernatonytė (2011)¹⁵¹, E. Buškevičiūtė (2007, 2008¹⁵²), A. Slavickienė ir D. Jatkūnaitė (2006)¹⁵³, E. Meilienė ir V. Snieška (2006)¹⁵⁴. Prekybos apsaugos muitų taikymo teisinio reguliavimo klausimus ES ir Lietuvos Respublikoje nagrinėjo V. Rimkus (2011, 2005)¹⁵⁵. Be to, kai kuriuos procedūrinius prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymo aspektus ES, tiek, kiek tai susiję su šiuos muitus nustatančių ES teisės aktų ginčijimo procedūromis ir tvarka, teisės mokslo krypties disertacijose analizavo V. Tamavičiūtė (2012)¹⁵⁶ ir E. Kybartienė (2015)¹⁵⁷. Vadybinius bei organizacinius muitinės veiklos aspektus Lietuvos Respublikoje taip pat nagrinėjo D. Adomavičiūtė¹⁵⁸. Atskirus bendruosius klausimus, susijusius su PPO teisės statusu ES teisės sistemoje ir PPO prekybinių ginčų nagrinėjimo tvarka aptarė I. Daukšienė (2011)¹⁵⁹, R. Daujotas (2011)¹⁶⁰ ir M. Limantas (2014)¹⁶¹, tačiau jų tyrimai nėra susiję konkrečiai būtent su muitų teisinio reguliavimo problematika. Būtina pastebėti ir tai, jog nacionalinėje teisės doktrinoje nebuvo parengta teisinių straipsnių ar atlikta tyrimų, orientuotų į tarptautinės prekybos su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis teisinės aplinkos (įskaitant ir muitų reguliavimą) analize, teisiniu požiūriu Lietuvoje yra nagrinėti tik šioje srityje kylantys tarptautinių investicijų reglamentavimo klausimai (analizavo R. Daujotas, 2014)¹⁶². Tarptautinės prekybos ir muitų taikymo problemos prekybiniuose santykiuose su tiriamomis trečiosiomis šalimis yra analizuojamos tik ekonomikos mokslo požiūriu, pavyzdžiui, bendruosius užsienio prekybos ekonominius klausimus, jos statistinius pokyčius nagrinėjo A. Burinskienė (2014)¹⁶³,

---

cija 70, 62 (2005): 74–80.

- 151 Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6.
- 152 Eugenija Buškevičiūtė, *supra* note, 6; Eugenija Buškevičiūtė, *Viešieji finansai*, *supra* note, 51.
- 153 Astrida Slavickienė ir Dalia Jatkūnaitė, „Muitų politikos perspektyvos Lietuvai tapus ES nare“, iš *Tarptautinės mokslinės konferencijos „Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai“ medžiaga*, (Kaunas: Akademija, 2006).
- 154 Evelina Meilienė ir Vytautas Snieška, „Lietuvos ekonominės politikos ir eksporto skatinimo strategijos sąveika“, *Viešoji politika ir administravimas* 11 (2005): 48–54.
- 155 Vladas Rimkus, „Vidaus rinkos apsaugos priemonių taikymas Lietuvoje“, *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 96–105; Juozas Radžiukynas ir kt., *op. cit.*
- 156 Vitalija Tamavičiūtė, „Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2012).
- 157 Eglė Kybartienė, „Subjektai, turintys teisę kreiptis prejudicinio sprendimo pagal Europos Sąjungos teisę“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2015), https://repository.mruni.eu/pdfpreview/bitstream/handle/007/14403/25553_Kybartiene_disertacija_WEB.pdf?sequence=1.
- 158 Danutė Adomavičiūtė, Muitinės audito modelis verslo įmonių veiklos vertinimui (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011), <https://epublications.vu.lt/object/elaba:1960045/index.html>.
- 159 Inga Daukšienė, „Pasaulio Prekybos Organizacijos ginčų sprendimo tarybos sprendimai Europos Sąjungos teisės sistemoje“, *Jurisprudencija* 18, 3 (2011): 905–920.
- 160 Rimantas Daujotas, „Apeliacijos procedūra Pasaulio Prekybos Organizacijos ginčų sprendimo procese“, *Teisė* 89 (2013): 159–175.
- 161 Manfredas Limantas, „Mišrūs susitarimai Europos Sąjungos teisės sistemoje“ (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2014), <https://epublications.vu.lt/object/elaba:2136224/2136224.pdf>.
- 162 Rimantas Daujotas, „Lietuvos Respublikos dvišalių investicijų skatinimo ir apsaugos sutarčių skiriamieji bruožai“, *Justitia* 79 (2014): 30–43.
- 163 Aurelija Burinskienė, „Tarptautinės prekybos pokyčių analizė“, *Science: Future of Lithuania* 6, 1 (2014): 103–110.

Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos tarptautinę prekybą – R. Daugėlienė¹⁶⁴ ir Leonas Žitkus (2014)¹⁶⁵. Tačiau pastebėtina, jog ir kitų socialinių mokslų srityje iš esmės nėra atlikta ir publikuota tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjamas muitų taikymas Lietuvos Respublikos prekybiniuose santykiuose su tokiais BRICS regiono valstybėmis kaip Kinijos Liaudies Respublika bei Indijos Respublika.

Mokslinio tyrimo naujumas ir praktinė reikšmė. Autoriaus jau buvo minėta, jog kompleksinių muitų teisinio reguliavimo tyrimų, kurie būtų siejami su tarptautinės prekybos tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos sąlygų analize, iš esmės nėra, o mokslinėje literatūroje didžiausias dėmesys yra skiriamas tik atskiriems, pavieniams muitų reguliavimo teisiniams institutams ar muitų rūšims, pavyzdžiui, prekybos apsaugos (antidempingo) muitams. Tačiau, kaip jau buvo minėta, pasikeitus teisiniam reguliavimui (įsigaliojus SMK (nuo 2016 m.)¹⁶⁶, prekybos apsaugos muitų klausimus reguliuojančių ES reglamentų pasikeitimams (2016 – 2018 m.)¹⁶⁷ iki šiol nėra parengta išsamių mokslinių darbų, kuriuose būtų aptariamoms šios ES priimtų muitų teisės aktų normos, teisinio reguliavimo pokyčių pasekmės ar galimi jų taikymo iššūkiai ateityje, kadangi daugelis fundamentalių studijų šioje srityje buvo atlikta remiantis šiuo metu nebegaliojančiu teisiniu reglamentavimu¹⁶⁸. Taigi, šiuo požiūriu disertacija, kuri buvo parengta, pirmiausia, atsižvelgiant į naująją Sąjungos muitinės kodeksą ir kurioje nagrinėjamos jo normų taikymo perspektyvos, užpildo šią spragą. Be to, disertaciniu tyrimu siekiama muitų taikymo teisinės problemas atskleisti ir sisteminiu požiūriu. Atsižvelgiant į tai, atliekant tematinę nagrinėjamų problemų analizę neapsiribojama tik vienu konkrečiu tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimo lygmeniu, tačiau skirtingi lygmenys (regulavimas pagal PPO, ES ir nacionalines taisykles (Lietuvos Respublikoje) yra lyginami tarpusavyje. Dėl šios priežasties atliekamas disertacinių tyrimų siekiama atskleisti tiek su kokiomis teorinėmis ir praktinėmis problemomis muitų teisinio reguliavimo srityje susiduria tiek ES, kaip trečiųjų tiriamų valstybių (ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos

164 Rasa Daugėlienė, *supra* note, 31.

165 Leonas Žitkus, *supra* note, 31.

166 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

167 „Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentas (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

168 Pažymėtina, jog 2018 m. birželio mėn. buvo išleista nauja prof. Timothy Lyons studija „EU Customs Law“, tačiau joje taip pat plačiau nėra nagrinėjami ES priimti muitų teisės aktai, susiję su prekybos apsaugos muitais, neaptariamais muitų teisiniu reglamentavimu PPO lygiu ir jo reikšmė Sąjungos muitų teisės raidai (nepateikiama PPO ginčų sprendimo institucijų praktikos analizė), taip pat nėra atskleidžiama muitų taikymo konkrečių trečiųjų valstybių atžvilgiu problematika, žr. Timothy Lyons, *EU Customs Law*, *supra* note, 13.

ir Indijos Respublikos) tarptautinės prekybos partnerė, tiek ir atskiros ES valstybės narės¹⁶⁹, įgyvendindamos ES bendrąją prekybos politiką, ir kaip šios problemos turėtų būti sprendžiamos. Tokiu būdu atliekamo disertacinio tyrimo mokslinė ir praktinė reikšmė bei originalumas pasireiškia tuo, kad disertacijoje yra kompleksiskai nagrinėjami visi muitų teisinio reguliavimo lygmenys, nauji (aktualūs) šių sričių reglamentuojantys ES muitų teisės aktai ir jų taikymo praktika, susijusi su naujausiu paskutiniojo dešimtmečio laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.).

Šiuo aspektu būtina pažymėti, jog disertacinio tyrimo mokslinis naujumas pasireiškia ir tuo, kad kol kas mokslinėje literatūroje nėra plačiau nagrinėtas ir nacionalinis muitų taikymo lygmuo, įvertinat atskirų ES valstybių narių praktiką taikant ES bendrąjį muitų tarifą bei reguliuojant tarptautinę prekybą (*inter alia* ir su tiriamomis trečiosiomis BRICS regiono valstybėmis). Šiuo metu kitų autorių studijose yra plačiau apibūdinta tik kai kurių pavienių ES valstybių narių patirtis, pavyzdžiui, Vokietijos Federacinės Respublikos (analizavo K. Limbach)¹⁷⁰, Nyderlandų Karalystės ir Prancūzijos Respublikos (analizavo C. Truel ir E. Maganaris)¹⁷¹, Jungtinės Karalystės (analizavo T. Lyons)¹⁷², Slovakijos Respublikos (analizavo D. Novačkova)¹⁷³. Lietuvos Respublikos kontekste tokių išsamių teisinių tyrimų nėra atlikta, pavyzdžiui, nors Lietuvos Respublikoje su šia problematika susijusi valstybių konkurencijos mokesčiais tema buvo analizuojama M. Luko disertacijoje, tačiau joje ES valstybių narių konkurencija ir nacionalinė praktika muitų taikymo bei reguliavimo srityje plačiau nenagrinėjama, tiesiog nurodant, kad muitų reikšmė nacionalinėse mokesčių sistemose šiuo metu yra mažėjanti¹⁷⁴. Taigi šiuo požiūriu autoriaus disertacija papildo kitus aukščiau minėtus užsienio ir Lietuvos Respublikos autorių tyrimus kur, pavyzdžiui, ES valstybių narių kontekstas muitų taikymo reguliavime minimas, tačiau nebuvo detaliau ištirtas. Taip pat pažymėtina, jog konkretūs muitų, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, taikymo ir su juo susijusio teisinio reglamentavimo klausimai, vertinant juos iš tarptautinės ir ES muitų teisės perspektyvos bei siejant su mokesčiniu ginčus nagrinėjančių ir mokesčius administruojančių institucijų praktika, nacionalinėje teisės doktrinoje yra analizuoti tik fragmentiškai. Tokio pobūdžio tyrimus, kuriuose analizuojami ne tik teoriniai muitų teisės taikymo aspektai, bet ir egzistuojanti teisės taikymo praktika yra atlikę šie autoriai: J. Radžiukynas (2003, 2005)¹⁷⁵, J. Gurevičienė (2005)¹⁷⁶, A. Medelienė

169 Disertacijoje detalai nagrinėjamas Lietuvos Respublikos atvejis, kitų valstybių praktika analizuojama tiek, kiek ji susijusi su tiriamomis TT bylomis, žr., pavyzdžiui, disertacijos 9-11 priedus.

170 Kathrin Limbach, *supra* note, 13.

171 Catherine Truel and Emmanuel Maganaris, *supra* note, 32.

172 Timothy Lyons, *supra* note, 51.

173 Daniela Novačkova, „International Trade Economic Measures Applied in Slovakia“, *Czech Yearbook of International Law* IV (2013): 143-159.

174 Mindaugas Lukas, Valstybių konkurencijos mokesčiais įtaka nacionaliniam mokesčių teisiniui reguliavimui (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2013), 159, <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1922808/datastreams/MAIN/content>.

175 Juozas Radžiukynas, „Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste“, *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 48-57; Juozas Radžiukynas, „Kai kurios importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo problemos“, *Jurisprudencija* 46, 38 (2003): 98-107.

176 Jūratė Gurevičienė, „Tarfinio prekių klasifikavimo sistema“, *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 39-47.

ir A. Paulauskas (2008)¹⁷⁷ bei M. Baronaitė (2010)¹⁷⁸. Būtina pastebėti, jog daugelis šių tyrimų buvo atlikta iš karto prieš ar po Lietuvos Respublikos įstojimą į ES (2004 m.). Kita vertus, vėliau (per pastarąjį dešimtmetį nuo 2011 m.) šia tema praktinių, taikomųjų mokslinių darbų apie Lietuvos Respublikos kontekstą praktinio, taikomojo pobūdžio tyrimų muitų srityje iš esmės nebuvo atlikta, nors kitų mokesčių taikymas ir su jais susiję teisinio reguliavimo klausimai nacionalinės teisės doktrinoje buvo nagrinėjami¹⁷⁹. Kaip išimtį galima nurodyti tik S. Bikelio studijas, kuriose buvo nagrinėjama sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus taikymo problema¹⁸⁰, arba A. Medelienės, A. Paulausko, M. Luko ir V. Vasiliausko mokslinius straipsnius¹⁸¹, kuriuose pateikiama atskirų (pavienių) mokesčių ginčų bylų dėl muito mokesčio apskaičiavimo teisėtumo, kuriose nacionaliniai teismai kreipėsi į TT ar kuriose buvo sprendžiami klausimai dėl ES teisės aktų galiojimo, apžvalga. Paskutiniajame dešimtmetyje išleistuose kituose fundamentaliuose darbuose šios problemos analizuojamos tik teoriniu lygiu, nesiejant su besiformuojančia teismų praktika (A. Laurinavičius, 2014¹⁸²) arba neatliekant jos išsamaus tyrimo (A. Medelienė, B. Sudavičius, 2011¹⁸³). Taigi, galima konstatuoti, jog po 2010 m. nacionalinės teisės doktrinoje nebuvo nuosekliai nagrinėjamos su muitų taikymu susijusios praktinės teisinės situacijos, mokesčių ginčų bei verslo subjektų konfliktai su mokesčius administruojančiomis institucijomis, ypač, kiek tai susiję su šios disertacijos tyrimo objektu (prekyba su BRICS regiono valstybėmis). Kita vertus, šiandieninėmis sąlygomis Lietuvos Respublika kelia strateginį tikslą diversifikuoti užsienio prekybos struktūrą bei išvengti ekonomikos priklausomybės

- 177 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, „Sandorio vertė kaip prekių muitinio įvertinimo pagrindas“, *Teisė* 67 (2008): 25-47.
- 178 Monika Baronaitė, *supra* note, 32.
- 179 Egidija Puzinskaitė ir Romanas Klišauskas, „Mokesčių teisės sistema ir apmokestinimo principai“, *Jurisprudencija* 19, 2 (2012): 675-695; Egidija Puzinskaitė, „Mokesčio apskaičiavimas taikant turinio viršenybės prieš formą principą“, *Jurisprudencija* 20, 4 (2013): 1409-1426; Ainė Lučinskienė ir Vladas Rimkus, „Mokestinių sutarčių tarptautinio apmokestinimo teisinio reguliavimo šaltinių hierarchijoje“, *Socialinių mokslų studijos* 3, 7 (2010): 197-211; Aistė Medelienė, „Principai, kaip mokesčių teisės normų aiškinimo ir taikymo instrumentas nagrinėjant mokesčius ginčus“, iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys* (red. G. Švedas) (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012), 325.
- 180 Skirmantas Bikelis, „Baudžiamosios ir mokesčių teisės sankirta: atsakomybė už neteisėtą praturtėjimą ir *non bis in dem* principas“, *Teisės problemos* 2 (88), 2015: 54-69; Skirmantas Bikelis, Renata Giedrytė-Mačiulienė, Inga Mickėnienė ir Judita Venckevičienė, *Cigarečių neteisėta apyvarta: kompleksinė reiškinio ir kontrolės priemonių analizė* (Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2017); Skirmantas Bikelis, „Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporciningumo principas ir bausmės už kontrabandą“, *Teisės problemos* 4, 78 (2012): 5-24; Skirmantas Bikelis, „Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokesčių priemonių taikymo klausimai“, *Teisės problemos* 1, 79 (2013): 43-57.
- 181 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, „Europos Sąjungos teisės taikymas nagrinėjant mokesčius ginčus Lietuvoje“, iš *Žmogus, teisinė valstybė ir administracinė justicija: mokslo studija, skirta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo dešimtmečiui* (red. V. Valančius) (Vilnius: Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, 2012), 700-733; Mindaugas Lukas, Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, „Impact of Membership in the European Union on the Lithuanian National Taxation System“, from *Lithuanian Legal System under the Influence of European Union Law: Collection of Scientific Articles*, (ed. G. Švedas) (Vilnius: Faculty of Law, Vilnius University, 2014), 499-543.
- 182 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3.
- 183 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8.

nuo galimai nestabilių esamų užsienio prekybos partnerių¹⁸⁴. Be to, Lietuvos Respublikoje šiuo metu susiduriama ir su naujojo SMK įgyvendinimo iššūkiais, kuriuos būtina spręsti tiek teisės aktų leidybos, tiek teisės taikymo lygiu¹⁸⁵ ir šie praktiniai klausimai taip pat nagrinėjami disertacijoje. Atitinkamai, nacionalinės teisės doktrinos požiūriu, disertacija užpildo mokslinių tyrimų spragą atsiradusią dėl to, jog teisės moksle nebuvo plačiau tiriama muitų ir kitų importo mokesčių teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje, nors teoriniu požiūriu ne kartą buvo pabrėžta tokių tolesnių tyrimų svarba¹⁸⁶.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, konstatuotina, jog *mokslinio* tyrimo naujumą ir *mokslinę reikšmę atskleidžia šie aspektai*. Visų pirma, disertacijos originalumas pasižymi tuo, kad autorius atlieka kompleksinį ES muitų politikos įgyvendinimo bei muitų taikymo teisinio reguliavimo tyrimą tarptautinių prekybinių santykių su konkrečiomis trečiosiomis valstybėmis (Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos, Indijos Respublikos) kontekste. Antra, autorius tiria teisinį reguliavimą šioje srityje tiek tarptautiniu (PPO), tiek supranacionaliniu (ES), tiek ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygmeniu ir identifikuoja galimas skirtingų lygmenų teisės normų kolizijas, pasiūlo jų sprendimo būdus, tiria tarptautinės (PPO), ES ir nacionalinės teisės santykio klausimus. Trečia, dėl šios priežasties atliktas tyrimas moksliniu požiūriu yra aktualus ne tik muitų teisės kontekste, bet ir daugelio kitų teisės šakų (*inter alia* tarptautinės viešosios teisės, ES materialinės teisės) doktrinos raidai, visose kitose srityse, kur susiduriama su transnacionaliniu teisiniu reguliavimu.

Atliktas tyrimas *praktiniu požiūriu* (atsižvelgiant į jo praktinę reikšmę) *gali būti naudingas* muitų teisės aktus taikantiems subjektams - mokesčių administratoriams ir mokesčius ginčus nagrinėjančioms institucijoms Lietuvos Respublikoje (siekiant užtikrinti formuojamos mokesčių ginčų praktikos atitiktį PPO ginčų sprendimo institucijų bei TT praktika), teisės aktų leidėjams (ES ir nacionaliniu lygmeniu (tobulinant nacionalinius teisės aktus), taip pat atstovaujant Lietuvos Respublikos interesus ES institucijose formuojant ES muitų politiką trečiųjų tiriamų valstybių atžvilgiu) bei verslo subjektams, dalyvaujantiems su muitų taikymu susijusiuose teisiniuose santykiuose bei tarptautinės prekybos (*inter alia* su BRICS regiono valstybėmis) operacijose ir ginantiems savo teises ir teisėtus interesus ginčiuose su muitinės administracijomis.

Darbo struktūra. Disertacinio darbo struktūrą sudaro įvadas, keturi skyriai, išvados bei pasiūlymai. Darbas suskirstytas į skyrius pagal nagrinėjamą klausimą ir problemų pobūdį bei iškeltus tyrimo uždavinius ir analizuojamus teisinio reguliavimo lygmenis (PPO, ES ir nacionalinį (Lietuvos Respublikos) lygmenį). *Pirmame skyriuje* nagrinėjama muitų, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, teisinė prigimtis bei jų reglamentavimo sistemos formavimosi ypatumai, vystymosi tendencijos ir probleminės sritys tarptautinėje ekonominėje teisėje. Taip pat analizuojami bendrieji tarptautinės prekybos teisinio

184 „Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. 4-58 „Dėl Lietuvos eksporto plėtros 2014-2020 m. gairių patvirtinimo“, *supra* note, 30; „Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2007 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. V-11 patvirtinti Lietuvos Respublikos užsienio prekybos politikos metmenys“, *Valstybės žinios* 17, 653 (2007), žr. 27 punktą.

185 Žr. šiuo klausimu Gediminas Valantiejus, „Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level“, *Economics and Culture* 14, 1 (2017): 66-67.

186 žr. Aivaras Raišutis, *supra* note, 150: 79; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, „Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas“, *supra* note, 27: 115; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 11, 32, 37.

reguliavimo principai bei nuostatos ir prekybos tarifinio (pagrįsto muitais) bei netarifinio reguliavimo metodų sąvokos; ES bendrosios prekybos ir muitų politikos teisinio reguliavimo sistemos pagrindinės nuostatos. Taip pat šiame skyriuje lyginamuoju aspektu analizuojama ES bendrosios prekybos ir muitų politikos specifika tiriamų valstybių – Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos – atžvilgiu. Siekiant identifikuoti teisinio reguliavimo problemas bei pasiūlyti jų sprendimo būdus, remiantis besiformuojančia tarptautinių ginčų sprendimo institucijų, ES Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) praktika darbo *antrame – ketvirtame* skyriuje tematinės analizės metodu detaliau tiriami aktualūs tarptautinės bei ES ir nacionalinės muitų (muitinės) teisės santykio klausimai. Šiuose skyriuose taip pat analizuojama atskirų tarptautinių muitų teisės šaltinių taikymo specifika ir tiriamos konkrečių muitų teisinio reguliavimo institutų bei jų apskaičiavimo taisyklių taikymo problemos (atsižvelgiant į muitų rūšis (importo, eksporto, prekybos apsaugos muitai) bei jų apskaičiavimo veiksniai (prekių vertės, kilmės nustatymas, prekių tarifinis klasifikavimas, muitinės procedūrų taikymas) skirtinguose teisinio reguliavimo lygmenyse: (i) daugišaliame teisinio reguliavimo lygmenyje (taikant PPO teisę) – *antrajame skyriuje*; (ii) supranacionaliniame lygmenyje (taikant ES priimtus muitų teisės aktus) – *trečiajame skyriuje* ir (iv) nacionaliniame (Lietuvos Respublikos) lygmenyje (taikant nacionalinius muitinės teisės aktus) – *ketvirtame skyriuje*. Juose taip pat formuluojami bei detalai pagrindžiami pasiūlymai, kokių teisinių priemonių reikėtų imtis, kad būtų užtikrintos laisvos, sąžiningos ir atviros ES tarptautinės prekybos su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika sąlygos; parengti pasiūlymai, kaip turėtų būti tobulinamas šių klausimų reglamentavimas Lietuvos Respublikos ir ES teisėje. Šie skyriai glaudžiai susiję, kadangi tik išanalizavus konceptualias tarptautinės prekybos teisinio reglamentavimo nuostatas, įtvirtintas tarptautinėje ekonominėje ir ES teisėje, atsižvelgiant į jas apibūdinami ir detaliau nagrinėjami tarptautinės prekybos reguliavimo lygmenys, taikomi pagal PPO, ES ir nacionalines taisykles, taip pat pateikiami pasiūlymai dėl efektyvesnio tarptautinės prekybos teisinio reguliavimo sistemos kūrimo. *Siekiant užtikrinti tyrimo sistemiškumą, kiekvienas darbo skyrius yra pabaigiamas atskiru poskyriu (2.4, 3.4 ir 4.4 poskyriai), kuriame apibendrinama kiekviename skyriuje išanalizuota problematika*, be to, šiuose poskyriuose *pateikiamos grafinės schemas*, kuriose atsispindi atskiruose skyriuose aptartų problemų tarpusavio ryšys ir šių problemų sąveika.

Disertacinio darbo pabaigoje išdėstomos ginamos išvados ir pagrindiniai pasiūlymai dėl teisės norminių aktų tobulinimo, pateikiamas naudotų šaltinių ir literatūros sąrašas bei autoriaus mokslinių publikacijų sąrašas. *Disertacijos prieduose* yra nurodomi duomenys (lentelių ir diagramų forma) apie disertacijos antrajame – ketvirtajame skyriuje aprašomos atliktos tematinės analizės (žr. plačiau dalį „Tyrimo metodai“) struktūrą (disertacijos priedas Nr. 1), tematinei analizei atrinktus dokumentus (PPO, TT ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ginčų bylas, juose priimtus sprendimus) ir pagrindiniai tematinės analizės apibendrinimai (disertacijos priedai Nr. 3-16). Juose taip pat pateikiami ir disertacijos pirmame skyriuje nagrinėjamų duomenų apibendrinimai, detalizuojantys (lentelės forma) muitų taikymo ES ir tiriamų trečiųjų valstybių tarptautinėje prekyboje lyginamuosius teisinius aspektus (disertacijos priedas Nr. 2). Detalios rekomendacijos dėl teisės aktų tobulinimo, apibūdinant ir nurodant kaip konkrečiai turėtų būti tikslinami bei naujai formuluojami teisės norminiai aktai (jų struktūrinės dalys), kurių taikymo problemos buvo nustatytos tyrimo metu, papildomai yra išdėstytos disertacijos priede Nr. 17.

Tyrimo metodai. Tiriant tarptautinės, ES ir nacionalinės muitų teisės normas, reglamentuojančias ES ir jos valstybių narių (Lietuvos Respublikos) tarptautinę prekybą su pasirinktomis BRICS regiono valstybėmis, buvo taikyti šie tyrimo metodai: loginis – analitinis (analizės ir sintezės), sisteminis, lyginamasis, istorinis, statistinis ir tematinės analizės. Apibendrinimų ir išvadų teisingumui bei patikimumui užtikrinti didelę reikšmę turėjo kompleksinis šių metodų naudojimas. Tokiu būdu nors tyrimo metu buvo naudojami ir kiekybiniai metodai (statistinis metodas), tačiau pasirinktas **tyrimo pobūdis yra kokybinis**, t. y. tyrimo duomenys renkami žodine (tekstine) forma, reiškiami teiginiais ar kategorijomis ir vertinami subjektyviai. Dėl šios priežasties **pagrindiniai taikyti tyrimo metodai**, autoriaus naudoti tekstiniais duomenims analizuoti, **yra lyginamasis bei istorinis ir tematinės analizės** metodas. Taigi būtent kokybiniai metodologiniai tyrimo dizaino aspektai yra esminiai, atspindi tyrimo paradigmą, o kiti (kiekybiniai aspektai, susiję su statistinių metodų taikymu) ją tik papildo. Kokybinių metodų taikymas bei jų pasirinkimas (kaip šio tyrimo pagrindo) remiasi tarptautinės ir ES teisės mokslinėje metodologinėje literatūroje pateikiamomis išvalgomis (skirtingų „teisės lygmenų“ (angl. „levels of law“) metodologine koncepcija). Jos atstovai (N. Walker, R. Cryer) akcentuoja, jog formalus kiekybinis šiuolaikinėmis sąlygomis susiformavusių daugelio skirtingų tarptautinio pobūdžio teisinio reglamentavimo lygmenų („teisinių tvarkų“) suskaidymas ir aprašymas nesudaro prielaidų tinkamai atskleisti sudėtingas jų tarpusavio ryšius ir sąsajas (susijusias su teisinio reguliavimo fragmentacija), todėl kokybinių metodų naudojimas yra labiau tikslingas¹⁸⁷.

Detaliau apibūdinant atskirų mokslinio tyrimo metodų taikymą disertacinio tyrimo metu būtina pažymėti, jog **loginis – analitinis (analizės ir sintezės) metodas** buvo taikomas aiškinantis teisės aktų, reglamentuojančių tarptautinės prekybos apmokestinimą muitais, turinį, darant apibendrinimus, išvadas. Remiantis **sisteminiu metodu** tyrimo objektas – tarptautinė, ES ir nacionalinė muitų teisė – buvo nagrinėjama kaip bendra sistema (struktūra), kurią sudaro susijusios sudėtinės dalys bei institutai, sąveikaujantys tarpusavyje, ir buvo siekiama nustatyti bei aprašyti jų tarpusavio ryšius bei sąsajas (žr. disertacijos 1 priedą). Taikant **lyginamąjį metodą** muitų teisinio reguliavimo problemos siekta identifikuoti tiriant ir lyginant tris jų reglamentavimo lygmenis – daugiašalį (tarptautinį, pagrįstą Pasaulio Prekybos Organizacijos (PPO) taisyklėmis); supranacionalinį (pagrįstą ES priimtais muitų teisės aktais) bei nacionalinį (pagrįstą nacionalinės muitų (muitinės) teisės normomis, taikomomis Lietuvos Respublikoje). Tokiu būdu teisinio reguliavimo problemos nuosekliai atskleidžiamos lyginant ginčų, kylančių dėl tarptautinės prekybos tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos, nagrinėjimo tarptautinėse, ES ir nacionalinėse institucijose (teismuose) praktiką (nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.), šios lyginamosios analizės pagrindu formuluojami detalūs pasiūlymai dėl ES ir nacionalinių teisės aktų tobulinimo. Kadangi mokslinėje metodologinėje literatūroje¹⁸⁸ pažymima, jog lyginamojo metodo taikymas yra neatsiejamas nuo kito susijusio – **istorinio metodo** – taikymo, siekiant visapusiškai at-

187 Neil Walker, „Beyond boundary disputes and basic grids: Mapping the global disorder of normative orders“, *International Journal of Constitutional Law*, 6, 3-4 (2008): 373–396; Robert Cryer et al., *Research Methodologies in EU and International Law* (Oxford and Portland: Hart Publishing, 2011), 21-22.

188 Rimantas Tidikis, *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*, (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003), 409.

skleisti muitų taikymą reglamentuojančios tarptautinės ekonominės teisės, ES teisės ir užsienio valstybių teisės sąvokų esmę, tiriami teisiniai institutai nagrinėjami jų istorinės raidos kontekste. Atsižvelgiant į tai, tyrimo metu buvo remiamasi ne tik tais šaltiniais (PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimais, TT praktika), kurie atitinka tyrimo laikotarpį (2010 – 2017 m.), bet ir (lyginamuoju istoriniu požiūriu) ankstesnius laikotarpius (palyginimams atlikti pasirinktas laikotarpis nuo 2000 iki 2010 m., žr. pvz. disertacijos priedus Nr. 8 ir 14). **Statistinis metodas** buvo naudojamas siekiant atskleisti tarptautinės prekybos kiekybinius pokyčius bei rodiklius (pvz. prekių ir paslaugų importo/eksporto apimtis), kuriuos lemia atitinkamo teisinio reguliavimo režimo nustatymas ir/ar jo pasikeitimai, taip pat apibendrinti ginčų (bylų) dėl muitų taikymo pobūdį, pasiskirstymą, nagrinėjimo apimtis ir tendencijas (disertacijos prieduose pateikiamose lentelėse ir disertacijos tekste pateikiamuose grafikuose).

Disertacijos 2-4 skyriuose, aprašant Lietuvos Respublikos užsienio prekybos su Rusijos Federacija, Kinijos Liaudies Respublika ir Indijos Respublika tarifinio reguliavimo problemas ir galimus jų sprendimo būdus buvo pasitelktas ir panaudotas tematinės analizės metodas¹⁸⁹, siekiant išsiaiškinti su kokiomis praktinėmis muitų teisinio reguliavimo problemomis bei kliūtimis ES ir jos valstybėse narėse (Lietuvos Respublikoje) susiduriama importo bei eksporto operacijų, kuriose dalyvauja šių valstybių muitinės kilmės prekės, metu. Tai reiškia, jog, remiantis iš anksto apibrėžtais kriterijais, analizei buvo atrinkti dokumentai, kurie iliustruoja konkrečias ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos tarptautinės prekybos reguliavimo problemas, susijusias su muitų reglamentavimu, kylančias:

- a) daugiašaliu lygmeniu (PPO lygmeniu (PPO institucijose), taikant muitų reguliavimui svarbias PPO taisykles (PPO teisės nuostatas), reikšmingas ES ir tiriamų trečiųjų valstybių prekybiniams santykiams; pirmoji analizės tema));
- b) supranacionaliniu lygmeniu (pačioje Europos Sąjungoje, apmokestinant iš analizuojamų valstybių importuotas/eksportuotas prekes ir taikant ES priimtus muitų teisės aktus (ES muitų teisinio reguliavimo taisykles); antroji analizės tema));
- c) ir ir nacionaliniu lygmeniu (ES valstybėje narėje – Lietuvos Respublikoje, kuri taip pat įgyvendina ES bendrąją prekybos ir muitų politiką analizuojamų valstybių atžvilgiu bei administruoja šių valstybių kilmės prekėms taikomus muitus bei kitus importo mokesčius, taikant nacionalines muitų teisinio reguliavimo taisykles (trečioji analizės tema))¹⁹⁰.

Tarptautinės prekybos reguliavimo praktinės problemos, susijusios su muitų reglamentavimu, yra identifikuojamos ir aprašomos remiantis tematinei analizei atrinktais (i)

189 Tai savarankiškas sisteminis darbo su kokybiniais duomenimis (dokumentais ir jų tekstais) būdas, kuris padeda, koduojant duomenis, nustatyti tipinius modelius ir formuluoti su tyrimo problema susijusias temas. Atliekant tematinę analizę, sisteminami bei aprašomi tyrimo reiškinį apibūdinantys duomenys (tekstuose) ir interpretuojami tyrimo rezultatai; žr. plačiau Virginia Braun and Victoria Clarke, „Guest editorial: What can „thematic analysis“ offer health and well-being researchers“, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being* 9 (2014), Michael Quin Patton, *Qualitative Evaluation and Research Methods (2nd. ed.)* (Newbury Park, CA: Sage, 1990).

190 Žr. disertacijos 1 priede pateiktą tematinės analizės žemėlapi ir jo paaiškinimus.

PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimais ir valstybių kreipimais į PPO dėl prekybinių ginčų inicijavimo¹⁹¹; iš viso analizei atrinkta ir išanalizuota 15 PPO prekybinių ginčų bylų (žr. disertacijos priedus Nr. 5-7); (ii) TT (TT) sprendimais dėl ES bendrojo muitų tarifo taikymo tiriamų valstybių prekėms (iš viso analizei atrinkta ir išanalizuotos 49 TT bylos bei jose priimti sprendimai, žr. disertacijos priedus Nr. 9-11, 13) bei (iii) nacionalinių teismų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) sprendimais mokestinių ginčų bylose dėl iš analizuojamų valstybių importuojamų prekių apmokestinimo¹⁹²; iš viso analizei atrinktos ir išanalizuotos 84 mokestinių ginčų bylos (žr. disertacijos priedus Nr. 15.2.3 ir 16). Tematinei analizei yra atrinkti tik tie nurodytų ginčų nagrinėjimo institucijų sprendimai ar kiti bylų dokumentai (valstybių kreipimais į PPO dėl ginčo inicijavimo), kuriuos nagrinėjami klausimai, susiję su muitų atskirų rūšių (importo, eksporto, prekybos apsaugos muitų) ir jų esminių apskaičiavimą ir mokestinės prievolės atsiradimą lemiančių elementų (prekių kilmės, vertės, klasifikavimo, muitinės procedūrų), teisėtumo ir pagrįstumo vertinimu¹⁹³. Be to, tematinei analizei buvo pasirinktas konkretus laikotarpis nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 1 d., dėl tos priežasties, jog didžiąją nurodyto laikotarpio dalį visos tiriamos valstybės buvo PPO narės (jų atžvilgiu buvo taikomas vienas prekybos reguliavimo režimas pagal PPO taisykles), be to, laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. ES buvo vadovaujama 2009 m. įsigaliojusia Lisabonos sutartimi padarytais pirminės ES teisės pakeitimais, kurie patikslino ES bendrosios prekybos ir muitų politikos sampratą, naujai apibrėžė kai kuriuos jos reguliavimo teisinius pagrindus, susijusius su sprendimų priėmimu muitų politikos srityje ES lygmeniu procedūromis, Sąjungos institucijų kompetencija šioje srityje, suinteresuotų asmenų teise į gynyba Sąjungos teismuose¹⁹⁴. Galiausiai, nurodytu laikotarpiu keitėsi ir įsigaliojo nauji ES priimti muitų teisės aktai (parengtas ir pradėtas taikyti Sąjungos muitinės kodeksas (SMK), 2009 m. keitėsi ES prekybos apsaugos priemonių taikymą apibrėžiantys reglamentai¹⁹⁵), todėl atliekama analizė už pasirinktą laikotarpį yra labiau susieta su šiuo metu aktuali teisiniu reguliavimu.

Remiantis metodologine literatūra¹⁹⁶, naudojant tematinės analizės metodą buvo sistemaiškai koduojami atrinkti duomenys pagal pasirinktas temas (muitų teisinis reguliavimas pagal PPO, ES ir nacionalines taisykles) ir su jomis susijusias kategorijas/subtemas (apibūdinančias muitų rūšis ir jų elementus), žr. disertacijos 1 priedą (tematinį žemėlapi). Analizuojamos temos ir subtemos yra detaliau aptariamose disertacijos 2-4 skyriuose, juose detalie aprašomi jų tarpusavio ryšiai bei saviti bruožai, pateikiami analizuojamų tekstų

191 PPO ginčų sprendimo praktika yra nagrinėjama dėl tos priežasties, jog būtent PPO prekybinių ginčų sprendimo mechanizmas istoriškai yra pagrindinis ir populiariausias tarptautinių prekybinių ginčų sprendimo būdas, be to, ES ir tiriamos trečiosios valstybės analizuojamu laikotarpiu nebuvo sudariusios preferencinių prekybinių susitarimų, kuriuose būtų numatyta kita privaloma tokių ginčų sprendimo tvarka, žr. šiuo klausimu Lorand Bartels and Federico Ortino, *supra* note, 87: 344-345.

192 Kiek tai susiję su nacionalinio - Lietuvos Respublikos – lygmens tematine analize, taikyta metodologija detalie aprašoma bei pagrindžiama disertacijos 4.1 poskyriuje.

193 Žr. disertacijos priede Nr. 1 pateiktą tematinės analizės žemėlapi ir jame nurodytas analizės subtemas.

194 Žr. Youri Devuynt, *supra* note, 103; Morten Broberg, *supra* note, 104, Jean-Michel Grave, *supra* note, 105.

195 „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesinančių valstybių“, *Official Journal* L 343 (2009).

196 Vilma Žydžiūnaitė, Stanislav Sabaliauskas, *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai* (Vilnius: Vaga, 2017), 222-223.

pavyzdžiai, jų interpretacijos ir analitinės išvalgos. Atliktos tematinės analizės pagrindu, pasitelkiant ir kitų autorių, kurie nagrinėjo tiriamus dokumentus, išvalgomis¹⁹⁷ yra formuluojami galutiniai pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo. Pažymėtina, jog *atliekant tiriamų prekybinių ginčų dėl muitų bylų tematinę analizę nebuvo plačiau nagrinėjamos bylų faktinės aplinkybės, taip pat detaliau neaptariama kilusių prekybinių ginčų ekonominė bei politinė reikšmė*, tačiau, vadovaujantis autoriaus suformuluotais kriterijais (žr. 1 pav. pateikiamą tematinės analizės etapų schemą), nuosekliai buvo siekiama identifikuoti tik su jais susijusias teisines problemas¹⁹⁸.

1 ETAPAS:

Bylų atranka, klasifikavimas bei jų tarpusavio ryšių nustatymas atsižvelgiant į ginčo objektą (ginčijamas muitų rūšis/jų apskaičiavimo veiksnius), tiriamą laikotarpį, analizuojamas valstybės ir muitų teisinio reguliavimo lygmenis.

Tyrimui atrinktos bylos išvardijamos, klasifikuojamos ir jų tarpusavio ryšiai detalizuojami disertacijos prieduose Nr. 1, 3-4, 9-11, 15, 16 pateikiamose lentelėse

2 ETAPAS:

Bylų medžiagos (jose priimtų sprendimų ar kreipimūsi į PPO) teksto analizė (pasitelkiant teisės doktrinos šaltinius), bei įvertinant ar:

- ginčytos taikytos teisinio reguliavimo priemonės nepažeidžia(-ė) asmenų teisių ir teisėtų interesų, įtvirtintų tarptautinėje muitų teisėje ir kituose teisės šaltiniuose;
- ar ginčytos ES bei kitų tiriamų valstybių teisinio reguliavimo priemonės neprieštaravo PPO teisei;
- ar ginčytos ES teisinio reguliavimo priemonės buvo nuoseklios ir jas taikant nebuvo nustatyta esminių sisteminių prieštaravimų kitų ES teisės normų atžvilgiu;
- ar ginčytų priemonių taikymo nacionalinė praktika (Lietuvos Respublikoje) nenukrypsta nuo ES reikalavimų.

Bylų medžiagos teisinė analizė (pagal nurodytus kriterijus ir tiriamus muitų teisinio reguliavimo lygmenis bei tiriamas trečiąsias valstybes) pateikiama disertacijos 2, 3, 4 skyriuose

3 ETAPAS:

- Remiantis atlikta analize formuluojamos su analizuotomis bylomis susijusios teisinio reguliavimo problemos, nustatomos galimos teisinio reguliavimo spragos, netikslumai ar neaiškumai;
- Teikiami praktiniai pasiūlymai bei rekomendacijos dėl probleminių teisės aktų nuostatų tobulinimo. Identifikuotos muitų teisinio reguliavimo problemos ir jų ryšiai su išanalizuotomis bylomis, taip pat rekomendacijos dėl teisinio reguliavimo tobulinimo apibūdinamos disertacijos 2, 3, 4 skyriuose. Nustatytų teisinių problemų santraukos, jų sisteminis ryšys su analizuotomis bylomis ir konkrečios rekomendacijos dėl teisės norminių aktų tobulinimo taip pat išdėstytos disertacijos priedų Nr. 5-7, 9-11, 15.2.5-15.2.6 ir 17 lentelėse.

Be to, nustatytų teisinių problemų apibendrinimai ir jų sisteminiai ryšiai aprašomi disertacijos 2.4, 3.4 ir 4.4 skyriuose bei grafiškai vaizduojami juose esančiose schemose Nr. 6, 12 ir 16.

1 pav. Prekybinių ginčų dėl muitų bylų tematinės analizės etapai disertacinio tyrimo metu

197 Atrinkant autorių mokslinius straipsnius tyrimui buvo naudotasi duomenų bazėmis *HeinOnline*, *Taylor & Francis Online*, *Westlaw UK*, *SAGE Journals Online*, *Oxford University Press Journals*, *Cambridge Journals Online*, *eLIBRARY.ru*, *cyberleninka.ru* (straipsnių rusų kalba paieškai).

198 Tokia metodologinė nuostata pasirinkta įvertinus aplinkybę, jog atliekamu tyrimu nebuvo siekiama atlikti detalios tarpdisciplininio pobūdžio analizės, todėl metodologiniu požiūriu tiriamos problemos aptariamos tik iš teisės doktrinos ir teisės teorijos perspektyvų, žr. šiuo klausimu Robert Cryer et al., *supra* note, 187: 76-77.

Pastabos dėl terminijos. Disertacijoje aiškumo dėlei suvienodinamas sąvokų vartojimas, pavyzdžiui, atsižvelgiant į Lisabonos sutarties pakeitimus ir SESV¹⁹⁹ bei SMK nuostatas, tekste vartojamas *Europos Sąjungos (ES) teisės* terminas. Vartojant sąvoką „*Sąjungos teismai*“ turima omenyje SESV nurodytos ES teisminės institucijos – Teisingumo Teismas ir ES Bendrasis Teismas (iki Lisabonos sutarties pakeitimų – Pirmosios instancijos teismas). Pažymėtina, jog disertacijoje vartojamas oficialus aukščiausios ES teisminės institucijos pavadinimas „*Teisingumo Teismas*“ (*santrumpa - TT*), kuris veikia kaip Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) struktūrinė dalis²⁰⁰. Tais atvejais, kai disertacijoje referuojama ne vien į TT praktiką, bylas, bet į bendrą Sąjungos teismų praktiką (įskaitant ES Bendrąjį teismą), taip pat yra vartojamos ir sąvokos „*Europos Sąjungos Teisingumo Teismas*“ (*santrumpa - ESTT*), bei „*ESTT praktika*“. Žemiau taip pat pateikiami paaiškinimai ir dėl kitų esminių disertacijos tekste vartojamų sąvokų:

- apibrėžiant „*muitų*“ sąvoką ir, atsižvelgiant į tai, kad jos tikslus turinys nėra imperatyviai įtvirtintas teisės aktuose (*inter alia* ES muitų teisėje) vadovaujamosi TT jurisprudencijoje pateikiama samprata pagal kurią muitai yra suprantami kaip mokesčiai, apskaičiuojami remiantis tarifais, kuriuos importuotojas turi sumokėti priimančiajai valstybei, dėl kurių importuota prekė tampa brangesnė už konkuruojantį vietos produktą²⁰¹. Šiuo aspektu „*muitų*“ sąvoka vartojama atskirai nuo platesnės „*tarifinių prekybos reguliavimo priemonių (metodų)*“ sąvokos, kuri yra platesnė ir apima ne tik muitus, bet ir tarifines kvotas, muitų suspendavimo priemones²⁰²;
- „*importo mokesčių*“ sąvoka disertacijos tekste vartojama apibrėžiant ES ir Lietuvos Respublikoje taikomų muitinių administruojamų (muitinei mokamų) mokesčių, kuriais pagal ES ir nacionalinius teisės aktus, apmokestinamas prekių importas, visumą, į kurią patenka muitai, importo PVM ir akcizai. Šiems mokesčiams yra būdinga tai, kad juos apskaičiuojant (nustatant apmokestinimo momentą, apmokestinamąją vertę, apibrėžiant mokesčių mokėtojus ir kitus mokesčių elementus) yra vadovaujamosi ir muitų teisės aktais²⁰³;
- vartojant terminą „*tarptautinė muitų teisė*“ vadovaujamosi tarptautinės teisės mokslo doktrinoje pateikiamu vertinimu, pagal kurį ji apibrėžiama kaip tarptautinės ekonominės teisės šaka, kuri apima valstybių ir supranacionalinių vienetų tarptautinius įsipareigojimus, susijusius su muto mokesčių ir kitų prekių judėjimo per valstybių sienas teisiniu reguliavimo, administravimu ir kontrole²⁰⁴;
- vartojant terminus „*ES muitų teisė*“ ir „*ES muitų teisės aktai*“ vadovaujamosi SMK (5

199 „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *Official Journal C* 326 (2012).

200 Žr. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismas“, Europos Sąjunga, žiūrėta 2018 birželio 10 d., https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_lt.

201 Žr. pvz. sujungtas bylas 2/62 ir 3/62, Commission of the European Economic Community v. Grand Duchy of Luxembourg and Kingdom of Belgium, 1962 E.C.R. 425; sujungtas bylas 52 ir 55/65, Federal Republic of Germany v. Commission of the EEC, 1966 E.C.R. 159; bylą 7/68, Commission v. Italy, 1968 E.C.R. 423, 429.

202 Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 312; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 37.

203 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 720, 724, 726-727, 732-733.

204 Talia Einhorn, *supra* note, 81: 958.

str. 2 p.)²⁰⁵ ir muitinės įstaigų veiklos teisinėje praktikoje²⁰⁶ pateikiamais išaiškinimais, pagal kurį ES muitų teise laikoma „teisės aktų visuma, kurią sudaro Sąjungos muitinės kodeksas ir jį papildančios ar įgyvendinančios nuostatos, priimtose Sąjungos arba nacionaliniu lygiu; Bendrasis muitų tarifas; teisės aktai, kuriais nustatoma Sąjungos atleidimo nuo maito sistema; tarptautiniai susitarimai, kuriuose yra su muitų teise susijusių nuostatų, tiek, kiek jie taikomi Sąjungoje“. Tais atvejais, kai disertacijoje yra nagrinėjami ir apibūdinami vien tik pačios Sąjungos institucijų priimti teisės aktai muitų ir muitinės funkcijų klausimais (neįtraukiant tarptautinių susitarimų bei nacionaliniu lygiu priimtų nuostatų), šiai teisės aktų visumai apibrėžti yra vartojama sąvoka „ES priimti muitų teisės aktai“²⁰⁷.

- vartojant terminą „nacionalinė Lietuvos Respublikos muitų (muitinės) teisė“, atsižvelgiant nacionalinės teisės doktrinoje pateikiamas įžvalgas, kuriose, paraleliai vartojant tiek muitų, tiek ir muitinės teisės terminus, ši sąvoka reiškia nacionalinės teisės normų, reguliuojančių visuomeninius santykius, susijusius su prekių gabenimu per valstybės sieną ir muitų rinkimu, visumą²⁰⁸;
- sąvoka „muitų teisinio reguliavimo lygmenys“²⁰⁹ šiame darbe vartojama siekiant apibrėžti visumą vienodos teisinės prigimties (pagal taikomų priemonių mastą ir turinį bei jas nustatančių subjektų statusą) tarptautinę prekybą ir muitų taikymą reguliuojančių teisės aktų ir sprendimų (daugiašalių (tarptautinių), supranacionalinių ir nacionalinių)²¹⁰.

-
- 205 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.
- 206 „Teisės aktai“, Lietuvos Respublikos muitinė, žiūrėta 2018 rugsėjo 5 d., <https://www.lrmuitine.lt/web/guest/689>.
- 207 Pažymėtina, jog tokia sąvoka ES teisėje nėra tiesiogiai įtvirtinta, tačiau, vartojama šio disertacinio tyrimo tikslais, kaip atskirą tyrimo objekto elementą nagrinėjant supranacionalinį (ES) muitų teisinio reguliavimo lygmenį. Atkreiptinas dėmesys, jog tarp visų ES veikloje taikytinų muitų taisyklių, pačios ES priimtais teisės aktais nustatytos taisyklės yra išskiriamos bei analizuojamos kaip atskira teisinė kategorija tiek praktiniu, tiek ir teoriniu aspektu ir kituose šaltiniuose, žr. pvz. „Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui COM/2012/0791 final, Muitų sąjungos padėtis (2011)“, *supra* note, 19 (komunikato 1.4.2 punktas), taip pat žr. Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 69. Papildomai atkreiptinas dėmesys, jog ES priimtų muitų teisės aktų kategorijai priskirtini ir prekybos apsaugos muitų taikymą apibrėžiantys ES reglamentai, kurie taip pat patenka į ES muitų politikos įgyvendinimo sritį bei nustato muitinės funkcijas administruojant šiuos maitus (plačiau šiuo klausimu žr. 1.2 disertacijos poskyrį).
- 208 Žr. pvz. Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 36-37; Aivaras Raišutis, *supra* note, 150: 75; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, „Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas“, *supra* note, 27: 115.
- 209 Disertacijoje nagrinėjant ES muitų politikos įgyvendinimą išskiriami daugiašalis (tarptautinis), supranacionalinis (ES, besiremiantis ES priimtais muitų teisės aktais) ir nacionalinis muitų teisinio reguliavimo lygmenys. Pažymėtina, jog disertacijoje aptariant nacionalinį lygmenį plačiau yra tiriamas bei nagrinėjamas tik muitų teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje (detaliau nevertinant nacionalinio reguliavimo kitose ES valstybėse narėse), žr. šiuo klausimu plačiau darbo 1.2 poskyrį.
- 210 Ši sąvoka vartojama bei išskiriama atsižvelgiant į tai, jog ES bendrosios prekybos ir muitų politikos įgyvendinimas tiek užsienio, tiek nacionaliniuose mokslo darbuose analizuojamas kaip fragmentiškas ir atskirų tarpusavyje sąveikaujančių elementų susidedantis reiškinys, žr. šiuo klausimu Paola Conconi, "The EU's common commercial policy and regional/global regulation", from *The European Union and Global Governance* (Routledge, 2009), 116; Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20:

- vartojant terminą „PPO teisė“ (angl. „WTO law“) atsižvelgiama į prof. M. Herdegen ir kitų autorių pateikiamą apibrėžimą²¹¹, pagal kurį šis terminas vartojamas apibrėžti teisinius susitarimus (toliau vadinamus „PPO susitarimais“ (angl. „WTO Agreements“) ir kitus teisinius dokumentus, kurie buvo patvirtinti „Baigiamuoju dokumentu, išreiškiančiu daugiašalių derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo rezultatus“ (1994), t. y., *inter alia* apima PPO steigimo sutartį ir jos priedus;
- disertacijoje vartojamas terminas „PPO ginčų sprendimo institucijos“ reiškia PPO steigimo sutartyje nurodytas institucijas, sprendžiančias prekybinius ginčus tarp PPO valstybių narių – Ginčų sprendimo tarybą ir Apeliacinį komitetą, toks terminas kitų autorių yra vartojamas ir teisės terminologijoje lietuvių kalba²¹²;
- *asmuo, esantis muitų teisinių santykių subjektu* (asmuo, kuriam atsiranda prievolės muitinei) disertacijoje apibrėžiamas *bendrosiomis „muitinės skolininko“, „deklaranto“ arba „muitinės procedūrų vykdytojo“ sąvokomis* (atsižvelgiant į teisinių santykių, reguliuojamų ES muitų teisės kontekstą, kuriame taip pat vartojami nevienodi terminai)²¹³; tais atvejais, kai nagrinėjami nacionalinės teisės reguliuojami santykiai, vartojama ir „mokesčių mokėtojo“ sąvoka²¹⁴;
- sąvokos „importuotojas, gamintojas, eksportuotojas“ – vartojamos pirmiausia, aprašant prekybos apsaugos muitų taikymo klausimus ir reiškia asmenis, kuriems yra ar gali būti nustatomi prekybos apsaugos muitai²¹⁵;
- disertacijos tekste taip pat vartojama „muitinės administracijos“ sąvoka, kuri reiškia atitinkamos valstybės valdžios institucija, atsakingą už muitų teisės aktų taikymą (įgaliota taikyti muitų teisės aktus) – šis terminas suformuluotas pagal SMK 5 str. 1 d. 1 p. nuostatas²¹⁶ ir teisės doktrinoje bei tarptautiniuose dokumentuose vartojamą terminologiją²¹⁷. Nacionalinės teisės kontekste, apibrėžiant Lietuvos Respublikos „muitinės administraciją“ vartojami ir „muitinės įstaigų“ bei „mokesčių administratoriaus“ terminai, nes tokios sąvokos įtvirtintos Muitinės įstatyme²¹⁸ ir Mokesčių administravimo įstatyme²¹⁹. Šiuo aspektu būtina pažymėti, jog muitinės įstaigų terminas yra platesnis, nes jis apima ir tas muitinės sistemai priskirtas institucijas, kurios nevykdo mokesčių administravimo funkcijų, pavyzdžiui, Muitinės laboratorija, Muitinės kriminalinė tarnyba, Muitinės informacinių sistemų centras²²⁰;

32-33, 43-44, 69-73; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 44.

211 Mathias Herdegen, *supra* note, 5: 173-175.

212 Inga Daukšienė, *supra* note, 159; Rimantas Daujotas, *supra* note, 160.

213 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 612

214 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *Valstybės žinios* 63, 2243 (2004).

215 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15. Sistemiskai aiškinant SMK nuostatas (127 str.) sąvoka „importuotojas“ taip pat papildomai vartojama ir apibrėžiant asmenis, kurie iš trečiųjų valstybių į ES muitų teritoriją įveža muitais apmokestinamas prekes; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

216 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

217 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 49.

218 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *TAR* 26857 (2016), *supra* note, 28.

219 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

220 Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 24-29.

- Disertacijoje taip pat vartojamos skirtingos „prekės“ ir „produkto“ sąvokos, prekę apibrėžiant kaip materialų maito mokesčio objektą, t. y. materialų daiktą, kuris turi pini-ginę vertę bei dalyvauja civilinėje apyvartoje (yra komercinių sandorių objektas)²²¹, o „produktą“ tiesiog kaip materialų tarptautinės prekybos sandorių objektą, kuris pats gali būti neapmokestinamas muitais, tačiau jį apibūdinančiomis charakteristikomis (požymiais) naudojamosi atliekant skaičiavimus ir palyginimus būtinus nustatant pre-kybos apsaugos muitus (ši sąvoka vartojama prekybos apsaugos muitų taikymo ir jos praktikos analizės kontekste²²²);
- Vartojant sąvokas „ES bendroji prekybos politika“ ir „ES muitų politika“, atsižvelgiama į tai, kad muitų politika yra ES bendrosios prekybos politikos dalis, kuri apima tik jos tarifines (su muitais susijusias) priemones²²³. Būtina pažymėti, jog teisinėje literatūro-je atskirai ES muitų politikos sąvoka nėra dažnai vartojama, apsiribojant bendresniu „ES „bendrosios prekybos politikos terminu“²²⁴, tačiau šioje disertacijoje ji naudojama, atsižvelgiant į tai, jog tyrimas yra fokusuojamas ne į visas bendrosios prekybos politi-kos priemones (tarptautinių investicijų politika, prekyba paslaugomis, prekių saugos ar aplinkosaugos standartų taikymas ir pan. – šios sritys disertacijoje nėra nagrinėja-mos), bet tik į muitus ar su jais tiesiogiai susijusias priemones.

Taip pat akcentuotina, jog *valstybių ar kitų tarptautinės teisės subjektų, esančių PPO nariais*²²⁵, *pavadinimai* (Kinijos Liaudies Respublika, Kinijos Taipėjus arba Atskiroji Taiva-no, Penghu, Kinmeno ir Matsu muitų teritorija²²⁶, Rusijos Federacija, Indijos Respublika) disertacijos tekste nurodomi pagal PPO pateikiamą oficialią informaciją, parengtą pagal atitinkamų tarptautinės teisės subjektų prisijungimo prie PPO protokolų nuostatas²²⁷. *Im-porto, eksporto, prekybos apsaugos muitų, taip pat jų taikymo veiksnių* – prekių klasifika-vimo, kilmės, vertės, muitinės procedūrų taisyklių – ir *ES bendrojo muitų tarifo* (taikomo apmokestinant iš trečiųjų valstybių importuotas prekes) sąvokos yra plačiau nagrinėjamos ir jų turinys apibrėžiamas disertacijos 1.1 ir 1.2 poskyriuose. Disertacijoje taip pat varto-jamas „ES reglamentų, susijusių su SMK įgyvendinimu“ terminas, kuris reiškia Sąjungos muitinės kodeksą papildančius ar jį įgyvendinančius ES teisės aktus²²⁸.

221 Tokios nuostatos tradiciškai laikomasi ir TT praktikoje, žr. pvz. bylą 7/68, *Commission v. Italy*, *supra* note, 201.

222 Žr. pvz. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl ap-saugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; atkreiptinas dėmesys, jog Reglamento tekste „prekės“ sąvoka apskritai nėra vartojama.

223 Žr. taip pat disertacijos 1.2 poskyrį, kuriame apibrėžiama ES muitų politikos ir ES bendrosios pre-kybos politikos samprata bei jų santykis.

224 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 28. Papildomai pažymėtina, jog ES bendrosios prekybos politikos samprata plačiau aiškinama disertacijos 1.2 poskyriuje.

225 Pavyzdžiui, PPO nariais yra ne tik atskiros ES valstybės narės (*inter alia* Lietuvos Respublika), bet ir pati ES, taip pat kiti subjektai (teritorijos), kurie neturi savarankiškos valstybės statuso, pavyz-džiui, Taivanas (Kinijos Taipėjus).

226 Taivanas (Kinijos Taipėjus) laikomas Kinijos Liaudies Respublikos dalimi, tačiau pagal PPO teisę turi savarankiško PPO nario ir savarankiškos muitų teritorijos statusą, dėl Taivano (Kinijos Taipė-jaus) statuso žr. disertacijos 2.1 skyrį.

227 „Protocols of accession for new members since 1995, including commitments in goods and servi-ces“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 birželio 6 d., https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/completeacc_e.htm#chn;

228 Toks terminas vartojamas atsižvelgiant į teisinėje praktikoje vartojamą oficialią terminologiją, žr.

Disertacijoje tiriamos Sąjungos teismų bylos cituojamos pagal atsižvelgiant į privalomus *Chicago* mokslinės literatūros stiliaus citavimo reikalavimus, nurodant bylų paskelbimo ESTT praktikos rinkiniuose (E.C.R.) duomenis ar duomenis oficialioje ESTT elektroninėje bylų identifikavimo sistemoje (ECLI), jei bylose priimti sprendimai buvo skelbti ir prieinami tik joje. ESTT bylų, kurios buvo išnagrinėtos po Lietuvos Respublikos įstojimo į ES (2004 m. gegužės 1 d.), ir kuriose priimti sprendimai buvo paskelbti lietuvių kalba²²⁹, pavadinimai pateikiami atsižvelgiant į oficialią bylų pavadinimo vertimo versiją lietuvių kalba.

Atsižvelgiant į PPO Steigimo sutarties XVI straipsnio nuostatas, nuorodos į PPO ginčų sprendimo institucijų išnagrinėtas prekybinių ginčų bylų pavadinimus yra pateikiamos anglų kalba, kaip viena iš pasirinktų trijų oficialių PPO veikloje vartojamų kalbų (anglų, prancūzų ir ispanų)²³⁰.

Tyrimo rezultatų apibūdinimas. Disertacinio tyrimo rezultatai buvo pristatyti žemiau išvardintose mokslinėse publikacijose bei renginiuose:

- Moksliniai straipsniai recenzuojamuose periodiniuose moksliniuose leidiniuose (žurnaluose):
  1. Valantiejus, Gediminas, Katuoka, Saulius. "Application of the WTO agreements in national courts: comparative aspects of worldwide and Lithuanian judicial practices". *International Comparative Jurisprudence* 3, 2 (2017): 195-212;
  2. Valantiejus, Gediminas. "Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level". *Economics and Culture* 14, 1 (2017): 58-75;
  3. Valantiejus, Gediminas. "Tarptautinės muitų teisės šaltinių taikymo problemos Lietuvos teisinėje sistemoje". *Jurisprudencija* 24, 1 (2017): 166-189;
  4. Valantiejus, Gediminas. „Practical Problems of Legal Regulation of Customs Duties Developing an International Trade Between the Republic of Lithuania And East Asian Countries“. *International Journal of Area Studies* 11, 2 (2016): 103-127;
  5. Valantiejus, Gediminas. "Legal Aspects of the Implementation of European Union's Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice". *Economics and Culture* 13, 2 (2016): 61-76.
- Moksliniai straipsniai recenzuojamoje tarptautinių konferencijų medžiagoje/straipsnių rinkiniuose (mokslinėse konferencijose skaitytų pranešimų pagrindu):
  1. Valantiejus, Gediminas, Katuoka, Saulius. "The International Trade Between the EU and India Under the Conditions of Globalization: a Case Study

---

„Sąjungos muitinės kodeksas“, Lietuvos Respublikos muitinė, žiūrėta 2018 birželio 11 d., <http://www.cust.lt/web/guest/746>.

229 Atkreiptinas dėmesys, jog ne visi disertacijoje cituojami ES Bendrojo teismo bylų sprendimai buvo publikuoti lietuvių kalba, todėl tokiais atvejais nuorodos į šiose bylose priimtus sprendimus pateikiamas atsižvelgiant į jų pavadinimo versiją anglų kalba.

230 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutartis“, *Valstybės žinios* 46, 1619 (2001), žr. taip pat „Official working languages“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 rugsėjo 16 d., <https://docs.wto.org/gtd/Default.aspx?pagename=WTOLanguages&lang=e>.

- of Practical Regulatory Problems in the EU and Individual Member States". From *Globalization and its socio-economic consequences 2017: Globalizacija 2017; 17th International Scientific Conference Proceedings (Part VI.)*, Tomas Klietnik (ed.), 2783-2792. Zilina, Slovak Republic: University of Zilina, 2017.
2. Valantiejus, Gediminas. "International legal dimension in regulation of foreign trade in the Republic of Lithuania and its transformations: comparative and historical aspects". From *Social transformations in contemporary society: proceedings of annual international conference for young researchers, 2017 (5)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 5-23. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2017;
  3. Valantiejus, Gediminas. „Application of Soft Law Instruments in International Economic Law: Insights on Lithuanian Practice on the Legal Regulation of Customs Duties“. From *Social transformations in contemporary society: proceedings of an international scientific conference for young researchers, 2016 (5)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 97-109. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;
  4. Valantiejus, Gediminas. „Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania“. From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 124-136. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;
  5. Valantiejus, Gediminas. "Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010". From *Social Transformations in Contemporary Society: proceedings of an annual international conference for young researchers, 2015 (3)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 81-98. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2015;
- Skaityti stendiniai pranešimai tarptautinėse mokslinėse konferencijose:
    1. Valantiejus, Gediminas. „Direct application of the WTO agreements in Lithuanian legal system: the challenges for the development of international trade regulation framework“. *SOCIN 2015: international interdisciplinary conference on social innovations "Social Innovations: theoretical and practical insights 2015"*. Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2015 m. rugsėjo 24 – 25 d. Prieiga Internetu: https://www.mruni.eu/mru_en_dokumentai/naujienos/2015/09/mru_lab_opening_socin_programme.pdf;
    2. Valantiejus, Gediminas. Constitutional Aspects of Interaction Between the International Trade Law and National Law: Lithuanian Example. *The 6th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia „Constitutional Values in Contemporary Legal Space“*. Ryga, Latvijos Respublika: Latvijos universitetas, 2016 m. lapkričio 16 – 17 d. Prieiga Internetu: <http://www.lawconference.lu.lv/>.

Disertacijos autorius disertacinio tyrimo rezultatus taip pat pristatė recenzuojamame moksliniame leidinyje (knygoje (tyrimo ataskaitoje) „VAT Fraud Prevention in EU“

(2016)²³¹) ir moksliniuose straipsniuose, kuriuose publikuoti ES finansuojamo mokslinio projekto "VAT Fraud Prevention as EU's Financial Stability Support Measure" (Nr. OLAF/2016/D1/017) tyrimo rezultatai:

1. Valantiejus, Gediminas, Gintarė Giriūnienė, Gintaras Černius, Liucija Birškytė, E.C.J.M. (Lisette) van der Hel- van Dijk RA, John L. Mikesell, Liudas Jurkonis, Mantas Mališauskas, Milda Olencevičiūtė, ir Gintarė Grambaitė. *VAT fraud prevention in EU*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016;
2. Valantiejus, Gediminas. „Legal Issues of Improving the Inter - Institutional Cooperation in the Fight Against the Import Taxes and Import VAT Fraud: Lithuanian Example“. From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 136-159. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;
3. Valantiejus, Gediminas, Gintarė Giriūnienė, ir Gintaras Černius. „The Taxation of Imported Fuel Products: Legal and Economic Issues of Tackling VAT and other Import Taxes Fraud in the EU and Lithuanian Republic“. From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 159-176. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016.

Be to, autorius atlikto disertacinio tyrimo duomenys bei rezultatai buvo pristatyti ir aptarti viešoje mokslinėje paskaitoje – diskusijoje „*Muitinės veiklos aktualijos bei tarptautinės prekybos apmokestinimo problemas Lietuvoje ir ES*“, vykusioje Mykolo Romerio universitete (Ateities g. 20, I-414 auditorija), 2016 m. vasario 19 d.²³², ir apsarstyti Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės ir ES teisės instituto posėdžiuose, vykusiuose 2018 m. rugpjūčio 30 d. ir 2018 m. lapkričio 15 d.

---

231 Autorius parengė šio leidinio skyrius, susijusius su importo mokesčių (muitų bei importo PVM ir akcizų, apskaičiuojamų *inter alia* ES muitų teisės pagrindu) taikomų į ES importuotoms trečiųjų valstybių (įskaitant ir išskiriant tiriamas valstybes) prekėms, vengimo (slėpimo) bei kovos su juo teisinių priemonių taikymo problemomis ES ir Lietuvos Respublikoje (Mykolo Romerio universiteto Ekonomikos ir finansų valdymo fakulteto 2016 m. lapkričio 15 d. pažyma Nr. 24EFV(11.21-20101)-3 Lietuvos mokslo tarybai).

232 „Paskaita-diskusija „Muitinės veiklos aktualijos bei tarptautinės prekybos apmokestinimo problemas Lietuvoje ir ES“, Mykolo Romerio universitetas/Naujienos/ Konferencijos, Seminarai, Paskaitos, Žiūrėta 2018 gegužės 27 d., <https://www.mruni.eu/lt/naujienos/detail.php?el=225695#.Wwey4fZuKEk>.

1. MUTAI KAIP PAGRINDINĖ TARPTAUTINĖS PREKYBOS REGULIAVIMO PRIEMONĖ EUROPOS SĄJUNGOJE IR JŲ TAIKYMO TEISINIAI ASPEKTAI

1.1. Muitų sąvoka, reikšmė ir tarptautinio teisinio reguliavimo pagrindai bei šaltiniai

Šiame darbe jau buvo minėta, jog apibrėžiant muitų sąvoką vienas iš esminių jos požymių elementų, išskiriantis muitus iš visų kitų mokesčių, yra prekių, kaip šio mokesčio objekto, judėjimas tarp valstybių (joms kertant/gabenant jas per valstybių sienas), kadangi būtent su šiuo juridiniu faktu ir siejamas pats apmokestinimas muitais²³³. Dėl šios priežasties muitų taikymui esminę reikšmę turi tarptautinės prekybos procesai²³⁴, ekonomikos teorijoje tradiciškai apibūdinami tiesiog kaip pardavimo ir pirkimo procesai, vykstantys „tarp įvairių šalių pardavėjų, pirkėjų ir tarpininkų“²³⁵. Jų pagrindu, siekiant naudos (paprastai apibrėžiamos kaip skirtumas tarp prekės pasaulinės kainos ir vidaus rinkos kainos) vyksta šalių tarptautiniai mainai: vienoje valstybėje sukurtos prekės yra parduodamos pirkėjams (vartotojams) kitoje valstybėje, tokiu būdu formuojantis ilgalaikiams santykiams tarp dviejų šalių, esančių skirtingose valstybėse/jurisdikcijose²³⁶. Kitaip tariant, tai ekonominiai procesai, vykstantys tarp dviejų ir daugiau valstybių (prekiaujama už vienos valstybės sienų, naudojant įvairių valiutą (įskaitant ir užsienio valiutą), kuriai būdingi kursų svyravimai), ir kartu esantys valstybių socialinės ir ekonominės politikos bei jų nacionalinių vyriausybių veiklos objektu²³⁷. Istoriniu aspektu tarptautinė prekyba (kuriai apibrėžti teisiškai yra vartojamas ir terminas „prekyba dideliu atstumu“ (*angl.* „long distance trade“)²³⁸) yra viena svarbiausių ekonominių santykių tarp valstybių forma, kurią galima sieti su visais istoriniais raidos laikotarpiais, pradedant pirmųjų ankstyvųjų žmonijos ci-

233 Kaip jau buvo minėta, į šį aspektą yra atkreipęs dėmesį ir TT savo praktikoje (bylose 2/62 ir 3/62; 52 ir 55/65; 7/68), žr. 201 išnašą „Ivade“, taip pat jis akcentuojamas ir teoriniu lygmeniu tiek užsienio, tiek ir Lietuvos Respublikos mokslininkų, žr. pvz. Talia Einhorn, *supra* note, 81: 958; Dalia Bernatonytė, *Viešieji finansai*, *supra* note, 29: 242

234 Į tai yra atkreipęs dėmesį ir vienas iš iš šiuolaikinės ekonomikos teorijos pradininkų A. Smith'as, kuris muitus taip pat apibrėžė kaip su tarptautine prekyba susijusius įprastus mokėjimus, kurie buvo naudojami nuo „neatmenamų laikų“ (*angl.* „from time immemorial“), žr. Adam Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* (1776) (Oxford: Clarendon Press, 1976), 878-879.

235 Žr. pvz. Vytautas Snieška, *Makroekonomika* (Kaunas: Technologija, 2005), 562.

236 Žr. šiuo klausimu plačiau Vytautas Vengrauskas ir Neringa Perminienė, *Tarptautinis verslas: moko-moji knyga* (Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2002); Reda Keršienė, „Išmonių konkurencingumas globalizacijos sąlygomis“, *Ekonomika ir vadyba* 13 (2008): 546-550; Dalia Bernatonytė, *Tarptautinės ekonomikos modeliai* (Kaunas: Technologija, 2010), 12-13, 28-29.

237 Dalia Benatonytė, *supra* note, 6: 33, Andrew TF Lang, *supra* note, 75: 410-411.

238 Būtiną pažymėti, jog terminą „tarptautinė prekyba“ teisiniu požiūriu siūloma vartoti tik apibūdinant užsienio elementą turinčią prekybą nuo XVIII a. pab., kuomet teisės mokslo teorijoje buvo pradėtas nuosekliai vartoti pats „tarptautinės teisės“ terminas, žr. šiuo klausimu plačiau Mark W. Janis, „Jeremy Bentham and the Fashioning of "International Law", *American Journal of International Law* 78 (1984): 405, 408-409.

vilizacijų susikūrimu, Antika ar Viduramžiais²³⁹. Dėl šios priežasties tarptautinė prekyba tradiciškai pateko ir į nacionalinio bei transnacionalinio (tarptautinio) teisinio reguliavimo sferą – juo labiau, kad ir teisingumo užtikrinimas tarptautinėje prekyboje visuomet kėlė diskusinio pobūdžio teisinių klausimų. Pavyzdžiui, teisės filosofijos požiūriu tarptautinės prekybos reguliavimas vertinamas kaip neatsiejamai susijęs su vadinamojo paskirstomojo teisingumo įgyvendinimu²⁴⁰, kuris, anot J. Rawls'o, apibūdina kaip visuomenėje turėtų būti paskirstoma kuriamų vertybių visuma („socialinės pirminės prekės“ (*angl.* social primary goods))²⁴¹. Apibūdinant tarptautinės prekybos reguliavimo ypatumus šiuo (perskirstomojo teisingumo) aspektu galima sutikti su įvairių mokslininkų tradiciškai pateikiamas vertinimais, jog teisingų tarptautinės prekybos sąlygų užtikrinimas teisinėmis priemonėmis yra tapęs itin dažnu tarptautinių prekybinių ginčų tarp valstybių objektu, ypač atsižvelgiant į tai, jog tokius ginčus įtakoja ir interesų konfliktai pačių valstybių viduje²⁴².

Ekonominiu požiūriu tarptautinės prekybos plėtrą sąlygoja ir veikia įvairios priežastys ir aplinkybės²⁴³. Viena iš pagrindinių tarptautinės prekybos plėtos ekonominių prielaidų yra skirtingos gamybos sąlygos²⁴⁴. Jas, pirmiausia, lemia nevienodai pasiskirstę ištekliai, kuriais disponuoja valstybės tiek dėl savo skirtingos geografinės padėties bei gamtinių sąlygų įvairovės, tiek ir dėl skirtingų gamybos našumo lygių – šios aplinkybės sąlygoja tai, kad ir valstybių galimybės efektyviai, t. y. mažesnėmis sąnaudomis nei pasaulinės prekių kainos, gaminti joms (jų gyventojams) reikalingas prekes yra nevienodos. Veikiant šiais veiksniais, valstybės siekia vidaus sąnaudų ekonomijos bei su ja susijusios naudos: specializuojasi parduoti (eksportuoti) tas prekes, kurias jos gali efektyviai gaminti, ir pirkti (importuoti) iš kitų valstybių prekes, kurių arba tiesiog neturi galimybių pagaminti, arba jų gamybos kaštai yra didesni nei importuojamų prekių kainos²⁴⁵. Taip plėtojama laisva tarptautinė prekyba daugelio valstybių individualius teigiamus pranašumus paverčia bendra ekonomine nauda visiems, kartu užtikrindama vartotojų gerovę ir veiksmingą išteklių naudojimą²⁴⁶. Būtina pastebėti, jog valstybių pastangas užtikrinti tarptautinės prekybos

239 Douglass C. North and Robert P. Thomas, *Rise of the Western World: A New Economic History* (Cambridge: Cambridge University Press, 1973), 26.

240 John Linarelli, *supra* note, 42: 661. 666.

241 John Rawls, *A Theory of Justice*, (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1971), 60-61.

242 Wilhelm Ropke, *International Order and Economic Integration* (Dordrecht: Reidel, 1959), 15; Friedrich A. F. Hayek, *Law, Legislation and Liberty. Volume 3, The Political Order of the Free People* (Chicago: University of Chicago Press, 1979), 103. Papildomai pažymėtina, jog šis teorinis požiūris sąlygoja ir šio disertacinio tyrimo objekto elementų pasirinkimą, t. y. būtent tarptautinių prekybinių ginčų dėl muitų analizę.

243 Jacques J. Polak, *An International Economic System* (New York: Routledge, 2003), 17.

244 Į šį aspektą yra atkreipę dėmesį dar šiuolaikinės ekonomikos teorijos pradininkai, pavyzdžiui, D. Ricardo (1821 m.), žr. plačiau John H. Jackson, *The World Trading System. Law and Policy of International Economic Relations* (Cambridge: MIT Press, 1997), 15.

245 Dalia Benatonytė, *Tarptautinės ekonomikos modeliai*, *supra* note, 236: 12.

246 Apie šiuos laisvosios tarptautinės prekybos plėtos veiksnius žr. Paul Krugman, „What Should Trade Negotiators Negotiate About?“, *Journal of Economic Literature* 35 (1997): 113-114; John H. Jackson, *supra* note, 244: 12. Būtina pastebėti, jog tarptautinės prekybos plėtra gali sąlygoti ne tik bendrą ekonomikos efektyvumo padidėjimą, bet ir turėti neigiamų pasekmių, pirmiausia, vietos gamintojams (mažina jų gaminamų prekių paklausą, neigiamai įtakoja kainodarą, didina paramos

plėtrą (palankių prielaidų jai sudarymą) gali skatinti ir kiti aspektai, pavyzdžiui, fiskalinis, kuomet tarptautinė prekyba yra vertinama kaip valstybės pajamų šaltinis, ją plėtojant ir kartu apmokestinant importo mokesčiais (*inter alia* muitais): jei tik šie mokesčiai nėra dideli, didėjant prekių importui, gali didėti ir valstybės pajamos (surenkama daugiau mokesčių)²⁴⁷. Galiausiai tarptautinę prekybą tyrinėjantys autoriai pastebi ir tai, jog valstybės yra linkusios prekiauti bei plėtoti prekybą net ir tuo atveju, jei gamybos sąlygos ar kiti ekonominiai veiksniai ir yra visiškai vienodi²⁴⁸: taip siekiama patenkinti skirtingą vartotojų skonių, polinkių ir prioritetų įvairovę, t. y. į valstybę importuojant įvairias prekes iš kitų valstybių, užtikrinamas didesnis prekių pasirinkimas vartotojams (gyventojams).

Kartu akcentuotina ir tai, jog tarptautinės prekybos reikšmė vis didėja ir ji šiuolaikinėmis sąlygomis išlieka vienu iš svarbiausių bei dinamiškiausių pasaulinio ūkio veiksnių, o tarptautinis verslas bei pasaulinės prekybos sistema laikoma esmine ekonominio klestėjimo užtikrinimo priemone²⁴⁹. Šis reiškinys aiškinamas, tuo, jog esminė modernios, XXI a. funkcionuojančios pasaulio ekonominės tvarkos savybė ir vienas iš jos raidos požymių yra pasaulinės ekonomikos globalizacija, kuri mokslinėje literatūroje (tiek teisinėje, tiek ir kitų socialinių mokslo sričių, pavyzdžiui, ekonomikos) apibrėžiama kaip socialinis procesas, kuriam vykstant metu tarptautinėje geografinėje erdvėje išskaidytos ekonominės veiklos (neapsiribojant vien tik tarptautine prekyba) integruojasi ir yra susiejamos į vieną tikslingai funkcionuojantį kompleksą, o jame tiek verslo subjektai, tiek ir kitos tarpvalstybinės bei nacionalinės struktūros „pasidalija ir pasiskirsto vaidmenimis ir atsakomybe“²⁵⁰. Globalizacijos proceso socialinius, ekonominius bei teisinius aspektus ir jos pasekmes yra nagrinėję įvairūs autoriai, kurie kaip pagrindinę globalizacijos procesų ypatybę išskiria tai, kad nors, kaip jau ir buvo minėta, globalizacija prisideda prie visuotinės gerovės (*angl.* welfare) kūrimo bei ekonomikos augimo (ekonominio klestėjimo), tačiau iki šiol nepajėgė išspręsti tokių problemų kaip nevienodas materialinių vertybių ir ekonominio augimo rezultatų paskirstymas tarp atskirų pasaulio valstybių ar šių valstybių atskirtis (marginalizacija) tarptautiniuose ekonominiuose santykiuose²⁵¹. Galiausiai, kaip pažymi prof. J. T. Gat-

---

vietos pramonei poreikį) ir dėl šios priežasties teorijoje ir praktikoje jos poveikis nevisuomet vertinamas vienodai, žr. Rimantas Stanikūnas, *Konkurencijos politika: teorija ir praktika* (Vilnius: TEV, 2009), 49, taip pat žr. šiuo klausimu Michael R. Czinkota, Likka A. Ronkainen and Michael H. Moffett, *International Business* (Mason, Ohio: Thomson/South Western, 2005); Peter Dicken, *Global Shift: Mapping the Changing Contours of the World Economy* (London: Sage, 2007).

247 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 104, taip pat žr. Luc De Wulf, Jose B. Sokol et al., *Customs Modernization Handbook* (Washington DC: World Bank, 2005), 5-6, taip pat žr. I dalies IA priedą. Autoriaus vertinimu, būtina pastebėti, jog importo mokesčiai ir muitai išlieka gana svarbiu biudžeto pajamų šaltiniu tiek ES, tiek ir užsienio valstybėse ir tai taip pat sąlygoja būtinybę užtikrinti tinkamas teises prielaidas tarptautinės prekybos plėtrai, žr. šiuo klausimu paaiškinimus darbo „Ivade“ bei Henrik Horn, Petros C. Mavroidis et. al., *Legal and Economic Principles of World Trade Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 46.

248 Dalia Benatonytė, *supra* note, 6: 15.

249 Danutė Adomavičiūtė, *supra* note, 158: 20.

250 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 19; Patha Gangopadhyay, Manas Chatterji et al., *Economics of Globalization* (Burlington: Ashgate Publishing, 2005), 68-69, 77; taip pat žr. Wolfgang Benedek, Koen De Feyter and Fabrizio Marrella, *Economic Globalisation and Human Rights* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007); Martin Wolf, *Why Globalization Works* (New Haven: Yale University Press, 2004).

251 žr. pvz. Xinshen Diao, Agapi Somwaru and Terry Roe, „Globalisation: Welfare Distribution and

hii, istoriniu požiūriu laisvos prekybos skatinimas, kaip globalizacijos pasekmė, atskirais atvejais gali būti siejamas ir su tokiais neigiamais socialiniais ir/ar politiniais reiškiniais kaip nacionalizmas, agresija (agresyvus, puolamasis karas) ar net kolonializmas²⁵². Dėl šių priežasčių, analizuojant tarptautinės prekybos reguliavimo (*inter alia* taikant muitus), aktualias tarptautines tendencijas, autoriaus nuomone, būtina pastebėti, jog pastaruoju metu pastebima vis platesnė tiek teoriškai²⁵³, tiek ir konkrečiais praktiniais veiksmais siūloma realizuoti globalizacijos procesų ar bent institucinių jų realizavimo mechanizmų kritika²⁵⁴. Be to, būtina atkreipti dėmesį, jog globalizacijos proceso efektyvumą silpnina ir vis labiau plintanti tarptautinės prekybos reguliavimo fragmentacija, naudojant šiam reguliavimui ne vien universalias taisykles (PPO teisės normas), bet ir, pavyzdžiui, dvišalius bei daugiašalius tarptautinius susitarimus dėl prekybinių ir muitų sąjungų kūrimo²⁵⁵. Autoriaus vertinimu, minėta tendencija šio disertacinio tyrimo kontekste suponuoja būtinybę tirti tarptautinės prekybos tarp analizuojamų tarptautinės teisės subjektų reguliavimą kaip fragmentuotą reiškinį, susidedantį iš įvairių teisinio reguliavimo lygmenų.

Įvertinus teigiamus ir neigiamus (kritiškus) globalizacijos aspektus, autoriaus nuomone, vis tik galima sutikti jog, bet kuriuo atveju, šiuolaikinėmis sąlygomis (ypač nuo XX a. pab.) tarptautinė prekyba ir jos teisinis reguliavimas bei tiek privačių (verslo) struktūrų, tiek ir valstybių funkcionavimas objektyviai bei neišvengiamai yra įtakojamas naujai susiklosčiusių ir kol kas vis labiau plėtojamų ekonomikos globalizacijos santykių²⁵⁶. Savo ruožtu, analizuojant šiuos objektyviai susiklosčiusius ekonominius santykius teisiniu aspektu, pripažįstama, kad reglamentuojant tarptautinę prekybą globalizacijos sąlygomis, pirmiausia, siekiama pašalinti egzistuojančias prekybos kliūtis (*angl.* „trade barriers“)²⁵⁷.

Costs among Developed and Developing Countries“, *Review of Agricultural Economics* 28, 3 (2006): 399-407; taip pat šiuo klausimu žr. Marc Doucet, *Global Justice and Democracy: The Anti Globalisation Movement* (London: Routledge, 2010).

252 James Thuo Gathii, *War, Commerce and International Law* (Oxford: Oxford University Press, 2010).

253 Paprastai teisinėje literatūroje (bei teisės taikymo praktikoje) tokia kritika grindžiama žmogaus teisių apsaugos būtinybe bei demokratinės kontrolės ar net teisės viršenybės stoka sprendžiant ekonominės veiklos klausimus ne valstybių (nacionaliniu), o tarptautiniu lygiu, žr. daugiau šiuo klausimu Jochen von Bernstorff, „International Law and Global Justice: On Recent Inquiries into the Dark Side of Economic Globalization“, *The European Journal of International Law* 26, 1 (2015): 283; William Scheuerman, *Liberal Democracy and the Social Acceleration of Time* (Baltimore, MD: The Johns Hopkins, 2004); Anne-Marie Slaughter, *A New World Order* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2004).

254 Tarp tokių pavyzdžių galima nurodyti pastaruoju metu svarstomą (ir viešai deklaruojamą) galimybę pagrindinėms tarptautinės prekybos partnerėms, pavyzdžiui, JAV, pasitraukti iš tarptautinę prekybą reguliuojančių tarpvalstybinių organizacijų (PPO), žr. plačiau Gregory Shaffer and Henry Gao, *supra* note, 21: 183-184.

255 Thomas Cottier, „The Common Law of International Trade and the Future of the World Trade Organization“, *Journal of International Economic Law* 18 (2015): 5, taip pat žr. Donald McRae, „International Economic Law and Public International Law: The Past and The Future“, *Journal of International Economic Law* 17 (2014): 637.

256 Žr. pvz. Aurelija Burinskienė, „Tarptautinė prekyba įmonių veiklos praktikoje“, *Verslas, vadyba ir studijos* 8, 1 (2010): 38; Kanishka Jayasuriya, Globalization, sovereignty, and the rule of law: From political to economic constitutionalism? *Constellations* 8 (2001): 442-460.

257 Daniel Bethlehem et al., *supra* note, 75: 32

Pastebėtina, jog jų samprata šiuolaikinėje tarptautinėje prekybos teisėje yra labai plati ir apima ne tik nacionaliniu lygiu nustatytas tiesiogiai diskriminuojančias ar protekcionistinio pobūdžio priemones (tarp kurių patenka ir muitai²⁵⁸), bet ir vidaus teisės normas, kurios sukelia nepagrįstus tarptautinės prekybos iškraipymus²⁵⁹. Toks reiškinys nėra visiškai naujas pasaulio istorijoje²⁶⁰: išnagrinėję tarptautinės prekybos, ilgalaikio ir trumpalaikio kapitalo bei darbo judėjimo duomenis, mokslininkai yra atkreipę dėmesį į panašaus pobūdžio tarptautinę ekonominę integraciją dar XIX a. pab. - XX a. pr. (1870-1914 m.), kurios mastas, P. Hirst'o ir G. Thompson'o vertinimu, lenkė net XX a. pab. rodiklius²⁶¹. Tačiau nurodytas pasaulinės tarptautinės ekonominės integracijos raidos etapas vis dar pasižymėjo nacionaliniu požymiu: tarptautinėje prekyboje vyravo savarankiškų (ekonominė prasme) įmonių mainai žaliavomis, maisto prekėmis ir gatavais pramoniniais produktais, pagamintais atskirose šalyse, o ir patys gamybos subjektai buvo nacionaliniai (pavyzdžiui, iš esmės neegzistavo tarptautinės korporacijos, kurių gamybinės bei prekybinės veiklos išplečiamos už nacionalinių valstybių sienų)²⁶². Be to, nurodytu laikotarpiu iš esmės neegzistavo tarptautinės prekybos reguliavimo sistemos daugiašaliu lygiu (pvz. tarptautinių organizacijų lygmeniu) ir nebuvo atsisakyta ir įvairių tarptautinės prekybos apribojimų taikymo, kuriais vietinės rinkos buvo ginamos nuo užsienio konkurencijos (tai ypač pastebima nuo XIX a. 8-ojo dešimtmečio iki pat XX a. vidurio)²⁶³. Akcentuotina, jog per pastaruosius du dešimtmečius (po 1990-ųjų m.) pasaulio ekonomikoje yra pastebima vis labiau auganti prekių gamybos proceso fragmentacijos tendencija (tarptautinių prekių tiekimo grandinių (*angl.* „supply chains“) atsiradimas), kuomet geografiniu požiūriu tarp dviejų ar daugiau valstybių išskaidomos veiklos, susijusios su tos pačios prekės gamyba ar paslaugos teikimu²⁶⁴. Galiausiai mokslinėje literatūroje pripažįstama, jog šiuolaikinė teisinė ir ekonominė tarptautinės prekybos samprata, susiformavusi XX a. pab., yra kur kas platesnė (tiek formaliu, tiek ir materiali aspektu) ir apima ne vien tik klasikinę prekybą materialiu turtu (prekėmis) (*angl.* „tangible goods“), t. y. žaliavomis ir gatavais produktais, bet ir prekybą paslaugomis (*angl.* „services trade“), intelektinės nuosavybės produktais²⁶⁵.

258 Tokios nuostatos, pavyzdžiui, laikomasi šiuo metu aiškinant PPO teisę (GATT susitarimo preambulę), kita vertus, PPO teisės nuostatos neįvirtina valstybių įsipareigojimų visiškai atsisakyti muitų, tačiau įpareigoja jas pašalinti diskriminacinį jų taikymo pobūdį. Žr. Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *supra* note, 12: 51-52.

259 Andrew TF Lang, *supra* note, 75: 419.

260 Pathta Gangopadhyay, Manas Chatterji et al., *supra* note, 250: 57-58, 77.

261 Paul Hirst and Grahame Thompson, „The Problem of Globalization: International Economic Relations. National Economic Management and the Formation of Trading Blocs“, *Economy and Society* 21, 4 (1992): 349.

262 Vytautas Juščius, *supra* note, 2: 5.

263 Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 292, 422.

264 Žr. Antoni Estevadeordal, Juan Blyde, Jeremy Harris and Christian Volpe, Global Value Chains and Rules of Origin (ICTSD and World Economic Forum: Geneva, 2013), 1; Richard Baldwin and Javier Lopez-Gonzalez, “Supply-Chain Trade: A Portrait of Global Patterns and Several Testable Hypotheses.”, *National Bureau of Economic Research Working Paper* 18957 (2012): 1-5.

265 Andrew TF Lang, *supra* note, 75: 408; Ralph Folsom, Michael Gordon and John A. Spanogle, *International Trade and Economic Relations: 3'd edition* (St. Paul, USA: Thomson West, a Thomson business, 2004), 17-18.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima sutikti su autoriais²⁶⁶, pažymint, jog būtent globalizacijos procesai, prasidėję XX a. viduryje ir nepertraukiamai besitęsiantys iki šių dienų, sąlygojo visiškai naujo pobūdžio liberalios ir atviros tarptautinės prekybos sistemos susiformavimą. Savo ruožtu ir pati tarptautinė prekyba (ypač prekyba prekėmis, kuri, savo ruožtu, gali būti ir muitų mokesčio objektu), yra laikoma pagrindiniu bei neatsiejamu globalizacijos elementu ir jos raidos veiksniumi²⁶⁷. Be to, būtent liberali ir atvira tarptautinės prekybos ir investicijų sistema bei sąlygų, užtikrinančių jos tinkamą funkcionavimą, sudarymas yra laikomi vienu iš veiksnių, padėjusių ir padedančių įveikti XXI a. pr. pasaulinės ekonominės ir finansų krizės (2007-2011 m.) pasekmes tiek tarptautiniu mastu, tiek *inter alia* ir Lietuvos Respublikoje²⁶⁸, sėkmingai ir efektyviai kovoti su skurdu, užtikrinti taiką ir saugumą²⁶⁹. Taigi, kiekviena pasaulio valstybė siekia tvaraus ekonomikos augimo ir vystymosi būtent globalizacijos sąlygomis, kur tarptautinė prekyba išlieka vienu iš svarbiausių ir dinamiškiausių veiksnių lemiančių pasaulio ekonomikos vystymąsi. Dėl šių priežasčių pritariama mokslinėje literatūroje išsakomiems vertinimams, jog šiuolaikinėmis sąlygomis, jokia pasaulio valstybė iš esmės negali pasiekti tvaraus ekonomikos augimo aktyviai neįsitraukdama į tarptautinės prekybos procesus²⁷⁰. Atitinkamai, palankus ekonominis bendradarbiavimas su kitomis valstybėmis yra susijęs su konkrečiais teisiniais ir organizaciniais aspektais, daugelis kurių priklauso ir nuo valstybių nacionalinės teisės sistemos veikimo, pasitelktų nacionalinio teisinio reguliavimo priemonių taikomų tarptautinėje prekyboje dalyvaujančių subjektų veiklos reguliavimui²⁷¹. Pavyzdžiui, kaip nurodo E. Bishop, įmonės, vykdančios tarptautinę prekybą, susiduria tiek su prekių gabenimo sunkumais, kalbiniais bei kultūriniais skirtumais, valiutos konvertavimo rizika, tiek ir su teisinėmis priemonėmis - įtvirtintais skirtingais muitų mokesčiais²⁷². Dėl šios priežasties nagrinėjant ekonominės integracijos mąstą ir šiuolaikines tendencijas, neišvengiamai susiduriama su valstybių ekonominės erdvės (muitų teritorijų²⁷³), ekonominio

266 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 23.

267 Mathias Herdegen, *supra* note, 5: 19-20.

268 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 23; Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 9-10, 271. Esminę tarptautinės prekybos reikšmę Lietuvos ekonomikos ir atskirų jos sektorių plėtros užtikrinimui pažymi ir kiti autoriai, žr. pvz. Šarūnas Bardauskas, „Lietuvos grūdų ir malybos produktų eksporto ir importo pokyčiai“, iš *Jaunasis mokslininkas 2010: mokslinės konferencijos straipsnių rinkinys*, Astrida Slavickienė (red.) (Kaunas: Akademija, 2010), 22; Rasa Daugėlienė, *supra* note, 31: 41.

269 Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20: 3, 5.

270 Dalia Bernatonytė, *Tarptautinės ekonomikos modeliai*, *supra* note, 236: 12.

271 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 32; Andrew TF Lang, *supra* note, 75: 411.

272 Eric Bishop, *Finance of international trade* (Oxford: Butterworth-Heinemann, 2004), 224, į panašių rizikos veiksnių, ypač su valstybių vyriausybės veiksmais ir sprendimais susijusios politinės rizikos egzistavimą atkreipia dėmesį ir kiti autoriai, žr. pvz. Svend Hollensen, *Global marketing: a decision-oriented approach: 5th edition* (Harlow: Financial Times Prentice Hall, 2011).

273 Tarptautinėje viešojoje teisėje "muitų teritorija" yra prilyginama valstybės išorės sienomis ribojamai teritorijai, į ją įtraukiant teritorines jūros ir gretutinės zonos (ji negali tęstis toliau kaip 24 jūrmyles nuo bazinių linijų, nuo kurių yra matuojamas teritorinės jūros plotis), sąsiaurių, su kuriais ribojasi valstybė, teritoriją, dirbtines salas, įrenginius ir statinius jūros išimtinėje ekonominėje zonoje, tačiau į muitų teritoriją muitų eksklavai (valstybės teritorijos dalis, atskirta nuo savo šalies), taip pat laisvosios zonos ar laisvieji uostai; žr. Talia Einhorn, *supra* note, 81: 960.

suvereniteto²⁷⁴ apsaugos problemomis. Todėl globalios integracijos kontekste reikšminga priemone procesams, susijusiems su tarptautiniu verslu, valdyti tampa tiek tarptautinė, tiek ir nacionalinė muitų (muitinės) teisė²⁷⁵. Kaip nurodo tiek užsienio²⁷⁶, tiek ir Lietuvos Respublikos mokslininkai²⁷⁷, šiame kontekste būtų netikslu muitų (muitinės) teisę ir kitas tarptautinę prekybą reguliuojančias teisės normas išimtinai sieti tik su apmokestinimo tvarkos ir mokesčių surinkimo mechanizmo nustatymu. Todėl daugelį tarptautinę prekybą bei muitus reguliuojančių nuostatų, priimtų tarptautiniu lygmeniu, iš tiesų galima vertinti kaip valstybių suderintą ir joms priimtina kompromisą. Jis nustatomas bei apibrėžiamas tuo tikslu, kad, viena vertus, sudarytų sąlygas tarptautinės prekybos plėtrai bei vystymuisi, tačiau kartu tenkintų pačių valstybių nacionalinius interesus, susijusius su jų vidaus rinkos apsauga. Tokiu būdu jau aprašyti ekonomikos globalizacijos iššūkiai sąlygoja muitų (muitinės) teisės funkcijų plėtrą, prisideda prie jos reglamentuojamų teisinių santykių vertinimo transformavimo²⁷⁸.

Autoriaus vertinimu, vertinant šį aspektą pagrįstai gali būti keliamas klausimas kaip konkrečiai valstybių ekonominis suverenitetas gali būti suderintas su šiuolaikiniais ekonominiais tarptautinės prekybos santykiais ir globalios ekonomikos (globalios rinkos) susiformavimu XX a. bėgyje, kuris susijęs su bendrai veikiančių tarptautinių verslo subjektų funkcionavimu, giluminiais ekonominiais ryšiais tarp valstybių, juose veikiančių verslo subjektų ir vartotojų? Juk, kaip pažymi prof. J. Linarelli, nepaisant to, kad globalizacija ir su ja susijusių tarptautinių sutartinių išipareigojimų daugėjimas neišvengiamai bei neginčijamai daro poveikį valstybėms²⁷⁹, teoriniu ir praktiniu lygmeniu pastebima ir tai, jog XX – XXI a. sandūroje išskirtiniu visą tarptautinės visuomenės (bendruomenės) funkcionavimą apibūdinančiu požymiu tapo suverenios teritorinės valstybės koncepcija²⁸⁰. Šioje koncepcijoje itin didelė svarba tenka valstybių suverenitetui – valstybės esminiam bruožiui, pasireiškiančiam valstybės valdžios viršenybe, savarankiškumu ir nepriklausomybe santykiuose su bet kuria valdžia šalies viduje bei tarptautiniuose (išorės) santykiuose²⁸¹. Atitinkamai, nuostata, kad tokie tarptautinės bendruomenės subjektai, kaip valstybės, disponuoja visišku suverenitetu ir šiuo požiūriu nesiskiria savo statusu ir funkcijomis

274 Atsižvelgiant į aktualią Tarptautinio Teisingumo Teismo praktiką, valstybių ekonominis suverenitetas šiuolaikiniame tarptautinės viešios teisės kontekste suprantamas ir aiškinamas kaip kiekvienos valstybės fundamentali teisė pačiai pasirinkti ir plėtoti savo ekonominę sistemą, žr. pvz. International Court of Justice, *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua* (Nicaragua v. USA), 1984 ICJ Rep 108; 205, 263 punktai.

275 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 32. Atkreiptinas dėmesys, jog „tarptautinės muitų teisės“ ir „nacionalinės muitų (muitinės) teisės“ sąvokos taip pat aiškinamos šio darbo įvade, žr. „Pastabas dėl terminijos“ (35 psl.).

276 Andrew TF Lang, *supra* note, 75, 414-415.

277 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 594.

278 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *op. cit.*, 33.

279 John Linarelli, *supra* note, 42: 622.

280 Barry Buzzan, *supra* note, 4: 219.

281 Samantha Besson, „Sovereignty“, in *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume IX*, Rudiger Wolfrum (ed.) (Oxford: Oxford University Press, 2012), 366; taip pat žr. šiuo klausimu Patrick Dunleavy ir Brendan O’Leary, *Valstybės teorijos: liberaliosios demokratijos politika* (Vilnius: Eugrimas, 1999).

(egzistuoja ir funkcionuoja „suverenios lygybės“ sąlygomis²⁸²), yra laikoma pagrindine šiuolaikinės tarptautinės politinės sistemos norma bei vertybe²⁸³, ji tiesiogiai įtvirtinta ir pagrindiniuose tarptautiniuose dokumentuose (Jungtinių Tautų Chartijos 2 str. 7 p.²⁸⁴) ir Tarptautinio Teisingumo Teismo praktikoje²⁸⁵. Būtina pastebėti, jog šios principinės nuostatos nėra atsisakoma ir tarptautinės ekonominės teisės doktrinoje. Pavyzdžiui, prof. J. H. Jackson atkreipia dėmesį į tai, kad, visų pirma, valstybių tarptautiniai išpareigojimai ekonominių santykių reguliavimo srityje gali būti nustatomi tik esant jų pačių sutikimui - tokiu būdu užtikrinamas ir jų suvereniteto įgyvendinimas net ir moderniomis globalizacijos sąlygomis²⁸⁶. Be to, net ir tarptautinės ekonominės teisės šaltiniuose įtvirtintos nuostatos dėl valstybių išpareigojimų šalinti tarptautinės prekybos kliūtis nesąlygoja visiško valstybės ekonominių interesų apsaugos ir individualaus pasirinkimo galimybių šioje srityje panaikinimo,²⁸⁷ juolab, kad, kaip atkreipia dėmesį ir kiti mokslininkai (A. Lang, H. P. Hestermeyer, A. J. Grotto), ir pati šalintinių prekybos kliūčių samprata tarptautinėje ekonominėje teisėje yra apibrėžta gana abstrakčiai bei nėra baigtinė ar išsami²⁸⁸.

Nurodytus procesus tyrinėję autoriai taip pat laikosi nuomonės, jog šios tendencijos, susijusios su valstybių ekonominio suvereniteto realizavimu, atspindi atskirų valstybių nacionalinėje teisėje, konkrečiai, jų ekonominėje (ūkinėje) teisėje, kuri apima, visų pirma, viešosios teisės normas, principus, teises priemones, skirtas (adresuotas) ekonominėje (ūkinėje) apyvartoje dalyvaujantiems asmenims bei ekonominių (ūkinių) visuomeninių santykių (*inter alia* tarptautinės prekybos, importo bei eksporto operacijų) reglamentavimui²⁸⁹. Mokslinėje literatūroje laikomasi nuostatos, jog šie atskirų, valstybių teisės sistemoje atspindintys procesai yra sudėtingi ir sukeltys nemažai spęstinių teisinių problemų, susijusių su nacionalinės ir tarptautinės ekonominės teisės santykiu²⁹⁰, ypač tais

- 282 Malcolm N. Shaw, *International Law: 6th edition* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 214.
- 283 Barry Buzzan, *supra* note, 4: 219.
- 284 Jungtinių Tautų Chartija, *Valstybės žinios* 15, 557 (2002).
- 285 International Court of Justice, *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v USA)*, *supra* note, 291.
- 286 Wenhua Shan, Penelope Simons, Dalvinder Singh et al., *Redefining Sovereignty in International Economic Law* (Oxford, Hart Publishing, 2008), 23-25.
- 287 Mathias Herdegen, *supra* note, 5: 67.
- 288 Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *supra* note, 12: 52; Andrew TF Lang, *supra* note, 75: 411, 419-418.
- 289 Pažymėtina, jog teisės doktrinoje nėra vieningos nuomonės dėl termino „ekonominė teisė“ apibrėžties, kadangi greta šio termino, apibrėžiant ekonominius santykius reguliuojančių valstybės nacionalinės teisės normų sistemą vartojami ir terminai „verslo teisė“, „komercinė teisė“, „ūkinė teisė“, „prekybos teisė“. Tačiau terminas „ekonominė teisė“, arba, kaip nurodo prof. M. Herdegen, „ekonominių santykių teisė“ vartotinas atsižvelgiant į tai, kad būtent šiai kategorijai yra priskiriamos ne tik privatinės, bet ir viešosios (administracinės, mokesčių ir muitų (muitinės) teisės) normos, reguliuojančios tarptautinę prekybą, importą bei eksportą, žr. pvz. Оксана М. Олейник et al., *Предпринимательское (хозяйственное) право: Том 2* (Москва: Юрист, 2002); Виталий Иванович Видяпин et al., *Экономическое право: хрестоматия, Том 2* (Санкт-Петербург: Питер, 2004); Norbert Wimmer und Thomas Müller, *Wirtschaftsrecht. International - Europäisch - National* (NewYork: NY Springer, 2012); Matthias Herdegen, *supra* note, 5: 82.
- 290 *Ibid.*, 269; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 70; Asif H. Qureshi and Andreas R. Ziegler, *International Economic Law* (London: Sweet & Maxwell, 2007), 109-111. Tarp tokio pobūdžio

atvejais, kai tą patį santykį užsienio prekybos srityje reglamentuoja tiek tarptautinės, tiek supranacionalinės (pavyzdžiui, ES teisė), tiek ir nacionalinės teisės normos²⁹¹. Dėl šios priežasties, autoriai, nagrinėjantys tarptautinės prekybos (*inter alia* ir muitų) teisinį reguliavimą (pvz. prof. R. Leal-Arcas), išskiria vienašališko (angl. „*unilateralism*“), dvišalio/regioninio (angl. „*bilateralism*“/„*regionalism*“), daugiašalio (angl. „*multilateralism*“, „*plurilateralism*“) teisinio reguliavimo koncepcijas²⁹². Remiantis šia klasifikacija, kurią vartoja ir kiti mokslininkai²⁹³, daugiašalis ir dvišalis reguliavimo lygmuo siejamas su tarptautinės prekybos reguliavimu tarptautinių organizacijų, pavyzdžiui, PPO lygmeniu priimant daugiašalius susitarimus, bei tarp susitariančių šalių (tarptautinės teisės subjektų) sudarant preferencinius (lengvatinius) prekybos susitarimus. Tuo tarpu, remiantis vienašališkumo („*unilateralism*“) koncepcija, valstybės ir/ar regioninės tarptautinės organizacijos, jungiančios atskiras valstybes į ekonomines bendrijas (sąjungas), savo nuožiūra (vienašališkai) taiko tarptautinės prekybos liberalizavimo ar ribojimo priemones. Būtina pastebėti, jog šie tarptautinio teisinio reguliavimo lygmenys atsispindi ir ES teisėje bei ES muitų politikos įgyvendinime²⁹⁴, išskiriant skirtingas (pagal savo teisinę prigimtį) ES bendrosios prekybos ir muitų politikos priemones²⁹⁵. Dėl šios priežasties tolesnio disertacinio tyrimo kontekste taip pat atsižvelgiama į šių skirtingų teisinio reguliavimo lygmenų egzistavimą, o muitų taikymo problematika nagrinėjama kiekvieno specifinio lygmens kontekste²⁹⁶.

Vienašališkomis priemonėmis reguliuodamos tarptautinę prekybą, valstybės arba gali laikytis susitarimų reglamentuoti ekonomikos sritis pagal tarptautinėse sutartyse apibrėžtas sąlygas ir sukurti palankias sąlygas valstybėms partnerėms naudotis savo rinka, t. y. šalinti laisvos prekybos trukdžius, arba, priešingai, nustatyti bei taikyti tarptautinės prekybos teisinius apribojimus (*inter alia* muitus). Kaip istoriniu požiūriu nuo XX a. buvo pažymima teisės ir ekonomikos mokslo darbuose, pavyzdžiui, kaip nurodo prof. W. Ropke, F. A. Hayek ir E. U. Petersmann, tokių apribojimų taikymas istoriškai dažniausiai yra siejamas su įvairių interesų grupių poveikiu valstybės viduje, siekiu apsaugoti vietinę pramonę ir vietinius gamintojus nuo užsienio prekių konkurencijos²⁹⁷. Panašios nuomonės

---

problemų nurodyti mokslininkai mini teisės normų kolizijų, tarptautinės ekonominės teisės šaltinių taikymo ir jų statuso nacionalinėse teisinėse sistemose klausimus, kurie atskirose valstybėse šiuo metu sprendžiami nevienodai.

291 Žr. šiuo klausimu (kiek tai susiję su ES praktika) Saida el Boudouhi, "The national judge as an ordinary judge of international law? Invocability of treaty law in national courts," *Leiden Journal of International Law* 28, 2 (2015): 297; Isabelle van Damme, "Case C-414/11 Daichi: The Impact of the Lisbon Treaty on the Competence of the European Union over the TRIPS Agreement," *Cambridge Journal of International and Comparative Law* 4, 1 (2015): 79.

292 Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 52: 1, 30-31, 39-40; 69-70.

293 Panašios pozicijos laikosi ir prof. M. Herdegen, kuris atskirai nagrinėja tarptautinės prekybos (ir muitų) reguliavimą PPO lygmeniu, regioniniu/dvišaliu lygmeniu (pagrįstu valstybių regionine ar dvišale ekonomine integracija) ir akcentuoja nacionalinio (pagrįsto nacionaline ekonomine teise) reglamentavimo lygmens egzistavimą, žr. Matthias Herdegen, *op. cit.*, 77-78, 184, 274-275.

294 Žr. pvz. Sieglinde Gstohl and Dirk de Bievre, *supra* note, 102: 47-48, 204-205; Juozas Radziukynas ir kt., *supra* note, 10: 44.

295 Žr. pvz. Paul Craig and Grainne de Burca, *supra* note, 18: 337.

296 Plačiau šis klausimas nagrinėjamas disertacijos 1.2 skyriuje, kuriame taip pat apibrėžiama ES muitų politikos samprata.

297 Wilhelm Ropke, *supra* note, 242: 15; Friedrich A. F. Hayek, *supra* note, 242: 103; Ernst-Ulrich Pe-

laikosi ir dabartiniai autoriai, pavyzdžiui, G. M. Grossman ir H. Horn, kurie akcentuoja, jog, tokių priemonių (*inter alia* ir muitų) taikymu pirmiausiai siekiama apsaugoti nacionalinius interesus, dažniausiai neatsižvelgiant į platesnį galimą neigiamą jų poveikį (neefektyvumą) tarptautiniu mastu ar įtaką užsienio partneriams²⁹⁸. Tačiau šių priemonių taikymas, pavyzdžiui, importo mokesčių (muitų) padidinimas gali būti vertinamas ir kaip efektyvi apsaugos priemonė naujai, besivystančiai nacionalinei ūkio šakai, kuri dar nėra įsitvirtinusi į rinką ir kuri nėra pajėgi konkuruoti su importuojamomis prekėmis, kas ypač aktualu besivystančioms valstybėms²⁹⁹. Vienašališkų tarptautinės prekybos valstybinio reguliavimo metodų ir teisinių mechanizmų yra įvairių, tačiau mokslinėje literatūroje (kiek tai susiję būtent su prekybos prekėmis teisiniu reguliavimu³⁰⁰) visi jie skirstomi į (i) tarifinius (muitai, tarifinės kvotos), kurie pagrįsti prekių importo apmokestinimu naudojant muitų tarifus ir (ii) netarifinius (kvotos (leistino produkcijos importo ar eksporto apimtys nustatymas), licencijavimo, subsidijavimo taisyklės), kurie nėra susiję su papildomu prekių ir (ar) paslaugų importo apmokestinimu, tačiau riboja tarptautinę prekybą ir užsienio kilmės prekių ar paslaugų patekimą į atitinkamos valstybės vidaus rinką³⁰¹.

Kaip jau buvo minėta šiame darbe, tarifinėmis tarptautinės prekybos prekėmis reguliavimo priemonėmis pirmiausiai laikomi muitai ir tarifinės kvotos³⁰². Muitai paprastai apibrėžiami kaip netiesioginiai valstybės mokesčiai, kuriais apmokestinamos prekės, gabenamos per valstybės sieną³⁰³, t. y. mokesčiai, kuriuos reikia sumokėti dėl to, kad prekės yra importuojamos į tam tikrą muitų teritoriją arba iš jos eksportuojamos³⁰⁴. Šis dvejetainis muitų pobūdis yra susijęs su skirtingomis jų funkcijomis: *importo muitai* atlieka fiskalinę (valstybės biudžeto ir valstybės pajamų papildymo) ir protekcinę funkciją (jais gali būti siekiama apsaugoti nacionalinę rinką nuo užsienio prekių konkurencijos, dėl šios priežasties (jei ši konkurencija yra pripažįstama nesąžininga) prekių importas gali būti papildomai apmokestinamas ir taikant *prekybos apsaugos priemones (prekybos apsaugos*

---

tersmann, *Constitutional Functions and Constitutional Problems of International Economic Law: International and Domestic Foreign Trade Law and Foreign Trade Policy in the United States, the European Community and Switzerland* (Fribourg: University Press Fribourg, 1991), 221.

298 Henrik Horn, Petros C. Mavroidis et. al., *supra* note, 247: 15, 25-27.

299 Talia Einhorn, *supra* note, 81: 958; Juozas Bagdanavičius ir kt., *Ekonomikos terminai ir sąvokos* (Vilnius: Vilniaus Pedagoginis universitetas, 1999), 138.

300 Būtina pažymėti, jog visiškai detalios tarptautinės prekybos teisinio reguliavimo vienašališkų metodų klasifikacijos nėra, nes nėra vieningo požiūrio į leistinas tarptautinės prekybos kliūtis, be to, ši klasifikacija skiriasi priklausomai nuo prekybos objekto, pavyzdžiui, specifiniai reguliavimo metodai bei prekybos kliūtys išskiriamos analizuojant tarptautinę prekybą paslaugomis, žr. pvz. Neringa Langvinienė ir Rima Žitkienė, „Opportunities for Lithuania to Become a Full Member of International Services Market“, *Societal Studies* 3, 3 (2011): 929-944, taip pat žr. Andrew TF Lang, *supra* note, 75: 419-418,

301 Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 312, 382-383. Analogiška klasifikacija vartojama ir užsienio autorių darbuose, žr. šiuo klausimu Ralph Folsom, Michael Gordon and John A. Spanogle, *supra* note, 265: 19-20.

302 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 104; Dalia Bernatonytė, *op. cit.*, 312.

303 Eugenija Buškevičiūtė, *Viešieji finansai*, *supra* note, 51: 242; Atkreiptinas dėmesys, jog pagal PPO teisę, „muitų“ sąvoka yra aiškinama plačiai ir apima apmokestinimo priemones, nustatomas importo ar eksporto operacijų (ir tarptautinių apmokėjimų už jas) atžvilgiu, žr. Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *supra* note, 12: 63.

304 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 720.

multis)³⁰⁵), kai tuo tarpu *eksporto muitai* atlieka balansavimo funkciją ir yra taikomi siekiant apsaugoti nacionalinius išteklius ir riboti išvežamų prekių ar žaliavų, kurių trūksta nacionalinėje rinkoje, kiekį³⁰⁶. Be to, be muitų, tarifinėms tarptautinės prekybos reguliavimo priemonėms pagal panašų ekonominį poveikį yra priskiriamos tarifinės kvotos – tai, įvežamų ar išvežamų prekių kiekybinis (pagrįstas prekių kiekiu) arba vertybinis (pagrįstas prekių verte) apribojimas: iki nustatytų kvotų ribų prekės įvežamos be muitų arba taikant nedidelį muitų tarifą, o viršijus nustatytą ribą prekes leidžiama įvežti tik pritaikius įprastinius, didesnius multus³⁰⁷. Pavyzdžiui, tokiu būdu ES šiuo metu funkcionuoja tarifinių kvotų mechanizmas suspenduojant multus bei leidžiant įmonėms tam tikrą laiką ir tam tikru kiekiu įsigyti tarptautinėse rinkose žaliavų, pusfabrikačių ir sudedamųjų dalių mažesne kaina (be muitų)³⁰⁸. Kita vertus, nors dalis autorių (pavyzdžiui, prof. D. Bernatonytė) ekonominiu požiūriu tarifines kvotas nagrinėja kartu su muitais (kaip importo muitų atmainą)³⁰⁹, teisiniu požiūriu tarifinių kvotų teisinio reguliavimo prigimtis skiriasi nuo muitų (atsižvelgiant į tai, jog PPO teisėje deklaruojama jų konvertavimo į multus būtinybė³¹⁰), todėl šiame darbe atliekant tyrimą koncentruojamasi tik į visų nurodytų aukščiau nurodytų muitų taikymo rūšių ypatumus, detaliau nenagrinėjant tarifinių kvotų taikymo problemų.

Muitų, kaip pagrindinių tarifinių tarptautinės prekybos reguliavimo priemonių, ekonominis vaidmuo šiuolaikinėje ekonominėje ir ūkio sistemoje yra vertinamas nevienareikšmiškai. Pavyzdžiui, kaip pastebi L. de Wulff ir J. B. Sokol, pirminis ir svarbiausias muitų taikymo argumentas yra fiskalinis, - muitai yra papildomas valstybės pajamų šaltinis, kurio pagalba valstybės surenka daugiau pajamų į savo biudžetą (tai ypač svarbu tuo atveju, jei valstybė susiduria su sunkumais surinkdama iš mokesčių mokėtojų jiems taikomas tiesioginius mokesčius)³¹¹. Antrasis argumentas yra protekcinis: taikydamos multus, valstybės bando apsaugoti vietos gamintojus nuo užsienio prekių konkurencijos. Tačiau kartu akcentuojama, jog protekcinis muitų poveikis (ypač prekybos apsaugos muitų poveikis³¹²) turi ir neigiamų aspektų, pavyzdžiui, jais gali būti piktnaudžiaujama siekiant apsaugoti nuo konkurencingo importo ar gali nukentėti galutiniai vartotojai, kurie praranda galimybę įsigyti importuojamas plataus vartojimo prekes už mažesnę kainą³¹³. Be

305 Šiems muitams priskiriami antidempingo ir kompensaciniai muitai, žr. pvz. Edmond McGovern, *International Trade Regulation* (Exeter: GobeField Press, 2012), 12.11-3 - 12.11-5.

306 Juozas Radžiukynas ir kt., *op. cit.*, 9: 104.

307 Žr. pvz. Gediminas Davulis, *Ekonomikos pagrindai* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), 336.

308 Žr. „Komisijos komunikatą dėl autonominio tarifo sustabdymo ir kvotų“, *Official Journal C* 363 (2011).

309 Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 372.

310 Žr. Henrik Horn, Petros C. Mavroidis et. al., *supra* note, 247: 122-123.

311 Luc De Wulf, Jose B. Sokol et al., *supra* note, 247: 105-106.

312 Žr. šiuo klausimu Dukgeun Ahn and Wonkyu Shin, „Analysis of Anti-dumping Use in Free Trade Agreements“, *Journal of World Trade* 45 (2011): 431–456; Alan O. Sykes, „The Economics of WTO Rules on Subsidies and Countervailing Measures“, *John M. Olin Law & Economics Working Paper* 186 (2003): 2, H. P. Marvel and E. J. Ray, „Countervailing Duties“, *Economic Journal* 105, 433 (1995): 1566.

313 Pavyzdžiui, analogiškus neigiamus ekonominius muitų taikymo aspektus nurodo G. M. Grossman ir H. Horn, žr. pvz. Henrik Horn, Petros C. Mavroidis et. al., *supra* note, 247: 38-39, taip pat žr.

to, didesnių muitų įvedimas (ypač mažose valstybėse) gali stabdyti ekonomikos vystymąsi, mažinti gamybos efektyvumą³¹⁴. Vis tik nepaisant šių aspektų, šiuolaikinėmis laisvos ir atviros prekybos sąlygomis muitai išlieka klasikine ir dažniausiai sutinkama vienašališka tarptautinės prekybos reglamentavimo forma, kadangi jie laikomi skaidresne ir mažiau ribojančia prekybą priemone, nei kitos, netarifinės jos reguliavimo priemonės, kurių poveikis sunkiau įvertinamas ir išmatuojamas³¹⁵. Būtent dėl šios priežasties tarptautiniu lygiu ir yra siekiama visas vienašališkas importą ribojančias priemones nukreipti konkrečiai tik į tarifinio reguliavimo sritį, o jos reikšmė tarptautinės prekybos teisinio reguliavimo sistemoje yra išskirtinė (esminė)³¹⁶.

Reikia pastebėti, jog nepaisant muitų reikšmės tarptautinės prekybos reguliavimui, istoriniu požiūriu nuoseklios daugiašalės tarptautinės muitų teisinio reguliavimo sistemos pasaulyje iki Antrojo Pasaulinio karo pabaigos taip ir nebuvo sukurta. Šiuo klausimu JTO pirmtakė Tautų Lyga nuosekliai laikėsi nuostatos, jog muitų reguliavimas (muitų tarifų nustatymas) yra priskiriamas, visų pirma, tik suvereniai valstybių jurisdikcijai³¹⁷. Pavyzdžiui, Tautų Lygos 1942 m. (jau vykstant Antrajam pasauliniam karui) parengtoje ataskaitoje, apžvelgiant tarpukario laikotarpio tarptautinę patirtį, akcentuojama, kad "prekyba buvo nuolat laikoma karo forma, tarsi didysis žaidimas „nuskurdink mano kaimyną“, o ne bendradarbiavimo veikla, kurios plėtra visi galėjo pasinaudoti"³¹⁸. Taigi prieš Antrąjį pasaulinį karą, kaip ir daugeliu kitų ankstesnių apžvelgtų istoriniu laikotarpių, tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimas pasauliniu lygiu rėmėsi tik dvišaliais arba, geriausiu atveju, regioniniais susitarimais³¹⁹. Tačiau būtent šiuo laikotarpiu susiformavo daugelis esminių tarptautinių muitų (muitinės) teisės institutų, kurie funkcionuoja ir šiuolaikinėje erdvėje, pavyzdžiui, prekių muitinės kilmės taisyklių nustatymas (nuo XIII a.), didžiausio palankumo prekyboje principo taikymas (nuo XVIII a. pab.), muitų sąjungų, kaip valstybių ekonominio bendradarbiavimo formos, funkcionavimo nuostatų įtvirtinimas (nuo XIX a. vidurio)³²⁰. Kita vertus, šiuolaikinės tarptautinės prekybos reguliavimo sistemos,

---

Šiuo klausimu Robert C. Feenstra, Alan M. Taylor, *International economics. 2nd edition* (New York: World Publishers, 2011).

314 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 107; Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 369.

315 Talia Einhorn, *supra* note, 81: 959.

316 Tokios išvados, aiškindamos PPO teisę (GATT susitarimo II, XI ir XXVIII str. nuostatas) priėjo ir PPO ginčų sprendimo institucijos, žr. PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą byloje India – Additional Import Duties, WT/DS360/AB/R. Priimta 2008 m. spalio 30 d.; 159 punktus.

317 Hironori Asakura, *World History of the Customs and Tariffs* (Brussels: World Customs Organization, 2003), 272-274.

318 ngl. „trade was consistently regarded as a form of warfare, as a vast game of beggar-my-neighbour, rather than as a cooperative activity from the extension of which all stood to benefit“; Robert E. Hudec, *The GATT Legal System and World Trade Diplomacy* (Salem, N.H.: Butterworth Legal Publishers, 1990), 7-8.

319 Kaip tokių pavienių regioninių susitarimų pavyzdžius galima nurodyti Vokietijos miestų-valstybių susitarimą dėl muitų sąjungos (vok. Deutcher Zollverein) įsteigimo ir vidaus muitų tarifų Sąjungoje panaikinimo nuo 1834 m. sausio 1 d., žr. Mary Fulbrook, *A Concise History of Germany* (Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1992), 115; taip pat nuo 1855 m. įsteigtą muitų sąjungą tarp Austrijos ir Vengrijos, žr. Timothy Lyons, *supra* note, 51: 2.

320 Žr. pvz. R. de Roover, „The Organization of Trade“, in *The Cambridge Economic History of Europe: Economic Organization and Policies in the Middle Ages*, Vol. III, M. M. Postan, E. E. Rich, E.

pagrįstos daugiašališkumu, t. y. sprendimų priėmimu dalyvaujant visiems tarptautinės prekybos partneriams, kurie bendrai derina savo prekybines pozicijas bei interesus atsižvelgdami į tam tikrus tarptautinius teisinius principus bei normas, ištakas galima sieti tik su laikotarpiu po Antrojo pasaulinio karo (nuo XX a. vidurio)³²¹. Šiuo aspektu galima sutikti su užsienio ir Lietuvos teisės doktrinoje išsakomais vertinimais³²², jog naujai teisinio reguliavimo sistemai yra būdingi du pagrindiniai elementai. Visų pirma, jos pagrindu yra taikomos universalus pobūdžio taisyklės ir standartai, besiremiantys tarptautinės prekybos atvirumo ir naudos ekonominėmis idėjomis, bei akcentuojantys būtinybę siekti joje dalyvaujančių valstybių (prekybos partnerių) savitarpio supratimo (derinant jiems savo interesus bei priimant bendrus sprendimus tarptautinėse organizacijose, pavyzdžiui, PPO lygmeniu)³²³. Tokios valstybės įpareigojančios tarptautinės teisės nuostatos buvo apibrėžtos, pirmiausiai, 1948 m. GATT susitarimu (šiuo metu galioja jo versija, kuri buvo pakeista bei papildyta Urugvajaus derybų raunde 1994 m.) ir, vėliau, 1995 m. PPO steigimo sutartyje bei jos prieduose³²⁴ (PPO susitarimuose), kurių šalimis yra tapusios dauguma pasaulio valstybių³²⁵. Antra, valstybėms ir toliau paliekama galimybė reguliuoti savo dalyvavimą tarptautinėje prekyboje taikant muitus³²⁶ bei jais pagrįstas rinkos apsaugos priemones³²⁷, jeigu tik jie/jos atitinka minėtas iš anksto apibrėžtas ir tarptautiniu lygiu pripažįstamas taisykles bei standartus, nediskriminuoja kitų valstybių bei užtikrina jų lygiateisiškumą³²⁸.

Miller (eds.), 42-118 (Cambridge: Cambridge University Press, 1979), 62; Paul Bairoch, „Economics and World History: Myths and Paradoxes“ (Chicago: University Of Chicago Press, 1993), 22; Talia Einhorn, *supra* note, 81: 962. Atkreiptinas dėmesys, jog tarptautinio muitų teisinio reguliavimo ištakas bei tradicijos Lietuvoje taip pat yra sietinos net su pačiu valstybės susiformavimo momentu XIII amžiuje, kuomet sąlygos dėl muitų taikymo jau buvo įtvirtinamos Lietuvos valstybės su užsienio šalimis sudaromuose susitarimuose, žr. šiuo klausimu Algirdas Jakubčionis, *Lietuvos muitinės* (Vilnius: Diemedis, 1999), 9.

- 321 Pavyzdžiui, prof. J. Jackson sieja šios sistemos formavimąsi su JAV ir Didžiosios Britanijos iniciatyva dar 1945 - 1946 m. buvo pradėtomis ir vykdytomis derybomis dėl Tarptautinės Prekybos Organizacijos (*angl.* International Trade Organization; ITO) įsteigimo, John J. Jackson, *supra* note, 231: 41-42.
- 322 Mathias Herdegen, *supra* note, 5: 15; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 22-23.
- 323 Pabrėžtina, jog būtent PPO, kuri funkcionuoja nuo 1995 m., yra laikoma svarbiausia tarptautine organizacija, atsakinga už tarptautinės prekybos kliūčių mažinimą ir diskriminacijos tarptautinėje prekyboje panaikinimą, žr. ; Asif H. Qureshi and Andreas R. Ziegler, *supra* note, 290: 278.
- 324 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutartis“, *supra* note, 230.
- 325 Mitsuo Matsushita, Thomas J. Schoenbaum and Petros C. Mavroidis, *The World Trade Organization: law, practice, and policy, 2nd ed.* (Oxford University Press 2006), 6-7.
- 326 Akcentuotina, jog muitų, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, reikšmė PPO teisėje netgi išaugo, kadangi viena iš jos kūrimo priedaidų ir buvo siekis plačiau transformuoti įvairius kitus, nemokestinius tarptautinės prekybos reguliavimo institutus į muitus, kaip tinkamiausią (prekybos atvirumo ir jos sąlygų aiškumo aspektu) priemonę, toks siekis buvo deklaruotas ir derybose dėl PPO įsteigimo (daugiašalių derybų dėl prekybos Urugvajaus raunde), žr. *GATT, Basic Instruments and Selected Documents, 33rd Supplement* (Geneva: GATT Secretariat, 1987), 19.
- 327 Sąvokos „rinkos apsaugos priemonės“ arba (vartojamos kaip sinonimai) „prekybos apsaugos priemonės“, taip pat „prekybos priemonės“ (*angl.* trade remedies), šiuolaikinėje tarptautinės prekybos teisėje (*inter alia* PPO teisėje) yra siejamos su antidempingo, kompensacinių ar apsaugos (protekcinų) muitų taikymu nesąžiningos tarptautinės prekybos praktikos atvejais; žr. Müslüm Yilmaz et al., *supra* note, 115: 2; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 187;
- 328 Tokios nuostatos laikomasi ir tarptautinių prekybinių ginčų sprendimo institucijų praktikoje (dar

Atitinkamai, konstatuotina, jog valstybių teisių reglamentuoti muitus ir kitus importo mokesčius įgyvendinimas šiuolaikinėmis sąlygomis yra saistomas ne tik nacionalinių teisės normų, bet ir tarptautinės teisės reikalavimų, tarp kurių svarbiausiais laikytini du PPO teisėje (GATT susitarime³²⁹) apibrėžti principai³³⁰: (i) „didžiausio palankumo prekyboje“ principas (angl. „*Most Favoured Nation principle*“; MFN), reiškiantis, jog bet kurie su muitais susijusių taisyklių pakeitimai (jų palengvinimai), kuriuos suteikia viena valstybė PPO narė, turi būti taikomi visų kitų PPO valstybių narių atžvilgiu (GATT susitarimo I straipsnis) ir (ii) „nacionalinio režimo“ (angl. „*National Treatment*“) principas³³¹, reiškiantis, jog su mokesčiais susijusios prekybos kitų valstybių kilmės (importuotomis) prekėmis sąlygos, taikomos valstybės vidaus rinkoje, neturi būti blogesnės nei sąlygos, nustatytos vietinėms prekėms bei jų apmokestinimui (GATT susitarimo III straipsnis). Taigi šiuolaikinė tarptautinė ekonominė teisė apibrėžia pakankamai konkrečius ir imperatyvius bendrosius tarptautinės prekybos apmokestinimo principus³³², susijusius su valstybių įsipareigojimais nediskriminuoti užsienio kilmės prekių, taikant joms muitus ir kitus importo mokesčius. Autoriaus vertinimu, būtina pažymėti, jog šie principai daro reikšmingą įtaką ir ES muitų teisės raidai, pavyzdžiui, jų taikymo galimybę aiškinant ES teisę savo praktikoje yra pripažinęs TT³³³, jais remiantis formuojama ES taikomus muitų tarifus nustatanti Kombinuotoji nomenklatura (KN)³³⁴, taip pat jais vadovaujamosi ir nacionaliniu lygiu (Lietuvos Respublikoje), pavyzdžiui, įtvirtinant visų mokesčių mokėtojų, *inter alia*

---

iki PPO įsteigimo), kur buvo pažymėta, jog valstybių įsipareigojimai dėl muitų tarifų pagal GATT susitarimą yra kvalifikuotini kaip pagrįsti šalių tarpusavio sąveika joms siekiant „abipusės naudos“, žr. pvz. GATT kolegijos ataskaitą byloje US – Restrictions on Imports of Sugar, BISD 36S/331. Priimta 1989 m. birželio 22 d.; 5.3 punktas. Taip pat žr. šiuo klausimu Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 26.

- 329 „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.
- 330 Mathias Herdegen, *supra* note, 5: 188; Talia Einhorn, *supra* note, 81: 960.
- 331 Apibūdinant nacionalinio statuso režimo principo taikymą, galima sutikti su mokslininkais (pavyzdžiui, nacionalinės teisės doktrinos atstovais), nurodančiais, jog šis principas yra svarbesnis valstybių vidaus mokesčių ar kitų nemokestinių prekybos apribojimų taikymui, tačiau, autoriaus vertinimu, jis tiesiogiai sietinas ir su muitų teise, kadangi daugelis kitų importo mokesčių (pvz. importo PVM) yra apskaičiuojami ir taikant muitų teisinio reguliavimo taisykles (žr. „importo mokesčių“ sąvokos paaiškinimą „Ivade“), be to, šis principas užtikrina, jog muitų tarifų nuolaidos, taikomos didžiausio palankumo principo pagrindu, nebūtų anuliuotos remiantis visomis kitomis teisinio reguliavimo priemonėmis, žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *op. cit.*, 9: 46; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 602; Talia Einhorn, *op. cit.*, 965.
- 332 Autoriaus vertinimu, būtina pažymėti, jog komnetuojamų principų taikymas ir aiškinimas istoriniu požiūriu vis tik yra tapęs ir gana gausių tarptautinių prekybinių ginčų objektu, ypač nustatant skirtingų apmokestinamų prekių panašumą ar identiškumą taikant joms atitinkamas teisinio reguliavimo priemones, žr. pvz. PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą byloje Japan: Taxes on Alcoholic Beverages, WT/DS8/AB/R, WT/DS10/AB/R, WT/DS11/AB/R. Priimta 1996 m. spalio 4 d.; 21 punktas; taip pat žr. šiuo klausimu Won-Mog Choi, *Like Products in International Trade Law: Towards a Consistent GATT/WTO Jurisprudence* (Oxford: Oxford University Press, 2003).
- 333 Byla C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *supra* note, 11; 34 punktas.
- 334 „1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl bendrojo muitų tarifo“, *Official Journal* L 256, 1 (1987).

dalyvaujančių ir muitinės teisiniuose santykiuose (neatsižvelgiant į jų kilmės valstybę), lygybės taikant mokesčių įstatymus principą³³⁵.

Kartu akcentuotina, jog būtent PPO teisė (PPO susitarimai, kurie priskiriami PPO steigimo sutarties priedams, tokie, kaip Sutartys dėl GATT susitarimo VI bei VII straipsnio įgyvendinimo bei Sutartis dėl kilmės taisyklių³³⁶) apibrėžia ir teisinius pagrindus daugelio kitų bendrųjų muitų apskaičiavimo elementų, tokių kaip prekių vertė³³⁷ ar prekių kilmė³³⁸, arba netgi atskirų muitų rūšių (prekybos apsaugos muitų³³⁹) taikymui. Vis tik, autoriaus nuomone, nebūtų pagrįsta tarptautinį (daugiašalį) muitų teisinį reguliavimą sutapatinti išimtinai vien tik su PPO teisės nuostatomis, kadangi dalis teisinių institutų (prekių tarifinis klasifikavimas³⁴⁰, muitinės procedūros³⁴¹) nuo kurių taip pat priklauso muitų apskaičiavimas, yra reglamentuoti tarptautinėmis konvencijomis (1983 m. birželio 14 d. Suderintos Sistemos konvencija³⁴², 1973 m. Tarptautine muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencija (Kioto konvencija)³⁴³), kurių įgyvendinimą prižiūri kitos tarptautinės organizacijos, t. y. PMO³⁴⁴. Galiausiai, kaip pastebima teisės doktrinoje³⁴⁵, sudėtine tarptautinės ekonominės teisės (*inter alia* tarptautinės muitų teisės) dalimi praktiškai jau yra tapę ir „švelniosios teisės“ (angl. *soft law*) šaltiniai (pavyzdžiui, tiek PPO, tiek ir PMO išaiškinimai dėl prekių kilmės ir vertės nustatymo bei tarifinio klasifikavimo).

335 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214 (žr. 7 str.)

336 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutartis“, *supra* note, 230.

337 Taisyklės, apibrėžiančios kaip importuojamų prekių kainos pagrindu yra nustatomas dydis, kurio skaitinė vertybinę išraišką dauginant iš procentinio (vertybinio) muto tarifo yra apskaičiuojama dauguma pasaulinėje praktikoje taikomų muitų; žr. pvz. Anuschka Bakker and Beleme Obuoforibo, *Transfer Pricing and Customs Valuation: two worlds to tax as one* (Amsterdam: IBFD, 2009), 61.

338 Taisyklės, pagal kurias nustatoma prekių kilmės šalimi laikoma valstybė ir, atsižvelgiant į tai, parenkamas prekėms taikytinas įprastinis ar sumažintas (lengvatinis, preferencinis) muto mokesčio dydis, kurį lemia su atitinkama valstybe sudarytų tarptautinių prekybos susitarimų pobūdis; žr. pvz. Michael Lux, *Guide to Community Customs Legislation*, *supra* note, 91: 60.

339 Teisinis prekybos apsaugos priemonių (antidempingo ir kompensacinių muitų) taikymo nesąžiningos prekybos praktikos atvejais reglamentavimas yra viena iš specifinių PPO reguliuojamų sričių, kurios nuostatos perkeltos ir į ES priimtus muitų teisės aktus; žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 189-191.

340 Prekių priskyrimas konkrečiai pozicijai pagal tam tikrą klasifikavimo sistemą, kuris lemia kaip prekė bus apmokestinama muitais ir kirtais mokesčiais, ir ar jos gabenimui bus taikomos kitos importo bei eskporto reguliavimo priemonės; žr. Jūratė Gurevičienė, *Tarifinis prekių klasifikavimas. Žinybas* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008), 4.

341 Muitų teisės dalis, nustatanti konkrečią prekių gabenimo, saugojimo arba naudojimo muitų teritorijoje tvarką ir apibrėžianti muitinės prižiūrimomis prekėmis disponuojančio asmens teises ir pareigas bei prekių priežiūros priemones, kurias turi taikyti muitinė, žr. Stanislava Sarapinienė ir Juozas Šarūnas Avižienis, *supra* note, 32: 7.

342 „Tarptautinė suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos konvencija (priimta 1983 m. birželio 14 d. Briuselyje)“, *Valstybės žinios* 33, 1604 (1994).

343 „Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos pakeitimo protokolai“, *Valstybės žinios* 77, 2664 (2004).

344 Talia Einhorn, *supra* note, 81: 974.

345 Gregory C. Schaffer, Mark A. Pollack, „Hard vs. soft law: alternatives, complements, and antagonists in international governance“, *Minnesota Law Review* 94, 3 (2010): 715; Hans-Michael Wolfgang and Edward Kafeero, „Legal thoughts on how to merge trade facilitation and safety & security“, *World Customs Journal* 8, 1 (2014): 5-6.

Jais realiai vadovaujasi tiek muitinės administracijos, tiek asmenys, tiek ir ginčus nagrinėjančios institucijos ES valstybėse narėse³⁴⁶, autoriaus vertinimu, ypač ši praktika paplitusi prekių tarifinio klasifikavimo srityje³⁴⁷. Nors šių klausimų reguliavimas buvo bei vis dar yra pripažįstamas tarptautinės viešosios teisės ir jos šakos – tarptautinės ekonominės teisės – objektu³⁴⁸, ar jos sistemai priskiriamos tarptautinės (arba kaip nurodo, kai kurie autoriai, – pasaulinės³⁴⁹) prekybos teisės sudėtine dalimi³⁵⁰, atsižvelgiant į teisės šaltinių gausą, muitų svarbą, pastaruoju metu pradėdama vartoti ir tarptautinės muitų teisės (kaip atskiro instituto arba net teisės šakos sąvoka), ją išskiria bei vartoja prof. T. Einhorn, M. Lux ir kiti autoriai³⁵¹. Šie autoriai akcentuoja, kad tarptautinei muitų teisei priskirtinos tos tarptautinės teisės normos, kurių tikslas yra kliūčių tarptautinės prekybos prekėmis pašalinimas. Tokiu būdu į tarptautinės muitų teisės sampratą patenka ne tik klausimų, tiesiogiai susijusių su muitais (jų apskaičiavimo ar administravimo), reglamentavimas, bet ir, plačiąja prasme, reguliavimas kitų kontrolės priemonių, kurios taikomos prekių judėjimo per valstybių išorines sienas, priežiūrai užtikrinti. Autoriaus nuomone, šiai koncepcijai, pripažįstančiai muitų teisės sąlyginį savarankiškumą bei jos platesnį objektą, yra pritaritina (ja vadovujamasi ir šiame darbe). Šios pozicijos pagrįstumą patvirtina ir aplinkybės, jog tradicinės muitinės administracijų funkcijos šiuolaikinėmis sąlygomis plečiasi bei modifikuojasi. Pavyzdžiui, muitinių administracijoms yra pavedama užtikrinti ir intelektinės nuosavybės teisių apsaugą, visuomenės apsaugą nuo pavojingų ar žalingų prekių neteisėto importo, visuomenės ir piliečių saugumą, vykdyti terorizmo prevenciją (kontroliuojant per valstybių išorines sienas gabenamų prekių siuntas ir vykstančius asmenis), kovą su nelegalia asmenų migracija³⁵².

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad teisės doktrinoje³⁵³ pateikiama vertinimų, jog šiuo metu muitų, kaip pagrindinės tarptautinės prekybos re-

346 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 595; Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 257.

347 Žr. Jūratė Gurevičienė, *supra* note, 340: 8-9. Be to, pavyzdžiui, TT praktikoje (*inter alia* byloje, priskiriamose analizuojamų bylų grupė) yra ne kartą išaiškinta, jog kalsifikuojant prekes būtina remtis PMO rengiamais klasifikavimo nomenklatūros paaiškinimais, žr. bylą C-382/09, Stils Met SIA v. Valsts iegmumu dienests, 2010 E.C.R. I-09315, 37 punktas; byla C-450/12, HARK GmbH & Co. KG, Kamin-und Kachelofenbau v. Hauptzollamt Duisburg, *supra* note, 33, 32 punktas; C-635/13, SC ALKA CO SRL v. Autoritatea Na ională a Vămilor - Direcția Regională pentru Accize și Operațiuni Vamale Galați and Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București, 2015 EU:C:2015:268, 40-42 punktas.

348 Donald McRae, *supra* note, 255: 632; Asif H. Qureshi and Andreas R. Ziegler, *supra* note, 290: 13

349 Kai kurie autoriai vartoja terminą „pasaulinė prekybos teisė“ (*angl.* „global trade law“); žr. Ralph Folsom, Michael Gordon and John A. Spanogle, *supra* note, 265: 6-8.

350 Mathas Herdegen, *supra* note, 5: 3; Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20: 5-7.

351 Talia Einhorn, *supra* note, 81: 958; Michael Lux, „EU customs law and international law“, *supra* note, 92: 19-20; taip pat žr. šiuo klausimu Наталья Анатольевна Воронцова и Ирина Александровна Климова, „Международное таможенное право в системе международного права“, *Московский журнал международного права* 1 (2016): 68-78.

352 Alfonsas Laurinavičius, „Tarptautinės prekybos iššūkiai ir konceptualūs muitinės veiklos pokyčiai“, *Intelektinė ekonomika* 2, 2 (2007): 33; Pravin Gordhan, „Customs in the 21st Century“, *World Customs Journal* 1, 1 (2007): 51; David Widdowson, „The Changing Role of Customs: Evolution or Revolution“, *World Customs Journal*, 1, 1 (2007): 36.

353 H. A. Heijmann ir H. Mulder, Europos Sąjungos muitų teisė, iš *Europos Sąjungos teisė. Seminarai*, Egidijus Mockevičius (red.) (Vilnius: VĮ „Teisinės informacijos centras, 2005), 25; Jonathan Reu-

guliavimo priemonės, taikymas ir muitų apskaičiavimas yra grindžiamas daugiašaliu (tarptautiniu) lygiu reguliuojamais veiksniais, kurie apibūdinami kaip prekių muitinė vertė (kaina), kilmė ir jų tarifinis klasifikavimas³⁵⁴. Tačiau autoriaus nuomone, pagrindinių tarptautinių muitų teisinio reguliavimo institutų klasifikavimas vien tik į šias kategorijas nėra visiškai tinkamas ar aiškus. Autoriaus vertinimu, atsižvelgiant į tarptautinės muitų teisės šaltinių įvairovę, muitų taikymą reikėtų sieti net su keturiais veiksniais: prekių verte, kilme, klasifikavimu (materialinės muitų teisės normos) ir muitinės procedūrų taisyklėmis (procedūrinės muitų teisės normos), šiai nuomonei pritaria ir prof. T. Einhorn³⁵⁵, todėl būtent tokia klasifikacija vadovaujamosi toliau šiame darbe atliekant disertacinį tyrimą.

Taigi nepaisant nuo XX a. vid. išplėto teisinio reguliavimo, esama tarptautinė muitų reguliavimo sistema, kurioje dalyvauja ir ES³⁵⁶, vis tik išlieka fragmentiška, nėra kodifikuota ir, kaip jau buvo pastebėta, nėra apibrėžiama vien tik PPO teisės šaltiniais. Tai sąlygoja nemažai konfliktų dėl minėtų teisės šaltinių aiškinimo ir tarptautinių organizacijų (pavyzdžiui, PPO, PMO) kompetencijos šioje srityje atribojimo³⁵⁷. Be to, mokslinėje literatūroje pastebima, jog tarptautinės prekybos apmokestinimą muitais reguliuoja ne tik tarptautinės organizacijos universaliai tarpvalstybinio (daugiašaliu) lygiu, bet ir regioninės ekonominės organizacijos (*inter alia* ES) jos priklausančių valstybių (regioniniame/supranacionaliniame) lygmenyje, juolab, kad tai numato ir GATT susitarimas (jo XXIV str.)³⁵⁸. Vis tik pastebėtina, jog šioje struktūroje hierarchiniu požiūriu PPO teisė, visų pirma, GATT susitarimas, laikytinas svarbesniu, apibrėžiančiu, kaip teigia prof. A. H. Qureshi bei prof. A. R. Ziegler, pagrindinę „konstitucinę“ tarptautinės prekybos (ir muitų) teisės sistemą³⁵⁹, kadangi daugelis kitų transnacionalinių ar supranacionalinių teisės aktų nuostatų, *inter alia*, ES muitų teisė, atsižvelgia į jos principus, padeda juos įgyvendinti³⁶⁰. Pavyzdžiui, Suderintos Sistemos konvencija (žr. pvz. jos 3 str.)³⁶¹ įtvirtina valstybių išipareigojimus taikyti universalias tarptautinėje prekyboje dalyvaujančių prekių klasifikavimo (kodavimo) taisykles, užtikrinančias vienodą tų pačių rūšių prekių vertinimą taikant joms muitų tarifus, bei taip iš esmės kartu užtikrina ir tinkamą GATT susitarime įtvirtinto didžiausio palankumo prekyboje principo įgyvendinimą. Analogiškai ir Kioto konvencija dėl muitinės procedūrų supaprastina muitinės formalumų tvarką skirtingose pasaulio valstybėse (žr. 2 str.)³⁶² ir užtikrina vieną iš esminių GATT tikslų – „sumažinti

---

vid et. al., *A Handbook of World Trade* (London: Kogan Page Limited, 2004), 101.

354 Šiems veiksniams bei muitų teisės institutams, nustatantiems jų taikymą, apibrėžti taip pat yra vartojamas „3K (kaina, kilmė ir klasifikacija (kodas)) sistemos“ terminas, žr. Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 63.

355 Talia Einhorn, *supra* note, 81: 967-970.

356 Žr. paaiškinimus 385 išnašoje žemiau.

357 Žr. pvz. Marina Foltea, *supra* note, 85: 815.

358 Andreas F. Lowenfeld, *supra* note, 84: 70-71; Andrew Guzman and Joost H. B. Pauwelyn, *supra* note, 83: 91-92.

359 Asif H. Qureshi and Andreas R. Ziegler, *supra* note, 290: 268.

360 Žr. pvz. Alfonsas Laurinavičius, *supra* note, 3: 25-28; Timothy Lyons, *supra* note, 51: 17-18.

361 „Tarptautinė suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos konvencija (priimta 1983 m. birželio 14 d. Briuselyje)“, *supra* note, 342.

362 „Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos pakeitimo protokolas“, *supra* note, 343.

muitų tarifų ir kitus prekybos apribojimus³⁶³. Galiausiai, PPO teisė (Susitarimas dėl ginčų sprendimo)³⁶⁴ nustato ir aiškus bei tarptautinėje praktikoje dažniausiai taikomas tarpvalstybinių prekybinių ginčų sprendimo procedūras³⁶⁵. Dėl šių priežasčių, disertacinis tyrimas toliau taip pat yra nukreipiamas, pirmiausia, į PPO teisės normų (kaip tarptautinės muitų teisės dalies), esančių daugiašalio muitų teisinio reguliavimo lygmenį pagrindo, taikymo analizę, o kitos tarptautinės muitų teisės sritys analizuojamos tiek, kiek yra reikšmingos atskleidžiant PPO teisės funkcionavimo problematiką.

1.2. Europos Sąjungos bendroji prekybos ir muitų politika: samprata, lygmenys bei jų taikymo ypatumai Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos atžvilgiu

Kaip jau buvo minėta, viena iš esminių šiuolaikinės tarptautinės prekybos sistemos ypatybių yra regioninių ekonominės integracijos organizacijų, reguliuojančių tiek tarptautinę prekybą, tiek ir kitas ekonominės veiklos sritis, paplitimas³⁶⁶. Savo ruožtu, svarbiausiu glaudžiausios integracijos formos - ekonominės sąjungos - elementu pripažįstamas bendros vidaus rinkos, kurioje pagrindinę vietą užima laisvas prekių judėjimas, egzistavimas³⁶⁷. Autoriaus vertinimu, būtina pastebėti, jog ES atveju, kaip nurodoma šiuo metu galiojančiame SESV 26 straipsnyje³⁶⁸, vidaus rinka būtent ir yra apibrėžiama, kaip vidaus sienų neturinti erdvė, kurioje pagrindinę vietą užima laisvas prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimas. Kaip yra pažymėjęs TT dar *Gaston Schul* byloje, Europos Bendrijos (šiuo metu ES) steigiamosiomis sutartimis buvo siekiama pašalinti "visas Bendrijoje vykstančios prekybos kliūtis, kad nacionalinės rinkos susijungtų į vieną rinką"³⁶⁹. Vadinasi, pasaulinės regioninės ekonominės integracijos kontekste ES galima apibrėžti būtent kaip ekonominę sąjungą, grindžiamą vieninga vidaus rinka, kurios esmine funkcionavimo sąlyga yra būtent muitų sąjunga, be to, muitai, istoriniu požiūriu, ir buvo pirmoji prekybos kliūtis, kurią Europos

363 „Bendras susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

364 Žr. „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 2 priedą, Susitarimą dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos“, *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).

365 Pavyzdžiui, kaip nurodo prof. A. F. Lowenfeld, būtent ginčų sprendimas PPO institucijose yra populiariausias ir labiausiai paplitęs tarptautinių ekonominių ir prekybinių ginčų sprendimo būdas, lyginant su kitais galimais būdais, tokiais kaip tarpvalstybinių ginčų sprendimas Tarptautiniame Teisingumo Teisme ar tarptautiniuose arbitražo teismuose, žr. Andreas F. Lowenfeld, *supra* note, 84, 146-148.

366 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 22-26, Amr Sadek Hosny, „Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature“, *International Journal of Economy, Management and Social Sciences* 2, 5 (2013): 134; Pieter VerLoren van Themaat, „Some Preliminary Observations on the IGC: The Relations between Concepts of a Common Market, a Monetary Union, and Economic Union, a Political Union and Sovereignty“, *Common Market Law Review* 28 (1991): 291; Bela Balassa, *The Theory of Economic Integration*, (London: Allen&Unwin, 1961), 17.

367 Catherine Barnard, *supra* note, 101: 10-11; Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 432.

368 „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199.

369 Byla 15/81, *Gaston Schul Douane Expeditie BV v. Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen*, Roosendaal, 1982 E.C.R. 1409, 33 punktas.

Bendrijos steigiamosios sutartys siekė panaikinti³⁷⁰. Šiuo požiūriu lyginant ES su kitomis pagrindinėmis regioninėmis ekonominės ir prekybinės integracijos formomis (pavyzdžiui, Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos erdve (angl. *Northern American Free Trade Area*; NAFTA) ar Pietų Amerikos šalių muitų sąjunga (isp. *Mercado Común del Sur*; MERCOSUR) tradiciškai atkreipiamas dėmesys į ES funkcionavimo patirties unikalumą ir valstybių narių integracijos glaudumą³⁷¹. Kaip sutinka įvairūs autoriai, viena iš pagrindinių tai nulemiančių priežasčių yra tiek nuoseklus ES valstybių narių vidaus prekybos kliūčių panaikinimas, tiek ir svarbiausia - vieninga išorės prekybos politika su užsienio valstybėmis³⁷². Mokslinėje literatūroje iš esmės sutinkama, jog esminėms šios politikos nuostatomis yra būdinga tai, kad jos yra įtvirtintos ES steigiamosiose sutartyse (šiuo metu SESV 206-207 str.³⁷³) ir reiškia, jog ji grindžiama vienodumo ir prekybos liberalizavimo principais³⁷⁴, kurie *inter alia* taikomi ir muitų teisinio reglamentavimo srityse³⁷⁵.

Šiuo metu galiojančios SESV 28 straipsnis teigia, jog ES, kaip muitų sąjunga, apima visą prekybą prekėmis, kurioje tarp valstybių narių uždraudžiami importo bei eksporto muitai bei visi lygiavėčio poveikio mokėjimai, o jų santykiams su trečiosiomis šalimis nustatomas bendrasis muitų tarifas³⁷⁶. Teisės doktrinoje, aiškinant muitų sąjungos teisinę prigimtį, paprastai akcentuojama, kad ji apima tris pagrindinius aspektus (elementus): 1) vidinį aspektą (SESV 30 str.); 2) išorinį aspektą (SESV 206-207 str.)³⁷⁷; 3) kiekybinių ribojimų ir lygiavėčio poveikio priemonių taikymo aspektą (SESV 34-36 str.)³⁷⁸. ES, kaip muitų sąjungos, funkcionavimo vidaus ir išorės aspektų reikšmė bei jų ypatumai yra aiškiai pabrėžiami ir TT praktikoje, kur dar *Bouhelier*³⁷⁹ ir *EMI*³⁸⁰ bylose TT išaiškino, kad Bendrijos vidaus santykiams yra būdingas visiškas prekybos liberalizavimas, atsiradęs dėl visų kliūčių importuojamoms ir eksportuojamoms prekėms panaikinimo, bet tokios nuostatos negali būti perkeltos į santykius su kitomis valstybėmis. Atsižvelgiant į tai, galima konstatuoti, jog vidinis aspektas ir, kartu kiekybinių ribojimų ir lygiavėčio poveikio priemonių taikymo aspektas, yra aktualūs

370 Walter Cairns, *Europos Sąjungos teisės įvadas* (Vilnius: Eugrimas, 1999), 182. Būtina pažymėti, jog faktą, kad muitų reguliavimo srityse Europos Bendrijos (šiuo metu - ES) valstybės apribojo savo suverenias teises Bendrijos labai yra pripažinęs Teisingumo Teismas dar byloje 26/62, Van Gend & Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration, 1963 EU:C:1963:1

371 Egidijus Jarašiūnas, „Europos Sąjungos teisinio kvalifikavimo problemos“, *Jurisprudencija* 18, 4 (2011), 1328.

372 Rafael Leal-Arcas, *Theory and Practice of EC External Trade Law and Policy* (London: Cameron May, 2008), 594-595; Laurence W. Gormley, *supra* note, 94: 1.01; Paul Craig and Grainne de Burca, *supra* note, 18: 4-5.

373 „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199.

374 Rafael Leal-Arcas, *op. cit.*, 229-230; Catherine Barnard, *supra* note, 101: 199-200; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 28.

375 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 47-48; Iain Macleod, Iain Hedry and Stephen Hyett, *The External Relations of the European Communities*, (Oxford: Clarendon Press, 1996): 274.

376 „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *op. cit.*

377 Dėl vidinio ir išorinio aspekto skirtumų žr. pvz. Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 94.

378 Žr. pvz. Ignas Vėgėlė, *Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 39.

379 Byla 225/78, Procureur de la Republique de Besancon v. Bouhelier and others, 1979, E.C.R. I-3151, 6 punktas.

380 Byla 51/75, EMI Records Limited v. CBS United Kingdom Limited, 1976 E.C.R. 811

ES valstybių narių tarpusavio prekybai (taikytinas tik jų vidaus santykiams). Atsižvelgiant į tai, šio disertacinio tyrimo kontekste aktualios ES ir jos valstybių narių tarptautinei prekybai su trečiosiomis valstybėmis taikytinos ES teisės nuostatos yra analizuojamos kaip atskira (savarankiška) kategorija. Analogiškos pozicijos dėl specifinio teisinio reguliavimo taikymo iš trečiųjų valstybių importuojamoms ir į jas eksportuojamoms prekėms laikėsi ir TT savo praktikoje, *inter alia*, susijusioje su tarptautinės prekybos operacijomis, vykdytomis tiriamų trečiųjų BRICS regiono valstybių atžvilgiu³⁸¹.

Kita vertus, būtina pastebėti, kad išorinio ES, kaip muitų sąjungos, aspekto turinys skirtingų autorių yra aiškinamas gana įvairiai ir nevisiškai nuosekliai, - tiek siaurai (įtraukiant tik bendrus muitų tarifus taikomus santykiuose su trečiosiomis šalimis)³⁸², tiek plačiai (įtraukiant ir kitas ES taikomas tarptautinės prekybos reguliavimo priemones³⁸³). Autoriaus vertinimu, lingvistiškai analizuojant SESV 207 straipsnio 1 dalį³⁸⁴ vis tik būtų galima pritarti mokslininkams, kurie muitų sąjungos išorinį aspektą apibrėžia plačiai, ir konstatuoti, jog išorinis aspektas turėtų apimti šias su ES, kaip muitų sąjungos funkcionavimu, susijusias nuostatas: (i) bendrąją prekybos politiką, kuri yra susijusi su muitų normų nustatymu (nustato Taryba), t. y. bendrų ES muitų tarifų taikymą ir draudimą ES valstybėms narėms vienašališkai nustatyti muitų tarifus su trečiosiomis valstybėmis; (ii) susitarimų dėl muitų tarifų ir prekybos sudarymą ES vardu su trečiosiomis valstybėmis; (iii) tarptautinės prekybos prekėmis liberalizavimo priemonių suvienodinimą (ES dalyvavimą daugiašaliuose susitarimuose dėl prekybos prekėmis, pavyzdžiui, PPO lygiu³⁸⁵); (iv) vienodų eksporto politikos ir prekybos apsaugos priemonių taikymą (pavyzdžiui, antidempingo muitai, kompensaciniai muitai ir pan.). Taigi, ES, kaip muitų sąjungos, funkcionavimo išorinis aspektas yra neatsiejamai susijęs su ES bendrosios prekybos politikos susiformavimu, t. y. vienodu tarptautinės (užsienio) prekybos su trečiosiomis valstybėmis reglamentavimu teisinėmis nuostatomis ir taisyklėmis³⁸⁶. Tokiu būdu, galima konstatuo-

381 Žr. pvz. bylą C-222/01, *British American Tobacco v. Hauptzollamt Krefeld*, 2004 E.C.R. I-04683. Joje TT išaiškino, jog per ES muitų teritoriją gabenant trečiųjų valstybių kilmės ar joms skirtas prekes būtina laikytis nustatytų muitinės taisyklių formalumų, o jų nesilaikymas, pavyzdžiui, reikiamų dokumentų nepateikimas ar neišsaugojimas, sąlygoja neigiamas teisines pasekmes (skolos muitinei atsiradimą), žr. cituojamo sprendimo 14, 23-27 43-56 punktus.

382 Žr. Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 9; Ignas Vėgėlė, *op. cit.*, 38.

383 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 28; Catherine Barnard, *supra* note, 101: 38-39.

384 „Bendra prekybos politika grindžiama vienodais principais, ypač keičiant muitų normas, sudarant susitarimus dėl muitų tarifų ir prekybos, susijusius su prekyba prekėmis ir paslaugomis bei intelektinės nuosavybės komerciniais aspektais, tiesioginėmis užsienio investicijomis, liberalizavimo priemonių suvienodinimu, eksporto politika ir prekybos apsaugos priemonėmis, pavyzdžiui, taikytinomis dempingo ar subsidijų atveju. Bendra prekybos politika vykdoma vadovaujantis Sąjungos išorės veiksmų principais ir tikslais“; „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199.

385 Remiantis TT formuojama jurisprudencija, ES pakeitė Sąjungos valstybes nares, kiek tai susiję su pagrindinėse daugiašalėse tarptautinėse sutartyse dėl muitų numatytais įsipareigojimais, žr. pvz. sujungtas bylas 21/72 - 24/72, *International Fruit Company v. nd others v Produktschap voor Groenten en Fruit.*, 1972 EU:C:1972:115; bylą 38/75, *Customs Agent of the N.V. Nederlandse Spoorwegen Venlo v. Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen at Venlo Douaneagent der NV Nederlandse Spoorwegen*, 1975 EU:C:1975:154; sujungtas bylas 267/81-269/81, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v. SPI and SAMI*, 1983 E.C.R. I-00801.

386 Piet Eeckhout, *supra* note, 95: 11-12; 439-440, taip pat žr. pvz. Gediminas Vitkus ir kt., *Europos*

ti, jog bendroji prekybos politika laikytina neatsiejama ES vidaus rinkos funkcionavimo sąlyga, padedančia užtikrinti ne tik vienodas išorės prekybos sąlygas, bet, kartu, ir laisvą prekių judėjimą ES viduje, išvengiant galimų prekybos iškraipymų, kurie neišvengiamai atsirastų ES valstybėms įgyvendinant savarankišką užsienio prekybos politiką³⁸⁷. Pastebima, jog išorinio muitų sąjungos aspekto ir bendrosios prekybos politikos reikšmė ES funkcionavimui nuosekliai auga, ypač įvertinus ES kompetencijų, taikytinų prekybiniam santykiams su trečiosiomis valstybėmis plėtoti (sudarant su jomis tarptautines sutartis), didėjimą, kas tapo itin akivaizdu po Lisabonos sutarties pakeitimų³⁸⁸. Be to, autoriaus vertinimu, tai patvirtina ir bendrosios prekybos politikos funkcionavimo fiskalinis pobūdis - muitai už importuojamas į ES teritoriją iš kitų trečiųjų valstybių prekes yra ES biudžeto nuosavas pajamų šaltinis, kurio reikšmė pastaruoju metu (ES kontekste) didėja, nuo 2014 m. išaugus tiek procentinei daliai, kurią nuo maito mokesčio pajamų į ES biudžetą privalo pervesti ES valstybės narės³⁸⁹, tiek ir didėjant pačiam bendram pajamų, surenkamų iš maito mokesčio, procentiniam dydžiui ES biudžeto pajamų struktūroje³⁹⁰.

Kita vertus, šio disertacinio tyrimo kontekste būtina atkreipti dėmesį į tai, jog pagal konkrečių trečiųjų valstybių atžvilgiu taikomų atitinkamų ES bendrosios prekybos politikos nuostatų pobūdis nėra vienodas. Atsižvelgiant į tai, su bendrosios prekybos politikos įgyvendinimu susijusius tarptautinės prekybos reguliavimo režimus būtina skirstyti į preferencinį (lengvatinį) ir nepreferencinį³⁹¹, kurie kitaip dar gali būti apibūdinami kaip ES bendrosios prekybos politikos vienašalė bei dvišalė dimensija (preferencinis prekybos režimas) bei daugiašalė dimensija (nepreferencinis prekybos režimas)³⁹². Šių prekybos režimų taikymas, pirmiausiai, priklauso nuo to, kokių teisiniu pagrindu jis yra nustatytas: remiantis ES įsipareigojimais PPO ir PPO apibrėžtais daugiašaliais tarptautinės prekybos principais (nepreferencinis prekybos režimas) ar kitų, specialių dvišalių tarptautinių susitarimų arba įsipareigojimų pagrindu (preferencinis prekybos režimas). Nepreferencinis prekybos režimas apima įprastinių (konvencinių), PPO Tarifinių įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašė (*angl.* Schedules of Concessions) įrašytų muitų tarifų taikymą ES tarptautinėje prekyboje³⁹³. Tuo tarpu preferencinio prekybos režimo atveju yra taikomi lengvatiniai ar nuliniai muitų tarifai pagal dvišalius ES ir trečiųjų valstybių preferencinius (laisvosios prekybos) susitarimus arba įsipareigojama suteikti vienašališkas, tarptautiniuose susitarimuose nesuderėtas prekybos lengvatas prekėms, importuojamoms į ES iš mažiau ekonomiškai

---

Sąjunga. Enciklopedinis žinynas, (Vilnius: Eugrimas, 2002), 41; Ignas Vėgėlė, *supra* note, 378: 106; Juozas Radžiukynas, *supra* note, 9: 28; Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 98.

387 Piet Eeckhout, *The European Internal Market and International Trade: a Legal Analysis*, (Oxford: Clarendon Press, 1994), 148.

388 Julien Chaisse, „Promises and Pitfalls of the European Union Policy on the Foreign Investment – How will the new EU Competence on FDI Affect the Emerging Global Regime?“, *Journal of International Economic Law* 15, 1 (2012): 56-57.

389 Į ES biudžetą pervedamų valstybių narių pajamų iš maito mokesčio dalies dydis 2014 m. padidintas nuo 75 iki 80 proc., žr. Tarybos 2014 m. gegužės 6 d. sprendimą Nr. 2014/335/EU, Euratom, *supra* note, 50.

390 Žr. „Įvadą“ bei 50 išnašoje pateikiamus statistinius duomenis.

391 Žr. pvz. Ignas Vėgėlė, *supra* note, 378: 106.

392 Žr. pvz. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 9: 44-45, 55.

393 Juozas Radžiukynas ir kt., 45-46.

išsivysčiusių šalių (taip vadinamos autonominės Sąjungos priemonės arba bendrųjų preferencijų sistema)³⁹⁴. Autoriaus vertinimu, ši klasifikacija turi esminę reikšmę tarptautinės prekybos ir jos apmokestinimo muitais teisiniam reguliavimui (nuo jo priklauso reguliavimui taikytina teisė), todėl jos pagrindu yra išskiriamas disertacijos antrasis skyrius, kuriame nagrinėjama ES ir tiriamų trečiųjų valstybių taikomų muitų reguliavimo praktika daugiašaliu lygmeniu (pagal PPO taisykles³⁹⁵).

Kita vertus, akcentuotina tai, jog ES bendroji prekybos politika yra išimtinė Sąjungos kompetencija, kurią įgyvendinant valstybės narės šalys narės veikdamos vien tik savo iniciatyva vienašališkų sprendimų priimti negali, tačiau dalyvauja šią sritį reguliuojančių ES teisės aktų kūrimo procese (SESV 3 str. "e" punktas). Vadinasi ir ES taikomi tarptautinės prekybos režimai nustatomi ir apibrėžiami ne vien tik ES dvišaliais bei daugiašaliais susitarimais (sutartinėmis arba konvencinėmis priemonėmis), bet ir apima pačios ES teisės aktų leidėjų priimtus teisės aktus (ES antrinės (vidaus) teisės normas arba, kaip kitaip apibūdinama, autonomiškas priemones)³⁹⁶. Šios teisės normos dar gali būti sąlyginai skirstomos į (i) taisykles, apimančias bendrąjį muitų tarifą (jo sąvoka plačiau aptariama žemiau, žr. 65–66 psl.), (ii) prekybos apsaugos priemones, naudojamas mažinant importo srautus iš atskirų valstybių, kurių prekės ES parduodamos žemesne kaina negu jų tikroji vertė, arba kuriose prekių eksportui į ES buvo naudojamos valstybės subsidijos (antidempingo ir kompensacinių muitų taikymą nusakančias taisykles)³⁹⁷ ir (iii) kitas eksporto bei importo taisykles (prekių kilmės, vertės ir muitinės sankcionuotų veiksmų bei procedūrų taisykles)³⁹⁸. Remiantis šiais apžvelgtais teisės šaltiniais, galima konstatuoti, jog pagrindinės ES bendrosios politikos nuostatos susijusios su tarptautinės prekybos tarifinio reguliavimo priemonėmis (muitais) taikomomis trečiųjų šalių atžvilgiu yra tas pats bendras išorinis muitų tarifas, tos pačios nuostatos taikant prekybos (rinkos) apsaugos priemones ir tokios pat eksporto bei importo taisyklės kaip prekių kilmė, vertė ar muitinės procedūros. Autoriaus vertinimu, būtent šiuos konkrečius aukščiau išvardintus teisinius institutus būtina laikyti ir esminiais *ES (bendrosios) muitų politikos* (kaip savarankiško instituto ES bendrosios prekybos politikos struktūroje) elementais, kurie visi plačiau nagrinėjami disertacijoje. Kartu būtina pastebėti, jog „*ES muitų politikos*“ sąvoka ar iš esmės identiška „*ES bendrosios muitų politikos*“ sąvoka, nors yra neabejotinai vartojamos teisinėje prak-

394 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 186-187; taip pat žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *op. cit.*, 55.

395 Atkreiptinas dėmesys, jog, nepaisant iniciatyvų parengti laisvosios prekybos susitarimus su Rusijos Federacija ir Indijos Respublika, šiuo metu tokių galiojančių preferencinių susitarimų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos nėra sudaryta, žr. disertacijos priedą Nr. 2. Dėl šios priežasties disertacijoje taip pat nėra nagrinėjamas dvišalis (preferencinis) ES bendrosios prekybos ir muitų politikos lygmuo.

396 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 9, 28. Paul Craig and Grainne de Burca, *supra* note, 18: 647.

397 Zang Quingzi, *supra* note, 118: 78; Timothy Lyons, *supra* note, 51: 52.

398 Žr. pvz. Ignas Vėgelė, *supra* note, 378: 106. Kartu pažymėtina, jog tokia ES vidaus muitų teisės normų (taisyklių) klasifikacija yra sąlyginė, kadangi kiti autoriai pateikia smulkesnę jų klasifikaciją pagal ES teisės aktų rūšis, kuriuose įtvirtintos šios taisyklės (pavyzdžiui, Bendrijos muitinės kodekse įtvirtintos taisyklės, atleidimo nuo muitų taisyklės, tarifų ir statistinės nomenklatūros taisyklės), žr. pvz. *Europos Sąjungos teisė. Seminarai. II dalis* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006), 15, arba klasifikuoja taisykles pagal atskirus ES muitų teisės institutus (bendrasis muitų tarifas (prekių tarifinis klasifikavimas), prekių kilmė, prekių muitinis įvertinimas, muitinis deklaravimas ir kt.), žr. pvz. Timothy Lyons, *op. cit.*, xv, xvii-xx.

tikoje ir mokslo doktrinoje³⁹⁹, turinio prasme ES teisėje ar mokslinėje literatūroje kol kas nėra visiškai detalai apibrėžtos ar išaiškintos⁴⁰⁰.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog ES muitų politikos įgyvendinimą reglamentuoja skirtingos teisinės prigimties bei pobūdžio teisės aktai. Dėl šios priežasties teisinėje mokslinėje literatūroje *ES tarptautinės prekybos (ir muitų) teisinis reguliavimas bei ES muitų politikos įgyvendinimas paprastai yra analizuojamas jį skaidant į atskirus lygmenis*⁴⁰¹. Akivaizdu, jog imperatyvus teisinis pagrindas tam yra ir pačios SMK nuostatos⁴⁰², kurios numato, jog ES muitų teisės aktus sudaro ne tik nuostatos priimtos Sąjungos lygiu (SMK 5 str. 2 p. „a“ – „c“ papunkčiai), bet ir „tarptautiniai susitarimai, kuriuose yra su muitų teise susijusių nuostatų, tiek, kiek jie taikomi Sąjungoje“ (SMK 5 str. 2 p. „d“ papunktis). Analogiška nuostata yra pakartota ir Komisijos 2012 m. gruodžio 21 d. komunikate „Muitų Sąjungos padėtis“ (COM/2012/0791 final), apibūdinančiame ES muitų sąjungos funkcionavimo perspektyvas⁴⁰³ - jo 1.4.2. punkte nurodoma, kad muitų sąjungos funkcionavimui taikytinas taisyklės („išteklius“) be ES teisės aktų ir nacionalinių taisyklių sudaro ir „tarptautiniai susitarimai“. Atitinkamai pagal šiuos teisės aktus taikomas muitų teisinis reguliavimas gali būti apibūdinamas kaip *daugiašalis* (angl. *multilateral*) *lygmuo*⁴⁰⁴, kuriam būdinga tai, kad, veikdama šiuo lygmeniu, ES taiko tarptautinės muitų teisės šaltinius (tarptautinius susitarimus) bei dalyvauja atitinkamų tarptautinių muitų reguliuojančių organizacijų (PPO, PMO) veikloje bei jų nagrinėjamų tarptautinių prekybinių ginčų dėl muitų sprendimo procedūrose⁴⁰⁵. Greta šio teisinio reglamentavimo lygmens būtina išskirti muitų taisykles, nustatytas pačios ES priimtais muitų teisės aktais, kuriuos priima bei keičia

399 Žr. pvz. Timothy Lyons, *EU Customs Law*, *supra* note, 13: 58; Tom Cachet, "The World Trade Organization Trade Facilitation Agreement: Legal Consequences and Impact on the Union Customs Code", *Global Trade and Customs Journal* 12, 2 (2017): 75-76; Danutė Adomavičiūtė, „Customs Role Ensuring Revenue Collection“, *European International Journal of Science and Technology* 2, 3 (2013): 51, 54.

400 Pavyzdžiui, dr. J. Radžiukyno vertinimu, ES muitų politika pasireiškia „taikant bendrąjį muitų tarifą ir vienodas muitinės procedūras“. Autoriaus nuomone, ši samprata nėra visiškai tiksli, nes muitų politikos sferai turėtų būti priskiriamas ir prekybos apsaugos priemonių (muitų) taikymas, tokia koncepcija remiamasi ir šio disertacinio tyrimo metu. Plačiau šiuo diskusiniu klausimu žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 39.

401 Žr. sąvokos „muitų teisinio reguliavimo lygmenys“ paaiškinimus bei jų šaltinius disertacijos „Įvade“, „Pastabose dėl terminijos“ (35 psl.).

402 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

403 „Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui COM/2012/0791 final, Muitų sąjungos padėtis (2011)“, *supra* note, 19.

404 Žr. pvz. Paola Conconi, *supra* note, 210: 116; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 44-45. Kai kurie autoriai, pavyzdžiui, prof. T. Lyons, jį apibrėžia tiesiog kaip „tarptautinį lygmenį“ (angl. *international dimension*), kuriame svarbiausiu laikytini PPO susitarimai, žr. Timothy Lyons, *supra* note, 51: 7-8, 14.

405 Būtina pastebėti, jog tarptautinius prekybinius ginčus dėl su muitais susijusių klausimų, pavyzdžiui, dėl prekių tarifinio klasifikavimo ir Suderintos Sistemos konvencijos aiškinimo gali nagrinėti ne tik PPO ginčų sprendimo institucijos, bet ir PMO, žr. Talia Einhorn, *supra* note, 81: 975-977. Kita vertus, atliekant šį disertacinį tyrimą nebuvo nustatyta tokių tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių nagrinėtų ginčų dėl muitų, kurie būtų buvę sprendžiami PMO lygmeniu (žr. paaiškinimus darbo 2.1, 2.2 ir 2.3 skyriuose), todėl analizė atliekama tiriant būtent ginčus, nagrinėtus PPO ginčų sprendimo institucijose.

Sąjungos institucijos (SMK 5 str. 2 p. „a“ – „c“ papunkčiai), ginčai dėl kurių taikymo ir aiškinimo gali būti sprendžiami Sąjungos teismuose. Šis teisinio reguliavimo lygmuo apibūdinamas įvairiai, pavyzdžiui, kaip „regioninis“⁴⁰⁶ ar „vienašalis“⁴⁰⁷, tačiau tikslumo dėlei jį šiame darbe autorius apibrėžia kaip *supranacionalinį lygmenį*. Tokiu būdu akcentuojamas jo išskirtinis statusas nacionalinių šioje srityje priimamų teisės aktų atžvilgiu bei jo taikymas susiejamas tik su Sąjungos institucijų (o ne nacionaliniu lygiu ES valstybėse narėse veikiančių jų valdžios institucijų) veikla. Atkreiptinas dėmesys, kad, apibūdinant ES bendrosios prekybos ir kartu muitų politikos įgyvendinimą, būtent toks terminas pastaruoju metu taip pat vartojamas aktualiuose mokslo doktrinos šaltiniuose⁴⁰⁸.

Kaip jau buvo akcentuota, svarbiausias ES muitų politikos elementas, dėl kurio reikšmės ir priskirtinumo ES muitų politikos sričiai iš esmės sutinka daugelis aukščiau minėtų mokslininkų, nagrinėjusių šią sritį (pvz. prof. T. Lyons, dr. J. Radziukynas), yra patys ES taikomi muitų tarifai ir jų nustatymo taisyklės. Pažymėtina, jog bendruoju ekonominiu ir teisiniu aspektu muitų tarifas yra ir vienas iš svarbiausių maito mokesčio elementų kiekvienos valstybės muitų politikoje bei teoriškai apibrėžiamas kaip susistemintas bendrųjų muitų normų rinkinys importuojamoms į šalies muitų teritoriją bei eksportuojamoms iš jos prekėms⁴⁰⁹. Tokiame rinkinyje prekės kodas ir prekės aprašas muitų tarifų struktūroje paprastai nurodomi pagal kombinuotąją muitų tarifų ir užsienio prekybos statistikos nomenklatūrą, sudaromą laikantis Suderintos Sistemos konvencijos reikalavimų⁴¹⁰. Tokiu būdu ir šio disertacinio tyrimo kontekste, siekiant apibrėžti ES taikomą muitų tarifų nustatymo sistemą, yra vartojama sąvoka „*ES bendrasis muitų tarifas*“, kuri, savo bendriausia prasme, suprantama kaip vienodas išorinis maito tarifas (muitų normų rinkinys) taikytinas prekybai su trečiosiomis valstybėmis⁴¹¹.

Kartu, autorias vertinimu, tenka pastebėti, jog apibrėžiant tikslų ES bendrojo muitų tarifo turinį ES muitų teisės teorijoje ir praktikoje kol kas yra vadovaujamosi skirtingais teoriniais požiūriais. Akivaizdu, jog formaliuoju aspektu ES bendrojo muitų tarifo sąvoka yra pateikta SMK 56 straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodoma, kad jį sudaro prekių nomenklatūra, naudojama prekių klasifikavimui; konvencinis arba įprastinis autonominis maitas; lengvatinių tarifų priemonės nustatytos tarptautiniuose susitarimuose su trečiosiomis valstybėmis; lengvatinių tarifų priemonės, kurias Sąjunga nustatė vienašališkai, ir kitos tarifinio reguliavimo priemonės bei palankus prekybos režimas nustatytas atskiroms, specialioms prekių grupėms (pavyzdžiui, žemės ūkio produktams)⁴¹². Atsižvelgiant į tai, aiški-

406 Šiam lygmeniui apibrėžti yra vartojamas „regioninės prekybos teisės“ terminas, kuris apima regionines tarptautinę prekybą ir maitus reguliuojančias normas, nustatomas įvairių regioninių ekonominės integracijos organizacijų, *inter alia*, ir ES, žr. Ralph Folsom, Michael Gordon and John A. Spanogle, *supra* note, 265: 12-13.

407 Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20: 30-33.

408 Žr. pvz. Yelter Bollen, Ferdi De Ville & Jan Orbie, „EU trade policy: persistent liberalisation, contentious protectionism“, *Journal of European Integration* 38, 3 (2016): 280-281, 288.

409 Eugenija Buškevičiūtė, *supra* note, 21: 246.

410 „Tarptautinė suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos konvencija (priimta 1983 m. birželio 14 d. Briuselyje)“, *supra* note, 276.

411 Žr. pvz. Laurence W. Gormley, *supra* note, 94: 2.01.

412 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos maitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

nant šią sąvoką mokslinėje literatūroje⁴¹³ išskiriami šie pagrindiniai bendrojo muitų tarifo elementai: 1) prekių nomenklatūra, naudojama prekių tarifiniam klasifikavimui maito mokesčio apskaičiavimo tikslais (ES KN); 2) konvenciniai⁴¹⁴, autonominiai⁴¹⁵ ir lengvatiniai (preferenciniai) muitai⁴¹⁶; 3) atleidimo nuo muitų ir muitų suspendavimo taisyklės; 4) tarifinės kvotos⁴¹⁷. Panašius pagrindinius bendrojo muitų tarifo elementus (konvencinių, autonominių ir preferencinių muitų normas; prekių tarifinio klasifikavimo taisyklės ir muitų suspendavimo bei tarifinių kvotų taikymo taisyklės) akcentuoja ir kiti autoriai, pavyzdžiui, P. J. Terra ir B. J. M. Wattel⁴¹⁸. Kita vertus, mokslinėje literatūroje⁴¹⁹ sutinkama ir kitokia, su veiksniais, kuriuos nustačius, apskaičiuojamas maitas⁴²⁰, susieta bendrojo muitų tarifo elementų klasifikacija, šiuo požiūriu yra skiriamas 1) prekių klasifikavimas pagal ES KN⁴²¹; 3) prekių kilmės nustatymas; 3) prekių muitinės vertės apskaičiavimas. Įvertinus minėtas teorines koncepcijas, šiame darbe nagrinėjant muitų teisinio reguliavimo sistemą ES ir jos taikymą tarptautinės prekybos operacijų su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis apmokestinimui, dėmesys kreipiamas į visus aukščiau išvardintus bendrojo muitų tarifo elementus (tiek formaliuosius, tiek ir susietus su muitų apskaičiavimo veiksniais), išskyrus tarifines kvotas⁴²². Be to, tiriant ES bendrojo muitų tarifo taikymą papildomai yra nagrinėjamos ir muitinės procedūrų taisyklės, kurios, autoriaus vertinimu, taip pat gali būti apibrėžiamos kaip vienas iš maito mokesčio apskaičiavimą nulemiančių teisinių veiksnių⁴²³.

Bet kuriuo atveju svarbiausiuoju ir pirminiu ES bendrojo muitų tarifo elementu galima laikyti prekių tarifinį klasifikavimą, t. y. prekių priskyrimo konkrečiai prekių klasei (ES KN pozicijos ir subpozicijos daliai) taisyklės, kadangi taikytinos visų rūšių muitų normos (jų dydžiai) yra susietos(-i) su konkrečiu prekės kodu, nurodytu KN⁴²⁴. Tokiu būdu KN (kaip

413 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 130.

414 Mutai taikomi prekėms, kilusioms iš valstybių ar jų grupių, su kuriomis šalis yra sudariusi tarptautines sutartis, nustatančias didžiausio palankumo prekybos statusą pagal PPO susitarimus (GATT susitarimą).

415 Muitai taikomi prekėms, kurioms nustatytos autonominės (vienašališkos) ES priemonės (bendroji preferencijų sistema, vienašalės muitų nuolaidos, muitų suspendavimas).

416 Lengvatiniai (sumažinto ar nulinio dydžio) muitai nustatyti pagal tarptautinius ES susitarimus su konkrečioms trečiosiomis valstybėmis, t. y. valstybėms, su kuriomis ES yra sudariusi laisvosios prekybos tarptautines sutartis.

417 Prekių, leidžiamų importuoti į ES muitų teritoriją, netaikant muitų, kiekiai per atitinkamą laikotarpį. Peter J. Terra and Ben J. M. Wattel, *supra* note, 97: 271-275.

419 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 654; F. H. A. Heijmann ir H. Mulder, *supra* note, 353: 25; Stefano Inama and Edwin Vermulst, *Customs and Trade Laws of the European Community* (Dordrecht: Kluwer, 1999), 136.

420 Pastebėtina, jog identiška sąvoka („veiksniai, kuriais remiantis taikomas [...] maitas“ analogiškame kontekste taip pat yra vartojama ir Sąjungos muitinės kodekse, žr. 3 skyriaus II antraštinę dalį.

421 „1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl bendrojo muitų tarifo“, *supra* note, 334.

422 Žr. paaiškinimus dėl tarifinių kvotų, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, sampratos ir specifinio teisinio pobūdžio disertacijos 1.1 skyriuje.

423 Žr. paaiškinimus disertacijos 1.1 skyriuje, 59 psl.

424 Žr. pvz. Catherine Barnard, *supra* note, 101: 201-202; Ignas Vėgėlė, *supra* note, 378: 110; Juozas Radziukynas ir kt., *supra* note, 10: 117-118; Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 94-95.

savarankiškas ES teisės aktas), kurios nauja versija tvirtinama kasmet⁴²⁵, konkrečiam prekės kodui nurodoma konvencinė muitų norma, taip pat pastabos dėl autonominės normos taikymo (preferencinės muitų normos pagal prekių kodus yra nurodytos konkrečiuose dvišaliuose tarptautiniuose prekybos susitarimuose)⁴²⁶. Tačiau, būtina pastebėti, jog KN teisiniu pagrindu laikytini PMO rengiami Suderintos Sistemos paaiškinimai, todėl praktiniu lygmeniu dažnai tenka spręsti ir šių teisės šaltinių kolizijų ir nesuderinamumo klausimus⁴²⁷, kurie iki šiol yra tapę dažnų ginčų objektu ne tik TT, bet ir nacionaliniuose teismuose (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje)⁴²⁸. Kita vertus, nors teisinis pagrindas prekių klasifikavimui ES, t. y. Kombinuotoji nomenklatūra (KN), ir yra susieta su Suderintos Sistemos konvencija bei jos taikymą apibrėžiančiais universaliais tarptautinės teisės šaltiniais, bei buvo įtvirtinta dar XX a. devintajame dešimtmetyje priimtais ES teisės aktais, kurie vėlesniu laikotarpiu iš esmės nesikeitė⁴²⁹, pastaruoju metu keliama vis daugiau klausimų dėl prekių klasifikavimo procedūrų efektyvumo⁴³⁰, klasifikavimo vienodumo užtikrinimo skirtingose ES valstybėse narėse⁴³¹. Todėl, remiantis TT ir nacionalinių (Lietuvos Respublikos) teismų praktika, šios problemos (kylančios ES ir jos valstybių narių tarptautinėje prekyboje su tiriamomis BRICS regiono valstybėmis tiek supranacionaliniu, tiek ir nacionaliniu lygmeniu) yra detaliau tiriamos disertacijoje, konkrečiai - jos 3.1 ir 4.2.1 poskyriuose.

Pastebėtina, jog pagrindine kitų ES bendrojo muitų tarifo elementų taikymo priemonė pastaruoju metu yra tapęs Sąjungos muitinės kodeksas (SMK), priimtas dar 2013 m. spalio 9 d. ir įsigaliojęs nuo 2016 m. gegužės 1 d., kuris nors ir nėra vienintelis ir visas ES muitų teisės normas bei visas ES bendrojo muitų tarifo taikymo sritis reglamentuojantis šaltinis, tačiau jo reikšmė muitų taikymui ES yra esminė, ypač kiek tai susiję tokiais muitų apskaičiavimo veiksniais kaip prekių vertė, kilmė ir muitinės procedūros ir muitų bei kitų importo mokesčių administravimas (muitinėse). Pavyzdžiui, SMK reikalauja, kad visos ES valstybių narių muitinių administracijos dirbtų kaip viena administracija (žr. SMK 3 str.)⁴³², kas turi esminę reikšmę tarptautinės prekybos su trečiosiomis valstybėmis (*inter*

425 Pavyzdžiui, 2017 m. galiojo ES Kombinuotosios nomenklatūros versija, patvirtinta patvirtinta 2017 m. spalio 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 2017/1925, *Official Journal L* 282, 1 (2016).

426 Juozas Radžiukynas ir kt., *op. cit.*, 118.

427 Žr. pvz. Carsteen Weerth, „HS 2007: Notes of the Tariff Nomenclature and the Additional Notes of the EC“, *World Customs Journal* 2, 1 (2008): 115

428 Žr. šiuo klausimu plačiau Gediminas Valantiejus, „Application of Soft Law Instruments in International Economic Law: Insights on the Lithuanian Practice on the Legal Regulation of Customs Duties“, *Social Transformations in Contemporary Society* 4 (2016): 97-108.

429 „1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl bendrojo muitų tarifo“, *supra note*, 334.

430 *Binding Tariff Information (BTI) – efficiency and new working methods. Note to the CPG 27* (Brussels: TAXUD, 2011); Audito Rūmai. Specialioji ataskaita Nr. 2/2008 apie privalomąją tarifinę informaciją su Komisijos atsakymais, *Official Journal C* 103/01 (2008); Shu-Chien Chen, *supra note*, 137: 51-52.

431 Kathrin Limbach, *supra note*, 13: 209; taip pat žr. Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra note*, 3: 197-198.

432 SMK 3 straipsnyje nurodoma, jog „muitinė (t. y. valdžios institucijos, nacionalinės teisės aktu įgaliotos taikyti muitų teisės aktus (žr. SMK 5 str. 1 p.) – *aut. p.*), visų pirma atsako už Sąjungos tarptautinės prekybos priežiūrą, tuo prisidedama prie [...] vidaus rinkos išorės aspektų, bendro-

alia tiriamomis šioje disertacijoje šalims) reguliavimui. Akcentuotina, jog kuriant SMK ir jame įtvirtintu teisiniu reguliavimu keičiant Bendrijos muitinės kodekso normas (galiojusias nuo 1993 m.)⁴³³, pirmiausiai buvo siekiama atsižvelgti į besikeičiančią situaciją vystant tarptautinę prekybą, visų pirma, verslo sandorių ir verslo aplinkos perkėlimą į elektroninę erdvę⁴³⁴. Dėl šios priežasties dar iki tiriamo laikotarpio (2010 m.) pradžios pradėtos⁴³⁵ ir, priėmus SMK, įgyvendintos ES muitų teisės reformos tikslas buvo sukurti paprastą ir elektroninę muitinės ir prekybos aplinką, kurioje pristatomi elektroninių duomenų apdorojimo metodai visiems reikiamiems duomenis lydintiems dokumentams, sprendimų ir pranešimų tarp muitinės veiklai vadovaujančių institucijų ir įgaliotųjų ekonominių operacijų vykdytojų bei muitinės administracijos⁴³⁶. Taigi pagrindiniu SMK tikslu galima laikyti tokių muitinės procedūrų supaprastinimą, kurios leistų efektyviai dirbti muitinei, nevaržytų prekių judėjimo tarp šalių procesų ir leistų ES narių muitinėms operatyviai keistis informacija, kurios mainai užtikrintų išorinių ir vidinių ES sienų saugumą⁴³⁷. Kita vertus, dėl realaus SMK poveikio muitų teisiniu reguliavimu ES yra vis dar diskutuojama, nes jo taikymo praktika tebėra besiformuojanti⁴³⁸. Be to, dalis nuostatų (dėl muitinės skolininko statuso, prekių muitinės vertės nustatymo) net yra iš anksto kritikuojamos kaip neatitinkančios teisinio tikrumo bei aiškumo principo ar pernelyg plačiai apibrėžiančios atskiras sąvokas⁴³⁹. Todėl autoriaus įžvalgos dėl galimų SMK taikymo problemų ir jų sprendimo būdų (įvertinus tarptautinės prekybos su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis kontekstą ir su juo susijusią TT praktiką) yra pateikiamos šioje disertacijoje (jos 2.1 – 2.4 poskyriuose).

Atsižvelgiant į šias aplinkybes bei į tai, kad išimtyms iš ES bendrojo muitų tarifo gali būti nustatytos įvedant ir prekybos apsaugos muitus, kurių taikymo klausimai ES taip pat yra sureguliuoti atskirais teisės aktais⁴⁴⁰, autoriaus vertinimu, yra tikslinga laikyti ES mui-

---

sios prekybos politikos ir kitų su prekyba susijusių bendrųjų Sąjungos politikos sričių priemonių įgyvendinimo“; „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

- 433 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.
- 434 Catherine Truel, Emmanuel Maganaris and Dan-Razvan Grigorescu, *supra* note, 113: 94.
- 435 Ankstesnįjį Bendrijos muitinės kodeksą taip pat turėjo pakeisti Modernizuotas muitinės kodeksas, žr. „2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 450/2008, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą (Modernizuotas muitinės kodeksas)“, *Official Journal L* 145 (2008).
- 436 Žr. Timothy Lyons, *supra* note, 51: 527; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 635-637; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 114-115; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 344-345;
- 437 Žr. SMK preambulės 16-17 punktus, „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.
- 438 Žr. pvz. Emma van Doornik, *In 2016 the European Union will have a new Customs Code. But what's new?* (The Netherlands: Deloitte, 2014), 3, 7; Hans-Michael Wolfgang and Kerstin Harden, *supra* note, 113: 10, 12, 13.
- 439 Prekių muitinės vertės klausimu žr. pvz. Catherine Truel and Emmanuel Maganaris, *supra* note, 32: 19; Martijn Schippers, „A Series of Sales: Determining the Customs Value Under the Union Customs Code“, *supra* note, 140: 36-37. Muitinės skolininko statuso apibrėžimo klausimu žr. Hans-Michael Wolfgang and Kerstin Harden, *supra* note, 113: 104:
- 440 Žr. pvz. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/1037 dėl apsaugos

tų teisę tik iš dalies kodifikuota⁴⁴¹. Be to, nagrinėjant esminius ES bendrojo muitų tarifų taikymo aspektus, fundamentalus klausimas išlieka tai, koks yra santykis tarp daugiašalio muitų teisinio reguliavimo lygmens ir ES priimtų muitų teisės aktų bei, visų pirma, SMK nuostatų (supranacionalinio teisinio reguliavimo lygmens). Visų pirma, kaip pažymi daugelis autorių⁴⁴², akivaizdu, jog bet kuriuo atveju PPO susitarimų taisyklės (kaip daugiašalio muitų teisinio reguliavimo pagrindas) daro tiesioginę įtaką ES muitų teisės aktams bei taisyklėms, reglamentuojančioms muitų apskaičiavimą ir muitinių veiklą, taip pat yra perkeliamos (inkorporuojamos) į PPO susitarimus įgyvendinančius ES priimtus muitų teisės aktus⁴⁴³. Antra, būtina pastebėti tai, jog ir patys ES priimti muitų teisės aktai apibrėžia bendrąsias taisykles, kaip turėtų būti sprendžiamos kolizijos tarp ES teisės bei muitų klausimus reguliuojančių tarptautinės teisės šaltinių. Pavyzdžiui, pagrindinės ES nuostatos šiuo klausimu yra įtvirtintos SMK 1 straipsnio 2 dalyje (pakeitusioje panašiai suformuluotas tokio pobūdžio nuostatas, anksčiau numatytas Bendrijos muitinės kodekso 2 str. 1 d.⁴⁴⁴), jose akcentuojama, jog „Kodeksas taikomas vienodai visoje Sąjungos muitų teritorijoje, *nedarant poveikio tarptautinei teisei bei konvencijoms* (išskirta autoriaus – *aut. p.*)“⁴⁴⁵. Kartu pabrėžtina, jog tikslus šios SMK nuostatos, apibrėžiančios Kodekso taikymo sritį, turinio aiškinimas kol kas nėra plačiau atskleistas teisės doktrinoje⁴⁴⁶. Ankstesnėje mokslinėje literatūroje, kurioje buvo analizuojamos panašios Bendrijos muitinės kodekso nuostatos, atskirų autorių (F. H. A. Heijmann, H. Mulder) buvo išsakoma nuomonė, jog pagal šias nuostatas kolizijos atveju pirmenybė tarptautinės teisės šaltiniams (tarptautiniams susitarimams) suteikiama tuomet, kai „tarptautinis susitarimas konkretų klausimą reguliuoja detaliau arba numato griežtesnes nuostatas, nei Muitinės kodeksas arba kiti su muitais susiję teisės aktai ar direktyvos“⁴⁴⁷. Autoriaus vertinimu, ši argumentacija (pavyzdžiui, taikant ją ir SMK turinio aiškinimui) šiuo metu ne visiškai padeda atskleisti

---

nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (kodifikuota redakcija)“, *Official Journal L* 176 (2016).

- 441 Šiuo klausimu, autoriaus vertinimu, polemizuotina su kai kurių nacionalinės teisės doktrinos atstovų (pavyzdžiui, A. Raišučio) pateikiama nuomone, jog ES teisės normos, reguliuojančios „įvairius muitinius (muitų) teisinius sanktykius, yra integruotos į vientisą funkcinę logiškai pagrįstą sistemą būtent kodifikuoto teisės šaltinio“, Aivaras Raišutis, *supra* note, 150: 75
- 442 F. H. A. Heijmann ir H. Mulder, *supra* note, 353: 13; Catherine Barnard, *supra* note, 101: 39-40; Timothy Lyons, *supra* note, 51: 17; Michael Lux, „EU customs law and international law“, *supra* note, 92: 19-20.
- 443 Šiuo aspektu autoriaus pastebėtina, jog remiantis TT praktika, suformuota byloje 81/73, *Haegeman*, ir 104/81, *Kupferberg*, nuo pat atitinkamo ES sudaryto tarptautinio susitarimo įsigaliojimo momento jo nuostatos iš karto tampa integralia ES teisinės sistemos dalimi nepriimant jokio specialaus akto dėl susitarimo inkorporavimo. Kita vertus, atsižvelgiant į konkretaus tarptautinio susitarimo nuostatas ir jų prigimtį, Sąjungos institucijoms gali tekti pareigą priimti jį įgyvendinančius teisės aktus, - būtent pastarosios nuostatos Sąjungos institucijos laikės(-osi) ir PPO susitarimų atžvilgiu žr. šiais klausimais plačiau Piet Eeckhout, *supra* note, 95: 327-328; Michael Lux, *op. cit.*, 23.
- 444 Peter J. Terra and Ben J. M. Wattel, *supra* note, 97: 257.
- 445 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.
- 446 Žr. pvz. Catherine Truel, Emmanuel Maganaris and Dan-Razvan Grigorescu, *supra* note, 113: 94-95.
- 447 F. H. A. Heijmann ir H. Mulder, *supra* note, 353: 14.

galiojančių SMK kolizinių normų esmę, kadangi SMK 1 straipsnio 2 dalies tekste⁴⁴⁸ jau yra vartojama ne tik tarptautinių susitarimų (ar tarptautinių konvencijų) sąvoka (kaip Bendrijos muitinės kodekso 2 str. 1 d.⁴⁴⁹), bet ir kur kas bendresnė „tarptautinės teisės“ sąvoka. Tačiau komentuojamoje SMK 1 straipsnio 2 dalies normoje vis tik nenurodyta ar ji taikoma visiems be išimties tarptautinės teisės šaltiniams (neatsižvelgiant į jų teisinę prigimtį), juolab, kad dalis svarbių tarptautinės prekybos ir muitų klausimus reguliuojančių šaltinių patenka net į „švelniosios teisės“ (*angl.* „soft law“) šaltinių kategoriją⁴⁵⁰. Be to, ir pačių tarptautinių sutarčių (PPO susitarimų, kitų tarptautinių sutarčių bei konvencijų⁴⁵¹, taikomų tarptautinės prekybos reguliavimo srityje) teisinis statusas ES teisės sistemoje paprastai yra apibūdinamas skirtingai. Šis aspektas ypač akcentuojamas vertinant tai, kuriems iš jų priskirtina tiesioginio taikymo savybė, t. y. galimybė taikyti juos Sąjungos bei ES valstybių narių teismuose bei remtis jais asmenims, ginantiems savo teises bei teisėtus interesus bei ginčijantiems ES antrinius teisės aktus⁴⁵². Pavyzdžiui, remiantis TT formuojama praktika⁴⁵³, yra nevienodai vertinamos PPO susitarimų ir kitų tarptautinių susitarimų (sutarčių, konvencijų) taikymo galimybės. PPO susitarimai (išskyrus tik kai kurias pavienes jų nuostatas)⁴⁵⁴ paprastai nepripažįstami tiesioginio taikymo sąlyga pasižyminčiomis tarptautinėmis sutartimis, kadangi jų nuostatos nesuteikia pavieniams asmenims (neesantiems tarptautinės teisės subjektais) konkrečių teisių, kurias jie galėtų įgyvendinti teisiniu keliu, be to, tokia praktika paprastai vadovaujasi ir kitos valstybės PPO narės⁴⁵⁵. Dėl šios priežasties, autoriaus nuomone, nėra visiškai tikslu visų tarptautinių susitarimų muitų klausimais teisinį statusą ir jo reikšmę ES muitų teisės aktų hierarchijoje vertinti vienodai⁴⁵⁶. Akivaizdu, jog užtikrinant tarptautinės teisės viršenybę ES muitų tei-

448 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

449 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

450 Žr. paaiškinimus dėl tarptautinės muitų teisės šaltinių fragmentiškumo bei įvairovės disertacijos I.1 skyriuje, 57-59 psl.

451 Pabrėžtina, jog tarptautinėje sutarčių teisėje laikomasi nuostatos, jog tarptautinės sutarties pavadinimas pats savaime neturi reikšmės jos teisei galiai, kadangi praktikoje gali būti vartojami įvairūs terminai, žr. Lyra Jakulevičienė, *Tarptautinių sutarčių teisė* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 59, 69-70.

452 Žr. pvz. Piet Eeckhout, *supra* note, 95: 328-329, 338, 343; Mario Mendez, *The Legal Effects of EU Agreements: Maximalist Treaty Enforcement and Judicial Avoidance Techniques* (Oxford: Oxford University Press, 2013), 171-172, 248-249.

453 Byla C-307/99, GT Fruchthandelsgesellschaft mbH v. Hauptzollamt Hamburg-St. Annen., 2001 E.C.R. I-03159; C-351/04, Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise, 2007 E.C.R. I-07723.

454 Žr. Marco Bronckers, „From Direct Effect to „Muted Dialogue“ – Recent Developments in the European Courts’ Case Law on the WTO and Beyond“, *Journal of International Economic Law* 11, 4 (2008): 895-896; Inga Daukšienė, *supra* note, 159: 909.

455 Pažymėtina, jog Lietuvos Respublikoje sprendžiant klausimą dėl PPO teisės statuso nuoseklios teismų praktikos nėra suformuota, o egzistuojanti nacionalinė praktika ne visuomet atitinka Sąjungos teismų praktiką, žr. plačiau Gediminas Valantiejus and Saulius Katuoka, „Application of the WTO Agreements in National Courts: Comparative Aspects of Worldwide and Lithuanian Judicial Practices“, *International Comparative Jurisprudence* 3, 2 (2017): 204-207.

456 Būtina pastebėti, jog tokio formalaus požiūrio laikomasi dalyje mokslinės literatūros šaltinių, žr. Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 594-595.

sėje laikomasi gana sudėtingo bei nevienodo požiūrio⁴⁵⁷, kurį galima apibūdinti tiek kaip monistiinį⁴⁵⁸, tiek ir kaip dualistiinį⁴⁵⁹. Kita vertus, autoriaus vertinimu, formali takoskyra tarp PPO teisės ir ES muitų teisės sistemos šiuo metu pamažu transformuojasi Sąjungos teismams vis plačiau pasitelkiant PPO teisę ES muitų teisės aiškinimui ar ESTT sprendimuose atsižvelgiant į PPO ginčų sprendimo institucijų praktiką ir šios tendencijos yra plačiau nagrinėjamos disertacijos 3 skyriuje.

Kartu būtina pastebėti, jog ES muitų teisėje egzistuoja ir *nacionalinis muitų teisinio reguliavimo lygmuo* (pagrįstas atskirų ES valstybių narių nacionalinėmis teisės normomis): tokia išvada, autoriaus nuomone, seka tiek iš paties SMK nuostatų⁴⁶⁰, taip pat Komisijos komunikato „Muitų sąjungos padėtis“⁴⁶¹ ir yra pripažįstama teisės doktrinoje. Pavyzdžiui, tai akcentuoja T. Walsh⁴⁶² (minėdamas „nacionalinių muitinės įstatymų“ (*angl.* „national customs laws“) terminą ir pabrėždamas jų egzistavimo faktą), K. Limbach (atkreipdama dėmesį į ES valstybių narių teisę priimti nacionalinius procedūrinius muitų teisės aktus, įgyvendinti „institucinę bei organizacinę autonomiją“ muitų teisinio reguliavimo srityje)⁴⁶³, A. Medelienė (nurodydama, jog muitų teisės šaltiniams priskiriami *inter alia* ir „nacionaliniai teisės aktai“)⁴⁶⁴, A. Laurinavičius⁴⁶⁵ (vartodamas „nacionalinės muitinės teisės“ terminą). Aptariant šio lygmens taikymą ir jo santykį su kitais muitų teisinio reguliavimo lygmenimis, autoriaus nuomone, būtina atsižvelgti į keletą svarbių aspektų. Visų pirma, analizuojant probleminius kompetencijos pasidalijimo tarp ES valstybių narių ir ES klausimus, susijusius su ES ir nacionalinių teisės normų leidyba ir jų taikymu, autoriaus nuomone, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog, kaip jau buvo minėta anksčiau, vienas iš pagrindinių SMK tikslų ir yra užtikrinti dar vienodesnį ir nuoseklesnį ES muitų teisės aktų taikymą

457 Michael Lux, „EU customs law and international law“, *supra* note, 92: 19; Timothy Lyons, *supra* note, 51: 23.

458 Vadovaujantis šiuo požiūriu pats ES prisijungimas prie tarptautinės sutarties suteikia pakankamą teisinį pagrindą atitinkamą sutartį taikyti tiesiogiai, jei tik jos nuostatos yra pakankamai aiškios ir tikslios (pavyzdžiui, tai paprastai taikoma preferenciniams prekybos susitarimams), žr. TT bylas 104/81, Hauptzollamt Mainz v. Kupferberg, 1982 E.C.R. I-03641; C-188/91, Deutsche Shell AG v. Hauptzollamt Hamburg-Harburg, *supra* note, 397; C-386/08, Brita v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, 2010 E.C.R. I-01289; Generalinės advokatės Juliane Kokott išvadą byloje C-366/10, The Air Transport Association of America and Others, 2011 EU:C:2011:637, 57, 62 punktus.

459 Vadovaujantis šiuo požiūriu, atitinkamų tarptautinių susitarimų sudarymas gali būti susietas su būtinybe priimti ES teisės aktus, kurie užtikrina tarptautinio susitarimo nuostatų įgyvendinimą, tokia nuostata ES vadovavosi ir PPO susitarimų atžvilgiu, žr. Tarybos 1994 m. gruodžio 22 d. sprendimą 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos Bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu, *Official Journal* L336/1 (1994).

460 ES „muitų teisės aktai – teisės aktų visuma, kurią sudaro [...] nuostatos, priimtose nacionaliniuose lygiuose (aut. p.)“ (SMK 5 str. 2 p. „a“ papunktis“); žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

461 Pagal jo 1.4.2 punktą ES muitų teisės ištekliams priskiriamas ir „nacionalinių taisyklių“ derinys; žr. „Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui COM/2012/0791 final, Muitų sąjungos padėtis (2011)“, *supra* note, 19.

462 Tom Walsh, *supra* note, 32: 92.

463 Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 26, 140-141.

464 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 594

465 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 69.

valstybių narių muitinėse (palyginti su lygmeniu, kuris jau buvo pasiektas galiojant Bendrijos muitinės kodekso (1992) nuostatomis⁴⁶⁶). Dėl šios priežasties, remiantis imperatyviomis SMK nuostatomis, įtvirtintomis, visų pirma, Kodekso 3 straipsnyje, muitinės visoje Sąjungoje privalo vadovautis tomis pačiomis veiklos kryptimis ir privalo taikyti tuos pačius standartus, taisykles, procedūras bei politiką, kad būtų įmanoma "toliau skatinti vienodą muitų teisės aktų taikymą", kaip tai tiesiogiai nurodyta SMK preambulės 15 punkte bei akcentuojama 9, 17 ir 22 punkte⁴⁶⁷. Be to, SMK taip pat aiškiai pamini būtinybę suderinti (suvienodinti) muitinės kontrolės (tikrinimo) mechanizmus valstybėse narėse (SMK preambulės 19 punktas), tam kad būtų sukurtos vienodos konkurencinės sąlygos tarptautinės prekybos subjektams visoje ES⁴⁶⁸. Taigi, remiantis SMK nuostatomis ir aktualia TT praktika⁴⁶⁹, pagrindinis valstybių narių ir jų institucijų tikslas (įskaitant muitinės administracijas ir kitas nacionalines institucijas, pavyzdžiui, nacionalinius teismus) yra užtikrinti vienodą ES muitų teisės aktų taikymą, sprendžiant tokius klausimus kaip muitų apskaičiavimas ir kitų tarptautinių prekybos operacijų reguliavimo priemonių įgyvendinimas.

Autoriaus nuomone, sisteminiu ir teleologiniu požiūriu analizuojant minėtas SMK nuostatas, konstatuotina, jog priemonės minėtiems aukščiau nurodytiems tikslams neturėtų būti siejamos paprasčiausiai vien tik su bet kokių ES valstybių narių įgaliojimų leisti nacionalinius muitų (muitinės) teisės aktus atšaukimu ar panaikinimu. Akivaizdu, jog, kaip jau buvo minėta, SMK 5 straipsnis pateikia aiškią nuorodą į nacionaliniu lygiu priimtas nuostatas, kaip sudėtinę ES muitų teisės dalį⁴⁷⁰. Todėl atitinkamos nacionalinės teisės normos, užtikrinančios nacionalinius socialinius, ekonominius ar net kultūrinius interesus bei poreikius, neabejotinai gali egzistuoti bei būti taikomos (integruojamos į ES muitų teisės sistemą)⁴⁷¹. Tačiau, laikantis TT formuojamoje praktikoje suformuotų precedentų⁴⁷²

466 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog Bendrijos muitinės kodekso preambulėje šiuo klausimu tik lakoniškai nurodoma, jog „svarbu užtikrinti, kad šis Kodeksas būtų vienodai taikomas, ir to siekiant nustatyti Bendrijos lygio procedūrą“, tuo tarpu SMK išvardijami konkretūs vienodo jo įgyvendinimo aspektai (elementai), kurių privaloma pasiekti, pradedant nuo vienodų duomenų apdorojimo taisyklių nustatymo (naudojimo) (žr. SMK preambulės 5 p.), baigiant vienoda muitinės procedūrų tvarka (žr. SMK preambulės 48, 50-51 p.); žr. „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112; „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

467 *Ibid.*

468 *Ibid.*

469 Žr. bylas C-116/12, Ioannis Christodoulou and Others v. Elliniko Dimosio, *supra* note, 33; C-450/12, HARK GmbH & Co. KG, Kamin-und Kachelofenbau v. Hauptzollamt Duisburg, *supra* note, 33; C-595/11, Steinel Vertrieb GmbH v. Hauptzollamt Bielefeld, *supra* note, 33.

470 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

471 Tokios bendrosios teorinės pozicijos šiuo klausimu laikosi ir kiti autoriai, žr. pvz. Janja Hojnik, „The EU Internal Market and National Tradition and Culture: any Room for Market Decentralization?“, *Croatian Yearbook of European Law & Policy* 8 (2012): 137-138; Edoardo Traversa, *supra* note, 107: 7-8.

472 Šios nuostatos bendraisiais ES ir nacionalinės teisės santykio (įskaitant ir muitų teisinio reguliavimo sritį) klausimais buvo nuosekliai suformuotos TT praktikoje, žr. bylas 26/62, Van Gend & Loos v. Nederlandse administratie der belastingen, *supra* note, 370; 6/64, Costa v. E.N.E.L., 1964 E.C.R. I-01141; 11/70, Internationale Handelsgesellschaft mbH v. Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, 1970 E.C.R. I-01125; taip pat žr. Juozas Radziukynas ir kt., *supra* note, 10: 17.

bei atsižvelgiant į SMK tikslus, jos negali prieštarauti tiesiogiai taikomiems ES priimtiems muitų teisės aktams (reglamentams, *inter alia* pačiam SMK) ir jomis negali būti pakartojamas ar perteikiamas (inkorporuojamas) šių ES antrinių teisės aktų turinys. Be to, remiantis minėtais teisiniais precedentais ir teisės doktrinoje pateikiamais vertinimais⁴⁷³, kartu galima konstatuoti ir tai, kad muitų teisinio reguliavimo sferoje yra tokių sričių, kurios priskirtinos tik supranacionalinio teisinio reguliavimo lygmeniui. Jos yra tiesiogiai reglamentuojamos pačiame SMK ir, įvertinus aplinkybę, jog pačioms ES valstybėms narėms nėra suteikiama teisė pačioms nustatyti muitus ar koreguoti jų tarifus⁴⁷⁴, pirmiausia yra sietinos su pagrindiniais ES bendrojo muitų tarifo elementais, taip pat skolos muitinei atsiradimo ir muitinės procedūrų taisyklėmis, kurios yra būtinos ES bendrojo muitų tarifo apskaičiavimui/taikymui. Todėl, bent jau teoriniu požiūriu, nacionaliniai muitų (muitinės) teisės aktai gali būti priimami siekiant reglamentuoti būtent tuos klausimus, kurie arba apskritai nėra sureguliuoti supranacionaliniu lygiu⁴⁷⁵, arba, priešingai, priimami siekiant įvykdyti supranacionalinio lygmens taisyklėse (ES priimtuose muitų teisės aktuose) nustatytus įpareigojimus ES valstybėms narėms pačioms priimti nacionalines nuostatas konkrečiais klausimais⁴⁷⁶. Būtina atkreipti dėmesį į tai, jog pagrindinės tokio pobūdžio nuostatos Lietuvos Respublikoje yra įtvirtintos specialiu teisės norminiu aktu, t. y. 2016 m. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymu, kuris apibrėžia tiek nacionalinių muitinės įstaigų įgaliojimus taikant ES muitų teisės aktus bei suformuluoja specifinius jų veiklai reglamentuoti taikomas nacionalinius reikalavimus, tiek ir nustato „muitinės įgyvendinamų Europos Sąjungos teisės aktų taikymo Lietuvos Respublikoje ypatumus“⁴⁷⁷.

Autoriaus nuomone, būtina pastebėti, jog klausimas dėl to, kokie yra valstybėms narėms suteikiami savarankiški įgaliojimai ir kokia diskrecija paliekama joms pačioms reguliuoti šiuos klausimus, kol kas išlieka diskusinio pobūdžio, kadangi įvairių autorių pateikiami vertinimai yra priešaringi bei laikytini tiek praktinių, tiek ir teorinių diskusijų objektu⁴⁷⁸. Kaip pastebi įvairūs mokslininkai⁴⁷⁹, ES valstybės narės naudojo ir net išgaliojus SMK vis dar tebe naudoja nacionalines taisykles bei taiko specifinę administracinę praktiką muitinės procedūrų, muitinio tikrinimo ar net tokių esminių ES bendrojo muitų tarifo elementų, kaip prekių muitinės vertės nustatymas, srityse, siekdamos padidinti bendrą savo ekonominį konkurencingumą, patrauklumą užsienio investicijoms taip pat net išspręsti savo fiskalines problemas (gauti daugiau pajamų iš surenkamų muitų ir/ar kitų importo mokesčių). Tai, kad praktiniu lygiu panašaus pobūdžio nuostatomis Sąjungos valstybių praktikoje buvo vadovaujamosi nuo pat muitų sąjungos susikūrimo, t. y. XX a.

473 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 121-122; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 595-596; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 78-79; Catherine Barnard, *supra* note, 101: 201, 210.

474 Ši aplinkybė yra ne kartą akcentuota TT praktikoje, žr. pvz. bylą C-384/89, *Criminal Proceedings against Gerad Tomatis and Christian Fulichron*, 1991 E.C.R. I-127; C-125/94, *Aprile Srl v. Amministrazione dello Stato*, 1994 E.C.R. I-2919, 34 punktas.

475 Žr. Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 596; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 79.

476 Žr. Timothy Lyons, *supra* note, 51: 122.

477 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *supra* note, 28 (žr. pvz. įstatymo 1 str. 1 d.).

478 Žr. pvz. Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 36-39, 159; Jean-Michel Grave, *supra* note, 105: 95-96.

479 Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 8; Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 66-67; Catherine Truel and Emmanuel Maganaris, *supra* note, 32: 17-18.

septintojo dešimtmečio⁴⁸⁰, taip pat vėlesniais laikotarpiais, patvirtina ir paties TT išnagrinėtų ginčų praktika⁴⁸¹. Akivaizdu, jog tokių nacionalinių taisyklių taikymas gali sąlygoti ir neigiamas pasekmes, iškeipti bendrosios ES muitų politikos įgyvendinimą, skatinti ne-sąžiningą ES valstybių narių konkurenciją mokesčių srityje⁴⁸² ir iškreipti vieningos vidaus rinkos funkcionavimą (į tai, kaip egzistuojančią problemą, kurią būtina spręsti teisinėmis priemonėmis, atkreipiamas dėmesys ir SMK preambulėje⁴⁸³).

Nagrinėjant šį probleminį aspektą būtina pažymėti, jog net ir įsigaliojus SMK nuostatomis, kurios dar labiau išplėtė galimybes taikyti supranacionalinio (ES) lygmens teisinį reguliavimą įgyvendinant ES muitų politiką⁴⁸⁴, iš paties SMK teksto⁴⁸⁵ (pasitelkiant jo lingvistinį bei sisteminį aiškinimą) vis tik galima išskirti tam tikras muitų teisinio reguliavimo sritis, kurios ir toliau paliekamos valstybių narių diskrecijai (jose išsaugoma jų autonomija). Kaip tokių sričių akivaizdžius pavyzdžius galima nurodyti teisės apskūsti muitinės sprendimus bei veiksmus (patikrinimus ir tyrimus) realizavimo tvarkos reglamentavimą, baudų ir sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus skyrimo tvarką, procedūrų, naudojamos importuotų prekių tarifiniam klasifikavimui tikrinti, nustatymą, muitinės veiklos organizacinių aspektų (įstaigų struktūra, kompetencija, taip pat muitinės pareigūnų statusas ir įgaliojimai) reguliavimą⁴⁸⁶. Pavyzdžiui, SMK 44 straipsnis⁴⁸⁷ valstybėms narėms suteikia diskreciją apibrėžti konkrečias institucijas, įstaigas ar institucijas, kurios bus laikomos kompetentingomis nagrinėti mokesčių mokėtojų skundus ir nustatyti jiems nagrinėti taikomų apeliacinių procedūrų taisykles, taip pat nustatyti maksimalų skundo

480 Šią aplinkybę patvirtina tai, kad jau šiuo laikotarpiu Sąjungos (tuo metu – Europos Bendrijos) teismuose kilo pirmieji ginčai dėl valstybių narių kompetencijos reguliuoti muitų klausimus (pavyzdžiui, joms pačioms koreguojant muitų dydžius ar nustatant panašų poveikį turinčias nacionalines rinkliavas, taip pat apibrėžiant nacionalines procedūrinės taisykles muitų reguliavimui), žr. Alfonsas Laurinavičius, *supra* note, 3: 77; Timothy Lyons, *supra* note, 51: 69-70.

481 Žr. bylas C-125/94, Aprile Srl v. Amministrazione dello Stato, *supra* note, 474; C-161/06, Skomax-Lux sro v. Celní ředitelství Olomouc, 2007 E.C.R. I-10841; ar naujausio tiriamo laikotarpio bylas C-129/13 ir C-130/13, Kamino International Logistics BV and Datema Hellmann Worldwide Logistics BV v. Staatssecretaris van Financiën, 2014 EU:C:2014:2041.

482 Jozuas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32.; Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 67.

483 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14; žr. preambulės 19 punktą, kuriame akcentuojama būtinybė „užtikrinti muitinio tikrinimo lygiavertiškumą [...] ir taip išvengti antikonkurencinio elgesio skirtingose prekių įvežimo į Sąjungą ir išvežimo iš jos vietose“.

484 Pavyzdžiui, kaip pastebi SMK nuostatas analizavę mokslininkai (C. Truel, E. Maganaris, D.-R. Grigorescu), jame buvo panaikinta dalis Bendrijos muitinės kodekse egzistavusių įgaliojimų valstybėms narėms nustatyti nacionalines taisykles ir sumažintas bendras skaičius nuorodų, įgaliojančių valstybes narės priimti savo nacionalinius teisės aktus vienu ar kitu muitinio teisinio reguliavimo klausimu; žr. Catherine Truel, Emmanuel Maganaris and Dan-Razvan Grigorescu, *supra* note, 113: 94; Catherine Truel and Emmanuel Maganaris, *supra* note, 32: 17.

485 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *op. cit.*

486 Šiuo požiūriu galima sutikti su dr. K. Limbach pozicija, jog šiuo metu ES muitų politikos įgyvendinimas šiuo metu vis dar priklauso nuo ES valstybių narių „administracinio suvereniteto“ įgyvendinimo, t. y. institucinio administracinio aparato, kuris nėra centralizuotas ir kurį savarankiškai organizuoja pačios valstybės narės, žr. Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 139, 140-141

487 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

nagrinėjimo etapų skaičių. Muitinės kontrolės (jos vykdomų patikrinimų) reglamentavimo srityje, SMK 48 straipsnyje⁴⁸⁸ yra nustatyti tik bendrieji principai, susiję tik su prekių kontrole po jų išleidimo, paliekant galimybę išsamiai reguliuoti kontrolės procedūras nacionaliniu lygmeniu. Panašus principas taikomas ir nustatant galimas sankcijas už muitų teisės aktų pažeidimus (SMK 42 straipsnis)⁴⁸⁹. SMK taip pat tik netiesiogiai reglamentuoja, kaip kiekvienoje valstybėje narėje turėtų būti organizuojama muitinės administracijos sistema, arba kurie pareigūnai ar institucijos gali atlikti patikrinimus ir kontrolės, veiksmus, įskaitant ir veiksmus, susijusius net su tokiais svarbiais Bendrojo muitų tarifo elementais, kaip prekių tarifinis klasifikavimas (žr. SMK 56-57 str.)⁴⁹⁰. Kita vertus, tokių ES valstybėms narėms suteikiamų įgaliojimų (pačioms veikti aukščiau nurodytose srityse) įgyvendinimo teisėtumas ES teisės požiūriu gali būti vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju (*ad hoc*) ir jį gali įvertinti TT⁴⁹¹. Akivaizdu, jog sprendžiant kolizines situacijas turėtų būti vadovaujama ES priimtų muitų teisės aktų (*inter alia* SMK) viršenybės principu (taikytinu bet kokios prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos atžvilgiu), išskyrus tik specialius išimtinius atvejus, tokius kaip ES reglamento nepaskelbimas ES valstybės narės kalba⁴⁹².

Autoriaus vertinimu, nagrinėjant SMK įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje, kiek tai yra susiję su siekiu užtikrinti vienodą ES muitų teisės taikymą bei glaudesnę integraciją jų įgyvendinimo srityje, būtina pabrėžti tai, kad po SMK įsigaliojimo Lietuvos Respublika ėmėsi būtinų veiksmų (bent jau formaliame teisės aktų leidybos lygmenyje), kurie turėtų užtikrinti nacionalinių muitų teisės aktų suderinamumą su SMK nuostatomis. Visų pirma, įsigaliojus SMK, Lietuvos Respublikoje buvo priimtas ir pradėtas taikyti visiškai naujas Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas (2016 m. redakcija)⁴⁹³, kuris reglamentuoja nacionalinių muitinių veiklą, ir iš įstatymo naujosios redakcijos teksto buvo visiškai pašalintos ankstesnėje šio įstatymo redakcijoje įtvirtintos nuostatos, reguliuojančios tokius ES bendrojo muitų tarifo elementus, kaip muitinė vertė, prekių kilmė ar prekių tarifinis klasifikavimas. Pavyzdžiui, jei ankstesnėje Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo redakcijoje (2004 m.)⁴⁹⁴ atskiri skyriai buvo skirti ES bendrojo muitų tarifo elementų reglamentavimui (IV skyrius, nuo pirmojo iki trečiojo skirsnio), naujoji įstatymo redakcija reglamentuoja tik keletą neesminių klausimų, susijusių su muitinės vertės ir muitinės kilmės nustatymu (pavyzdžiui, apibrėžiama ne lengvatinės prekių kilmės sertifikatų išdavimo tvarka (40 str.) ir nustatomos muitinės vertės, išreikštos užsienio valiuta, perskaičiavimo taisyklės (41 str.)⁴⁹⁵. Todėl galima konstatuoti, jog naujasis Muitinės įstatymas yra labiau orientuotas į muitinės vidaus organizacinių klausimų reglamentavimą (apibrėžiant muitinės įstaigų struktūrą, funkcijas, kompetencijas, muitinės

488 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

489 *Ibid.*

490 *Ibid.*

491 Byla C-392/02, Komisija v. Danija, 2005 E.C.R. I-09811; Byla C-161/06, Skoma-Lux sro v. Celní ředitelství Olomouc, *supra* note, 481. Taip pat žr. pagal analogiją, pavyzdžiui, bylą C-456/08, Komisija v. Airija, 2010 E.C.R. I-00859.

492 Byla C-161/06, Skoma-Lux sro v. Celní ředitelství Olomouc, *op. cit.*, taip pat žr. bylą 161/88, Friedrich Binder GmbH & Co. KG v. Hauptzollamt Bad Reichenhall, 1989 E.C.R. 2415, 19 punktas.

493 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *supra* note, 28.

494 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *Valstybės žinios* 73, 2517 (2004).

495 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *supra* note, 28 (2016 m. įstatymo redakcija).

pareigūnų teisės ir pareigas). Be to, net ir tose srityse, kurias SMK tiesiogiai palieka valstybių narių kompetencijai ir leidžia joms priimti galutinį sprendimą dėl konkrečių klausimų reguliavimo (pvz., skundų dėl muitinės sprendimų nagrinėjimo sistemos), nacionalinis reguliavimas buvo labiau suderintas su bendraisiais SMK reikalavimais, panaikinant specialias anksčiau galiojusias nacionalines teisės normas. Pavyzdžiui, SMK 44 straipsnyje (2 dalies a punktas)⁴⁹⁶ akcentuojama, kad asmens teisė būti išklaustam apskundžiant jam tiesiogiai ir asmeniškai taikomus muitinės sprendimus (kodekse neišskiriant jų pobūdžio ar teisinės prigimties) gali būti įgyvendinta ta pačia tvarka, t. y. pirmiausia pateikiant skundą valstybės paskirtai muitinei ar kitai valdžios institucijai. Atsižvelgiant į tai, naujajame nacionaliniame Muitinės įstatyme (2016 m. redakcija)⁴⁹⁷ ir kituose jį įgyvendinančiuose teisės aktuose (Skundų pateikimo Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir jų nagrinėjimo nuostatose⁴⁹⁸) buvo numatytas visų kilusių ginčų nagrinėjimas toje pačioje paskirtoje konkrečioje muitinės įstaigoje – Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Kartu buvo pašalintos anksčiau galiojusios analogiškų teisės norminių aktų specifinės nuostatos, kurios atskirais atvejais numatė kitokią, specialią ginčo nagrinėjimo tvarką ir reikalavo pirmiausia pateikti skundą konkrečiai muitinės įstaigai, kuri pati priėmė ginčijamą sprendimą arba kurios pareigūnas atliko veiksmus, esančius skundo objektu⁴⁹⁹. Kita vertus, teisės doktrinoje tokie anksčiau galioję nacionaliniai teisės aktai buvo kritikuojami dėl galimo prieštaravimo kitiems ES muitų teisės aktams⁵⁰⁰, todėl jų pašalinimas iš nacionalinio teisinio reguliavimo laikytinas žingsniu į priekį kuriant skaidresnę ir aiškesnę nacionalinių muitų teisės aktų sistemą.

Kartu pastebėtina ir tai, jog, autoriaus nuomone, vien tik nurodyti pokyčiai visų galimų nacionalinio teisinio reguliavimo atitikties ES muitų teisės aktams problemų neišsprendžia, kadangi nemažai specifinių ir su bendruoju SMK ir su jo įgyvendinimu susijusiose teisės aktuose apibrėžtu reglamentavimu konkuruojančių ar jam net tiesiogiai prieštaraujančių teisės normų (pavyzdžiui, dėl prekių tarifinio klasifikavimo⁵⁰¹, muitinės vertės nustatymo⁵⁰², mokesčių administravimo procedūrų ir su juo susijusių sąvokų apibrėžimo⁵⁰³, sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus nustatymo⁵⁰⁴) yra įtvirtintos ne Muitinės įstatyme, bet jo įgyvendinimą apibrėžiančiuose teisės aktuose ar net kituose

496 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

497 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *op. cit.* (2016 m. įstatymo redakcija)

498 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 1B-1074 patvirtinti Skundų pateikimo Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir jų nagrinėjimo nuostatai“, TAR 29681 (2016) (žr. 6 punktą).

499 Žr. pvz. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. gegužės 19 d. įsakymu Nr. 1B-540 patvirtintus Skundų nagrinėjimo Lietuvos Respublikos muitinėje nuostatus“, *Valstybės žinios* 84, 3060 (2004) (žr. 6.1 punktą).

500 Gediminas Valantiejus, „Pre-Trial Settlement of Disputes with Customs in Lithuania: Development of Legal Regulations, it's Problems and Prospects“, *Social Transformations in Contemporary Society: Annual Journal* 1 (2013): 138-139.

501 Žr. šios disertacijos 4.2.1 poskyrį.

502 Žr. šios disertacijos 4.2.2 poskyrį.

503 Žr. šios disertacijos 4.3.2 poskyrį.

504 Žr. šios disertacijos 4.3.2 poskyrį.

įstatymuose, pavyzdžiui, Mokesčių administravimo įstatyme⁵⁰⁵. Šios problemos ir galimi sprendimai dėl teisės aktų tobulinimo, siekiant išlaikyti balansą tarp nacionalinių interesų ir Lietuvos Respublikai suteiktų įgaliojimų šioje srityje bei būtinybės užtikrinti vienodą ES muitų teisės aktų taikymą reguliuojant tarptautinę prekybą su trečiosiomis valstybėmis, yra plačiau nagrinėjami ir pristatomi ketvirtame disertacijos skyriuje.

Aptariant ES muitų politikos taikymo teisinius ypatumus tiriamų trečiųjų valstybių atžvilgiu⁵⁰⁶ pažymėtina, kad šiuolaikinėje globalioje pasaulio ūkio sistemoje ypač didelė svarba tenka ES tarptautinei prekybai su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika, kurios dar yra vadinamos ekonominėmis „naujosiomis pirmaujančiomis galiomis“ (angl. „*The New Leading Powers*“)⁵⁰⁷. Šią tendenciją pažymi daugelis autorių⁵⁰⁸, analizavusių ekonominius ir politinius santykius tarp šių suinteresuotų šalių. Ją galima identifikuoti dėl to, kad Kinijos Liaudies Respublika jau daugelį metų išlieka viena iš didžiausių ES prekybos partnerių, o ES užsienio prekybai su Rusijos Federacija ir ypač su Indijos Respublika buvo būdinga ilgalaikė tendencija augti ir šių šalių ekonomika taip pat stiprėjo⁵⁰⁹. Kita vertus, nuo 2014 m. ES ir Rusijos Federacijos prekybinius santykius ir ekonominę situaciją Rusijos Federacijoje neigiamai paveikė bendri pasauliniai ekonominiai pokyčiai (naftos produktų kainų mažėjimas), taip pat viena kitos atžvilgiu pradėtos taikyti atsakomosios ekonominės sankcijos, susijusios su Rusijos Federacijos įvykdyta Krymo pusiasalio aneksija, bei tarpusavio prekybos apimtys pradėjo mažėti. Tačiau net ir įvertinus šiuos pokyčius, Rusijos Federacija išliko viena svarbiausių energijos išteklių importuotojų į ES bei trečia – ketvirta pagal svarbą ES prekybos partnerė, kai tuo tarpu Rusijos Federacijai ES iki šiol yra pati svarbiausia prekybos partnerė⁵¹⁰. Būtent dėl visų šių objektyvių ekonominių priežasčių XXI a. pradžios laikotarpis pasižymėjo itin sparčiu tarptautinės prekybos santykių tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos vystymusi⁵¹¹. Pavyzdžiui, autoriai, nagrinėję ES tarptautinės prekybos tendencijas pastebi, jog antrajame XXI a. dešimtmetyje ES eksporto lyginamasis svoris į tokias tradicines prekybos partneres kaip JAV, Japoniją ar Kanadą sumažėjo (pradedant nuo 2009 m.), o į Rusijos Federaciją, Kinijos Liaudies Respubliką ir Indijos Res-

505 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

506 Detalus apibendrinti duomenys apie ES muitų politikos priemonėlių taikymo Rusijos Federacijos, Indijos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu lyginamuosius teisinius aspektus taip pat pateikiami disertacijos priede Nr. 2.

507 Šios šalys taip pat priklauso geopolitinei BRICS šalių grupei apimančiai Brazilijos Federacinę Respubliką, Rusijos Federaciją, Indijos Respubliką, Kinijos Liaudies Respubliką ir Pietų Afrikos Respubliką, žr. Rafael Leal-Arcas, „How will the EU Approach the BRIC Countries? Future Trade Challenges“, *Vienna Journal on International Constitutional Law* 2, 4 (2008): 235-236.

508 Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20: 87; Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 254-255; Stephan Keukeleire and Tom Delreux, *supra* note, 61; Christopher Hill, Michael Smith and Sophie Vanhoonacker, *supra* note, 61.

509 „Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %) (2017, excluding intra-EU trade)“, *supra* note, 57.

510 Tatiana Romanova, *supra* note, 123: 778.

511 Andrew Hurrell, *supra* note, 60; Jim O'Neill, *supra* note, 60; Rafael Leal-Arcas, „The European Union and New Leading Powers: Towards Partnership in Strategic Trade Policy Areas“, *supra* note, 56: 345-416.

publiką didėjo⁵¹². Tai siejama su globalizacijos sukeltais pokyčiais tarptautinės prekybos prekėmis ir paslaugomis geografinėje struktūroje dėl kurios didėja besivystančių ir naujų industrinių šalių bei ypač Azijos šalių prekių ir paslaugų apimtis, pirmiausia, dėl Kinijos Liaudies Respublikos lyginamojo svorio pasauliniame eksporte. Kinijos Liaudies Respublika išlieka ir viena svarbiausių pramonės gaminių, tokių kaip mašinos ir įrenginiai (visų pirma, telekomunikacijų įranga) bei chemijos pramonės produkcijos eksportuotojų⁵¹³.

Per pastaruosius penkerius metus (2010 - 2014) pagrindiniais užsienio prekybos partneriais Lietuvos Respublikos atžvilgiu (analizuojant trečiašias valstybes - ne ES valstybes nares, - kadangi užsienio prekyba su jomis yra apmokestinamos muitais) išliko atskiros BRICS regiono valstybės, visų pirma, Rusijos Federacija ir Kinijos Liaudies Respublika. Pavyzdžiui, importuojamų prekių iš Rusijos Federacijos vertė viršijo daugiau kaip 5 milijardus eurų 2010 m ir 2014 m, taip pat siekė daugiau nei 7 mlrd. eurų nuo 2011 iki 2013 m. Be to, nuolat didėjo ir iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamų prekių kiekis bei jų vertė - nuo 430 mln. eurų 2010 m. iki 666 mln. eurų 2014 - ir visu šiuo laikotarpiu augo Lietuvos Respublikos eksporto į Kinijos Liaudies Respubliką apimtys⁵¹⁴. Lietuvos Respublikai, kaip ES narei, yra itin svarbus ir ekonominis bendradarbiavimas su Rusijos Federacija, nes įstojus į ES daugiau nei 20 procentų Lietuvos užsienio prekybos apimtį sudarė prekyba su šia valstybe, kuri, nepaisant kai kurių epizodinių svyravimų, pasižymėjo bendra augimo (didėjimo) tendencija (iki 2014 m.)⁵¹⁵. Pavyzdžiui, Rusijos Federacija yra ir svarbiausia energijos išteklių importuotoja į Lietuvos Respubliką⁵¹⁶. Kita vertus, užsienio prekyba (ypač prekių eksportas) išliko vienu iš pagrindinių veiksnių, kurie paskatino ekonomikos atsigavimą ir padidino ekonominį augimą Lietuvos Respublikoje ir ES po 2007-2008 m. pasaulinės ekonominės krizės⁵¹⁷. Šiame kontekste, ieškant Lietuvos Respublikos verslo subjektams ieškant naujų rinkų ir plečiant užsienio prekybą (eksportą), prekybiniai santykiai su Kinijos Liaudies Respublika ir Indijos Respublika tampa itin svarbūs siekiant diversifikuoti ekonomikos struktūrą bei išvengti priklausomybės nuo potencialiai nestabilių esamų prekybos partnerių Rytų šalyse, t. y. Rusijos Federacijos. Šiuo metu (tiriamu laikotarpiu) viena iš svarbiausių užsienio prekybos partnerių Lietuvos Respublikai išlieka Kinijos Liaudies Respublika⁵¹⁸, naujų eksporto rinkų paieška pastaraisiais metais taip pat sąlygoja prekybinių ryšių su Indijos Respublika stiprėjimą⁵¹⁹

512 Dalia Bernatonytė, *supra note*, 6: 255-256; taip pat žr. *International Trade Statistics*. World Trade Organization: Geneva, 2010.

513 „Trade>Policy>Countries and Regions>China“, European Commission, žiūrėta 2018 liepos 1 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china/>.

514 „M6050309: Eksportas ir importas. Požymiai: Kombinuotoji nomenklatūra (8-ių ženklų), valstybė, metai [interactive]“, Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas, žiūrėta 2015 vasario 16 d., http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M60503_09&PLanguage=0.

515 Dalia Bernatonytė, *supra note*, 6; Astrida Slavickienė ir Dalia Jatkunaitė, *supra note*, 153: 145-147. Rasa Daugėlienė, *supra note*, 31: 57

516 Leonas Žitkus, *supra note*, 31: 104.

517 Dalia Bernatonytė, op. cit; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra note*, 3.

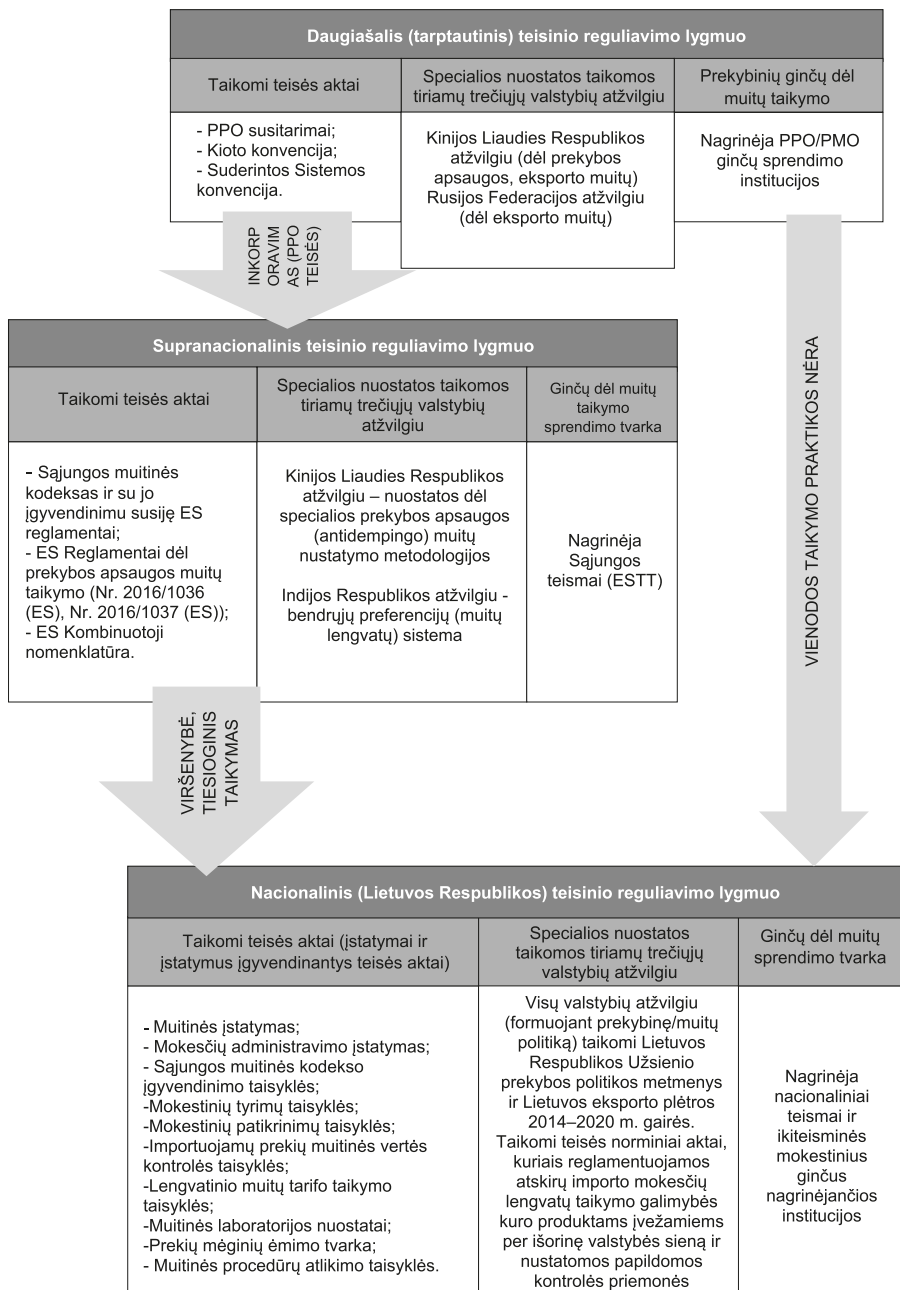
518 Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra note*, 40: 86.

519 Lietuvos eksporto plėtros 2014–2020 m. gairės (21.3 punktą) Indijos Respubliką priskiria „prioritetinių eksporto rinkų“ grupei, žr. „Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. sausio 27 d.

Pastebėtina, jog šiuo metu visos analizuojamos BRICS regiono valstybės (Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija bei Indijos Respublika) yra PPO narės bei yra prisijungusios prie Suderintos Sistemos konvencijos (1983 m.), reguliuojančios prekių tarifinį klasifikavimą bei yra įsipareigojusios muitus taikyti būtent pagal Suderintos Sistemos prekių nomenklatūrą (vieningus kodus bei prekių aprašymus)⁵²⁰. Todėl, ES bendroji prekybos ir muitų politika Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos atžvilgiu tarifinio prekybos reguliavimo priemonių (muitų) taikymo srityje, pirmiausia, yra įgyvendinama daugiašaliu lygiu. Ji remiasi bendraisiais PPO principais, tokiais kaip didžiausio palankumo prekyboje principas ir kiekybinių apribojimų panaikinimas, bei kitomis PPO susitarimų nuostatomis, kurios šiuo metu (vertinant iš praktinių pozicijų) daro didžiausią įtaką aptariamų šalių tarpusavio prekybos reguliavimui⁵²¹. Skirtingai nuo tarptautinės prekybos dvišalio režimo, taikomo pagal laisvosios prekybos ir ekonominio bendradarbiavimo sutartis su tokiomis valstybėmis kaip Meksika, Viduržemio jūros baseino šalys, Argentina, Brazija, Paragvajumi bei Urugvajumi, ES prekybos su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija bei Indijos Respublika reglamentavimui specialių dvišalių tarptautinių susitarimų nėra sudaryta (vyksta tik derybos ar diskusijos dėl jų sudarymo (Kinijos Liaudies Respublikos, Indijos Respublikos atžvilgiu))⁵²². Tačiau ES kai kurių iš šių grupės valstybių atžvilgiu taikė ar šiuo metu vis dar taiko (pavyzdžiui, Indijos Respublikos atžvilgiu) bendrosios preferencijų sistemos muitų lengvatas savo vienašališkais sprendimais⁵²³. Vadinasi, galima konstatuoti, jog svarbiausiais ES muitų politikos lygmenimis, kuriuose sprendžiami klausimai dėl tarptautinės prekybos tarifinio reguliavimo priemonių (muitų) taikymo išlieka daugiašalis (PPO) ir supranacionalinis/vienašalis (bendrųjų preferencijų sistemos) lygmuo. Detalesnė šių priemonių taikymo specifika kiekvienos konkrečios valstybės (Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos) atžvilgiu, ypač įvertinus ir jų skirtingas narystės PPO sąlygas (Prisijungimo prie PPO protokoluose), yra apibūdinama disertacijos priede Nr. 2. (žr. taip pat 2 pav. kitame puslapyje).

-
- įsakymą Nr.4-58 „Dėl Lietuvos eksporto plėtos 2014-2020 m. gairių patvirtinimo“, *supra* note, 30.
- 520 „List of Contracting Parties to the HS Convention and countries using the HS“, World Customs Organization, žiūrėta 2018 sausio 15 d., http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/nomenclature/overview/hs-contracting-parties/list-of-countries/countries_applying_hs.pdf?db=web.
- 521 Zheng Lu, Tianqin Yan and Xiang Deng, *supra* note: 122, 14-15, 19-20; „EU welcomes Russia's WTO accession after 18 years of negotiations“, European Commission, žiūrėta 2018 sausio 5 d., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-906_en.htm?locale=en; Mark Wu, „Rethinking the Temporary Breach Puzzle: A Window on the Future of International Trade Conflicts“, *The Yale Journal of International Law* 40 (2015): 146-147; „Trade Policy>Countries and regions>India“, European Commission, žiūrėta 2018 sausio 5 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/india/>.
- 522 European Commission, *Trade for all: Towards a more responsible trade and investment policy* (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014), 5, 32.
- 523 „Generalised Scheme of Preferences (GSP)“, European Commission, žiūrėta 2018 balandžio 10 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>.

2 pav. Tiriama ES muitų teisinio reguliavimo lygmenys, jų santykis bei taikymo ypatumai Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos atžvilgiu

Būtina pastebėti, jog nepaisant to, kad šios BRICS regiono valstybės ir ES prekybos bei muitų politika jų atžvilgiu mokslinėje literatūroje yra analizuojama *in corpore*, kaip susijęs reiškinys⁵²⁴, ES šiuo metu neturi patvirtinusi jokios bendros teisiškai įpareigojančios strategijos ar kito programinio dokumento prekybinių ir muitų santykių reguliavimui jų atžvilgiu⁵²⁵. Autoriaus vertinimu, apibūdinant ES muitų politikos teisinio reguliavimo ypatumus tiriamame kontekste, būtina papildomai atsižvelgti ir į tai, jog egzistuoja skirtingos prekybinės ir muitų politikos strategijos adresuotos atskiroms tiriamoms valstybėms, pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublikai⁵²⁶. Tai galima paaiškinti skirtingu santykių su tiriamomis valstybėmis ekonominiu bei politiniu pobūdžiu, bei tuo, kad BRICS, kaip politinio bendradarbiavimo forumas, nėra valstybių ekonominė ar muitų sąjunga PPO teisės nuostatų, t. y. GATT XXIV straipsnio⁵²⁷, taikymo prasme. Tokiu būdu, autorius laiko esant tikslinga pirmiausiai vertinti individualiai ES muitų politiką kiekvienos šios valstybės atžvilgiu ir jos įgyvendinimo teisinius ypatumus (žr. šiuo klausimu taip pat disertacijos priedą Nr. 2 ir 2 pav. aukščiau). Visoms tiriamoms valstybėms bendri bruožai bei probleminiai aspektai (apibūdinus pirmiausiai jų individualią situaciją bei jos ypatumus 2.1-2.3; 3.1-3.3 ir 4.1-4.3 poskyriuose) papildomai išskiriami bei apibūdinami ir apibendrinami disertacijos 2.4, 3.4 ir 4.4 poskyriuose.

---

524 Žr. pvz. Rafael Leal-Arcas, „How will the EU Approach the BRIC Countries? Future Trade Challenges“, *supra* note, 507.

525 Žr. pvz. Roberto Bendini, *supra* note, 24.

526 „Elements for a new EU strategy on China. Joint Communication to the European Parliament and the Council. Brussels, 22.6.2016 JOIN(2016) 30 final“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 20 d., http://eas.europa.eu/archives/docs/china/docs/joint_communication_to_the_european_parliament_and_the_council_-_elements_for_a_new_eu_strategy_on_china.pdf.

527 „Bendras susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

2. MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP EUROPOS SĄJUNGOS IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: DAUGIAŠALIS LYGMUO

2.1. Pasaulio Prekybos Organizacijos prekybinių ginčų dėl muitų, kilusių tarp Europos Sąjungos ir Kinijos Liaudies Respublikos, teisinė analizė bei su jais susiję muitų teisinio reguliavimo klausimai

Šiame darbe autoriaus jau buvo minėta, jog tarptautinės prekybos teisinio reguliavimo (*inter alia* pasitelkiant tarifines reguliavimo priemones – muitus) problemas, kylančias daugiašaliame jos lygmenyje, visų pirma, leidžia identifikuoti tarptautinių prekybinių ginčų nagrinėjimo praktika, formuojama PPO ginčų sprendimo institucijų⁵²⁸. Šiuo aspektu būtina atkreipti dėmesį į tai, jog tarptautinis PPO ginčų sprendimo mechanizmas yra išskirtinis (lyginant su ginčų dėl muitų sprendimo teisiniais mechanizmais, taikomais supranacionaliniu (ES) ar nacionaliniu (ES valstybių narių, t. y. Lietuvos Respublikos), žr. 2 pav., 80 psl.) lygmeniu tuo požiūriu, kad jame gali dalyvauti ir jį inicijuoti turi teisę tik tarptautinės teisės subjektai (PPO nariai), bet ne kiti teisinių santykių dėl muitų subjektai (pavyzdžiui, privatūs ar viešieji asmenys, importuotojai, eksportuotojai, gamintojai)⁵²⁹. Tai, autoriaus vertinimu, sąlygoja, jog nors bendras tokių analizuojamų ginčų skaičius tiriamu laikotarpiu buvo žymiai mažesnis (nei ginčų, kilusių Sąjungos ar nacionaliniuose teismuose⁵³⁰), tačiau būtent šie, PPO ginčai, leidžia išskirti esminius, tarptautinį (daugiašalį) pobūdį turinčius teisinius konfliktus dėl taikomų muitų, kurie reikšmingi ne tik atskiriems asmenims, bet pačiai ES ar tiriamoms trečiosioms valstybėms *in corpore*, taip pat ir kitoms PPO narėms. Pažymėtina, jog, akivaizdu, kad ne kiekvienas kilęs prekybinis ginčas tarp valstybių yra ir gali būti nagrinėjamas PPO ginčų sprendimo institucijose⁵³¹, kadangi, kaip sutinkama ir teisės doktrinoje⁵³² ir tradiciškai pripažįstama pačioje PPO ginčų nagrinėjimo praktikoje⁵³³, jos nagrinėja tik ginčus, susijusius su PPO sutarčių teisiniu interpretavimu (žr., pavyzdžiui, taip pat PPO susitarimo dėl ginčų sprendimo taisyklių ir

528 Žr. pvz. Talia Einhorn, *supra* note, 81: 975; Dalia Bernatonytė, *supra* note: 6, 452-454.

529 Peter Van den Bossche and Werner Zdouc, *supra* note, 7: 270, 276.

530 Žr. disertacijos priedą Nr. 16.

531 Jei valstybės yra sudariusios preferencinį (laisvos prekybos) susitarimą, jo nuostatos gali apibrėžti ir specialią prekybinių ginčų tarp susitarimo šalių nagrinėjimo tvarką, žr., pavyzdžiui, „Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Korėjos Respublikos Laisvosios prekybos susitarimą“, *Official Journal* L127 (2011) 14-ąjį skirsnį.

532 Žr. pvz. Joost Pauwelyn, *Conflict of norms in public international law: how WTO law relates to other rules of international law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2003): 490-491;

533 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones), WT/DS26/AB/R; WT/DS48/AB/R. Priimta 1998 m. sausio 16 d.; PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje European Communities – Trade Description of Sardines, WT/DS231/AB/R. Priimta 2002 m. rugsėjo 26 d.; PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje European Communities – Anti-Dumping Duties On Malleable Cast Iron Tube Or Pipe Fittings From Brazil, WT/DS219/AB/R. Priimta 2003 m. liepos 22 d.

tvarkos 17 str.⁵³⁴). Kita vertus, ES ir Kinijos Liaudies Respublika šiuo metu nėra ir anksčiau nebuvo sudariusios preferencinių prekybos susitarimų, todėl prekyba prekėmis ir muitų taikymas daugiašaliu lygiu nuosekliai buvo reglamentuojama remiantis tik PPO sutarčių normomis (nuo Kinijos Liaudies Respublikos tapimo PPO valstybe nare momento, t. y. nuo 2001 m. gruodžio mėn.)⁵³⁵. Atitinkamai, konstatuotina, jog būtent PPO ginčų sprendimo institucijose nagrinėti ES ir Kinijos Liaudies Respublikos prekybiniai ginčai dėl muitų taikymo pakankamai reprezentatyviai atskleidžia daugiašaliu lygmeniu kylančias problemas ir konfliktus dėl abiejų šalių nustatyto ir taikomo muitų teisinio reguliavimo režimo atitikties PPO teisės nuostatoms⁵³⁶. Be to, nagrinėjant šias ginčų bylas yra akcentuojamos ir jų bei jose formuojamos praktikos galimos sąsajos ne tik su ES priimtais muitų teisės aktais, bet ir su esama teisine situacija nacionaliniame, t. y. Lietuvos Respublikos, kontekste: vertinama, kiek esama susijusi nacionalinė praktika ar nacionalinės teisės normos (jei tokios konkrečiu atveju egzistuoja) atitinka PPO ginčų sprendimo bylose pateikiamus išaiškinimus ar kaip atsako į šiose bylose keltus klausimus⁵³⁷.

Apibrėžiant šiam disertaciniam tyrimui svarbias **bendrąsias ES ir Kinijos Liaudies Respublikos prekybinių ginčų tendencijas ir formuluojant jų analizei reikšmingus bendruosius kriterijus** (apibūdinančius ginčų klasifikavimą, jų pobūdį, ryšį su tyrimo problematika) buvo pasitelkti PPO pateikiami oficialūs duomenys⁵³⁸. Konstatuotina, jog tiriamu laikotarpiu, t. y. pastarąjį dešimtmetį nuo (2010 m. sausio 1 d.), naudojant PPO tarpvalstybinių prekybos ginčų procedūrą tarp Kinijos Liaudies Respublikos (įskaitant Taivaną (Kinijos Taipėjų)) ir ES buvo pradėti nagrinėti devyni ginčai dėl įvairių tarifinių prekybos apribojimų taikymo teisėtumo (žr. disertacijos priedą Nr. 3). Iš jų penkeri ginčai buvo pradėti ES iniciatyva (pareiškėjas – ES) ir keturi ginčai – Kinijos Liaudies Respublikos iniciatyva (pareiškėjas – Kinijos Liaudies Respublika) (žr. disertacijos priedą Nr. 4). Lyginant šiuos rodiklius su ankstesniu dešimties metų laikotarpiu (nuo 2001 m. gruodžio mėn., kuomet Kinijos Liaudies Respublika įstojo į PPO), galima konstatuoti, jog šių prekybos ginčų skaičius išaugo daugiau kaip 3 kartus, kadangi nuo 2001 m. gruodžio iki 2010 m. sausio 1 d. tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos buvo pradėti ir vėliau išnagrinėti tik trys prekybiniai ginčai dėl prekybos prekėmis tarifinių apribojimų⁵³⁹. Akcentuotina, kad

534 „Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties 2 Priedas: Susitarimas dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos“, *supra* note, 364.

535 „China and the WTO“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 vasario 20 d., https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm.

536 Analogiškos nuomonės laikomasi ir teisės doktrinoje, kur, analizuojant prekybinius ginčus tiriamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) kilusius tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, akcentuojama PPO ginčų sprendimo mechanizmo svarba ir nurodoma, jog pagrindiniai kilę ginčai praktiniu požiūriu buvo sprendžiami būtent PPO lygmeniu, o ne kitose tarptautinėse organizacijose, pavyzdžiui, PMO, žr. pvz. Qingjiang Kong, *supra* note, 22: 54; Guang Ma and Jiang Li, „A Legalization Theory Based Response to Timothy Webster’s „Paper Compliance“ of China in WTO Dispute Settlement“, *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy*, 10 (2015): 198-199.

537 Žr. disertacijos įvade (1 pav.) pateikiamus bylų tematinės analizės etapus bei kriterijus.

538 Žr. „World Trade Organization. Chronological list of disputes cases“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 sausio 5 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm.

539 Iš viso nurodytu laikotarpiu (2001 – 2010 m.) buvo pradėti nagrinėti keturi ginčai tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, tačiau vienas iš jų, t. y. byla *China — Measures Affecting Financial Information Services and Foreign Financial Information Suppliers (2008)* buvo inicijuota dėl taikomo

didžioji dalis šių ginčų (du iš trijų) laikotarpiu iki 2010 m. buvo pradėti išimtinai tik ES, kaip pareiškėjos, iniciatyva ir tik vieną iš jų⁵⁴⁰ inicijavo Kinijos Liaudies Respublika. Kita vertus, šiuo laikotarpiu prekybinių ginčą (byla DS377: *European Communities and its Member States — Tariff Treatment of Certain Information Technology Products* (2009)) papildomai inicijavo ir Taivanas (Kinijos Taipėjus)⁵⁴¹, kuris nors formaliai (*de jure*) ir yra laikomas Kinijos Liaudies Respublikos dalimi, tačiau *de facto* yra savarankiškas (skirtingos administracijos valdomas) bei atskirus suvereniteto požymius atitinkantis tarptautinės teisės subjektas⁵⁴², kuris turi individualų PPO nario statusą ir įgyvendina atskirą savo užsienio prekybos ir muitų politiką *inter alia* net ir pačios Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu⁵⁴³. Dėl šios priežasties Taivano (Kinijos Taipėjaus) atvejis turėtų būti nagrinėjamas atskirai ir į bendrus statistinius duomenis šio tyrimo tikslais neįtraukiamas bei plačiau neaptariamas, juolab kad ir tiriamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) prekybinių ginčų dėl muitų tarp ES ir Taivano (Kinijos Taipėjaus) nebuvo užfiksuota⁵⁴⁴. Taigi, galima konstatuoti, kad esamos tarptautinių prekybos ginčų nagrinėjimo tendencijos taikant PPO procedūrą patvirtina, jog tokių ginčų skaičius nuosekliai auga, taip pat juose vis aktyviau veikia Kinijos Liaudies Respublika, kaip šiuos ginčus inicijuojanti šalis (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. ji pradėjo keturis kartus daugiau ginčų nei ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu)⁵⁴⁵. Tai galima paaiškinti ne vien tik jos didėjančia reikšme tarptautinėje ekonomikos struktūroje ir augančia politine įtaka⁵⁴⁶, bet ir kitomis labiau specifinėmis

---

prekybos paslaugomis režimo, todėl į pateikiamus statistinius duomenis nėra įtraukiama, žr. disertacijos priedą Nr. 3

540 Byla DS397: *European Communities — Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China* (2009), žr. disertacijos priedą Nr. 8.1.

541 Žr. disertacijos priedą Nr. 8.1.

542 Akcentuotina, jog didžioji tarptautinės bendrijos dalis (įskaitant ES bei Lietuvos Respubliką) laikosi vadinamosios „Vienos Kinijos“ politikos, pagal kurią Taivanas nepripažįstamas nepriklausoma valstybe, tačiau laikomas Kinijos Liaudies Respublikos dalimi (pripažįstant Kinijos Liaudies Respublikos pretenzijas jo atžvilgiu). Kita vertus atsižvelgiant į esamą faktinę situaciją (efektyvią savarankišką teritorijos kontrolę, narystę kai kuriose tarptautinėse organizacijose ir buvimą savarankiška atskirų tarptautinių sutarčių ar tarptautinių ginčų šalimi ir panašius požymius), Taivano statusui apibrėžti vartojamos specialios nevalstybinio teritorinio subjekto ar tarptautinės teisės „subjekto *sui generis*“ sąvokos, žr. Ian Brownlie, *Principles of Public International Law: 6th edition* (Oxford: Oxford University Press, 2003), 63-65; Malcolm N. Shaw, *International Law: 4th edition*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1997), 166; Kristine Yeh Koopman, „Taiwan's Path to Independence Resolving the One China Dispute“, *Cardozo Journal of Conflict Resolution*, 18 (2016): 231, 247-248. Pastebėtina, jog prekybinių santykių su Taivanu srityje ES ir jos valstybės narės (Lietuvos Respublika) palaiko struktūrinio dialogo politiką ir tarpusavio klausimus sprendžia nuolatinių dvišalių konsultacijų būdu, žr. Gediminas Valantiejus, „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an international trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“, *supra* note, 59: 109.

543 Zeng Huaqun, „One China, Four WTO Memberships: Legal Grounds, Relations and Significance“, *Journal of World Investment & Trade* 8 (2007): 684; Pasha L. Hsieh, „Facing China: Taiwan's Status as a Separate Customs Territory in the World Trade Organization“, *Journal of World Trade* 39, 6 (2005): 1221-1220.

544 „World Trade Organization. Chronological list of disputes cases“, *supra* note, 538.

545 Žr. disertacijos priedą Nr. 4.

546 Pavyzdžiui, kaip pastebi autoriai, tyrinėję Kinijos Liaudies Respublikos narystės PPO patirtį (profesorius Minyou Yu ir kiti), Kinijos Liaudies Respublikos vaidmuo šioje tarptautinėje organiza-

aplinkybėmis, visų pirma, nepasitenkinimu vienašališkomis ir asimetriškoms narystės PPO sąlygomis, apimančiomis Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu taikomas specialias taisykles bei jos įsipareigojimus, įtvirtintus Prisijungimo prie PPO protokole ir kituose dokumentuose, pavyzdžiui, Darbo grupės ataskaitoje (*angl.* - Working Party Report)⁵⁴⁷. Autoriaus nuomone, šis aspektas yra itin svarbus, kadangi klausimą dėl Prisijungimo prie PPO protokolo nuostatų aiškinimo Kinijos Liaudies Respubliką kėlė ne viename su ES kilusiame tiriamo laikotarpio prekybiniame ginče dėl muitų taikymo⁵⁴⁸.

Nagrinėjant tiriamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) PPO pradėtų nagrinėti ir išnagrinėtų tarpvalstybinių prekybinių ginčų dėl tarifinių prekybos ribojimo priemonių taikymo teisėtumo pobūdį ir turinį (žr. disertacijos priedą Nr. 5), galima konstatuoti, jog didžiausią jų dalį sudarė ginčai dėl prekybos apsaugos priemonių (5 bylos arba 56 proc. visų šiuo laikotarpiu nagrinėtų ginčų). Likę 44 proc. ginčų buvo susiję su Kinijos Liaudies Respublikoje taikomais eksporto muitais retųjų mineralų (*angl.* „rare earths“)⁵⁴⁹ eksporto apmokestinimui (22 proc. visų nagrinėtų ginčų, t. y. dvi bylos) ir kitais bendraisiais importo muitų taikymo klausimais, tokiais kaip, pavyzdžiui, importo muitų tarifų lengvatos (likę 22 proc. visų nagrinėtų ginčų). Svarbu pažymėti tai, kad visus ginčus dėl eksporto muitų teisėtumo pradėjo tik ES, kadangi šie muitai aktualiu tyrimui laikotarpiu buvo taikomi tik Kinijos Liaudies Respublikoje (ES tiriamu laikotarpiu netaikė ir šiuo metu netaiko jokių eksporto muitų, kaip prekių iš ES eksporto reguliavimo priemonės)⁵⁵⁰. Pastebėtina, jog PPO ginčų dėl prekybos apsaugos muitų (visų pirma, antidempingo muitų) taikymo skaičius tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos pasiskirstė po lygiai, t. y. Kinijos Liaudies Respublika inicijavo tiek pat šios kategorijos ginčų kaip ir ES. Kita vertus, visas bylas dėl importo muitų reguliavimo priemonių PPO lygmeniu inicijavo tik Kinijos Liaudies

cijoje per pirmuosius dešimt narystės metų pakito pirminio naujos narės statuso iki vienos iš šios organizacijos lyderių ir pagrindinių (centrinių) prekybinių ginčų subjektų, žr. Minyou Yu and Heng Liu, „Chinas's Ten Years in the WTO: Its Performance and New Challenges“, *Frontiers of Law in China* 7, 3 (2012): 375; Wenhua Ji and Cui Huang, „China's Path to the Center Stage of WTO Dispute Settlement: Challenges and Responses“, *Global Trade and Customs Journal* 5, 9 (2010): 376.

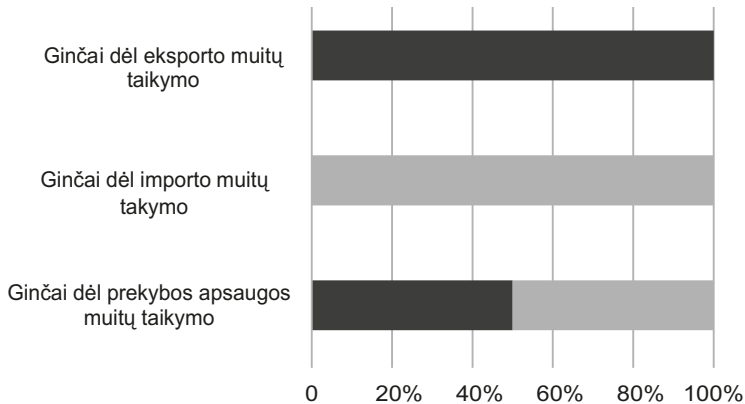
547 Žr. pvz. Xiaohui Wu, „No Longer Outside, Not Yet Equal: Rethinking China's Membership in the World Trade Organization“, *Chinese Journal of International Law* 10 (2011): 269-270; Thomas H. Au, „Reconciling WTO General Exceptions with China's Accession Protocol“, *Tsinghua China Law Review*, 5 (2013): 112-113, 125.

548 Byla *DS405: European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China* (2010); byla *DS516: European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies* (2016), disertacijos priedas Nr. 5; taip pat žr. ankstesnio lyginamojo tiriamo laikotarpio bylą *DS397: European Communities — Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China* (2009), disertacijos priedas Nr. 8.1.

549 Šis terminas paprastai yra vartojamas apibrėžiant iškastines (išgaunamas) natūralias mineralines žaliavas (pavyzdžiui, boksitas (aliuminio rūda), koksas, cinkas, fosfatai (geltonasis fosforas), manganas, fluoritas, silicis ir silicio karbidas, magnis, manganas), kurie yra naudojami aukštųjų technologijų prietaisų ir jų sudėtinųjų dalių gamyboje ir kurių, kaip gamtinių išteklių, pasiūla yra ribota, o eksportas ribojamas, žr. šiuo klausimu Jane Korinek and Jeonghoi Kim, *Export Restrictions on Strategic Raw Materials and Their Impact on Trade. Trade Policy Paper No. 95* (Paris: OECD, 2010); Oana M. Stanculescu, *China's Rare Earth Trade Analysis* (Cluj-Napoca, Romania: Babes-Bolyai University, 2011).

550 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 110; taip pat žr. „European Commission > Trade Import and export rules > Export from EU“, European Commission, žiūrėta 2018 balandžio 25 d., <http://ec.europa.eu/trade/import-and-export-rules/export-from-eu>.

Respublika (2 ginčų atvejai), žr. 3 pav. žemiau. Remiantis šiais duomenimis galime daryti išvadą, jog aktualiausiomis tarptautinės prekybos tarifinio reguliavimo problemomis ir iššūkiais ES ir, pirmiausia, ES verslo subjektų veiklos kontekste (vystant bei palaikant prekybinius ryšius su Kinijos Liaudies Respublika) išlieka Kinijos Liaudies Respublikos taikomos prekybos apsaugos priemonės (antidempingo muitai) ir eksporto muitai:

3 pav. PPO ginčų institucijose padėtų nagrinėti prekybinių ginčų (dėl muitų taikymo) tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos pasiskirstymas pagal šių ginčų teisinę prigimtį⁵⁵¹

Kita vertus, Kinijos Liaudies Respublikai ir jai atstovaujantiems verslo subjektams pagrindine tarptautinės prekybos kliūtimi taip pat išliko ES taikomi prekybos apsaugos (antidempingo) muitai ir, papildomai, ES nustatytas importo muitų režimas. Šiuo aspektu galima pastebėti, kad nors muitų taikymo ir su tuo susijusio teisinio reglamentavimo bendroji problematika yra panaši (abiejose prekybinių santykių šalyse dažniausiai keliami antidempingo muitų taikymo teisėtumo ir pagrįstumo klausimai⁵⁵²), ji neabejotinai turi ir savo specifiką. Įprastiniai (konvenciniai) importo muitai, taikomi Kinijos Liaudies Respublikoje, apskritai nebuvo tarptautinių prekybinių ginčų objektu (šiuo atveju buvo ir šiuo metu yra kvestionuojami tik jos nustatyti eksporto muitai⁵⁵³), tačiau ES atveju, priešingai,

551 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 5 pateikiamus duomenis.

552 Būtent tokius išskiria autoriai, žr. Zhixiong Huang, *supra* note, 126: 56; Ling Ling Hea and Razeen Sappideenb, „Mapping Anti-Dumping Disputes from 1995 to 2011: The Changing Pattern“, *The Journal of World Investment & Trade* 13 (2012): 133; Chien-Huei Wu, *supra* note, 128: 300-301. Analogiškos sisteminį pobūdį turinčios tendencijos atsispindi ir Lietuvos Respublikos praktikoje, kur nacionaliniu lygiu tiriama laikotarpiu (po 2010 m.) ne kartą buvo nagrinėjami mokesčiai ginčai dėl antidempingo muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms, žr. Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 59: 93-95; Jonas Sakalauskas, „Įrodinėjimo pareigos muitų ginčiuose dėl prekių kilmės“, *Muitų teisė praktikai* 43 (2016).

553 Žr. pavyzdžiui šiuo metu nagrinėjamą bylą *DS509: China — Duties and other Measures concerning the Exportation of Certain Raw Materials*, disertacijos priedas Nr. 3 ir Nr. 5.

teisinių problemų sukėlė būtent iš Kinijos Liaudies Respublikos įvežamoms prekėms nu-
statytą importo muitų taikymo tvarka⁵⁵⁴.

Papildomai būtina pažymėti, kad tiriamojo laikotarpio tarptautiniu prekybinių ginčų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos pobūdis ir tendencijos lyginant su ankstesniu laikotarpiu (iki 2010 m.) iš dalies pakito. Šiuo lyginamuoju laikotarpiu (nuo 2000 iki 2010 m.) PPO buvo inicijuotas tik vienas ginčas dėl ES ar Kinijos Liaudies Respublikos viena kitos atžvilgiu taikomų prekybos apsaugos priemonių⁵⁵⁵, tuo tarpu kai nagrinėjamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) tokie ginčai sudarė daugiau kaip 50 proc. visų PPO registruotų ginčų (bylų). Kita vertus, šiuo, ankstesniu laikotarpiu (žr. disertacijos priedą Nr. 8.1), taip pat buvo inicijuoti ir nagrinėjami ginčai dėl Kinijos Liaudies Respublikos taikomų eksporto apribojimų ir eksporto muitų (25 proc. visų šiuo laikotarpiu inicijuotų ginčų dėl prekybos prekėmis) ir įvairių importo muitų nustatymo aspektų ES ir Taivane/Kinijos Taipėjuje (bylos dėl importo muitų tarifo dydžio, 50 proc. šiuo laikotarpiu inicijuotų ginčų). Vadinasi galima konstatuoti, jog tradiciškai tiek laikotarpiu iki 2010 m., tiek ir po jo Kinijos Liaudies Respublikos ir ES prekybiniais santykiams visuomet itin aktualiu išliko eksporto muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos eksportuojamiems produktams teisėtumo klausimas (vertinant jų nustatymo teisėtumą pagal PPO teisę), tuo tarpu kai paskutiniaisiais metais (XXI a. antrajame dešimtmetyje) vis didesnę reikšmę įgyja būtent prekybos apsaugos priemonių taikymo klausimai tiek ES, tiek Kinijos Liaudies Respublikoje.

Kartu galima pastebėti jog aktualiu nagrinėjamu laikotarpiu, t. y. po 2010 m. sausio 1 d., iš visų PPO baigtų nagrinėti prekybinių ginčų tarp Kinijos Liaudies Respublikos bei ES (šiuo laikotarpiu iš viso buvo baigti nagrinėti 5 ginčai), didžioji dalis ginčų (60 proc., t. y. trys bylos buvo išspręstos ES naudai - tenkinant visus ar dalį ES, kaip pareiškėjos, PPO pateiktų reikalavimų; žr. bylas *China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SSST”) from the European Union (2013)*; *China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (2012)*; *China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union (2011)*; disertacijos priedas Nr. 3). Tik du ginčai (40 proc. baigtų nagrinėti ginčų) šiuo laikotarpiu (byla *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)* ir byla *European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products (2015)*) buvo išnagrinėti Kinijos Liaudies Respublikos naudai, PPO tenkinant jos pateiktus reikalavimus. Panašią tendenciją galima pastebėti ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu, t. y. nuo 2001 m. gruodžio iki 2010 m. sausio 1 d., kuomet iš PPO baigtų nagrinėti ginčų dėl tarifinių prekybos reguliavimo priemonių taikymo (žr. disertacijos priedą Nr. 3 ir 8.1), du ginčai (bylos *China — Measures Affecting Imports of Automobile Parts (2006)* ir *China — Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials (2009)*) buvo išspręsti ES naudai ir tik vienas ginčas Kinijos Liaudies Respublikos naudai (byla *DS397: European Communities — Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China*)⁵⁵⁶.

554 Žr. pavyzdžiui bylą *DS492: European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products*, disertacijos priedas Nr. 3 ir Nr. 5.

555 Byla *DS397: European Communities — Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China (2009)*, žr. disertacijos priedą Nr. 8.1.

556 Pastebėtina, jog šiuo laikotarpiu byloje *European Communities — Tariff Treatment of Certain Information Technology Products (2008)* PPO ginčų sprendimo institucijos patenkinio ir Taivano

Atsižvelgiant į tai, pastebėtina, jog daugeliu atvejų iki šiol būtent Kinijos Liaudies Respublikos taikomi tarifiniai prekybos ribojimai yra pripažįstami nepagrįštais ir neatitinkančiais PPO teisės reikalavimų, kas iš esmės liudija būtent apie Kinijos Liaudies Respublikos taikomo tarptautinės prekybos su ES reguliavimo atitikties PPO teisei problemų egzistavimą. Kita vertus, byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)* PPO yra pripažinusi ir ES taikomas prekybos apsaugos priemonės Kinijos kilmės prekių (avalynės) atžvilgiu neteisėtomis⁵⁵⁷. Tai patvirtina aplinkybę, jog, ypač prekybos apsaugos priemonių taikymo srityje⁵⁵⁸, iškyla ir ES nustatyto teisinio reguliavimo režimo atitikties PPO teisei problemos. Pabrėžtina, kad šių problemų egzistavimo aplinkybę ES lygmeniu patvirtina ir PPO ginčų tarybos išnagrinėta byla *European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products (2015)*, kurioje buvo konstatuota, jog ES pažeidė GATT susitarimo XIII straipsnio 2 dalies nuostatas paskirstydama tarifines kvotas iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamiems vištienos produktams⁵⁵⁹.

Detaliau nagrinėjant šiose ginčų bylose aptariamus klausimus ir identifikuojant konkrečias teisinio reguliavimo problemas pagal pasirinktus dokumentų analizės metodologinius kriterijus ir nuostatas⁵⁶⁰, visi nurodytu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) PPO pradėti nagrinėti ginčai pagal savo teisinę prigimtį ir pobūdį buvo suskirstyti į tris grupes – **ginčai dėl prekybos apsaugos priemonių (muitų) taikymo**⁵⁶¹ (Kinijos Liaudies Respublikos inicijuoti ginčai bylose: *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*, *European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies (2016)* ir *European Union and Certain Member States — Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector (2012)*⁵⁶²; ES inicijuoti ginčai: *China*

---

skundą dėl neteisėto muitų tarifų nustatymo kai kuriems informacinių technologijų produktams, tačiau dėl savo specifinio tarptautinio statuso Taivanas šiame ginče dalyvavo kaip savarankiška muitų teritorija (Kinijos Taipėjus). Atitinkamai, nurodytas ginčas plačiau nėra analizuojamas bendrame kitų prekybinių ginčų su Kinijos Liaudies Respublika kontekste, žr. taip pat Davide Rovetta, „Some Thoughts about European Communities and Its Member States: Tariff Treatment of Certain Information Technology Products (WT/DS375/R, WT/DS376/R, WT/DS377/R)“, *Global Trade and Customs Journal* 6, 3 (2011): 144.

557 Byla *DS405: European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*, disertacijos priedas Nr. 3 ir Nr. 5.

558 Šios teisinio reguliavimo srities probleminį pobūdį patvirtina ir tai, kad būtent šiuo klausimu PPO buvo įregistruotas ir naujausias Kinijos Liaudies Respublikos kreipimasis dėl ES taikomų antidempingo muitų dydžio nustatymo metodologijos, žr. „European Union - Measures Related to Price Comparison Methodologies - Request for consultations by China, WT/DS516/1“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 sausio 15 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds516_e.htm.

559 PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaita byloje *European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products, WT/DS492/R*. Priimta 2017 m. kovo 28 d.

560 Žr. 1 disertacijos priedą.

561 Tematinės analizės subtema Nr. 1.4, žr. disertacijos 1 priedą.

562 Nurodomas ginčas tiesiogiai nėra susijęs su prekybos apsaugos muitų nustatymu, tačiau jame keliamas klausimas dėl teisėtumo ES valstybėse narėse galimai teikiamų subsidijų ES kilmės elementams, naudojamiems fotoelektriniuose saulės energijos įrenginiuose. Pastebėtina, jog analogiško pobūdžio subsidijų teisėtumo sąlygas nustato PPO sutartis dėl subsidijų ir kompensacinių priemonių (1 ir 3 str.), kuri taip pat numato galimybę taikyti prekybos apsaugos priemones (*inter alia*

— *Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union* (2010), *China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union* (2011), *China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SSST”) from the European Union* (2013)), **ginčai dėl eksporto muitų taikymo**⁵⁶³ (ES inicijuoti ginčai *China — Duties and other Measures concerning the Exportation of Certain Raw Materials* (2016) ir *China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum* (2012)) bei **ginčai dėl importo muitų taikymo**⁵⁶⁴ (Kinijos Liaudies Respublikos inicijuotas ginčas *European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products* (2015)). Siekiant identifikuoti esmines muitų teisinio reguliavimo problemas, kylančias tiek ES, tiek ir Kinijos Liaudies Respublikoje, nustatyti jų tarpusavio ryšį, palyginti jas su problemomis, kylančiomis, kituose tarptautinės prekybos reguliavimo lygmenyse (ES, nacionaliniame), kiekviena iš šių ginčų kategorijų yra nagrinėjama bei aptariama detaliau. Tuo tikslu, atsižvelgiant į apibrėžtus metodologinius kriterijus, yra atliekama analizė tiek pačių bylų medžiagos (suinteresuotų šalių kreipimusi į PPO, PPO ginčų sprendimo institucijų – Ginčų sprendimo tarybos, Apeliacinio komiteto sprendimų tekstų), tiek ir teisės doktrinos šaltinių, kuriuose buvo pristatoma šių ginčų problematika⁵⁶⁵.

Analizuojant **PPO išnagrinėtus ir/ar pradėtus nagrinėti ginčus tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos dėl prekybos apsaugos muitų taikymo**⁵⁶⁶, akcentuotina byla *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China* (2010)⁵⁶⁷, kuri buvo pradėta pagal Kinijos Liaudies Respublikos skundą ir, vertinant istoriniu požiūriu, joje priimtais sprendimais ES taikomos teisinio reguliavimo priemonės PPO ginčiuose su Kinijos Liaudies Respublika pirmą kartą buvo pripažintos nesuderinamomis su PPO teise⁵⁶⁸. Būtent dėl šios priežasties nurodyta byla turi esminę reikšmę aptariant ES taikomas muitų teisinio reguliavimo priemones ir jų tobulinimo galimybes ir buvo nagrinėjama teisės doktrinoje, tiek ES⁵⁶⁹, tiek ir Kinijos Liaudies Respublika⁵⁷⁰ autorių. Kaip pastebi

---

kompensacinius muitus) neteisėtai subsidijuojamoms prekėms (V dalis: kompensacinės priemonės, 19 str.). Dėl šių priežasčių nurodoma PPO byla formaliu juo požiūriu gali būti priskirta ginčų dėl prekybos apsaugos muitų kategorijai, tačiau disertacijoje nėra plačiau nagrinėjama; žr. „European Union and certain Member States - Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector - Request for consultations by China, WT/DS452/1“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 kovo 1 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds452_e.htm.

563 Tematinės analizės subtema Nr. 1.2, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

564 Tematinės analizės subtema Nr. 1.1, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

565 Žr. taip pat tiriamų bylų tematinės analizės schemą (1 pav.) disertacijos įvade.

566 Tematinės analizės subtema Nr. 1.4, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

567 Byla *DS405: European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China* (2010), žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir 5.

568 Umair H. Ghorji, „The dumping dragon: Analysing China's evolving anti-dumping behaviour“, *The Business & Management Review* 4, 2 (2013): 118.

569 Jeffrey L. Dunoff and Michael O. Moore, „Footloose and duty-free? Reflections on European Union – Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China“, *World Trade Review* 13, 2 (2014): 149–178.

570 Nannan Zhang, „Continue to Fight the Anti-Dumping War: Arguments Against the European Union's Antidumping Policies from the Perspective of Chinese Footwear Enterprises and Exporters“, *Currents: International Trade Law Journal* 35 (2009): 35–41.

dr. J. Echartd, viena iš pagrindinių ekonominių šio kilusio ginčo priežasčių buvo tai, jog XXI a. pirmojo dešimtmečio pabaigoje Kinijos Liaudies Respublika tapo svarbiausia avalynės eksportuotoja į ES, be to, būtent jos eksporto apimtys augo sparčiausiai⁵⁷¹. Kinijos Liaudies Respublikos kilmės avalynės importas į ES ypač padidėjo kuomet 2005 m. buvo panaikinta iki tol taikyta tarifinių kvotų sistema, kuri kelis dešimtmečius reguliavo prekybą šiomis Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėmis. Dėl šios priežasties ES avalynės gamintojų iniciatyva buvo atliktas antidempingo tyrimas ir 2006 m. Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo kilmės odinei avalynei dvejų metų laikotarpiui buvo nustatytas 16,5 proc. dydžio antidempingo muitas⁵⁷². Kita vertus, kai kurie ES avalynės gamintojai išliko nepatenkinti šia priemone ir teigė, kad nustatytas antidempingo muito dydis yra per žemas. Šių lobistinių priemonių pagalba antidempingo muito galiojimo terminas avalynei iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo buvo pratęstas: 2009 m. gruodžio mėn. ES pratęsė antidempingo muito taikymą Kinijos Liaudies Respublikos kilmės odinei avalynei dar 15 mėnesių⁵⁷³. Kaip iš esmės sutinkama teisės doktrinoje⁵⁷⁴, būtent šis prekybos apsaugos priemonės pratęsimas nulėmė tai, jog Kinijos Liaudies Respublika užginčijo ją PPO ginčų sprendimo institucijose.

Visų pirma, šioje byloje Kinijos Liaudies Respublika ginčijo antidempingo muitų avalynei nustatymo metu galiojusio ES Tarybos 1995 m. gruodžio 22 d. reglamento Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių⁵⁷⁵ ir jį pakeitusio Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamento (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių⁵⁷⁶ 9 straipsnio 5 dalies nuostatas, kurios, taikant jas kartu su šių reglamentų 2 straipsnio 7 dalimi, numatė, jog importuojant prekes iš rinkos ekonomikos statuso neturinčių valstybių, antidempingo muitai gali būti nustatomi visoms iš atitinkamos valstybės tiekiamoms prekėms, o ne konkrečiam šių prekių tiekėjui⁵⁷⁷ (panašios situacijos PPO praktikoje, kuomet antidempingo muitai buvo nustatomi ne konkrečiam importuojančios šalies gamintojui, bet

571 Jappe Eckhardt, „Firm Lobbying & EU Trade Policymaking: Reflections on the Anti-dumping Case against Chinese and Vietnamese Shoes (2005 - 2011)“, *Journal of World Trade* 45, 5 (2011): 977.

572 Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1472/2006 2006 m. spalio 5 d. nustatantis galutinį antidempingo muitą ir laikinojo muito, nustatyto Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo kilmės tam tikros avalynės su batviršiais iš odos importui, galutinį surinkimą *Official Journal* L 275 (2006).

573 Lietuvos Respublika ES Taryboje balsavo tiek už šių antidempingo muitų pratęsimą, tiek už jų nustatymą 2006 m., žr. Jappe Eckhardt, *supra* note, 571: 985, 989; Jeffrey L. Dunoff and Michael O. Moore, *supra* note, 569: 163. Šis pavyzdys patvirtina, jog atstovaujant nacionalinius interesus formuojant ES bendrąją muitų politiką būtina įvertinti ir jų atitiktį valstybės narės įsipareigojimams PPO.

574 Žr. pvz. Lingling He, „China’s WTO Participation in Anti-Dumping Disputes (2001-2011)“, *Frontiers of Law in China* 7 (2012): 629.

575 „Tarybos reglamentas (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *Official Journal* L 340 (1996).

576 „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195.

577 „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; Reglamento 9 straipsnio 5 dalyje buvo nurodyta, jog reglamente nustatančiame muitą turi būti tiksliai apibrėžtas muitas kiekvienam tiekėjui arba, jeigu tai nepraktiška, ir paprastai, kai taikytinas 2 straipsnio 7 dalies a punktą (importuojama iš ne rinkos ekonomikos valstybių – *aut. p.*), – nagrinėjamai tiekiančijai valstybei.

visos atitinkamų prekių kilmės valstybės (Kinijos Liaudies Respublikos) atžvilgiu) buvo nagrinėjamos ir PPO bylose *US - Tyres (China)*⁵⁷⁸ bei *US - Poultry (China)*⁵⁷⁹. Taigi, galima konstatuoti, jog pagrindinė šioje byloje nagrinėjama teisinė problema buvo susijusi su tuo, jog prekybos apsaugos (antidempingo tyrimuose) Kinijos Liaudies Respublikai ir atskiriems jos gamintojams iki 2016 m. pabaigos ES taikė ir šiuo metu faktiškai tebetaiko ne rinkos ekonomikos valstybės statusą (plačiau šis klausimas nagrinėjamas disertacijos 1.4 poskyryje). Tai nulemdavo (-ia) specifinės ir plačia diskrecija grindžiamos dempingo maržos⁵⁸⁰ apskaičiavimo metodikos⁵⁸¹ taikymą ir, galiausiai, pakankamai aukštų antidempingo muitų nustatymą iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamų prekių atžvilgiu⁵⁸². Tokią savo poziciją ES motyvavo, pirmiausia, Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolo nuostatomis⁵⁸³ (laikotarpiu iki 2016 m. gruodžio mėn.), ja tiesiogiai buvo remiamasi ir analizuojamoje PPO byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*⁵⁸⁴. Akcentuotina, jog šio Protokolo 15 punkto „a(ii)“ papunktis numatė, jog PPO valstybės narės gali taikyti Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu specialią antidempingo muitų nustatymo metodologiją, atsižvelgiant į tiriamo pro-

- 578 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje United States - Measures Affecting Imports of Certain Passenger Vehicle and Light Truck Tyres from China, WT/DS399/AB/R. Priimta 2011 rugsėjo 5 d.
- 579 PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaita byloje United States - Certain Measures Affecting Imports of Poultry from China, WT/DS392/5. Priimta 2010 m. gegužės 11 d.
- 580 Dempingo marža paprastai vadinamas prekės eksporto kainos ir normaliosios vertės skirtumas, žr. Juozas Radziukynas ir kt., *supra* note, 10: 199; Edmond McGovern, *supra* note, 116: 25.1. Akcentuotina, jog būtent dempingo marža lemia ar (i) bus konstatuotas dempingo faktas (jis pripažįstamas tuomet, kai eksporto kaina yra mažesnė nei normalioji vertė)); (ii) kokio dydžio antidempingo muistas bus nustatytas – antidempingo muto suma neviršija nustatyto dempingo skirtumo, tačiau ji turėtų būti mažesnė už šį skirtumą, jei šio mažesnio muto užtektų ES pramonei padarytai žalai pašalinti.
- 581 Importuojant iš ne rinkos ekonomikos valstybių prekės normalioji vertė ES apskaičiuojama pagal trečiosios rinkos ekonomikos valstybės gaminio kainą, kuriai nustatyti yra vartojami diskretyvūs vertinamieji kriterijai, pavyzdžiui, trečioji rinkos ekonomikos valstybė turėtų būti parenkama „*pagrįstu*“ (išskirta autoriaus – *aut. p.*) būdu ir „*tinkamai*“ (išskirta autoriaus – *aut. p.*) atsižvelgiant į visą atrankos metu pateiktą patikimą informaciją vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 1225/2009 2 straipsnio 7 dalies „a“ punktu; identiškos nuostatos yra įtvirtintos ir šiuo metu galiojančiame Reglamente (ES) 2016/1036. Akivaizdu, kad būtent trečiosios rinkos ekonomikos valstybės duomenų pasirinkimo pagrįstumas ir tinkamumas tapo bei kol kas išlieka dažnu ginčų objektu tiek PPO, tiek ir ESTT lygmeniu. Žr. „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentą (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.
- 582 Edwin Vermulst and Brian Gatta, *supra* note, 125: 143-157.
- 583 Šiuo aspektu pastebėtina, jog tokie pobūdžio teisiniai dokumentai (valstybių prisijungimo prie PPO protokoli, kurie nustato specialias jų narystės PPO sąlygas) tarptautinės ekonominės teisės doktrinoje paprastai yra pripažįstamas privalomą teisinę galią turinčiais teisės šaltiniais, kurie gali būti taikomi *inter alia* sprendžiant tarptautinius prekybinius ginčus (nors dėl jų tikslaus hierarchinio santykio kitų tarptautinės teisės šaltinių atžvilgiu nėra vieningos nuomonės), žr. John H. Jackson, William J. Davey and Alan O. Sykes, Jr. *Legal Problems of International Economic Relations: Cases, Materials and Text (5th Ed.)* (New York: West Group Publishing, 2008), 220-221; Thomas H. Au, *supra* note, 547: 112-113; Julia Quin, „The Conundrum of WTO Accession Protocols: In Search of Legality and Legitimacy“, *Virginia Journal of International Law* 55, 2 (2015): 414.
- 584 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China, WT/DS405/R. Priimta 2011 m. spalio 28 d.; 7.69 punktas.

dukto gamintojų veiklos sąlygas (ar jos atitinka rinkos ekonomikos požymius)⁵⁸⁵, tačiau kitose Protokolo normose (15 punkto „d“ papunktyje) šios nuostatos taikymas buvo apribotas penkiolikos metų laikotarpiu (*angl.* „in any event, the provisions of subparagraph (a)(ii) shall expire 15 years after the date of accession“)⁵⁸⁶. Šiuo aspektu pažymėtina, jog teisės doktrinoje⁵⁸⁷ sutinkama, kad imperatyvių teisinių priešasčių taikyti tokį statusą Kinijos Liaudies Respublikos bei jos gamintojų atžvilgiu bent jau po 2016 m. gruodžio mėn. nėra. Tačiau 2016 m. birželio 8 d. priėmus ES Antidempingo reglamento (ES) 2016/1036 redakciją, Kinijos Liaudies Respublika ir toliau buvo laikoma ne rinkos ekonomikos šaliimi: jos gamintojams dempingo marža numatyta skaičiuoti rinkos ekonomikos valstybėms nustatyta tvarka tik tuo atveju, jei jie įrodo, kad veikia rinkos sąlygomis⁵⁸⁸. Akivaizdu, jog tokios metodologijos taikymas⁵⁸⁹ nulėmė ir naujo ES bei Kinijos Liaudies Respublikos prekybinio PPO ginčo inicijavimą 2016 m. gruodžio mėn., kuris iki šiol nėra išnagrinėtas⁵⁹⁰.

Pastebėtina, jog ne rinkos ekonomikos valstybės statuso taikymo teisėtumą Kinijos Liaudies Respublika kvestionavo taip pat ir analizuojamoje byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*, tačiau PPO Ginčų nagrinėjimo taryba jos pozicijos šiuo klausimu nepalaikė, t. y., remdamasi Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolo 15 dalies nuostatomis, konstatavo, jog ES turėjo teisę taikyti specifinę antidempingo metodologiją Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu⁵⁹¹. Tokios išvados buvo padarytos ir kitose, ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu

585 *Angl.* „The importing WTO Member may use a methodology [...] if the producers under investigation cannot clearly show that market economy conditions prevail (išskirta autoriaus – aut. p.)“, žr. „Protocol on the Accession of the People's Republic of China to the WTO, WTL/432, 23 November 2001“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 liepos 1 d., https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/completeacc_e.htm#chn. Taip pat žr. paaiškinimus dėl ne rinkos ekonomikos valstybės statuso taikymo Kinijos Liaudies Respublikai disertacijos priede Nr. 2.

586 *Ibid.*

587 Žr. pvz. Chien-Huei Wu, *supra* note, 128: 263-305, p. 297; Wentong Zheng, „Trade Law's Responses to the Rise of China“, *Berkeley Journal of International Law* 34, 2 (2016): 124-125, 156-157.

588 Pavyzdžiui, šiame reglamente (2 str. 7 d. „b“ punktas) Kinijos Liaudies Respublika faktiškai priskiriama prie ne rinkos ekonomikos valstybių grupės, nustatant, jog „atliekant su importu iš Kinijos Liaudies Respublikos [...] bei bet kurios ne rinkos ekonomikos valstybės, kuri tyrimo pradžios dieną yra Pasaulio prekybos organizacijos narė, susijusius antidempingo tyrimus“ jos atžvilgiu yra taikomos specialios taisyklės, žr. Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

589 Pavyzdžiui, 2017 m. ES Parlamente buvo svarstomas Komisijos pasiūlymas netaikyti Kinijos Liaudies Respublikai ne rinkos ekonomikos valstybės statuso atliekant antidempingo tyrimus (atsižvelgiant į tai, jog tolesnis jo taikymas gali sukelti naujų teisinių ginčų PPO institucijose ir ES teismuose), kartu sugriežtinant bendras prekybos apsaugos priemonių taikymo taisykles, šis pasiūlymas iš esmės vėliau realizuotas priimant reglamentą (ES) 2017/2321. Žr. „Briefing EU Legislation in Progress. Protection from dumped and subsidised imports (19 June 2017)“, European Parliament, žiūrėta 2017 rugpjūčio 10 d., http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595905/EPRS_BRI%282017%29595905_EN.pdf.

590 Byla *DS516: European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies (2016)*, žr. disertacijos priedą Nr. 5.

591 Pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublika argumentavo, jog ES taikoma antidempingo metodologija neužtikrina objektyvių galimybių Kinijos Liaudies Respublikos gamintojams įrodyti tai, kad jie veikia rinkos ekonomikos sąlygomis, šiam argumentui PPO nepritarė; žr. PPO Ginčų nagrinėjimo

nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2010 m. sausio 1 d. išnagrinėtuose ginčiuose, pavyzdžiui, byloje *European Communities – Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China (2009)*⁵⁹². Kita vertus, PPO Ginčų nagrinėjimo taryba apibrėžė ir konkrečius kriterijus, kuriais apribojama šalių diskrecija taikant šią metodologiją. Ji nurodė, kad iš esmės, vadovaujantis Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 9.2 straipsnio nuostatomis kiekvienam žinomam eksportuotojui ir gamintojui, o ne prekes tiekiančiai valstybei kaip visumai, turėtų būti nustatyta individuali dempingo marža ir antidempingo muitas (būtent šiuo aspektu ginčijamo ES reglamentų nuostatos dėl bendrų antidempingo muitų nustatymo visos valstybės atžvilgiu buvo pripažintos neatitinkančiomis PPO teisės normų)⁵⁹³. Tokiu būdu tiek šioje byloje, tiek ir ankstesnio lyginamojo laikotarpio byloje *European Communities – Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China (2009)*⁵⁹⁴, buvo padarytos visiškai identiškios išvados. PPO ginčų sprendimo institucijos kvestionavo ES prezumpciją, kad ne rinkos ekonomikos ar taip vadinamo “pereinamojo pobūdžio” ekonomikos valstybių atžvilgiu (kur valstybės įsikišimas į prekių kainų nustatymą/rinkos iškraipymai dideli, kaip nurodoma tiek GATT susitarime⁵⁹⁵, tiek ir ES teisėje, pavyzdžiui, reglamente (ES) Nr. 2017/2321⁵⁹⁶) yra teisėta taikyti lanksčią antidempingo metodologiją, nesiremiančią bendraisiais Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo principais ir ypač nuostatomis dėl individualaus antidempingo muitų pobūdžio⁵⁹⁷. Kita vertus, pastebima ir tai, jog PPO ginčų

---

tarybos ataskaitą byloje European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China, *supra* note, 584; 7.556-7.557 punktai.

- 592 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities – Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China*, WT/DS397/AB/R. Priimta 2011 m. liepos 15 d.; 290 punktas.
- 593 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China*, *op. cit.*; 7.92 punktas.
- 594 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities – Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China*, WT/DS397/AB/R, *op. cit.*, 354 punktas.
- 595 Žr. GATT susitarimo I priedas „Pastabos ir papildomos nuostatos dėl VI straipsnio“, 1 dalies 2 punktas; „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.
- 596 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15 (žr. reglamento 1 str. 1 d. 1 p.).
- 597 Pažymėtina, jog PPO teisėje nėra eksplicitiškai išaiškinta rinkos ekonomikos valstybės sąvoka, tačiau teoriniu lygiu (W. Goode, 2007) ji paprastai apibrėžiama kaip ekonomika, kurioje kainų mechanizmas nustato, kas yra gaminama ir kuo prekiaujama. Atsižvelgiant į tai, jog kainų sistemos funkcionavimą Kinijos Liaudies Respublikos ekonomikos sąlygomis labai įtakoja valstybės subsidijos, valstybinis planavimas ir kiti valstybės intervencijų būdai, ES ir kai kurios kitos pasaulio valstybės (pavyzdžiui, JAV) taikydama prekybos apsaugos multus vertino (-a) Kinijos Liaudies Respublikos kaip ne rinkos ekonomikos valstybę, plačiau žr. Walter Goode, *Dictionary of Trade Policy Terms, 5th edition* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 274; Francis Snyder, „The Origins of the Nonmarket Economy: Ideas, Pluralism and Power in EC Anti-Dumping Law about China“, *European Law Journal* 7, 2 (2001): 370-372; Donald C. Clarke, „China: Creating a Legal System for a Market Economy“, *The George Washington University Law School Public Law and Legal Theory Working Paper* 396 (2007): 1-24; Tong Qui, *supra* note, 127: 171; Commission Staff Working Document on Significant Distortions in the Economy of the People’s Republic of

sprendimo institucijos vis tik pripažino jos narių (ES) diskreciją kai kuriuos antidempingo muitų nustatymo metodologijos elementus tokiais atvejais reguliuoti savarankiškai⁵⁹⁸, pavyzdžiui, pasirinkti kriterijus, kuriais remiantis atrenkamos trečiosios valstybės siekiant pagal jų duomenis nustatyti produkto normaliąją vertę⁵⁹⁹. Atsižvelgiant į šiuos precedentes, autoriaus nuomone, galima daryti išvadą, jog specialios antidempingo metodologijos nuostatos, taikytinos Kinijos Liaudies Respublikos ar kitų trečiųjų valstybių atžvilgiu, iš esmės gali būti įtvirtinamos ES priimtuose muitų teisės aktuose, t. y. gali egzistuoti specialus teisinis reguliavimas šiuo klausimu⁶⁰⁰. Tačiau šis reguliavimas, visų pirma, turėtų atitikti PPO teisės aiškinimo praktiką (formuojamą PPO ginčų sprendimo institucijų) ir, antra, taikant šias specialias normas (specialią metodologiją) antidempingo tyrimų metu muito mokesčio mokėtojams suteikiamos tinkamos procedūrinės garantijas (pavyzdžiui, dėl jų statuso individualaus įvertinimo)⁶⁰¹.

Tokiu būdu, galima konstatuoti, jog pagrindinė konceptuali PPO bylos *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)* reikšmė ES priimtų muitų teisės aktų, taikomų prekybiniuose santykiuose su Kinijos Liaudies Respublika ir kitomis trečiosiomis šalimis, raidai yra sietina su šioje byloje akcentuota individualaus vertinimo būtinybe, kaip tinkama teisine prielaida individualizuotų antidempingo muitų nustatymui. Pastebėtina, jog ir teisės doktrinoje taip pat gana kritiškai buvo vertinama ankstesnė ES pozicija dėl bendro pobūdžio antidempingo muitų nustatymo visiems konkrečios valstybės gamintojams (importuotojams), akcentuojant, kad tokia situacija nulemia sistemingą sankcijų taikymą dėl įprastinių kainodaros procesų, o ne dėl nesąžiningos prekybos atvejų⁶⁰². Be to, kai kurie autoriai (profesorai J. L. Dunoff ir M. O. Moore) argumentavo, jog aptariamoje byloje ginčytos ES taisyklės dėl bendrų antidempingo muitų nustatymo visiems konkrečios valstybės gamintojams (importuotojams), t. y. taip vadinama „vienos valstybės vieno muito“ taisyklė, neatitinka realios šiuolaikinės ekonominės situacijos. Kadangi globalizacijos sąlygomis prekės gamyba ir jos realizavimo etapai yra išskaidomi įvairiose valstybėse, todėl nustatant antidempingo muitus kiekvienu atveju bū-

---

China for the Purposes of Trade Defence. Brussels, 20.12.2017. SWD(2017) 483 final/2*, European Commission, žiūrėta 2018 kovo 1 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/december/tradoc_156474.pdf.

598 Wentong Zheng, *supra* note, 587: 725; Chien-Huei Wu, *supra* note, 128: 282-284.

599 Panašią išvadą dėl prekių normaliosios vertės nustatymo PPO ginčų sprendimo institucijos padarė ir kitose bylose, žr. pvz. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaitą byloje Egypt — Definitive Anti-Dumping Measures on Steel Rebar from Turkey, WT/DS211/R, Priimta 2002 m. rugpjūčio 8 d.; 7.333-7.335 punktai.

600 Šiuo metu tokios nuostatos yra įtvirtintos reglamente (ES) Nr. 2017/2321 nurodytuose reglamente (ES) 2016/1036 2 straipsnio 6 dalies pakeitimuose, žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

601 Įvertinus šias aplinkybes, disertacijoje autoriaus nėra siūloma atsisakyti aukščiau nurodytuose ES priimtuose muitų teisės aktuose įtvirtintos galimybės taikyti atskirų trečiųjų valstybių atžvilgiu specialią dempingo nustatymo metodologiją, tačiau akcentuojama būtinybė procedūrinius jos taikymo aspektus labiau suderinti su PPO teise, žr. disertacijos priedą Nr. 17 ir jame pateikiamas 2.1.13, 2.1.15, 2.1.18 rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo.

602 Lingling He, *supra* note, 574: 630.

tina vertinti visas individualių gamintojų veiklos sąlygas, o ne jų formalią priklausomybę atitinkamai valstybei⁶⁰³. Kita vertus, yra išsakoma ir nuomonių, jog tokių muitų taikymas būtų pagrįstas (net ir įvertinus analizuojamą PPO ginčų sprendimo institucijų praktiką), jei įrodinėjimo našta tokiu atveju tektų ES (jos institucijoms) ir jos įrodytų, kad visi atitinkamos valstybės gamintojai yra susiję tokiais glaudžiais funkciniais bei sisteminiais ryšiais, jog gali būti vertinami kaip viena visuma (ko nebuvo padaryta byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*)⁶⁰⁴.

Autoriaus vertinimu, apibendrinant šias įvairias teisės doktrinos pozicijas bei byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)* ir kitose susijusiose ankstesnio lyginamojo laikotarpio bylose⁶⁰⁵ PPO ginčų sprendimo institucijų išsakytus argumentus, būtina atkreipti dėmesį į keletą aspektų. Visų pirma, precedentas suformuluotas šioje byloje turėtų būti vertinamas kaip įpareigojimas antidempingo muitus laikyti ne sankcija, kuri kovojant su importo mokesčių vengimu taikoma visų pasirinktų trečiųjų šalių (valstybių) atžvilgiu, nustačius galimus nesąžiningos prekybos atvejus, o individualaus pobūdžio ekonomine priemone, kuria siekiama pašalinti dėl nesąžiningos prekybos padarytą žalą⁶⁰⁶. Tai, savo ruožtu, paskatino tiek teisinio reguliavimo pokyčius (šiuo metu galiojantis Reglamentas (ES) 2016/1036, skirtingai nei ankstesnės jo redakcijos, nesieja antidempingo muitų nustatymo visai importuojančiai valstybei su ta aplinkybe, kad jai buvo suteiktas ne rinkos ekonomikos valstybės statusas⁶⁰⁷) tiek, netiesiogiai, ir TT praktiką, kurioje vėliau ne kartą buvo pabrėžta individualaus atskirų gamintojų (importuotojų) vertinimo būtinybė nustatant antidempingo muitus net ir tais atvejais, kai Komisijos vertinimu, tai galėtų trukdyti tyrimui (sudarytų papildomą administracinį krūvį)⁶⁰⁸. Kita vertus, pastebėtina, jog šie ES priimtų muitų teisės aktų ir juos aiškinan-

603 Jeffrey L. Dunoff and Michael O. Moore, *supra* note, 569: 177.

604 Michelle Q. Zang, „EC - Fasteners: Opening the Pandora's Box of Non-Market Economy Treatment“, *Journal of International Economic Law* 14, 4 (2012): 884. Melisa Healy and Quentin Azau, „The European Union's Practice Relating to Imports from Non-Market Economy Countries: An Examination of the WTO Panel's Report in the Chinese Iron or Steel Fasteners Case“, *International Trade Law and Regulation*, 17 (2011): 74.

605 Žr. pavyzdžiui, PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą byloje European Communities – Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China, WT/DS397/AB/R, *supra* note, 592, 292, 300 punktai.

606 Pastebėtina, jog nacionalinių teismų praktikoje (Lietuvos Respublikoje) analizuotu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) mokesčių ginčų bylose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo antidempingo muitais buvo vadovaujamasi ir skirtinga teorine koncepcija, t. y. šių muitų taikymas iš esmės buvo vertinamas kaip teisinė sankcija, kas nulėmė specifines teises pasekmes, pavyzdžiui, paskirstant įrodinėjimo našta tarp muitinės įstaigų ir mokesčių mokėtojų, plačiau ši problematika nagrinėjama disertacijos 4.3.2 poskyryje.

607 Kartu pastebėtina, jog Reglamentas (ES) 2016/1036 (9 str. 5 d.) vis tik nenustato absoliutaus draudimo įvesti antidempingo muitus visos importuojančios valstybės atžvilgiu, jei muitų nustatyti kiekvienam tiekėjui yra „nepraktiška“ (panaši formuluotė „netikslinga“ yra vartojama ir Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 9.2 straipsnyje); žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).

608 Žr., pavyzdžiui, sujungtas bylas C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Com-

čios TT praktikos pokyčiai kol kas nesukūrė aiškios ir skaidrios teisinio reglamentavimo aplinkos ES lygmeniu, kadangi iki šiol nėra apibrėžta (išaiškinta), kokiais konkrečiais atvejais būtų galima teisėtai nukrypti nuo individualaus vertinimo ir kokių administracinių procedūrų atliekant antidempingo tyrimus turėtų būti laikomasi tam, kad būtų tinkamai užtikrinama visų suinteresuotų subjektų teisė į individualų jiems taikytiną muitų režimą (autorius vertinimu, tokių taisyklių nėra net ir naujajame Reglamente 2017/2321, kuriuo pakoreguotos anksčiau galiojusios nuostatos⁶⁰⁹).

Kita vertus, būtina pastebėti, jog analizuojamu laikotarpiu nemažai prekybinių ginčų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos kilo ir dėl jos taikomos tarptautinės prekybos tarifinio reguliavimo klausimų (žr. disertacijos priedą Nr. 5) didžioji dalis tokių ginčų buvo susijusi su prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymu (Kinijos Liaudies Respublikoje), be to, jų teisinė prigimtis buvo panaši ir lyginant su ginčais, kuriuos Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu inicijavo ir kito ekonominiu požiūriu svarbios pasaulio valstybės (pavyzdžiui, JAV)⁶¹⁰. Tokiu būdu, galima konstatuoti, jog vertinant Kinijos Liaudies Respublikos taikomas tarptautinės prekybos tarifinio reguliavimo priemones, vienos iš pagrindinių problemų kyla būtent antidempingo muitų reglamentavimo srityje. Pastebėtina, jog pirmąjį dešimtmetį Kinijos Liaudies Respublikai įstojus į PPO (nuo 2001 m.) mokslinėje literatūroje įvairūs autoriai (pavyzdžiui, dr. X. Zhang, Tian Yu⁶¹¹) paprastai kritikavo procedūrinius šio reglamentavimo aspektus Kinijoje, t. y. viešumo (skaidrumo) užtikrinimą vykdant antidempingo tyrimus - ribotą galimybę suinteresuotiems asmenims gauti informaciją apie tyrimuose dalyvaujančių subjektų pateiktus įrodymus ar susipažinti su detaliais priimamais sprendimų argumentacija (motyvacija)⁶¹².

Kita vertus, detali ES ir Kinijos Liaudies Respublikos prekybinių ginčų analizė PPO lygmeniu leidžia konstatuoti, kad jie analizuojamu laikotarpiu neapsiribojo vien tik ginčais dėl antidempingo priemonių nustatymo procedūrinių aspektų. Pavyzdžiui, ES skundu inicijuotame ginče *China — Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union (2010)*⁶¹³, kuriame ES pirmą kartą kvestionavo Kinijos

---

missioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, 2016 EU:C:2016:74, 129-133 punktai. Atkreiptinas dėmesys, jog nors šioje byloje TT pažymėjo, kad neturi pagrindo remtis PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos sprendimu byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*, motyvuojant sprendimą buvo remiamasi analogiškais teisiniais argumentais pabrėžiant individualaus vertinimo ir individualaus režimo nustatymo būtinybę.

- 609 Šie klausimai nekartą buvo nagrinėjami ES lygiu analizuojamo laikotarpio TT praktikoje ir yra plačiau pristatomi disertacijos 3.1 skyriuje.
- 610 Mark Wu, „Antidumping in Asia's Emerging Giants“, *Harvard International Law Journal* 53, 1 (2012): 161.
- 611 Xin Zhang, *International Trade Regulation in China* (London: Bloomsbury Publishing, 2006), 178-236; Tian Yu, „The 10 Major Problems with the Anti-Dumping Instrument in China“, *Journal of World Trade* 39, 1 (2005): 97-103
- 612 Kinijos Liaudies Respublikoje taikomos procedūrinės normos, apibrėžiančios teisę į gynybą, kiek tai susiję su atliekamais antidempingo tyrimais, buvo plačiai kritikuojamos ir tiriamu laikotarpiu (po 2010 m.), žr. pvz. Müslüm Yılmaz et al., *supra* note, 115: 334-335.
- 613 Ginčas buvo sprendžiamas ES ir Kinijos Liaudies Respublikos konsultacijomis, žr. bylą *DS407: China — Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union (2010)*, disertacijos priedas Nr. 3.

Liaudies Respublikos taikomus prekybos apsaugos muitus, buvo keliami ir materialinio pobūdžio klausimai. ES kvestionavo ar Kinijos Liaudies Respublika, įvesdama antidempingo muitus iš ES importuojamoms plieninėms tvirtinimo detalėms bei nustatydamas ES bendrovių bendrųjų sąnaudų ir pelno dydį, sudarė galimybes sąžiningai palyginti prekių eksporto kainą ir normaliąją vertę apskaičiuojant dempingo maržą, taip pat ar panaudojo objektyvų metodą, pagrindžiant ES kilmės tvirtinimo detalių poveikį Kinijos Liaudies Respublikos vidaus rinkai bei materialinę žalą jos (Kinijos Liaudies Respublikos) pramonėi⁶¹⁴. Kita vertus, daugiausiai teisinių diskusijų⁶¹⁵ sukėlė kitas šio ginčo aspektas – atsakomasis Kinijos Liaudies Respublikos pritaikytų antidempingo muitų pobūdis. Šiuo aspektu būtina pažymėti, jog Kinijos Liaudies Respublika ginčijamus antidempingo muitus nustatė *inter alia* motyvuodama ir tuo, jog analogiškus muitus ES dar 2009 m. pritaikė identiškiems jos produktams (taip pat metalinėms tvirtinimo detalėms)⁶¹⁶ ir tokių atsakomųjų priemonių taikymo galimybę reaguojant į kitų valstybių (regionų) nustatytas “diskriminacines” prekybos apsaugos priemones numatė Kinijos Liaudies Respublikos Nuostatų dėl antidempingo (*angl.* - Regulations of the People's Republic of China on Anti-Dumping) 56 straipsnis⁶¹⁷. Autoriaus vertinimu, nagrinėjant Kinijos Liaudies Respublikos veiksmus šiuo aspektu kyla probleminis klausimai ar: (i) tokios priemonės yra leistinos ir teisėtos vien tik grindžiant jas poreikiu atsakyti į kitos šalies (*inter alia* ES) veiksmus prekybos apsaugos priemonių srityje ir (ii) ar tokiu atveju jos gali būti taikomos neatlikus detalios ekonominės analizės, kuri patvirtintų dempingo faktą? Pastebėtina, jog tarptautinėje praktikoje yra fiksuojama ir daugiau atvejų, kai valstybės taiko antidempingo muitus kaip atsakomojo pobūdžio priemonę, pavyzdžiui, tai yra gana įprasta besivystančių pasaulio valstybių praktika, kuomet dėl didelių kaštų inicijuojant ginčą PPO prieš kitą šalį⁶¹⁸ ir ginčiant jos antidempingo muitus, pastarosios atžvilgiu yra tiesiog pritaikomos atsakomosios antidempingo priemonės⁶¹⁹.

Akcentuotina, jog PPO sutartis dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo⁶²⁰ visiškai aiškiai tiesioginio atsakymo į šį klausimą nepateikia, kadangi nors jame tokia

614 Lingling He, *supra* note, 574: 631-633.

615 Lisa Toohey, „China and the World Trade Organization: The First Decade“, *International and Comparative Law Quarterly*, 60 (2011): 796; Zhixiong Huang, *supra* note, 126: 49-48.

616 Šiuo klausimu PPO buvo pradėtas ginčas byloje *DS397: European Communities — Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China*, žr. disertacijos priedą Nr. 8.1.

617 „China - Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union - Request for Consultations by the European Union (2010), WT/DS407/1“, World Trade Organization, žiūrėta 2017 gruodžio 28 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds407_e.htm, 2.1 punktas; Lingling He, *op. cit.*: 631-633.

618 Atskirų autorių vertinimu (2015 m. duomenimis), viena tokio PPO ginčo stadija (ginčo išnagrinėjimas PPO Ginčų sprendimo kolegijoje) gali suinteresuotai šaliai kainuoti nuo 250,000 iki 750,000 JAV dolerių, žr. Chad P. Bown and Kara Reynolds, „Trade Flows and Trade Disputes“, *Review of International Organizations* 10, 2 (2015): 145-177.

619 Žr. plačiau Marc L. Busch, Erik Reinhardt and Gregory Shaffer, *Does Legal Capacity Matter? Explaining Dispute Initiation and Antidumping actions in the WTO. ICTSD Project on Dispute Settlement, Series Issue Paper No. 4.* (Geneva, Switzerland: International Centre for Trade and Sustainable Development, 2008).

620 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.

galimybė ir neminima (žr. nurodomo susitarimo 2-3 bei 9 str.), kartu nėra nustatyta ir tiesioginio draudimo valstybėms tokią praktiką taikyti⁶²¹. Akivaizdu, jog, tokiu atveju, kaip pastebi ir kiti autoriai, kyla teisinė problema, ar tokio pobūdžio nacionalines priemones galima priskirti vadinamajam „diskreciniam“ reglamentavimui, kuris pagal PPO teisę patenka PPO valstybių narių savarankiškai kompetencijai ir tokiu būdu negalėtų būti laikomas pažeidžiančiu tarptautinius įsipareigojimus⁶²². Kaip jau buvo minėta, ginče *China — Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union (2010)* PPO ginčų sprendimo institucijos nepateikė galutinio savo vertinimo šiuo klausimu. Tačiau, autoriaus nuomone, požiūris, kurio šiame ginče laikėsi Kinijos Liaudies Respublika nebūtų priimtinas, nes, kaip seka iš GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 9.1 bei 9.2 straipsnių nuostatų⁶²³, antidempingo muitai turėtų būti individualaus pobūdžio, susieti su realia ekonomine situacija bei žala vietos pramonei (jos pašalinimu), todėl savaime jie neturėtų būti kvalifikuojami kaip bendro pobūdžio sankcija taikoma kitos valstybės atžvilgiu. Toks požiūris į individualų bei ekonominį antidempingo muitų pobūdį atsispindėjo PPO ginčų sprendimo institucijų praktikoje byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*⁶²⁴, be to, panašios pozicijos laikėsi ir, pavyzdžiui, ESTT, analizuojamu laikotarpiu sprendžiamas ginčus dėl iš Kinijos importuotų prekių apmokestinimo antidempingo muitais⁶²⁵. Pastebėtina, jog ši problematika nors ir netiesiogiai, tačiau atsispindi ir nacionalinėje teismų praktikoje (Lietuvos Respublikoje), kur, pavyzdžiui, analizuojamu laikotarpiu mokesčiniuose ginčiuose dėl antidempingo muitų iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi pozicijos, kad taikant antidempingo muitus yra pabloginama mokesčio mokėtojo padėtis, todėl jų pagrįstumą turėti įrodyti muitinė⁶²⁶.

- 621 Pastebėtina, jog aiškaus atsakymo į šį klausimą kol kas nepateikia ir PPO ginčų nagrinėjimo praktika, kadangi nors kai kuriuose ginčiuose buvo pripažinta, kad šalys turi teisę imtis atsakomųjų veiksmų reaguodamos į kitų valstybių priemones, kuriais saugomasi nuo dempingo, juose nebuvo nagrinėjamas konkrečiai būtent antidempingo muitų teisėtumo klausimas, žr. pvz. PPO Arbitražo sprendimą byloje *United States - Anti-Dumping Act of 1916 (Original Complaint by the European Communities) Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU, WT/DS136/ARB*. Priimta 2004 m. vasario 24 d.
- 622 Zhixiong Huang, *supra* note, 126: 50; Sharif Bhuiyan, „Mandatory and Discretionary Legislation: the Continued Relevance of the Distinction under the WTO“, *Journal of International Economic Law* 5, 3 (2002): 571-604.
- 623 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.
- 624 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China, WT/DS405/R*, *supra* note, 584.
- 625 Žr. pvz. TT bylas C-249/10 P, *Brosmann Footwear (HK)* ir kt. v. Taryba, 2012 EU:C:2012:53, 38 punktas; C-337/09 P, Taryba v. *Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, 2012 EU:C:2012:471, 67-69 punktai; C-21/14 P, *Komisija v. Rusal Armenal*, 2015 EU:C:2015:494, 49 punktas.
- 626 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-146/2014“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/822890>, ir „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis A-261-144/2014“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/822908>. Jų motyvuojuojamoje dalyje teismas rėmėsi tuo pačiu argumentu, jog „pareiškėjas pagrindė jam naudingą ūkinę operaciją, o ne mokesčio lengvatą, kurią pagal pareigą tenka įrodinėti asmeniui, siekiančiam lengvatos, o antidempingo mokesčio pagrįstumą privalo įrodyti Muitinė“.

Atsižvelgiant į tai, galima konstatuoti, jog nacionalinių teismų praktikoje (Lietuvos Respublikoje) antidempingo muitų taikymas yra vertinamas kaip tam tikro pobūdžio neigiamo poveikio priemonė (faktiškai prilyginama sankcijai) nors, kaip jau buvo minėta, jų teisinė prigimtis neturėtų būti siejama su siekiu nubausti ar atgrasyti. Vadinas, tokiu atveju neturėtų būti taikomi ir skirtingi įrodinėjimo standartai vertinant antidempingo muitų apskaičiavimo teisėtumą ir pagrįstumą⁶²⁷.

Be to, analizuojamu laikotarpiu PPO lygmeniu nagrinėti prekybiniai ginčai tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos atskleidė ir kitų materialinio pobūdžio teisinio reguliavimo problemų, kilusių Kinijos Liaudies Respublikoje. Pavyzdžiui, byloje *DS425: China - Definitive Anti-dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the EU (2011)*⁶²⁸ buvo sprendžiami klausimai dėl to, jog Kinijos Liaudies Respublika nuo 2011 m. sausio 23 d. penkeriems metams įvesdama galutinius prekybos apsaugos (antidempingo) muitus (siekiančius nuo 33,5 iki 71,8 proc.) iš ES importuojamai rentgeno apžiūros įrangai neatliko tinkamo ginčo prekės eksporto kainos ir jos normaliosios vertės palyginimo, taip pat nepatiksino ginčo prekės eksporto kainos, išskaičiuodama nesusijusias išlaidas. Be to, ES tvirtino, kad Kinijos Liaudies Respublikos valdžios institucijos objektyviai neįvertino galimo importo dempingo kaina poveikio kainoms Kinijos Liaudies Respublikos vidaus rinkoje, taip pat teigė, kad konstatuojant dempingo faktą nebuvo įvertintas priešastinis ryšys tarp ginčo prekių importo ir žalos vietos pramonei atsiradimo⁶²⁹. Taigi, galima konstatuoti, jog nagrinėjamoje byloje ES ginčijo visus svarbiausius materialinius teisinius aspektus, svarbius antidempingo muitų nustatymui⁶³⁰. Be to, papildomai kėlė ir procedūrinius klausimus, kurių pobūdis yra panašus į tuos aspektus, kurie buvo identifikuoti ir mokslinėje literatūroje nagrinėjant Kinijos Liaudies Respublikos prekybos apsaugos priemonių taikymo praktiką, t. y. kvestionuojama Kinijos Liaudies Respublikos veiksmus nurodė, kad ji nesuteikė galimybės susipažinti su atitinkama antidempingo tyrimo informacija ir pateikė nepakankamą paaiškinimą dėl antidempingo muitų nustatymo argumentacijos⁶³¹.

Vis tik analizuojant byloje priimtą PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos sprendimą, kuris buvo priimtas Kinijos Liaudies Respublikos nenaudai, būtina pastebėti, kad pagrindinis jo akcentas buvo būtent materialinis teisinis, t. y. buvo pagrįstas tuo, jog Kinijos Liaudies Respublika, įvesdama antidempingo muitus ginčo prekėms, neatliko tinkamo su ginčo preke susijusių kainų palyginimo nustatydama vidaus rinkos galimai patiriamą materialinę žalą⁶³². Atkreiptinas dėmesys, jog iš esmės Sutartyje dėl 1994 m. GATT susitarimo

627 Plačiau ši problema nagrinėjama disertacijos 4.3.2 poskyryje. Autoriaus vertinimu, ją galėtų padėti spręsti ir atitinkami ES priimtų muitų teisės aktų pokyčiai, žr. pvz. disertacijos 17 priedą, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo (2.2.3 rekomendaciją).

628 PPO byla *DS425: China - Definitive Anti-dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the EU (2011)*, žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir Nr. 5.

629 PPO byla *DS425: China - Definitive Anti-dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the EU (2011)*, *supra* note, 628.

630 Kad būtų pripažintas importas dempingo kaina, eksporto kaina turi būti mažesnė už normaliąją vertę, be to, antidempingo priemonės nustatomos tik jeigu importas dempingo kaina daro žalą vietos pramonei (*inter alia* egzistuoja priešastinis ryšys tarp importo dempingo kaina ir įtariamą žalą); Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 197, 200-201;

631 Lingling He, *supra* note, 574: 635.

632 Gustav Brink, „Appropriate Price Comparisons in Anti-dumping Investigations: Apples-to-Apples or Starking-to-Starking?“, *Global Trade & Customs Journal* 8 (2013): 129-130.

VI straipsnio įgyvendinimo (3 str. 1-2 d.)⁶³³ materialinės žalos vietos pramonei (gamintojams), kaip dempingo konstatavimo sąlygos, samprata yra siejama su būtinybe nustatyti ar produktai dempingo kaina importuojami daug mažesnėmis kainomis, palyginti su vietos pramonės panašių produktų kainomis taip pat įvertinti ar toks importas smarkiai nusmukdė kainas, ar labai trukdė kainoms kilti⁶³⁴. PPO vertinimu, nustatant galimo prekių importo dempingo kaina poveikį panašių prekių vietos (vidaus) kainoms turėtų būti remiamasi tais pačiais prekių panašumo kriterijais, kurie yra naudojami atliekant palyginimą tarp prekės eksporto kainos ir jos normaliosios vertės (nustatomos remiantis panašaus produkto pardavimo vidaus rinkoje duomenimis)⁶³⁵. Pabrėžtina, jog būtinybė atlikti tinkamą prekių kainų palyginimą įtariamo dempingo atvejais (nustatant žalos egzistavimą) buvo akcentuota ir kituose PPO institucijų sprendimuose, pavyzdžiui, byloje *DS 414: China - Countervailing and Anti-dumping duties on grain oriented flat-rotted electrical steel from the United States (China - GOES) (2010)*⁶³⁶. Komentuojant šiuos PPO institucijų sprendimus, teisės doktrinoje yra plačiai diskutuojama dėl tikslių kriterijų, kurie naudotini nustatant prekių panašumą tokiu atveju⁶³⁷. Vis tik autoriaus vertinimu, PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos sprendimo byloje *DS425: China - Definitive Anti-dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the EU (2011)* lingvistinė ir tekstinė analizė leidžia daryti išvadą, jog PPO atmetė formalaus ir plataus požiūrio lyginant prekes bei nustatant jų panašumą galimybę. Pavyzdžiui, vien tik identiška ginčo prekės rūšis ar kategorija (skaitytuvai (*angl.* – scanners), skirti aptikti objektams), papildomai neįvertinus individualių jos naudojimo savybių ar ypatumų, negali būti tinkamu kriterijumi, pagrindžiant prekių panašumą⁶³⁸. Nors šis precedentas, visų pirma, aktualus taikant prekybos apsaugos priemones (antidempingo muitus)⁶³⁹, tačiau galima konstatuoti, kad jis, kaip bendras principas, neabejotinai svarbus ir kitose muitų teisinio reguliavimo srityse, pavyzdžiui, nustatant ar panašiomis prekėms taikomi muitų tarifai bei jų lengvatos nepažeidžia nedis-

633 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.

634 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 201.

635 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union, WT/DS425/R. Priimta 2013 m. vasario 26 d.; 7.51 punktas.

636 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje China - Countervailing and Anti-dumping duties on grain oriented flat-rotted electrical steel from the United States (China - GOES), WT/DS414/AB/R Priimta 2012 m. spalio 18 d.; 200 punktas.

637 Rachel Liechti, Tobias Naef and Tetyana Payosova, „The Jurisprudence of the World Trade Organization in 2013“, *Swiss Review of International and European Law* 24, 2 (2014): 259-260; Petros C. Mavroidis et al., "International Trade Law. Eleventh Revised Report of the Committee“, *International Law Association Washington Conference* 76 (2014): 617-618.

638 PPO Ginčų nagrinėjimo taryba nustatė, jog Kinijos Liaudies Respublikos valdžios institucijos, atlikdamos ginčo prekės (skaitytuvų, skirtų aptikti objektams) palyginimą su vidaus rinkoje parduodamos prekėmis, neatsižvelgė į jų naudojimo sąlygas, pavyzdžiui, energijos sunaudojimo lygmenį, todėl atliktas prekių kainų palyginimas buvo pripažintas nepagrįstu, žr. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union, WT/DS425/R, *supra* note, 635; 7.65, 7.68, 7.97 punktai.

639 Cecilia J. Elizondo, „Review of 2013 World Trade Organization Decisions and Consultations Lodged to the Dispute Settlement Body“, *Manchester Journal of International Economic Law* 10, 3 (2013): 432.

kriminavimo principo, taip pat atliekant prekių tarifinį klasifikavimą. Be to, pastebėtina, jog ir galiojančioje ES reglamento Nr. 2016/1036 „Dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“ versijoje, 1 straipsnio 4 dalyje šiuo metu yra vartojama gana abstrakti „panašaus produkto“ sąvoka⁶⁴⁰, kurią, atsižvelgiant į nagrinėjamoje PPO byloje *DS425: China - Definitive Anti-dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the EU (2011)* būtų tikslinga sukonkretinti ir suformuluoti kitaip, nurodant, kad panašiu produktu laikomas ir „produktas, kuris nors ir nebūdamas visais atžvilgiais panašus, atsižvelgiant į jo individualias fizines ir technines savybes, naudojimo ypatumus bei kokybės ir kainos santykį (išskirta ir siūloma įrašyti autoriaus – aut. p.)“⁶⁴¹, turi nagrinėjamąjį produktą labai primenančių požymių⁶⁴². Pastebėtina, jog toks siūlytinis teisinis reglamentavimas labiau atitiktų ir ESTT formuojamą praktiką, *inter alia* taip pat ir tiriamo laikotarpio (po 2010 m. sausio 1 d.) ginčiuose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamų prekių apmokestinimo antidempingo muitais. Pavyzdžiui, byloje *C-232/14, Portmeirion Group*⁶⁴³, ESTT nagrinėjo situaciją, kurioje buvo ginčijama ar pagrįstai ir teisėtai Kinijos Liaudies Respublikos kilmės keraminiams stalo ir virtuvės reikmenims buvo nustatytas galutinis antidempingo muftas, nors, remiantis ieškovo (Britanijos keraminių reikmenų gamintojos ir Kinijos Liaudies Respublikos kilmės keraminių produktų importuotojos įmonės *Portmeirion Group UK Ltd*) pateiktais argumentais antidempingo muitu apmokestinami skirtingi produktai (skirtingi keraminiai reikmenys) nebuvo panašūs ir homogeniški, todėl ir nebuvo negalima laikyti, kad jie yra vienas produktas ar panašus produktas⁶⁴⁴. Pastebėtina, jog nors ESTT ir nesirėmė autoriaus aukščiau analizuojama PPO ginčų nagrinėjimo praktika ir akcentavo, kad, teismo vertinimu, PPO teisėje, t. y. PPO sutartyje dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo, „nepatikslinkta „atitinkamo produkto“ (t. y. dempingo kaina parduodamo produkto – aut. p.) sąvokos apimtis“⁶⁴⁵, galutinė jo savarankiška išvada buvo ta, kad nors produktai „skiriasi stiliumi, forma ir ypatybėmis“, tačiau jie „turi tas pačias esmines fizines ir technines savybes“,

640 Šio reglamento taikymo tikslais panašus produktas apibrėžiamas kaip „produktas, kuris yra tapatus, kitaip sakant, visais atžvilgiais panašus į aptariamą produktą, o jei tokio produkto nėra – kitas produktas, kuris nors ir nebūdamas visais atžvilgiais panašus, turi aptariamą produktą labai primenančių požymių“; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

641 Į tokių, konkretesnio pobūdžio kriterijų taikymo būtinybę buvo atkreiptas dėmesys ir kitame TT sprendime, priimtame byloje, priskirtinoje tiriamų bylų grupei (dėl antidempingo muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms, žr. bylą *C-595/11, Steinel Vertrieb GmbH v. Hauptzollamt Bielefeld*, *supra* note, 33, 44 punktas.

642 Atkreiptinas dėmesys, jog tokia siūlytina Reglamento formuluotė labiau atitiktų ir PPO sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2 straipsnio 6 dalies nuostatas, kuriose, apibrėžiant „tapačios arba panašios prekės“ sąvoką nurodoma, jog būtina įvertinti ar ši prekė „*charakteristikomis* (išskirta autoriaus – aut. p.) labai primena tiriamąją prekę“, t. y. akcentuojama būtinybė vertinti individualias prekės savybes (charakteristikas), o ne tik jos bendruosius (išorinius) požymius; žr. „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedą, Sutartį dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.

643 Byla *C-232/14, Portmeirion Group UK Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*, 2016 EU:C:2016:180

644 *Ibid.*, 37 punktas.

645 *Ibid.*, 38, 40-41 punktai.

tokie produktai, antidempingo muitų taikymo kontekste, negali būti laikomi skirtingais („heterogeniniais“)⁶⁴⁶. Autoriaus nuomone, akivaizdu, jog čia taip pat akcentuojama būtinybė vertinti ne tik produkto rūšinius požymius, bet ir jų individualias savybes⁶⁴⁷, kas dar kartą suponuoja būtinybę tobulinti (tikslinti) esamą teisinį reguliavimą, siekiant išvengti galimų teisės taikymo klaidų bei prekybinių konfliktų nustatant antidempingo muitus tiek Kinijos Liaudies Respublikos, tiek ir kitų trečiųjų valstybių kilmės prekėms. Šią išvadą papildomai patvirtina ir naujausia aktuali TT praktika tiriamos kategorijos bylose, pavyzdžiui, byloje C-376/15 P, *Changshu City Standard Parts Factory ir Ningbo Jinding Fastener*, kur TT pripažino nepagrįsta ES Bendrojo teismo išvadą, kad produktų panašumą gali lemti ir vien tik lyginamų produktų rūšių „panašių kainų“ nebuvimas, o ne, pirmiausia, jų objektyvias savybes (rūšį, modelį) apibūdinantys požymiai ir detalus kainų palyginimas, jas koreguojant ir atsižvelgiant į šias kainas veikiančius skirtumus⁶⁴⁸. Būtina pastebėti, jog ankstesnėje jau minėtoje TT praktikoje su produkto kaina susiję kriterijai(-us) taip pat buvo laikomi svarbiais nustatant produktų panašumą (ar skirtingumą), tačiau jų taikymas, skirtingai nei ES Bendrasis teismas buvo nusprendęs byloje C-376/15 P užginčydamas jo sprendime, buvo siejamas ne su formalus kainų panašumo, o produktų kokybės ir kainos santykio vienodumo nustatymu (tokiu būdu įvertinant kainas veikiančius skirtumus, pavyzdžiui, produktų konkurencijos rinkoje sąlygas)⁶⁴⁹. Autoriaus vertinimu, atsižvelgiant į šiuos skirtingus TT praktikos pavyzdžius, taip pat galima daryti išvadą, jog šiuo metu ES priimtuose muitų teisės aktuose (antidempingo reglamentuose) vartojamos gana abstrakčiai apibrėžtos „panašaus produkto“ sąvokos aiškinimas kol kas gali būti nepagrįstai išplečiamas, priskiriant jam netgi ekonominius požymius (kriterijus), todėl, vertinant jį ir šiuo aspektu, ateiityje turėtų būti tikslinamas⁶⁵⁰.

Klausimai susiję su vietos pramonei padarytos žalos ir dempingo kaina importuojamų prekių poveikio panašių prekių kainoms vidaus rinkoje nustatymu buvo nagrinėjami ir kitoje analizuojamu laikotarpiu Kinijos atžvilgiu ES inicijuotame PPO ginče *DS460: China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless*

646 Byla C-232/14, *Portmeirion Group UK Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*, *supra* note, 643; 48 punktas. Pabrėžtina, jog komentuojamame sprendime (51 punktas) TT taip pat eksplicitiškai pabrėžė, jog „skirtingi produktai, kuriems taikomas antidempingo muitas, gali sudaryti tą patį produktą ir todėl vienas tyrimas yra pateisinamas“.

647 Papildomai atkreiptinas dėmesys, jog panašios bendrosios praktikos dėl skirtingų prekių panašumo nustatymo GATT susitarimo nuostatų taikymo tikslais, laikėsi ir PPO ginčų sprendimo institucijos kitose ginčų bylose (neapsiribojant vien tik tiriamų valstybių kategorija). Šioje praktikoje buvo akcentuojama, jog prekių panašumas (priklauso ne vien nuo jų objektyvių savybių (objektyvaus panašumo) ar galutinės paskirties rinkoje, bet ir nuo individualių ypatybių, tokių kaip prekių vartotojų skoniai bei įpročiai, žr. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities: Measures Affecting Asbestos and Products Containing Asbestos*, WT/DS135/AB/R. Priimta 2001 m. kovo 12 d.; 101-102 punktai; PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *United States — Standards for Reformulated and Conventional Gasoline*, WT/DS2/AB/R. Priimta 1996 m. balandžio 29 d., 6.8 punktas.

648 Byla C-376/15 P, *Changshu City Standard Parts Factory ir Ningbo Jinding Fastener v. Taryba*, 2016 EU:C:2016:928; 58-59, 68-69 punktai.

649 Byla C-595/11, *Steinel Vertrieb GmbH v. Hauptzollamt Bielefeld*, *supra* note, 33, 44 punktas.

650 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 2.1.2 rekomendaciją.

Tubes (“HP-SSST”) from the European Union (2013)⁶⁵¹. Jame buvo ginčijami 2012 m. lapkričio mėn. Kinijos pradėti taikyti nuo 9,7 iki 11,1 proc. dydžio antidempingo muitai ES kilmės aukštos kokybės nerūdijančio plieno besiūliams vamzdžiams, naudojamiems kaip elektros jėgainių įrangos dalis⁶⁵². Pastebima, jog dėl šių muitų taikymo nuo 2009 m. iki 2012 m. pab. ginčo prekių importo mastas (iš ES į Kiniją) sumažėjo 4,5 karto, t. y. nuo 90 mln. EUR 2009 m. iki 20 mln. EUR 2012 m.⁶⁵³ Be to, aiškinant šio ginčo priežastis paprastai atkreipiamas dėmesys į tai, jog aukštos kokybės nerūdijančio plieno vamzdžių vietinės gamybos skatinimas buvo numatytas Kinijos valstybiniame 12-ajame penkmečio plane (2011-2015 m.), kaip vienas iš vidaus plieno pramonės restruktūrizavimo ir plėtros prioritetų⁶⁵⁴. Tokiu būdu šiuos antidempingo muitus Kinijos Liaudies Respublika panaudojo ir kaip vietos pramonės plėtros politikos priemonę, ir kaip atsakomąją priemonę į ES taikomas prekybos apsaugos priemones Kinijos Liaudies Respublikos plieno gaminių eksportui⁶⁵⁵. Apibendrinant šias aplinkybes, konstatuotina, jog analizuojamo ginčo inicijavimas patvirtina tai, jog prekyba plieno pramonės gaminiais pastaruoju metu tradiciškai išlieka viena iš jautriausių sričių tarptautinės prekybos reguliavime, kadangi būtent šioje srityje suinteresuotos šalys dažniausiai bando protekcionistinio pobūdžio priemonėmis apsaugoti vietos pramonę⁶⁵⁶. Šią aplinkybę patvirtina ir tai, jog analizuojamu laikotarpiu tokios reguliavimo priemonės (antidempingo įvairiems muitai plieno gaminiams) ir ginčai PPO lygmeniu dėl jų buvo inicijuojami, pavyzdžiui, ir prekybiniuose ES santykiuose su Rusijos Federacija⁶⁵⁷, tai atsispindi ir tiriamu laikotarpiu TT nagrinėtose bylose⁶⁵⁸.

651 PPO byla *DS460: China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes* (“HP-SSST”) from the European Union (2013), disertacijos priedai Nr. 3 ir Nr. 5. Pastebėtina, kad šiame ginče buvo keliami ir procedūrinio pobūdžio klausimai, tačiau minėti materialiniai teisiniai aspektai (žalos egzistavimas ir galimo dempingo poveikis prekių kainoms) yra vertinami kaip esminiai; žr. taip pat Dukgeun Ahn and Maurizio Zanardi, „China - HP-SSST: Last Part of Growing Pains?“, *Economics Working Paper Series* 7, 2016: 14.

652 Umair H. Ghorri, *supra* note, 568: 121-122.

653 Weihuan Zhou and Shu Zhang, „Beyond ChAFTA: China’s (Ab)use of Anti-Dumping Measures”, *University of New South Wales Law Research Series* 57 (2016): 14.

654 *Ibid.*

655 Analogiško pobūdžio antidempingo muitai 2012 m. buvo pritaikyti ir Japonijos kilmės plieninių vamzdžių importui, šias Kinijos Liaudies Respublikos nustatytas priemones Japonija užginčijo PPO byloje „DS454: China – HP SSST (Japan) (2012)“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 sausio 22 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds454_e.htm.

656 Hylke Vandenbussche, Maurizio Zanardi, Luigi Guiso and Christian Schultz, “What Explains the Proliferation of Antidumping Laws”, *Economic Policy* 23, 53 (2008): 103; Michael Moore and Mark Wu, “Antidumping and Strategic Industrial Policy: Tit-for-Tat Trade Remedies and the China–X-Ray Equipment Dispute”, *World Trade Review* 14, 2 (2015): 241, 254.

657 Žr. PPO bylas *DS494: European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia — (Second complaint) (2015)*; *DS474: European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (2017)*; *DS521: European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia*; disertacijos priedas Nr. 6.

658 Žr. TT bylas *C-143/14, TMK Europe GmbH v. Hauptzollamt Frankfurt (Oder)*, 2015; *C-374/12, „Valimar“ OOD prieš Nachalnik na Mitnitsa Varna*; *C-419/08, Trubowest Handel ir Makarov prieš Tarybą ir Komisiją*, 2010; *C-191/09 P, Taryba prieš Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP*, 2012; disertacijos priedas Nr. 10.

Analizuojant PPO ginče *DS460: China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SSST”) from the European Union (2013)* priimto PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ir Apeliacinio komiteto sprendimų teisinę reikšmę muitų teisinių santykių reguliavimui galime pastebėti kelis aspektus. Visų pirma, šiame ginče PPO Ginčų nagrinėjimo taryba ir vėliau – Apeliacinis komitetas – priėmė Kinijos Liaudies Respublikai nepalankius sprendimus⁶⁵⁹ Jų esminiais argumentais buvo tai, jog, panašiai kaip ir anksčiau aptartoje byloje *DS425: China - Definitive Anti-dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the EU (2011)* Kinijos Liaudies Respublika, pritaikydama antidempingo muitus, neatliko tinkamos galimai dempingo kaina importuojamų prekių poveikio prekių vidaus rinkos kainai analizės (nenustatė ar dėl ginčo prekių importo sumažėjo panašių prekių kainos vietinėje (vidaus rinkoje), t. y. nenustatė priežastinio ryšio tarp žalos vietos pramonei ir ginčo prekių importo⁶⁶⁰. PPO Apeliacinio komiteto vertinimu⁶⁶¹, taikant abstrakčiai apibrėžtas PPO Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 3.2 straipsnio nuostatas, apibrėžiančias importo dempingo kaina poveikio vidaus kainoms vertinimą, būtina atlikti detalių šių kainų palyginimą, kuris negali apsiriboti vien tik statiško pobūdžio matematinio palyginimu (konstatavimu, jog pasirinktu laiko momentu pastebimas matematinis kainų skirtumas). Priešingai, atliekant tyrimą būtina vertinti dinamišką kainų pokyčių raidą tyrimo laikotarpiu, pagrįsti ar egzistuoja dėsningos jų didėjimo arba mažėjimo tendencijos, taip pat ar vietos kainų sumažėjimas buvo staigus, įvykęs per trumpą laiko tarpą. Akcentuotina, jog panašias išvadas PPO ginčų sprendimo institucijos padarė ir kitose bylose, pavyzdžiui, byloje *China–Autos (US) (2012)*⁶⁶². Todėl, sutinkant ir su teisės doktrinos atstovų (pavyzdžiui, R. Pal) išsakytais vertinimais, galima konstatuoti, jog egzistuoja būtinybė tobulinti antidempingo tyrimų metodologiją PPO valstybėse narėse bei konkretizuoti tyrimų standartus, taikomus nustatant žalą vietos pramonei (detaliai apibrėžiant kainų palyginimo procedūras, palyginamųjų kainų atrankos kriterijus)⁶⁶³. Autoriaus vertinimu, nors analizuojama byla buvo susijusi su, visų pirma, Kinijos Liaudies Respublikos teisinio reguliavimo priemonėmis, tačiau ji neabejotinai svarbi ir ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimui. Atkreiptinas dėmesys, jog šiuo metu galiojančio ES reglamento 2016/1036 “Dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėms nesanchių valstybių” 3 straipsnio 5 ir 9 dalys jokių de-

659 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SSST”) from the European Union (2013)*, WT/DS460/AB/R. Priimta 2015 m. spalio 14 d.; 6.1-6.2 punktai.

660 Andrew D. Mitchell and Thomas J. Prusa, „China–Autos: Haven’t We Danced this Dance Before?“, *World Trade Review* 15, 2 (2016): 309.

661 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SSST”) from the European Union*, WT/DS460/AB/R, *op. cit.*, 5.159 punktas.

662 PPO ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje *China — Anti-Dumping and Countervailing Duties on Certain Automobiles from the United States*, WT/DS440/4. Priimta 2013 m. rugsėjo 25 d.

663 Pavyzdžiui, kaip gerosios praktikos pavyzdį galima identifikuoti JAV pradėtą taikyti antidempingo tyrimų praktiką, kuomet analizuojamos importuotojų ir JAV gamintojų tiekiamų prekių kainos kiekvieną ketvirtį tiriamu laikotarpiu (paprastai naudojamas trejų metų trukmės laikotarpis) ir, siekiant nustatyti ar egzistuoja importuojamų prekių poveikis vidaus kainoms, lyginamas ketvirčių, kuriais importo kainos buvo didesnės bei mažesnės už vietos gamintojų kainas, skaičius; Rajib Pal, „Trade remedy injury determinations following WTO Appellate Body rulings“, *International Law Office* 1, 29 (2016): 2.

talių kriterijų ar metodikos importuojamų ir vidaus (vietos) kainų palyginimui nenumato⁶⁶⁴, todėl būtų tikslinga jį papildyti nustatant įpareigojimus atlikti objektyviais kriterijais pagrįstą ilgalaikę lyginamų kainų pokyčių ir tendencijų analizę, siekiant nustatyti ar kainų pokyčiai buvo staigūs ir įvyko per trumpą laiką tarpą⁶⁶⁵.

Apibendrinant tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos kilusius analizuotus tiriamo laikotarpio PPO lygmeniu nagrinėtus ginčus dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo būtina pažymėti, kad iš esmės juose buvo keliami antidempingo tyrimų atlikimo ir antidempingo muitų nustatymo metodologijos atskirų elementų teisėtumo klausimai⁶⁶⁶. Visų pirma, aptariant ES taikytas(-omas) šios srities priemones bei praktiką, kuri buvo ginčijama byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*⁶⁶⁷, pastebėtina, jog praktinio pobūdžio problemų analizuojamu laikotarpiu sukėlė ir iki šiol sukelia Kinijos Liaudies Respublikai antidempingo tyrimuose taikomas ne rinkos ekonomikos valstybės statusas. Nors remiantis Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimais, padarytais 2017 m., ši sąvoka buvo pakeista „valstybės, kurioje yra didelių iškraipymų, nepriklausančių nuo laisvosios rinkos veiksnių“ sąvoka, tiek ankstesnės, tiek šiuo metu galiojančios sąvokos taikymas nulėmė (gali nulemti) specifinį dempingo maržos skaičiavimą, lanksčias trečiosios valstybės, kurios duomenys naudojami prekių normaliosios vertės skaičiavimui, parinkimo taisykles⁶⁶⁸. Be to, ES priimtuose muitų teisės aktuose iki šiol nėra įtvirtinta aiškių, tiksliai apibrėžtų procedūrų, taikytinų užtikrinant individualų Kinijos Liaudies Respublikos gamintojų, kaip rinkos ekonomikos subjektų ar subjektų, veikiančių laisvosios rinkos veiksnių sąlygomis (atsižvelgiantį aktualią terminologiją) statusą, t. y. kyła subjektų, kuriems taikomi antidempingo muitai individualaus vertinimo problema, kuri yra tiek praktinio, tiek teisinio pobūdžio. Antra, PPO ginčai ES inicijuoti Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu atskleidė ir tai, kad nustatant antidempingo muitus yra ne visuomet yra užtikrinamas tinkamas žalos vietos pramonei, kaip būtinos šių muitų taikymo sąlygos, nustatymas, pavyzdžiui, tiriant ir vertinant dempingo kainą importuojamų prekių poveikį panašių prekių palyginamosioms vidaus (vietos) kainoms. Kaip patvirtino PPO institucijų sprendimai bylose *China - Definitive Anti-dumping Duties*

664 Reglamento (ES) 2016/1036 3 straipsnio „Žalos nustatymas“ 3 dalyje yra tik nurodoma, jog vertinant importo dempingo kainą poveikį kainoms turi būti atsižvelgiama į tai, „ar produktai dempingo kainą yra importuojami žymiai mažesnėmis kainomis“ (t.y. naudojamas formalus matematinis kriterijus) arba (tik kaip alternatyvi sąlyga) atsižvelgiama į tai, kad „toks importas ženkliai nusmukdė kainas arba smarkiai trukdė kainoms kilti“ (nedetalizuojant jokių metodologinių nuostatų kaip tokia analizė turėtų būti atliekama); „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kainą iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

665 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 2.1.6 rekomendaciją.

666 ES taikytos metodologijos visų nuostatų teisėtumas *in corpore* buvo užginčytas tik PPO byloje *DS516: European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies (2016)*, tačiau joje nei tiriamu laikotarpiu, nei po jo jokio galutinio PPO institucijų sprendimų nebuvo priimta, žr. disertacijos priedą Nr. 3 ir Nr. 5.

667 Byla DS405: *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (2010)*, *supra* note, 548.

668 Žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kainą iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15 (2 str. 7 d.).

on X-Ray Security Inspection Equipment from the EU (2011) ir DS460: China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SSST”) from the European Union (2013)⁶⁶⁹, atliekant antidempingo tyrimus paprastai buvo vadovaujama formaliais žalos nustatymo kriterijais, kurių teisėtumo PPO ginčų sprendimo institucijos nepripažino. Nors šiose bylose buvo ginčijami būtent Kinijos Liaudies Respublikos priimti sprendimai, tačiau galima konstatuoti ir, kad ir ES teisės nuostatų analizė patvirtino, kad ES priimtuose muitų teisės aktuose (Reglamente (ES) 2016/1036)⁶⁷⁰ šie klausimai taip pat nėra detaliau sureguliuoti, todėl potencialiai gali kelti naujų prekybinių konfliktų ateityje, *inter alia* ir ES atžvilgiu. Pastebėtina, ir tai, jog nors PPO ginčų sprendimo institucijos minėtuose ginčiuose iš esmės vadovaujasi koncepcija, kad antidempingo muitai yra individualaus ekonominio poveikio priemonė, skirta pašalinti dėl nesąžiningos tarptautinės prekybos atsirandančią žalą, nacionalinėje praktikoje (Lietuvos Respublikoje) analizuotu laikotarpiu buvo vadovautasi ir priešinga samprata, vertinant šiuos muitus kaip sankciją ar teisinės atsakomybės formą. Taip pat būtina pastebėti, jog aptartoje ginčų kategorijoje kilo ir visiškai kokybiškai nauji teisiniai klausimai, susiję ir su aplinkos apsaugos aspektais⁶⁷¹, kurių nagrinėjimo praktika dar tik formuojasi, t. y. buvo kvestionuojamas paramos atsinaujinančių energijos šaltinių vartojimui teisėtumas pagal PPO teisę, kas neabejotinai turės reikšmės ir nacionaliniu lygiu ES valstybėse narėse (*inter alia* Lietuvos Respublikoje) įgyvendinamoms tokio pobūdžio programoms.

Pastebėtina ir tai, jog tiriamuose analizuojamo laikotarpio (po 2010 m. sausio 1 d.) PPO ginčiuose, ES inicijuotuose Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu, buvo keliamos ir **eksporto muitų teisėtumo bei šios muitų rūšies teisinio reguliavimo problemos**⁶⁷². Šiuo požiūriu akcentuotina PPO byla DS432: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (2012)⁶⁷³, kurioje ES ginčijo Kinijos Liaudies Respublikos eksporto muitus ir tarifines kvotas, taikomas naudingosioms iškasenoms: retiesiems mineralams, volframui ir molibdenui, taip pat Kinijos Liaudies Respublikos nustatytus apribojimus eksporto kvotų administravimui ir paskirstymui. Pareiškėjų prašymuose pradėti konsultacijas iš viso buvo nurodoma daugiau nei 30 šioje eksporto reguliavimo srityje Kinijos Liaudies Respublikos taikytų priemonių, kurios iš viso buvo svarbios daugiau kaip dviem šimtams skirtingais aštuonių skaitmenų tarifinio klasifikavimo kodais

669 PPO byla DS425: China - Definitive Anti-dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the EU (2011), *supra* note ir PPO byla DS460: China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SSST”) from the European Union (2013), žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir Nr. 5; „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15 (2 str. „6a“ dalis).

670 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

671 PPO byla DS452: European Union and certain Member States — Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector (2012), žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir Nr. 5. Pažymėtina, jog ši byla nebuvo tiesiogiai susijusi su muitų taikymu, todėl disertacijoje nebuvo plačiau analizuojama.

672 Tematinės analizės subtema 1.2, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

673 PPO byla DS432: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (2012), žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir Nr. 5.

Kinijoje klasifikuojamų prekių rūšių⁶⁷⁴. Pastebėtina, kad šioje byloje, kuri buvo užbaigta PPO Apeliacinio komiteto 2014 m. rugpjūčio 7 d. sprendimu⁶⁷⁵, PPO ginčų nagrinėjimo sprendimo institucijos, aiškindamos PPO teisės nuostatas, nesutiko su Kinijos Liaudies Respublikos pozicijos teisėtumu. Ginčo nagrinėjimo metu buvo nustatyta, kad Kinijos Liaudies Respublikos taikomų užsienio prekybos retaisiais mineralais priemonių bendras užsienio ir vidaus apribojimų poveikis yra susijęs su vietinės gavybos skatinimu ir užtikrina tai, kad šias medžiagas naudojantiems Kinijos Liaudies Respublikos gamintojams yra teikiamas privilegijuotas statusas (nustatytas lengvatinis naudojimosi jais režimas)⁶⁷⁶.

Autoriaus vertinimu, šis ginčas yra susijęs su dvejojo pobūdžio fundamentaliais teisiniais klausimais, turinčiais esminę reikšmę tarptautinės prekybos (muitų) teisės raidai ateityje. Visų pirma, jame buvo kvestionuojama eksporto muitų bei kitų eksporto apribojimų taikymo galimybė. Konstatuotina, jog teisės doktrinoje laikomasi gana nuoseklios pozicijos, jog eksporto muitai ar kitos eksporto reguliavimo priemonės GATT susitarimu ar kitais PPO susitarimais nėra draudžiamos⁶⁷⁷, jeigu jų dydis ar pobūdis nėra toks, kad iš esmės apriboja tarptautinės prekybos tam tikromis prekėmis galimybę⁶⁷⁸. Tokią poziciją ir lingvistinė bei sisteminė GATT susitarimo nuostatų analizė⁶⁷⁹ ir PPO ginčų sprendimo institucijų praktika suformuota analizuojamoje PPO byloje *DS432: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (2012)*, kur nei Ginčų nagrinėjimo taryba nei Apeliacinis komitetas nekvestionavo valstybių PPO narių teisės taikyti tokias prekybos reguliavimo priemones egzistavimo⁶⁸⁰. Kita vertus, šiuo konkrečiu atveju buvo susidurta su specifine teisinio reguliavimo situacija, kadangi Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolo nuostatos (11.3 punktas)⁶⁸¹ numatė, jog Ki-

674 Thomas Cottier, Ilaria Espa, Rachel Liechti-McKee and Tetyana Payosova, „The Jurisprudence of the World Trade Organization in 2014“, *Swiss Review of International and European Law* 25, 2015: 240-241.

675 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum, WT/DS431/AB/R; WT/DS432/AB/R; WT/DS433/AB/R*. Priimta 2014 m. rugpjūčio 7 d.

676 *Ibid.*, 5.193-5.194; 5.196-5.197, 5.219, 5.223 ir kt. punktai. Pastebėtina, jog panašias išvadas PPO ginčų sprendimo institucijos padarė ir išnagrinėjusios kitą analogišką ankstesnio lyginamojo laikotarpio (iki 2010 m. sausio 1 d.) ES ir Kinijos Liaudies Respublikos ginčą byloje *DS395: China — Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials*, žr. disertacijos 3 ir 8.1 priedus.

677 Žr. pvz. Liu Ying, „The Applicability of Environmental Protection Exceptions to WTO-Plus Obligations: In View of the China – Raw Materials and China – Rare Earths Cases“, *Leiden Journal of International Law* 27 (2014): 118.

678 Ilaria Espa, „The "Rhetoric" of Proliferation of Mineral Export Restraints and WTO Under-Regulation“, *Bocconi Legal Papers*, 2 (2013): 197-198; Han Xiuli and Bo Gao, „Export Taxes under the WTO System: China's Way Out of the Dilemma“, *Manchester Journal of International Economic Law* 10, 3 (2013): 337-340.

679 Pabrėžtina, jog pačiame GATT susitarimo tekste yra vartojama sąvoka „eksporto muitai“, kuriems taikomi analogiški kriterijai kaip ir importo muitams (žr. VI str. 1 d.). Šiuo aspektu eksporto muitų taikymo reguliavimas kardinaliai skiriasi nuo, pavyzdžiui, tranzito muitų, kurių taikymas yra imperatyviai uždraustas (GATT susitarimo V str. 3 d.). „Bendras susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

680 PPO byla *DS432: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (2012)*, žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir Nr. 5.

681 „Protocol on the Accession of the People's Republic of China to the WTO, WT/L/432, 23 Novem-

nijos Liaudies Respublika įsipareigoja panaikinti taikytus eksporto muitus arba apriboti jų dydį (specifinėms prekių rūšims), t. y. netaikyti aukštesnių muitų, nei numatyta Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolo 6-ame priede. Atsižvelgdamos į šį aspektą, PPO ginčų sprendimo institucijos pripažino, jog Kinijos Liaudies Respublika apribojo savo teises nustatyti eksporto muitus, įstojimo į PPO momentu susitarinama įtraukti šias nuostatas į Prisijungimo protokolą⁶⁸². Ši išvada yra labai svarbi tuo aspektu, jog teisiniu požiūriu PPO valstybių narių prisijungimo prie PPO protokolų nuostatos buvo pripažinti teisiškai įpareigojančiomis tarptautinėmis teisės normomis, kaip *lex specialis* turinčiomis pirmenybę bendrųjų PPO susitarimų normų atžvilgiu. Kita vertus, šis teisės aiškinimo precedentas patvirtina, tai, kad bendrosios tarptautinės prekybos taisyklės šiuo metu yra modifikuojamos ne tik preferencinių prekybos susitarimų pagalba⁶⁸³, bet ir kitų tarptautinės teisės aktų pagrindu. Autoriaus nuomone, ši tendencija vertintina kritiškai, - ji gali sudaryti prielaidas nevienodai vertinti skirtingų suverenų valstybių (PPO narių) statusą, jų teisių ir pareigų balansą⁶⁸⁴ ir netgi yra išskiriama kaip sisteminė PPO funkcionavimo problema⁶⁸⁵. Akivaizdu, kad ji ateityje galėtų būti sprendžiama tik reformuojant bei centralizuojant bendrąją PPO teisės sistemą bei pereinant prie universalių teisinių standartų taikymo visoms PPO valstybėms narėms, atsisakant individualių lengvatų ar išimčių. Priešingu atveju, kaip pastaruoju metu vis plačiau akcentuojama ir teisės doktrinoje⁶⁸⁶, ir toliau išliktų sąlygos tarptautinės prekybos teisės (įskaitant ir PPO teisę) fragmentacijai bei kartu išliktų objektyvi grėsmė visos PPO pagrindu sukurtos tarptautinės prekybos reguliavimo sistemos efektyvumui.

Pastebėtina, jog identifikuotos problemos egzistavimą patvirtina ir antrasis, nemažiau svarbus analizuojamame ginče keltas klausimas dėl GATT susitarime įtvirtintų bendrųjų normų ir su aplinkos apsauga susijusių jų nuostatų taikymo ginčo teisei situacijai. Konkrečiai, nagrinėjama ES ir Kinijos ginče, Kinijos Liaudies Respublika argumentavo savo poziciją dėl retųjų mineralų eksporto ribojimų būtinybės apeliuodama, visų pirma, į GATT susitarimo XX straipsnio 1 dalies „b“ ir „g“ punktuose numatytas išimtis⁶⁸⁷, numatančias galimybę nukrypti nuo bendrųjų tarptautinės prekybos reguliavimo nuostatų

---

ber 2001“, *supra* note, 585.

682 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum, WT/DS431/AB/R; WT/DS432/AB/R; WT/DS433/AB/R, *supra* note, 675, 5.64-5.65 punktai.

683 Ši problema buvo nagrinėjama disertacijos 1.1 poskyryje.

684 Kaip pavyzdį galime teisinio reguliavimo problemas, kurios iškilo Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokole įtvirtintus nuostata dėl ne rinkos ekonomikos valstybės statuso taikymo Kinijos Liaudies Respublikai prekybos apsaugos tyrimuose (žr. disertacijos priedą Nr. 2), taip pat žr. Julia Quin, *supra* note, 583: 392-393.

685 Žr. Umair Ghorī, „An Epic Mess: 'Exhaustible Natural Resources' and the Future of Export Restraints after the China - Rare Earths Decision“, *Melbourne Journal of International Law* 16 (2015): 415-417; Gustavo F. Ribeiro, „Export controls as industrial policy on natural resources: regulatory limitations on China – raw materials and China - rare earths cases“, *Brazilian Journal of International Law* 12, 2 (2014): 81-82.

686 Tokio Yamaoka, „Analysis of China's Accession Commitments in the WTO: New Taxonomy of More and Less Stringent commitments, and the Struggle for Mitigation by China“, *Journal of World Trade* 47, 1 (2013): 113-114; taip pat žr. Donald McRae, *supra* note, 255: 637.

687 „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

kai tai reikalinga žmogaus, gyvūnų ar augalų gyvybės ir sveikatos apsaugai arba senkančių gamtos išteklių konservavimui⁶⁸⁸. Pastebėtina, jog PPO ginčų sprendimo institucijos iš esmės nepaneigė galimybes taikyti šias nuostatas panašiose teisinėse situacijose⁶⁸⁹, tačiau nurodė, kad tai kiekvienu individualiu atveju yra vertintina atskirai ir priklauso nuo konkretaus ginčo aplinkybių⁶⁹⁰. Tačiau, byloje *DS432: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (2012)* vis tik buvo padaryta galutinė išvada, jog Kinijos Liaudies Respublika negali remtis nurodytomis išimtimis įvesdama eksporto muitus, kadangi Kinijos Liaudies Respublikos Prisijungimo prie PPO protokolo nuostatos (11.3 punktą) nustatė aiškiai apibrėžtą taisyklę (angl. „rule [...] clearly prescribed“) dėl jų taikymo tvarkos ir maksimalaus dydžio, nuo kurių nėra pagrindo nukrypti⁶⁹¹. Kita vertus, PPO Apeliacinis komitetas sutiko, kad GATT susitarimo XX straipsnio (visų pirma, 1 dalies „g“ punkto) išimtimis galėtų būti remiamasi nustatant kitus eksporto ribojimus (eksporto kvotas)⁶⁹², tačiau, kaip pastebi ir prof. M. Matsushita⁶⁹³, iš esmės laikėsi pozicijos, jog tokiu atveju valstybė privalėtų riboti ir šių išteklių gavybą ar vartojimą šalies viduje (ko nagrinėjamu atveju Kinijos Liaudies Respublika nepagrindė). Autoriaus nuomone, vertinant analizuojamos bylos *DS432: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (2012)* ir joje suformuluotų precedentų reikšmę tiek Kinijos ir ES prekybiniais santykiais, tiek ir platesniu tarptautinės prekybos kontekstu, būtina atsižvelgti į tai, kad ji iš esmės patvirtina tai, kad vis didesnę reikšmę tarptautinės prekybos reguliavime įgauna ne vien tik ekonominiai, bet ir aplinkosauginiai

- 688 Kinijos Liaudies Respublika rėmėsi nuostata, kad prisijungimo prie PPO protokolai turėtų būti laikomi neatsiejama PPO teisės (susitarimų) sisteminė dalimi, todėl neturėtų būti aiškinami ar taikomi atsietai nuo bendro jų turinio, šią poziciją palaikė(-o) ir atskiri teisės doktrinos atstovai, žr. Bin Gu and Chengjin Xu, „What if WTO Appellate Body Makes Mistakes: a Critique of Raw Materials and Rare Earths“, *China Legal Science* 3 (2015): 138-139; Matthieu Burnay and Jan Wouters, *The EU and China in the WTO: What Contribution to the International Rule of Law? Reflections in Light of the Raw Materials and Rare Earths Disputes. Working Paper No. 160* (Leuven: the Leuven Centre for Global Governance Studies, 2015), 12-13; Matthew Kennedy, *The Integration of Accession Protocols into the WTO Agreement*, *Journal of World Trade* 47, 1 (2013): 72-76.
- 689 Thomas Cottier, Ilaria Espa, Rachel Liechti-McKee and Tetyana Payosova, *supra* note, 674: 241.
- 690 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum*, WT/DS431/AB/R; WT/DS432/AB/R; WT/DS433/AB/R, *supra* note, 675; 5.62, 5.74 punktai. Šiuo aspektu galima sutikti su teisės doktrinoje išsakomais vertinimais, jog PPO ginčų sprendimo institucijų formuojama praktika yra siekiama riboti bei atidžiai prižiūrėti bendrojo teisinio reguliavimo išimčių taikymą, žr. Anne Orford, „Law, Economics, and the History of Free Trade: a Response“, *Journal of International Law and International Relations* 11, 2 (2015): 162-163.
- 691 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum*, WT/DS431/AB/R; WT/DS432/AB/R; WT/DS433/AB/R, *op. cit.*; 5.63 punktas.
- 692 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum*, WT/DS431/AB/R; WT/DS432/AB/R; WT/DS433/AB/R, *supra* note, 675, 5.161-5.162 punktai. Atkreiptinas dėmesys, kad taisyklių dėl tokių eksporto ribojimų taikymo Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokole nebuvo numatyta, žr. „Protocol on the Accession of the People's Republic of China to the WTO, WT/L/432, 23 November 2001“, *supra* note, 585.
- 693 Mitsuo Matsushita, „A Note on the Appellate Body Report in the Chinese Minerals Export Restrictions Case“, *Trade, Law & Development* 4, 2 (2012): 413, 419-420.

aspektai. Akivaizdu, jog PPO susitarimuose nėra įtvirtinta detalesnių aplinkosauginių taisyklių, o jų bendrųjų taisyklių (ir jų išimčių) platesnio aiškinimo galimybė (pavyzdžiui, grindžiant aplinkosauginių interesų užtikrinimo poreikiu) PPO ginčų nagrinėjimo praktikoje yra vertinama rezervuotai⁶⁹⁴. Todėl vis plačiau keliamas klausimas kaip suderinti aplinkosaugos poreikius ar valstybių suverenias teises vykdyti jų interesus atitinkančią aplinkosaugos politiką (pavyzdžiui, reguliuoti jų teritorinėje jurisdikcijoje esančių gamtinių išteklių gavybą⁶⁹⁵). Konstatuotina, jog šios teisinės problemos sprendimas ateityje yra neatsiejamas nuo pačių PPO susitarimų, pirmiausiai, GATT susitarimo reformos būtinybės⁶⁹⁶. Autoriaus vertinimu, kompromisas galėtų būti pasiektas detalizuojant GATT susitarimo XX straipsnyje įtvirtintų išimčių taikymo atvejų sąrašą⁶⁹⁷ (žr. šiuo klausimu disertacijos priedą Nr. 17, 1.1 rekomendaciją dėl teisės norminių aktų tobulinimo). Pastebėtina, jog nors Kinijos Liaudies Respublika formaliai įgyvendino aptariamą PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimą, teisinio reguliavimo problemos išlieka ir toliau⁶⁹⁸, ypač įvertinus tą aspektą, kad realių pokyčių Kinijos Liaudies Respublikos eksporto muitų sistemoje nebuvo atlikta⁶⁹⁹. Šią tendenciją patvirtina ir tai, kad 2016 m. ES vėl inicijavo naują

694 Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys ir į jau aptartus PPO ginčus (*inter alia* ir prekybinius ginčus tarp Kinijos Liaudies Respublikos bei ES), kuriuose buvo ginčijamas atsinaujinančių energijos išteklių gamybos šaltinių naudojimo skatinimo programų teisėtumas ir pateiktas jo vertinimas (PPO byla *European Union and Certain Member States — Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector (2012)*, žr. disertacijos priedą Nr. 5), taip pat žr. PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą byloje Canada: Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector & Canada: Measures Relating to the Feed-In Tariff Program, WT/DS412/AB/R and T/DS426/AB/R. Priimta 2013 m. gegužės 6 d.

695 Shi Jingxia and Yang Xingxing, „Reconciling Environmental Protection with Natural Resources Trade in International Law: a Perspective from China Rare Earths“, *Frontiers of Law in China* 10, 3 (2015): 564-565; Marco Bronckers and Keith E. Maskus, „China—Raw Materials: a controversial step towards evenhanded exploitation of natural resources“, *World Trade Review* 13, 2 (2014): 400; Ehab S. Abu-Gosh and Rafael Leal-Arcas, „The Conservation of Exhaustible Natural Resources in the GATT and WTO: Implications for the Conservation of Oil Resources“, *The Journal of World Investment & Trade* 14 (2013): 519.

696 Pažymėtina, jog panašūs vertinimai (pavyzdžiui, prof. T. Cottier) yra vis plačiau išsakomi ir teisės doktrinoje, žr. Thomas Cottier, Iñaria Espa, Rachel Liechti-McKee and Tetyana Payosova, *supra* note, 674: 241.

697 Pavyzdžiui, numatant nuostatą, kad aplinkosauginių išimčių taikymas yra leidžiamas visoms eksporto tarifinio reguliavimo priemonėms valstybėje susiklosčius ekstremaliai aplinkosauginei situacijai ar neišvengiamam pagrindinių gamtinių išteklių stygiui valstybės vidaus rinkoje, taip pat dėl kitų aplinkosauginių priežasčių tarp kurių minima būtinybė užtikrinti aplinką tausojančių technologijų plėtrą ar energijos gavybą iš atsinaujinančių šaltinių. Šiuo aspektu mokslinėje literatūroje ne kartą buvo akcentuojama būtinybė tiksliau reglamentuoti tarptautinės prekybos reguliavimo priemonių taikymą siekiant visai pasaulio bendruomenei svarbių aplinkosauginių tikslų, pavyzdžiui, kovoti su klimato atšilimu, žr. pvz. Robert Howse, *Climate Mitigation Subsidies and the WTO Legal Framework: A Policy Analysis* (International Institute for Sustainable Development, 2010), 21.

698 Šiuo aspektu pastebima bendra tendencija, jog esant ribotai svarbių gamtinių išteklių pasiūlai bei ribotiems jų ištekliams jų ekporto apribojimų taikymas ir ginčai dėl jų tampa vis dažnesni (tendencija fiksuojama nuo XX a. pab.), žr. pvz. Marian Radetzki, *A Handbook of Primary Commodities in the Global Economy* (Oxford: Oxford University Press, 2008), 66; Mitsuo Matsushita, *supra* note, 693: 420.

699 Kaip pastebima ir mokslinėje literatūroje, PPO sprendimas byloje DS432 buvo įgyvendintas panaikinant retiesiems mineralams (elementams) taikytas tarifines eksporto kvotas, tačiau nepateikiama

analogiško pobūdžio prekybinį ginčą byloje DS509: *China — Duties and other Measures concerning the Exportation of Certain Raw Materials*⁷⁰⁰(ginčas pastaruoju metu (iki 2017 m. gruodžio 31 d.) dar nebuvo išnagrinėtas).

Kartu pastebėtina, jog analizuojamu laikotarpiu PPO lygmeniu kilo ir **ginčai dėl įprastinių (konvencinių) importo muitų taikymo teisėtumo**⁷⁰¹ prekybiniuose santykiuose tarp ES ir Kinijos ir tai suponuoja detalesnės jų teisinės analizės būtinybę. Nors šiuose ginčiuose nebuvo keliami iš esmės nauji PPO teisės taikymo ir aiškinimo klausimai, tačiau pats tokių ginčų egzistavimo faktas, autoriaus nuomone, patvirtina būtinybę ES nustatant su muitų taikymu susijusias teisinio reguliavimo priemones tinkamai užtikrinti vieno iš pagrindinių PPO teisės principo, t. y. didžiausio palankumo prekyboje (skirtingų šalių prekių nediskriminavimo), įgyvendinimą. Pavyzdžiui, byloje *WT/DS492: European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products (2015)*⁷⁰². Šioje byloje Kinijos Liaudies Respublika ginčijo ES taikytas muitų tarifų lengvatų sistemos priemones skirtas atskirų konkrečių naminių paukščių mėsos produktų importo apmokestinimui bei įtvirtintas ES KN ir jos 2007 bei 2012 m. redakcijų papildymuose, nustatytuose Tarybos reglamentu (EB) Nr. 580/2007⁷⁰³ bei Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1218/2012⁷⁰⁴. Pagal šiuos reglamentus, apibrėžiant galimų muitų tarifų lengvatų (susietų su tarifinėmis kvotomis⁷⁰⁵) taikymą, buvo išskirtos dvi valstybės – Brazilija ir Tailandas, kurioms buvo nustatyti specifiniai individualūs (didžiausi) tarifinių kvotų dydžiai, bei visų kitų valstybių grupė (į ją pateko ir Kinijos Liaudies Respublika), kuriai nustatyti

---

duomenų apie eksporto muitų taikymo režimo pokyčius, žr. pvz. Jennifer Nekuda Malik, “China eliminates rare-earths quotas”, *MRS Bulletin* 40 (2015): 206.

- 700 Jame taip pat ginčijamos Kinijos Liaudies Respublikos numatytos eksporto reguliavimo priemonės, taikomos prekybai retaisiais mineralais, volframu ir molibdeniu, kurių gavyba yra itin reikšminga pasauliniams gamintojams; žr. ES kreipimąsi į PPO byloje DS509: „China - Duties and other Measures concerning the Exportation of Certain Raw Materials - Request for consultations by the European Union, WT/DS509/1“, World Trade Organization, Žiūrėta 2018 kovo 1 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds509_e.htm.
- 701 Tematinės analizės subtema 1.1, žr. disertacijos priedą Nr. 1.
- 702 Žr. PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaitą byloje *European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products*, *supra* note, 559.
- 703 „2007 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 580/2007 dėl Europos Bendrijos ir Brazilijos bei Europos Bendrijos ir Tailando susitarimų suderintųjų protokolų forma pagal 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl tarifų ir prekybos (1994 m. GATT) XXVIII straipsnį“, *Official Journal*, L 138 (2007).
- 704 „2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1218/2012 dėl Susitarimo pasikeičiant laiškais tarp Europos Sąjungos ir Brazilijos pagal Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (1994 m. GATT) XXVIII straipsnį dėl ES sąrašė, pridedamame prie 1994 m. GATT, nurodytai perdirbtai paukštiniai taikomų nuolaidų pakeitimo ir įgyvendinimo“, *Official Journal*, L 351 (2012).
- 705 Tarifinės kvotos, kurios apibrėžiamos kaip ES teisės aktų nustatytas tam tikras prekių kiekis, kuris per atitinkamą laikotarpį gali būti importuotas taikant mažesnę maito normą (nei nustatyta konvencinė ar preferencinė maito norma), taip pat yra priskiriamos prie ES užsienio prekybos tarifinio reguliavimo priemonių, todėl jų reglamentavimas ir taikymas yra glaudžiai susijęs su muitų reguliavimu ir paprastai nagrinėjamas kartu, žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 124; „Tariff Quotas“, European Commission. Žiūrėta 2018 m. vasario 20 d., https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/what-is-common-customs-tariff/tariff-quotas_en; „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199 (žr. 31 str.).

mažesni dydžiai⁷⁰⁶. Nors ES argumentavo savo sprendimus tuo, jog būtent Brazilija ir Tailandas buvo pagrindiniai paukštienos produktų tiekėjai į ES ir dėl šios objektyvios priežasties (suinteresuotumo prekės tiekimu) jų atžvilgiu buvo nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas⁷⁰⁷, šioje byloje PPO iš esmės palaikė Kinijos Liaudies Respublikos poziciją. Pavyzdžiui, PPO Ginčų sprendimo taryba nurodė, kad, vadovaujantis GATT susitarimo XIII straipsnio 2 dalies nuostatomis, ES taikytos priemonės negali būti laikomos teisėtomis, kadangi keičiant teisinio reguliavimo režimą ir nustatant muitų tarifų lengvatas (nustatytas tarifinių kvotų forma) turėjo būti individualiai atsižvelgta į visų valstybių situaciją ir atskirai įvertinta kokią svarbią paukštienos produktų pasiūlos rinkos dalį jos užima, juolab, kad Kinijos Liaudies Respublikos dalis nuo 2008 m. šioje rinkoje ženkliai išaugo⁷⁰⁸.

Autoriaus nuomone, šių PPO ginčų sprendimo institucijų formuojamų precedentų reikšmė muitų teisiniam reguliavimui ES (ir kitose trečiojoje valstybėse) yra esminė. Remiantis jais bet koks potencialus prekybos augimas (prekybos sąlygų pasikeitimas), net ir nesiejant jo su išskirtinai didelių prekybos apimčių susiformavimu, jau yra vertinamas kaip pakankamas teisinis pagrindas, sąlygojantis trečiųjų valstybių teisinį suinteresuotumą siekti joms nustatytų su muitais susijusių kiekybinių prekybos reguliavimo priemonių peržiūrėjimo *inter alia* pagal GATT susitarimo XIII straipsnį „Nediskriminacinis kiekybinių apribojimų taikymo principas“⁷⁰⁹, ir, priešingai, tokių pokyčių ignoravimas gali būti laikomas draudimo diskriminuoti principo pažeidimu. Tokiu būdu, galima konstatuoti, jog šioje byloje formuojami praktika dar kartą pabrėžė būtinybę užtikrinti, jog taikant muitų teisinio reguliavimo priemones būtų laikomasi nediskriminavimo principo, objektyviai įvertinant atskirų prekybos partnerių padėtį ir sudarant jiems vienodas galimybes pasinaudoti muitų lengvatomis⁷¹⁰, ne tik GATT susitarimo XIII straipsnio taikymo⁷¹¹, bet

706 Žr. „DS492: European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products. Summary of the dispute to date“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 sausio 15 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds492_e.htm; „European Union – Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products – Request for Consultations by China, WT/DS492/1“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 sausio 15 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds492_e.htm (žr. kreipimosi 2-3 psl.).

707 GATT susitarimo XIII straipsnio 2 dalies „d“ punktas numato, jog „tais atvejais, kai kvota yra paskirstyta tiekiančioms šalims, apribojimus taikanti Susitariančioji Šalis gali siekti susitarimo dėl kvotos paskirstymo visoms kitoms Susitariančiosioms šalims, kurios iš esmės suinteresuotos tos prekės tiekimu (išskirta autoriaus – aut. p.)“; žr. „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

708 Žr. PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaitą byloje European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products, *supra* note, 559, 7.404 – 7.406 punktai.

709 Panaši pozicija išsakoma ir teisės doktrinoje, žr. pvz. Chris Downes, „The Post-Brexit Management of EU Agricultural Tariff Rate Quotas“, *Journal of World Trade* 51, 4 (2017): 3.

710 Atkreiptinas dėmesys, jog nors PPO ginčų nagrinėjimo praktikoje skiriamas draudimo diskriminuoti principo taikymas muitų tarifams (GATT susitarimo I straipsnio 1 dalis) ir kiekybiniams prekybos apribojimams (GATT susitarimo XIII straipsnis), tačiau kartu pripažįstama, jog GATT susitarimo XIII straipsnis tik modifikuoja bendrojo draudimo diskriminuoti principo (GATT susitarimo I str. 1 d.) taikymą specifiniams atvejams; dėl šios priežasties PPO ginčų sprendimo institucijų praktika, formuojama taikant GATT susitarimo XIII straipsnio nuostatas, gali būti laikoma susijusia su bendrąja šio principo samprata, žr. pvz. PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą byloje EC – Bananas III (Article 21.5 – Ecuador II) / EC – Bananas III (Article 21.5 – US), WT/DS27/AB/RW2/ECU, WT/DS27/AB/RW/USA (2007). Priimta 2008 m. lapkričio 26 d.; 343 punktas.

711 Pastebėtina, jog atskirų autorių vertinimu, daugelį egzistuojančių tarifinių kvotų paskirstymo me-

ir platesniame kontekste, nustatant prekybos (*inter alia* paukštienos produktų) apribojimus ES⁷¹², juolab, kad tokio pobūdžio ginčai (kuriuose atsakovu buvo ES) buvo identifi-kuoti tiek tiriamame kontekste (prekybos su Indijos Respublika atvejais)⁷¹³, tiek ir kitomis trečiosiomis valstybėmis⁷¹⁴. Akivaizdu, jog viena vertus, šio klausimo sprendimas galėtų būti siejamas su galimybe peržiūrėti ir mažinti žemės ūkio produktams nustatytų tarifinių kvotų taikymo atvejų skaičių ES (atsižvelgiant į tai, kad jos (ypač vertinant jų nustatymo mechanizmą ir jo procedūras) gali būti laikomos potencialiai diskriminaciniu tarptautinės prekybos reguliavimo instrumentu)⁷¹⁵. Kita vertus, nagrinėjant konkrečiai maitų ir jų lengvatų taikymo sritį (susijusią su tiesioginiu šio disertacinio tyrimo objektu)⁷¹⁶, analizuojamas precedentas galėtų būti aktualus ir paskatinti tolesnę diskusiją tobulinant bendrųjų preferencijų prekybos sistemą ir jos pagrindu nustatomas maitų lengvatas.

Apibendrinant PPO praktiką ginčiuose tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos ir identifi-kuotas teisinio reguliavimo problemas galima konstatuoti, jog pagrindinė sritis išliko specialaus (ne rinkos ekonomikos) statuso taikymas Kinijos Liaudies Respublikai ir/ar jos kilmės asmenims (gamintojams, eksportuotojams) ir žalos nustatymo klausimai atliekant dempingo metodologinius skaičiavimus bei nustatant antidempingo muitus. Taip pat svarbios teisinio reguliavimo problemos išliko ir Kinijos Liaudies Respublikos taikytų eksporto maitų reglamentavimo srityje (kiek tai susiję su šių maitų taikymo teisiniu pagrindu įrodinėjimu), kita vertus, ES kontekste išryškėjo būtinybė užtikrinti vienodą, nediskriminacinį importo maitų tarifų lengvatų taikymą.

---

chanizmų įvairiose pasaulio valstybėse galima laikyti potencialiai diskriminaciniais, nes teisės pasinaudoti tarifinėmis kvotomis atskiroms valstybėms paskirstomos netolygiai, žr. Simon A. B. Schropp and David Palmeter, „Commentary on the Appellate Body Report in EC-Bananas III (Article 21.5): Waiver-Thin, or Lock, Stock, and Metric Ton?“, *World Trade Review* 9, 1 (2010): 31.

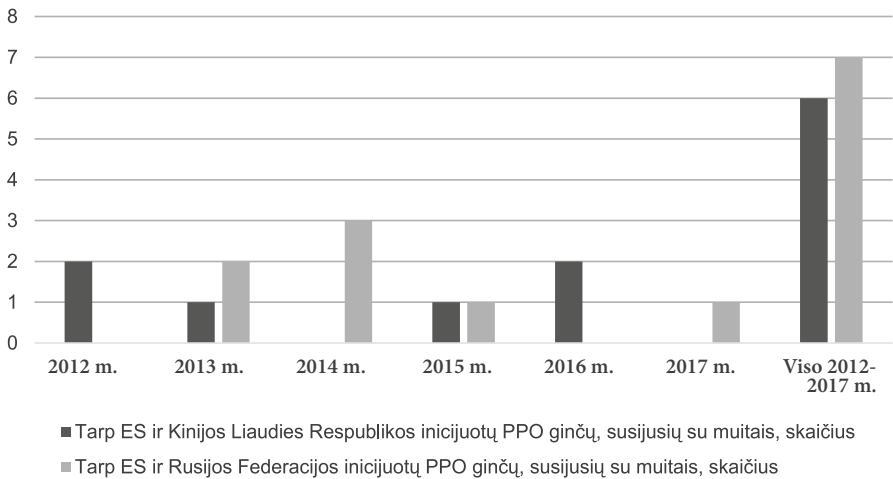
- 712 Bettina Rudloff, „Food Standards in Trade Agreements. Differing Regulatory Traditions in the EU and the US and Tips for the TTIP“, *SWP (Stiftung Wissenschaft und Politik) Comments*, 49 (2014): 2-3.
- 713 Žr. pavyzdžiui, PPO Apeliacinio komiteto atskaitą byloje European Communities - Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries, WT/DS246/AB/R. Priimta 2004 m. balandžio 7 d.
- 714 „European Communities – Measures Affecting the Importation of Certain Poultry Products, Communication from the EC and Brazil, WT/DS69/9 of 23 October 1998“, World Trade Organization, Žiūrėta 2018 kovo 20 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds69_e.htm.
- 715 Nors tarifinių kvotų taikymas (kaip išimtis iš bendros taisyklės) pagal GATT susitarimo XI straipsnio 2 dalį yra leidžiamas „bet kokia forma importuojamiems žemės ūkio ir žuivies produktams“, šios išimties taikymo efektyvumas ir tikslingumas buvo ne kartą kvestionuojamas tiek teisės, tiek ir kitų socialinių mokslų atstovų, žr. pvz. Michael Trebilcock and Kristen Pue, „The Puzzle of Agricultural Exceptionalism in International Trade Policy“, *Journal of International Economic Law* 18, 2 (2015): 233–260; Philip C. Abbott, „Tariff Rate Quotas: Failed Market Access Instruments?“, *European Review of Agricultural Economics* 29, 1 (2002): 109-130; Jean-Christophe Bureau and Stefan Tangermann, „Tariff Rate Quotas in the EU“, *Agricultural and Resource Economics Review* 29, 1 (2000): 70-80.
- 716 Pastebėtina, jog tarifinės kvotos, vertinant jų ekonominio poveikio mechanizmą gali būti laikomos importo maitų atmaina, tačiau, teisiniu aspektu, jų taikymas yra reglamentuojamas specialiosiomis GATT susitarimo XI ir XIII straipsnio normomis, apibrėžiančiomis kiekybinius (netarifinius) prekybos apribojimų taikymą, žr. pvz. Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 362; „Bendrasis susitarimas „Dėl maitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

2.2. Pasaulio Prekybos Organizacijos prekybinių ginčų dėl muitų kilusių tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos, teisinė analizė bei su jais susiję muitų teisinio reguliavimo klausimai

Kaip jau buvo minėta, Rusijos Federacija įstojo į PPO tik nuo 2012 m. rugpjūčio 22 d., tad ES ir Rusijos Federacijos tarpusavio prekyba pagal PPO teisę yra reguliuojama tik nuo 2012 m.⁷¹⁷ Šiuo aspektu Rusijos Federacijos statusas aktualiu tiriamu laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d.) ir ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu (nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2010 m. sausio 1 d.) iš esmės skiriasi nuo kitų nagrinėjamų BRICS regiono valstybių – Indijos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos, kurios tapo PPO narėmis daug anksčiau. Kita vertus, nors Rusijos Federacija PPO valstybe nare yra tik penkerius metus, per šį sąlyginai itin trumpą laikotarpį su Rusijos Federacija buvo pradėti net septyni⁷¹⁸ tarpusavio prekybiniai ginčai dėl tarifinių prekybos reguliavimo priemonių taikymo, kas yra aukščiausias skaičius lyginant šį rodiklį su visomis kitomis tiriamomis valstybėmis (septynerių metų laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. tarp Indijos Respublikos ir ES buvo pradėtas tik vienas ginčas dėl tarifinių prekybos reguliavimo priemonių taikymo, o su Kinijos Liaudies Respublika – devyni ginčai). Taigi, analizuodami **bendrašias ES ir Rusijos Federacijos PPO prekybinių ginčų dėl muitų tendencijas**, galime pastebėti, jog per trumpesnę laikotarpį (nuo 2012 m.) tarp ES ir Rusijos Federacijos kilo daugiau arba iš esmės tiek pat ginčų, kiek per ilgesnius laikotarpius tarp ES ir Indijos Respublikos ar Kinijos Liaudies Respublikos (žr. disertacijos priedus Nr. 3-8). Be to, vien tik per paskutinių tiriamų penkerių metų laikotarpį (skaičiuojant nuo Rusijos Federacijos įstojimo į PPO momento, t. y. 2012), bendras su muitais susijusių PPO prekybinių ginčų tarp Rusijos Federacijos ir ES skaičius viršijo analogiškų prekybinių ginčų su Kinijos Liaudies Respublika skaičių (žr. 4 pav.). Taip pat, kaip patvirtina žemiau pateikiama diagrama (4 pav.), kai kuriais paskutiniais tiriamo laikotarpio metais (pvz. 2014, 2017 m.) ES prekybiniai ginčai kilo vien tik su Rusijos Federacija (jokių naujų ginčų Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu nepradedant).

717 „Russian Federation and the WTO“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 rugsėjo 15 d., https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/russia_e.htm.

718 Iš viso nurodytu laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d.) PPO buvo inicijuoti septyni prekybiniai ginčai tarp ES ir Rusijos Federacijos, tačiau vienas iš jų – byla *Russian Federation – Measures on the Importation of Live Pigs, Pork and Other Pig Products from the European Union (2014)* – laikytinas nesusijusių su muitų teisiniais santykiais, kadangi šioje byloje buvo ginčijamas prekybos kiaušienis ir kiaušienos produktais draudimas (Rusijos Federacijos nustatytas ES šalims narėms Estijai, Latvijai, Lietuvai ir Lenkijai), pritaikytas dėl galimų sanitarinių reikalavimų pažeidimų (afrikinio kiaušiu maro užkrato pavojaus), žr. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *Russian Federation – Measures on the Importation of Live Pigs, Pork and Other Pig Products from the European Union*, WT/DS475/AB/R. Priimta 2017 m. vasario 23 d.

4 pav. Su muitais susijusių PPO ginčų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos skaičius ir jo pokytis (laikotarpiu nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)⁷¹⁹

Autoriaus vertinimu, aptartos aplinkybės patvirtina, jog, kiek tai susiję su daugiašaliu (PPO) lygmeniu nustatytų tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimo priemonių taikymu, ES ir Rusijos Federacijos prekybiniai santykiai išliko labiausiai konfliktiški (lyginant su kitomis tiriamomis trečiosiomis BRICS valstybėmis). Tai pastebima ir mokslinėje literatūroje⁷²⁰, kur akcentuojama, kad tarp ES ir Rusijos Federacijos kyla sąlyginai daug prekybinių ginčų, o pirmasis ginčas⁷²¹ buvo inicijuotas nepraėjus nė vieneriems metams nuo Rusijos įstojimo į PPO. Analizuojant prekybinių ginčų tarp ES ir Rusijos Federacijos dinamiką taip pat pastebima, kad jiems būdinga tai, kad šiuo metu Rusijos Federacijos inicijuotų ginčų skaičius statistiniu požiūriu yra susijęs su ES prie Rusijos Federaciją inicijuotų ginčų skaičiumi⁷²². Tai patvirtina ir autoriaus surinkti empiriniai duomenys – iš nurodytu laikotarpiu po 2010 m. tarp ES ir Rusijos Federacijos PPO pradėtų ginčų trys ginčai buvo

719 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 5 ir Nr. 6 pateikiamus duomenis.

720 Tamara Perišin, *supra* note, 125: 371; Александров Евгений Леонидович и Владимир Николаевич Круглов, „К вопросу об использовании Россией механизма урегулирования споров в рамках всемирной торговой организации“, *Фундаментальные исследования* 1, 3 (2016): 105-106.

721 Žr. PPO bylą *Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles (2013)*, disertacijos priedas Nr. 6.

722 Tamara Perišin, *supra* note, 125: 371-372. Akcentuotina, jog į ES ir Rusijos Federacijos inicijuojamų abipusių prekybinių ginčų paritetinį pobūdį (jų abipusio skaičiaus glaudų sąryšį) atkreipia ir Rusijos Federacijos mokslininkai, žr. Андрей Макаров и Александр Пахомов, „Использование инструментов ВТО во внешнеэкономических связях России“, *Экономическое развитие России* 23, 2 (2016): 81.

pradėti ES iniciatyva⁷²³ ir keturi – Rusijos Federacijos iniciatyva⁷²⁴. Atskirų autorių vertinimu šią tendenciją galima paaiškinti tuo, kad bet kuris inicijuotas ginčas tarp šalių skatina ir naujų ginčų atsiradimą (vadinamasis „keršto“ arba „ispėjamasis“ bylinėjimasis)⁷²⁵. Be to, tai galima paaiškinti ir pačios Rusijos Federacijos pastaruoju metu viešai deklaruojama ekonomine ir politine pozicija ES ir kitų užsienio valstybių (PPO narių), prisidėjusių prie sankcijų Rusijos Federacijai⁷²⁶, įvestų po Krymo okupacijos ir krizės Ukrainos Respublikoje pradžios 2014-aisiais metais. Autoriai, nagrinėjantys Rusijos Federacijos integracijos į PPO procesą (derybos dėl kurio vyko net 18 metų) pažymi, jog ilgalaikis daugelio Rusijos verslo grupių ir verslo lobistų interesas buvo įstoti į PPO ir pasinaudoti PPO teisės užtikrinamo atviros ir laisvos prekybos režimo privalumais⁷²⁷. Kita vertus, dar 2014 m. gegužės mėn. vykusiame Sankt Peterburgo ekonomikos aukščiausio lygio susitikime Rusijos Federacijos Prezidentas deklaravo jau skirtingas nuostatas užsienio prekybos politikos klausimu: akcentuota būtinybė „pakeisti“ užsienio importą pramonėje ir žemės ūkyje vietos gamybos produkcija tam panaudojant subsidijas ir viešųjų pirkimų procedūras, kurios teiktų prioritetą vietinių gaminių įsigijimui nacionaliniu, regioniniu ir vietos savivaldybių lygiu⁷²⁸. Akivaizdu, jog šių ribojančių priemonių, kurios gali būti ginčijamos užsienio pre-

-
- 723 PPO bylos *Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)*; *Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014)*; *Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles (2013)*, žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir Nr. 6.
- 724 Bylos *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia (2017)*; *European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (2015)*; *European Union — Certain Measures Relating to the Energy Sector (2014)*; *European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (2013)*, žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir Nr. 6.
- 725 Tamara Perišin, *op. cit.*, 372.
- 726 Būtina pažymėti, jog pačios savaime šio sankcijos, nors ir apribojo tarptautinę prekybą, tačiau nebuvo susijusios su muitų tarifų pokyčiais ar kitų papildomų tarifinių reguliavimo priemonių taikymu, taip pat ir jų pokyčiais, žr. Tatia Dolidze, „EU Sanctions Policy towards Russia: The Sanctioner-Sanctioneer’s Game of Thrones“, *CEPS Working Document*, 402 (2015): 1-3; B. E. Рудаенко и Ю. Е. Дождикова, „Санкции в отношении Российской Федерации в контексте норм ВТО“, из *Проблемы экономики, организации и управления в России и мире. Материалы XI международной научно-практической конференции*, Н. В. Уварина (ред.) (Парага: World Press, 2016), 183-184.
- 727 Žr. Richard Sakwa, *The Crisis of Russian Democracy: The Dual State, Factionalism and the Medvedev Succession* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 284. Kartu atkreiptinas dėmesys, jog realūs narystės PPO ekonominiai rezultatai kai kurių Rusijos Federacijos mokslininkų požiūriu yra vertinami prieštaringai ar net neigiamai, ypač akcentuojant tai, kad narystė padarė neigiamą įtaką vietinei žemės ūkio ir maisto produkcijos gamybai bei jos eksportui, kuris per pusantų metų po įstojimo į PPO ženkliai sumažėjo (19 proc.), o užsienio produkcijos importas išaugo (5,9 proc.), žr. Елена Борисовна Орлова, „Вступление России в ВТО: теоретические вопросы и предварительные результаты“, *Политэкономический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета* 100 (2014): 11-12.
- 728 Molly O’Neal, „Russia in WTO: interests, policy autonomy, and deliberations“, *Eurasian Geography and Economics* 55, 4 (2014): 418. Pastebėtina, jog tokią politinę poziciją teoriniu lygiu (ekonominiu požiūriu) palaikė ir daugelis Rusijos Federacijos mokslininkų, žr. šiuo klausimu Виктор Васильевич Кирпичев, „Государственное регулирование внешнеторговой деятельности: новые условия – новые подходы“, *Торгово-экономический журнал* 2 (2015): 103.

kybos partnerių, įgyvendinimas taip pat yra viena iš priežasčių dėl ko PPO ginčų skaičius su Rusijos Federacija gali augti ir ateityje. Analizuojant tiriamu laikotarpiu PPO institucijose sprendžiamų tarp ES ir Rusijos Federacijos kilusių prekybinių ginčų, susijusių su muitų taikymu, turinį, pobūdį ir teisinę prigimtį atkreiptinas dėmesys į tai, jog iš šių ginčų daugiau kaip pusė (57 proc.) buvo susiję su **prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymu**⁷²⁹. Didesnę jų dalį inicijavo Rusijos Federacija, ES analizuojamu laikotarpiu pradėjo tik vieną tokio pobūdžio ginčą, inicijuodama ginčą PPO byloje *Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014)*. Iš likusios ginčų dalies, vienas ginčas, kurį pradėjo ir laimėjo ES, nurodytu laikotarpiu kilo dėl **importo muitų taikymo**⁷³⁰ (byla *Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)*), vienas dėl **kitų importo mokesčių taikymo** (byla *Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles (2013)*, inicijavo ES) ir vienas – **dėl specifinių prekybos energetiniais išteklių aspektų**⁷³¹, kuris tik iš dalies buvo susijęs ir su muitų teisiniu reguliavimu (Rusijos Federacijos inicijuotas prekybinis ginčas *European Union — Certain Measures Relating to the Energy Sector (2014)*). Akcentuotina, jog teisės doktrinoje⁷³² pažymima, kad pastarosios bylos esmė iš esmės buvo daugiau susijusi su prekyba paslaugomis (PPO Bendrojo susitarimo dėl prekybos paslaugomis (GATS) taikymu), t. y. su prieigos prie prekybos paslaugomis rinkos ribojimu (t. y. paslaugomis, susijusiomis su energijos paskirstymu ir transportavimu vamzdynais), galimai diskriminacine rinkos operatorių iš trečiųjų šalių sertifikavimo sistema taikoma ES. Tačiau kartu su bylos nagrinėjimu yra neatsiejamai susiję ir kiti klausimai, pavyzdžiui, ar prekybai energijos produktams, pavyzdžiui, prekybai iškastiniu kuru, yra taikomos PPO GATT susitarimo nuostatos (ar tai patenka ir kiek patenka į jo reguliavimo sritį)⁷³³, kadangi Rusijos Federacijos inicijuotame kreipimėsi į PPO *inter alia* remiamasi ir

729 Tematinės analizės subtema 1.4, žr. disertacijos priedą Nr. 1. Taip pat žr. PPO bylas *European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (2015)*; *Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014)*; *European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (2013)*, disertacijos priedai Nr. 3 ir Nr. 6.

730 Tematinės analizės subtema 1.1, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

731 Tematinės analizės subtema 1.3 „Kiti su muitais susiję teisinio reguliavimo klausimai“, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

732 Žr. pvz. Timothy Meyer, „The World Trade Organization’s Role in Global Energy Governance“, *Vanderbilt University Law School Public Law and Legal Theory Working Paper* 16, 5 (2016): 22.

733 Akcentuotina, jog šiuo požiūriu (atsižvelgiant į tai, kad prekybos energetiniais produktais aspektai tiesiogiai nėra minimi GATT susitarime ir ilgą laiką nebuvo suformuotų jokių teisinių precedentų/išnagrinėtų PPO prekybinių ginčų jurisprudencijos šiuo klausimu) yra išsakomos įvairios pozicijos, pavyzdžiui, profesorius T. Meyer (2016) vertina PPO teisės taikymo galimybę daugiau kaip atieities alternatyvą (kai bus parengtos detalesnės jos normos šiuo klausimu), nors kiti autoriai (T. Perišin (2014)) laikosi nuomonės, kad jokių pagrindų atsisakyti priskirti šią prekybos sritį GATT reguliavimo. Panašios nuomonės laikosi ir kiti mokslininkai (įskaitant ir Rusijos Federacijos atstovus), pavyzdžiui, T. Yanovich (2011), Y. M. Kukushkina (2014), nors jie nurodo, jog aktualios GATT ar kiti PPO susitarimų normos gali būti taikomi tik atskirų prekybos šiais produktais elementų, pavyzdžiui, produkto tranzito reguliavimui, nes kai kurie klausimai, pavyzdžiui, šių produktų transportavimas ir paskirstymas (panaudojant tiekimo vamzdynus) ir pan. tiesiogiai nėra sureguliuoti, žr. Timothy Meyer, *op. cit.*, 25; Tamara Perišin, *supra* note, 125: 372; Alan Yanovich, „WTO Rules and the Energy Sector“, in *Regulation of Energy in International Trade Law: WTO, NAFTA, and Energy Char-*

GATT susitarimo XXIII straipsniu. Vis tik, nors Rusijos Federacijos kreipimėsi yra pateikiama nuoroda į galimą PPO susitarimo dėl subsidijų ir kompensacinių priemonių 4.1, 7.1 ir 30 straipsnio pažeidimą⁷³⁴ (šis susitarimas apibrėžia ir kompensacinių muitų taikymo teisinius pagrindus), konkrečių taikomų muitų dydžių ar jų skaičiavimo tvarkos Rusijos Federacija neginčijo. Dėl šių priežasčių aprašoma byla taip pat plačiau nenagrinėjama šio disertacinio tyrimo kontekste. Papildomai pastebėtina, jog vertinant nurodytų prekybinių ginčų su muitų ryšį su nacionaliniu - Lietuvos Respublikos - kontekstu, reikėtų pažymėti tai, jog nors didžiausią tiesioginę įtaką Lietuvos Respublikai turėjo (turi) Rusijos Federacijos taikomos netarifinės prekybos reguliavimo priemonės⁷³⁵, pavyzdžiui, draudimas importuoti žemės ūkio produkciją (kiaules ir kiaulienos produktus)⁷³⁶, tiesioginę reikšmę Lietuvos Respublikos verslo subjektams turėjo (gali turėti) ir ginčytos importo muitų reguliavimo priemonės, kuriomis buvo papildomai (pažeidžiant PPO teisę) apmokestinamas naudotų automobilių ir kai kurių kitų pramonės gaminių importas⁷³⁷. Esama tiriamų PPO lygmeniu inicijuotų ES ir Rusijos Federacijos prekybinių ginčų su ES statistinė ir tematinė apžvalga (lyginamuoju aspektu, įvertinus kitų tiriamų BRICS regiono valstybių situaciją), pateikiama 5 pav. (kitame puslapyje).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, jog, įvertinus daugiašaliu (PPO) lygmeniu inicijuojamų ES ir Rusijos Federacijos prekybinių ginčų bendrąsias tendencijas, problematiškiausia muitų teisinio reguliavimo sritimi prekybiniuose santykiuose tarp Rusijos Federacijos ir ES laikytinas prekybos apsaugos muitų taikymo teisėtumo klausimas⁷³⁸:

---

ters (Yulia Selivanova, ed.) (Alphen aan den Rijn: Wolter Kluwers, 2011), 31. Юлия Михайловна Кукушкина, „Значение регулирования торговли в рамках ВТО для энергодиалога России с европейским союзом“, *Вестник финансового университета* 4 (2014): 105-107.

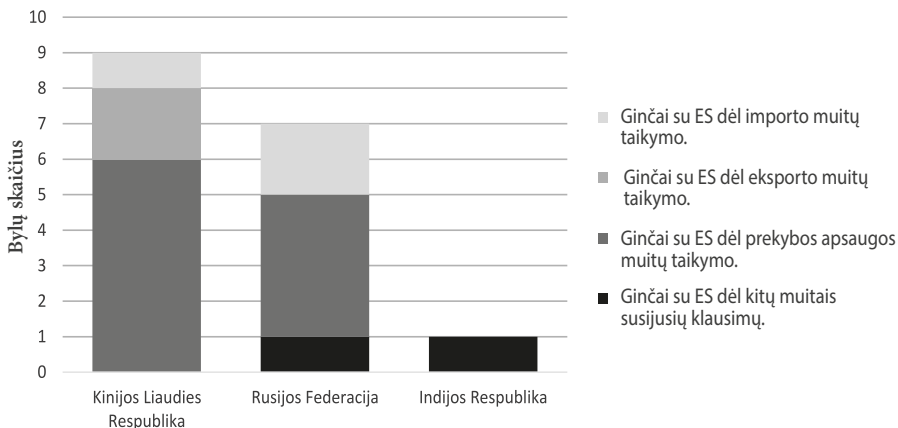
734 „European Union and its Member States - Certain Measures Relating to the Energy Sector - Request for consultations by the Russian Federation, 8 May 2014 (WT/DS476/1)“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 kovo 20 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds476_e.htm.

735 Šiuo klausimu pažymėtina, jog, autoriai nagrinėjantys Lietuvos Respublikos užsienio prekybos su Rusijos Federacija ekonominius aspektus ir išskirdami svarbiausius prekybos apribojimus, kuriuos Rusijos Federacija taikė(-o) Lietuvos eksportui, paprastai jiems priskiria netarifines užsienio prekybos reguliavimo priemones, tokias kaip atskirais laikotarpiais (nuo 1998 iki dabar) taikyti draudimai įvežti atskirų rūšių prekes, pavyzdžiui, pieną ir pieno produktus, kiaulieną ir kiaulienos produktus, kitus maisto produktus tekstilės ir kitas plataus vartojimo prekes, žr. Rasa Daugėlienė, *supra* note, 31: 52.

736 Jis buvo ginčijamas byloje Russian Federation – Measures on the Importation of Live Pigs, Pork and Other Pig Products from the European Union, WT/DS475/AB/R, *supra* note, 718 (žr. byloje priimtą Apeliacinio komiteto ataskaitą). Atkreiptinas dėmesys jog būtent šioje byloje priimti Rusijos Federacijai nepalankūs PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ir Apeliacinio komiteto sprendimai sukėlė didžiausią nepasitenkimą pačia PPO sistema Rusijos Federacijoje ir buvo kritikuojami kaip „vien tik politiškai motyvuoti“. Kita vertus, priimti sprendimai nebuvo susiję su muitų taikymo tvarkos aiškinimu, nes juose buvo aiškinamas tik PPO susitarimas dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo (dėl šios priežasties šie sprendimai nėra plačiau analizuojami šio tyrimo kontekste), žr. Cornelia Furculita, „Regionalization within the SPS Agreement after Russia – Pigs (EU) Dispute WT/DS/475: Russian Federation – Measures on the Importation of Live Pigs, Pork and Other Pig Products from the European Union“, *Legal Issues of Economic Integration* 45, 1 (2017): 108.

737 Byla *Russian Federation – Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products* (2014) ir byla *Russian Federation – Recycling Fee on Motor Vehicles* (2013), žr. disertacijos priedą Nr. 6.

738 Pažymėtina, kad, kaip patvirtina atlikti metalurgijos pramonės sektoriaus veiklos tyrimai, Lietuvos

5 pav. Su muitais susijusių PPO ginčų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos skaičius ir jų teisinė prigimtis (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)⁷³⁹

Prekybos apsaugos muitų teisėtumo klausimas buvo keliamas ne tik trijose bylose, kurios kilo išimtinai tik dėl antidempingo muitų taikymo⁷⁴⁰, bet ir, kaip jau buvo minėta, iš dalies ir byloje *European Union — Certain Measures Relating to the Energy Sector (2014)*. Pabrėžtina, jog dalį šų tiriamų bylų galima sieti su energijos išteklių sektoriumi (ką galima vertinti kaip išskirtinę prekybinių santykių ir su jais susijusių prekybinių ginčų su Rusijos Federacija ypatybę)⁷⁴¹. Tokie klausimai iškilo net daugiau kaip pusėje visų PPO ginčų tarp ES ir Rusijos, t. y. ne tik minėtoje byloje *European Union — Certain Measures Relating to the Energy Sector (2014)*, bet ir, pavyzdžiui, byloje *European Union: Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia – Request for Consultations by the Russian Federation (2013)*, kur Rusijos Federacija ginčija ES Antidempingo reglamento (Tarybos reglamentas Nr. 1225/2009, 2009⁷⁴²) taikymą nustatant tam ti-

Respublikoje taip pat gaminamos prekės, kurioms buvo taikomi PPO lygmeniu ginčyti Rusijos Federacijos nustatyti prekybos apsaugos muitai, pavyzdžiui, plieno vamzdžiai ir vamzdeliai, todėl darytina išvada, jog PPO formuojama praktika šios kategorijos ginčiuose (kiek tai susiję, visų pirma, su antidempingo muitų teisėtymu) Lietuvos Respublikos kontekste taip pat turi tiesioginę reikšmę, žr. Robertas Jucevičius ir kt., *Lietuvos metalo ir metalo gaminių gamybos pramonės sektoriaus konkurencingumo studija: taikomasis mokslinis darbas* (Kaunas: KTU Verslo strategijos institutas, 2009), 50.

739 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 16 pateikiamus duomenis.

740 Žr. PPO bylas *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia (2017)*, *European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (2015)*; *Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014)*; *European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (2013)*, disertacijos priedas Nr. 6.

741 Žr. pvz. Molly O’Neal, *supra* note, 728: 415-417; Марина Алексеевна Баева, *supra* note, 131: 87.

742 „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dem-

krų prekių (amonio nitrato, suvirintų vamzdžių ir vamzdelių iš geležies arba nelegiruotojo plieno) galutinį antidempingo muitą. Konkrečiai, šiame ginče keliamas klausimas dėl taip vadinamo "sąnaudų tikslinio metodo" (angl. *cost adjustment method*) taikymo, kuomet ES, apskaičiuodama antidempingo muitų dydį, atsisakė vadovautis užsienio gamintojo ar eksportuotojo pateikiamas sąnaudų duomenimis ir atliko rinkos sąnaudų vertinimą savo nuožiūra⁷⁴³. Visiškai analogiškas klausimas (kaip pagrindinis argumentas) buvo iškeltas ir naujausiam 2017 m. Rusijos Federacijos inicijuotame ginče dėl ES nustatytų antidempingo muitų šaltojo valcavimo plieno produktams (byla *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia (2017)*), žr. Rusijos Federacijos kreipimosi į PPO 1 punktą⁷⁴⁴. Šiuo aspektu itin svarbu, jog Rusijos Federacija nesutinka, jog ES atmetė pateiktas deklaruotas Rusijos Federacijos kilmės prekių gamybos sąnaudas, įskaitant, visų pirma, sąnaudas gamybos procese naudojamiems energijos šaltiniams (dujoms ir elektrai) ir pakeitė šiuos deklaruotus sąnaudų dydžius ES nuožiūra apskaičiuotais gamybos ir energijos sąnaudų dydžiais. Taigi, galima konstatuoti, kad ir ši byla patvirtina aplinkybę, jog daugelis Rusijos Federacijos ir ES prekybinių ginčų yra susiję su energijos išteklių klausimais⁷⁴⁵. Gana nemažai prekybinių ginčų tarp ES ir Rusijos Federacijos (trečdalis visų PPO ginčų šioje nagrinėjamoje kategorijoje) yra sietini su importo muitų ir kitų importo mokesčių taikymu (PPO byla *Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)* ir *Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles (2013)*), t. y. su importo muitų ir kitų importo mokesčių (kaip pvz. naudotų automobilių perdirdimo mokesčio⁷⁴⁶) apskaičiavimo tvarka.

Analizuodami šiuos tiriamo laikotarpio duomenis galime pastebėti, jog šios tendencijos yra panašios lyginant su prekybinių ginčų tarp Kinijos ir ES specifika (abiem atvejais vyrąja prekybos apsaugos priemonių taikymo klausimai, kurie ES ginčiuose tiek su Kinijos Liaudies Respublika, tiek ir su Rusijos Federacija siekia virš 50 proc. visų PPO pradėtų ginčų). Vis tik reikėtų pažymėti, kad jų teisinė prigimtis skyrėsi, kadangi Kinijos atveju vyravo ginčai dėl ne rinkos ekonomikos valstybės statuso taikymo atliekant

---

pingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195.

743 „European Union: Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia – Request for Consultations by the Russian Federation (23 December 2013) WT/DS474/1“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 balandžio 5 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds474_e.htm.

744 „European Union - Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia - Request for consultations by the Russian Federation (2 February 2017) WT/DS521/1“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 balandžio 5 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds521_e.htm.

745 Tamara Perišin, *supra* note, 125: 379.

746 Reniantis Rusijos Federacijos Valstybės Dūmos 2012 liepos 28 d. federaliniu įstatymu Nr 128-FZ dėl pramoninių ir buitinių atliekų įstatymo ir Biudžeto kodekso 51 straipsnio pakeitimo, Rusijos Federacijoje buvo pradėtas taikyti specialus aplinkosauginis automobilių perdirdimo mokestis visiems (naudotiems ir naujiems) į Rusijos Federaciją importuojamiems užsienio kilmės automobiliams, kurio dydis priklauso nuo automobilio gamybos metų ir paprastai galutinėje automobilio kainos struktūroje sudaro 7-8 proc., žr. pvz. Boris Kabylnski and Victoria Menshakova, „Utilisation levy: general overview and practical approach of the Russian Federal Customs Service“, *World Customs Journal* 10, 2 (2016): 109-114, 113-114.

antidempingo tyrimus ir nustatant antidempingo muitus⁷⁴⁷, o Rusijos Federacijos atveju – ginčai dėl produkto normaliosios vertės apskaičiavimo⁷⁴⁸ pagal produkto gamybos sąnaudas produkto kilmės valstybėje (Rusijos Federacijoje)⁷⁴⁹. Kaip skirtingą tendenciją galime pažymėti tai, jog gana ženkli dalis ginčų ES – Rusijos ginčų kategorijoje (28 proc.) buvo susijusi su importo muitų ir kitų importo mokesčių apskaičiavimu, kai ES – Kinijos Liaudies Respublikos ginčų kategorijoje tokie ginčai sudarė tik daugiau nei dešimtadalią (12 proc.) visų kilusių ginčų (žr. disertacijos priedus). Tai galima paaiškinti specifine Rusijos Federacijos pozicija užsienio prekybos politikos atžvilgiu, t. y. tuo, kad, nepaisant narystės PPO, Rusijos Federacija viešai deklaravo būtinybę įvairiomis priemonėmis riboti užsienio prekių importą skatinant ar apsaugant vietos gamintojus ir tai *inter alia* siekė užtikrinti ir importo muitų pagalba⁷⁵⁰. Kita vertus, kilusių ginčų teisinė prigimtis skiriasi ir tuo aspektu, jog, pavyzdžiui, tarp Kinijos Liaudies Respublikos ir ES nekilo ginčų dėl prekybos energijos išteklių (ir jos reguliavimo panaudojant tarifines priemones ar jų elementus), bet, priešingai, kilo ginčai dėl eksporto muitų taikymo retiesiems mineralams. Šias tendencijas, visų pirma, ginčus galima paaiškinti prekybinių santykių su Rusi-

747 Šiuo atveju paprastai buvo ginčijamas ES reglamentų Nr. 1225/2009 ir Nr. 2016/1036 2 straipsnio 7 dalies nuostatų taikymas. Kartu atkreiptinas dėmesys, jog, kaip jau buvo minėta, tiriamojo laikotarpio pabaigoje (nuo 2017 m. gruodžio metu) ES reglamentas Nr. 2016/1036 buvo pakeistas ir papildytas reglamentu Nr. 2017/2321, kuris specialiai neišskiria Kinijos Liaudies Respublikos kaip ne rinkos ekonomikos valstybės, tačiau ir toliau leidžia taikyti specialią antidempingo muitų nustatymo metodologiją dėl didelių iškraipymų eksportuojančioje valstybėje, kurie nepriklauso nuo laisvosios rinkos veiksniumi. Dėl šios priežasties problematika, susijusi su rinkos ekonomikos (laisvosios rinkos) statuso taikymu antidempingo tyrimuose išlieka aktuali ir ateityje. Žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentą (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

748 Kaip jau buvo nurodyta, produkto normalioji vertė yra naudojama dempingo egzistavimo įvertinimui (kaip vienas iš pagrindinių elementų) ir ji nustatoma arba remiantis panašaus produkto pardavimo vidaus vartotojams, arba, jeigu vidaus rinkoje panašus produktas nebuvo parduodamas, taip pat ir jei jo pardavimo mastas buvo per mažas, pagal gamybos sąnaudas produkto kilmės valstybėje.

749 Šiuo atveju buvo paprastai buvo ginčijamas ES reglamentų Nr. 1225/2009 ir Nr. 2016/1036 2 straipsnio 5 dalies nuostatų (susijusių su produkto gamybos ir pardavimo sąnaudų apskaičiavimu) taikymas, atkreiptinas dėmesys, jog reglamentą Nr. 2016/1036 papildžiusiame reglamente Nr. 2017/2321 šios nuostatos keičiamos nebuvo (išskyrus tik papildomus paaiškinimus reglamento preambulėje); žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*; „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentą (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*; „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*

750 Žr. pvz. Юрий Максимов, *Аспекты таможенно-тарифного регулирования внешнеторговой деятельности в условиях вступления России в ВТО* (Litres, 2017), 3-4; Molly O’Neal, *supra* note, 728: 418.

jos Federacija specifika – didžiąją prekybos (importo į ES) dalį sudaro būtent energetinių produktų importas: kaip jau buvo minėta šiame darbe, jis pastaraisiais metais (2015 m.) siekė apie pusę viso ES importo iš Rusijos Federacijos apimties⁷⁵¹. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog tarp Rusijos Federacijos ir ES kilusių PPO ginčų specifika tiriamu laikotarpiu labai skyrėsi nuo ginčų su kita BRICS regiono valstybe – Indijos Respublika – specifikos. Nors tarp ES ir Indijos Respublikos iškilo ginčų dėl išorės tranzitu gabenamų prekių muitinės kontrolės ES muitų sąjungos teritorijoje, prekybinių santykių su Rusijos Federacija kontekste tokių ginčų (PPO lygiu) tiriamu laikotarpiu nebuvo užfiksuota⁷⁵². Kartu būtina pastebėti, jog, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos kontekste tranzitu iš Rusijos Federacijos (ar į ją) gabenamų prekių kontrolės problemos išlieka itin aktualios tiek galimų kontra-bandos atvejų užkardymo⁷⁵³, tiek ir bendrosios muitinės procedūrų kontrolės sistemos funkcionavimo tobulinimo srityje⁷⁵⁴.

Kaip galima pastebėti nagrinėjant kitas bendrąsias ES ir Rusijos Federacijos prekybinių ginčų dėl tarifinių užsienio prekybos reguliavimo priemonių taikymo tendencijas, iš visų PPO nagrinėtų bylų tiriamą laikotarpį (2010 – 2017 m.) tik dvi bylos buvo išspręstos ES naudai (byla *DS485: Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)*⁷⁵⁵ ir byla *DS479: Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014)*⁷⁵⁶). Pirmojoje byloje *Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)* buvo pripažinta, jog Rusijos Federacija atskiriems žemės ūkio ir pramonės produktams (popieriui ir kartonui, palmių aliejui ir jo sudėtinėms dalims, šaldytuvams ir šaldikliams) nepagrįstai taikė aukštesnius muitus nei nustatyti Rusijos Federacijos tarifinių nuolaidų ir išipareigojimų sąrašuose (angl. *Schedules of Concessions*) PPO⁷⁵⁷. Tuo tarpu antroje byloje nurodomoje byloje *Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014)* PPO Ginčų nagrinėjimo taryba iš esmės patenkino ES skundą dėl Eurazijos muitų sąjungoje (*inter alia* ir Rusijos Federacijoje) netinkamai pritaikytų antidempingo muitų ES kilmės komercinėms transporto priemonėms (visų pirma, netinkamai įvertino importuojamų prekių poveikį kainoms vidaus

751 Žr. disertacijos 1.5 skyriuje pateikiamus statistinius duomenis apie Rusijos Federacijos ir ES ir jos valstybių narių tarptautinę prekybą.

752 Tai galima paaiškinti, visų pirma, ne teisinėmis, bet specifinėmis ekonominėmis priežastimis, - Indijos Respublika nurodoma kaip viena iš pagrindinių į trečiasias valstybes eksportuojamų generinių vaistų, tranzitu gabenamų ir per ES muitų teritoriją, gamintoja, tuo tarpu, kai ES ne kartą buvo išreikšusi susirūpinimą dėl galimų intelektinės nuosavybės bei saugumo standartų pažeidimų bei pritaikiusi tokių prekių tranzitą ir importą ribojančias priemones, žr. Grzegorz Mazur, *supra* note, 23: 62.

753 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 443-444.

754 Ši problematika plačiau nagrinėjama kituose disertacijos skyriuose, taip pat žr. Gediminas Valantiejus, „Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level“, *supra* note, 185.

755 Byla *DS485: Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)*, žr. disertacijos priedą Nr. 3 ir Nr. 6.

756 Byla *DS479: Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014)*, žr. disertacijos priedą Nr. 3 ir Nr. 6.

757 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje *Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products, WT/DS/485*. Priimta 2016 m. rugpjūčio 12 d.

rinkoje)⁷⁵⁸. Pažymėtina, jog remiantis šiais dviem atvejais (dviem baigtais spręsti PPO ginčais) aiškių tendencijų dėl esamos ES bei Rusijos Federacijos tarptautinės prekybos santykių teisinio reguliavimo sistemos vystymosi probleminių sričių negalima identifikuoti. Tačiau kartu galima ir konstatuoti, jog kol kas esminių ES priimtų muitų teisės aktų nuostatų, taikomų prekybos su Rusijos Federacija reguliavimui, neatitikimų PPO teisei nebuvo konstatuota. Vis tik, kaip pastebi ir dalis autorių, pastaruoju laikotarpiu (po Krymo aneksijos 2014 m. kovo mėn. ES ir vėliau tais pačiais metais Rusijos Federacijai viena kitai pritaikius įvairaus pobūdžio prekybą ribojančias sankcijas (netarifinius prekybos bei ekonominės veiklos ribojimus⁷⁵⁹)) bendras prekybinių ginčų, net ir tiesiogiai nesusijusių su sankcijų taikymu, skaičius PPO pradėjo sparčiai augti⁷⁶⁰. Tokiu būdu galima konstatuoti, jog bendri įtempti, konfliktiški politiniai santykiai tarp ES ir Rusijos Federacijos sąlygoja ir naujus ginčus dėl užsienio prekybos reguliavimo, įskaitant ir jos reguliavimo tarifines priemones. Ypatingai aktyviai Rusijos Federacija veikia gindama savo interesus energetinių produktų importo srityje, daugiašaliu (PPO) lygiu ginčydamą įvairias ES taikomas reguliavimo priemones, susijusias su šių produktų patekimu į rinką⁷⁶¹. Dėl šių priežasčių tikėtina, jog ateityje tokio pobūdžio prekybinių konfliktų tarp ES bei Rusijos Federacijos gali daugėti ir dėl politinių priežasčių.

Detaliau analizuodami **teisinius ginčus** tarp ES ir Rusijos Federacijos, kurie kilo dėl atskirų muitų rūšių ir, visų pirma, **prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymo**⁷⁶² ir kuriuos inicijavo Rusijos Federacija⁷⁶³ galime pastebėti, kad visuose juose buvo ginčijama ES taikoma dempingo nustatymo metodika, kuri buvo apibrėžta Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamente (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių⁷⁶⁴. Būtent klausimas ką galima laikyti ypatinga situacija rinkoje, kai kainos yra dirbtinai sumažintos (Reglamento 2 str. 3 d.) ir kaip tokiais atvejais vertinti produkto vienetų gamybos išlaidas ne kartą iškilo ES Komisijai inicijuojant prekybos apsaugos priemones (vykdant antidempingo tyrimus) iš Rusijos Federacijos importuojamų prekių atžvilgiu (ypač laikotarpiu po 2002 m.)⁷⁶⁵. Pavyzdžiui, kaip jau buvo minėta, ES, *inter alia* taikydama apžvelgiamose PPO bylose ginčijamus antidempingo multus amonio nitratui, taip pat suvirintiems vamzdžiams ir vamzdeliams iš gele-

758 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Russia - Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy, WT/DS479/R. Priimta 2017 m. sausio 27 d.; 8.1 punktas.

759 Atkreiptinas dėmesys, jog šių sankcijų paketas neapėmė priemonių, tiesiogiai susijusių su nauju tarifinių prekybos apribojimų taikymu, žr. pvz. Tatia Dolidze, *supra* note, 726: 1-3.

760 Tatiana Romanova, *supra* note, 123: 785.

761 Tamara Perišin, *supra* note, 125: 371; Timothy Meyer, *supra* note, 951: 8-9; taip pat žr. Александр Кнобель, Александр Фиранчук и Марина Баева, *Участие России в торговых спорах в рамках ВТО: анализ конкурентоспособности* (Москва: Litres, 2017), 26-28.

762 Tematinės analizės subtema 1.4, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

763 Žr. disertacijos priedą Nr. 6.

764 „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; šiuo metu šį reglamentą pakeitė 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių.

765 Edwin Vermulst, Juh Dion Sud and Simon J. Evenett, *supra* note, 21: 221.

žies arba nelegiruotojo plieno (žr. pvz. Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 661/2008⁷⁶⁶, Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 1256/2008⁷⁶⁷ ir kt.) laikėsi nuostatos, jog nurodytų produktų gamyba yra susijusi su didelėmis energijos sąnaudomis ir jai panaudojama itin daug energetinių išteklių (dujų). Kadangi šių, Rusijos Federacijos gamintojų naudojamų energetinių išteklių kainos Rusijos Federacijoje buvo reguliuojamos valstybės ir jų dydis buvo neįprastai mažas (atskirais atvejais siekė tik apie ketvirtadalį dujų eksporto į ES valstybes kainas), ES Komisija, vykdydama antidempingo tyrimą, pripažino, jog galutinio produkto gamybos sąnaudos yra netikslios ir neatspindi tikrovės⁷⁶⁸. Todėl, apskaičiuojant gaminių normaliąją vertę (gamybos sąnaudas) buvo nuspręsta remtis informacija, gauta iš kitų tipinių rinkų, t. y. remtis dujų kaina eksporto į ES valstybes rinkoje (Reglamento Nr. 1225/2009 2 str. 5 d.⁷⁶⁹). Vertinant šią situaciją Lietuvos Respublikos kontekste svarbu pažymėti, jog ES atsisakė remtis dujų eksporto į Baltijos valstybes kainomis dėl sąlyginai nedidelės prekybos apimties ir duomenų apie transportavimo ir paskirstymo sąnaudas trūkumo, tačiau rėmėsi jų pardavimo eksportui kaina, taikoma Čekijos ir Vokietijos pasienyje⁷⁷⁰. Akivaizdu, jog tokia skaičiavimo metodika sąlygoja tai, kad ginčo produktų normalioji vertė ir kartu skirtumas eksporto kainos atžvilgiu (dempingo marža) padidėja, todėl išauga ir taikytinas antidempingo muito dydis (Reglamento 9 str. 4 d.). Kaip pastebi Rusijos Federacijos tyrėjai dėl tokiu būdu apskaičiuotų ir pritaikytų antidempingo muitų į ES importuojamų Rusijos Federacijos kilmės suvirintų vamzdžių importas į ES nuo 2008 m. nutrūko, o amonio nitrato importas iki 2014 m. sumažėjo pusantro karto⁷⁷¹.

Akivaizdu, jog, kaip pastebime iš pasikartojančių ginčų tarp ES ir Rusijos Federacijos, ši ES taikoma dempingo ir importuojamų prekių normaliosios vertės nustatymo metodika kelia daug klausimų dėl jos atitikties PPO teisei, t. y. Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo⁷⁷² 2.2 straipsnio nuostatomis taip pat apibrėžiančioms dempingo nustatymo tvarką. Pavyzdžiui, remiantis Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2.2.1.1 straipsniu, tais atvejais, kai prekės normalioji vertė nustatoma pagal jos gamybos sąnaudas kilmės šalyje, „sąnaudos (išlaidos) paprastai turi būti skaičiuojamos

766 „2008 m. liepos 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 661/2008 kuriuo po priemonių galiojimo termino peržiūros pagal Reglamento (EB) Nr. 384/96 11 straipsnio 2 dalį ir po dalinės tarpinės peržiūros pagal 11 straipsnio 3 dalį importuojamam Rusijos kilmės amonio nitratui nustatomas galutinis antidempingo muitas“, *Official Journal* L 185/1 (2008).

767 „2008 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1256/2008, kuriuo nustatomas galutinis antidempingo muitas tam tikriems importuojamiems suvirintiems vamzdžiams ir vamzdeliams iš geležies arba nelegiruotojo plieno“, *Official Journal* L 343/1 (2008).

768 Pastebėtina, jog būtent šis aspektas (atsisakymas remtis energetinių išteklių tiekimo gamintojams kainomis, taikomomis Rusijos Federacijoje) vėliau ir sudarė Rusijos Federacijos pateiktų pretenzijų ES atžvilgiu pagrindą; Марина Алексеевна Баева, „Участие России в спорах ВТО в 2015 году“, *Российское предпринимательство* 16, 23 (2015): 4289.

769 „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195.

770 Jan Bohanes and Anna Markitanova, „A Few Reflections on DS474 and the Intersection of Russia’s Domestic Energy Policies and the EU’s Anti-Dumping Cost Replacement Methodology“, *Вестник Санкт-Петербургского университета* 5, 2 (2015): 80-81.

771 Елена Алексеевна Белова, *supra* note, 132: 124.

772 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.

remiantis dokumentais, kuriuos turi tiriamasis eksportuotojas ar gamintojas, tuo atveju, kai tokie dokumentai tvarkomi pagal visuotinai priimtus apskaitos principus eksportuotojo šalyje ir pagrįstai atspindi sąnaudas (išlaidas), susijusias su tiriamosios prekės gamyba bei pardavimu”. Tokiu būdu, galima konstatuoti, jog pagal šią nuostatą iš esmės preziumuojama būtinybė valstybės institucijoms, atliekančioms antidempingo tyrimus, remtis eksportuotojo ar gamintojo turimais dokumentais apie prekės gamybos sąnaudas, jei jie atitinka visuotinai priimtus apskaitos principus⁷⁷³. Kita vertus, kaip savo praktikoje yra pažymėjęs ir ESTT⁷⁷⁴, Tarybos reglamento (EB) Nr. 1225/2009 2 straipsnio 5 dalies nuostatos nėra identiškos Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2.2.1.1 straipsniui, kadangi Reglamente nurodoma, kad “jeigu su tiriamo produkto gamyba ir pardavimu susiję išlaidos nėra tinkamai atspindėtos suinteresuotosios šalies apskaitoje, jos bus koreguojamos arba nustatomos [...] bet kokiu kitu tinkamu pagrindu, įskaitant ir informaciją, gautą iš kitų tipinių rinkų (išskirta autoriaux)”⁷⁷⁵.

Pabrėžtina, jog kaip matyti vien tik iš lingvistinės šių teisės normų analizės, Tarybos reglamento (EB) Nr. 1225/2009 (šiuo metu Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. Reglamentas (ES) 2016/1036) suteikia ES institucijoms kur kas platesnę diskrecijos teisę atliekant antidempingo tyrimus nei PPO teisės nuostatos, konkrečiai, ES reglamentai leidžia remtis ne tik apskaitos dokumentais, bet ir bet kokia kita informacija, gauta iš kitų tipinių rinkų. Kita vertus, kur kas platesnės galimybės ES nukrypti nuo prekės gamybos sąnaudų skaičiavimo pagal apskaitos dokumentus atsispindi ir cituotos šių reglamentų 2 straipsnio 5 dalies 2 pastraipoje įtvirtintos teisės normos hipotezėje: “jeigu su tiriamo produkto gamyba ir pardavimu susiję išlaidos nėra tinkamai atspindėtos suinteresuotosios šalies apskaitoje”. Ši nuostata yra vertinamojo pobūdžio, t. y. nėra nurodyta konkrečių kriterijų pagal kuriuos būtų galima nuspręsti ar suinteresuotosios šalies apskaita yra tinkama ar ne, nors Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2.2.1.1 straipsnyje ir PPO ginčų sprendimo praktikoje prioritetą paprastai teikiama gamybos sąnaudų skaičiavimui būtent pagal atitinkamos šalies apskaitos duomenis. Pavyzdžiui, kaip jau buvo minėta, analizuojamuose Rusijos Federacijos inicijuotuose PPO ginčiuose ES atžvilgiu, ES nepripažino Rusijos Federacijos gamintojų ir eksportuotojų sąnaudų (užfiksuotų jų apskaitoje) vien dėl tos priežasties, jog prekių gamybai būtinų elementų kainos Rusijos Federacijos vidaus rinkoje nebuvo pakankamai aukštos (nors tokių kriterijų Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2.2 straipsnis nenurodo).

773 Tokios nuostatos PPO ginčų sprendimo institucijos, taikydamos Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2.2.1.1 straipsnį, laikėsi ir kitose bylose, žr. pvz. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaitą byloje United States — Softwood Lumber V, WT/DS264/R. Priimta 2004 m. balandžio 13 d., 7.233–245; 7.255–269; 7.275–297; 7.306–348 punktai; PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą byloje US — Softwood Lumber V, WT/DS264/AB/R. Priimta 2004 m. rugpjūčio 11 d., 146–181 punktai; PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaitą byloje byloje US — Broilers, WT/DS427/R. Priimta 2013 rugpjūčio 2 d., 7.112–198 punktai; PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaitą byloje EC — Salmon, WT/DS337/R. Priimta 2007 m. lapkričio 16 d., 7.463–516 punktai; PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaitą byloje Egypt — Definitive Anti-Dumping Measures on Steel Rebar from Turkey, WT/DS211/R, *supra* note, 599, 7.389–426 punktai.

774 Byla T-235/08, Acron and Dorogobuzh v. Council, 2013 EU:T:2013:65, 67–68 punktai.

775 Analogiškai suformuluota ir šiuo metu galiojančio Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių 2 straipsnio 5 dalis.

Akcentuotina, jog į aplinkybę, kad ES Antidempingo reglamentų 2 straipsnio 5 dalies nuostatos galimai neatitinka PPO teisės yra pabrėžiama ir įvairių autorių darbuose teisės doktrinoje⁷⁷⁶. Juose taip pat pastebima⁷⁷⁷, kad diskutuotinas ir šių ES teisės aktų 2 straipsnio 3 dalies taikymas – joje kalbama apie ypatingą situaciją eksportuojančioje rinkoje (sumažintas prekių kainas), kuri leidžia skaičiuoti prekės normaliąją vertę pagal jos gamybos sąnaudas. Kita vertus, nors ES Rusijos Federacijos atžvilgiu ypatingos situacijos kategoriją taikė atsižvelgiant būtent tik į ginčo prekių gamyboje naudojamų elementų kainas, vis tik toks specifinis atvejis Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2 straipsnyje nėra aptariamas⁷⁷⁸. Nors TT, sprenddamas klausimus dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 1225/2009 aiškinimo, ES institucijų veiksmuose taikant antidempingo muitus Rusijos Federacijos gamintojų ir eksportuotojų atžvilgiu nenustatė⁷⁷⁹, tačiau esminės reikšmės galimai ES ginčų su Rusijos Federacija baigčiai, įskaitant naujausią kilusį ginčą byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia (2017)*⁷⁸⁰, gali turėti PPO suformuluoti precedentai jau išnagrinėtame panašiam ginče *European Union — Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Argentina (2014)*⁷⁸¹. Jame PPO ginčų kolegija sutiko su Argentinos reikalavimais ES atžvilgiu, konkrečiai, jog ES veiksmai dėl antidempingo muitų taikymo Argentinos kilmės biodyzelinui buvo nesuderinami su Sutarties dėl GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2.2.1.1 straipsnio nuostatomis, kadangi buvo atsisakyta apskaičiuoti biodyzelino gamybos kainą remiantis tiriamų gamintojų bei eksportuotojų apskaitos įrašų pagrindu. Taip pat buvo atmestas ir ES argumentas, jog šie apskaitos įrašai yra nepriimtini, nes tinkamai neatspindi prekės gamybos sąnaudų, nes sąnaudų kainos buvo dirbtinai sumažintos ir mažesnės nei tarptautinės kainos – PPO kolegijos vertinimu, tokia situacija nėra pagrindas taikyti GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 2.2.1.1 straipsnio nuostatas⁷⁸². Tokiu būdu, tiek iš

776 Jan Bohanes and Anna Markitanova, *supra* note, 770: 83-84; Marc Bungenberg, *Application of EU Trade Defence Instruments in regard to imports from China now and beyond December 2016* (The Greens/European Free Alliance in the European Parliament, 2016), 18-19; Jochem de Kok, „The Future of EU Trade Defence Investigations against Imports from China“, *Journal of International Economic Law* 19 (2016): 533-534; Edwin Vermulst, Juhli Dion Sud and Simon J. Evenett, *supra* note, 21: 220. Akcentuotina, jog išvardinti autoriai atkreipia dėmesį ir į šių nuostatų tinkamo taikymo prekyboje ir su kitomis trečiosiomis valstybėmis problemą (neapsiribojant Rusijos Federacijos atveju).

777 Nicolas Lockhart and Elizabeth Sheargold, „In search of Relevant Discretion: The Role of the Mandatory/Discretionary Distinction in WTO Law“, *Journal of International Economic Law* 13, 2 (2010): 398–399.

778 Jan Bohanes and Anna Markitanova, *op. cit.*, 84-85.

779 Žr. ESTT bylas T-84/07, *EuroChem MCC v. Council*, 2013 EU:T:2013:64; T-235/08, *Acron & Dorobuzh v. Council*, *supra* note, 774; T-459/08, *EuroChem MCC v. Council*, 2013 ECLI:EU:T:2013:66; T-118/10, *Acron v. Council*, 2013 EU:T:2013:67.

780 PPO byla *European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia (2017)*, žr. disertacijos priedą Nr. 3 ir Nr. 6.

781 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Argentina*, WT/DS473. Priimta 2016 m. kovo 29 d.

782 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Argentina*, WT/DS473, *supra* note, 781, 7.131, 7.248 punktai; analogišką išvadą padarė ir PPO Apeliacinis komitetas, žr. Apeliacinio komiteto ataskaitą byloje *European Union — Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Argentina*, WT/DS473/AB/R. Priimta 2016 m. spalio 6 d.; 6.41 punktas.

šio ginčo, tiek ir iš analizuotų ginčų tarp Rusijos Federacijos ir ES, kurie dar nėra išnagrinėti, galime daryti išvadą, jog prekybos normalios vertės apskaičiavimo metodika, taikoma ES antidempingo reglamento pagrindu, gali būti kvestionuojama PPO teisės požiūriu ir ateityje turėtų būti koreguojama (tikslinama). Šiuo aspektu būtų labai svarbu įtvirtinti bent jau suinteresuotų asmenų teisę tyrimo metu pirmiausiai pagrįsti bei įrodyti apskaitos įrašų atitiktį tiriamos valstybės vidaus rinkoje egzistavusioms aplinkybėms bei tokiu būdu eliminuoti egzistuojančią galimybę neatsižvelgti į apskaitos dokumentus vien dėl formalių apskaitos dokumentų trūkumų⁷⁸³.

Būtina pažymėti, jog analizuojamu laikotarpiu ne vien tik Rusijos Federacija inicijavo ginčus dėl prekybos apsaugos priemonių taikymo ES, bet ir ES ginčijo Eurazijos Ekonominės Sąjungos ir kartu Rusijos Federacijos taikytas prekybos apsaugos priemonės (antidempingo muitus)⁷⁸⁴ lengviesiems komerciniams automobiliams, žr. bylą *Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014)*⁷⁸⁵. Pagrindiniai šiame ginče akcentuojami klausimai buvo susiję su žalos vietos pramonei nustatymu, ypač akcentuojant procedūrinius aspektus (žalos nustatymo proceso eiga, ją pagrindžiančių įrodymų surinkimas ir pan.)⁷⁸⁶. Tenka pastebėti, jog PPO Ginčų nagrinėjimo taryba šiame ginče priėmė sprendimą ES naudai ir iš esmės sutiko su ES išsakytais argumentais, tačiau, visų pirma, tik tuo aspektu, jog šiuo atveju nebuvo tinkamai įvertinta galima žala vietos pramonei, kaip to reikalauja Sutarties dėl PPO susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 3.1 ir 4.1 straipsnių nuostatos⁷⁸⁷, t. y. netinkamai apibrėžta vietos pramonė,

- 783 Pagal analogiją atsižvelgiant į formuluotes, šiuo metu naudojamas reglamento (ES) 2017/2321 preambulėje (5 ir 7 p. apibūdinant produkto gamybos sąnaudų apskaičiavimo pagal apskaitos dokumentus galimybes), reglamento 2016/1036 2 straipsnio 5 dalį (2 pastraipą) siūlytina suformuluoti taip: „Jeigu su tiriamo produkto gamyba ir pardavimu susijusios išlaidos nėra tinkamai atspindėtos atitinkamos šalies dokumentuose ir, sudarius galimybę pateikti pastabų bei įrodymų, suinteresuota šalis negali įtikinamai įrodyti, kad šie dokumentai atitinka valstybės vidaus rinkoje objektyviai egzistavusias aplinkybes, jos bus koreguojamos arba nustatomos remiantis kitų tos pačios valstybės gamintojų ar eksportuotojų išlaidomis arba, kai tokia informacija nėra prieinama arba ja negali būti naudojama, bet koku kitu tinkamu pagrindu, įskaitant ir informaciją, gautą iš kitų tipinių rinkų“.
- 784 Pabrėžtina, jog šių antidempingo muitų nustatymo momentu (dėl jų buvo priimtas Eurazijos Ekonominės Sąjungos kolegijos 2013 m. gegužės 14 d. sprendimas Nr. 113) Rusijos Federacija buvo vienintelė šios muitų sąjungos narė, kuriai buvo taikomos PPO taisyklės, todėl ginčas yra laikytinas susijusiu būtent su Rusijos Federacija, be to, minėtas sprendimas buvo priimtas pagal Rusijos Federacijoje veikiančių analogiškų produktų (automobilių) gamintojo (Sollers) pateiktą skundą (prašymą); žr. Molly O’Neal, *supra* note, 728: 415; Alexander N. Kozyrin and Alexander A. Yalbulganov, „Anti-dumping Procedures in the EurAsEC Customs Union“, *Liverpool Law Review* 36, 2 (2015): 184.
- 785 „Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014). Request for Consultations by the European Union, 26 May 2014. WT/DS479“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 sausio 23 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds479_e.htm.
- 786 Rostam J. Neuwirth and Alexandr Svetlicinii, „The current EU/US–Russia conflict over Ukraine and the WTO: a preliminary note on (trade) restrictive measures“, *Post-Soviet Affairs* 32, 3 (2016): 241; Molly O’Neal, *supra* note, 728: 415; taip pat žr. „Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014). Request for Consultations by the European Union, 26 May 2014, WT/DS479“, *op. cit.*, 1 punktą.
- 787 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Russia - Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy, WT/DS479/R, *supra* note, 758; 7.237 punkto antroji pastraipa ir 7.16 punktą.

kurios duomenimis buvo remiamasi pagrindžiant žalos egzistavimą (ji buvo sutapatinta tik su vienu gamintoju, t. y. „Sollers“, nors rinkoje veikė ir kitos įmonės, kurios antidempingo tyrimo metu dalyvavo tyrimo procedūrose ir pateikė joms reikalingus duomenis⁷⁸⁸. Šią tendenciją iš dalies galima paaiškinti tuo, jog teisės doktrinoje, įskaitant ir Rusijos Federacijos autorius⁷⁸⁹, yra akcentuojama prekybos apsaugos priemonių taikymo procedūrų skubotumo problematika Eurazijos Ekonominės Sąjungos priimtuose teisės aktuose, kas iš esmės sudaro prielaidas panašaus pobūdžio procedūriniais pažeidimams. Kita vertus, autoriaus vertinimu, PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos išvados nurodytame ginče dar kartą pabrėžia faktą, jog materialinės žalos pramonei nustatymas, kaip antidempingo muitų taikymo sąlyga, negali būti formalus ir turi būti pagrįstas tinkamais bei reprezentatyviais duomenimis, objektyviai atspindinčias tiriamų laikotarpių tendencijas ir vietos pramonės veiklos pokyčius⁷⁹⁰.

Antra, aptariamam tiriamuoju laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) PPO prekybinių ginčų tarp ES ir Rusijos Federacijos objektu tapo ir Rusijos Federacijos nustatytos importo muitų reguliavimo priemonės (bylos *Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles (2013)*⁷⁹¹; *Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)*⁷⁹²). Ši aplinkybė suponuoja būtinybę atlikti detalesnę **PPO ginčų dėl importo muitų teisėtumo teisinę analizę**⁷⁹³. Būtina pažymėti, kad visi tokio pobūdžio ginčai buvo pradėti ES iniciatyva, tai yra jie buvo iškelti būtent dėl Rusijos taikomų importo muitų ir kitų susijusių importo mokesčių dydžio bei jų apskaičiavimo tvarkos Rusijos Federacijoje. Pastebėtina, panašaus pobūdžio PPO ginčų dėl ES taikytų importo muitų tarifinio reguliavimo priemonių analizuojamu laikotarpiu nebuvo užfiksuota, tuo tarpu pirmieji ginčai dėl importo muitų taikymo Rusijoje PPO lygmeniu su pagrindiniais užsienio prekybos partneriais kilo nedelsiant Rusijos Federacijai įstojus į PPO (nepraėjus nė vieneriems metams nuo įstojimo momento)⁷⁹⁴. Įvertinus šią aplinkybę, iš esmės galima pritarti

788 *Ibid.*, žr. 7.12 ir 7.15 punktus.

789 Alexander A. Yalbulganov and Alexander N. Kozyrin, „Anti-Dumping Procedures in the Eurasec Customs Union“, *Basic Research Program Working Papers Series: Law. National Research University, Higher School of Economics* 35 (2014): 14.

790 Kaip jau buvo konstatuota atliekant šį tyrimą, nurodyto pobūdžio problemos vertintinos kaip universalios bei kyla ir supranacionaliniu lygiu (taikant ES priimtus muitų teisės aktus, t. y. Reglamentu (ES) 2016/1036 3 str.), taip pat jos buvo sprendžiamos analizuojamo laikotarpio PPO ginčuose su Kinijos Liaudies Respublika (žr. disertacijos priedą Nr. 16), šiuo aspektu suformuluoti pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo galimybių ES (įvertinus analizuotų PPO ir TT ginčų bylų praktiką) buvo pateikti disertacijos 17 pridede, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo (žr. 2.1.6, 2.1.9 – 2.1.10 rekomendacijas).

791 Byla *Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles (2013)*, žr. disertacijos priedą Nr. 3 ir Nr. 6.

792 Byla *Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)*, žr. disertacijos priedą Nr. 3 ir Nr. 6.

793 Tematinės analizės subtemos 1.1 ir 1.3, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

794 Žr. pvz. „Request for Consultation by Japan, Russian Federation-Recycling Fee on Motor Vehicles, WT/DS463/1 (July 26, 2013)“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 kovo 27 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds463_e.htm; „Request for Consultation by the European Union, Russian Federation-Recycling Fee on Motor Vehicles, WT/DS462/1 (July 11, 2013)“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 kovo 27 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds462_e.htm.

daugelio autorių išsakomai nuomonei, jog Rusijos Federacijos narystė PPO savaime yra papildomas įtampas šaltinis⁷⁹⁵, kadangi net ir įstojusi į PPO, Rusijos Federacija pasirinko vykdyti protekcionistinių elementų turinčią užsienio prekybos politiką⁷⁹⁶, kuria *inter alia* siekiama ir geopolitinių ekonominio pobūdžio tikslų⁷⁹⁷. Pavyzdžiui, šiame kontekste paprastai analizuojama ir pirmoji PPO inicijuota byla *Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles* (2013), kuri minima ir kaip akivaizdus Rusijos Federacijos protekcionistinės prekybos politikos, nukreiptos *inter alia* ir ES atžvilgiu, pavyzdys. Pažymėtina, kad Rusijos Federacija nacionaliniais įstatymais nustatydamas specialų „perdirbimo“ mokestį importuojamiems automobiliams formaliai vadovavosi aplinkosauginiais (ekologiniais) motyvais, t. y. tam, kad būtų kompensuotos nebenaudojamų automobilių perdirbimo išlaidos⁷⁹⁸. Kita vertus, kaip iš esmės sutinkama teisės doktrinoje⁷⁹⁹, šio importo mokesčio taikymą galima laikyti gana akivaizdžiu GATT susitarimo III straipsnio 2 dalyje įtvirtinto nacionalinio statuso režimo (nediskriminavimo importuojamų prekių su vietos gamintojų prekėmis) principo pažeidimu, nes šio mokesčio lengvatos buvo taikomos selektyviai – tik Rusijos Federacijoje pagamintiems ir iš Baltarusijos bei Kazachstano importuotiems automobiliams. Tai patvirtina ir aplinkybė, jog po ES kreipimosi į PPO, Rusijos Federacija 2013 m. lapkričio mėn. pakeitė galiojančius nacionalinius teisės aktus tokiu būdu, kad šis mokestis būtų taikomas ir Rusijos Federacijoje gaminamiems automobiliams⁸⁰⁰. Kita vertus, ES ir po šių pakeitimų neatsiėmė savo reikalavimų, iškeltų PPO ir paprašė sudaryti PPO ginčų kolegiją šiam ginčui spręsti, kas dar kartą patvirtina Rusijos Federacijos taikomų užsienio prekybos apmokestinimo priemonių prieštarą pobūdį.

Atskirų autorių nuomone, Rusijos Federacija neįgyvendino visų reikiamų ekonominių reformų stodama į PPO ir iš esmės nebuvo tinkamai pasiruošusi tarptautinei prekybai pagal rinkos ekonomikos taisykles, apibrėžtas PPO susitarimuose⁸⁰¹. Tai iš esmės patvirtina ir kitas ginčas tarp ES ir Rusijos Federacijos, kuriame buvo sprendžiamas klausimas dėl Rusijos Federacijos taikomų importo muitų (*Russian Federation — Tariff Treatment*

795 Mark Wu, *supra* note, 521: 147.

796 Cristina E. Paguba, „Russia’s Transition to Capitalism. Myth or Reality?“, *Studies in Business and Economics* 9, 3 (2014): 152.

797 Pastebėtina, jog šį aspektą pabrėžia ne tik užsienio autoriai, bet ir Rusijos Federacijos mokslininkai (pavyzdžiui, prof. V. P. Samarina (2015)), kurie akcentuoja, jog veikiant narystės PPO sąlygomis Rusijos Federacijai tenka užduotis siekti „geopolitinio savarankiškumo“ (*rus.* „геополитической самостоятельности“), kuris, visų pirma, apima vietinės pramonės konkurencingumo užtikrinimą, - dėl šios priežasties Rusijos Federacijos narystei PPO būdinga ir ateityje tikėtina būtent aktyvi pozicija; Вера Петровна Самарина, „Деятельность России в составе ВТО: прошлое, настоящее и будущее“, *Современные проблемы науки и образования* 2 (2015): 332-333.

798 Kita vertus, kaip pažymi ir Rusijos Federacijos tyrėjai, vienas iš esminių realių šio mokesčio įvedimo tikslų (kadangi jo įvedimo data 2012 m. iš esmės sutapo su Rusijos Federacijos įstojimo į PPO data) buvo kompensuoti valstybės biudžeto praradimus dėl pagal šįpareigojimus PPO sumažintų importo muitų tarifų, žr Boris Kabylnski and Victoria Menshakova, *supra* note, 746: 109.

799 Roman Říčka, „The “recycling conflict” of the EU and the Russian Federation in the context of the WTO“, *Acta Universitatis Brunensis: Iuridica* 470 (2014): 64.

800 Пауль Алексеевич Калиниченко, *supra* note, 130: 2617-2621, p. 2619; Molly O’Neal, *supra* note, 728: 414-415.

801 Cristina E. Paguba, *supra* note, 796: 152; Richard Connolly, „Economic Modernisation in Russia: The Role of the World Trade Organization“, *European Politics and Society* 16, 1 (2015): 37.

of *Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)*) šiuo metu PPO taip pat buvo išspręstas ES naudai⁸⁰². Jį taip pat galima nurodyti kaip diskriminacinės ar protekcionistinės politikos pavyzdį⁸⁰³, nes net ir Rusijos Federacijai tapus pilnateise PPO valstybe nare popieriui ir kartonui, palmių aliejui ir jo sudėtinėms dalims, šaldytuvams ir šaldytuvams-šaldikliams ji ir toliau taikė importo muitus, kurie viršijo įprastinius maito mokesčius, kurių dydis buvo apibrėžtas Rusijos Federacijos Įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašė (*angl.* Schedule of Concessions)⁸⁰⁴, patvirtintame stojant į PPO ir esančiame sudėtinė PPO teisės dalimi⁸⁰⁵. Kaip pagrindines šios Rusijos Federacijos pozicijos ekonomines priežastis, ypač siekį muitų importo muitų tarifais apsaugoti maisto produktų (aliejaus) rinką, galima nurodyti tai, jog prieš įstodama į PPO, Rusijos Federacija taikė aukštus importo muitų tarifus ir tarifines kvotas, visų pirma, žemės ūkio produktų importui, o žemės ūkis buvo vertinamas kaip viena iš tų ūkio sričių, kurioms kilo didžiausia ekonominė rizika dėl stojimo į PPO⁸⁰⁶. Vis tik stodama į PPO, Rusijos Federacija įsipareigojo sumažinti vidutinę maito tarifų ribą žemės ūkio produktams iki 10,8 proc., t. y. iki mažesnio, nei iki įstojimo į PPO buvusio vidutinio dydžio, siekusio 13,2 proc.⁸⁰⁷. Kita vertus, kaip pastebime iš aptariamąs bylos *Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (2014)*, analogiškas nuostatas Rusijos Federacija taikė ir siekdama apsaugoti net tik žemės ūkio produktų rinką, bet ir kai kurias kitas pramonės šakas - popieriaus pramonę, tam tikros techninės įrangos (*inter alia* buitinės technikos), t. y. šaldytuvų ir šaldiklių, gamintojus⁸⁰⁸. Europos Komisijos vertinimu, šios priemonės labai trukdė tarptautinei prekybai daugelyje svarbių jos sričių, kadangi ES kasmet eksportuodavo į Rusiją maždaug 240 milijonų eurų vertės ES valstybių kilmės popieriaus gaminių, 50 milijonų eurų vertės palmių aliejaus produktų ir 150 milijonų eurų vertės šaldytuvų⁸⁰⁹. Teisiniu aspektu būtina pažymėti, jog, kaip jau ir buvo minėta, PPO nepa-

802 „WTO confirms Russian import duties violate WTO rules (2016)“, European Commission, žiūrėta 2018 kovo 28 d., <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1534>.

803 Šiuo aspektu pažymėtina, jog kai kurie tyrėjai (pvz. M. Wu, Harvardo universitetas (JAV)) nurodytos bylos pavyzdžiu kritiškai vertina Rusijos Federacijos poziciją PPO ir pastebi, jog Rusijos Federacija įstojo į PPO be aiškių nuostatų ko ji tikisi iš šios organizacijos ir dalyvavimo joje, juolab, kad ir Rusijos Federacijos administracijos (Prezidento) viešai deklaruotas požiūris į ją buvo skeptiškas. Pavyzdžiui, kaip vieną iš Rusijos Federacijos prekybinės politikos tendencijų yra minima, jog Rusijos Federacija iš esmės inicijuoja laikinus PPO teisės pažeidimus kaip pranašumu pasinaudodama tuo, jog PPO teisėje nėra numatyta retroaktyvus pobūdžio priemonių jų padariniams pašalinti, žr. Mark Wu, *supra* note, 521: 146.

804 „Current Situation of Schedules of WTO Members“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 vasario 28 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/schedules_e/goods_schedules_table_e.htm.

805 Cecilia J. Elizondo, „Brief Account of the Events at the WTO Dispute Settlement Mechanism in 2014“, *Manchester Journal of International Economic Law* 11, 3 (2014): 475.

806 David Sedik, Zvi Lerman and Vasily Uzun, „Agricultural policy in Russia and WTO accession“, *Post-Soviet Affairs* 29, 6 (2013): 500–527; Sergey F. Sutyryn et al., *supra* note, 688: 6; Stephen Wegren, „Agriculture“, in *Return to Putin's Russia (5th ed.)*, Stephen Wegren (ed.), (New York: Rowman and Littlefield Press, 2013): 187-210.

807 Richard Connolly, *supra* note, 801: 33-34.

808 Cecilia J. Elizondo, *op. cit.*, 475.

809 „WTO confirms Russian import duties violate WTO rules (2016)“, *supra* note, 802.

laikė Rusijos Federacijos pozicijos teisėtumo ir pagrįstumo⁸¹⁰. PPO pripažino pažeidimu, tai jog Rusijos Federacijos šioms prekėms taikytų muitų tarifų normų forma bei struktūra skyrėsi nuo pagal Rusijos Federacijos Įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašą (*angl.* Schedule of Concessions) nustatytų privalomų muitų tarifų normų formos bei struktūros ir tai nulėmė papildomą importuojamų prekių apmokestinimą: Rusijos nustatytos vertybinės (*ad valorem*) muitų tarifų normos, kurias taikant buvo viršijamos privalomos vertybinės tarifų normos, yra nesuderinamos su GATT II straipsnio 1 dalies b punktu, nes jomis reikalaujama taikyti įprastinius importo muitus, viršijančius Įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašė numatytus muitų dydžius.

Autoriaus vertinimu, aptariant šios bylos reikšmę būtina konstatuoti, jog PPO ginčų sprendimo institucijos analizuotoje byloje iš esmės palaikė poziciją, kad valstybių Įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašuose numatytų įsipareigojimų dėl muitų tarifų dydžių laikymasis yra vienas pagrindinių PPO teisės principų, o Įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašuose įtvirtintos nuostatos negali būti aiškinamos plečiamai. Kitaip tariant, kad ir kokia būtų taikoma importuotų prekių apmokestinimo formulė ir sistema valstybėje narėje (pavyzdžiui, vertybinis, mišrus ar kita forma nustatytas muto tarifas), bendra importo muto našta neturėtų viršyti Įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašuose (*angl.* Schedules of Concessions) apibrėžtų dydžių⁸¹¹. Kartu galima pastebėti, jog, kiek tai susiję su tarptautine prekyba tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių, taikomų importo muitų atitikties PPO Įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašams užtikrinimas yra laikytinas bendrąja tarptautinės prekybos reguliavimo problema, kadangi panašių atvejų, kai taikant papildomas importą apmokestinančias nuostatas buvo pažeidžiami tarifiniai įsipareigojimai PPO, buvo nustatyta ir kitų analizuojamų valstybių grupėje, pavyzdžiui, istoriniu požiūriu paminėtinis Indijos Respublikos atžvilgiu inicijuotos PPO bylos DS380 ir DS352 dėl alkoholinių gėrimų importo ribojimų⁸¹². Autoriaus nuomone, paprastesnį tokių prekybinių ginčų sprendimą bei, svarbiausia, jų prevenciją, komplikuoja tai, jog PPO teisėje kol kas nėra įteisinta bendra galimybė taikyti retroaktyvaus pobūdžio (atgaline data galiojančias) poveikio priemonės savo įsipareigojimų nesilaikančioms PPO narėms⁸¹³. Todėl identifikuota problema galėtų būti sprendžiama ieškant kitų (dvišalių) tarpusavio bendradarbiavimo priemonių, tokių, kaip bendrų komisijų ar komitetų prekybiniais nesutarimams spręsti sudarymas (nelaukiant kol ginčas bus pradėtas spręsti ir išnagrinėtas PPO, panaši praktika taikoma

810 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy, WT/DS485/R, *supra* note, 758; 7.62 punktas. Papildomai pažymėtina, jog Rusijos Federacijos perspektyvas laimėti šį prekybinį ginčą teoriniu lygiu kritiškai vertino ir Rusijos Federacijos mokslininkai, žr. Александр Витальевич Ларионов, „Возможности для России при участии в торговых спорах в рамках ВТО“, *Финансы: Теория и Практика* 2, 86 (2015): 118.

811 Tokia išvada seka ir analizuojant PPO ginčų sprendimo institucijų praktiką kitose bylose, žr. pavyzdžiui PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaitą byloje EC – Computer Equipment, WT/DS62/R; WT/DS67/R; WT/DS68/R. Priimta 1998 m. gegužės 2 d.; 8.60 punktas; PO Ginčų sprendimo tarybos ataskaitą byloje EC – Chicken Cuts, WT/DS269/R. Priimta 2005 m. gegužės 30 d.; 7.425-7.427, 7.65 punktai.

812 Žr. disertacijos priedą Nr. 8.1.

813 Žr. šiuo klausimu pvz. Robert Z. Lawrence, *The United States and the WTO Dispute Settlement System* (New York: Council on Foreign Relations, 2007), 14; Rajesh R. Babu, *Remedies under the WTO Legal System* (Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2012), 432.

ES tarptautinės prekybos su Indijos Respublika reguliavimo procese)⁸¹⁴. Kita vertus tokių dvišalių bendradarbiavimo formų teisinis įtvirtinimas paprastai yra siejamas su laisvosios prekybos sutarčių pasirašymu, ko ES santykiuose su Rusijos Federacija artimiausiu metu nenumatoma. Tačiau, autoriaus vertinimu, jų taikymas, esant dvišaliam sutarimui, būtų įmanomas ir jau egzistuojančio 1997 m. ES ir Rusijos Federacijos Partnerystės susitarimo pagrindu⁸¹⁵, patikslinant jo normas (pavyzdžiui, 78 str. „Muitai“) ir numatant, kad kilę šalių ginčai dėl bendradarbiavimo muitų klausimais, įskaitant ir ginčus dėl taikomų muitų ar kitų importo mokesčio dydžių, gali būti perduodami nagrinėti Bendradarbiavimo tarybai šio susitarimo 101 straipsnyje nustatyta tvarka.

2.3. Pasaulio Prekybos Organizacijos prekybinių ginčų dėl muitų kilusių tarp Europos Sąjungos ir Indijos Respublikos, teisinė analizė bei su jais susiję muitų teisinio reguliavimo klausimai

Nagrinėjant Indijos Respublikos ir ES tarptautinės prekybos tarifinių reguliavimo priemonių taikymo problemas galima konstatuoti, jog analizuojamu laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d.) susiklosčiusi **bendroji daugiašaliu (PPO) lygmeniu inicijuotų prekybinių ginčų tarp ES ir Indijos Respublikos nagrinėjimo situacija ir šių ginčų tendencijos** labai skiriasi nuo kitų tiriamų BRICS regiono valstybių (Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos). Šiuo aspektu pažymėtina, jog nagrinėjamu laikotarpiu Indijos Respublika buvo inicijavusi tik vieną prekybinį ginčą prieš ES, t. y. bylą *European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit (2010)*, kuri buvo užbaigta konsultacijų stadijoje ir nebuvo nagrinėjama PPO ginčų kolegijoje ar Apeliaciniame komitete. Akcentuotina ir tai, jog šis ginčas nebuvo tiesiogiai susijęs su į ES importuojamų prekių apmokestinimu muitais, tačiau jame buvo keliami klausimai dėl ES valstybių narių muitinės administracijos veiksmų sulaukiant ES muitų teritorijoje Indijos Respublikos kilmės prekes (generinius vaistus) dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų ir tranzito laisvės aiškinimo.

Kita vertus, ankstesniu laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2010 m. tarp Indijos Respublikos ir ES taikant PPO ginčų sprendimo procedūrą buvo pradėti nagrinėti net septyni ginčai⁸¹⁶, iš kurių tris inicijavo Indijos Respublika⁸¹⁷, o keturis – ES⁸¹⁸. Didžioji

814 Žr. šiuo klausimu disertacijos 1.2 skyrių ir priedą Nr. 2.

815 „Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimas nustatantis Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Rusijos Federacijos partnerystę“, *Official Journal L 327* (1997), žr. taip pat disertacijos priedą Nr. 2.

816 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog nors minėtu laikotarpiu iš viso PPO buvo pradėtos septynios prekybinių ginčų tarp ES ir Indijos Respublikos procedūros, tik šešios iš jų buvo tiesiogiai susijusios su tarifinių prekybos apribojimų (muitų) taikymu, žr. „World Trade Organization. Chronological list of disputes cases“, *supra* note, 538.

817 Žr. PPO bylas *European Communities — Expiry Reviews of Anti-dumping and Countervailing Duties Imposed on Imports of PET from India (2008)*, *European Communities — Anti-Dumping Duties on Certain Flat Rolled Iron or Non-Alloy Steel Products from India (2004)*, *European Communities — Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries (2002)*, disertacijos priedas Nr. 8.2.

818 Žr. PPO bylas *India — Certain Taxes and Other Measures on Imported Wines and Spirits (2008)*, *India — Measures Affecting the Importation and Sale of Wines and Spirits from the European Communities (2006)*, *India — Anti-Dumping Measures on Imports of Certain Products from the*

dalį šiuo laikotarpiu Indijos inicijuotų bylų (*European Communities — Expiry Reviews of Anti-dumping and Countervailing Duties Imposed on Imports of PET from India (2008)*, *European Communities — Anti-Dumping Duties on Certain Flat Rolled Iron or Non-Alloy Steel Products from India (2004)*) buvo susijusios su ES taikomais antidempingo muitais Indijos Respublikos kilmės prekėms ir viena byla – dėl vienašališkų muitų lengvatų taikymo Indijos Respublikos kilmės prekėms pagal bendrųjų preferencijų (lengvatų) sistemą (*European Communities — Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries (2002)*)⁸¹⁹. Kita vertus, šiuo laikotarpiu ES, pirmiausia, ginčijo Indijos Respublikos taikomus vidaus mokesčius (akcizus) importuojamiems vyno produktams ir kitiems alkoholiniams gėrimams (bylos *India — Certain Taxes and Other Measures on Imported Wines and Spirits (2008)*, *India — Measures Affecting the Importation and Sale of Wines and Spirits from the European Communities (2006)*)⁸²⁰. Be to, byloje *India — Anti-Dumping Measures on Imports of Certain Products from the European Communities (2003)* ES kėlė klausimus ir dėl Indijos taikomų antidempingo muitų atitikties PPO teisei⁸²¹. Galiausiai, minėtu laikotarpiu (iki 2010 m. sausio 1 d.) ES buvo inicijavusi ir vieną ginčą dėl Indijos Respublikos 2002 – 2007 m. laikotarpiu taikomų netarifinių prekybos apribojimų, t. y. draudimų ar specialių sąlygų (pavyzdžiui, licencijų importuoti tam tikras prekes (žemės ūkio produkciją, farmacijos gaminius ir chemijos pramonės produktus, vaizduojamojo meno produkciją, pramonines prekes, viso 99 kategorijoms (pagal prekių tarifinio klasifikavimo sistemą) priskiriamus produktus)⁸²².

Apibendrinant šiuos duomenis, galima konstatuoti, jog pusė (50 proc.) visų laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2010 m. vykusių PPO nagrinėtų prekybinių ginčų tarp ES ir Indijos Respublikos dėl tarifinių prekybos apribojimų buvo susiję su prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymu, o likusi dalis (33 proc. atvejų) dėl kitų importo vidaus mokesčių taikymo (bylos dėl į Indiją importuotų ES kilmės alkoholinių gėrimų apmokestinimo vidaus mokesčiais⁸²³) ir dėl ES taikomos bendrųjų preferencijų (muitų lengvatų) sistemos (viena byla⁸²⁴). Akcentuotina, jog kvestionuojant ES taikytą teisinį reguliavimą buvo keliami klausimai išimtinai tik dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo ES ir dėl jos nustatytos bendrųjų preferencijų (muitų lengvatų) sistemos. Dėl šios priežasties galima konstatuoti, jog nors tradiciškai ES ir Indijos prekybiniuose santykiuose ir jų teisinio reguliavimo problematikoje pirmąjį XXI a. dešimtmetį dominavo prekybos apsaugos priemonių teisėtumo ir pagrįstumo klausimai, aktualiu tiriamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) ši problematika PPO lygmeniu

---

European Communities (2003), *India — Import Restrictions Maintained Under the Export and Import Policy 2002-2007 (2002)*, disertacijos priedas Nr. 8.2.

819 Žr. disertacijos priedą Nr. 8.2.

820 *Ibid.*

821 *Ibid.*

822 Žr. PPO bylą *India — Import Restrictions Maintained Under the Export and Import Policy 2002-2007 (2002)*, disertacijos priedas Nr. 8.2.

823 Žr. PPO bylą *India — Certain Taxes and Other Measures on Imported Wines and Spirits (2008)*; *India — Measures Affecting the Importation and Sale of Wines and Spirits from the European Communities (2006)*, disertacijos priedas Nr. 8.2.

824 Žr. PPO bylą *European Communities — Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries (2002)*, disertacijos priedas Nr. 8.2.

nebeatsispindi ir iškyla visiškai nauji klausimai susiję su intelektinės nuosavybės teisių apsauga muitinėje ir PPO teisėje (*inter alia* GATT susitarimo V str.⁸²⁵) įtvirtintos prekių tranzito laisvės užtikrinimu ES muitų teritorijoje. Svarbu pažymėti ir tai, jog visi, išskyrus vieną⁸²⁶, tarp Indijos ir ES kilę prekybiniai ginčai tiek aktualiu tiriamu laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d.), tiek ir ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu (nuo 2000 – 2010 m.) buvo išspręsti taikium būdu (konsultacijomis), nepriimant PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos kolegijos ar Apeliacinio komiteto sprendimo⁸²⁷.

Autoriaus vertinimu, šias tendencijas (didesnio skaičiaus naujų prekybinių ginčų ir prielaidų jiems kilti sąlyginį nebuvimą) galima paaiškinti prekybos apsaugos priemonių taikymo intensyvumo pokyčiais⁸²⁸, Indijos Respublikos vykdyta netiesioginių vidaus mokesčių sistemos⁸²⁹ ir ES bendrųjų preferencijų sistemos reforma⁸³⁰, galiausiai 2007 m. prasidėjusiomis ES ir Indijos Respublikos deryboms dėl laisvosios prekybos sutarties sudarymo⁸³¹. Dėl šių priežasčių nuo 2010 m., t. y. aktualiu tiriamuoju laikotarpiu tarptautinės prekybos santykių tarp ES ir Indijos Respublikos reglamentavime daugiašaliu (PPO) lygmeniu iškilo kito pobūdžio **teisinės problemos dėl muitinės procedūrų taisyklių taikymo**⁸³² per ES muitų teritoriją gabenamoms prekėms. Jos buvo tiesiogiai susijusios su ne vien tik su muitų taikymo ar apskaičiavimo klausimais, bet ir su muitinių vaidmeniu stabdant tarptautinį galimai suklastotų prekių judėjimą, t. y. su intelektinės nuosavybės tarptautiniame versle ir tarptautinėje prekyboje apsauga⁸³³. Šis aspektas muitinės veikloje

825 „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

826 Byla *European Communities — Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries* (2002), *supra* note, 824.

827 Žr. disertacijos priedą Nr. 3.

828 Pavyzdžiui, kaip pažymi prof. Mark Wu, pagrindiniai Indijos Respublikos prekybos partneriai, tokie kaip JAV ir ES, tradiciškai (istoriniu požiūriu) nevertino Indijos taikomo prekybos apsaugos priemonių (antidempingo) reguliavimo režimo kaip probleminio ar pažeidžiančio esminius tarptautinius įsipareigojimus pagal PPO teisę, žr. Mark Wu, *supra* note, 610: 122

829 Pastebėtina, jog, kaip jau buvo minėta, nors ankstesniu laikotarpiu PPO lygmeniu ES ne kartą ginčijo Indijos Respublikos taikomus importo mokesčius, kurie dėl Indijos Respublikos federacinės valstybės struktūros apmokestinant tas pačias importuojamas prekes buvo taikomi tiek federaciniu, tiek ir vietos (valstijų) lygiu, tačiau ši apmokestinimo sistema tiriamu laikotarpiu (po 2010 m.) buvo panaikinta, įvedant vieningą apmokestinimo sistemą, žr. Sriram P. Govind, „Goods and Services Tax: Will the Proposed Indirect Tax Reform Change Business and Tax Dynamics in India“, *NUS Law Review* 4, 4 (2011): 625; „The Central Goods and Services Tax Act“, *The Gazette of India* 12 (2017), žiūrėta 2017 gruodžio 28 d., <http://gstcouncil.gov.in/sites/default/files/CGST.pdf>.

830 Ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu (2000 – 2010 m.), vienoje iš PPO inicijuotų bylų (*European Communities — Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries* (2002), žr. disertacijos priedą Nr. 8.2) Indijos Respublika sėkmingai ginčijo ir tuo metu ES nustatytą bendrųjų preferencijų (vienašališkų muitų lengvatų) režimą, tačiau jis tiriamu laikotarpiu buvo reformuotas, atsisakant išankstinių nuostatų dėl tam tikrų valstybių specialaus statuso suteikiant joms lengvatas, žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. spalio 25 d. reglamenta (ES) Nr. 978/2012, kuriuo taikoma bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistema“, *Official Journal L* 301 (2012).

831 Nishith Desai, „International Trade Law: The Indian Perspective“, *International Journal of Legal Information* 36 (2008): 361-362; Julien Chaisse, Debashis Chakraborty and Biswajit Nag, „The Three-Pronged Strategy of India’s Preferential Trade Policy“, *Connecticut Journal of International Law* 26 (2010-2011): 420-421.

832 Tematinės analizės subtema 1.3, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

833 Žr. PPO byla *European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit* (2010),

pastaruoju metu tampa itin svarbus, kadangi, kaip pastebi daugelis autorių⁸³⁴, šiuolaikinėmis sąlygomis tiek ES, tiek ir kitose pasaulio valstybėse keičiasi pati muitinės veiklos teisinė prigimtis ir jos vaidmuo. Muitinė nebelaikoma vien tik mokesčius administruojančia institucija, bet, visų pirma, kontrolės ir teisėsaugos institucija, užtikrinančia rinkos ir visuomenės saugumą, kuri šią funkciją įgyvendina ir vykdydama intelektinės nuosavybės apsaugą, sulaikydamos ir užkirsdamos kelią patekti į rinką prekėms, pagamintoms pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises⁸³⁵. lėmė, kad Kuo galima paaiškinti šias tendencijas ir kokios išvados seka iš aktualiu tiriamauju laikotarpiu byloje *European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit (2010)* keltų klausimų?

Kita vertus, pagrindinis klausimas, keltas aptariamoje byloje *European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit (2010)* buvo susijęs jau su ES vykdoma prekių, kurios gabenamos išorinio tranzito procedūra, intelektinės nuosavybės teisių kontrole. Pavyzdžiui, vadovaujantis 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo nuostatomis (11 straipsnis)⁸³⁶ muitinė, įtardama, kad prekės pagamintos pažeidžiant intelektinės nuosavybės teisių savininko teises, gali jas sulaikyti savo iniciatyva (*ex officio*) ir vadovaudamasi galiojančiu teisių subjekto prašymu; be to, muitinei netgi suteikiama teisė sunaikinti tokias prekes reglamente nustatyta tvarka (analogiškos nuostatos buvo įtvirtintos ir ginčo teisiųjų santykių atsiradimo metu galiojusiame ES Tarybos Reglamente Nr. 1383/2003⁸³⁷). Akcentuotina, jog prekių išorinio tranzito muitinės procedūra SMK (226 str.)⁸³⁸ suprantama kaip prekių, kurios neskirtos ES vidaus rinkai, judėjimas iš vieno taško esančio Sąjungos muitų teritorijoje, iki kito Sąjungos muitų teritorijos taško turint tikslą kirsti ES išorinę sieną ir patekti į valstybės ne ES narės muitų teritoriją. Kita vertus, tiek šiuo metu galiojantys ES teisės aktai (ES Tarybos Reglamento Nr. 608/2013⁸³⁹ 1 straipsnio „b“ punktas bei SMK 140 straipsnis, 141 straipsnio 2 dalis ir 267 straipsnis), tiek ir anksčiau galioję teisės šaltiniai leidžia(-o) muitinei kontroliuoti ir prireikus sulaikyti tranzitu gabenamas ir ES perkraunamas prekes, aptiktas tikrinant įveža-

---

disertacijos priedai Nr. 3 ir Nr. 7.

834 David Widdowson, *supra* note, 352: 31-32; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 31-32; Hans-Michael Wolfgang and Kerstin Harden, *supra* note, 113: 4.

835 Žr. šiuo klausimu plačiau Alfonsas Laurinavičius, *Intelektinės nuosavybės apsauga tarptautinėje prekyboje* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009).

836 „2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“, *Official Journal*, L 181 (2013).

837 2003 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003 dėl muitinės veiksmų, atliekamų su prekėmis, kurios, kaip įtariama, pagamintos pažeidžiant tam tikras intelektinės nuosavybės teises, ir priemonių, kurių turi būti imamasi prekių atžvilgiu nustačius, kad jos pagamintos pažeidžiant tokias teises, *Official Journal*, L 196 (2003).

838 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14. Pastebėtina, kad analogiškai išorinis tranzitas buvo apibrėžiamas ir Bendrijos muitinės kodekse (1992), žr. 91 straipsnį; „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

839 „2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“, *op. cit.*

mas arba išvežamas iš Sąjungos muitinės teritorijos prekių siuntas⁸⁴⁰. Tokiu būdu ES muitų teisės aktuose tranzitu gabenamos prekės iš esmės buvo pripažintos teisėtu muitinės kontrolės objektu⁸⁴¹, nors TT jurisprudencija šiuo klausimu nebuvo visiškai nuosekli⁸⁴² (tik naujausioje TT praktikoje yra išaiškinta, jog kontrolės priemonės gali būti taikomos tik tais atvejais, kai nustatoma, kad tranzitu gabenamos prekės galimai bus nukreipiamos į ES vidaus rinką ir tą patvirtina specifinės aplinkybės)⁸⁴³. Kita vertus, akivaizdu, jog tokios ES teisės nuostatos sukelia potencialų konfliktą su PPO teisės nuostatomis. Kaip nurodo daugelis teisės doktrinos atstovų, analizavusių šiuos klausimus,⁸⁴⁴ ir kaip seka iš lingvistinės minėtų PPO susitarimų nuostatų konstrukcijos (ypač atkreipiant dėmesį į GATT susitarimo V straipsnį („Tranzito laisvė“)⁸⁴⁵ bei TRIPS susitarimo 51 straipsnį, kuris nustato išimtį dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos procedūrų taikymo muitinėje⁸⁴⁶, PPO valstybės narės neprivalo taikyti pasienio kontrolės priemonių muitinėse siekdamos užtikrinti tranzitu per jų teritoriją gabenamų prekių intelektinės nuosavybės teisių apsaugą ar sulaikyti tokias tranzitu gabenamas prekes. Taigi reguliuojant muitinės veiksmus ES valstybėse narėse, siekiant įgyvendinti prekių laisvo tranzito principą, kyla

840 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14. Panašios nuostatos buvo įtvirtintos ir anksčiau galiojusiame Bendrijos muitinės kodekso (1992) 37 ir 183 straipsniuose, žr. „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentą Nr. 2913/92/EEB, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

841 Annete Kur, *supra* note, 125: 34; Laurent Ruessmann and Francesca S. Condello, *supra* note, 144: 187.

842 Atkreiptinas dėmesys, jog nors byloje C-383/98 ir C-60/02 TT nurodė, kad tranzito procedūra gali turėti poveikį vidaus rinkai, nes susidaro palankios sąlygos atsirasti muitinės apgaulei, byloje C-115/02 buvo padaryta priešinga išvada - tranzitas nėra siejamas su prekių pateikimu į rinką ir todėl neturi įtakos konkrečioms prekės ženklo savininko teisėms. Žr. TT bylas C-383/98, *The Polo/Lauren Co. LP v. PT. Dwidua Langgeng Pratama International Freight Forwarders*, 2000 E.C.R. I-02519, 34 punktas; C-60/02, *Montres Rolex S.A. and Others*, 2004 E.C.R. I-00651; C-115/02, *Admin. des douanes et droits indirects v. Rioglass SA and Transremar SL*, 2003 E.C.R. I-12705, 45 punktas.

843 Byla C-281/05, *Montex Holdings Ltd v. Diesel SpA*, 2006 E.C.R. I-10881, 34 punktas; sujungtos bylos C-446 & 495/09, *Koninklijke Philips Elecs. NV v. Lucheng Meijing Indus. Co. Ltd* ir C-495/09, *Nokia Corporation v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs*, 2011 E.C.R. I-12435. Atkreiptinas dėmesys, jog plačiau ši praktika ir jos teisinė reikšmė aptariama disertacijos 3.1 poskyryje.

844 Zhang Naigen, *supra* note, 23: 257; Rochelle Dreyfuss and Susy Frankel, „From Incentive to Commodity to Asset: How International Law is Reconceptualizing Intellectual Property“, *Michigan Journal of International Law* 36 (2014/2015): 595; Bryan Mercurio, „Seizing Pharmaceuticals in Transit: Analysing the WTO Dispute that wasn't“, *International and Comparative Law Quarterly* 389 (2012): 404.

845 Kaip numato šio susitarimo V straipsnio 2 dalis „vežimui tranzitu per kiekvienos Susitariančiosios šalies teritoriją suteikiama tranzito laisvė tarptautiniam tranzitui patogiausiais maršrutais. [...] Nėra daromos jokios išimties [...] dėl visų aplinkybių, susijusių su prekių, laivo arba kitų transporto priemonių nuosavybe“, žr. „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

846 „neturi būti privaloma taikyti tokią tvarką prekių importui, kurį į kitos šalies rinką pateikia teisių turėtojas arba tai vyksta su jo sutikimu, arba tranzitu keliaujančioms prekėms“ (*aut. p.* - oficialus vertimas į lietuvių kalbą); „Pasaulio Prekybos Organizijos steigimo sutarties 1C priedas. Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba“, *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).

papildomų iššūkių kaip užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių subjektų teises užtikrinant tokių prekių krovinių efektyvią leistiną kontrolę (pavyzdžiui, kaip objektyviai įvertinti jų galimo patekimo į ES vidaus rinką riziką). Būtent ši problema ir buvo keliamą PPO inicijuotame ginče *European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit* (2010). Jame Indijos Respublika nurodė, jog tranzitu į Braziliją ir kitas trečiąsias valstybes gabenamos Indijos kilmės generinių vaistų siuntos pagal tuo metu galiojusį ES Tarybos Reglamentą Nr. 1383/2003⁸⁴⁷ dar nuo 2006 m. buvo sulaikomos kai kurių ES valstybių narių (Olandijos ir Vokietijos) jūrų bei oro uostuose, remiantis įtarimais dėl šių valstybių išduotais nacionaliniais patentais suteiktų teisių pažeidimų. Šiuo atveju ES valstybėse narėse buvo vadovaujamosi teisine fikcija⁸⁴⁸, kad tranzitu gabenami vaistai yra gaminami ir atitinkamų suinteresuotų ES valstybių narių jurisdikcijose⁸⁴⁹. Savo ruožtu, Indijos Respublika teikdama reikalavimą PPO pradėti konsultacijas dėl ES veiksmų nurodė, kad tokios ES priemonės pažeidžia PPO GATT susitarimo V straipsnį ir TRIPS susitarimo 1.1, 41 ir 51 straipsnius⁸⁵⁰

Pastebėtina, jog šiame ginče ES iš esmės sutiko su Indijos Respublikos argumentais ir būtinybe atsizvelgti į tranzito laisvės principą šioje teisinėje situacijoje: Indijos inicijuotas ginčas ES atžvilgiu dėl tranzito gabenamų prekių kontrolės ES valstybių narių muitinėse buvo išspręstas taikiai, t. y. taikant konsultacijų procedūrą ir 2011 m. liepos 28 d. pasiekiant atitinkamą dvišalį susitarimą dėl iš Indijos tranzitu gabenamų generinių vaistų sulaikymo⁸⁵¹. Pabrėžtina, jog siekiant spręsti prekių tranzito laisvės problemas vykdant intelektinės nuosavybės teisių kontrolę ES teisė buvo reformuojama⁸⁵² ir šios reformos rezultatu tapo naujas 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo. Tačiau, autoriaus vertinimu, tenka pastebėti, kad jo nuostatose nėra įtvirtinta normų, kurios imperatyviai ar detalai reglamentuotų tranzitu gabenamų

847 „2003 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003 dėl muitinės veiksmų, atliekamų su prekėmis, kurios, kaip įtariama, pagamintos pažeidžiant tam tikras intelektinės nuosavybės teises, ir priemonių, kurių turi būti imamasi prekių atžvilgiu nustačius, kad jos pagamintos pažeidžiant tokias teises“, *supra* note, 837.

848 Kaip yra pažymėjęs Generalinis Advokatas Cruz Villalon, gamybos fikcijos doktrina užtikrinant intelektinės nuosavybės teisių apsaugą tarptautinėje prekyboje reiškia, jog galimam intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų konstatuoti pakanka tik nustatyti faktą, jog prekės, kurios yra identiškas muitinės sulaikytoms tranzitu gabenamoms prekėms, yra gaminamos toje valstybėje, ir tranzitu gabenamos prekės pažeidžia šioje valstybėje išduoto patento teises, žr. Generalinio Advokato Pedro Cruz Villalon išvada sujungtose bylose C-446/09 ir C-495/09, Koninklijke Philips Electronics NV v. Lucheng Meijing Ind. Co. Ltd. et al. and Nokia Corp. v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs, 2011 EU:C:2011:45.

849 Zhang Naigen, *supra* note, 23: 262; James J. Nedumpara, *supra* note, 134: 90-91.

850 „Request for Consultations by India, European Union - Seizure of Generic Drugs in Transit, WT/DS408/1 (May 11, 2010)“, World Trade Organization, žiūrėta 2017 rugsėjo 11 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds408_e.htm.

851 „India Ministry of Commerce, „India and the EU Reach an Understanding on Issue of Seizure of Indian Generic Drugs in Transit“, India Ministry of Commerce, Press Information Bureau, 28 July 2011, žiūrėta 2017 rugsėjo 25 d., <http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=73554>.

852 *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning customs enforcement of intellectual property rights, COM (2011) 285* (Brussels: European Commission, 2011).

prekių kontrolę muitinėje. Kita vertus, reglamentas taip pat nedraudžia vykdyti tokios kontrolės (žr. 1 straipsnio 1 dalies nuostatas), o jo preambulės 11 punktą skelbia, kad „kai per Sąjungos muitų teritoriją vežami vaistai [...] ir kai toks vežimas yra tik dalis visos kelionės, kuri prasideda ir baigiasi ne Sąjungos muitų teritorijoje, muitinė, vertindama intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo riziką, turėtų atsižvelgti į bet kokią reikšmingą tikimybę, kad tokie vaistai bus nukreipti į Sąjungos rinką“⁸⁵³. Akivaizdu, jog šia nuostata yra bandoma spręsti egzistuojančias teisinio reguliavimo problemas, tačiau vertinamųjų kriterijų (pvz. „reikšminga tikimybė“) naudojimas Reglamento tekste ir išlikęs pakankamai abstraktus teisinis reguliavimas lemia tai, kad naujoji teisinio reguliavimo iniciatyva jau yra plačiai kritikuojama teisės doktrinoje⁸⁵⁴. Pavyzdžiui, išlieka galimybė, jog atskirų ES valstybių narių muitinėse Reglamento Nr. 608/2013 nuostatos dėl „reikšmingos tikimybės“ kad tranzitu gabenamos prekės bus nukreiptos į ES vidaus rinką bus aiškinaamos nevienodai arba plečiamai, suvaržant prekių tranzito laisvę. Be to, Reglamente Nr. 608/2013 yra apibrėžiamos nuostatos tik dėl tranzitų gabenamų vaistų kontrolės, nors akivaizdu, kad teisinių problemų gali kilti ir dėl kitų gabenamų prekių rūšių. Šiuo aspektu aptariama problematika yra aktuali ir Lietuvos Respublikos kontekste, kur nuo 2009 m. buvo stebimos tendencijos kai falsifikuotos, intelektinės nuosavybės teises pažeidžiančios prekės (pavyzdžiui, padirbtos cigaretės iš trečiųjų šalių) į Lietuvos rinką patenka pažeidžiant išorės tranzito tvarką. Lietuvos Respublikos muitinėje tokių prekių kontrolė laikoma sunkiai įveikiama intelektinės nuosavybės teisių apsaugos kliūtimi dėl minimalios tokių krovinių leistinos kontrolės⁸⁵⁵. Būtent dėl šios priežasties išlieka būtinybė tiksliau ir aiškiau reglamentuoti atvejus, pagal kokius konkrečius kriterijus atrenkant tokias prekes muitinės kontrolei muitinėje privalėtų būti vertinama rizika bei tikimybė, jog šios prekės bus nukreiptos į vidaus rinką⁸⁵⁶.

Apibendrinant PPO praktiką ginčiuose tarp ES ir Indijos Respublikos galima konstatuoti, tai, jog šių ginčų tiriamų laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d.) skaičius yra labai sumažėjęs. Ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu vyravo ginčai dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo, Indijos nustatytų vidaus importo mokesčių (akcizų) apskaičiavimo ir ES bendrųjų preferencijų sistemoje apibrėžtų lengvatų tinkamo reglamentavimo. Kita vertus, tobulinant taikytą teisinį reguliavimą tiek ES, tiek Indijos Respublikos bei inicijavus tarpusavio derybas dėl laisvosios prekybos sutarties sudarymo (nuo 2007 m.) didesnių tarpusavio prekybos ginčų pavyko išvengti. Tačiau aktualaus tiriamo laikotarpio praktika patvirtina, jog itin svarbiu iššūkiu ES ir valstybėms narėms išlieka tinkamas intelektinės nuosavybės teisių apsaugos reglamentavimas atliekant mui-

853 „2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikintas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“, *supra* note, 836.

854 Žr. pvz. Zhang Naigen, *supra* note, 23: 268; Brook K. Baker, „Settlement of India/EU WTO Dispute re Seizures of In-Transit Medicines: Why the Proposed EU Border Regulation Isn't Good Enough“, *Program on Information Justice and Intellectual Property Research Paper 2* (2012), 17.

855 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 443-444.

856 Autoriaus detalūs pasiūlymai dėl ES priimtų teisės aktų tobulinimo šioje srityje yra plačiau pristatomi bei pagrindžiami disertacijos 3.1 skyriuje (nagrinėjant TT praktiką šiuo klausimu) bei disertacijos priede Nr. 17, žr. 2.3.1 rekomendaciją dėl teisės norminių aktų tobulinimo.

tinės kontrolės veiksmus tranzitu iš trečiųjų valstybių (*inter alia* – Indijos Respublikos) gabenamoms prekėms.

2.4. Daugiašaliame lygmenyje kylančių prekybinių ginčų dėl muitų lyginamieji aspektai ir potencialios teisinio reguliavimo tobulinimo sritys

Apibendrinant išanalizuotus prekybinius ginčus dėl muitų, kurie tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių kilo daugiašaliu lygiu (vykdant PPO susitarimus bei šalių įsipareigojimus šiai organizacijai bei taikant PPO teisę), galime konstatuoti, jog daugiausiai šių ginčų kilo tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos ir tik vienas toks ginčas buvo inicijuotas tarp Indijos Respublikos bei ES. Pastebėtina, jog analizuojamu laikotarpiu (2010 – 2017 m.) itin sparčiai augo ES ir Rusijos Federacijos prekybinių ginčų dėl muitų skaičius, t. y. nors Rusijos Federacija tapo PPO valstybe nare tik 2012 m. rugpjūčio mėn.⁸⁵⁷, nuo šio momento buvo inicijuoti net septyni tokie ginčai PPO lygmeniu, tuo tarpu kai tarp Kinijos Liaudies Respublikos ir ES per visą analizuojamą laikotarpį buvo inicijuoti devyni tokie ginčai⁸⁵⁸. Be to, PPO prekybinių ginčų dėl muitų tarp ES ir Rusijos Federacijos skaičiaus augimo tempas buvo sparčiausias būtent per paskutinius trejus tiriamo laikotarpio metus (2014 – 2017 m.): pradėti penki ginčai, tuo tarpu kai su Kinijos Liaudies Respublika tuo pačiu laikotarpiu – tik trys ginčai (žr. 4 pav., 115 psl.). Autoriaus identifikuotos konkrečios muitų teisinio reguliavimo problemos (išskiriant bendrąsias problemas, būdingas daugiau nei vienai tiriamai valstybei) bei jų lyginamieji aspektai (specialiosios problemos, išskirtos įvertinant specifinį tiriamų valstybių kontekstą ir būdingos tik ES prekybiniams santykiams su atskiromis tiriamomis valstybėmis) yra pateikiamos 6 pav. (144 psl.).

Įvertinus aukščiau pateiktoje diagramoje (6 pav.) pateiktus apibendrinimus, galima pritari mokslinėje literatūroje⁸⁵⁹ išsakyti nuomonei, jog *inter alia* ir teisinio reguliavimo prasme problematišku išlieka ir daugiausiai iššūkių kelia būtent tarptautinės prekybos tarp ES ir jos valstybių narių bei Rusijos Federacijos režimas. Šią aplinkybę galima paaiškinti ne tik teisinėmis, bet ir politinėmis priežastimis, t. y. įtemptu politinių ir ekonominių santykiu pobūdžiu esant abipusėms tarptautinėms sankcijoms, pritaikytoms po 2014 m. įvykusios Krymo regiono okupacijos ir Rusijos Federacijos veiksmų Ukrainos Respublikos atžvilgiu. Kita vertus, mažiausiai problemų (su jomis susijusių prekybinių ginčų) šiuo metu kelia ES ir jos valstybių narių tarptautinės prekybos su Indijos Respublika reguliavimas ir tai, kaip jau buvo minėta šiame darbe⁸⁶⁰, iš dalies galima paaiškinti nuo 2006 m. vykstančių derybų dėl laisvosios prekybos susitarimo sudarymo faktų, specialiai sukurtų dvišalių mechanizmų (darbo grupių, komitetų) prekybinėms problemoms spręsti egzistavimu⁸⁶¹. Kita vertus, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog pastaraisiais metais

857 „Russian Federation“, World Trade Organization, *supra* note, 67.

858 Žr. disertacijos priedą Nr. 3.

859 Tamara Perišin, *supra* note, 125: 371; Mark Wu, *supra* note, 521: 146-147; Александров Евгений Леонидович и Владимир Николаевич Круглов, *supra* note, 720: 105-106; Tatiana Romanova, *supra* note, 123: 785.

860 Žr. šiuo klausimu disertacijos 2.3 poskyrį.

861 Pastebėtina, jog būtent šie neformalūs dvišalio bendradarbiavimo mechanizmai yra naudojami sprendžiant įvairias dvišales prekybines problemas, susijusias su muitų taikymu, žr. „Commission

tolesnio progreso šiose derybose nepastebima ir tai gali nulemti naujų ginčų ar įtampos sričių atsiradimą ateityje, juolab, kad tam egzistuoja atitinkamos teisinės ir faktinės prielaidos, pavyzdžiui, didėja taikomų prekybos apsaugos muitų ar tyrimų dėl jų skaičius⁸⁶².

Nagrinėjant ES ir jos valstybių narių prekybinius santykius su tomis trečiosiomis valstybėmis (Kinijos Liaudies Respublika ir Rusijos Federacija), kurių atžvilgiu kilo daugiausia teisinių ginčų ir problemų dėl muitų taikymo - galime pastebėti, jog šioje kategorijoje dalis ginčų kilo dėl ES ar kitų nurodytų trečiųjų valstybių taikytų importo muitų ir kitų su jais susijusių tarifinių užsienio prekybos reguliavimo priemonių teisėtumo, - jų atitikties GATT susitarimo I-III straipsniuose įtvirtintiems didžiausio palankumo prekyboje ir nacionalinio statuso režimo principams⁸⁶³. Tokie ginčai kilo iš esmės visų nurodytų trečiųjų valstybių atžvilgiu valstybėmis (ES inicijuoti ginčai *DS485: Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products*, *DS462: Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles*; Kinijos Liaudies Respublikos inicijuotas ginčas *DS492: European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products*)⁸⁶⁴. Autoriaus vertinimu, iš esmės galima sutikti su kitų autorių (pvz. M. O'Neal, T. Romanova, E. B. Orlova, V. V. Kirpičev, B. Kabylnski ir V. Menshakova) mokslinėje literatūroje išsakomais vertinimais⁸⁶⁵, jog didžiąją dalį šių ginčų sukėlė ne tiek teisinės priežastys, pavyzdžiui, teisės norminių aktų neaiškumai, bet, visų pirma, ekonominės ir/ar politinės priežastys (siekis taikyti protekcionistinės ekonominės politikos elementus, išlaikyti aukštą vidaus rinkos apsaugos nuo užsienio prekių importo lygį skatinant vietinę gamybą ir pan.). Šios tendencijos gana akivaizdžios, kiek tai susiję su ginčais, inicijuotais dėl Rusijos Federacijos taikytų importo muitų (automobiliams, kai kuriems pramonės gaminiais ir žemės ūkio produkcijai), kuriais gana akivaizdžiai buvo pažeidžiami tiek nurodyti GATT įtvirtinti principai, tiek ir įsipareigojimai dėl taikytino muitų tarifų dydžio įtvirtinti Tarifinių įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašė (*angl. Schedules of Concessions*). Tai patvirtina aplinkybė, jog Rusijos Federacijos atžvilgiu buvo priimti arba nepalankūs PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimai (byloje *DS485: Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products*) arba Rusijos Federacija pati *ex officio* atšaukė savo ginčijamų sprendimų dėl importo muitų galiojimą (byla *DS462: Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles*). Kita vertus, šios kategorijos ginčiuose (dėl importo muitų teisėtumo), pavyzdžiui, byloje *DS492: European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products*, kurią inicijavo Kinijos Respublika, PPO ginčų sprendimo institucijos priėmė ir ES nepalankius sprendimus, kuriais neteisėtomis dėl skirtingų šalių prekių nediskriminavimo principo (GATT I str. 1 d. ir XIII str.) pažeidimo buvo pripažintos neteisėtomis ir

---

2016 Report on Trade and Investment Barriers and Protectionist Trends”, European Commission, žiūrėta 2018 m. vasario 10 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/june/tradoc_154665.pdf.

862 Geethanjali Nataraj, „India-EU FTA: problems and future prospects”, *World Commerce Review* (2015), 3: 5-6; Grzegorz Mazur, *supra* note, 23: 60; Gabriel Felbermayr, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl, *supra* note, 116: 12

863 „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

864 Žr. disertacijos priedus Nr. 5-7.

865 Molly O'Neal, *supra* note, 728: 414-415, 417-418; Елена Борисовна Орлова, *supra* note, 727: 12-13; Tatiana Romanova, *supra* note, 123: 785; Виктор Васильевич Кирпичев, *supra* note, 728: 102-103; Boris Kabylnski and Victoria Menshakova, *supra* note, 746: 109.

ES taikytos su muitais susijusios tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės (tarifinės kvotos). Autoriaus vertinimu, ši ginčų nagrinėjimo patirtis, ES atžvilgiu yra neabejotinai svarbi siekiant tobulinti bendrosios prekybos ir muitų politikos instrumentus, pavyzdžiui, bendrųjų preferencijų sistemą, siekiant sudaryti vienodas (objektyviai nediskriminuojančias) sąlygas visoms suinteresuotoms trečiosioms valstybėms pasinaudoti ES teikiamomis muitų lengvatomis, juolab, kad tokio pobūdžio ginčų su analizuojamomis trečiosiomis valstybėmis jau buvo kilę ir ankstesniais laikotarpiais, t. y. iki tiriamo laikotarpio pradžios (byla DS246: *European Communities — Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries*⁸⁶⁶).

Be to, kaip patvirtinta išanalizuota PPO prekybinių ginčų nagrinėjimo praktika, aktualus bendro pobūdžio klausimas ES bei Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos prekybiniuose santykiuose išliko prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymas ir jų teisinis reglamentavimas. Pastebėtina, kad jei iš viso su nurodytomis trečiosiomis valstybėmis tiriamu laikotarpiu (2010 – 2017 m.) iš viso kilo 15 prekybinių ginčų, net du trečdaliai jų (10 pradėtų ginčų) buvo susiję su prekybos apsaugos muitų teisėtumo klausimais (žr. disertacijos priedą Nr. 4 ir Nr. 16). Dalis šių ginčų neabejotinai buvo sąlygota specifinio ne rinkos ekonomikos statuso (šiuo metu (nuo 2017 m.) naujai apibrėžiamo kaip valstybės, kurioje yra didelių iškraipymų, labai veikiančių laisvąją rinką, statusas⁸⁶⁷), kuri antidempingo tyrimuose Kinijos Liaudies Respublikos ir jos verslo subjektų (gamintojų, eksportuotojų) atžvilgiu taikė ES, t. y. specialios antidempingo muitų nustatymo metodologijos, kurios pagrindu, nustatant importuojamos prekės normaliąją vertę (kaip dempingo apskaičiavimo pagrindą) buvo remiamasi ne Kinijos Liaudies Respublikos vidaus rinkos duomenimis, bet trečiųjų rinkos ekonomikos valstybių duomenimis (ES reglamento (EB) Nr. 1225/2009 ir (ES) 2016/1036 2 str. 7 d. „b“ punktas⁸⁶⁸). Akivaizdu, jog toks vertinimas buvo grindžiamas Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolo nuostatomis (galiojusiomis iki 2016 m. gruodžio 11 d.), numaćiusiomis kad tokia metodologija gali būti taikoma (ne ilgiau kaip 15 metų nuo Kinijos Liaudies Respublikos įstojimo į PPO momentą), jei tiriami produkto gamintojai negali aiškiai pagrįsti, kad šio produkto gamyba ir pardavimas atitinkamoje pramonės šakoje vyksta *joje vyraujančiomis rinkos ekonomikos sąlygomis* (išskirta autoriaus, originalo tekste anglų kalba šiai sąlygai apibrėžti vartojama frazė „market economy conditions prevail in the industry“⁸⁶⁹). Tačiau specialaus statuso taikymas (jo galimybė) Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu (apibrėžiant specialią antidempingo muitų nustatymo metodolo-

866 Žr. disertacijos priedus Nr. 3 ir Nr. 8.2.

867 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

868 „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

869 „Protocol on the Accession of the People's Republic of China to the WTO, WT/L/432, 23 November 2001“, *supra* note, 585; žr. nurodomo teisės akto I dalies 15 punkto („Kainų palyginamumas nustatant subsidijas ir dempingą“ (angl. „Price Comparability in Determining Subsidies and Dumping“, „a“ ir „d“ papunkčius).

giją) iš esmės buvo numatytas ir vėliau, po 2016 m., ES priimtuose muitų teisės aktuose (reglamente (ES) 2017/2321, 2 str. 6a dalis⁸⁷⁰). Tokiu būdu, pradėta formuoti PPO ginčų sprendimo institucijų praktika šios kategorijos ginčiuose (bylos DS516, DS405), kuria iš esmės neigiamai buvo įvertinta galimybė taikyti visiems Kinijos Liaudies Respublikos subjektams apibendrintą antidempingo muitą (neatsižvelgiant į jų individualias verslo sąlygas), ar kuria iki šiol kvestionuojama teisė taikyti specialią metodologiją kelia klausimų dėl ES reglamentų atitikties PPO teisei, bent jau toje dalyje, kurioje apibrėžiama individualaus vertinimo nustatant antidempingo multus atlikimo tvarka⁸⁷¹. Tai, autoriaus vertinimu, sąlygoja būtinybę tobulinti ES priimtų muitų teisės aktų nuostatas (Reglamento (ES) 2016/1036 9 str. 5 d., 17 str. 2 d.), juolab, kai pagal bendrąją taisyklę ES lygmeniu (TT praktikoje) nėra pripažįstama galimybė tiesiogiai remtis PPO teise sprendžiant prekybinius ginčus⁸⁷².

Likusi dalis su prekybos apsaugos muitų taikymu susijusių klausimų buvo bendresnio pobūdžio ir nėra sietini vien su konkrečios valstybės atveju (specifika), tačiau apskritai su bendrosiomis antidempingo muitų nustatymo sąlygomis (šiuo metu numatytomis Reglamento (ES) 2016/1036 1-3 str.), visų pirma, materialinės žalos pramonei įvertinimu (byla DS479) ir su ja susijusiais skaičiavimais – importo dempingo kaina poveikio vidaus kainoms įvertinimo atlikimo tvarka (byla DS460) ir kitų susijusių dempingo rodiklių (prekės normaliosios vertės) apskaičiavimu (bylos DS494 ir DS474)⁸⁷³. Šiuo požiūriu, remiantis tiek bylose inicijuotose pačios ES, tiek ir kitų tiriamų valstybių formuojama PPO ginčų sprendimo institucijų praktika, galima daryti išvadą, kad ES priimtuose muitų teisės aktuose (Reglamente (ES) 2016/1036, reguliuojančiame antidempingo muitų nustatymą) turėtų būti koreguojami atskiri teisiniai institutai. Pavyzdžiui, svarstyтина galimybė keisti panašių produktų įvertinimą reguliuojančias nuostatas, svarbias nustatant dempingo poveikį prekių vidaus kainoms, reglamento 1 straipsnio 4 dalis⁸⁷⁴ ar gamintojo/eksportuotojo sąnaudų pripažinimą skaičiuojant prekės normaliąją vertę, reglamento 2 straipsnio 5 dalis⁸⁷⁵. Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys, jog atliktas tyrimas pagrindžia tai, kad šiuo metu nurodytos ES priimtų muitų teisės aktų nuostatos (Reglamento (ES) 2016/1036 1 str. 4 d., 2 str. 5 d.) nėra identiškos analogiškus teisinius santykius reguliuojančioms PPO teisės, t. y. Susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo nuostatomis⁸⁷⁶.

Papildomai akcentuotina, jog specifiniai su muitų taikymu susiję teisinio reguliavimo klausimai iškilo ir ES prekybinių santykių su Kinijos Liaudies Respublika (eksporto muitų teisėtumas) bei Indijos Respublika kontekste (muitinės procedūrų teisinis reguliavimas). Pastebėtina, jog PPO ginčų sprendimo institucijos ne kartą kvestionavo Kinijos Liaudies Respublikos taikytų eksporto muitų retiesiems gamtiniams ištekliams

870 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

871 Žr. disertacijos priedą Nr. 16.

872 Žr. šiuo klausimu disertacijos 1.2 skyrių.

873 Žr. disertacijos priedus Nr. 5-6, 16.

874 *Ibid.*

875 Žr. disertacijos priedus Nr. 5-6, 16.

876 Žr. disertacijos 2.1-2.2 skyrius.

(mineralams) teisėtumą (byla DS432, DS394 (nagrinėta ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu, t. y. iki 2010 m.⁸⁷⁷)). Šiais atvejais nors iš esmės ir nebuvo paneigta galimybė taikyti eksporto muitus, tačiau iškilo tolesniam teisiniam reguliavimui svarbus klausimas ar eksporto muitų taikymą galima pagrįsti remiantis GATT XX straipsnyje išvardintomis išimtimis, visų pirma, tomis, kurios susijusios su aplinkosauginiais aspektais⁸⁷⁸. Autoriaus nuomone, ši problematika galėtų būti sprendžiama tik tarptautiniu lygiu, pavyzdžiui, tikslinant GATT XX straipsnio išimčių sąrašą, juolab, kad klausimas kaip suderinti aplinkosauginius interesus ir tarptautinės prekybos taisykles pastaruoju metu tampa vis aktualesnis⁸⁷⁹.

Be to, kaip jau buvo minėta, tarptautinės prekybos su Indijos Respublika kontekste iškilo klausimas kaip turėtų būti įgyvendinama tranzitu per Sąjungos muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamų prekių muitinė kontrolė. Inicijuodama ginčą byloje *DS408: European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit* (kuris buvo sprendžiamas tik šalių konsultacijomis ir kuriame formalus PPO institucijų sprendimas ginče nebuvo priimtas) Indijos Respublika iš esmės kvestionavo ES valstybių narių muitinių teisę atlikti kontrolės veiksmus tranzitu gabenamų prekių atžvilgiu, apeliuodama į GATT V straipsnyje įtvirtintą tranzito laisvės principą⁸⁸⁰. Autoriaus vertinimu, minėtas ginčas iš esmės išryškino ne vien tik tarptautinio lygmens problematiką, bet ir tinkamo ES priimtų muitų teisės aktų taikymo problemas, visų pirma, aiškių ir konkrečių tokių kontrolės veiksmų atlikimo kriterijų neįtvirtinimą ES teisėje, pavyzdžiui, reglamente (ES) Nr. 608/2013 „Dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo“⁸⁸¹ bei pačiame SMK⁸⁸², kas iki šiol sudaro prielaidas pažeisti PPO teisę; žr. taip pat 6 pav. žemiau, 144 psl.

877 Žr. disertacijos priedus Nr. 5 ir 8.1.

878 „Bendrasis susitarimas "Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1994)", *supra* note, 10.

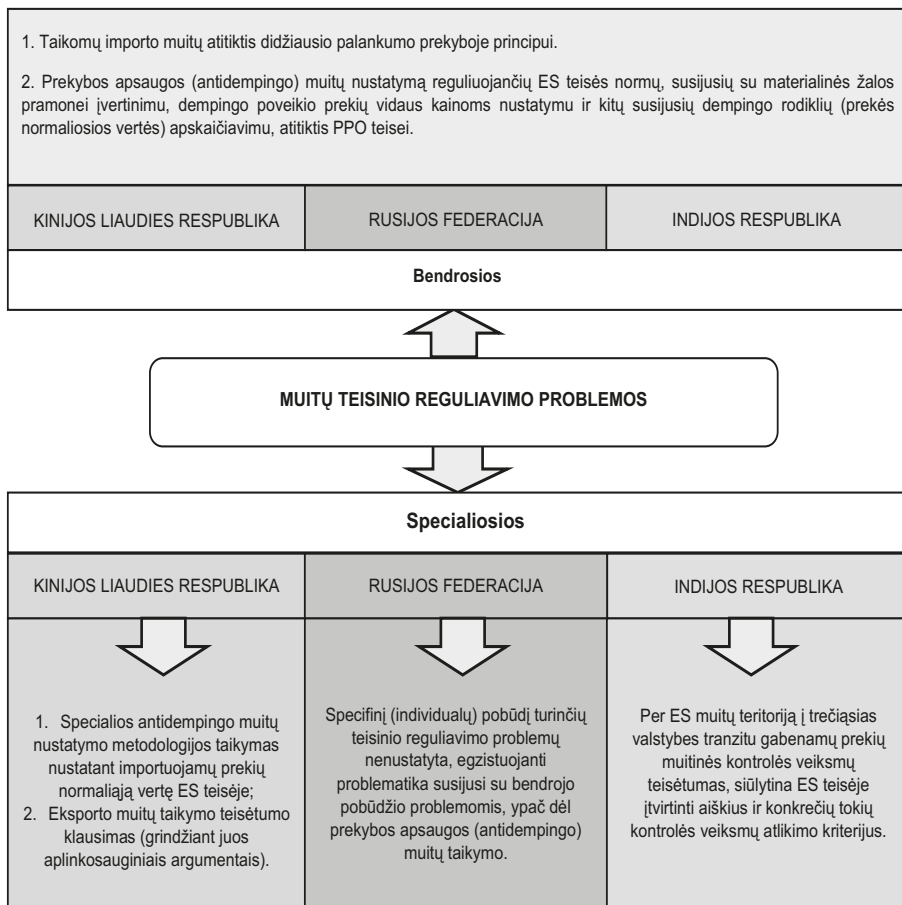
879 Robert Howse, *supra* note, 697: 21; Shi Jingxia and Yang Xingxing, *supra* note, 695: 564-565; Marco Bronckers and Keith E. Maskus, *supra* note, 695: 400; Ehab S. Abu-Gosh and Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 695: 519

880 Žr. disertacijos priedą Nr. 7.

881 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.3.1 rekomendaciją dėl teisės aktų tobulinimo.

882 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14; žr. 140 straipsnį, 141 straipsnio 2 dalį ir 267 straipsnį.

6 pav. Daugiašaliame lygmenyje kylančios muitų teisinio reguliavimo problemos ir galimos jų sprendimo kryptys ES

3. MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE EUROPOS SĄJUNGOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS, KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: SUPRANACIONALINIS LYGMUO

3.1. Teisingumo Teismo nagrinėtų ginčų, susijusių su tarptautinės prekybos tarp Europos Sąjungos ir Kinijos Liaudies Respublikos apmokestinimu muitais, teisinė analizė bei su jais susiję muitų teisinio reguliavimo klausimai

Kaip jau buvo minėta šiame darbe, šiuo metu Kinijos Liaudies Respublika yra svarbiausia ir pagrindinė ES užsienio prekybos partnerė. Akivaizdu, jog šios tendencijos atsispindi ir nagrinėjant tarptautinės prekybos su Kinijos Liaudies Respublika teisinio reguliavimo problemas, kurios kyla supranacionaliniu (ES) lygmeniu, t. y. Sąjungos institucijoms taikant ir aiškinant ES priimtus muitų teisės aktus, kas, *inter alia* pagal SESV 19 straipsnio 1 dalį, 254 straipsnį, 256 straipsnio 3 dalį ir 257 straipsnio nuostatas⁸⁸³, visų pirma, yra TT funkcija⁸⁸⁴. Dėl šios priežasties šiame poskyriuje yra analizuojami TT nagrinėti teisiniai ginčai dėl ES priimtų muitų teisės aktų aiškinimo, kurie buvo inicijuoti asmenų (muitų teisinių santykių subjektų), dalyvaujančių tarptautinės prekybos operacijose su Kinijos Liaudies Respublika⁸⁸⁵. Pastebėtina, jog aktualiui tiriamu laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d.), lyginant visas analizuojamas valstybes (Kinijos Liaudies Respubliką, Indijos Respubliką, Rusijos Federaciją) TT yra išnagrinėjęs daugiausia ginčų (33 bylos) būtent dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais (ES bendrojo muitų tarifo taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms ypatumų). Šių bylų skaičius, kaip galime pastebėti lentelėje (7 pav.), analizuojamu laikotarpiu daugiau nei du kartus viršijo tiek dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais kilusių bylų skaičių, tiek ir tokių pat bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių skaičių. Visiškai panašias tendencijas galima pastebėti ir ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu, t. y. nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2010 m. sausio 1 d.: nors šiuo laikotarpiu bendras bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičius (16 bylų) buvo mažesnis, jis vis tiek daugiau nei tris kartus viršijo tokių pat bylų dėl iš Indijos Respublikos ir, atitinkamai, Rusijos Federacijos importuotų prekių skaičių:

883 „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199.

884 Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 29-30; Timothy Lyons, *supra* note, 51: 113-114.

885 Detalus teisei analizei atrinktų TT bylų ir jose priimtų sprendimų sąrašas yra pateikiamas disertacijos priede Nr. 9, į jį buvo įtrauktos tiek bylos, iškeltos pagal asmenų ieškinius dėl ES priimtų muitų teisės aktų panaikinimo, tiek ir bylos, nagrinėtos pagal ES valstybių narių teismų prašymus dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Atkreiptinas dėmesys, jog į atliekamo tyrimo imtį nebuvo įtrauktos ES Bendrojo teismo bylos ir jose priimti sprendimai, todėl jais šiame disertaciniame remiamasi tik kaip papildomais šaltiniais.

<i>Valstybė</i>	<i>Ginčų skaičius 2000 – 2010 m.</i>	<i>Ginčų skaičius 2010-2017 m.</i>
Kinijos Liaudies Respublika	16	44
Indijos Respublika	5	6
Rusijos Federacija	4	12

7 pav. TT išnagrinėtų bylų dėl ES bendrojo muitų tarifo taikymo iš atitinkamų valstybių importuotoms prekėms skaičius⁸⁸⁶

Detaliau nagrinėdami analizuojamą 2010-2017 m. laikotarpį ir **bendruosius teisinių ginčų dėl muitų ypatumus** TT galime pastebėti panašias tendencijas, t. y. konstatuotina, jog išnagrinėtų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičius visu ataskaitiniu laikotarpiu taip pat nuosekliai augo (didėjo)⁸⁸⁷ – jei 2010 – 2011 m. buvo išnagrinėjama po 4 bylas kasmet, tai 2015-2016 m. jau buvo išnagrinėjama po 6 ir daugiau bylų kasmet, o 2017 m. tokių bylų skaičius išaugo iki 10 bylų, žr. 8 pav. (kitame puslapyje). Be to, kaip pastebime iš pateikto grafiko (8 pav.), nors TT nagrinėtų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičius nuo 2014 m. išaugo, bylų dėl iš kitų valstybių (Indijos Respublikos ir Rusijos Federacijos) importuotų prekių skaičius tuo pačiu laikotarpiu (nuo 2015 m.) ženkliai mažėjo ir 2016 m. tokių bylų TT apskritai net nebuvo nagrinėta.

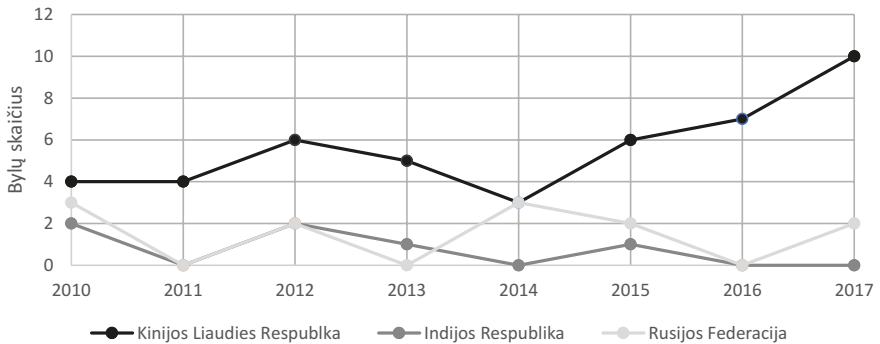
Atsižvelgiant į tai, galime daryti išvadą, jog prekybos su Kinijos Liaudies Respublika (atsižvelgiant į jos specifiką) reguliavimo problemos ES muitų teisėje išlieka prioritetiškos. Šias tendencijas, visų pirma, nuolatinį bylų ir ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičiaus augimą galima paaiškinti keliais aspektais. Visų pirma, dar nuo 2005 m. ES ir Kinijos Liaudies Respublikos tarpusavio prekybos prekėmis apimtys, konkrečiai - importo iš Kinijos Liaudies Respublikos apimtys - nuosekliai augo (didėjo) ir nuo 2005 m. iki 2015 m. padidėjo daugiau kaip du kartus, t. y. nuo 161,008 mln. EUR 2005 m. iki 350,535 mln. EUR 2015 m.⁸⁸⁸ ir, remiantis naujausiais duomenimis, iki 374,8 mln. EUR 2017⁸⁸⁹. Šiuos dėsningumus atitinka ir TT išnagrinėtų ginčų, susijusių su muitų taikymu Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekių atžvilgiu, pokyčiai:

886 Atrinkta autoriaus pagal oficialiame Interneto šaltinyje <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?cid=649961> pateikiamą informaciją.

887 Bylų sumažėjimas fiksuojamas tik 2014 m. (TT išnagrinėtos tik 3 bylos), tačiau ši tendencija buvo epizodinė ir vėliau bylų skaičius vėl ženkliai (dvigubai) išaugo ir sekančius dvejus metus (2015-2016 m.) nekito, o 2017 m. (palyginti su 2014 m.) išaugo daugiau kaip 3 kartus (žr. disertacijos priedą Nr. 12).

888 „European Union, Trade in goods with China, 16-04-2018“, European Commission Directorate-General for Trade, žiūrėta 2018 birželio 2 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf. (žr. 3 psl.).

889 „China - Trade Statistics, 20 Apr 2018“, European Commission, žiūrėta 2018 balandžio 20 d., <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/149251.htm>.

8 pav. TT išnagrinėtų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos, Indijos Respublikos bei Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo muitais skaičius⁸⁹⁰

Be to, kaip pastebima mokslinėje literatūroje ir kaip jau buvo konstatuota šiame darbe, ES ir Kinijos Liaudies Respublikos tarpusavio prekybiniais santykiams yra būdingas itin dažnas prekybos apsaugos priemonių (antidempingo ir kompensacinių muitų) taikymas, o Kinijos Liaudies Respublika yra minima kaip valstybė, kurios atžvilgiu ES tiek ir tiriamu laikotarpiu (po 2010 m.)⁸⁹¹, tiek ir iki jo (iki 2010 m.)⁸⁹² taikė didžiausią prekybos apsaugos priemonių skaičių bei inicijuodavo daugiausia prekybos apsaugos (antidempingo ir anti-subsidinių) tyrimų. Akivaizdu, jog tai sąlygoja ir gana aukštą teisminių ginčų ES lygiu dėl šių priemonių teisėtumo skaičių, juolab, kad prekybos apsaugos priemonės yra igaliosios taikyti ES institucijos (šiuo metu – Komisija, žr. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (ES) 2016/1036⁸⁹³ 9 straipsnį), kurių priimti teisės aktai dėl prekybos apsaugos priemonių nustatymo suinteresuotų asmenų gali būti ginčijami tiesiogiai ESTT. Be to, iki 2017 m. pabaigos ES, inicijuodama prekybos apsaugos priemones Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu (visų pirma, nustatydamas antidempingo muitus), Kinijos Liaudies Respubliką vertino kaip ne rinkos ekonomikos valstybę, nors toks statusas nebuvo/nėra taikomas nei Rusijos Federacijai, nei Indijos Respublikai⁸⁹⁴. Tai sąlygojo specialios dempingo apskai-

890 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 12 pateikiamus duomenis.

891 Vladas Rimkus, „Application of European Union trade defence actions“, in *Practice and research in private and public sector - 2013: 3rd international scientific conference: conference proceedings, April 11-12, 2013*, Daiva Jurevičienė (ed.) (Vilnius: Mykolas Romeris university, 2013): 451; Wentong Zheng, *supra* note, 587: 111. Pažymėtina, jog dr. W. Zheng vertinimu, prekybos apsaugos priemonių taikymo sritis patenka tarp svarbiausių Kinijos Liaudies Respublikos ir jos pagrindinių prekybos partnerių, tokių kaip ES ir JAV, tarptautinės prekybos reguliavimo elementų.

892 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 229-230; Ling Ling Hea and Razeen Sappideen, *supra* note, 552: 133-134.

893 „2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

894 Pastebėtina, jog šiuo metu, atsižvelgiant į naujausius antidempingo muitų taikymą apibrėžiančio Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimus, Kinijos Liaudies Respublika nebėra išskiriama kaip ne rinkos ekonomikos valstybė, tačiau jos atžvilgiu vis tiek ir toliau taikoma speciali dempingo apskaičiavimo metodologija atsižvelgiant į didelius iškreipimus jos rinkoje, kuriuos lemia valstybės įsikišimas, žr. „Commission Staff Working Document on Significant Distortions in the Eco-

čiavimo metodikos taikymą ir įtakodavo aukštesnių antidempingo muitų nustatymą⁸⁹⁵. Būtent dėl šios priežasties ES nustatyti antidempingo muitai Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms itin dažnai buvo ginčijami ir TT⁸⁹⁶.

Šią aplinkybę patvirtina ir detalesnė autoriaus surinktų empirinių duomenys: įvertinus TT išnagrinėtų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių teisinę prigimtį ir pobūdį, matyti, kad analizuojamu laikotarpiu iš visų TT išnagrinėtų bylų (45 bylos) vyravo bylos būtent dėl prekybos apsaugos priemonių taikymo (jos sudarė net 53 proc. bylų, t. y. iš viso 24 bylos), prekių kilmės nustatymo (15 proc. bylų, t. y. iš viso 7 bylos), taip pat bylos dėl importuotų prekių tarifinio klasifikavimo (13 proc. bylų, t. y. iš viso 6 bylos), ir bylos dėl kitų su muitais susijusių importo ir eksporto taisyklių (muitinės procedūrų) taikymo (11 proc. bylų, t. y. iš viso 5 bylos). Nors bylos dėl prekių klasifikavimo, kilmės ir muitinės procedūrų taikymo sudarė daugiau kaip trečdalį (40 proc.) visų ginčų, kiti veiksniai, lemiantys muitų mokesčių apskaičiavimą ir ES bendrojo muitų tarifo taikymą (pavyzdžiui, iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių muitinės vertės nustatymas), TT praktikoje plačiau nebuvo nagrinėjami. Su šiais klausimais susijusių bylų dalis analizuojamu laikotarpiu siekė tik 4 proc. bendro bylų skaičiaus. Dalis išnagrinėtų bylų (1 byla arba 2 proc. bendro bylų skaičiaus) buvo susijusios su kitais, bendraisiais muitų apskaičiavimo ir taikymo klausimais.

Autoriaus vertinimu, aplinkybę, jog bylų dėl prekių kilmės nustatymo skaičius (dalis) buvo sąlyginai didelis (didžiausias lyginant su kitomis ginčų dėl kitų ES bendrojo muitų tarifo taikymo ir apskaičiavimo kategorijomis) galima paaiškinti tuo, jog šis teisinis institutas yra glaudžiai susijęs su prekybos apsaugos priemonių institutu: muitų administravimo praktikoje prekių kilmės taisyklėmis dažnai remiamasi atliekant tikrinimus dėl prekybos apsaugos muitų taikymo⁸⁹⁷, kas, savo ruožtu, buvo (ir yra) itin aktualu prekybinių santykių su Kinijos Liaudies Respublika kontekste. Be to, analogiškos praktikos tendencijos taikant prekių kilmės taisykles pastebimos ir atskirose ES valstybėse narėse, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje⁸⁹⁸. Tokiu būdu galima konstatuoti, jog beveik du trečdaliai (daugiau kaip

---

onomy of the People's Republic of China for the Purposes of Trade Defence. Brussels, 20.12.2017. SWD(2017)483 final/2“, *supra* note, 597; taip pat žr. „Public online consultation concerning a possible change in the methodology to establish dumping in trade defence investigations concerning the People's Republic of China“, European Commission, žiūrėta 2018 kovo 1 d., <http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul-id=191>; „Memorandum from Leopoldo Rubinacci on China Market-Economy Status (Feb. 2, 2016)“, Commission DG Trade TRADE H Trade defence and H.1, žiūrėta 2018 kovo 5 d., <http://www.politico.eu/wp-content/uploads/2016/02/160202ChinaMESpaper.pdf>.

895 Robert M. MacLean, „Adored and despised in equal measure: An assessment of the EU's principle of market economy treatment in anti-dumping investigations against China“, *European Yearbook of International Economic Law* 3 (2012): 199; taip pat žr. taip pat žr. „Public online consultation concerning a possible change in the methodology to establish dumping in trade defence investigations concerning the People's Republic of China“, *op. cit.*; „Memorandum from Leopoldo Rubinacci on China Market-Economy Status (Feb. 2, 2016)“, *op. cit.*/

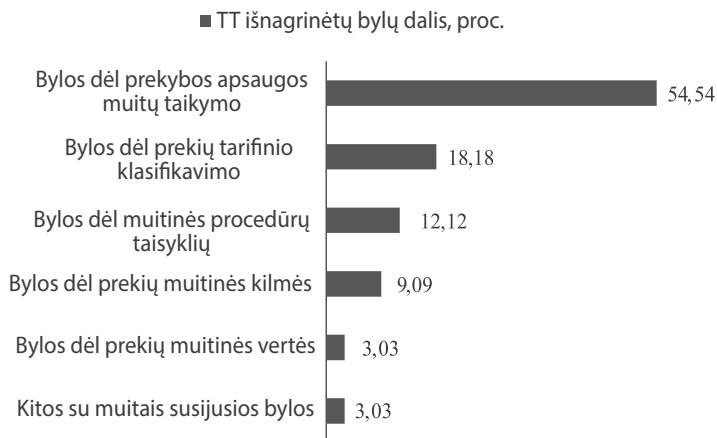
896 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

897 Edwin Vermulst, *supra* note, 141: 342; Arnoud R. Willems and Bregt Natens, *supra* note, 142: 512-513.

898 Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *Social Transformations in Contemporary Society: Annual Journal* 3 (2015): 93-94.

68 proc.) visų TT išnagrinėtų ginčų analizuojamu laikotarpiu tiesiogiai (ar netiesiogiai) buvo susiję su prekybos apsaugos priemonių taikymo Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms problematika (žr. 9 pav.).

Atsižvelgiant į tai, galima daryti išvadą, jog nagrinėjamu laikotarpiu daugiausiai teisi- nių ginčų bei konfliktų prekybos su Kinijos Liaudies Respublika kontekste kėlė ES priimtų muitų teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios prekybos apsaugos priemonių taikymą, importuotų prekių tarifinį klasifikavimą, prekių kilmės nustatymą ir muitinės procedūrų atlikimo tvarką. Panašus struktūrinis bylų (ginčų) pasiskirstymas, remiantis disertacijos prieduose (priede Nr. 14.2) pateikiamais duomenimis, pastebimas ir laikotarpiu nuo 2000 iki 2010 m. – šiuo laikotarpiu daugiausia (37,5 proc.) išnagrinėtų bylų buvo susiję su pre- kybos apsaugos priemonėmis, antra dažniausiai pasitaikanti bylų kategorija buvo bylos dėl su muitais susijusių importo ir eksporto taisyklių (31,5 proc.), o trečia – bylos dėl prekių tarifinio klasifikavimo (18,75 proc.). Vadinasi, ir tarp ankstesnių, 2000 – 2010 m. laikotarpiu išnagrinėtų bylų dominavo panašios problematikos ginčai dėl prekybos apsau- gos muitų taikymo, tik laikotarpiu po 2010 m. juose kur kas didesnę svarbą įgavo prekių kilmės nustatymo tematika:

9 pav. TT išnagrinėtų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių pasiskirstymas pagal tematiką (tiriamu laikotarpiu, 2010 - 2017 m.)⁹⁹⁹

Aptariant šiose ir kitose TT išnagrinėtose bylose priimtus procesinius sprendimus ir jų pobūdį, galima pastebėti, kad didžioji dalis visų šių bylų (66 proc. bylų, t. y. iš viso 30 bylų) buvo nagrinėjamos SESV 267 straipsnyje nustatyta tvarka pagal ES valstybių narių teismų prašymus priimti prejudicinius sprendimus dėl ES priimtų muitų teisės normų aiškinimo, taip pat išaiškinti ar gali būti taikomos (ar galioja) atitinkamos ES teisės aktų (reglamen- tų) nuostatos⁹⁰⁰. Tik mažesnė dalis (trečdalis) bylų (34 proc., t. y. iš viso 15 bylų) buvo

899 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 9 pateikiamus duomenis.

900 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

išnagrinėta kita, SESV 263 straipsnyje nustatyta tvarka (ieškiniai dėl panaikinimo)⁹⁰¹, t. y. pagal asmenų ieškinius (skundus) dėl jiems skirtų ar su jais tiesiogiai susijusių ES teisės aktų. Nagrinėjamų bylų kontekste iš esmės tai buvo bylos dėl ES institucijų (Komisijos, Tarybos) prekybos apsaugos priemonių (visų pirma, antidempingo muitų) nustatymo bei inicijavimo⁹⁰². Šioje bylų kategorijoje (bylose išnagrinėtose pagal ieškinius dėl panaikinimo) tik septyniose bylose⁹⁰³ (46 proc. atvejų) TT priėmė pareiškėjams (suinteresuotiems asmenims, ginčijantiems ES teisės aktus) palankius sprendimus, t. y. panaikino (visiškai arba iš dalies) ginčytus ES teisės aktus, kuriais nustatyti antidempingo muitai arba paliko galioti ES Bendrojo Teismo sprendimus, kuriais buvo panaikinti šie teisės aktai. Likusioje dalyje bylų (53 proc. atvejų, t. y. aštuoniose bylose) TT priėmė pareiškėjams nepalankius sprendimus, t. y. atmetė jų ieškinius dėl ES teisės aktų panaikinimo ir paliko galioti tokius pat ES Bendrojo Teismo sprendimus. Galiausiai vienoje byloje galutinis procesinis sprendimas nebuvo priimtas, perduodant ginčą iš naujo nagrinėti ES Bendrajam Teismui⁹⁰⁴.

Apibendrinant šiuos duomenis, galima daryti išvadą, jog nepaisant to, kad didžiojoje dalyje ESTT išspręstų bylų, kuriose buvo nagrinėjami ieškiniai dėl ES teisės aktų panaikinimo, šie ieškiniai buvo atmetami, net beveik pusėje šios kategorijos bylų ES teisės aktai pripažinti neteisėtais, kas rodo, jog problemos dėl tinkamo ES priimtų muitų teisės aktų nuostatų taikymo bei aiškinimo užsienio prekybos su Kinijos Liaudies Respublika reguliavimo kontekste išlieka pakankamai aktualios (ypač prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo srityje). Taip pat galima konstatuoti, kad taikant ES muitų teisę prekybos su Kinijos Liaudies Respublika reguliavimui daugiausia praktinių problemų kyla būtent ES valstybių narių lygmeniu (ES valstybių narių teismams). Tai liudija apie tai, jog praktiniu požiūriu ES bendrojo muitų tarifo taikymui labai svarbiu išlieka ES valstybių narių nacionalinių institucijų (mokesčių administratorių, mokesčius ginčus nagrinėjančių institucijų) veikla), kurios vieningumo, suderinamumo užtikrinimas skirtingose ES valstybėse bei tarp skirtingų muitinių administracijų yra itin aktualus iššūkis⁹⁰⁵. Atitinkamai

901 „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199.

902 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog vadovaujantis Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamento (ES) Nr. 1225/2009 bei šiuo metu galiojančio jį pakeitusio Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamento (ES) 2016/1036 7 ir 9 straipsniais įgaliojimai nustatyti laikinuosius ir galutinius antidempingo muitus buvo suteikti ES institucijoms: tiek Komisijai, tiek ir Tarybai (Reglamentu Nr. 1225/2009) ir šiuo metu – Komisijai (Reglamentu Nr. 2016/1036), žr. „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentą (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

903 Žr. bylas C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, 2016 EU:C:2016:209; C-249/10 P, Brosmann Footwear (HK) ir kt. v. Taryba, *supra* note, 625; C-337/09 P, Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group, *supra* note, 625; C-61/16 P, EBMA v. Giant (China), 2017 EU:C:2017:968; C-376/15 P, Changshu City Standard Parts Factory ir Ningbo Jinding Fastener v. Taryba, *supra* note, 648; sujungtos bylos C-248/15 P, C-254/15 P and C-260/15 P, Maxcom v. City Cycle Industries, EU:C:2017:62; C-247/10 P, Zhejiang Aokang Shoes Co. Ltd v. Council, 2012 EU:C:2012:710.

904 Žr. bylą C-21/14 P, Komisija v. Rusal Armenal, *supra* note, 625.

905 Į šį aspektą atkreipia dėmesį ir daugelis užsienio bei nacionalinės teisės doktrinos atstovų, žr. pvz. Timothy Lyons, *supra* note, 51: 122; Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 32-35; Juozas Radziuky-

nacionalinis prekybos reguliavimo lygmuo (Lietuvos Respublikos kontekste) plačiau yra aptariamasis šio disertacijos ketvirtame skyriuje.

Atliekant **ginčų dėl ES bendrojo maitų tarifo dydžio**⁹⁰⁶ teisinę analizę būtina pastebėti, jog bendruosius maitų, taikomų iš trečiųjų valstybių (nagrinėjama atveju – Kinijos Liaudies Respublikos) importuojamų prekių apmokestinimui, reglamentavimo tvarkos aspektus, kiek tai susiję su paties maito mokesčio dydžio nustatymu, TT nagrinėjo tik byloje C-213/09, *Chabo*⁹⁰⁷. Pažymėtina, jog, kaip atkreipiamas dėmesys ir teisės doktrinoje⁹⁰⁸, Teismas laikėsi nuomonės, kad vertinant trečiųjų valstybių atžvilgių nustatytų maitų, kaip ir kitų ES vidaus rinkos apsaugos ir reguliavimo priemonių teisėtumą, būtina atsižvelgti, visų pirma, į proporcingumo principo reikalavimus („siekiant įvertinti [...] ginčijamo [...] maito sumos galiojimą, reikia išnagrinėti, ar [...] maitas yra priemonė, kuri aiškiai neproporcinga aptariamų teisės aktų tikslams pasiekti“)⁹⁰⁹. Kitaip tariant, šioje byloje buvo akcentuota, jog Sąjungos institucijų diskrecija maitų nustatymo srityje gali būti ribojama atsižvelgiant į proporcingumo kriterijų⁹¹⁰. Kartu, autoriaus vertinimu, sistemiskai aiškinant analizuojamo sprendimo motyvuojamosios dalies atskirus punktus galima daryti išvadą, kad maitų teisinio reguliavimo kontekste „proporcingumo“ sąvoka Teismo buvo įvertinta specifiskai, t. y. susieta tik su PPO teisėje įtvirtinto didžiausio palankumo prekyboje principo laikymusi. Pavyzdžiui, Teismas atmetė byloje išsakytus argumentus, kad ši principą, o kartu – ir proporcingumo reikalavimą, galėtų pažeisti toks nustatytas maito dydis, „nuo kurio toks importas tampa ekonominiu požiūriu nepelningas“ arba toks dydis, kuris buvo susietas su produkto gamybos (auginimo) sąnaudomis, jei tik taip nėra pažeidžiamas draudimas nustatyti skirtingą produkto maitą kiekvieno PPO narės atžvilgiu⁹¹¹. Tokiu būdu, iš esmės kompetentingoms Sąjungoms institucijoms yra paliekama itin plati sprendimų dėl konkretaus maito dydžio nustatymo pasirinkimo galimybė, kadangi, jei tik yra laikomasi didžiausio palankumo prekyboje principo reikalavimų, maitų tarifų keitimas (jų didinimas ar mažinimas) pagal bendrąją analizuojamame sprendime suformuluotą precedentinę taisyklę pats savaime (*per se*) įprastinėmis aplinkybėmis nėra pripažįstamas neteisėtu. Taigi, apibendrinant būtina konstatuoti, jog maitų politikos srityje, kiek tai susiję su ES bendrojo maitų tarifo dydžio nustatymu, Sąjungos institucijų diskrecija praktiniu požiūriu tradiciškai buvo ir yra pripažįstama itin plačia⁹¹². Dėl

---

nas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 8; Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 66-67, Gediminas Valantiejus, „Legal Aspects of the Implementation of the European Union’s Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice“, *Economics and Culture* 13, 2 (2016): 72-73.

906 Tematinės analizės subtema 2.6, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

907 Byla C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *supra* note, 11.

908 Malcolm Jarvis, „The Proportionality Test: Constructive Dialogue between the English and Scottish Courts“, from *Exceptions from EU Free Movement Law – Derogation, Justification and Proportionality*, Panos Koutrakos et al. (Hart Publishing: Oxford and Portland, Oregon, 2016): 271-272.

909 Byla C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *op. cit.*, 31 punktas.

910 Generalinės Advokatės Verica Trstenjak išvada byloje C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, 2010 EU:C:2010:372; 80 punktas.

911 Byla C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *op. cit.*, 33-34 punktas.

912 Tai patvirtina ne tik TT precedentai, suformuluoti analizuojamoje byloje C-213/09, Chabo, bet ir kitose bylose pagal savo teisinę prigimtį priskirtinose kitų tiriamų valstybių (pavyzdžiui, Indijos Respublikos) kategorijai, žr. pvz. bylas C-535/06 P, Moser Baer India v. Council, 2009 E.C.R. I-705, 85 punktas; C-351/04, Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise, *supra*

šios priežasties galima pastebėti, jog pagrindinės teisinės problemos taikant ES bendrąjį muitų tarifą (*inter alia* ginčiuose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo) paprastai kilo aiškinant tas ES priimtų muitų teisės aktų normas, kurios nustato konkrečius jo elementus (prekių klasifikavimą, kilmę, vertę) ar kitas nuostatas (pavyzdžiui muitinės procedūrų taisykles), apibrėžiančius(-as) maito mokesčio apskaičiavimo ir sumokėjimo tvarką. Plačiau nagrinėjant jose kylančias problemas, būtina apžvelgti skirtingų kategorijų bylas ir jose kylančias teisines situacijas bei identifikuojamas teisines problemas.

Kaip jau buvo minėta šiame darbe ir kaip tradiciškai pažymima TT jurisprudencijoje⁹¹³, vienas iš pačių svarbiausių veiksnių ES bendrojo muitų tarifo taikymui yra prekių tarifinis klasifikavimas, kas savo ruožtu suponuoja ir būtinybę atlikti detalesnę **ginčių dėl prekių tarifinio klasifikavimo teisinę analizę**⁹¹⁴. Be to, analizuojamu laikotarpiu atlikti empiriniai tyrimai (žr. pvz. B. S. Javorcik, G. Narciso (2013) pateikiamus duomenimis⁹¹⁵) patvirtina, jog neteisingas (netinkamas) prekių tarifinis klasifikavimas yra vienas iš dažniausiai pasitaikančių maito mokesčio vengimo būdų valstybėse PPO narėse, todėl šiai sričiai (klasifikavimo teisingumo užtikrinimui) tiek teoriniu, tiek praktiniu lygmeniu pastaruoju metu skiriamas padidintas dėmesys⁹¹⁶. Teisės taikymo ir aiškinimo klausimus, paprastai kylančius šios kategorijos bylose dėl prekių tarifinio klasifikavimo galima skirstyti į kelias kategorijas – bendrus institucinio pobūdžio klausimus dėl TT kompetencijos nagrinėti šias bylas ir konkrečius klausimus dėl teisingo prekių klasifikavimo (teisingo ES KN kodo suteikimo)⁹¹⁷. Pirmosios kategorijos bylose nuosekliai formuojama bendra TT praktika dėl prekių tarifinio klasifikavimo, pavyzdžiui, nuostata dėl darnaus ir vienodo ES bendrojo muitų tarifo, kurio pagrindas yra ES KN, taikymo⁹¹⁸ kelia ir tam tikrų praktinių klausimų. Šiuo metu ES nėra sukurta vieninga muitų administravimo institucinė sistema, t. y. nėra centralizuotos ES muitinės sistemos, atitinkamai, pavyzdžiui, už prekių klasifikavimą yra atsakingos skirtingų ES valstybių narių muitinės ir kitos mokesčius administruojančios institucijos⁹¹⁹. Akivaizdu, kad jų praktika prekių tarifinio klasifikavimo srityje

---

note, 453, 40 punktas.

- 913 Generalinio advokato Francis Jacobs išvada byloje C-338/95, Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich, 1997 E.C.R. I-6495.
- 914 Tematinės analizės subtema 2.1, žr. disertacijos priedą Nr. 1.
- 915 Beata S. Javorcik and Gaia Narciso, *supra* note, 136: 5, 11.
- 916 Žr. taip pat David Rovetta and Patricio Diaz Gavier, *supra* note, 135: 320.
- 917 Žr. pvz. bylą C-338/95, Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich, 1997 E.C.R. I-6495, 18 punktas.
- 918 Šiuos aspektus TT pabrėžė tiriamai bylų grupei priskirtinos bylose C-450/12, HARK GmbH & Co. KG, Kamin-und Kachelofenbau v. Hauptzollamt Duisburg, *supra* note, 33, 37 punktas ir C-595/11, Steinel Vertrieb GmbH v. Hauptzollamt Bielefeld, *supra* note, 33, 34 punktas.
- 919 Pabrėžtina, jog nors dalis mokslininkų, pavyzdžiui, prof. A. Laurinavičius išskiria ir vartoja ES muitinės kaip „regioninės integracijos mechanizmo“ sąvoką, atsižvelgdamas į ES taikomus bendrus muitinės ir jos pareigūnų profesinius ir kompetencijų standartus, tačiau, autoriaus vertinimu, tokia terminologija nėra visiškai tiksli, kadangi tiesioginių teisinių prielaidų supranacionalinių administracinių ES institucijų, administruojančių maitus, sukūrimui ES muitų teisės aktai (SMK) iki šiol nenumatė(-o) ir pavedė(-a) šiuos klausimus spręsti nacionalinėms valstybių narių institucijoms, žr. šiuo klausimu Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 103; Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 167-168; Timothy Lyons, *supra* note, 51: 153.

neretai išsiskiria⁹²⁰, kas, istoriniu požiūriu, net yra tapę PPO inicijuotų ginčų tarp trečiųjų valstybių ir ES objektu⁹²¹. Taigi šiuo atveju kyla klausimas, kas turėtų priimti galutinį sprendimą dėl prekės kodo priskyrimo ginčo atveju ir ar visais tokiais ginčytiniais atvejais nacionaliniai teismai, siekdami užtikrinti darnų ir vienodą KN aiškinimą, turėtų naudotis prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra bei kreiptis į TT?

Tenka pastebėti, jog kol kas paties TT praktika nėra pateikusi visiškai aiškaus atsakymo į šį klausimą. Paprastai TT dažniausiai pateikiami nacionalinių ES valstybių narių prašymai nurodyti, pagal kokią poziciją klasifikuoti prekes, dėl kurių vyksta ginčas nacionaliniame teisme. Dalyje savo naujausių analizuojamu laikotarpiu priimtų sprendimų TT pabrėžė, kad jis turi išaiškinti nacionaliniam teismui tik kriterijus, kurių taikymas leistų jam pačiam teisingai klasifikuoti nagrinėjamus gaminius pagal KN, o ne pats klasifikuoti prekes, tuo labiau, kad nacionalinis teismas, turėdamas visą faktinę informaciją apie bylą, gali tai padaryti geriau⁹²². Tai, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas prekes turi klasifikuoti pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į TT atsakymą į pateiktą klausimą, TT pabrėžė ir byloje *C-84/15, Sonos Europe BV (2015)*⁹²³. Tokios išvados pagrįstumą patvirtina ir teisės doktrinoje (pvz. prof. G. de Burca ir P. Craig) pateikiamos įžvalgos, kurioms remiantis, vertinant TT praktikos istorinę raidą, pastebima, jog nacionalinių teismų pateiktus klausimus dėl Sąjungos teisės aiškinimo TT paprastai nagrinėja remdamasis nacionalinio teismo nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis ir teisiniu pagrindu, t. y. sprendžia teisės aiškinimo, o ne taikymo klausimus⁹²⁴. Tačiau kiti autoriai, pavyzdžiui, prof. T. Tridimas, papildomai atkreipia dėmesį į tai, jog pagrindai, kuriais remdamasis TT gali apskritai atsisakyti priimti nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą yra gana riboti ir gali būti siejami tik su specifiniais atvejais, kai yra akivaizdu, kad prašymas išaiškinti Sąjungos teisę visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema hipotetinė arba kai TT nežinomos faktinės aplinkybės ar teisiniai pagrindai, kad jis galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus. Tai, savo ruožtu, sąlygoja, jog bent dalyje sprendimų TT tenka pateikti tokius konkrečius atsakymus į jam pateiktus klausimus, kurie nacionaliniam teismui iš esmės nepalieka pasirinkimo galimybės priimant galutinį sprendimą kilusiame ginče⁹²⁵.

Autoriaus vertinimu, būtina pastebėti, jog būtent tokios praktikos pavyzdžiai galima identifikuoti ir nagrinėjant tiriamą bylą kategoriją (analizuojamu laikotarpiu kilusius ginčus dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais),

920 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 197-198, Catherine Truel and Emmanuel Maganaris, *supra* note, 32: 17-18; Gediminas Valantiejus, „Legal Aspects of the Implementation of the European Union’s Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice“, *supra* note, 905: 66-69.

921 PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje European Communities — Selected Customs Matters, WT/DS315/R. Priimta 2006 m. lapkričio 13 d.

922 Sąjungtos bylos C-320/11, C-383/11, C-330/11, C-382/11 Digitalnet OOD, Tsifrova kompania OOD, M SAT CABLE AD v. Nachalnik na Mitnicheski punkt – Varna Zapad pri Mitnitsa Varna, 2012 EU:C:2012:745; byla C-666/13, Rohm Semiconductor GmbH v. Hauptzollamt Krefeld, 2014 EU:C:2014:2388.

923 C-84/15, Sonos Europe BV v. Staatssecretaris van Financiën, 2015 EU:C:2016:184.

924 Paul Craig and Grainne de Burca, *supra* note, 18: 496-497.

925 Takis Tridimas, „Constitutional review of member state action: The virtues and vices of an incomplete jurisdiction|, *International Journal of Constitutional Law* 9, 3-4 (2011): 739-740.

kadangi šiose bylose formuojama praktika nėra visiškai nuosekli. Pavyzdžiui, dalyje bylų TT išaiškindavo ir tai kokia konkreti prekės subpozicija bei jos pilnas aštuonių skaitmenų kodas (apibrėžiantis individualias jos savybes ir leidžiantis taikyti jai konkretų maito tarifą dydį) galėtų ar turėtų būti priskirtas ginčo prekei. Tokios praktikos buvo laikomasi, pavyzdžiui, jau minėtoje byloje C-595/11 *Steinel Vertrieb*⁹²⁶ ir byloje C-382/09 *Stils Met*⁹²⁷, nors kitoje analizuojamoje byloje C-450/12 *HARK*⁹²⁸ buvo pateikta išvada tik dėl ginčo prekės priskyrimo konkrečiai pozicijai (bet ne nomenklatūros kodui). Praktiniu požiūriu, autoriaus nuomone, šie skirtingi TT precedentai lemia tai, kad daugelis techninių klasifikavimo klausimų, kurie galėtų būti kur kas operatyviau išspręsti nacionaliniu lygiu, kol kas yra perduodami spręsti TT, nors būtinybė nacionaliniams teismams būti „santūresniems“ perduodant tokio pobūdžio klausimus TT buvo pabrėžta dar byloje C-338/95, *Wiener*⁹²⁹. Šios problematikos mąstą papildomai iliustruoja ir kita analizuojamu laikotarpiu nagrinėta ESTT byla (C-180/12 *Stoilov i Ko*⁹³⁰) dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių (medžiagų užuolaidoms gaminti) tarifinio klasifikavimo Bulgarijos Respublikoje. Šioje byloje, jau po prašymo pateikimo ir bylos įregistravimo TT, Bulgarijos Aukščiausiasis Teismas (*Varhoven administrativen sad*) panaikino ir patį ginčijamą Bulgarijos muitinės sprendimą dėl galimai netinkamo prekių tarifinio klasifikavimo ir naujai apskaičiuoto maito įregistravimo. Nors, pavyzdžiui, kaip akcentuojama teisės doktrinoje⁹³¹, tokioje situacijoje (esant išnagrinėtam materialiniam ginčui) pagal SESV 267 straipsnio nuostatas būtent nacionalinis teismas turėtų įvertinti kreipimosi į TT būtinumą, pateiktų klausimų aktualumą bei nuspręsti dėl jų atsiėmimo, TT vis tik pripažino, kad tokioje situacijoje, siekiant nustatyti ar jam vis dar priskiriama jurisdikcija priimti prejudicinį sprendimą privalo, pirmiausia, *ex officio* tirti aplinkybes, kurioms egzistuojant klausimą dėl tokio sprendimo priėmimo perdavė nacionalinis teismas⁹³². Tokiu būdu, galima konstatuoti, jog iš esmės TT kompetencija (*inter alia* ir ginčiuose dėl prekių tarifinio klasifikavimo) yra vertinama gana plačiai ir pareiga priimti prejudicinį sprendimą gali kilti net ir specifinėse teisinėse situacijose, kai pats ginčas ES valstybės narės teisminėse institucijose jau yra formaliai išnagrinėtas, kadangi ginčo išnagrinėjimo *de facto* ir *de jure* sąlygos skiriasi kiekvienoje ES valstybėje narėje⁹³³.

926 Byla C-595/11, *Steinel Vertrieb GmbH v. Hauptzollamt Bielefeld*, *supra* note, 33.

927 Byla C-382/09, *Stils Met SIA v. Valsts iegmumu dienests*, *supra* note, 347.

928 Byla C-450/12, *HARK GmbH & Co. KG, Kamin-und Kachelofenbau v. Hauptzollamt Duisburg*, *supra* note, 33.

929 Generalinio advokato Francis Jacobs išvada byloje C-338/95 *Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmeric*, *supra* note, 913, 17-19 punktai.

930 Byla C-180/12, *Stoilov i Ko EOOD v. Nachalnik na Mitnitsa Stolichna*, 2013 EU:C:2013:693.

931 Sacha Prechal, „Communication within the preliminary rulings procedure: Responsibilities of the National Courts“, *Maastricht Journal of European & Comparative Law* 21 (2014): 759.

932 Byla C-180/12, *Stoilov i Ko EOOD v. Nachalnik na Mitnitsa Stolichna*, *supra* note, 930, 47 punktas.

933 Šiuo klausimu laikomasi nuostatos, jog TT sprendžiant klausimą ar į jam užduotos prejudicinius klausimus atsakyti nebereikia, būtina nagrinėti visas ginčui svarbias aplinkybes iš esmės, t. y. nustatyti, ar nepriėmus prejudicinio sprendimo nebus pažeistos bylos šalių teisės ir teisėti interesai, ar nebus užkirstas kelias bylos šalims inicijuoti naujus teisinius ginčus dėl joms padarytos žalos atlyginimo ir pan.; žr. pvz. bylas C-155/11, *Bibi Mohammad Imran v. Minister van Buitenlandse Zaken*, 2011 E.C.R. I-05095; C-470/12, *Pohotovost' s. r. o. v. Miroslav Vašuta*, 2014 EU:C:2014:101.

Autoriaus vertinimu, daugėjant techninio pobūdžio ginčų dėl prekių tarifinio klasifikavimo ir atsižvelgiant į tai, jog esamas teisinis reguliavimas sąlygoja tai, kad TT pareiga nagrinėti jam pateiktus prašymus dėl prejudicinio sprendimo priėmimo suprantama itin plačiai, aprašyta problema galėtų būti sprendžiama ne tik tobulinant TT praktiką (akcentuojant, kad TT pirmiausia teikia bendro pobūdžio išaiškinimus dėl prekių tarifinio klasifikavimo keturių skaitmenų pozicijų ir šešių skaitmenų subpozicijų⁹³⁴ aprašymų turinio⁹³⁵), bet ir pačioje KN aiškiai įtvirtinant nuostatą, jog sprendimus dėl KN kodo priskyrimo priima atsakingos nacionalinės valstybių narių institucijos (šis klausimas šiuo metu tiesiogiai nereglementuotas KN). Įvertinus SMK (2013) vartojamą „muitinės sąvoką“ (5 str. 1 p.) ir, atsižvelgiant į tai, jog šiuo metu Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 „Dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo“ 12 straipsnio 4 dalyje yra apibrėžta Europos Komisijos pareiga koordinuoti valstybių narių muitinės laboratorijų veiklą, siūlytina Reglamentą (EEB) Nr. 2658/87 papildyti 12 straipsnio 2a dalimi ir joje įtvirtinti nuostatą, jog „kiek tai susiję su ES bendrojo muitų tarifo taikymu, prekių klasifikavimą pagal 8 straipsnyje nurodytas nomenklatūras atlieka ir prekėms atitinkamus galutinius kodų numerius priskiria ES valstybių narių muitinės administracijos, ir kitos valdžios institucijos, nacionalinės teisės aktų įgaliosios taikyti tam tikrus muitų teisės aktus“⁹³⁶. Toks reglamentavimas labiau atitiktų esamą (naujausią) TT praktiką, *inter alia* ir byloje dėl iš tiriamųjų trečiųjų valstybių (Kinijos Liaudies Respublikos) importuotų prekių apmokestinimo⁹³⁷, bei valstybių narių pareigas, įtvirtintas ES Sutarties 3 straipsnio

- 934 ES KN įtvirtinti prekių tarifinio klasifikavimo kodai sudaromi iš aštuonių skaitmenų, kurių pirmieji keturi skaitmenys apibūdina prekės poziciją (jos bendriausius požymius ir rūšį/prigimtį (pobūdį)), penktas ir šeštasis skaitmuo – prekės subpoziciją pagal PMO SS nomenklatūrą, o septintasis ir aštuntasis skaitmuo – apibūdina importuojamos prekės individualius bei tikslius (konkrečius) požymius, pagal kurią jai priskiriamas atitinkamo dydžio muitai, žr. Jūratė Gurevičienė, *supra* note, 340: 11.
- 935 Būtina pastebėti, jog būtent panašios praktikos TT laikėsi per pastaruosius penkerius metus (nuo 2013 m.) išnagrinėtose bylose, priskiriamose tiriamai ginčų kategorijai (ginčams dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais), žr. disertacijos priedą Nr. 9, taip pat bylas C-2/13, *Directeur général des douanes et droits indirects* ir *Chef de l'agence de la direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières v. Humeau Beaupréau SAS*, 2014 EU:C:2014:48; 33, 35-36, 52 punktai; C-635/13, *SC ALKA CO SRL v. Autoritatea Națională a Vămilor - Direcția Regională pentru Accize și Operațiuni Vamale Galați and Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București*, *supra* note, 347.
- 936 Žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentą (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14; „1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl bendrojo muitų tarifo“, *supra* note, 334.
- 937 Būtina, pažymėti, jog pavyzdžiui byloje C-635/13, *ALKA*, TT eksplicitiškai nurodė, kad „kai Teisingumo Teismui pateikiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl tarifinės klasifikacijos, jis turi išaiškinti nacionaliniam teismui kriterijus, kurių taikymas leistų pastarajam teisingai klasifikuoti nagrinėjamus gaminius pagal KN, o ne pačiam reikėtų klasifikuoti prekes (išskirta autoriaus – aut. p.), juo labiau kad jis nebūtinai turi visą šiuo klausimu reikalingą informaciją. Nacionalinis teismas bet kuriuo atveju tai gali padaryti geriau“. Be to, svarbu pažymėti, kad šiame sprendime Teismas akcentavo ir tai, jog „objektyvius gaminių požymius ir savybes turi būti įmanoma patikrinti atliekant muitinės formalumus“ (išskirta autoriaus – aut. p.), kas, autoriaus vertinimu, akivaizdžiai suponuoja ES valstybių narių kompetetingų institucijų (muitinės administracijų), kurios kontroliuoja muitinės procedūras, pareigą užtikrinti tinkamą galutinį prekės tarifinį klasifikavimą tam pasitelkiant specialias tikrinimo procedūras. Byla C-635/13, *SC ALKA CO SRL v. Autoritatea Națională a Vămilor - Direcția Regională pentru Accize și Operațiuni Vamale Galați and Direcția*

3 dalyje⁹³⁸, ir galėtų apribotų vien tik techninio pobūdžio ginčų skaičių TT. Kita vertus, vienodam prekių tarifiniam klasifikavimui skirtingose ES valstybėse narėse užtikrinti (kas itin svarbu ir prekybiniuose santykiuose su pagrindiniais ES tarptautinės prekybos partneriais) galėtų būti plačiau pasitelkiamas privalomosios tarifinės informacijos institutas, užtikrinantis importuotojams patikimesnę jų teisėtų lūkesčių apsaugą⁹³⁹.

Prekių tarifinio klasifikavimo klausimų aktualumą patvirtina ir kitos analizuojamo laikotarpio TT bylos dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo, kuriose buvo keliami klausimai susiję su ES KN lingvistinių skirtumų aiškinimu. Pavyzdžiui, byloje C-74/13, *GSV*⁹⁴⁰ iškilo klausimas dėl ES KN teksto aiškinimo (esant skirtingoms jo reikšmėms skirtingomis ES valstybių narių kalbomis): šioje byloje buvo argumentuojama, jog ginčo produktai, sudaryti iš tinklinio stiklo pluošto audinio, buvo skirtingai apibūdinami KN versijose įvairiomis ES valstybių narių kalbomis. Konkrečiai, iš Kinijos Liaudies Respublikos į Vengrijos Respubliką importuoto produkto tarifinės pozicijos aprašymo versija KN tekste vengrų kalba skyrėsi nuo tekstų, kitomis kalbomis, pavyzdžiui, prancūzų, ispanų, vokiečių, anglų, lenkų ir švedų kalba⁹⁴¹. Atitinkamai, tokiu atveju kyla klausimas kurią kalbinę KN versiją reikėtų laikyti tinkama? Pastebėtina, jog šie klausimai dėl į ES muitų teritoriją importuojamų produktų skirtingų aprašymų ES mokesčių ir muitų teisės aktuose kilo ir kitose bylose, tiek patenkančiose į analizuojamų bylų kategoriją (pavyzdžiui, byla C-558/11, *Kurcums Metal*⁹⁴² dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo), tiek ir išnagrinėtose ankstesniais laikotarpiais⁹⁴³. Be to, labai panašaus pobūdžio specifiniai klausimai kilo mokesčių ginčų bylose ir Lietuvos Respublikoje⁹⁴⁴. Pavyzdžiui, dar 2007 m. ESTT yra išnagrinėjęs bylą C-63/06, *Profisa*, pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl importuotų prekių (šokolado gaminių su alkoholiu) priskyrimo prekėms, kurios atleidžiamos nuo importo mokesčių (akcizų), kadangi Lietuvos Respublikos teisės norminių aktų kalbinė versija, apibrėžianti mokesčių lengvatos objektus, skyrėsi nuo jos versijų kitomis oficialiomis ES valstybių narių kalbomis⁹⁴⁵.

Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București, *supra* note, 347: 33 ir 37 punktas.

938 „Europos Sąjungos sutartis (suvestinė versija)“, *supra* note, 782.

939 Žr. šiuo klausimu disertacijos 3.2 poskyrį.

940 Byla C-74/13, *GSV Kft. v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Észak-Alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága*, 2014 EU:C:2014:243.

941 KN versijoje vengrų kalba produktui apibūdinti buvo vartojamas vengrų kalbos žodis „szitaszövet“, kuris į prancūzų kalbą verčiamas kaip „gazes et toiles à bluter“ („sietų audiniai“), nors kitose KN kalbinėse versijose produktas buvo apibūdinamas kaip „tinkliniai audiniai“ (*pranc.* „tissu à maille ouverte“); Byla C-74/13, *GSV Kft. v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Észak-Alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága*, *op. cit.*, 26, 28-29 punktai.

942 Žr. pvz. bylą C-558/11, *SIA Kurcums Metal v. Valsts ieņēmumu dienests*, EU:C:2012:721, 48 punktas.

943 Žr. bylą C-296/95, *R. v Customs and Excise Commissioners Ex p. EMU Tabac Sàrl*, 1998 E.C.R. I-1605.

944 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *supra* note, 181: 703-705.

945 Byla C-63/06, *UAB Profisa v. Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, 2007 ECR I-3239.

Akcentuotina, jog pati ES KN neįtvirtina jokių kolizinių normų ar nuostatų kuria jos lingvistine versija reikėtų vadovautis skirtingų kalbinių versijų konflikto ar prieštaravimo atveju. Todėl tokiais atvejais vadovaujasi bendra ESTT praktikoje pripažįstama ir dar iš Tarybos Reglamento Nr. 1/1958 (su vėlesniais pakeitimais) 4 straipsnio⁹⁴⁶ sekančia nuostata, kad ES teisės aktų versijos skirtingomis kalbomis yra vienodai autentiškos ir dėl to Sąjungos teisės nuostatų aiškinimas apima skirtingų kalbinių versijų palyginimą⁹⁴⁷. Analogiškai ir aptariamoje byloje C-74/13, GSV⁹⁴⁸, TT nurodė, kad vienoje Sąjungos teisės nuostatos kalbinių versijų vartojama KN formuluotė negali būti vienintelis šios nuostatos aiškinimo pagrindas ar įgyti prioritetą kitų kalbinių versijų atžvilgiu; ES teisės nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos vienodai, atsižvelgiant į visomis Sąjungos kalbomis parengtas versijas. Tačiau esant įvairių kalbinių Sąjungos teisės teksto versijų neatitikimų, atitinkama nuostata turi būti aiškinama atsižvelgiant į teisės nuostatų, kurių dalis ji yra, bendrą struktūrą ir tikslą⁹⁴⁹. Kai kurie autoriai (pavyzdžiui, dr. A. Doczekalska), komentuodami tokį ESTT požiūrį į lingvistinį ES priimtų muitų teisės aktų ir kartu KN aiškinimą, akcentuoja, jog šiuo klausimu vyraujantis požiūris yra tas, kad reikalavimas aiškinti ES teisę atsižvelgiant į visas kalbines jos versijas nereiškia, kad iš tikrųjų visos jos privalo būti nagrinėjamos, tačiau skirtingų kalbinių versijų egzistavimo atveju nė viena iš jų negali būti atmetama.⁹⁵⁰ Kitaip tariant net ir užfiksavus neatitikimą tarp skirtingų ES teisės normos kalbinių versijų, ESTT ir ES valstybių narių nacionaliniai teismai neturi pagrindo eliminuoti tokios normos skirtingos kalbinės versijos iš bendrojo teisės aiškinimo proceso. Tokiu atveju, kaip pabrėžiama ir ESTT praktikoje, teismas privalo neapsiriboti vien tik lingvistiniu normos aiškinimu ir aiškinti ją atsižvelgdamas į taisyklių (teisės aktų), kurių dalimi ji yra, bendrąją struktūrą (schemą) ir jų tikslą (t.y. pasitelkiamas vadinamasis teleologinis/tikslinis arba kontekstinis teisės aiškinimas)⁹⁵¹. Kita vertus, jei nustatčius kalbinius neatitikimus vis tik yra pasitelkiamas pažodinis (lingvistinis) teisės normos aiškinimo būdas, ESTT praktikoje paprastai remiamasi tokia normos (aiškinamos nuostatos)

946 Pagal šio straipsnio nuostatas, reglamentai ir kiti bendro taikymo dokumentai ES rengiami visomis oficialiomis kalbomis, žr. "Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 920/2005, 2005 m. birželio 13 d., iš dalies keičiantį 1958 m. balandžio 15 d. reglamentą Nr. 1, nustatantį kalbas, kurios turi būti vartojamos Europos ekonominėje bendrijoje, ir 1958 m. balandžio 15 d. Reglamentą Nr. 1, nustatantį kalbas, kurios turi būti vartojamos Europos atominės energijos bendrijoje, ir nustatantis laikinas nuo tų reglamentų leidžiančias nukrypti priemones", *Official Journal* L 156 (2005).

947 Byla 283/81, Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health, 1982 E.C.R. I-3415, 18 punktas; byla T-324/05, Republic of Estonia v. Commission of the European Communities, 2009 E.C.R. II-03681, 110 punktas; sujungtos bylos T-147/09 - T-148/09, Trelleborg Industrie SAS and Trelleborg AB v. European Commission, 2013 EU:T:2013:259, 73 punktas; byla T-61/13, Research and Production Company „Melt Water“, UAB, v. Vidaus rinkos derinimo tarnyba, 2014 EU:T:2014:265, 20 punktas.

948 Byla C-74/13, GSV Kft. v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Észak-Alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, *supra* note, 940, 48 punktas.

949 *Ibid.*, 27 punktas.

950 Agnieszka Doczekalska, „Legal Multilingualism as a Right to Remain Unilingual – Fiction or Reality“, *Comparative Legilinguistics* 20 (2014): 15.

951 Žr. pvz. bylą T-61/13, Research and Production Company „Melt Water“, UAB, v. Vidaus rinkos derinimo tarnyba, *supra* note 947, 28 punktas; taip pat bylą C-428/02, Fonden Marselisborg Lystbådehavn v. Skatteministeriet and Skatteministeriet v. Fonden Marselisborg Lystbådehavn, 2005 E.C.R. I-01527.

reikšme, kuri egzistuoja daugumoje jos kalbinių versijų skirtingomis oficialiomis ES kalbomis (daugumos argumentas)⁹⁵². Tačiau, kaip pastebima teisės doktrinoje (pavyzdžiui, kaip patvirtina dr. C. J. W. Baaij (2012)⁹⁵³ ir kitų autorių⁹⁵⁴ atlikti tyrimai), jei teleologinis/tikslinis ir lingvistinis/pažodiniai aiškinimo metodų taikymas vis tik sąlygoja skirtingus aiškinamos normos turinio interpretavimo variantus, ESTT pasirenka pirmąjį aiškinimo metodą, t. y. teikia prioritetą teleologiniam/tiksliniam normos aiškinimui⁹⁵⁵.

Kita vertus, tai sukelia ir praktinių problemų, pavyzdžiui, kokią konkretų KN aiškinimo būdą pasirinkti nacionaliniam teismui arba net pačiam mokesčių mokėtojui arba mokesčių administratoriui? Teisės doktrinoje⁹⁵⁶ ir ESTT praktikoje⁹⁵⁷ akcentuojama, kad, aiškinant ES teisę, vienodo visų jos kalbinių versijų autentiškumo principo reikalavimas, jog turi būti lyginamos visos jos kalbinės versijos ir kad teisinės nuostatos (normos) teksto negalima vertinti atskirai, neturėtų reikšti reikalavimo, jog, teisės subjektas privalo susipažinti su ES teisės versijomis visomis oficialiomis ES kalbomis, kad suprastų (išsiaiškintų) nagrinėjamos nuostatos prasmę bei reikšmę. Priešingai, akivaizdu, jog tokioje situacijoje teisės subjektas gali remtis būtent jam suprantama kalbine versija, nes, kaip pagrindžia autoriaus aukščiau nurodyti argumentai bei aptarti teismų praktikos precedentai⁹⁵⁸, nei ESTT, nei nacionalinis teismas aiškindamas ES teisę neturi formalaus teisinio pagrindo atmesti jokios jos kalbinės versijos (tai sudaro ir sąlygas užtikrinti vienodą ES teisės aiškinimą).

Taigi, pirmasis privalomas KN lingvistinio aiškinimo etapas (esant neaiškumų ar abejonų dėl jos turinio vienodos prasmės visose ES valstybėse narėse) turėtų būti KN versijos nacionaline kalba palyginimas su jos versijomis kitomis oficialiomis ES kalbomis⁹⁵⁹. Ta-

952 Pažymėtina, jog savo praktikoje ESTT gana retai aiškina ES teisės nuostatas, pasitelkdamas visas oficialias jų skirtingas kalbines versijas, tačiau TT sprendimuose paprastai pateikiami išsamūs paaiškinimai, kaip ir kokiais kriterijais remiantis toks palyginimas atliekamas, ypač tai pastebima tai atvejais, kai identifikuojami skirtumai tarp kalbinių versijų; žr. pvz. bylą T-61/13, *Research and Production Company „Melt Water“*, UAB, v. Vidaus rinkos derinimo tarnyba, *op. cit.*; bylą C-189/11, *Komisija v. Ispanijos Karalystė*, 2013 EU:C:2013:587; bylą C-74/13, *GSV Kft. v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Észak-Alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága*, *supra* note, 940; bylą C-307/13, *Criminal proceedings against Lars Ivansson and Others*, 2014 EU:C:2014:2058.

953 Cornelis J. W. Baaij, „Fifty Years of Multilingual Interpretation in the European Union“, in *The Oxford Handbook of Language and Law*, Pieter Tiersma and Lawrence M. Solan (eds.) (Oxford: Oxford University Press, 2012), 217-231.

954 Gerhard Dannemann, Silvia Ferreri and Michele Graziadei, „Language and Terminology“, in *European Union Private Law*, Christian Twigg-Flesner (ed.) (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 74.

955 Pavyzdžiui, tai, jog turėtų būti vadovaujamasi būtent tokia principine nuostata, Teisingumo Teismas yra tiesiogiai patvirtinęs byloje 100/84, *Commission v. UK*, 1985 E.C.R.-1169, 16-17 punktai.

956 Agnieszka Doczekalska, *supra* note, 950: 15.

957 Byla T-61/13, *Research and Production Company „Melt Water“*, UAB, v. Vidaus rinkos derinimo tarnyba, *supra* note, 952: 27 punktas.

958 Žr. pvz. jau minėtą bylą C-296/95, *R. v. Customs and Excise Commissioners Ex p. EMU Tabac Sàrl*, *supra* note, 943, 36 punktas; analogiška nuostata taip pat buvo remiamasi ir kitose bylose, pavyzdžiui, byloje C-257/00, *Nani Givane and Others v. Secretary of State for the Home Department*, 2003 E.C.R. I-345, 36 punktas.

959 Pastebėtina, jog kai kurie teisės mokslo doktrinos atstovai yra išsakę ir kritikos tokiam ES teisės aiškinimui bei akcentavę, jog pagrindiniu aiškinimo metodu turėtų būti laikomas ne lingvistinis/pažodinis, o teleologinis/tikslinis teisės aiškinimo metodas, nes, pavyzdžiui, ES valstybių narių

čiau įvairūs praktinių lygmeniu atlikti tyrimai patvirtina, jog ES valstybių narių nacionaliniai teismai savo sprendimuose paprastai retai deklaruoja bei pagrindžia aplinkybę, jog buvo atliktas aiškinamų ES teisės normų (neapsiribojant vien tik KN), skirtingų kalbinių versijų palyginimas⁹⁶⁰. Tačiau, autoriaus nuomone, laikantis nurodytos ESTT praktikos (kuria iš esmės vadovautasi tiek analizuojamoje byloje C-74/13, GSV, tiek ir kitose tiriamo laikotarpio ESTT bylose, dėl, pavyzdžiui, iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo⁹⁶¹), akivaizdu, jog susidūręs su skirtingomis teisės normų kalbinėmis formuluo-tėmis (skirtingais tų pačių formuluočių vertimais), nacionalinio teismo teisėjas negalėtų atsisakyti įvertinti, pavyzdžiui, KN skirtingų kalbinių versijų. Priešingai, jis privalėtų jas tirti ir aprašyti, kaip toks įvertinimas buvo atliktas, bei tuo taip pat argumentuoti galutinę išvadą dėl KN aiškinimo, kuri yra išdėstoma teismo sprendime. Šiuo aspektu iš esmės pritartina ir atskirų autorių (pavyzdžiui, S. Vousden) nuomonei, jog, neįvertinęs lingvistinių normos formuluočių skirtumų, nacionalinis teismas neturėtų pagrindo sprendime remtis vien tik teleologiniu/tiksliniu jos aiškinimo metodu, nes teisės normos formuluo-tė, vartojama vienoje konkrečioje ES teisės akto kalbinėje redakcijoje, negali būti vieninteliu šios normos aiškinimo pagrindu arba jai *per se* negali būti suteikta viršenybė visų kitų jos kalbinių versijų atžvilgiu⁹⁶².

Autoriaus vertinimu, akivaizdu, jog analizuojama byla C-74/13, GSV, ir kita susijusi ESTT praktika patvirtina, jog praktiniu lygiu ES iškyla KN vienodo lingvistinio interpretavimo problema, kurios egzistavimo prielaidas teoriškai yra identifikavę bei pagrindę ir kiti autoriai⁹⁶³. Jos aktualumą sąlygoja ir tai, kad KN yra itin didelės apimties teisės ak-tas, apimantis daugiau kaip 10 000 skirtingų prekių aprašymų, kurių aiškinimo taisyklės yra labai konkrečios bei imperatyviai apibrėžtos ir turėtų būti vienodai taikomos visoje ES⁹⁶⁴. Atitinkama, šiuo metu KN nesant jokių kolizinių taisyklių dėl jos skirtingų kalbi-

---

teismai objektyviai negali turėti informacijos apie tų pačių normų aiškinimą kitose valstybėse narė-se (kitomis kalbomis), be to, aiškinant teisę vien lingvistiniu metodu, kyla grėsmė, kad ji bus verti-nama atsietai nuo objektyvių teisinių santykių realybės, žr. Edward David, „CILFIT and Foto-Frost in their Historical and Procedural Context“, in *The Past and Future of EU Law: the Classics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty*, Miguel Poiarses Maduro and Loic Azou-lai (eds.) (Oxford: Hart Publishing, 2010), 179, taip pat žr. Tamara Capeta, „Multilingual Law and Judicial Interpretation in the EU“, *Croatian Yearbook of European Law & Policy* 4 (2009): 16. Kita vertus, autoriaus nuomone, analizuojant TT praktiką bylose, susijusiose būtent su ES Kombinuoto-sios nomenklatūros aiškinimu (*inter alia* byloje C-74/13, GSV), aiškiai ir konkrečiai akcentuojama būtinybė atlikti jos nuostatų kalbinį lingvistinį palyginimą.

960 Žr. pvz. Mattias Derlén, *Multilingual interpretation of European Union law* (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009), 9-10.

961 Žr. taip pat pvz. jau nurodytą bylą C-558/11 dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokes-tinimo analizuojamu laikotarpiu; byla C-558/11, SIA Kurcums Metal v. Valsts ieņēmumu dienests, *supra* note, 942, 48 punktas.

962 Stephen Vousden, „Innoweb, search-engines and engineering legitimacy in EU law“, *Intellectual Property Quarterly* 4 (2014): 291-292.

963 Pavyzdžiui, dr. J. Gurevičienė pastebi, jog aiškinant KN susiduriama su terminų problema: joje prekės aprašomos terminais, kurie retai vartojami įprastinėje veikloje, ir, priešingai, daug vartojama specialių techninių, teisinių sąvokų, kurių ne specialistai nesupranta, žr. Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 203.

964 Tai pabrėžiama ir Tarybos 1987 m. liepos 23 d. reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statis-tinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo preambuloje („labai svarbu, kad visos valstybės

nių versijų taikymo, o valstybių narių praktikai šioje srityje, kaip jau buvo nurodyta, kol kas išliekant nenuosekliai, būtų tikslinga pačioje KN (pavyzdžiui, I skyriaus „A“ skirsnį „Bendrosios Kombinuotosios nomenklatūros aiškinimo taisyklės“ papildant nauju 7 punktu)⁹⁶⁵ įtvirtinti nuostatą, jog taikydamos šią nomenklatūrą ES valstybės narės muitinės administracijos ir kitos kompetentingos nacionalinės institucijos remiasi jos kalbine versija oficialia valstybine kalba; tačiau kilus prieštaravimams dėl KN teksto turinio ir prasmės atitikties KN versijoms kitomis oficialiomis ES valstybių narių kalbomis, privalo atsižvelgti į atitinkamos KN nuostatos teksto kalbines versijas kitomis oficialiomis ES valstybių narių kalbomis. Nustačius, jog egzistuoja lingvistiniai to paties aiškinamo KN teksto versijų turinio ir prasmės neatitikimai ir KN versijose kitomis oficialiomis ES valstybių narių kalbomis, atitinkama KN teksto nuostata privalo būti aiškinama atsižvelgiant į KN nuostatų, kurių dalis ji yra, bendrą struktūrą ir tikslą⁹⁶⁶. Akivaizdu, jog šiuo atveju nebūtų tikslinga ar įmanoma apibrėžti kaip konkrečiai ar kiek plačiai turėtų būti atliekamas lingvistinis skirtingų KN versijų palyginimas (paliekant tai teismų praktikai ar ginčo šalių įrodinėjimo dispozicijai⁹⁶⁷). Kita vertus, autoriaus vertinimu, bent jau tokios privalomos KN kalbinių versijų palyginimo stadijos imperatyvus įtvirtinimas padėtų išvengti situacijų, kai tiek ginčo situacijose, tiek ir atliekant pačius mokesčių administravimo veiksmus, KN yra aiškinama ir taikoma remiantis tik vienos ES valstybės narės kalba ir nėra pakankamai išnagrinėjama KN vartojamų specifinių terminų bei techninių sąvokų lingvistinė prasmė. Tokia situacija, autoriaus nuomone, akivaizdžiai gali kelti grėsmę vieningam KN ir ES bendrojo muitų tarifo taikymui ES ir jos valstybių narių prekybiniuose santykiuose su trečiosiomis valstybėmis⁹⁶⁸.

Analizuojant TT nagrinėtas bylas, susijusias su iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimu, taip pat būtina išskirti **bylų (ginčų) dėl muitinės procedūrų taisyklių kategoriją**⁹⁶⁹. Nors tokių bylų analizuojamu laikotarpiu sąlyginai nėra

---

narės vienodai taikytų Kombinuotąją nomenklatūrą“), žr. Tarybos 1987 m. liepos 23 d. reglamentą (EEB) Nr. 2658/87, *supra* note, 334.

965 „2017 m. spalio 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2017/192 kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo I priedas“, *Official Journal L* 282 (2017).

966 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 2.4.2 rekomendaciją.

967 Panašios pozicijos dėl Kombinuotosios nomenklatūros aiškinimo, argumentuodamas, kad, pavyzdžiui, visų be išimties oficialių jos versijų ES kalbomis palyginimas nacionaliniams teismams reikalautų neproporcingai daug pastangų, laikėsi ir Generalinis advokatas Francis Jacobs savo išvadoje byloje C-338/95; žr. Generalinio advokato Francis Jacobs išvada byloje C-338/95, Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich, *supra* note, 913, 65 punktai.

968 Būtina pastebėti ir tai, jog KN lingvistinio aiškinimo problemas (kurios ypač akivaizdžios klasifikuojant prekes, susidedančias iš daugelio skirtingų elementų – ši problematika atsiskleidė byloje C-450/12, *HARK* (žr. sprendimo 43 punktą), taip pat ir kitose tiriamai bylų grupei priskirtose bylose C-2/13, C-180/12, C-382/09) galėtų padėti spręsti ir kur kas labiau centralizuotas (ES lygiu) privalomosios prekių tarifinės informacijos instituto (įvirtinto SMK 33 str.) taikymas, žr. šiuo klausimu disertacijos priedą Nr. 9, lentelės skiltį „Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo“.

969 Tematinės analizės subtema 2.4, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

daug (identifikuotos bylos C-547/15, *Interservice*⁹⁷⁰; C-454/10, *Jestel*⁹⁷¹, C-371/09, *Isaac International*⁹⁷² ir C-156/16, *Tigers*⁹⁷³), tačiau jose buvo keliami fundamentalūs ES priimtų muitų teisės aktų aiškinimo klausimai, t. y. kokie su prekių importu susijusiose procedūrose dalyvaujantys subjektai ir kokiais atvejais gali būti laikomi (pripažįstami) skolininkais muitinei ES valstybėse narėse⁹⁷⁴? Akivaizdu, jog šie klausimai turi esminę reikšmę tiek tarptautinės prekybos su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis (Kinijos Liaudies Respublika, Indijos Respublika, Rusijos Federacija) reglamentavimui, tiek ir yra reikšmingi užtikrinant efektyvią ES muitų politiką kitų trečiųjų valstybių atžvilgiu bei vieningai aiškinant SMK nuostatas ES valstybėse narėse.

Šiame darbe jau buvo minėta, kad apibrėžiant muitinės skolininko sąvoką pagal SMK 77, 79 ir 84 straipsnio nuostatas turėtų būti laikomasi prezumpcijos, kad ji yra aiškintina implicitiškai (siaurai)⁹⁷⁵, o skolininkų skaičius, vertinant įvairias teises situacijas, neturėtų būti nepagrįstai išplečiamas⁹⁷⁶. Kita vertus, kaip patvirtina analizuojamo laikotarpio TT praktika *inter alia* formuojama ir bylose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamų prekių, pastebėtina, jog ši TT praktikoje tradiciškai taikyta doktrina, suformuluota dar byloje C-414/02, *Spedition Ulustrans*, pastaruoju metu yra koreguojama, visų pirma, netiesiogiai argumentuojant ją kovos su maito mokesčio vengimu (piktnaudžiavimu) būtinybe arba taip vadinama kovos su piktnaudžiavimu doktrina (angl. *anti-abuse doctrine*). Šios doktrinos esmė yra ta, kad pagal ją ES teisinėje sistemoje įtvirtintų teisių įgyvendinimas gali būti ribojamas apgaule veikiančių ar piktnaudžiaujančių subjektų atžvilgiu, pavyzdžiui, apribojama galimybė pasinaudoti tam tikromis mokesčių lengvatomis, išimtimis, teise susigrąžinti mokesčius ir pan., jei tai yra susiję su teisės subjekto apgaule ar piktnaudžiavimu mokesčių srityje⁹⁷⁷. Pastebėtina, kad ji pastaruoju metu (po 2000 m.) buvo pradėta plačiau taikyti TT praktikoje, kurioje aiškinamos ES teisės normos, įtvirtinančios

970 Byla C-547/15, *Interservice d.o.o. Koper v. Sándor Horváth*, 2016 EU:C:2016:983.

971 Byla C-454/10, *Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen*, 2011 E.C.R. I-11725.

972 Byla C-371/09, *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs v. Isaac International Limited*, 2010 E.C.R. I-07727.

973 Byla C-156/16, *Tigers GmbH v. Hauptzollamt Landshut*, 2017 EU:C:2017:754.

974 Atkreiptinas dėmesys, kad nors aukščiau nurodytoje byloje C-156/16 vienas iš prejudicinių klausimų, pateiktų TT buvo susijęs su įregistruotos skolos muitinei pasikeitimo sąlygų aiškinimu (anti-dempingo muitų grąžinimu, pateikus papildomus dokumentus), šioje byloje priimtame sprendime iš esmės buvo pasisakyta dėl procedūrinių muitinės administracijos teisių atlikti kontrolės veiksmus, todėl byla analizuojama aptariant kitas tiriamų valstybių (pavyzdžiui, Rusijos Federacijos) grupei priskirtas bylas, kuriose buvo keliami identiški klausimai. Byla C-156/16, *Tigers GmbH v. Hauptzollamt Landshut*, *supra* note, 793, 27-31 punktai.

975 Tai iš esmės reiškia, jog asmenų, kurie gali būti pripažinti skolininkais, sąrašas paprastai buvo aiškinamas kaip konkretus (baigtinis), kurio negalima išplėsti nacionaliniu teisiniu reguliavimu; žr. pvz. Massimo Fabio, *supra* note, 13: 136-137; Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 157.

976 Žr. bylą C-414/02, *Spedition Ulustrans, Uluslararasi Nakliyat ve. Tic. A.S. Istanbul v Finanzlandesdirektion für Oberösterreich*, 2004 E.C.R. I-08633; taip pat žr. F. H. A. Heijmann ir H. Mulder, *supra* note, 353: 40; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 638.

977 Adam Zalasinski, „Some basic aspects of the concept of abuse in the tax case law of the European Court of Justice“, *Intertax*, 36, 4 (2008): 156; Koen Lenaerts, „The Concept of ‘Abuse of Law’ in the Case Law of the European Court of Justice on Direct Taxation“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 22, 3 (2015): 330; Franz Tobias, „The General Anti-Abuse Rule Proposed by the European Commission“, *Intertax* 43, 11 (2015): 660.

nuostatas, svarbias netiesioginių⁹⁷⁸ ir tiesioginių mokesčių⁹⁷⁹ ES valstybėse narėse harmonizavimui. Tenka pastebėti, jog nors su retomis išimtimis TT jurisprudencijoje muitų teisės srityje paprastai vengiama tiesioginių nuorodų į šios doktrinos taikymą⁹⁸⁰, kadangi, kaip pabrėžiama ir jurisprudencijoje, jos taikymas (pavyzdžiui, ribojant tam tikras asmenų teises ar kitaip pabloginant jų teisinį statusą) privalo turėti konkretų teisinį pagrindą ES teisėje⁹⁸¹. Tačiau, tiek anksčiau galiojęs Bendrijos muitinės kodeksas⁹⁸², tiek ir SMK įtvirtino tik labai ribotą ratą teisės normų, numatančių kovos su piktnaudžiavimu nuostatas (priemonės). Pavyzdžiui, šiuo metu galiojantis SMK leidžia muitinės administracijoms priimti sprendimus, kuriais pakeičiamas asmenų teisinis statusas ar jiems nėra leidžiama pasinaudoti tam tikromis subjektinėmis teisėmis, siejant tai su piktnaudžiavimu ar apgaulė, nustatant muitinės procedūrų įforminimo sąlygas (250 str. 2 d. „b“ punktas, 254 str. 3 d.) ar, pavyzdžiui, reglamentuojant atsisakymo išieškoti muitą bei maito gražinimo sąlygas (116 str. 5 d., 120 str.)⁹⁸³. Kita vertus, analizuojamos kategorijos bylos dėl muitinės procedūrų patvirtina, jog praktiniu lygmeniu, pagrįsdamas savo sprendimus, ESTT vis plačiau remiasi kovos su piktnaudžiavimu doktrinai būdingais argumentais.

Pavyzdžiui, autoriaus vertinimu, kaip vieną iš tokio teisinio argumentavimo pavyzdžių galima nurodyti analizuojamai ginčų kategorijai priskirtiną bylą C-454/10, *Jestel*⁹⁸⁴, kurioje pagal Vokietijos teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą buvo nagrinėjama ar tarpininkas (asmuo, kuris, tiesiogiai nesusijęs su prekių įvežimu į ES muitų teritoriją, tačiau kuris jas įvežant dalyvavo kaip tarpininkas, sudarantis su šiomis prekėmis susijusias pardavimo sutartis) gali būti laikomas skolininku muitinei. Nagrinėjamu atveju skolininku muitinei Vokietijoje pripažintas fizinis asmuo O. Jestel prekiauo Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėmis per interneto platformą *Ebay*, kurioje savo vardu turėjo dvi parduotuves. Jis veikė kaip tarpininkas sudarant šių prekių pirkimo-pardavimo sutartis Vokietijoje ir gaudavo atlyginimą už sudarytus pirkimo-pardavimo sandorius. Minėtų prekių kainas nustatė ir jų pristatymą užtikrino šių prekių tiekėjas iš Kinijos, kuris prekes paštu tiesiogiai siųsdavo pirkėjams į Vokietiją. Tačiau aptariamoms prekėms pirkėjams buvo tiekiamos nepateikiant jų muitinei ir nesumokant importo mokesčių. Atkreiptinas dėme-

978 Žr. pvz. TT bylą C-196/04, *Cadbury Schweppes plc and Cadbury Schweppes Overseas Ltd v. Commissioners of Inland Revenue*, 2006 E.C.R. I-07995, joje buvo aiškinamos pelno mokesčio apskaičiavimo reglamentuojančios teisės normos.

979 Žr. pvz. TT bylą C-255/02, *Halifax plc, Leeds Permanent Development Services Ltd and County Wide Property Investments Ltd v. Commissioners of Customs & Excise*, 2006 E.C.R. I-01609; joje buvo aiškinamos pridėtinės vertės mokesčio (PVM) apskaičiavimo reglamentuojančios ES teisės normos.

980 Krzysztof Lasiński-Sulecki, *supra* note, 139: 9; Davide Rovetta and Filip Tack, „Creative or artificial. That’s the question!“, *Global Trade and Customs Journal* 5, 2 (2010): 71.

981 Žr. pvz. A. G. Toth et al., *Oxford Encyclopaedia of European Community Law* (Oxford: Oxford University Press, 2008), 86.

982 Kaip vieną iš tokio teisinio reglamentavimo pavyzdžių galima nurodyti Bendrijos muitinės kodekso 25 straipsnio nuostatas, kuriose buvo tiesiogiai įtvirtintos nuostatos dėl piktnaudžiavimo prekių kilmės taisyklėmis teisiniu pasekmių; žr. Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentą Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą, *supra* note 103.

983 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

984 Byla C-454/10, *Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen*, *supra* note, 971.

sys, jog šio klausimo (prekybos tarpininko pripažinimo skolininku muitinei) tiesiogiai nereglamentavo nei tuo metu galiojęs Bendrijos muitinės kodeksas (202 str. 3 d.)⁹⁸⁵, nei šiuo metu galiojantis Sąjungos muitinės kodeksas (79 str.)⁹⁸⁶. Pastebėtina, jog aiškindamas šią teisinę situaciją TT iš esmės neapsiribojo siauru lingvistiniu byloje aktualių Bendrijos muitinės kodekso 202 straipsnio 3 dalies nuostatų, kuriose tapimas skolininku buvo siejamas su veiksmas, atliktais neteisėtai įvežant prekes⁹⁸⁷, aiškinimu. Priešingai, TT konstatavo, jog tarpininkas (kaip suprantama pagal šios bylos aplinkybes, t. y. asmuo, kuris tik tarpininkavo sudarant prekių tiekimo (importo) sandorius ir pats šių prekių į ES muitų teritoriją neteisėtai neįvežė), taip pat gali būti pripažintas skolininku muitinei⁹⁸⁸.

Aptariant šią TT poziciją ir jos teisinę reikšmę, būtina įvertinti keletą aspektų. Visų pirma, aptartas argumentavimas akivaizdžiai papildo ir praplečia ankstesnę TT praktikos dėl Bendrijos muitinės kodekso nuostatų aiškinimo sritį – tai aktualu ne tik jau minėtos bylos C-414/02, *Spedition Ullustrans*, kontekste (šioje byloje buvo akcentuota, kad skolininko sąvoka turi būti aiškinama siaurai) bet ir kitų TT bylų atžvilgiu. Pavyzdžiui, byloje C-195/03, *Papismedov ir kt.*⁹⁸⁹, bei C-238/02 ir C-246/02, *Viluckas ir Jonušas*⁹⁹⁰, TT susiejo skolininko statuso įgijimą pagal Bendrijos muitinės kodekso 202 straipsnio 3 dalį (neteisėto prekių importo atvejais) būtent tik su sąmoningu ir objektyviu (fizinio) dalyvavimu neteisėtai įvežant prekes, pavyzdžiui, jas neteisėtai atgabenant transporto priemone ir pan. Akivaizdu, kad byloje C-454/10 jau nebėra apsiribojama viena tik šia siaura koncepcija⁹⁹¹. Kita vertus, antras, itin svarbus bylos C-454/10 akcentas yra tas, jog būtent šioje dalyje yra naujai pabrėžiamas piktnaudžiavimo, mokesčių vengimo aspektas, t. y. skolininkais pripažįstami ne bet kurie tarpininkai, o tie kurie žinojo ar yra pakankamo pagrindo, kad turėjo žinoti, jog prekių įvežimas bus neteisėtas ir dėl to nebus sumokėti importo mokesčiai⁹⁹². Tokiu būdu, kaip pastebima ir teisės doktrinoje, tampa svarbu įvertinti ar tarpininkas ėmėsi visų veiksmų, kurių iš jo būtų galima pagrįstai tikėtis, siekdamas užtikrinti, kad su jo veikla susijusios prekės nebūtų neteisėtai įvežtos, ypač ar jis pranešė tiekėjui apie jo pareigą deklaruoti prekes muitinei⁹⁹³. Autoriaus vertinimu, būtina pabrėžti, jog iš esmės identiška argumentacija (susiejant papildomų asmens mokestinių prievolių egzistavimą su žinojimu ar galėjimu žinoti, kad sudarant apmokestinamąjį sandorį nebus sumokėti privalomi mokesčiai, pavyzdžiui, PVM) yra sutinkama ir kitose TT bylose mokesčių srity-

985 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

986 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

987 Jose *inter alia* buvo numatyta, kad „skolininkais laikomi: [...] bet kurie asmenys, dalyvavę neteisėtai įvežant (išskirta autoriaus – *aut. p.*) prekes ir žinoję arba, yra pagrindo manyti, turėję žinoti, kad toks prekių įvežimas neteisėtas“; Žr. „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentą Nr. 2913/92/EEB, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą“, *op. cit.*

988 Byla C-454/10, *Oliver Jestel v Hauptzollamt Aachen*, *supra* note, 971, 27 punktas.

989 Byla C-195/03, *Ministerie van Financiën v. Merabi Papismedov and Others*, 2005 E.C.R. I-01667.

990 Sujungtos bylos C-238/02 ir C-246/02, *Hauptzollamt Hamburg-Stadt v. Kazimieras Viluckas* (C-238/02) and *Ricardas Jonusas* (C-246/02), 2004 E.C.R. I-02141.

991 Byla C-454/10, *Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen*, *supra* note, 971, 17-18 punktai.

992 *Ibid.*, 24-25 punktai.

993 „Intermediary may be liable for unlawful imports (Case Comment)“, *EU Focus* 291 (2012): 12-13.

je⁹⁹⁴, kuriose buvo vadovaujama draudimo piktnaudžiauti doktrina. Be to, panašiais argumentais, t. y. konstatavimu, jog asmens prievolės (skola) muitinei priklauso nuo to ar jis žinojo apie atliekamą muitinės procedūrą su jau į ES muitų teritoriją įvežtomis prekėmis teisinės pasekmės ir nesiėmė veiksmų jas tinkamai įforminti (pavyzdžiui, pateikti prekių muitinei ir pan.) buvo remiamasi ir kitoje analizuojamo laikotarpio TT byloje dėl prekių iš Kinijos Liaudies Respublikos importo, t. y. C-547/15, *Interservice*⁹⁹⁵. Galiausiai, kitoje tiriamoje byloje C-371/09, *Isaac International*⁹⁹⁶, asmens pripažinimas skolininku dar kartą buvo susietas su jo žinojimu apie galimą piktnaudžiavimą ar pažeidimą muitų teisės srityje. Pavyzdžiui, TT, sprenddamas klausimą ar asmuo gali būti laikomas maito mokesčio mokėtoju (skolininku) ir ar jis negali būti atleistas nuo antidempingo maito⁹⁹⁷, nurodė, kad asmuo privalo būti laikomas skolininku ir negali pasinaudoti atleidimu nuo maito (bei yra laikomas skolininku) *inter alia* ir dėl to, kad dėl jo tikslingų veiksmų (neveikimo) iškyla piktnaudžiavimo galimybė, o muitinė negali užtikrinti veiksmingos kontrolės⁹⁹⁸. Kartu pastebėtina, jog labai panašia koncepcija dėl būtinybės vertinti ar asmuo galėjo žinoti apie savo veikos mokesčines teisinės pasekmes buvo vadovaujama ir kitose bylose (žr. pvz. bylą C-222/01, *British American Tobacco*⁹⁹⁹), kuriose buvo nagrinėjamos prekybos su kitomis tiriamomis valstybėmis, pavyzdžiui, Rusijos Federacija, teisinės situacijos¹⁰⁰⁰.

Taigi, vertindami šias identifikuotas TT praktikos tendencijas, kurios buvo užfiksuotos tiriamo laikotarpio bylose dėl muitinės procedūrų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms, taip pat kurios pastebimos ir identifikuojamos ir ankstesniais lyginamaisiais laikotarpiais, galime pastebėti, kad jose skolos muitinei atsiradimo sąlygos

994 Pavyzdžiui, TT draudžia pasinaudoti apmokestinamojo asmens teise atskaičiuoti pirkimo PVM (kas sąlygoja papildomos mokėtinos PVM mokesčio sumos apskaičiavimą), kai šią teisę suteikiančiais sandoriais yra piktnaudžiaujama, žr. pvz. bylą C-223/03, *University of Huddersfield Higher Education Corporation v. Commissioners of Customs & Excise*, 2006 E.C.R. I-01751, 52 punktas; byla C-32/03, *I/S Fini H v. Skatteministeriet*, 2005 E.C.R. I-01599, 33 ir 34 punktai; sujungtos bylos C-439/04 ir C-440/04, *Axel Kittel prieš Belgijos valstybę (C-439/04) ir Belgijos valstybė v. Recolta Recycling SPRL (C-440/04)*, 2006 E.C.R. I-06161, 55 punktas; byla C-414/10, *Veleclair SA v. Ministre du Budget, des Comptes publics et de la Réforme de l'État*, 2012 EU:C:2012:183, 32 punktas.

995 Byla C-547/15, *Interservice d.o.o. Koper v. Sándor Horváth*, *supra* note, 970, 24, 26, 28, 32 punktai.

996 Byla C-371/09, *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs v. Isaac International Limited*, *supra* note, 972.

997 Nors šį ginčą kai kurie autoriai (pvz. E. Vermulst, D. Rovetta) analizuoja ir kaip vieną iš ginčų dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo maitų) taikymo, tačiau jo materialinė teisinė prigimtis, visų pirma, buvo susijusi su formalių skolos maitinei atsiradimo sąlygų (įtvirtintų Bendrijos muitinės kodekso 212(a) str.) analize; žr. Edwin Vermulst and David Rovetta, „Judicial Review of Anti-dumping Determinations in the EU“, *Global Trade and Customs Journal* 7, 5 (2012): 247; „Case Comment: Prior authorisation needed to avoid duties“, *EU Focus* 275 (2010): 4-5.

998 Pavyzdžiui, TT konstatavo, jog importuotojui nesilaikant nustatytų reikalavimų (nagrinėjamu atveju negavus išnakinio maitinės leidimo išvežti antidempingo maitais apmokestinamas prekes į kitą ES valstybę narę) „muitinės administracija negali užtikrinti patenkinamos ribinių kiekio verčių laikymosi kontrolės. Nustatytomis ribinėmis kiekiais vertėmis gali būti lengvai manipuluojama“, žr. bylą C-371/09, *Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs v. Isaac International Limited*, *op. cit.*, 36 punktas, taip pat žr. 34-35; 38-39 punktus.

999 Byla C-222/01, *British American Tobacco v. Hauptzollamt Krefeld*, *supra* note, 381.

1000 Žr. disertacijos priedą Nr. 16.

(visų pirma, neteisėto prekių importo atvejais) pagal ES teisę yra aiškinamos plačiau, nei ankstesnėje praktikoje. Tai, visų pirma, argumentuojama siekiu užkirsti kelią piktnaudžiavimui ir maito mokesčių vengimui¹⁰⁰¹, ir šie pavyzdžiai iš esmės patvirtina kitų autorių identifiikuotas bendrąsias tendencijas dėl faktinių TT mėginimų ES muitų teisėje plačiau taikyti kovos su piktnaudžiavimu doktrinos nuostatas¹⁰⁰². Kita vertus, dėl tokių ES priimtų muitų teisės aktų nuostatų taikymo raidos tendencijų yra plačiai diskutuojama ir jos vertinamos nevienareikšmiškai, juolab, kad skirtingai nuo kitų ES mokesčių teisės aktų, pavyzdžiui, Tarybos direktyvos 2006/112/EB „Dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos“¹⁰⁰³, SMK¹⁰⁰⁴ bendrų nuostatų dėl galimybės taikyti ar nustatyti specialias kovos su piktnaudžiavimu mokesčių srityje priemones nėra įtvirtinta. Be to, teisės doktrinoje pažymima ir tai, jog, pavyzdžiui, plečiamasis skolininko sąvokos aiškinimas (net ir motyvuojant tai kovos su piktnaudžiavimu ar mokesčių vengimu būtinybe) gali sukelti neigiamų pasekmių atskirų verslo sričių atstovams (tarptautinės prekybos dalyviams), pavyzdžiui, veikiantiems elektroninės komercijos sektoriuje¹⁰⁰⁵. Taip pat, atskirais atvejais plečiamasis ES priimtų muitų teisės aktų nuostatų aiškinimas ir taikymas nurodytais tikslais (ypač nesant tam tiesioginio teisinio pagrindo), gali nulemti tokių priemonių atitiktis PPO teisės (susitarimų) atžvilgiu kvestionavimą¹⁰⁰⁶ ar paskatinti kitas trečiąsias valstybes taikyti panašias atsakomąsias priemones savo nacionalinėje teisėje. Manytina, jog tai galėtų sąlygoti ir ES bei jos atskirų valstybių narių, kaip tarptautinės prekybos partnerių, konkurencingumo mažėjimą, paskatinti dažnesnius tarptautinius prekybinius konfliktus.

Autoriaus nuomone, vertinant esamą teisinį reguliavimą, įtvirtintą SMK (79 str. 3 d.)¹⁰⁰⁷, galima pastebėti, jog naujoji ES muitinės kodekso versija, kur kas plačiau apibrėžia

1001 Šis argumentas ne visuomet yra nurodomas tiesiogine forma, tačiau, kaip jau buvo minėta, TT sprendimų argumentacijos logika muitų teisės byloje tampa panaši ar identiška byloms dėl, pavyzdžiui, PVM mokesčio vengimo, kur akcentuojama kovos su piktnaudžiavimu būtinybė, žr. 1117 išnašą.

1002 Krzysztof Lasiński-Sulecki, *supra* note, 139: 9; Davide Rovetta and Filip Tack, *supra* note, 980: 71.

1003 „2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos“, *Official Journal L 347* (2006). Žr., pavyzdžiui, šios direktyvos preambulės 42 punktą, 59 punktą, taip pat 131 straipsnį.

1004 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1005 Tokia nuomonė išsakoma vertinant aptartą bylą C-454/10, Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen, *supra* note, 971, žr. pvz. Marco Vergani, *supra* note, 143: 283.

1006 Teisės doktrinoje yra akcentuojama tai, kad kai kurios PPO susitarimų nuostatos (pavyzdžiui, muitinio įvertinimo srityje, *inter alia* GATT susitarimo VII str.) yra suformuluotos imperatyviai, eksplacitiškai ir negalėtų būti aiškinamos plečiamai taikant kovos su piktnaudžiavimu doktriną, žr. pvz. Krzysztof Lasiński-Sulecki, *supra* note, 139: 9; Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *supra* note, 12: 1165; taip pat žr. Saul L. Sherman and Hinrich Glashoff, *Customs valuation: commentary on the GATT customs valuation code* (Paris: ICC Publishing, Kluwer, 1988).

1007 „Skolininku laikomas bet kuris iš šių asmenų: a) asmuo, kuris privalėjo įvykdyti atitinkamas pareigas; b) asmuo, kuris žinojo arba, yra pagrindo manyti, kad turėjo žinoti, kad muitų teisės aktais nustatyta pareiga nebuvo įvykdyta, ir kuris veikė asmens, privalėjusio įvykdyti tą pareigą, interesais arba kuris dalyvavo atliekant veiksmus, dėl kurių ta pareiga nebuvo įvykdyta; c) asmuo, kuris įsigijo arba laikė atitinkamas prekes ir jų įsigijimo arba gavimo metu žinojo arba, yra pagrindo manyti, kad turėjo žinoti, kad muitų teisės aktais nustatyta pareiga nebuvo įvykdyta“; „Europos

skolininko muitinei sąvoką neteisėto prekių importo atvejais nei ankstesnės lakoniškos Bendrijos muitinės kodekso nuostatos (202 str. 3 d.), kurios siejo skolos muitinei atsiradimą vien tik su prekių faktinio įvežimo veiksmy atlikimu ar dalyvavimu šiuose veiksmuose¹⁰⁰⁸. Pagal šiuo metu galiojančias nuostatas¹⁰⁰⁹ skolos muitinei atsiradimas siejamas tiek su pažeidimais, atliekant veiksmus, susijusius su prekių įvežimu (gabenimu), tiek ir su prekių pateikimu galutiniam vartojimui (išleidimu į laisvą apyvartą) (SMK 79 str. 1 d. „a“ – „c“ punktai), ar su tarpininkavimu (jau minėtos 79 str. 3 d. „b“ punktas). Taigi, galima konstatuoti, jog, nors tiesioginių kovos su piktnaudžiavimu nuostatų šiame straipsnyje nėra įtvirtinta, vadovaujantis Sąjungos muitinės kodeksu, esant dabartinėms itin plačioms teisinio reguliavimo formuluotėms asmuo skolininku muitinei formaliai gali būti teisėtai pripažintas visose teisinėse situacijose, kurias ankstesnėje analizuotoje praktikoje išskyrė ESTT. Kita vertus, problemų dėl šios normos gali iškilti tuo aspektu, kad ji yra, viena vertus, itin plačiai suformuluota, nesusiejant skolininko statuso suteikimo (neteisėtų veiksmų/neveikimo atvejais) su žinojimu (turėjimu žinoti), kad dėl jo veiksmų ar neveikimo bus nesurenkama visa importo maito suma arba jos dalis (tai esminis kovos su piktnaudžiavimu doktrinos elementas ir būtent ši aplinkybė buvo akcentuojama analizuotoje TT praktikoje, pavyzdžiui, bylose C-547/15¹⁰¹⁰ bei C-371/09¹⁰¹¹). Tai itin akivaizdu tais atvejais, kai asmuo ne pats atliko tokius veiksmus ar tiesiogiai dalyvavo juose, bet veikė netiesiogiai, kaip tarpininkas, tačiau nesiėmė jokių priemonių, kad prievolės muitinei būtų tinkamai įvykdytos, kas taip pat buvo specialiai akcentuojama jau aptartoje TT byloje C-454/10¹⁰¹². Todėl tarpininko pripažinimą skolininku muitinei reglamentuojančioje SMK 79 straipsnio 3 dalies „b“ punktą siūlytina patikslinti, įtvirtinant papildomą nuostatą, bei nustatant, jog skolininku laikomas „asmuo, kuris žinojo arba, yra pagrindo manyti, kad turėjo žinoti, kad maitų teisės aktais nustatyta pareiga nebuvo įvykdyta, ir kuris veikė asmens, privalėjusio įvykdyti tą pareigą, interesais arba kuris dalyvavo atliekant veiksmus, dėl kurių ta pareiga nebuvo įvykdyta, *jeigu jis nesiėmė visų priemonių, kurių buvo galima pagrįstai iš jo tikėtis, kad aptariamoms maitų teisės aktais nustatytos pareigos būtų įvykdytos ir būtų surenkama visa importo maito suma ar jos dalis* (išskirta ir siūloma papildomai įrašyti autoriaus – aut. p.)“. Tai patikslintų dabartinę plačią nuostatą, orientuotų ją būtent į vengimo prevenciją, preziumuojant sąmoningus veiksmus, atliekamus piktnaudžiaujant ir/ar vengiant maito mokesčio arba žinant, kad jis bus nesumokėtas ir nesiimant jokių priemonių mokestinių prievolių įvykdymui užtikrinti.

Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1008 „Skolininkais laikomi: – asmuo, neteisėtai įvežęs tokias prekes, – bet kurie asmenys, dalyvavę neteisėtai įvežant prekes ir žinoję arba, yra pagrindo manyti, turėję žinoti, kad toks prekių įvežimas neteisėtas, ir –bet kurie asmenys, įsigiję arba laikę atitinkamas prekes ir jų įsigijimo arba gavimo metu žinoję arba, yra pagrindo manyti, turėję žinoti, kad prekės buvo įvežtos neteisėtai“; „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

1009 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, *supra* note, 14.

1010 Byla C-547/15, Interservice d.o.o. Koper v. Sándor Horváth, *supra* note, 970.

1011 Byla C-371/09, Commissioners for Her Majesty’s Revenue and Customs v. Isaac International Limited, *supra* note, 972.

1012 Byla C-454/10, Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen, *supra* note, 971, 24-25 punktai.

Specifinės su muitinės veikla ir *inter alia* muitų administravimu (plačiaja prasme) susijusios analizuojamu laikotarpiu atsiskleidė ir TT bylose C-446/09, *Koninklijke Philips Electronics NV*, ir C-495/09, *Nokia Corporation*. Šiose bylose buvo nagrinėjami klausimai dėl tranzitu per ES muitų teritoriją gabenamų ir/ar patekimui į laisvą apyvartą ES vidaus rinkoje neskirtų Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekių (su „Nokia“ ir „Philips“ prekių ženklais) sulaikymo (byloje C-446/09) bei atsisakymo sulaikyti (byloje C-495/09) ES valstybių narių muitinių administracijose dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo, įtarus kad tai piratinės prekės ir/ar originalių produktų imitacijos¹⁰¹³. Pabrėžtina, jog sulaikydama tokias prekes ((byloje C-446/09) ES valstybės narė – Belgijos - muitinės administracija vadovavosi tuo metu galiojusio ES reglamento Nr. 3295/94¹⁰¹⁴ 6 straipsnio 2 dalies „b“ punktu¹⁰¹⁵ ir vadinamąja gamybos (pagaminimo) fikcijos doktrina, pagal kurią ES valstybė narė gali konstatuoti, jog prekės pažeidžia intelektinės nuosavybės teises, jeigu pažeidimą galima konstatuoti šias prekes parduodant ar gaminant tranzito valstybėje¹⁰¹⁶. Akcentuotina, jog nors nuostatos, sudarančios teises prielaidas vadovautis šia koncepcija galiojo jau XX a. paskutiniame dešimtmetyje (nuo 1995 m. liepos 1 d., remiantis jau minėtu reglamentu (EB) Nr. 3295/94), praktiniu požiūriu gamybos (pagaminimo) fikcijos doktrina buvo pradėta gana plačiai taikyti ES valstybėse narėse (Olandijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje) tik nuo 2008 m. Tokiu būdu buvo bandoma užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą muitinėms atliekant į trečiąsias valstybes gabenamų prekių kontrolės veiksmus, t. y. sulaikant bei sunaikinant įvairias prekes, pavyzdžiui, vaistus¹⁰¹⁷. Kita vertus, byloje C-495/09 buvo nagrinėjama situacija, kai Jungtinės Karalystės institucijos, priešingai, atsisakė sulaikyti ginčo prekes nurodydamos, jog nėra požymių, kad jos būtų skirtos pardavimui ES teritorijoje (prekės buvo siunčiamos iš Kinijos Liaudies Respublikos (Honkongo) į Kolumbiją). Tokia pozicija buvo grindžiama ir ankstesne (nors ir ne visiškai nuosekli) ESTT praktika aiškinant ES reglamentą Nr. 3295/94, kurioje buvo konstatuojama, kad nėra teisinio pagrindo konstatuoti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo tranzitu

-
- 1013 Sujungtos bylos C-446 & 495/09, *Koninklijke Philips Elecs. NV v. Lucheng Meijing Indus. Co. Ltd* ir C-495/09, *Nokia Corporation v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs*, *supra* note, 843, 31 ir 42 punktai.
- 1014 „Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3295/94, 1994 m. gruodžio 22 d., nustatantis priemones, skirtas uždrausti suklastotas ir piratinės prekes išleisti į laisvą apyvartą, jas eksportuoti, reeksportuoti ar taikyti sąlyginio neapmokestinimo procedūrą“, *Official Journal* L 341 (1994).
- 1015 *Ibid.* Šis punktas skelbė, jog „priimant sprendimą (dėl prekių sulaikymo ar sustabdymo – *aut. p.*) vadovaujamosi tais pačiais kriterijais, kuriais vadovaujamosi nustatant, ar atitinkamoje valstybėje narėje pagaminti gaminiai nepažeidžia teisės savininko teisių. Savo sprendimus kompetentinga institucija pagrindžia“.
- 1016 Atkreiptinas dėmesys, jog būtent tokiu būdu (taikant gamybos fikcijos doktriną) ES teisėje buvo aiškinamos reglamento Nr. 3295/94 nuostatos, Christopher Heath, „Customs Seizures, Transit and Trade - in Honour of Dieter Stauder's 70th Birthday“, *International Review of Intellectual and Competition Law* 41 (2010): 883-884; Shashank Kumar, „Border Enforcement of Intellectual Property Rights Against In-transit Generic Pharmaceuticals: An Analysis of Character and Consistency“, *European Intellectual Property Review* 32 (2010): 509-510; Kim Weatherall, „Politics, Compromise, Text and the Failures of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement“, *Sydney Law Review* 33 (2011): 252.
- 1017 Ho M. Cynthia, „Global Access to Medicine: the Influence of Competing Patent Perspectives“, *Fordham International Law Journal* 35, 1 (2011): 42-43.

gabenant prekes jeigu nėra pateikiama įrodymų dėl tikėtino (galimo) šių prekių patekimo (nukreipimo) į ES vidaus rinką¹⁰¹⁸.

Pastebėtina, jog nurodyta teisinio reguliavimo ir teisinės praktikos problematika susilaukė didžiulio dėmesio tiek ES, tiek ir kitų, užsienio valstybių, teisės doktrinoje¹⁰¹⁹, kadangi ji yra susijusi ir su fundamentaliais PPO teisės taikymo klausimais (tranzito laisvės ir ją įtvirtinančių GATT susitarimo nuostatų, t. y. V straipsnio aiškinimu¹⁰²⁰). Šios problemos kompleksinį pobūdį ir reikšmę patvirtina ir tai, kad visiškai analogiškas prekybinis ginčas prieš ES analizuojamu laikotarpiu PPO lygiu buvo inicijuotas Indijos Respublikos iniciatyva¹⁰²¹. Be to, ši situacija yra itin reikšminga prekybinių santykių su Kinijos Liaudies Respublika reguliavimui, nes būtent intelektinės nuosavybės apsauga dažnai apibūdinama kaip itin aktuali bei problematiška teisinio reguliavimo sritis Kinijos Liaudies Respublikoje¹⁰²². Pastebėtina, kad PPO teisės taikymo ir ES teisės atitikties jai aspektai šioje situacijoje jau buvo aptarti šios disertacijos 3.1 poskyriuje, todėl šioje jos dalyje nėra plačiau nagrinėjami. Kita vertus, remiantis pasirinktomis metodologinėmis tyrimo nuostatomis būtina atlikti detalesnę TT sprendimo bylose C-446/09, *Koninklijke Philips Electronics NV*, ir C-495/09, *Nokia Corporation*, tekstinę analizę bei įvertinti jo tolesnę reikšmę ES muitų teisės raidai.

Visų pirma, pastebėtina tai, kad šioje byloje TT iš esmės sutiko su Generalinio advokato Pedro Cruz Villalon išvada, kurioje jis rekomendavo, kad tranzitu gabenamos prekės, su tam tikromis išimtimis, paprastai turėtų būti apsaugomos nuo galimų sulaikymų ES valstybių narių muitinėse¹⁰²³. Lingvistiškai ir sistemiškai analizuojant TT sprendimą bylose C-446/09 ir C-495/09, pastebėtina, jog TT išskyrė du aspektus – prekių laikiną sulaikymą (sprendimo 55-66 punktai) ir sprendimo dėl sulaikytų prekių priėmimą iš esmės (spren-

1018 Žr. pvz. TT bylą C-281/05, *Montex Holdings Ltd. v. Diesel SpA*, *supra* note, 843.

1019 Žr. pvz. Marketa Trimble, „Extraterritorial Intellectual Property Enforcement in the European Union“, *Southwestern Journal of International Law* 18 (2011): 240; Zhang Naigen, *supra* note, 23: 258; Laurent Ruessmann and Francesca S. Condello, *supra* note, 144: 182-183.

1020 Atkreipinas dėmesys, jog, pavyzdžiui, GATT susitarimo V straipsnio 2 dalis numato, jog „vežimui [...] suteikiama tranzito laisvė“, o 3 dalis draudžia taikyti susitarinčiai šaliai tokius vežimo tranzitu per jos teritoriją apribojimus, kai tranzitas „bereikalingai sulaikomas ar suvaržomas“. Dėl šios priežasties teisės doktrinoje akcentuojama, jog tranzito procedūroms, pavyzdžiui, turėtų būti taikomas prekių fizinio tikrinimo ribojimas, tačiau, kaip pažymi ir prof. J. Jackson, tikslus GATT susitarimo V straipsnio nuostatų, įtvirtinančių tranzito laisvę, interpretavimas yra sunkus ir sudėtingas, kadangi istoriniu požiūriu PPO prekybinių ginčų nagrinėjimo praktikoje nėra tiesiogiai išaiškintas „bereikalingų“ tranzito suvaržymų ar sulaikymų sąvokos turinys, žr. Stanislava Sarapiniene ir Šarūnas Avižienis, *supra* note, 30: 129-130; Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *supra* note, 12: 189-190, 193; „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

1021 „Request for Consultations by India, European Union - Seizure of Generic Drugs in Transit, WT/DS408/1 (May 11, 2010)“, *supra* note, 850.

1022 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 233; Lily H. Fang, Josh Lerner and Chaopeng Wu, „Intellectual Property Rights Protection, Ownership, and Innovation: Evidence from China“, *The Review of Financial Studies* 30, 7 (2017): 2450.

1023 Generalinio Advokato Pedro Cruz Villalon išvada sujungtose bylose C-446/09 ir C-495/09, *Koninklijke Philips Electronics NV v. Lucheng Meijing Ind. Co. Ltd. et al. and Nokia Corp. v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs*, *supra* note, 848; sujungtos bylos C-446 & 495/09, *Koninklijke Philips Elecs. NV v. Lucheng Meijing Indus. Co. Ltd* ir C-495/09, *Nokia Corporation v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs*, *supra* note, 843, 70 punktas.

mo 67 – 77 punktai)¹⁰²⁴. Pirmajam nurodytam veiksmui atlikti yra keliami sąlyga, jog muitinė, nustačiusi, kad sandėlyje yra prekių, kuriomis imituojamas ar kopijuojamas Sąjungoje intelektinės nuosavybės teise saugomas produktas, arba kad tokios prekės vežamos tranzitu, gali teisėtai imtis veiksmų, jei turi informacijos, pagal kurią vienas ar keli ūkio subjektai, dalyvaujantys prekes gaminant, siunčiant ar platinant, nors dar nepradėję šių prekių siūlyti vartotojams Sąjungoje, ketina tai daryti ar nuslepia savo komercinius ketinimus (sprendimo 60 punktas). Antrajam veiksmui pagrįsti keliami sąlyga, jog turi būti surinkti konkretūs įrodymai, pagrindžiantys, jog „šių prekių parduota klientui Sąjungoje, pasiūlyta jų pirkti arba jos reklamuojamos vartotojams Sąjungoje, arba tai, jog esama su nagrinėjamos prekės susijusių dokumentų ar korespondencijos, įrodančios, jog ketinama šias prekes nukreipti į vartotojus Sąjungoje“¹⁰²⁵. Kitaip tariant, TT atmetė gamybos (pagaminimo) fikcijos doktrinos taikymą ir patvirtino, jog galutinis sprendimas sulaikyti prekes negali būti grindžiamas vien įtarimais, kad prekės ketinta parduoti ES ar "gamybos fikcijos doktrina", o turi būti pagrįstas komercinį ketinimą patiekti prekes ES vartotojams pagrindžiančiais tiesioginiais įrodymais¹⁰²⁶. Autoriaus nuomone, akivaizdu, kad pagrindinė problema šiuo atveju išlieka tai, kokio pobūdžio konkretūs įrodymai galėtų patvirtinti faktą, jog tranzitu gabenamos prekės bus nukreiptos vartotojams ES. TT, papildydamas ankstesnę praktiką, pabandė atskleisti šiuos kriterijus¹⁰²⁷ bei įrodymus, nurodydamas, jog tokia informacija, *inter alia*, gali būti tai, kad „nebuvo deklaruota prekių paskirties vieta, kai pagal prašomą taikyti sąlyginio neapmokestinimo procedūrą reikalaujama ją deklaruoti, nėra tikslios ar patikimos informacijos apie prekių gamintojo ar siuntėjo tapatybę ar adresą, trūksta bendradarbiavimo su muitine arba buvo atskleisti su nagrinėjamos prekės susiję dokumentai ar korespondencija, leidžianti manyti, kad jos gali būti nukreiptos į vartotojus Sąjungoje“¹⁰²⁸.

Kita vertus, autoriaus vertinimu, gali būti keliamas teorinis klausimas ar šie kriterijai yra pagrįsti ir ar, pavyzdžiui, jie gali būti efektyviai taikomi visoms galimoms su ne ES kilmės prekių judėjimu per ES muitų teritoriją susijusioms muitinės procedūroms? Pastebėtina, kad Bendrijos muitinės kodekse (1992), kuris galiojo aptariamoms bylos nagrinėjimo ir ginčo teisinių santykių atsiradimo metu, tokiam prekių judėjimui apibrėžti buvo varto-

1024 Generalinio Advokato Pedro Cruz Villalon išvada sujungtose bylose C-446/09 ir C-495/09, Koninklijke Philips Electronics NV v. Lucheng Meijing Ind. Co. Ltd. et al. and Nokia Corp. v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs, *supra* note, 848; sujungtos bylos C-446 & 495/09, Koninklijke Philips Elecs. NV v. Lucheng Meijing Indus. Co. Ltd ir C-495/09, Nokia Corporation v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs, *supra* note, 843, 70 punktas

1025 Sujungtos bylos C-446 & 495/09, Koninklijke Philips Elecs. NV v. Lucheng Meijing Indus. Co. Ltd ir C-495/09, Nokia Corporation v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs, *supra* note, 843; 71 punktas.

1026 *Ibid.*, 69-70 punktai.

1027 Pastebėtina, jog nuostata, kad muitinės kontrolės priemonės tranzitu per ES gabenamoms prekėms yra taikomos, kada šių prekių gabenimas yra susijęs su jų išleidimu į minėtos tranzito valstybės narės rinką buvo deklaruota ir ankstesniuose TT sprendimuose, tačiau jose nebuvo minima, kokie įrodymai ar kriterijai turėtų patvirtinti faktą, jog prekių gabenimas gali sąlygoti jų pateikimą į ES valstybių narių rinką, žr. pvz. bylą C-281/05, Montex Holdings Ltd. v. Diesel SpA, *supra* note, 843, 22-23 punktai, bylą C-383/98, The Polo/Lauren Co. LP v. PT. Dwidua Langgeng Pratama International Freight Forwarders, *supra* note, 842, 34 punktas.

1028 Sujungtos bylos C-446 & 495/09, Koninklijke Philips Elecs. NV v. Lucheng Meijing Indus. Co. Ltd ir C-495/09, Nokia Corporation v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs, *supra* note, 843, 78 punktas.

jama sąvoka „sąlyginio neapmokestinimo procedūros“. Ji reiškė visas muitinės procedūras, kurias taikant ne Bendrijos (Sąjungos) kilmės prekes nustatytais sąlygomis buvo galima laikyti Bendrijos (Sąjungos) muitų teritorijoje, gabenti per šią teritoriją ar net joje naudoti arba perdirbti nemokant nustatytų importo muitų ir mokesčių ir konkrečiai apėmė ne tik prekių tranzitą bei muitinės sandėliavimą, bet ir laikinąjį įvežimą perdirbti, muitinės prižiūrimą perdirbimą, laikinąjį įvežimą (Bendrijos muitinės kodekso 84 str. 1 d.)¹⁰²⁹. Taip pat pastebėtina, jog šiuo metu SMK (2013), sąvoka „sąlyginio neapmokestinimo procedūros“ apskritai nėra vartojama ir pateikiama kita muitinės procedūrų klasifikacija, apibrėžiant panašaus pobūdžio muitinės procedūras kaip „specialiąsias procedūras“ (210 str.)¹⁰³⁰. Autoriaus nuomone, akivaizdu, jog į Sąjungos muitų teritoriją laikinai patenkančių ir trečiosioms valstybėms skirtų užsienio kilmės prekių muitinės kontrolės problema potencialiai iškyla iš esmės visais šiais specialiujių (sąlyginio neapmokestinimo) muitinės procedūrų įgyvendinimo atvejais, nors TT byloje C-446/09 ir C-495/09 (sprendimo 60, 62 punktai) tiesiogiai pasisakė, visų pirma, tik dėl minėtų kriterijų taikymo prekių tranzito ir išorinio sandėliavimo muitinės procedūroms¹⁰³¹. Kartu galima pastebėti ir tai, jog TT nurodytų kriterijų taikymas yra sietinas su galimomis praktinėmis problemomis, visų pirma, su tuo, jog nurodytų kriterijų taikymui reikalingą informaciją muitinės administracijoms yra sudėtinga surinkti tiek dėl objektyvių priežasčių, tiek dėl nurodytų kriterijų subjektyvaus pobūdžio. Pavyzdžiui, autoriaus manymu, diskutuotina, ar vien tik TT nurodytas bendradarbiavimo su muitine trūkumas (detalesnė neapibrėžus jo turinio) gali būti laikomas pakankamu pagrindu konstatuoti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimą, susijusį su prekių patekimu į Sąjungos muitų teritoriją. Akivaizdu, kad asmenys, tokiais atvejais tiesiogiai arba netiesiogiai dalyvaujantys atliekant muitinės formalumus arba muitinį tikrinimą, ir veikdami sąžiningai (pagal SMK 15 straipsnio 1 dalies nuostatas, apibrėžiančias informacijos muitinei teikimą¹⁰³²), ne visuomet gali turėti objektyvią galimybę pateikti tokiais atvejais reikalaujamą tikslią ir patikimą informaciją, susijusią su trečiosiomis šalimis, pavyzdžiui, apie prekių gamintojo ar siuntėjo užsienio valstybėje tapatybę ar adresą, nors tai gali būti vertinama ir kaip jų atsisakymas bendradarbiauti. Dėl šios priežasties teisės doktrinoje¹⁰³³ siūlomi ir kiti kriterijai kontrolės veiksmams atlikti, pavyzdžiui, kad prekės nėra gabenamos ekonomiškai pagrįstu maršrutu (išorinio tranzito atveju) arba kad jų ženklavimas ir pakuotės patvirtina, jog jos skirtos ES vidaus rinkai, tačiau TT jų neišskyrė. Atkreiptinas dėmesys, jog į šis aspektas, t. y. kad tranzitu gabenamu prekių muitinė kontrolė turėtų būti vykdoma atsižvelgiant į prekių ženklavimą ar gabenimo maršrutų pobūdį, yra

1029 Žr. pvz. Stanislava Sarapiniene ir Šarūnas Avižienis, *supra* note, 30: 12; „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112; „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1030 *Ibid.*

1031 Sąjungtos bylos C-446 & 495/09, Koninklijke Philips Elecs. NV v. Lucheng Meijing Indus. Co. Ltd ir C-495/09, Nokia Corporation v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs, *supra* note, 843.

1032 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1033 Laurent Ruessmann and Francesca S. Condello, *supra* note, 144: 188.

akcentuojamas ir Lietuvos Respublikos mokslininkų (pavyzdžiui, S. Sarapinienės) studijose, įvertinus muitinės kontrolės veiksmų įgyvendinimo patirtį nacionaliniu lygmeniu¹⁰³⁴.

Akcentuotina, jog iššūkiai, kylantys Sąjungos ir valstybių narių institucijoms siekiant nuosekliai įgyvendinti bylose TT C-446/09 ir C-495/09 pradėtą formuoti praktiką ir pateiktus išaiškinimus, sąlygojo tiek ir teisinio reglamentavimo reformą ES, tiek ir valstybių narių muitinės institucijų praktikos pokyčius¹⁰³⁵. Kita vertus, 2013 m. priimtas naujasis ES Reglamentas Nr. 608/2013 „Dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo“ nenustatė konkretesnių normų dėl specialiųjų muitinės procedūrų (įskaitant tranzitą) pagrindu gabenamų prekių muitinės kontrolės¹⁰³⁶. Atkreiptinas dėmesys, jog kai kurios išvalgos šio Reglamento nuostatų teisiniam vertinimui jau buvo pateiktos šios disertacijos 2.3 poskyriuje (kiek tai susiję su Indijos Respublikos kilmės prekių tranzitu). Tačiau, autoriaus vertinimu, esminis bendrasis šiuo metu galiojančio reglamento trūkumas yra tas, kad jame tiesiogiai nėra apibrėžti galimi per Sąjungos muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamų prekių (neiškiriant atskirų jų rūšių¹⁰³⁷) muitinės kontrolės veiksmų atlikimo teisiniai pagrindai (kriterijai), kuriais turėtų būti vadovujamasi tais atvejais, kai muitinėje nustatoma intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo rizika. Be to, kaip jau buvo minėta, atsižvelgiant į esamą teisinę situaciją iš esmės būtų privaloma įtvirtinti būtinybę vadovautis šiais kriterijais tikrinant visas specialiąsias muitinės procedūras, susijusias su visų prekių laikinu patekimu į Sąjungos muitų teritoriją. Nors šiuos kriterijus buvo numatyta įtvirtinti Reglamento (ES) Nr. 608/2013 projekte (pasiūlymo dėl Reglamento konstatuojamosios dalies 16a punktą)¹⁰³⁸, tačiau galutinėje reglamento versijoje jų neliko. Vietoje to, Reglamento preambulės 10 punkte šiuo metu yra tiesiog nurodoma, kad „šiam reglamente pateikiamos tik muitinei skirtos procedūrinės taisyklės [...] reglamente nenustatoma jokių kriterijų, skirtų nustatyti, ar pažeista intelektinės nuosavybės teisė“¹⁰³⁹. Įvertinus šį teisinį reguliavimą, ypač tai, jog muitinei skirtų procedūrinių taisyklių taikymas nėra susietas su konkrečiais kriterijais (bent jau apibrėžiančiais kaip

1034 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 442, 454-455.

1035 Rochelle Dreyfuss and Susy Frankel, *supra* note, 844: 567.

1036 „2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikintas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“, *supra* note, 836.

1037 *Ibid.* Šiuo metu Reglamento (ES) Nr. 608/2013 preambulės 11 punkte minima tik abstrakčiai apibrėžta galimybė atlikti tokius kontrolės veiksmus tik tuomet, kai per Sąjungos muitų teritoriją gabenami trečiųjų valstybių kilmės vaistai, atsižvelgiant į „reikšmingą tikimybę, kad tokie vaistai bus nukreipti į Sąjungos rinką“. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog „reikšmingos tikimybės“ sąvoka Reglamente nėra išaiškinta, taip pat nėra minima, kad į šią tikimybę būtina atsižvelgti vertinant kitų prekių rūšių gabenimą, nors dėl to praktiniu lygmeniu taip pat buvo kilę ginčų, nagrinėtų TT (žr. 1027-1028 išnašose nurodomą praktiką).

1038 „Draft report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council concerning customs enforcement of intellectual property rights (COM(2011)0285-C7-0139/2011-2011/0137(COD)), issued on 13 Dec. 2011“, the Committee on Internal Market and Consumer protection of the European Parliament, Rapporteur: Jurgen Creutzmann, žiūrėta 2017 balandžio 15 d., www.euro-parl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&mode=XML&language=EN&reference=PE470.069.

1039 „2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikintas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“, *supra* note, 836.

ir kada būtina vertinti intelektinės nuosavybės teisės pažeidimo riziką), autoriaus nuomone, diskutuotina, ar analizuojamas Reglamentas (ES) Nr. 608/2013 apskritai gali būti efektyviai tiesiogiai taikomas ES valstybėse narėse, kaip to reikalauja SESV 288 straipsnio nuostatos¹⁰⁴⁰. Pavyzdžiui, akivaizdu, kad nors jame pripažįstama būtinybė kontroliuoti ir „prekes, vežamas tranzitu per Sąjungos teritoriją“¹⁰⁴¹, tačiau konkrečiai nereglamentuota kada ES valstybių narių muitinės administracijos, kontroliuodamos specialiąsias muitinės procedūras ir jų pagrindu gabenamas prekes, gali imtis konkrečių teisinių veiksmų ir kaip jos turėtų (ar galėtų) pačios įvertinti (įsivertinti) „reikšmingą tikimybę“, kad prekės bus nukreiptos į Sąjungos rinką.

Tenka pastebėti, jog ši problema kol kas iš esmės sprendžiama tik susilaikant nuo platinės tokių prekių kontrolės, tai aiškinama ir remiantis argumentais, jog vis dar yra diskutuojama dėl šių tranzitą ribojančių priemonių atitikties PPO teisei, visų pirma, GATT susitarimo V straipsnio 1 ir 2 daliai¹⁰⁴². Kita vertus, susiklosčiusi praktinė situacija ES valstybėse narėse ir aiškaus teisinio reguliavimo nebuvimas komentuojamoje srityje negali būti laikomas gerosios praktikos pavyzdžiu. Esama situacija kliudo kovoti ne tik su intelektinės nuosavybės teisių apsaugos problema, bet ir muitų bei kitų importo mokesčių (importo PVM, akcizų) vengimu, kuomet falsifikuotos prekės, formaliai skirtos ne ES valstybėms narėms, patenka į Sąjungos vidaus rinką (pavyzdžiui, neteisėtai jas iškraunant, perkraunant, panaudojant priedangos prekes) ir joje yra realizuojamos nesumokant importo mokesčių¹⁰⁴³. Akivaizdu, jog tranzito laisvės užtikrinimas yra neabejotinai svarbus skatinant valstybių (*inter alia* Lietuvos Respublikos) ekonominį konkurencingumą, krovinių srautus, vykdant tarptautinius išpareigojimus PPO lygmeniu ir pagal kitas tarptautines sutartis, supaprastinančias muitinės formalumus¹⁰⁴⁴, bet kartu turėtų būti užtikrinama ir subalansuota Sąjungos vidaus rinkos apsauga. Todėl, autoriaus vertinimu, tobulinant teisinį reguliavimą aptariamoje srityje būtina nustatyti itin aiškius ir konkrečius per Sąjungos muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamų prekių muitinės kontrolės kriterijus, ypač atsižvelgiant į tai, jog šioje srityje pagal GATT susitarimo V straipsnio nuostatas neturėtų būti taikomi nepagrįsti suvaržymai¹⁰⁴⁵. Dėl šios priežasties, autoriaus nuomone, įvertinus ir TT analizuojamose bylose C-446/09 ir C-495/09 priimtame sprendime pateikiamas išvalgas ir ankstesnę aptartą TT praktiką (bylose C-281/05 ir C-383/98), būtų tikslinga papildyti reglamento (ES) Nr. 608/2013 27 straipsnį „Muitinės atsakomybė“ antra pastraipa, joje numatant, jog „Remdamasi šio reglamento nuostatomis, prekių, kurios

1040 „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199.

1041 „2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikintas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“, *supra* note, 836. Žr. reglamento preambulės 21 punktą, 22 straipsnio 2 dalį ir 37 straipsnį.

1042 Žr. pvz. Puloma Mukherjee, „Seizure of 'Goods in Transit': A GATT Perspective“, *Global Trade and Customs Journal* 8, 2 (2013): 68.

1043 Žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 442-445. Pažymėtina, jog aplinkybę, kad Lietuvos Respublikoje nuo 2012-2013 m. vis dažniau susiduriama su šiuo reiškiniu, apibūdiniamu „baltosios kontrabandos“ terminu, akcentuoja ir kiti mokslininkai, žr. taip pat Skirmantas Bikelis, Renata Giedytė-Mačiulienė, Inga Mickėnienė ir Judita Venckevičienė, *supra* note, 180, 24-27.

1044 Stanislava Sarapinienė ir Šarūnas Avižienis, *supra* note, 30: 129-131.

1045 „Bendras susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

yra vežamos per Sąjungos muitų teritoriją tranzitu ar į ją patenka įforminus specialiąsias muitinės procedūras ir kurių paskirties vieta yra trečiosios valstybės, kontrolės veiksmus muitinė atlieka tais atvejais, kai nustatoma intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimo rizika ir egzistuoja reikšminga tikimybė, kad tokios prekės bus nukreiptos į Sąjungos rinką (atsižvelgiant *inter alia* į prekių ženklinimą ir prekių gabenimo maršruto pobūdį). Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriuose nustato šių kontrolės veiksmų atlikimo kriterijus ir jų taikymo tvarką¹⁰⁴⁶.

Pažymėtina, kad analizuojamu laikotarpiu TT lygmeniu buvo nagrinėjami ir **ginčai dėl prekių muitinės kilmės taisyklių taikymo**¹⁰⁴⁷ iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių atžvilgiu. Ši ginčų praktika ir jos teisinė analizė yra itin svarbi ir platesniame kontekste, nes Kinijos Liaudies Respublikai, kaip ir kitoms analizuojamoms trečiosioms analizuojamoms valstybėms (Rusijos Federacijai, Indijos Respublikai) šiuo metu yra ir anksčiau buvo taikomas tas pats nepreferencinis prekybos su ES režimas. Kaip jau buvo minėta šiame darbe, tiek PPO susitarimų¹⁰⁴⁸, tiek ir ES priimtų muitų teisės aktų (SMK)¹⁰⁴⁹ normos, apibrėžiančios nepreferencinės prekių muitinės kilmės taisykles (pagal kurias nustatoma, jog prekė yra kilusi iš vienos ar kitos valstybės, kuriai taikomas nepreferencinis prekybos režimas) yra pakankamai abstrakčios. Šiuo aspektu jos skiriasi nuo preferencinių prekių kilmės taisyklių, kuriose detalčiau apibrėžiamos operacijos, suteikiančios prekei muitinę kilmę bei jos įrodinėjimo tvarka (į preferencinius prekybos susitarimų turinį visada yra įtraukiamas specialus Protokolas dėl kilmės taisyklių, kuriame nustatomos preferencinės muitinės kilmės suteikimo (pripažinimo) taisyklės ir apibrėžiami susitariančiųjų šalių administracinio bendradarbiavimo metodai nustatant muitinę kilmę)¹⁰⁵⁰. Savo ruožtu, nepreferencinei prekių kilmei pagrįsti yra taikomi du pagrindiniai kriterijai: „visiško išgavimo“ vienoje valstybėje kriterijus ir prekės esminio pakeitimo kriterijus. Pastebėtina, jog Tarptautinės konvencijos dėl muitinės procedūrų supaprastinimo ir harmonizavimo (Kioto konvencijos) D1 priedas ir Komisijos deleguotasis Reglamentas (ES) 2015/2446, kuriuo patikslinamos kai kurios SMK nuostatos¹⁰⁵¹, išvardija prekių rūšis, kurios pagal

1046 Autoriaus nuomone, šiuo metu baigtinis bei eksplicitiškai tokių kriterijų sąrašas nėra pateiktas, juolab, kad ir TT sprendime analizuojamose bylose C-446/09 ir C-495/09 nėra atskleistas visų galimų kriterijų turinys ar apskritai nepaminti visi tokiais atvejais galimai taikytini kriterijai, išskiriami ir teisės doktrinoje (žr. disertacijos 2.3 poskyrį), todėl siūloma šių kriterijų taikymo tvarką detalizuoti Komisijos įgyvendinimo aktais, juose konkretizuojant aplinkybes į kurias turėtų atsižvelgti muitinės administracijos, atlikdamos kontrolės veiksmus. Kadangi bet kuriuo atveju, prekių ženklinimas ir prekių gabenimo maršrutai, autoriaus vertinimu, turėtų būti esminiai tokios kontrolės kriterijai, juos siūloma imperatyviai išskirti ir paminėti jau pačiame Reglamento (ES) Nr. 608/2013 tekste.

1047 Tematinės analizės subtema 2.2, disertacijos priedas Nr. 1.

1048 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutartis, 1A priedas, Sutartis dėl kilmės taisyklių“, *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).

1049 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1050 Denis Audet, „Smooth as Silk? A First Look at the Post MFA Textiles and Clothing Landscape“, *Journal of International Economic Law* 10, 2 (2007): 276; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 73-74; Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 20: 25; Peter J. Terra and Ben J. M. Wattel, *supra* note, 97: 276.

1051 Žr. „Tarybos sprendimą Nr. 77/415/EEB, 1977 m. birželio 3 d., kuriuo Bendrijos vardu priimami tam tikri Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos priedai“, *Official Journal* L 166 (1977); taip pat žr. „Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) Nr. 2015/2446,

savo pobūdį ir prigimtį gali būti laikomos „visiškai išgautomis“ atitinkamose valstybėse, pavyzdžiui, žemės ūkio produkcija, naudingosios iškasenos (mineraliniai produktai), žvejybos arba medžioklės produktai ir pan. Tokiu būdu šis nepreferencinės prekių kilmės kriterijus ES priimtuose muitų teisės aktuose yra apibrėžtas tiksliau ir dažnesnių teisinių ginčų, kurie atsispindėtų ESTT praktikoje, nesukelė¹⁰⁵². Tačiau, pavyzdžiui, tiek nurodyti teisės aktai, tiek ir PPO susitarimas dėl kilmės taisyklių¹⁰⁵³, tiek ir pats Sąjungos muitinės kodeksas¹⁰⁵⁴ nenustato imperatyvių taisyklių, taikytinų siekiant nustatyti vietą (valstybę), kurioje įvyko esminis prekių pakeitimas (kas itin aktualu šiuolaikinėmis globalios ekonomikos sąlygomis, kuomet tos pačios prekės gamyba vyksta skirtingose pasaulio valstybėse, išskaidant gamybą į atskirus etapus). Dėl šios priežasties istoriniu požiūriu minėta problema buvo bandoma spręsti ESTT praktikoje, dar byloje C-49/76, *Gesellschaft für Überseehandel*, C-26/88, *Brother International*, ir vėlesnėje praktikoje, pavyzdžiui, byloje C-260/08, *Bundesfinanzdirektion West*¹⁰⁵⁵. Atitinkamai, analizuojamu laikotarpiu, šios nuostatos buvo toliau aiškinamos, plėtojamos bei vystomos ir TT byloje dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių muitinės kilmės nustatymo.

Pavyzdžiui, nors byloje C-373/08, *Hoesch Metals and Alloys*¹⁰⁵⁶, TT palaikė poziciją, kad prekei muitinę kilmę, visų pirma, suteikia kokybiniai, o ne kiekybiniai veiksmai, atlikti prekės gamybos ar perdirbimo procese (šia nuostata *inter alia* remiamasi teisės ir doktrinoje¹⁰⁵⁷), autoriaus nuomone, formuojam praktika neatsako į klausimą kaip, nustatant prekių kilmę, tarp importuotojo ir muitinės turėtų būti paskirstyta įrodinėjimo pareiga? Ar prekės muitinės kilmės nustatymo procesas, kai jį atlieka nacionalinės muitinės administracijos, visuomet turėtų būti pagrįstas įrodymais (sertifikatais, pažymėjimais) kuriuos pateikė valstybė, iš kurios prekės buvo importuotos, ir kokiais atvejais prekių kilmę nustatinėjančios (tikrinančios) ES valstybės narės muitinė turi teisę užginčyti paties importuotojo pateiktų įrodymų leistinumą ir pagrįstumą bei savo nuožiūra (*ex officio*) atsižvelgti į kitus, papildomus kilmės įrodymus¹⁰⁵⁸? Ši problema yra itin aktuali tuo aspektu, jog, kaip

---

2015 m. liepos 28 d., kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos“, *Official Journal L* 343 (2015).

1052 Viena iš nedaugelio šiuo klausimu nagrinėtų TT bylų yra byla 100/84, išnagrinėta dar 1985 m., kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl žuvininkystės produktų kilmės, kai jie buvo sugauti atviroje jūroje atitinkamos valstybės laivais, žr. bylą 100/84, *Commission v. UK*, *supra* note, 955.

1053 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutartis, 1A priedas, Sutartis dėl kilmės taisyklių“, *supra* note, 1048.

1054 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, *supra* note, 14.

1055 Byla C-49/76, *Gesellschaft für Überseehandel GmbH v. Handelskammer Hamburg*, 1977 E.C.R. I-000417; byla C-93/83, *Zentralgenossenschaft des Fleischergerwerbes eG (Zentrag) v. Hauptzollamt Bochum*, 1984 E.C.R. I-01095; C-26/88, *Brother International GmbH v. Hauptzollamt Gießen*, 1989 E.C.R. 04253; C-260/08, *Bundesfinanzdirektion West v. HEKO Industrierzeugnisse GmbH*, 2009 E.C.R. I-11571.

1056 Byla C-373/08, *Hoesch Metals and Alloys GmbH v. Hauptzollamt Aachen*, 2010 E.C.R. I-00951; 53-54 punktai.

1057 Massimo Fabio, *supra* note, 13: 71; Peter J. Terra and Ben J. M. Wattel, *supra* note, 97: 275.

1058 Šis klausimas buvo itin plačiai keliamas ir analizuojamo laikotarpio nacionalinių teismų praktikoje Lietuvos Respublikoje, ypač mokesťiniuose ginčiuose su muitinės įstaigomis dėl antidempingo mui-

pastebima ir teisės doktrinoje, prekių kilmės taisyklės gali būti naudojamos ir prekybos apsaugos tikslu, pavyzdžiui, vietoje to, kad pradėtų (inicijuotų) naują tyrimą dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo, ES institucijos (ar ES valstybės narės muitinės administracija) gali ginčyti trečiųjų valstybių prekių deklaruoatą lengvatinę (preferencinę) kilmę ir, laikantis nepreferencinės prekių kilmės taisyklių, numatytų SMK, atlikti (inicijuoti) savarankišką tyrimą prekių kilmei nustatyti¹⁰⁵⁹. Pastebėtina, jog būtent su šia problema buvo susidurta ir analizuojamo laikotarpio TT bylose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių tiek jau analizuotoje byloje C-373/08, *Hoesch Metals and Alloys*, tiek ir kitose bylose (C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung*¹⁰⁶⁰, bei C-409/10, *Afasia Knits*¹⁰⁶¹), kuriose buvo nagrinėjamos situacijos, kai Kinijoje galimai pagamintiems produktams buvo siekiama taikyti kitų valstybių muitinę kilmę, kadangi šioms (kitoms) valstybėms nebuvo nustatyti prekybos apsaugos (antidempingo) muitai arba joms buvo taikomos kitos muitų lengvatos (pagal ES bendrųjų preferencijų sistemą).

Istoriniu aspektu apibendrinant atitinkamą TT praktiką šiuo klausimu, būtina pažymėti, kad jo pozicija tradiciškai rėmėsi nuostata, jog mokesčių mokėtojas gali pagrįstai patirti žalą (žalingas pasekmes) dėl to, kad būtent jam tenka pareiga (įrodinėjimo našta) įrodyti tikrąją prekės muitinę kilmę¹⁰⁶². Kita vertus, autorius vertinimu, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, jog būtent analizuojamoje byloje C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung* (33, 38-40, 42-43 sprendimo punktai)¹⁰⁶³, TT taip pat nurodė, kad, tikrinant prekių muitinę kilmę, ES neprisiima atsakomybės už importuotojų tiekėjų „neteisingų veiksmų“ žalingas pasekmes pačiam importuotojui, ir tiesiogiai pasisakė dėl prekių kilmės įrodinėjimo naštos paskirstymo. TT išaiškino, jog tokia našta iš esmės galutinai tenka būtent muito mokesčio mokėtojui (būtent jis privalo pagrįsti prekių kilmės sertifikate eksportuotojo nurodytų faktų teisingumą)¹⁰⁶⁴. Be to, ši byloje C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung*, pradėta formuoti praktika, leidžia konstatuoti, kad tokiose teisinėse situacijose, kai trečiajai valstybei, iš kurios prekės buvo importuotos, buvo taikomi lengvatiniai muitų tarifai,

---

tų apskaičiavimo, plačiau žr. disertacijos 4.3.1 poskyrį.

- 1059 Žr. pvz. Inama, Stefano, Edwin Vermulst, and Piet Eeckhout, „Nonpreferential Origin Rules in Antidumping Law and Practice“, in *Law and Economics of Contingent Protection in International Trade*, Kyle W. Bagwell, George A. Bermann, and Petros C. Mavroidis (eds.) (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 292; Edwin Vermulst and David Rovetta, *supra* note, 997: 242; Edwin Vermulst, *supra* note, 141: 10.
- 1060 Byla C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, 2012 EU:C:2012:703.
- 1061 Byla C-409/10, *Afasia Knits Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, 2011 E.C.R. I-1333.
- 1062 Tokią praktiką TT buvo pradėjęs formuoti jau byloje 827/79, *Amministrazione del le Finanze v. Enterprise Ciro Acampora*, 1980 E.C.R. 3731; C-97/95, *Pascoal & Filhos Ld^a v. Fazenda Pública*, 1997 E.C.R. I-04209; taip pat byloje C-299/98, *CPL Imperial 2 ir Unfrigo v. Commission*, 1999 E.C.R. I-8683, 38 punktas, ir C-293/04, *Beemsterboer Coldstore Services BV v. Inspecteur der Belastingdienst - Douanedistrict Arnhem*, 2006 E.C.R. I-02263, 41, 43 punktai.
- 1063 Byla C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1060.
- 1064 „Jeigu dėl eksportuotojo nerūpestingumo importo valstybės muitinė negali to (t.y. prekių kilmės sertifikatų autentiškumo ir tikslumo – *aut. p.*) įrodyti, pareiga įrodyti, kad šis sertifikatas išduotas pagal teisingus eksportuotojo pateiktus faktus, tenka importuotojui“; *Ibid.*, 47 punktas.

o mokesčių mokėtojas, veikdamas sąžiningai, importuoja iš jų prekes, tokių prekių kilmė vis tik gali būti ginčijama vėliau atlikus patikrinimą dėl galimai neteisingų eksportuotojo pateiktų duomenų, įrašytų muitinės deklaracijose ir prekių kilmės sertifikatuose¹⁰⁶⁵. Pabrėžtina, jog iš esmės analogiškos išvados buvo padarytos ir kitoje analizuojamo laikotarpio byloje dėl prekių importo iš Kinijos Liaudies Respublikos, t. y. C-409/10, *Afasia Knits Deutschland GmbH*. Joje, pavyzdžiui, konstatuota, kad prekės muitinę kilmę pagrindžiančio sertifikato išdavimas nelaikomas šių institucijų padaryta klaida dėl kurios negali būti atliekamas skolos muitinei įregistravimas (Bendrijos muitinės kodekso 220 straipsnio “b” punktas¹⁰⁶⁶, atitinkantis šiuo metu galiojančio SMK 119 str. 1 p.¹⁰⁶⁷), jeigu paaiškėja, kad šie sertifikatai buvo išduoti pagal neteisingus eksportuotojo pateiktus faktus nebent tokius sertifikatus išdavusios institucijos žinojo ar turėjo žinoti, jog prekės neatitinka lengvatiniam režimui taikyti reikalaujamų sąlygų¹⁰⁶⁸. Nors panašių precedentų TT praktikoje buvo suformuota ir anksčiau¹⁰⁶⁹, tenka pastebėti, jog būtent nurodytu analizuojamu laikotarpiu (po 2010 m.) ši praktika tampa dominuojanti ir itin plačiai taikoma ir bylose dėl iš kitų trečiųjų valstybių (ne tik iš Kinijos Liaudies Respublikos) importuotų prekių apmokestinimo (pavyzdžiui, 2017 m. išnagrinėtoje byloje C-47/16, *Veloserviss*). Joje priimtame sprendime, *inter alia*, nurodoma, kad pačiam importuotojui tenka pareiga tikrinti aplinkybes, dėl prekių kilmės dokumento išdavimo įskaitant, pavyzdžiui, aplinkybes, kuriomis eksporto valstybės muitinė išdavė kilmės sertifikatus, taip pat eksportuotojo indėlį gaminant prekes, tuo atveju jei yra akivaizdžių priežasčių abejoti prekių kilmės sertifikatų tikslumu¹⁰⁷⁰.

Taigi šiuo aspektu, kaip galima pastebėti būtent dėka TT bylose C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH*¹⁰⁷¹, bei C-409/10, *Afasia Knits Deutschland GmbH*¹⁰⁷², pradėtos formuoti praktikos, aplinkybės, kurioms esant importuotojas gali būti atleistas nuo importo mokesčio apskaičiavimo dėl netinkamai deklaruotuos prekių kilmės, yra aiškinamos siaurai ir yra susietos su privalomomis kumuliatyviomis sąlygomis. Svarbiausios iš jų – importuotojui veikti sąžiningai bei pačiam patikrinti ar abejonės dėl kilmės dokumentų išdavimo yra pagrįstos (kaip jau buvo minėta, tokia nuostata yra vadovaujamosi ir naujausiose TT bylose, pavyzdžiui, byloje C-427/16, „*Veloserviss*“ SIA¹⁰⁷³). Kita vertus nurodyta

1065 Byla C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1060, 28-33 punktai.

1066 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

1067 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1068 Byla C-409/10, *Afasia Knits Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1061, 48 punktas.

1069 Byla C-251/00, *Ilumitrónica - Iluminação e Electrónica Lda v. Chefe da Divisão de Procedimentos Aduaneiros e Fiscais/Direcção das Alfândegas de Lisboa*, and *Ministério Público*, 2002 E.C.R. I-10433, 43 punktas.

1070 Žr. pvz. bylą C-427/16, *Valsts ieņēmumu dienests v. „Veloserviss“ SIA*, 2017 EU:C:2017:220, 39 punktas.

1071 Byla C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1060.

1072 Byla C-409/10, *Afasia Knits Deutschland GmbH v Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1061.

1073 Byla C-427/16, *Valsts ieņēmumu dienests v. „Veloserviss“ SIA*, *op. cit.*

nuostata yra vertinamojo pobūdžio, ja visa atsakomybė perkeliama importuotojui, kuris gali ir neturėti teisiųjų galimybių surinkti informaciją užsienio valstybėje. Ji kelia klausimų tuo aspektu, kad dar, pavyzdžiui, ES Pirmosios instancijos teismas byloje *Kaufring and Others* (2001), yra pažymėjęs, jog rizikos, kurią prekiautojai turi prisiimti tokiais atvejais, nėra neribotos¹⁰⁷⁴. Kaip vieną iš garantijų, kuriomis ribojama ši rizika galima paminėti dar byloje *Criminal proceedings against Edmond Huygen and others* (1993)¹⁰⁷⁵, suformuluotą preceden-tą. Šioje byloje teismas *inter alia* nurodė, jog kai eksportuojančios šalies valdžios institucijos negali patvirtinti prekių muitinės kilmės dokumento (sertifikato) autentiškumo arba kad šiame dokumente pateikta informacija yra teisinga, toks neigiamas atsakymas importuo-jančios valstybės privalomai nesaisto ir ji gali leisti pateikti bet kokių kitų prekių lengvatinės kilmės įrodymą, taip pat pati atlikti papildomų įrodymų šaltinių vertinimą, kuris savaime yra pakankamas, kad būtų įrodyta teisė į preferencinę muitų kilmę ir su ja susijusias gali-mas muitų lengvatas¹⁰⁷⁶. Akcentuotina ir tai, jog labai panašios pozicijos TT vėliau laikėsi ir tiriamu laikotarpiu nagrinėtoje byloje C-21/13, *Simon, Evers & Co*, kurioje Teismas konsta-tavo, jog ginčo atveju kompetentingoms „institucijoms nepateikta įrodymų, kad rankiniai padėklų krautuvai (t. y. iš Kinijos Liaudies Respublikos importuota prekė, kurios kilmė buvo ginčijama – *aut. p.*), iš tiesų buvo gaminami Tailande“, todėl, esant šioms aplinkybėms, „Są-jungos institucijos taip pat turėjo teisę remtis netiesioginiais įrodymais“, siekdamas įvertinti Tailande vykusių veiksmų, procesų ar veiklos įtaką ginčo prekių kilmėi¹⁰⁷⁷.

Kita vertus, nei byloje C-12/92, nei vėlesnėje byloje C-21/13, TT nenurodė konkre-taus sąrašo tokių papildomų kilmės dokumentų, kurie gali būti pateikti muitinei, sąrašo bei neapibūdino jų rūšių (pavyzdžiui, ar tai gali būti ne tik valstybinių institucijų išduoti dokumentai, bet ir komercinė dokumentacija ir pan.)¹⁰⁷⁸. Be to, kaip patvirtina ir Lietuvos Respublikos praktika, šių prekių kilmės taisyklių taikymo praktika nacionaliniuose teis-muose (lyginant su TT formuojama praktika) yra nenuosekli¹⁰⁷⁹ - tai, autoriaus nuomone, galima paaiškinti tiek pačių prekių kilmės taisyklių abstrakčiu pobūdžiu, tiek ir tuo, kad prekių kilmės įrodinėjimo taisyklės iš esmės egzistuoja (yra išskirtos) tik ESTT praktikoje

1074 „Importuotojas, veikdamas sąžiningai neturėtų patirti žalos, kuri viršija įprastinę komercinę riziką“ (autorius vertimas iš originalo anglų kalba); žr. sujungtos bylos T-186/97 - T-147/99, *Kaufring AG and Others v. Commission of the European Communities*, *supra* note, 420, 25 punktas.

1075 Byla C-12/92, *Criminal proceedings against Edmond Huygen and others*, 1993 E.C.R. I-06381.

1076 *Ibid.*, 27-28 punktai.

1077 Byla C-21/13, *Simon, Evers & Co. GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, 2014 EU:C:2014:2154; 54-56 punktai.

1078 Autoriaus nuomone, būtina pastebėti, jog ES valstybių narių (pavyzdžiui Lietuvos Respublikos) teismai iki šiol vadovaujasi gana formaliais kriterijais, pripažindami tik valstybės institucijų iš-duotus oficialius dokumentus, kaip prekių kilmės įrodymus ir atmesdami visus kitus įrodymus, pavyzdžiui, buhalterinės apskaitos dokumentus, žr. Gediminas Valantiejus, „Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania“, from *5th International Scientific Conference “Whither our Economies – 2016”*: *Conference Proceedings* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016): 129.

1079 Pavyzdžiui, nacionaliniai teismai Lietuvos Respublikoje skirtingai taiko prekių kilmės įrodinėjimo taisykles tais atvejais, kai importuojamos prekės, kurioms taikomi antidempingo muitai, žr. Gediminas Valantiejus, „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an inter-national trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“, *supra* note, 59: 118; Gediminas Valantiejus, „Legal Aspects of the Implementation of the European Union’s Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice“, *supra* note, 905: 71.

(teismo precedentų forma). Tenka pastebėti ir tai, jog skiriasi ir faktinės aplinkybės bei teisinės situacijos, kurių pagrindu buvo pateikti išaiškinimai dėl prekių kilmės įrodinėjimo jau minėtose ir kitose TT bylose¹⁰⁸⁰, kadangi prekių kilmės klausimai gali būti skirtingai reglamentuojami (atsižvelgiant į tai, ar tarptautinė prekyba su atitinkama trečiąja valstybe vyksta tik pagal PPO taisykles (susitarimus), ar yra taikomos papildomos jos reguliavimo priemonės). Tai priklauso ne tik nuo skirtingų nuostatų įvairiuose preferenciniuose prekybos susitarimuose, bet ir nuo to ar, pavyzdžiui, atitinkamai valstybei yra taikoma bendrųjų lengvatų (preferencijų) sistema¹⁰⁸¹, kas išlieka aktualu iš Indijos Respublikos importuotų prekių klausimu (į šią aplinkybę atkreipė dėmesį ir pats TT jau analizuotoje byloje C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung*, sprendimo 26-27 punktai¹⁰⁸²). Todėl, autorius vertinimu, ateityje turėtų būti svarstoma galimybė jas tiksliau reglamentuoti (bent jau bendraisiais principais), tam galėtų pasitarnauti ir PPO bei PMO lygmeniu inicijuotos derybos dėl naujų tarptautinių nepreferencinių prekių kilmės taisyklių sąvado parengimo (pradėtos dar 1998 m.), nors didesnės pažangos pastarąjį dešimtmetį (nuo 2007 m.) jose kol kas nėra pasiekta¹⁰⁸³. Analizuojamo laikotarpio bylos dėl prekių importo iš Kinijos Liaudies Respublikos (C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung*¹⁰⁸⁴; C-409/10, *Afasia Knits*¹⁰⁸⁵) patvirtina ir tai, jog būtina kovoti ir su „prekybos kilme“ (angl. „origin shopping“) problema, t. y. atvejais kai prekių muitinė kilmė yra parenkama bei deklaruojama nesąžiningai, fiktyviai nurodant valstybę, kurioje galima vyko prekių kilmę suteikiančios operacijos, siekiant tik pasinaudoti muitų lengvatomis ar išvengti nustatytų prekybos apsaugos muitų (ši problema pastebima ir teisės doktrinoje, pavyzdžiui, į ją atkreipia dėmesį prof. C. Barnard bei T. Lyons¹⁰⁸⁶). Šią būtinybę yra pabrėžęs TT dar byloje C-26/88, *Brother International GmbH*¹⁰⁸⁷, taip pat tiriamu laikotarpiu nagrinėtoje byloje C-21/13, *Simon, Evers & Co*¹⁰⁸⁸, bei ji akcentuojama 2015 m. liepos 28 d. Komisijos deleguotojo reglamento

1080 Žr. pvz. bylą C-293/04, *Beemsterboer Coldstore Services BV v. Inspecteur der Belastingdienst - Douanedistrict Arnhem* *supra* note, 1062.

1081 Taikydama bendrųjų preferencijų sistemą atitinkamoms trečiosioms valstybėms, ES yra apibrėžusi ir nustatiusi specialias preferencines taisykles, kurios šiuo metu įtvirtintos „2015 m. liepos 28 d. Komisijos deleguotajame reglamente (ES) Nr. 2015/2446, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildytas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos“, *supra* note, 1051; žr. pvz. šio reglamento 37 straipsnį.

1082 Byla C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1060.

1083 Bernard Hoekaman and Stefano Inama, „Rules of origin as non-tariff measures: towards greater regulatory convergence“, *EUI Working Paper RSCAS 45* (2017): 3.

1084 Byla C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1060.

1085 Byla C-409/10, *Afasia Knits Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1061.

1086 Catherine Barnard, *supra* note, 101: 208-209; Timothy Lyons, *supra* note, 51: 245.

1087 C-26/88, *Brother International GmbH v. Hauptzollamt Gießen*, *supra* note, 1055, 29 punktas.

1088 Pavyzdžiui, šioje byloje (dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių kilmės nustatymo), TT konstatavo, kad „tokiomis aplinkybėmis (t. y. vykstant tyrimui dėl muitų vengimo – *aut. p.*) susijusios šalys turi įrodyti, kad ši veikla (t. y. kilmę suteikiančios operacijos – *aut. p.*) vykdoma dėl pagrįstų priežasčių, o ne siekiant išvengti minėtų antidempingo muitų; žr. byla C-21/13, *Simon, Evers & Co. GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1077, 56 punktas.

(ES) Nr. 2015/2446, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildytas išsamiomis taisyklėmis¹⁰⁸⁹, 33 straipsnyje.

Taigi, kol šie aspektai nėra tinkamai sureguliuoti tarptautiniu būdu, siekiant užtikrinti balansą tarp muitinės administracijos teisių ir sąžiningo importuotojo teisių, SMK aiškiai turėtų būti įtvirtintos tikslesnės bendrosios procedūrinės prekių kilmės nustatymo taisyklės, pirmiausia, muitinės prievolė patikrinti deklaruotą lengvatinę prekių kilmę pagrindžiančius faktus (kas būtų svarbi garantija importuotojams/deklarantams) ir importuotojo/deklaranto pareiga (visais atvejais) pateikti bet kokius papildomus prekių kilmės įrodymus (tiek oficialius, tiek ne), pavyzdžiui, kai importo valstybės muitinės institucijos negali įrodyti, kad eksportuotojo pateikti faktai dėl lengvatinės prekių kilmės įgijimo atitinkamoje yra neteisingi, tačiau to padaryti negali dėl objektyvių priežasčių. Atitinkamai, būtų tikslinga įtvirtinti ir nuostatą, jog būtent importuotojas/deklarantas pats yra atsakingas už prekių kilmę patvirtinančių įrodymų pateikimą ir išsaugojimą. Nors tam tikri pokyčiai šiuo klausimu vis tik buvo įtvirtinti SMK¹⁰⁹⁰, autoriaus vertinimu, jie nėra pakankami ir kol kas neatspindi visų aspektų, dėl kurių kyla ginčai teismų praktikoje importuojant prekes iš trečiųjų valstybių, įskaitant tiriamas valstybes (Kinijos Liaudies Respubliką), visų pirma dėl tos priežasties, kad jie gali būti taikomi tik nepreferencinės prekių kilmės nustatymo srityje ir nereguliuoja teisinių santykių, kylančių preferencinių prekių kilmės taisyklių taikymo srityje. Dėl šios priežasties, įvertinus aukščiau nurodytus autoriaus išdėstytus argumentus, būtų tikslinga papildyti SMK 64 straipsnį „Lengvatinė prekių kilmė“¹⁰⁹¹ 7 dalimi, nustatant, jog „Šio Kodekso nustatyta tvarka muitinė turi teisę tikrinti deklaranto nurodytos lengvatinės prekių kilmės ir ją pagrindžiančių dokumentų teisingumą. Tuo atveju, jei atlikus tokį tikrinimą nustatoma, jog egzistuoja akivaizdžių priežasčių abejoti nurodytos lengvatinės prekių kilmės teisingumu ir jo patvirtinti muitinės surinktais įrodymais dėl objektyvių priežasčių negalima, muitinė gali reikalauti, kad deklarantas įrodytų prekių kilmę ir pateiktų bet kokius kitus prekių lengvatinės kilmės įrodymus. Šių nuostatų taikymo tikslu deklarantas laikomas atsakingu už lengvatinę prekių kilmę patvirtinančių įrodymų pateikimą ir išsaugojimą“. Be to, kadangi nacionalinių teismų praktikoje (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje) prekių kilmės taisyklės kol kas yra skirtingai taikomos prekybos apsaugos muitais apmokestinamų prekių atžvilgiu¹⁰⁹², būtų tikslinga SMK II antraštinės dalies 2 skyriaus 3 skirsnio „Konkrečių prekių kilmės nustatymas“ 67 straipsnyje¹⁰⁹³ įtvirtinti imperatyvią nuostatą (papildant šį straipsnį 2 dalimi), jog „Nustatant prekybos apsaugos (antidempingo ar kompensaciniais) mokesčiais¹⁰⁹⁴ ap-

1089 „2015 m. liepos 28 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 2015/2446, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildytas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos“, *supra* note, 1051.

1090 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14; žr. II antraštinės dalies 2 skyriaus 1 skirsnio „Nelengvatinė kilmė“ 61 straipsnį „Kilmės įrodymas“.

1091 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1092 Žr. 1078 - 1079 išnašas.

1093 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, *supra* note, 14.

1094 Būtent toks bendras terminas yra vartojamas ES teisės aktuose apibrėžiant skirtingus prekybos

mokestinamų prekių kilmę vadovujamasi bendrosiomis šio Kodekso 61 ir 64 straipsnyje apibrėžtomis prekių kilmės taisyklėmis“. Šiuo aspektu būtina atkreipti dėmesį, jog būtent tokios nuostatos tiriamu laikotarpiu TT laikėsi ir analizuojamai kategorijai priskiriamose bylose dėl *inter alia* iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų antidempingo muitais apmokestinamų prekių kilmės nustatymo¹⁰⁹⁵.

Nagrinėjant **ginčų dėl** iš Kinijos Liaudies Respublikos **importuotų prekių muitinės vertės nustatymo kategoriją**¹⁰⁹⁶ būtina atkreipti dėmesį į TT bylą C-291/15, *EURO 2004 Hungary*¹⁰⁹⁷: ši byla yra itin svarbi ir aktuali ne tik prekybinių santykių tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos kontekste, bet ir platesniu aspektu – būtent joje TT išsamiau išaiškino, kokiais atvejais yra įmanoma nukrypti nuo sandorio vertės metodo taikymo prezumpcijos, nustatant importuotų prekių muitinę vertę¹⁰⁹⁸. Šiuo aspektu būtina pažymėti, jog visiškai analogiškos bendros problemos, dėl kurių plačiau buvo diskutuojama nacionalinėje teisės doktrinoje¹⁰⁹⁹, kilo ir Lietuvos Respublikoje, analizuojamu apmokestinant tiek iš Kinijos Liaudies Respublikos, tiek ir iš kitų trečiųjų valstybių importuotas prekes¹¹⁰⁰. Vadovaujantis Sutarties dėl GATT VII straipsnio įgyvendinimo (1994) preambulės ir jo 1 straipsnio 1 dalies nuostatomis¹¹⁰¹, bei SMK 70 straipsnio 1 dalimi¹¹⁰² (kurioje inkorporuotos (perkeltos) minėtos PPO susitarimo nuostatos) bei galiausiai paties TT praktika¹¹⁰³, pagrindiniu prekių muitinės vertės nustatymo metodu ES muitų teisėje yra pripažįstamas sandorio vertės metodas, t. y. pripažįstama šio metodo taikymo prezumpcija. Tai reiškia,

---

apsaugos muitus, žr. pvz. „2015 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą (ES) Nr. 2015/477 dėl priemonių, kurių gali imtis Sąjunga, atsižvelgdama į antidempingo ir subsidijų draudimo priemonių bei apsaugos priemonių bendrąjį poveikį“, *Official Journal* L 83 (2015) (žr. reglamento preambulės 10 p.).

- 1095 Byla C-416/15, *Selena România v. Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice (DGRFP) București*, 2016 EU:C:2016:501; 35-37 punktai; sujungtos bylos C-247/15 P, C-253/15 P ir C-259/15 P, *Maxcom Ltd v. Chin Haur Indonesia, PT*, 2017 EU:C:2017:61, 93-95 punktai; sujungtos bylos C-248/15 P, C-254/15 P ir C-260/15 P, *Maxcom Ltd v. City Cycle Industries*, *supra* note, 903, 91 punktas.
- 1096 Tematinės analizės subtema 2.3, žr. disertacijos priedą Nr. 1.
- 1097 Byla C-291/15, *EURO 2004. Hungary Kft. v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága*, 2016 EU:C:2016:455.
- 1098 Jeremy White, *supra* note, 138: 15.
- 1099 Žr. pvz. Juozas Radžiukynas, „Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste“, *supra* note, 175: 48-57; Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177: 25-47.
- 1100 Žr. pavyzdžiui Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo mokestinių ginčų bylas, kuriose buvo nagrinėjami klausimai dėl nacionalinių muitinės įstaigų teisės nukrypti nuo sandorio vertės metodo taikymo ir taikyti alternatyvius muitinės vertės nustatymo metodus, visų pirma, „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-442-709/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/527787>. Plačiau šis klausimas nagrinėjamas disertacijos 4 skyriuje (4.2.2 poskyryje);
- 1101 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutartis, 1A priedas“, *supra* note, 1048.
- 1102 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.
- 1103 Žr. pvz. bylas C-79/89, *Brown Boveri & Cie AG v. Hauptzollamt Mannheim*, 1991 E.C.R. 1884; C-116/12, *Ioannis Christodoulou ir kt. v. Elliniko Dimosio*, *supra* note, 33; bylą C-354/09, *Gaston Schul BV v. Staatssecretaris van Financiën*, 2010 E.C.R. I-07449.

kad prekių muitinės vertės nustatymas visuomet turėtų remtis sandorio vertės metodo taikymo pirmenybe (prioritetu), o atvejai, kai sandorio vertės metodo taikyti neleidžiama yra griežtai apibrėžiami bei reglamentuojami¹¹⁰⁴. Teisės doktrinoje (pavyzdžiui, prof. H. M. Wolfgang ir dr. T. Ovie, taip pat prof. T. Lyons vertinimu¹¹⁰⁵), aiškinant šias ES muitų teisės aktuose numatytas išimtis(-į)¹¹⁰⁶ nurodoma, kad jos paprastai taikomos, jei pardavėjas ir pirkėjas yra susiję asmenys ir jų tarpusavio ryšys įtakojo sandorio vertę (t. y., jų taikymas praktikoje dažniausiai siejamas su SMK 70 str. 3 d. „d“ punkte numatyta išimtimi¹¹⁰⁷). Tačiau pagal SMK 70 straipsnio 3 dalies „b“ punktą¹¹⁰⁸, tokios išimties gali apimti ir atvejus, kai prekių pardavimui arba jų kainai turi įtakos sąlygos arba aplinkybės, kurių poveikio vertinamoms prekėms neįmanoma įvertinti. Būtent šios nuostatos, kuri analogiška forma buvo įtvirtinta ir anksčiau galiojusiame Bendrijos muitinės kodekse (29 str. 1 d. „b“ punktas)¹¹⁰⁹, taikymas tradiciškai keldavo daugiausia diskusijų teisės doktrinoje, kadangi, joje aprašomų atvejų ir situacijų turinys yra vertinamojo pobūdžio ir nėra detaliau atskleistas nei muitų teisės teorijoje, nei TT praktikoje¹¹¹⁰.

Pažymėtina, jog būtent analizuojamoje byloje C-291/15, *EURO 2004 Hungary*, TT pabandė detaliau atsakyti į šį klausimą ir galutinė TT išvada buvo ta, jog, kai manoma, kad deklaruota sandorio vertė, palyginti su vidutinėmis statistinėmis pirkimo kainomis, paprastai taikomomis importuojant panašias prekes, yra neįprastai maža, muitinės administracijos turi teisę netaikyti sandorio vertės metodo ir nustatyti prekių muitinę vertę alternatyviais (antraeiliais) muitinės vertės nustatymo metodais, nepaisant to, kad muitinė neužginčijo sandorio dokumentų, kurie pateikti siekiant pagrįsti faktiškai sumokėtą kainą už importuotas prekes, autentiškumo¹¹¹¹. Šią išvadą TT pagrindė tuo, kad sandorio vertė turi atspindėti realią importuotų prekės ekonominę vertę ir būti apskaičiuota atsižvelgiant į šios prekės elementus, turinčių ekonominę vertę, visumą¹¹¹². Vadinas, autoriaus vertinimu, toks TT suformuotas precedentas leistų susieti ir SMK 70 straipsnio 3 dalies „b“ punkte numatytos išimties taikymą su tais konkrečiais atvejais, kai muitinei atlikus palyginamąją analizę nustatoma, jog deklaruota sandorio vertė yra neįprastai maža. Kita vertus, tokiame muitinės sprendime, kuriuo nukrypstama nuo sandorio vertės metodo taikymo,

1104 Žr. pavyzdžiui bylą 65/85, *Hauptzollamt Hamburg - Ericus v. Van Houten International GmbH*, 1986 E.C.R. 00447.

1105 Hans-Michael Wolfgang and Talkie Ovie, „Emerging Issues in European Customs Law – Part 3“, *supra* note, 84: 8; Timothy Lyons, *supra* note, 93: 302-304.

1106 Tokios išimties (jų baigtinis sąrašas) šiuo metu įtvirtintos galiojančio SMK 70 straipsnio 3 dalyje; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1107 *Ibid.*

1108 *Ibid.*

1109 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

1110 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177: 34.

1111 Byla C-291/15, *EURO 2004 Hungary v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága*, *supra* note, 1097, 26, 44 punktai.

1112 Pastebėtina, jog panašūs argumentais dėl prekės muitinės vertės realumo buvo iškelti ir TT byloje C-306/04, *Compaq Computer International Corporation v Inspecteur der Belastingdienst - Douanedistrict Arnhem*, 2006 E.C.R. I-10991, 30 punktas; taip pat byloje C-354/09, *Gaston Schul BV v. Staatssecretaris van Financiën*, *supra* note, 1103, 29 punktas.

priimti yra keliama konkreti sąlyga – muitinės administracija privalo pirmiausia paprašyti importuotojo papildomos informacijos arba papildomų sandorio vertę pagrindžiančių dokumentų ir atitinkam asmeniui sudaryti galimybę išdėstyti savo nuomonę dėl motyvų, kuriais grindžiamos abejonės dėl sandorio vertės¹¹¹³. Tačiau būtina pastebėti, jog kaip seka iš naujausios TT formuojamos praktikos (*inter alia* byloje, susijusiose su tarptautine prekyba tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos), panašios procedūrinės garantijos turėtų būti užtikrinamos ne tik tuo atveju, kai yra nagrinėjamas klausimas dėl importuotų prekių muitinės vertės nustatymo sandorio vertės metodu, bet ir taikant kitus alternatyvius (antrinius) muitinės vertės nustatymo metodus¹¹¹⁴. Kita vertus svarbu atkreipti dėmesį į tai, jog tokiais atvejais, kai taikomas ne sandorio vertės metodas, o kiti muitinės vertės nustatymo metodai, naujausioje teismo praktikoje šių garantijų taikymo tvarka buvo išaiškinta skirtingai. Pavyzdžiui, teismo vertinimu nors muitinė „turi rūpestingai paeiliui naudoti kiekvieną iš šioje nuostatoje (Bendrijos muitinės kodekso 30 str., atitinkančiame SMK 74 str. „Antriniai muitinio įvertinimo metodai“ – *aut. p.*) numatytų metodų ir tik tada gali nuspręsti dėl jų netaikymo“, atlikdama šiuos veiksmus ji tik „gali prašyti bet kurio asmens, turinčio tiesioginį ar netiesioginį suinteresuotumą dėl atitinkamų sandorių, pateikti joms informacijos (išskirta autoriaus – *aut. p.*)“ ir galiausiai turi užtikrinti, kad galutiniame sprendime dėl vertės nustatymo būtų „aiškiai ir nedviprasmiškai“ motyvuotas muitinės vertės nustatymo metodų pasirinkimas bei nurodyti duomenys „kuriais remiantis apskaičiuota prekių muitinė vertė“¹¹¹⁵. Atsižvelgiant į tai, autoriaus nuomone, galima daryti išvadą, jog, remiantis šiuo konkrečiu precedentu, alternatyvių muitinės vertės metodų taikymo atveju nėra privaloma kiekvieną kartą (paeiliui apsvačius vieno ar kito metodo taikymo galimybę) prašyti importuotojo teikti naujų duomenų ar paaiškinimų ir pakanka tik sudaryti bendras pirmines sąlygas tokios informacijos pateikimui bei muitinio įvertinimo proceso pabaigoje (priimant galutinį sprendimą dėl vertės nustatymo) tinkamai motyvuoti kokia informacija (duomenimis) buvo remiamasi, kad suinteresuotas asmuo galėtų pasinaudoti teise į gynybą.

Nurodyti TT suformuluoti precedentai, turi neabejotinos reikšmės tiek prekių iš analizuojamų trečiųjų valstybių, tiek ir iš kitų ES užsienio prekybos partnerių importui bei jų apmokestinimui ne tik muitais, tačiau ir kitais importo mokesčiais¹¹¹⁶, todėl juos apiben-

---

1113 Byla C-291/15, EURO 2004 Hungary v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, *op. cit.*, 35 punktas; panašia nuostata TT rėmėsi ir byloje C-263/06, Carboni e derivati Srl v. Ministero dell'Economia e delle Finanze and Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, 2008 E.C.R. I-01077, 52 punktas.

1114 Tokia išvada seka iš TT byloje C-46/16 priimto sprendimo, kuriame, aiškinant Bendrijos muitinės kodekso 30 straipsnį (atitinkantį šiuo metu galiojantį SMK 74 str. „Antriniai muitinio įvertinimo metodai“) buvo konstatuota, jog kompetentinga institucija (muitinė) „turi sudaryti suinteresuotiems ūkio subjektams sąlygas pateikti bet kokią informaciją, galinčią padėti nustatyti prekių muitinę vertę taikant šią nuostatą“; žr. byla C-46/16, Valsts ieņēmumu dienests v. "LS Customs Services", SIA, EU:C:2017:839; 57 punktas.

1115 Byla C-46/16, Valsts ieņēmumu dienests v. "LS Customs Services", *supra* note, 1114: 53, 44–45 punktai.

1116 Pabrėžtina, jog prekių muitinė vertė yra ir kitų importo mokesčių, pavyzdžiui, importo PVM apskaičiavimo pagrindas, todėl šie teisiniai institutai yra glaudžiai susiję, žr. sujungtas bylas C-29/13 ir C-30/13, Global Trans Lodzhistik OOD v. Nachalnik na Mitnitsa Stolichna, 2014 EU:C:2014:140; 28-31 punktai.

drinant galima padaryti keletą išvadų. Visų pirma, pastebėtina, jog naujausioje TT praktikoje vis labiau akcentuojama būtinybė kovoti su mokesčių vengimu teikiant didesnę svarbą ne formaliai apmokestinimą sąlygojančių aplinkybių išraiškai, bet jų turiniui¹¹¹⁷. Būtent šios priežastys, kurių vertinimas priklauso muitinės administracijos diskrecijai, gali sudaryti ir teisėtą pagrindą netaikyti sandorio vertės metodo, kuriam formaliai turėtų pirmybė. Kitaip tariant, sandorio vertės metodo taikymo išimtis tokiu atveju gali būti aiškinamos plačiai¹¹¹⁸. Kita vertus, galime pastebėti, jog ši TT praktika atspindi ir naujajame SMK (22 str.)¹¹¹⁹ bei kituose ES teisės aktuose įtvirtintą teisės būti išklaustam principą¹¹²⁰ bei akcentuoja jo taikymo būtinybę, kaip esminę teisinę garantiją, jog šia muitinei suteikta diskrecija nebus piktnaudžiaujama. Tačiau, autoriaus nuomone, būtina pastebėti, tai kad tokio pobūdžio nuostatos kol kas vis tik nėra tiesiogiai įtvirtintos nei SMK¹¹²¹, nei jo įgyvendinimo reglamentų (Reglamento (ES) Nr. 2015/2447)¹¹²² normose, reguliuojančiose muitinės vertės nustatymą, pavyzdžiui, nustatant privalomą būtinybę prašyti iš importuotojo (deklaranto) informacijos, reikalingos sandorio vertės metodo taikymui, ar vertės tinkamam (motyvuotam) nustatymui kitais metodais. Akivaizdu ir tai, jog tai kelia ir praktinio pobūdžio problemų, pavyzdžiui, klausimų kaip konkrečiai turėtų būti aiškinamos muitinės pareigos šiose situacijose¹¹²³. Dėl šios priežasties, siekiant patikslinti galiojančią teisinę reguliavimą atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, Komisijos Reglamento (ES) Nr. 2015/2447 144 straipsnį siūlytina suformuluoti taip: „1. Jei muitinė turi pagrįstų abejonų dėl to, ar deklaratuota sandorio vertė atspindi visą sumokėtą arba mokėtiną sumą, kaip nurodyta Kodekso 70 straipsnio 1 dalyje, ji *privalo* (išskirta ir siūloma įrašyti autoriaus – *aut. p.*) paprašyti,

1117 Tai pastaruoju metu yra vis plačiau akcentuojama ir kitose TT bylose, pavyzdžiui, dėl kitus netiesioginius mokesčius reglamentuojančių ES teisės aktų (direktyvų) aiškinimo, žr. pvz. bylą C-255/02, Halifax plc, Leeds Permanent Development Services Ltd and County Wide Property Investments Ltd v. Commissioners of Customs & Excise, *supra* note, 979, 74-76, 81 punktai; bylą C-103/09, the Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs v. Weald Leasing Ltd, 2010 E.C.R. I-13589, 32, 44 punktai.

1118 Šiuo aspektu galima pastebėti, kad EURO 2004 Hungary byloje suformuluota praktika modifikuoja ankstesnę prezumpciją, kurioje, nors ir nebuvo paneigiama sandorio vertės metodo išimčių taikymo galimybė, bet buvo labiau akcentuojama tai, kad sandorio vertės nustatymo metodas laikytinas tinkamiausiu ir dažniausiai naudojamu, žr. pvz. bylą C-116/12, Ioannis Christodoulou ir kt. v. Elliniko Dimosio, *supra* note, 33, 41 punktas.

1119 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1120 „Europos Sąjungos Pagrindinių Teisių Chartija“, *Official Journal* C 326 (2012); žr. 41 str.

1121 Pavyzdžiui, jos nėra minimos nei SMK 70 straipsnyje („Sandorio vertės muitinio įvertinimo metodas“), nei 74 straipsnio („Antriniai muitinio įvertinimo metodai“) 1 dalyje, žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *op. cit.*

1122 Atkreiptinas dėmesys, jog Komisijos reglamento (ES) Nr. 2015/2447, 140 straipsnio 1 dalyje (kuri nustato SMK 70 str. 1 d. įgyvendinimo tvarką) šiuo metu nurodoma, kad jei muitinė turi pagrįstų abejonų dėl sandorio vertės metodo taikymo, ji tik „gali paprašyti (išskirta autoriaus – *aut. p.*)“, kad deklarantas pateiktų papildomos informacijos“; žr. „2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 2015/2447, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr.952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, nuostatų įgyvendinimo taisyklės“, *Official Journal* L 343 (2015).

1123 Žr. pavyzdžiui Latvijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo pateiktus prejudicinius klausimus byloje C-46/16, Valsts ieņēmumu dienests v. "LS Customs Services", SIA, *supra* note, 1114, 24 punktas.

kad deklarantas pateiktų papildomos informacijos arba dokumentų šiuo klausimu ir raštu išdėstytų savo nuomonę dėl motyvų, kuriais grindžiamos minėtos abejonės. 2. Jei abejonių nepavyksta išsklaidyti, muitinė gali nuspręsti, kad prekių vertė negali būti nustatoma pagal Kodekso 70 straipsnio 1 dalį. *Tokiu atveju muitinė turi teisę nustatyti prekių muitinę vertę taikydama Kodekso 74 straipsnyje numatytus metodus ir prašyti deklaranto pateikti bet kokią informaciją, galinčią padėti nustatyti prekių muitinę vertę taikant šias nuostatas. Muitinės sprendime dėl Kodekso 74 straipsnyje numatyto prekių muitinės vertės metodo taikymo privalo būti nurodyti duomenys, kurie buvo naudojami vertės nustatymui, ir pateikti argumentai, paaiškinantys konkretaus muitinės vertės metodo pasirinkimo priežastis (išskirta ir papildomai siūloma nustatyti autoriaus – aut. p.)“.*

Papildomai būtina konstatuoti, kad analizuojami TT suformuluoti precedentai ir su jais susiję autoriaus pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo turi neabejotiną reikšmę ir muitų bei kitų importo mokesčių administravimui ir nacionaliniu lygiu, kadangi Lietuvos Respublikoje tradiciškai buvo ir yra susiduriama su problema, kuomet muitinės įstaigos automatiškai nukrypsta nuo sandorio vertės metodo taikymo, konstatavus, kad deklaruota vertė neatitinka prekių vidutinių rinkos kainų, užfiksuotų muitinės duomenų bazėse¹¹²⁴. Šiuo atveju yra itin svarbu tai, kad nacionaliniai teismai taip pat laikėsi nuomonės, jog panašiais atvejais importuotojui (deklarantui) pirmiausia būtų suteikta galimybė įrodyti bei pagrįsti deklaruotą sandorio vertės metodu nustatyti prekių muitinę vertę – tokias išvadas dar 2013 m. (t. y. iki sprendimų analizuojamose TT bylose C-291/15 ir C-46/16) priėmimo padarė ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A-442-709/2013, *UAB „Transchema“ v. Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*¹¹²⁵.

Atliekant teisinių *ginčų dėl prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymo*¹¹²⁶ teisinę analizę, visų pirma, TT bylas kuriose buvo teikiami ieškiniai dėl aktų panaikinimo, būtina atkreipti dėmesį į bylas C-249/10 P, *Brossman Footwear*¹¹²⁷; C-247/10 P, *Zhejiang Aokang Shoes*¹¹²⁸; C-337/09 P, *Zhejiang Xinan (Xinanchem)*¹¹²⁹, C-61/16 P, *EBMA v. Giant (China)*¹¹³⁰ bei C-186/14 P, *ArcelorMittal Tubular Products Ostrava ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co*¹¹³¹ ir C-376/15 P, *Changshu City Standard Parts Factory ir Ningbo Jin-*

1124 Gintarė Giriūnienė ir kt., *VAT Fraud in EU* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016): 17-18; Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 110-111.

1125 Šios nutarties motyvuojamoje dalyje nurodoma, jog „importuotojas [...] turi paaiškinti ir pateikti įrodymus, tai yra įtikinti muitinę, kad deklaruojamoji vertė [...] atspindi faktiškai sumokėtą arba mokėtiną bendrą sumą už importuojamas prekes. Muitinei nusprendus nesivadovauti importuotojo paaiškinimais ir argumentais, ji privalo nurodyti, kodėl šie argumentai ir(ar) paaiškinimai yra nepriimtini ar nepagrįsti. [...] vien žymus skirtumas tarp deklaruotos ir duomenų bazėje (PREMI DB, EUROSTAT ir kt.) esančios vertės pats savaime negali paneigti sandorio vertės metodo taikymo“, „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-442-709/2013“, *supra* note, 1100. Plačiau nagrinėjama disertacijos 4.2.2 poskyryje.

1126 Tematinės analizės subtema 2.5, disertacijos priedas Nr. 1, taip pat žr. disertacijos 9 priedą.

1127 Byla C-249/10 P, *Brossmann Footwear (HK)* ir kt. v. Taryba, *supra* note, 625.

1128 Byla C-247/10 P, *Zhejiang Aokang Shoes Co. Ltd v. Council*, *supra* note, 903.

1129 Byla C-337/09 P, Taryba v. *Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, *supra* note, 625.

1130 Byla C-61/16 P, *EBMA v. Giant (China)*, *supra* note, 903.

1131 Byla C-186/14 P, *ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co.*

*ding Fastener*¹¹³². Būtent šiose bylose TT visa apimtimi ir/ar iš dalies tenkino ieškinius dėl galiojusių aktų (ES reglamentu nustačiusių antidempingo muitus iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamoms prekėms) panaikinimo, todėl jos geriausiai leidžia atskleisti problemines ES priimtų muitų teisės aktų sritis bei ES lygiu kylančius prekybinius konfliktus (ginčus) dėl muitų teisės normų ir prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymo. Teisinės analizės tikslu nurodytas bylas galima sąlyginai suskirstyti į: (1) bylas, kuriose, visų pirma, buvo nagrinėjami klausimai dėl rinkos ekonomikos statuso valstybės suteikimo Kinijos Liaudies Respublikai bei normaliosios prekių vertės nustatymo ne rinkos ekonomikos valstybių prekėms specifikos¹¹³³ (bylos C-249/10 P, C-247/10 P, C-337/09 P ir C-61/16 P) ir (2) bylas, kuriose buvo nagrinėjami klausimai dėl žalos ES pramonei, kaip esminės antidempingo muitų taikymo sąlygos¹¹³⁴, nustatymo (įrodinėjimo), žr. bylą C-186/14 P bei C-376/15 P. Papildomai pažymėtina, jog pagal savo tematiką su pirmąja bylų kategorija yra glaudžiai susijusios ir kitos TT nagrinėtos bylos, inicijuotos tiek pagal ieškinius dėl ES teisės aktų panaikinimo, tiek ir pagal ES valstybių narių teismų prašymus dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, pavyzdžiui, bylos C-511/09 P, C-21/14 P, C-511/13 P (jose buvo nagrinėjami ieškiniai dėl panaikinimo) ir C-659/13, C-687/13, C-349/16, C-338/10 (jose buvo nagrinėjami ES valstybių narių nacionalinių teismų prašymai)¹¹³⁵. Dėl šios priežasties visos nurodytos bylos yra nagrinėjamos bei aptariamoms kartu. Analogiškai su antrąja bylų kategorija (dėl žalos ES pramonei nustatymo) tematiškai yra susijusios ir kartu analizuojamos pagal ES valstybių narių nacionalinių teismų prašymus inicijuotos bylos C-232/14 ir C-595/11¹¹³⁶. Būtina atkreipti dėmesį, jog ne visos analizuojamos tiriamo laikotarpio bylos gali būti priskirtos vien tik nurodytoms dvejomis apibendrintoms kategorijoms, kadangi tarp jų yra identifikuota ir bylų, kuriuose buvo sprendžiami daugiau procedūrinio/procesinio pobūdžio klausimai, pavyzdžiui, dėl teisės kreiptis į teismą ginčijant nustatytus prekybos apsaugos muitus realizavimo (bylos C-205/16 P, C-204/16

Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *supra* note, 903.

1132 Byla C-376/15 P, Changshu City Standard Parts Factory ir Ningbo Jinding Fastener v. Taryba, *supra* note, 648.

1133 Vadovaujantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 1225/2009 2 straipsnio 6-7 dalių ir jį pakeitusio Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/1036 2 straipsnio 7 dalies nuostatomis, nustatant dempingo faktą ir įvertinant dempingo maržą, importuojant iš ne rinkos ekonomikos valstybių normalioji vertė turėjo būti apskaičiuojama pagal trečiosios rinkos ekonomikos valstybės gaminio kainą, savo ruožtu, trečioji rinkos ekonomikos valstybė turi būti parenkama pagrįstu būdu ir tinkamai atsižvelgiant į visą atrankos metu pateiktą patikimą informaciją; Žr. „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentą (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195, bei „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note 15.

1134 ES institucijos (Komisija) gali nustatyti antidempingo priemones tik jeigu importas dempingo kaina daro žalą Sąjungos (Bendrijos) pramonei, be to, žalos dydis lemia nustatomo antidempingo muto dydį, žr. Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentą (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių, *op. cit.* (1 str. 1 d., 9 str. 4 d.) bei Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių, *op. cit.* (1 str. 1 d., 9 str. 4 d.).

1135 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

1136 *Ibid.*

P); Sąjungos institucijų sprendimo priėmimo procedūrinių pagrindų ir joms suteiktos diskrecijos teisės realizavimo (bylos C-15/12 P, C-552/10 P, C-283/14 ir C-667/11), taip pat sumokėtų antidempingo muitų grąžinimo tvarkos (byla C-365/15)¹¹³⁷. Kita vertus, šios bylos (pagal savo tematiką) sudaro tik nedidelę tiriamu laikotarpiu TT išnagrinėtų ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais dalį (15 proc. visų tiriamų bylų) ir, atsižvelgiant į jų loginius bei sisteminius ryšius su ginčais, kilusiais kitų tiriamų valstybių (Rusijos Federacijos, Indijos Respublikos) grupėje, yra plačiau aptariamose kitose šio disertacijos skyriaus poskyriuose.

Analizuojant pirmąją bylų kategoriją būtina atkreipti dėmesį į tai, jog šioje disertacijoje jau buvo minėta, kad rinkos ekonomikos statuso suteikimas Kinijos Liaudies Respublikai jos prekybiniuose santykiuose su ES viena iš probleminių sričių¹¹³⁸, ką patvirtina ir PPO ginčų nagrinėjimo praktika, pavyzdžiui, pastaruoju metu (2016 m. gruodžio 15 d.) Kinijos Liaudies Respublikos inicijuota ginčo procedūra prieš ES byloje *European Union - Measures Related to Price Comparison Methodologies*¹¹³⁹, kurioje Kinijos Liaudies Respublika ginčija ES taikomą antidempingo muitų nustatymo metodologiją (siejamą su būtinybę pagrįsti, kad prekės buvo tiekiamos subjektų, kurie veikė „rinkos ekonomikos“ sąlygomis, arba, atsižvelgiant į šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą - „laisvosios rinkos ekonomikos veiksnų sąlygomis“¹¹⁴⁰). Ši problematika atsispindėjo ir nurodytose ESTT bylose, visų pirma, byloje *C-249/10 P, Brosmann Footwear (HK)*¹¹⁴¹, bei *C-247/10 P, Zhejiang Aokang Shoes Co.*¹¹⁴². Šiose bylose TT iš esmės pripažino neteisėta antidempingo tyrimų ir antidempingo muitų nustatymo praktiką, kurios ES institucijos laikėsi tiek atlikdamos užginčytą tyrimą dėl Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo kilmės avalynės importo¹¹⁴³, tiek ir inicijuodama kitus panašaus pobūdžio tyrimus dėl avalynės iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Indijos Respublikos importo¹¹⁴⁴, kuria buvo atsakyta nagrinėti atitinkamą

1137 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

1138 Akcentuotina, jog ši problema kilo ne tik ES prekybiniuose santykiuose su Kinijos Liaudies Respublika, bet ir su kitomis trečiosiomis valstybėmis, pavyzdžiui, Vietnamu ir Kazachstanu, žr. pavyzdžiui Edwin Vermulst, *supra* note, 116.

1139 „European Union - Measures Related to Price Comparison Methodologies - Request for consultations by China, WT/DS516/1“, *supra* note, 558.

1140 Atkreiptinas dėmesys, jog būtent tokia nauja formuluotė vartojama šiuo metu galiojančioje (aktualioje) Reglamento Nr. 2016/1036 (ES) versijoje (2 str. 6a dalies „a“ ir „b“ punktai). Tačiau, jos turinys yra iš esmės identiškas ankstesnei „rinkos ekonomikos sąlygų“ sąvokai ir šio statuso taikymas sąlygoja panašias teises pasekmes (specialios antidempingo muitų nustatymo metodologijos taikymą). Dėl šių priežasčių, atsižvelgiant į analizuojamų TT bylų turinį ir jame sutinkamą ankstesnę rinkos ekonomikos sąlygų (statuso) terminologiją, šiame darbe, nagrinėjant tyrimo šalių (subjektų) individualaus vertinimo problematiką taip pat yra remiamasi ir identiškais anksčiau vartotais terminais; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (2017)“, *supra* note, 15..

1141 Byla C-249/10 P, *Brosmann Footwear (HK)* ir kt. v. Taryba, *supra* note, 625.

1142 Byla C-247/10 P, *Zhejiang Aokang Shoes Co. Ltd v. Council*, *supra* note, 903.

1143 „Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1472/2006 2006 m. spalio 5 d. nustatantis galutinį antidempingo muitą ir laikinąjį muitą, nustatytą Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo kilmės tam tikros avalynės su batviršiais iš odos importui, galutinį surinkimą“, *supra* note, 572.

1144 „Komisijos sprendimas Nr. 2006/582/EC 2006 m. rugpjūčio 28 d. nutraukiantis antidempingo pro-

produkciją į ES eksportuojančių gamintojų pateiktus prašymus taikyti jiems rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančių subjektų statusą kadangi šie gamintojai nepateko į pasirinktą atlikto antidempingo tyrimo imtį¹¹⁴⁵. Kitaip tariant, šiose bylose buvo vertinama situacija, kuomet Komisija neatliko visų gamintojų, kurių produkcijai buvo nustatytas antidempingo muitas, nagrinėjamojo produkto gamybos ir pardavimo sąlygų (ar jos atitinka rinkos ekonomikos sąlygas, ar ne) tyrimo, motyvuodama tuo, kad tyrime dalyvaujančių šalių (tiriamų subjektų) skaičius yra toks didelis, kad jų visų veiklos objektyviai negalima iširti. Tokiais atvejais išsamus konkrečių tyrimo šalių veiklos sąlygų tyrimas buvo pakeistas mažesnio šalių skaičiaus tyrimu, kurį vykdant tyrime dalyvaujantys asmenys buvo atrinkti remiantis statistiniais duomenimis ar atsižvelgiant į jų gaminamos arba eksportuojamos produkcijos kiekį¹¹⁴⁶.

Nagrinėjant TT priimtus sprendimus šiose bylose, visų pirma, byloje C-249/10 P, *Brosmann and others v. Council*, galima pastebėti, jog Teismas iš esmės kritiškai vertino Komisijos veiksmus ir išaiškino, kad antidempingo tyrimo mąsto ribojimo metodika, apibrėžta antidempingo muitų nustatymą reguliuojančio ES reglamento 17 straipsnyje¹¹⁴⁷ negali būti taikoma, kai yra nagrinėjami tyrime dalyvaujančių šalių prašymai dėl individualaus rinkos ekonomikos statuso taikymo pagal šio reglamento 2 straipsnio 7 dalies „c“ punktą¹¹⁴⁸. Teismas argumentavo, jog, remiantis komentuojama reglamento 2 straipsnio 7 dalies „c“ punkto nuostata¹¹⁴⁹, su Komisija bendradarbiaujantys gamintojai, kurie nepa-

---

cedūras dėl importuojamos Kinijos Liaudies Respublikos ir Indijos kilmės avalynės su apsauginėmis nosimis“, *Official Journal*, L 234/33 (2006).

1145 Byla C-249/10 P, *Brosmann Footwear (HK) ir kt. v. Taryba*, *supra* note, 625, 37-42 punktai; byla C-247/10 P, *Zhejiang Aokang Shoes Co. Ltd v. Council*, *op. cit.*; 29-34 punktai.

1146 Folkert Graafsma and Edwin Vermulst, „EU's anti-Brosmann Amendment: Back to the Future - Part II“, *Global Trade and Customs Journal* 8, 6 (2013): 151.

1147 Analizuojamoje byloje teismas nagrinėjo 1995 m. gruodžio 22 d. reglamento Nr. 384/96 nuostatas, kita vertus, atkreiptinas dėmesys, jog analogiškos ir/ar panašios nuostatos (įtvirtintos tuose pačiuose straipsniuose, pavyzdžiui 17 straipsnyje „Atranka“ ir 2 straipsnio 7 dalyje „b“ punkte (pagal dabartinę redakciją), apibrėžiančiame rinkos ekonomikos sąlygų taikymą atskiriems gamintojams) buvo numatytos ir vėliau įsigaliojusiam 2016 m. birželio 8 d. reglamente Nr. 2016/1036, žr. „Tarybos reglamentą (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note 575; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1148 Byla C-249/10 P, *Brosmann Footwear (HK) ir kt. v. Taryba*, *supra* note, 625, 35-36 punktai.

1149 Būtina pažymėti, jog pagal Reglamento Nr. 2016/1036 naujausius aktualius pakeitimus, nustatytus Reglamentu 2017/2321, komentuojamos 2 straipsnio 7 dalies „b“ ir „c“ punkto nuostatos, kurioje buvo nurodyta, kad „b) atliekant su importu iš Kinijos Liaudies Respublikos [...] susijusius antidempingo tyrimus [...] c) „turi būti pateikta pakankamai įrodymų, jog gamintojas dirba rinkos ekonomikos sąlygomis“ yra pakeista, šiuo metu panaši nuostata yra įtvirtinta Reglamente Nr. 2016/1036 pakeistos redakcijos 2 straipsnio 6a dalies „a“ punkto pirmojoje ir trečiojoje pastraipose, kurios numato, jog jei „dėl didelių iškreipymų eksportuojančioje valstybėje pagal b punktą toje valstybėje netikslinga taikyti valstybės vidaus rinkos kainas ir sąnaudas [...] atliekamas atskiras kiekvieno eksportuotojo ir gamintojo vertinimas“; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

teko į tyrimo imtį, turi teisę prašyti išnagrinėti klausimą dėl rinkos ekonomikos statuso taikymo jų atžvilgiu, nepriklausomai nuo to, ar buvo nuspręsta taikyti bendrą individualią dempingo maržą įmonėms, kurios nebuvo atrinktos detalesniam tyrimui¹¹⁵⁰. Aptariant šio teisminio precedento reikšmę istoriniu aspektu, akcentuotina, jog šioje byloje priimtu sprendimu Komisijai iš esmės buvo nurodyta grįžti prie ankstesnės standartinės tyrimų praktikos (susiklosčiusios iki tiriamo laikotarpio pradžios, t. y. iki 2010 m. sausio 1 d.) pagal kurią buvo siekiama išnagrinėti visus prašymus dėl rinkos ekonomikos statuso, kuriuos pateikė su Komisija bendradarbiaujantys į ES eksportuojantys Kinijos Liaudies Respublikos gamintojai, tiek atrinkti, tiek ir neatrinkti į tyrimo imtį, neatsižvelgiant į bendrą tokių prašymų skaičių¹¹⁵¹. Be to, komentuojamoje byloje, TT eksplicitiškai nurodė, jog net ir į tyrimo imtį nepatenkančioms įmonėms, kurios atitinka rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančių subjektų statuso požymius, turi būti nustatomas ir taikomas svertinis dempingo maržos vidurkis, apskaičiuotas atsižvelgiant į rinkos ekonomikos statusą turinčių įmonių, kurios pateko į tyrimo imtį, duomenis¹¹⁵². Pabrėžtina, jog ši nuostata šiuo metu jau yra imperatyviai įtvirtinta galiojančio ES reglamento 2016/1036 9 straipsnio 6 dalyje¹¹⁵³, nors, kaip galima pastebėti, tai praktiniu lygiu visų teisinio reguliavimo problemų, susijusių su individualiu eksportuotojų ar gamintojų vertinimu neišsprendė(-žia)¹¹⁵⁴. Be to, šioje byloje TT neatsakė į hipotetinį (tačiau, autoriaus nuomone, nagrinėjamame kontekste itin aktualų) klausimą, kokios teisinės pasekmės kiltų tuo atveju, jei kuri nors į tyrimo imtį nepatenkanti įmonė būtų pripažinta veikianti rinkos ekonomikos statuso sąlygomis, nors nė viena iš į tyrimo imtį atrinktų įmonių nebūtų pripažinta atitinkančia šį statusą. Manytina, jog tokiu atveju į rinkos ekonomikos statusą pretenduojančiai įmonės atžvilgiu vis tik turėtų būti vykdomas individualus jos veiklos sąlygų tyrimas, nes, laikantis TT išdėstytos pozicijos, kitu atveju nebūtų įmanoma tinkamai nustatyti dempingo maržos dydžio. Tokiu būdu, galima konstatuoti, jog, kaip patvirtina ir teisės doktrina¹¹⁵⁵, šis sprendimas, vertinant jį kartu su kitais tiriamu laikotarpiu TT priimtais sprendimais¹¹⁵⁶, ypač sprendimu byloje C-247/10 P, *Zhejiang Aokang Shoes*, kurioje dar kartą buvo pakartota ta pati esminė nuostata dėl individualaus vertinimo būtinybės¹¹⁵⁷, atskleidžia kur kas griežtesnę Teismo

1150 Byla C-249/10 P, *Brosmann Footwear (HK)* ir kt. v. Taryba, *op. cit.*, 38 punktas.

1151 Folkert Graafsma and Edwin Vermulst, *supra* note, 1146: 156.

1152 Byla C-249/10 P, *Brosmann Footwear (HK)* ir kt. v. Taryba, *supra* note, 625, 37-39 punktas.

1153 „Jeigu Komisija [...] apriboja tyrimo mastą, antidempingo muitas, taikomas importuojamiems eksportuotojų ar gamintojų, kurie pranešė apie save [...], bet nebuvo įtraukti į tyrimą, produktams, neturi būti didesnis už vidutinį svertinį dempingo skirtumą, nustatytą atrinktomis šalimis“; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1154 Pastebėtina, jog ir vėlesniuose savo sprendimuose TT (žr., pavyzdžiui, bylą C-659/13, *C & J Clark International*) ne kartą akcentavo, jog individualus rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančios įmonės statusas turėtų būti suteiktas visiems šio statuso kriterijus atitinkantiems subjektams ir jų atžvilgiu neturėtų būti taikomas apibendrintas vertinimas, nors šiuo metu galiojantiame teisiniame reguliavime tokių garantijų ir nėra įtvirtinta, žr. Reglamentą (ES) Nr. 2017/2321.

1155 Barbara Nastoll, *supra* note, 125: 274-275.

1156 Žr. bylą C-338/10, *Grünwald Logistik Service GmbH (GLS)* prieš Hauptzollamt Hamburg-Stadt, 2012 EU:C:2012:158; 24, 25 punktai; bylą C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, *supra* note, 625; 79-81 punktai.

1157 Byla C-247/10 P, *Zhejiang Aokang Shoes Co. Ltd v. Council*, *supra* note, 903, 32 punktas.

poziciją peržiūrint ir vertinant Sąjungos institucijų - Komisijos ir Tarybos – praktiką atliekant antidempingo tyrimus ir priimant su jais susijus sprendimus.

Kita vertus, autoriaus nuomone, nagrinėjant šioje byloje suformuluotų precedentų praktinę reikšmę ES muitų teisės ir ES priimtų muitų teisės aktų raidai būtina akcentuoti, kad jų įgyvendinimas, ypač teisės aktų leidybos procese, susilaukė nevienareikšmiško ES institucijų, visų pirma, ES Komisijos vertinimo. Pavyzdžiui, Komisija tradiciškai laikėsi nuostatos, kad pareiga išnagrinėti kiekvieną prašymą dėl rinkos ekonomikos statuso taikymo lemia jai tenkanti pernelyg didelė darbo krūvis, tokiu būdu užkertant kelią laiku atlikti antidempingo tyrimus, susijusius su ne rinkos ekonomikos valstybių kilmės prekių importu¹¹⁵⁸. Galima pastebėti, jog ši pozicija atsispindi ir šiuo metu galiojančio Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių redakcijoje. Pavyzdžiui, iš pradžių laikotarpis, kuriuo Komisijai suteiktas laikotarpis, per kurį ji turėjo nuspręsti, ar suteikti rinkos ekonomikos statusą prekes į Sąjungos vidaus rinką eksportuojančiam trečiųjų šalių gamintojui, buvo ženkliai pailgintas nuo trijų iki aštuonių mėnesių (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnio 7 dalies „c“ punktas¹¹⁵⁹). Be to, naujausiuose Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimuose, padarytuose Reglamentu (ES) Nr. 2017/2321, minėta 2 straipsnio 7 dalies „c“ punkto nuostata apskritai buvo panaikinta¹¹⁶⁰ ir, atsižvelgiant į naujas normas, nustatytas 2 straipsnio 6a dalies „a“ punkte, joks konkretus laikotarpis apskritai nebe nustatomas, tiesiog apsiribojama bendro pobūdžio nuostata, kurioje tiesiog teigiama, kad privalo būti „atliekamas atskiras kiekvieno eksportuotojo ir gamintojo vertinimas“ (nedetalizuojant jo trukmės)¹¹⁶¹. Kita vertus, net ir esant šioms pakeitimams, eksportuotojų ar gamintojų galimybė įrodyti, kad jie veikia rinkos ekonomikos sąlygomis, yra vertintina kaip labai ribota, jei konkreči įmonė nepatenka į antidempingo tyrimui atlikti atrinktų subjektų imtį (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 straipsnio 1 dalis)¹¹⁶²: egzistuoja rizika, kad jos pateiktas prašymas atlikti individualų vertinimą galės būti atmestas, jei bus nuspręsta, kad tokie individualūs verti-

1158 Folkert Graafsma and Edwin Vermulst, *supra* note, 1146: 151.

1159 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1160 Pagal šiuos pakeitimus 2 straipsnyje apskritai nebevertinama „rinkos ekonomikos valstybės“ sąvoka, ją pakeičiant valstybės, kurioje yra didelių iškraipymų, labai veikiančių laisvąją rinką, sąvoka (žr. Reglamento (ES) Nr. 2017/2321 3-4 p., 2 str. 6a dalies „a“ p.); „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1161 *Ibid.*

1162 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15. Būtina pažymėti, jog pagal Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimus, nustatytos Reglamentu (ES) 2017/2321 (2 str. 6a dalies „a“ punktas), kiekvieno eksportuotojo ir gamintojo vertinimas atliekamas „nedarant poveikio“ jo (t.y. reglamento Nr. 2016/1036) 17 straipsnio taikymui. Savo ruožtu, šis straipsnis nustato galimybę riboti tyrimo mastą, tyrimui atrenkant tik „pagrįstai nustatytą“ šalių skaičių; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

nimai konkrečiu "pernelių apsunkintų tyrimą", nors ši sąvoka yra vertinamojo pobūdžio ir komentuojamame reglamente ar kituose ES teisės aktuose eksplisitiškai nedetalizuojama (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 straipsnio 3 dalis)¹¹⁶³. Be to, nustatant antidempingo muitus, net ir tyrimui neatrinktomis įmonėmis privalo būti taikomas „vidutinis svertinis“ dempingo skirtumas (marža)¹¹⁶⁴, nepriklausomai nuo to, ar kuri nors iš tyrimui atrinktų įmonių apskritai buvo pripažinta kaip veikianti rinkos ekonomikos sąlygomis, ar ne (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 6 dalis)¹¹⁶⁵.

Autoriaus nuomone, būtina pastebėti, jog teisės doktrinoje ši Komisijos pozicija, kurią iš esmės atspindi ir komentuojamos ES teisės aktų nuostatos, buvo ne kartą kritikuojama. Pavyzdžiui, kaip akcentuojama ir mokslinėje literatūroje, tiriamu laikotarpiu nemaža užsienio eksportuotojų dalis skeptiškai ir negatyviai vertino kai kuriais ES institucijų atliekamų antidempingo tyrimų aspektus, būtent dėl tos priežasties, jog itin plati diskrecija suteikiama tyrimus atliekantiems pareigūnams, kurie turi galimybę patys individualiai nuspręsti dėl antidempingo muitų nustatymą reguliuojančių ES reglamentų taikymo apimties ir, konkrečiai, dėl tokio svarbaus šių tyrimų aspekto kaip rinkos ekonomikos statuso pripažinimas¹¹⁶⁶. Šiuo aspektu galima sutikti su teisės doktrinos atstovų (M. Lux) nuomone¹¹⁶⁷, jog po TT sprendimo komentuojamose bylose C-249/10 P ir C-247/10 P, jog Komisija neturi teisinio pagrindo atsakyti tirti klausimą ar konkrečioms Kinijos Liaudies Respublikos eksportuotojams taikytinas rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančių subjektų statusas, motyvuodama tai vien tik dideliu pareiškėjų (įmonių) skaičiumi¹¹⁶⁸. Tokiu būdu, nors būtent ši nuostata ir turėtų atsispindėti teisės aktų leidyboje, autoriaus vertinimu (kaip jau buvo nurodyta aukščiau), galiojančio Reglamento Nr. 2016/1036¹¹⁶⁹ ir jo pakeitimus nustačiusio Reglamento Nr. 2017/2321¹¹⁷⁰ tekste tokių tiesioginių garantijų,

1163 *Ibid.*

1164 Atkreiptinas dėmesys, jog įvairių mokslininkų požiūris į tokios apibendrintos dempingo maržos, kuri apskaičiuojama siekiant įvertinti dempingo mastą, taikymą yra nevienodas, kadangi dalis jų, pavyzdžiui, dr. V. Rimkus (2011) nurodo, jog ne rinkos ekonomikos valstybių atveju individualus dempingo maržos nustatymas gali būti tik „išimtinis“, tuo tarpu kiti, pavyzdžiui, dr. K. Adamantopoulos (2011) akcentuoja, jog, priešingai, dempingo marža pirmiausia turėtų būti orientuota tik į konkretų individualų eksportuotoją ir susieta su jo veiklos sąlygomis. Žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 200; Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *supra* note, 12: 210.

1165 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*

1166 Folkert Graafsma and Edwin Vermulst, *supra* note, 1146: 157-158.

1167 Michael Lux, „EU Initiative on Modernization of Trade Defence Instruments“, *supra* note, 125: 509. Panašios pozicijos laikosi ir prekybos apsaugos priemonių taikymo klausimus nagrinėję Lietuvos Respublikos autoriai, pavyzdžiui, dr. V. Rimkus, kuris, pavyzdžiui, nurodo, kad „jeigu gamintojas, kurio veikla turi būti tiriama, pateikia prašymą ir įrodo, kad minėtam gamintojui [...] vėrauja rinkos ekonomikos sąlygos, tai atliekamas kaip rinkos ekonomikos valstybės gamintojo veiklos tyrimas“, žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 195.

1168 Tokią išvadą galima daryti ir įvertinus TT sprendimą byloje C-337/09 P, Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group, *supra* note, 625, 91 punktas.

1169 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1170 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos

suteikiamų gamintojams ar eksportuotojams, negalima identifikuoti. Dėl šios priežasties, akivaizdu, jog artimiausioje ateityje tai gali sąlygoti naujus ginčus dėl, visų pirma, Kinijos Liaudies Respublikos ir kitų valstybių, kurios yra ar bus išskirtos kaip ne rinkos ekonomikos valstybės (pagal aktualią terminologiją – valstybės, kuriose yra didelių iškraipymų, labai veikiančių laisvąją rinką), eksportuotojams taikomų antidempingo muitų nustatymo teisėtumo. Akivaizdu, jog šiuo atveju itin svarbu suderinti tiek ES institucijų (Komisijos) teisėtus interesus užtikrinti Sąjungos vidaus rinkos apsaugą ir būtinybę vykdyti efektyvias antidempingo tyrimų procedūras bei užbaigti jas laiku ir gamintojų teisėtus interesus dėl jų situacijos individualaus vertinimo. Todėl šios problemos sprendimas yra neatsiejamas nuo Reglamento Nr. 2016/1036 17 straipsnio nuostatų tobulinimo, patikslinant (konkretizuojant) galiojančias nuostatas dėl tyrimo mąsto ribojimo esant eksportuotojų ir/ar gamintojų daugumai¹¹⁷¹.

Kita susijusi analizuojamo laikotarpio byla, kurioje TT nagrinėjo rinkos ekonomikos statuso suteikimo Kinijos Liaudies Respublikos gamintojams klausimus buvo byla C-337/09, *Taryba prieš Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group (Xinanchem)*¹¹⁷². Vienas iš aspektų, į kurį ESTT atkreipė dėmesį sprendžiamas klausimą ar ne rinkos ekonomikos statusas atitinkamam gamintojui buvo priskirtas pagrįstai, yra tai ar egzistavo " didelis valstybės kišimasis" ¹¹⁷³ ¹¹⁷³. Kitaip tariant, galima pastebėti, jog šioje byloje ESTT dar kartą akcentavo būtinybę individualiai vertinti kiekvieno gamintojo situaciją ir iš esmės suformulavo precedentą, kad bendras valstybei taikytinas statusas (valstybės kontroliuojama (ne rinkos) ekonomika ar rinkos ekonomika¹¹⁷⁴) neturėtų lemti automatiško individualaus atitinkamos valstybės gamintojo statuso vertinimo prekybos apsaugos muitų nustatymo tikslu¹¹⁷⁵. Kai kurių autorių, pavyzdžiui, Y. Mellin vertinimu, tokia nuostata leidžia preziumuoti, jog ir valstybės įsikišimas (kontrolė, valdymas) tam tikros įmonės (gamintojo) veikloje savaime dar neleidžia konstatuoti, jog šis subjektas veikia ne rinkos ekonomikos sąlygomis: tokio valstybės poveikio esminį pobūdį *ad hoc* turėtų

Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1171 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 2.1.18 rekomendaciją.

1172 Byla C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, *supra* note, 625.

1173 *Ibid.*, 79-82 punktai. Pabrėžtina, jog analogiška sąvoka šiuo metu yra vartojama ir teisės aktų leidyboje bei Reglamento (ES) Nr. 2016/1037 tekste (preambulės 2 p., 2 str. 6a dalies „b“ p.); žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1174 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog, kaip jau ir buvo minėta, šiuo metu ES teisės aktuose taip pat yra vartojama valstybės, kurioje yra didelių iškraipymų, labai veikiančių laisvąją rinką, sąvoka, ja iš esmės keičiama (tikslinama) ne rinkos ekonomikos valstybės sąvoka (žr. Reglamento (ES) Nr. 2017/232 preambulės 3 p. ir 2 str. 6a dalies „a“ - „c“ p.); „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1175 Michael L. Buenger, „The EU’s ETS and Global Aviation: Why Local Rules Still Matter and May Matter Even More in the Future“, *Denver Journal of International Law and Policy* 41, 3 (2013): 429.

įrodyti ES Komisija¹¹⁷⁶. Autoriaus nuomone, tokią poziciją patvirtina ir naujausia aktuali TT praktika (analizuojamos kategorijos ginčiuose dėl antidempingo muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms), pavyzdžiui, byloje C-61/16 P, *EBMA v. Giant (China)*. Šioje byloje priimtame sprendime akcentuojama, jog Sąjungos institucijos, atsakydamos nustatyti individualų antidempingo muitą dėl konkrečių aplinkybių (sąlygų) egzistavimo (pavyzdžiui, nagrinėjamu atveju dėl to, kad tiriami asmenys buvo susiję ir tai galėjo sąlygoti didesnę maito mokesčių vengimo riziką) privalo įrodyti jų konkretų (realų) poveikį tyrimo subjektams¹¹⁷⁷. Kita vertus, galima pastebėti, jog šiuo metu galiojančioje Reglamente (ES) Nr. 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių redakcijoje, pakeistoje Reglamentu (ES) Nr. 2017/2321¹¹⁷⁸, visų pirma, yra akcentuojama tik Komisijos pareiga pateikti įrodymų, apibūdinančių ar iškraipymai, labai veikiantys laisvąją rinką¹¹⁷⁹, egzistuoja „tam tikroje valstybėje ar tam tikrame tos valstybės sektoriuje“ (žr. pvz. Reglamento 2 str. 6a dalies „c“ p.), o Komisijos pareiga įrodinėti (pagrįsti) aplinkybes, susijusias su valstybės esminiu poveikiu konkrečiam gamintojui (tiekėjui), nėra minima (žr. pvz. Reglamento 9 straipsnio 5 dalį). Dėl šios priežasties, autoriaus vertinimu, būtų tikslinga Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalį (jos antrą pastraipą) patikslinti, išdėstant ją taip: „taikant šią pastraipą ir nustatant muitą tiekėjams, privaloma atsižvelgti į tokius veiksnius, kaip tiekėjų ir valstybės ar tiekėjų tarpusavio struktūriniai ar korporatyvūs ryšiai, valstybės kontrolė ar esminė įtaka kainodarai ir gamybai arba ekonominė valstybės, iš kurios tiekiamas, santvarka bei pagrįsti šių veiksmų poveikį tiekėjų veiklos sąlygoms“.

Be to, analizuojamoje byloje TT pateikė išaiškinimus ir dėl Sąjungos institucijoms suteikiamos diskrecijos ribų, taikytinų priimant ir motyvuojant sprendimus, susijusius su antidempingo muitų nustatymu. Akcentuotina, jog teisės doktrinoje tradiciškai buvo laikomasi nuomonės, jog antidempingo muitų teisinio reguliavimo srityje, Komisijai turėtų būti priskirtina labai plati vertinimo laisvė (diskrecija), kiek tai susiję su sudėtingų ekonominių vertinimų (būtinų atliekant antidempingo tyrimus) atlikimu¹¹⁸⁰. Kaip ir konkurencijos teisės bei valstybės pagalbos teisinio reguliavimo srityse, kuriose Komisijai priskiriama panaši procedūrinė ir sprendimų priėmimo kompetencija, diskrecijos teisės ribos antidempingo tyrimų procedūrose paprastai buvo aiškinamos pažymint, kad jai suteikiama

1176 Yves Mellin, „Market Economy Treatment in EU anti-Dumping Investigations Following the Judgment of the Court of Justice of the EU in Xinanchem“, *Global Trade and Customs Journal* 7, 11-12 (2012): 506.

1177 Byla C-61/16 P, *EBMA v. Giant (China)*, *supra* note, 903, 84 punktas.

1178 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; taip pat žr. Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1179 Šiuo metu galiojančiame Reglamente (ES) Nr. 2016/1036 teksto redakcijoje sąvoka „rinkos ekonomikos sąlygos“ apskritai ne(bè)ra vartojama, ji keičiama „didelių iškraipymų“ rinkoje sąvoka. *Ibid.*

1180 David Bailey, „Scope of judicial review under Art. 81 EC“, *Common Market Law Review* 41, 5 (2004): 1327–1360; taip pat žr. analizuojamą TT bylą C-337/09 P, Taryba v. Zhejiang Xian Chemical Industrial Group, *supra* note, 625, 106, 107 punktai.

diskrecija savo nuožiūra atlikti būtinus ir privalomus ekonominius vertinimus¹¹⁸¹. Pavyzdžiui, ESTT yra išaiškinęs, jog šiai diskrecijai priskiriami tokie klausimai kaip iš ne rinkos ekonomikos valstybių importuojamų prekių "normaliosios vertės" apskaičiavimas (šiuo metu šį klausimą reguliuoja Reglamento (ES) 2016/1036 2 str. 6a dalis ir 2 str. 7 d.¹¹⁸²), taip pat tipiškos trečiosios valstybės (pagal kurios duomenis skaičiuojama „normalioji vertė“) pasirinkimas¹¹⁸³ ir vertinimas ar gamintojui, veikiančiam ne rinkos ekonomikos valstybėje, gali būti suteikiamas rinkos ekonomikos sąlygomis dirbančio gamintojo statusas¹¹⁸⁴. Kita vertus, net ir šiose konkrečiose srityse Komisijos diskrecija nebuvo vertinama kaip neribota, pavyzdžiui, prof. P. Eeckhout vertinimu, ją riboja pakankamai detalios techninio pobūdžio taisyklės, imperatyviai reguliuojančios daugelį "normaliosios vertės" apskaičiavimo aspektų ir elementų¹¹⁸⁵. Be to, daugelyje anksčiau priimtų TT sprendimų buvo laikomasi pozicijos, jog net ir diskrecijos teisės įgyvendinimu pagrįsti ES institucijų sprendimai dėk antidempingo muitų nustatymo negali būti laikomi nepatenkančiais į teisminės kontrolės sritį¹¹⁸⁶. Kaip TT pažymėjo dar byloje C-16/90, *Detlef Nölle*, teismas gali tikrinti ar buvo laikomasi atitinkamų procedūrinių taisyklių, ar faktai, kuriais Sąjungos institucijos grindė savo sprendimus pasirinkti konkrečios priemonės taikymą, buvo tiksliai išdėstyti ir ar nebuvo padaryta akivaizdžių vertinimo klaida arba nebuvo piktnaudžiaujama institucijoms suteiktais įgaliojimais¹¹⁸⁷.

Būtina pastebėti, jog analizuojamoje byloje C-337/09, *Xinanchem*¹¹⁸⁸, ši diskrecijos problema buvo nagrinėjama daugiau ir joje Generalinė advokatė J. Kokott ir TT nagrinėdamas bylą iš esmės palaikė nuomonę, jog, kiek tai susiję su reikšmingo valstybės kišimosi nustatymu, toks atliekamas vertinimas laikytinas priskirtinu Sąjungos institucijų veikimo laisvei (diskrecijai). Kita vertus, teisinių reikalavimų, pagal kuriuos nustatomos tikslios diskrecijos ribos, aiškinimas (procedūrine aspektu) buvo įvertintas kaip priklausančias TT kompetencijai¹¹⁸⁹. Tokiu būdu analizuojamoje byloje Generalinė advokatė J. Kokott ir TT padarė išvadą, jog Komisijos byloje atliktas teisės taikymas, kurio metu valstybės kontrolės egzistavimas buvo prilygintas reikšmingo valstybės kišimosi egzistavimui, nėra tinkamas, nes jis apribojo pagrindines tyrime dalyvavusių asmenų procesines teises. Kaip

1181 Wolfgang Mueller, Nicolas Khan and Tibor Scharf, *supra* note, 116: 26.40.

1182 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; taip pat žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1183 Byla C-16/90, *Detlef Nölle*, trading as "Eugen Nölle" v. Hauptzollamt Bremen-Freihafen, 1991 E.C.R. I-5163; byla T-164/94, *Ferchimex SA v. Council of the European Union*, 1995 E.C.R. II-2681.

1184 Barbara Nastoll, *supra* note, 125: 274-275.

1185 Piet Eeckhout, *supra* note, 95: 455.

1186 Barbara Nastoll, *op. cit.*, 275.

1187 Byla 16/90, *Detlef Nölle*, trading as "Eugen Nölle" v. Hauptzollamt Bremen-Freihafen, *supra* note, 1183, 12 punktas.

1188 Byla C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, *supra* note, 625.

1189 Generalinės Advokatės Juliane Kokott išvada byloje C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, 2012 EU:C:2012:22, 96 punktas.

pabrėžė tiek Generalinė advokatė J. Kokott, tiek ir TT, plačios diskrecijos ir didelės veikimo laisvės šioje srityje suteikimas Komisijai, suponuoja ir jai tenkančią pareigą atidžiai bei nešališkai išnagrinėti visus įrodymus, pateiktus prieš atliekant būtinus vertinimus (*inter alia* vertinimą dėl reikšmingo valstybės kišimosi egzistavimo)¹¹⁹⁰. Taigi, galima konstatuoti, jog remiantis šia TT praktika antidempingo tyrimų metu atliktiems ekonominiams vertinimams iš esmės keliami ir individualiems sprendimams (kaip teisės aktų rūšiai) priskirtini teisiniai reikalavimai, t. y. jie turi būti pagrįsti visos egzistuojančios informacijos, apibūdinančios analizuojamą situaciją, tinkamu įvertinimu, įskaitant įvertinimą tiek ir informacijos, kurią pateikia tyrime dalyvaujančios šalys, tiek ir kurią nustato bei analizuoja kompetentinga institucija *ex officio*. Dėl šios priežasties, teisės doktrinoje yra išsakoma nuomonė, jog nepaisant didžiulės administracinės naštos, tenkančios Sąjungos institucijoms, ypač Komisijai, jos privalo užtikrinti, kad atliekant visas antidempingo tyrimo procedūras būtų laikomasi tokių priežiūros standartų, kurie keliami patikimai administravimo sistemai¹¹⁹¹. Šis precedentas, autoriaus vertinimu, dar kartą pagrindžia būtinybę tikslinti ir koreguoti galiojančias Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalies nuostatas¹¹⁹².

Papildomai pastebėtina, jog egzistuojančią Sąjungos institucijoms suteiktos diskrecijos teisės nustatant ar pakeičiant prekybos apsaugos priemones realizavimo bei su ja susijusio teisinio reguliavimo taikymo problematikos universalų pobūdį patvirtina tai, jog panašios problemos, susijusios ne vien tik su subjektyvumu, kuriems taikomi antidempingo muitai, statuso nustatymu, bet ir su bendrųjų teisinių atitinkamų Sąjungos institucijų sprendimo priėmimo teisinių pagrindų tiksliai apibrėžimu kilo ir kitose tiriamo laikotarpio bylose, pavyzdžiui, byloje C-283/14, C-667/11, C-15/12 P ir C-552/10 P¹¹⁹³, taip pat bylose dėl iš kitų tiriamų valstybių, pavyzdžiui, Indijos Respublikos importuotų prekių apmokes-tinimo muitais¹¹⁹⁴. Iš šiose bylose formuojamos praktikos matyti, jog, įgyvendinant ES bendrosios prekybos politikos priemones, susijusias, pirmiausia, su prekybos apsaugos muitų nustatymu, Sąjungos institucijoms pastaruoju metu yra pradėti taikyti griežtesni standartai, susiję su jų diskrecijos teise priimant sprendimus šioje srityje¹¹⁹⁵. Akivaizdu, jog nors bendrosios koncepcijos dėl Sąjungos institucijoms suteiktos plačios diskrecijos šioje srityje nėra atsisakoma, tačiau vis plačiau akcentuojama tai, jog naudojimasis šia teise turėtų atitikti konkrečius procedūrinius reikalavimus, susijusius su proporcingumo principo laikymusi, tinkamu įrodymų rinkimu ir vertinimu, tyrimuose dalyvaujančių(-avusių) šalių teisės būti išklaustoms užtikrinimu¹¹⁹⁶. Pastebėtina, jog, kaip jau buvo minėta,

1190 Generalinės Advokatės Juliane Kokott išvada byloje C-337/09 P, Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group, *supra* note, 1189, 97 punktas; byla C-337/09 P, Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group, *supra* note, 625, 107 punktas.

1191 Barbara Nastoll, *supra* note, 125: 276.

1192 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

1193 Žr. disertacijos priedus Nr. 9 ir Nr. 16.

1194 Byla C-552/10 P, Usha Martin v. Taryba ir Komisija, 2012 EU:C:2012:736. Atkreiptinas dėmesys, kad ji buvo susijusi su antidempingo muitų taikymu tiek Indijos Respublikos, tiek Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms (sprendimo 16 punktas).

1195 Žr. pvz. bylą C-15/12 P, Dashiqiao Sanqiang Refractory Materials v. Taryba, 2013 EU:C:2013:572, 18 punktas; taip pat žr. bylą C-552/10 P, *supra* note, 1194, 32, 34-36 punktai.

1196 Pastebėtina, jog teisės doktrinos lygmeniu panašios nuomonės dėl procedūrinių Sąjungos instituci-

kiek tai susiję su taikomų prekybos apsaugos priemonių peržiūros procedūromis, plačios diskrecinio pobūdžio Komisijos teisės atlikti būtinus veiksmus šioje srityje taip pat yra apibrėžtos Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalyje ir Reglamento (ES) Nr. 2016/1037 19 straipsnio 4 dalyje¹¹⁹⁷. Kita vertus, siekiant didesnės pusiausvyros tarp šių diskrecinių teisių ir tyrimuose dalyvaujančioms šalims taikytinų teisinių garantijų, atsižvelgiant į nurodytus TT pateiktus išaiškinimus bei formuojamą praktiką dėl Sąjungos institucijoms tokiais atvejais tenkančios įrodinėjimo naštos, autoriaus nuomone, nurodytas reglamentų nuostatas (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalyje 3 pastraipos paskutinį sakinį ir Reglamento (ES) Nr. 2016/1037 19 straipsnio 4 dalies paskutinį sakinį) būtų tikslinga pakoreguoti. Šias nuostatas siūlytina išdėstyti taip: „Tuo atveju¹¹⁹⁸, galutinai nustatant faktus atsižvelgiama į visus svarbius ir tinkamai dokumentais pagrįstus įrodymus, kurių visuma atšaukiant ar pakeičiant taikomas priemonės privalo patvirtinti esminį šių priemonių taikymo aplinkybių ir žalą sukeliančių veiksmų pasikeitimą (išskirta ir papildomai siūlytina įtraukti į reglamento tekstą autoriaus – aut. p.)“¹¹⁹⁹. Be to, siūlytina keisti ir Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalyje 3 pastraipos pirmojo sakinio ir Reglamento (ES) Nr. 2016/1037 19 straipsnio 4 dalies pirmojo sakinio nuostatą, numatant jog, atlikdama tyrimus pagal šiuos straipsnius, Komisija „privalo“, o ne tik „gali“ (kaip yra nurodyta šiuo metu), nuspręsti (apsvarstyti), ar „žalos aplinkybės smarkiai pakito“¹¹⁹⁹. Manytina, jog būtent toks reglamentavimas kur kas tiksliau, nei dabar galiojančios nuostatos, apibrėžtų Komisijai suteiktos diskrecijos ribas ir įpareigotų ją priimant atitinkamus sprendimus atlikti detalų įrodymų tyrimą (vertinimą) bei objektyviai pagrįsti su žalos atsiradimu susijusių aplinkybių pasikeitimą bei taip galėtų potencialiai sumažinti ir teisinių ginčų, kylančių dėl galimai netinkamo diskrecinių teisių įgyvendinimo, skaičių.

Kitose bylose, kuriose klausimus dėl prekybos apsaugos priemonių taikymo (prašymus priimti prejudicinius sprendimus dėl ES muitų teisės aiškinimo ir ES aktų (paprastai, antidempingo reglamentų) galiojimo) iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms analizuojamu laikotarpiu pateikė ES valstybių narių nacionaliniai teismai, teisės doktrinoje¹²⁰⁰ svarbiausiomis bylomis, įtakojusioms bei iki šiol įtakojančioms ES muitų

---

jų diskrecijos teisės apribojimų būtinybės pastaruoju metu laikosi ir kiti mokslininkai, pavyzdžiui, prof. M. Cremona, žr. Marise Cremona and Päivi Leino, „Is There an Accountability Gap in EU External Relations? Some Initial Conclusions“, *European Papers* 2, 2 (2017): 705-706, taip pat žr. Can Chang, „Injury Determination in Antidumping Law“ (doctor dissertation, Hong Kong University, 2012), 74-75, http://lbms03.cityu.edu.hk/theses/c_ftt/jsd-slw-b42002631f.pdf.

1197 Atlikdama tyrimus pagal šiuos straipsnius Komisija gali, *inter alia*, nuspręsti (apsvarstyti), ar „žalos aplinkybės smarkiai pakito [...] ar taikomomis priemonėmis pasiekiami norimų rezultatų pašalinant [...] nustatytą žalą“, žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 440.

1198 T. y. atveju, kai atliekamas tyrimas dėl prekybos apsaugos priemonių tarpinės peržiūros pagal Reglamento (ES) 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies ir Reglamento (ES) Nr. 2016/1037 19 straipsnio 4 dalies nuostatas.

1199 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.14 – 2.15 rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo.

1200 Žr. pvz. Timothy Lyons, „The Interaction of Customs and Non-tariff Barriers“, *European Yearbook of International Economic Law*, 6 (2015): 19-42; Anti-dumping duty on preserved mandarins“, *European Food and Feed Law Review* 7, 2 (2012): 96.

teisės raidą ir ES priimtų muitų teisės aktų taikymą, laikomos bylos C-338/10 *GLS*¹²⁰¹, C-232/14 *Portmeirion Group*¹²⁰² bei C-659/13 ir C-34/14 *C & J Clark International*¹²⁰³. Dėl šios priežasties tikslinga šias ir kai kurias kitas teisės doktrinos raidai svarbesnes bylas¹²⁰⁴ aptarti detaliau, akcentuojant jose kylančias teisinės problemas. Visų pirma, akcentuotina byla C-338/10 *GLS*¹²⁰⁵, kurioje, kaip ir kitose jau analizuotose tiriamo laikotarpio po 2010 m. sausio 1 d. TT bylose (žr. disertacijos 9 priedą) bei PPO ginčiuose tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos (žr. disertacijos 5 priedą), buvo keliamas klausimas dėl ne rinkos ekonomikos statuso taikymo pasekmių iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamų prekių gamintojams nustatant prekybos apsaugos (antidempingo) muitus. Kaip jau buvo minėta, įtariamo dempingo atveju, nustatant importuojamos prekės kainą, ginčo teisinių santykių atsiradimo metu prekės normalioji vertė turėjo būti apskaičiuojama pagal panašių trečiųjų rinkos ekonomikos šalių duomenis¹²⁰⁶. Tačiau šioje aptariamoje byloje TT nustatė, kad Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1355/2008, kuriuo nustatytas antidempingo muitas Kinijos Liaudies Respublikos kilmės paruoštiems arba konservuotiems citrusiniams vaisiams (mandarinams ir kt.)¹²⁰⁷ laikytinas negaliojančiu būtent dėl taikyto netinkamo normalios prekės vertės apskaičiavimo mechanizmo¹²⁰⁸. Nagrinėjamoje situacijoje Komisija nustatė iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamų konservuotų mandarinų normaliąją vertę, remdamasi kainomis, sumokėtomis arba mokėtinomis už panašius produktus pačioje ES. Toks sprendimas buvo priimtas atsižvelgiant į tai, kad pastangos panau-

- 1201 Žr. bylą C-338/10, Grünwald Logistik Service GmbH (GLS) v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, *supra* note, 1156.
- 1202 Žr. bylą C-232/14, Portmeirion Group UK Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs, *supra* note, 643.
- 1203 Žr. sujungtas bylas C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, *supra* note, 608.
- 1204 Žr. bylą C-371/14, APEX GmbH Internationale Spedition v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, 2015 EU:C:2015:828; C-569/13, Bricmate AB v. Tullverket, 2015 EU:C:2015:572; C-595/11, Steinel Vertrieb GmbH v. Hauptzollamt Bielefeld, *supra* note, 33.
- 1205 Byla C-338/10, Grünwald Logistik Service GmbH (GLS) prieš Hauptzollamt Hamburg-Stadt, *op. cit.*
- 1206 Žr. Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamento (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Bendrijos narėmis nesančių valstybių, *supra* note, 185 (2 straipsnio 7 dalies „a“ punktą); Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamento (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių, *supra* note 920, 2 straipsnio 7 dalies „a“ punktą. Pažymėtina, jog, atsižvelgiant į naujausius reglamento (ES) 2016/1036 pakeitimus (2017 m.), esant didelių iškraipymų eksportuojančioje valstybėje (rinką veikiant dideliame valstybės kišimuisi), prekės normalioji vertė taip pat turi būti apskaičiuojama pagal atitinkamų trečiųjų „tipiškų“ valstybių duomenis, tačiau šiuo atveju galima naudoti duomenis valstybės, „kuriuos ekonominius išsivystymas yra panašaus lygio kaip ir eksportuojančios valstybės“ (nekeliant išankstinės sąlygos, jog tai turėtų būti būtent rinkos ekonomikos valstybė); žr. Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentą (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (2017), *supra* note, 28.
- 1207 Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1355/2008 2008 m. gruodžio 18 d. kuriuo nustatomas galutinis antidempingo muitas ir laikinojo muto, nustatyto importuojamiems tam tikriems Kinijos Liaudies Respublikos kilmės paruoštiems arba konservuotiems citrusiniams vaisiams (mandarinams ir kt.), galutinis surinkimas, *Official Journal* L350, 35 (2008).
- 1208 „Duty on Chinese citrus fruits invalid“, *EU Focus*, 295 (2012): 3-4.

doti Tailando Karalystę kaip panašią trečiąją šalį duomenų atrankai buvo nesėkmingos. Komisija susisiekė su dvejomis Tailando Karalystės įmonėmis, siekdama gauti informacijos, ir, nė vienai iš jų nepateikus reikiamų duomenų, padarė išvadą, kad prekės normaliąją vertę neįmanoma nustatyti remiantis kainomis, taikomomis trečiojoje rinkos ekonomikos šalyje¹²⁰⁹. Kadangi TT su tokia Komisijos pozicija iš esmės nesutiko, apibendrinant šiuo klausimu jo pateiktus išaiškinimus, teisės doktrinoje¹²¹⁰ pastebima, kad teismo praktikoje iš esmės akcentuojama, jog prekės normaliosios vertės nustatymo srityje Sąjungos institucijoms keliami papildomi ir griežtesni rūpestingumo bei atidumo standartai: jie apima Komisijos pirminę pareigą (kai tiriami ne rinkos ekonomikos valstybėje veikiantys subjektai) ieškoti tinkamos rinkos ekonomikos šalies, kuriuos duomenis galima panaudoti ginčo prekės normaliajai vertei nustatyti, o ne paprasčiausiai remtis prekių kainomis ES vidaus rinkoje¹²¹¹. Kitaip tariant, būtent Komisijai tenka pareiga apsvarstyti visą prieinamą informaciją, kuri jokių būdu negali apsiriboti vien tik tyrimo procese dalyvaujančių šalių pateikta informacija, bet apima ir visą kitą jos turimą informaciją, įskaitant statistinius duomenis, pateiktus ES statistikos tarnybos (Eurostat) ¹²¹².

Taigi analizuojama byla dar kartą pabrėžė būtinybę tinkamai, vadovaujantis objektyviais kriterijais (specifinės panašių gaminių rinkos egzistavimu) bei patikima informacija, parinkti trečiąją valstybę normaliosios vertės apskaičiavimui ir praktiniu lygmeniu patvirtina, jog Komisijos diskrecijos teisė šioje srityje nėra absoliuti¹²¹³. Pavyzdžiui, aki-vaizdu, jog Komisijai veikiant pagal Reglamento (EB) Nr. 1225/2009 ir Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnio 7 dalies „a“ punkto nuostatas¹²¹⁴ (įtvirtinusias taisyklę, jog, kai neįmanoma normaliosios vertės apskaičiuoti pagal panašios trečiosios rinkos ekonomikos

1209 ESTT pabrėžė, kad esant šioms aplinkybėms Komisija ir Taryba „nepakankamai kruopščiai mėgino apskaičiuoti šią vertę pagal trečiojoje rinkos ekonomikos šalyje nusistovėjusią to paties produkto kainą“; byla C-338/10, Grünwald Logistik Service GmbH (GLS) v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, *supra* note, 1156, 36 punktas, taip pat žr. 34 punktą.

1210 Michael Lux, „EU Initiative on Modernization of Trade Defence Instruments“, *supra* note, 125: 509.

1211 Būtina pastebėti, jog labai panašios nuomonės dėl Sąjungos institucijoms tenkančios „rūpestingumo“ pareigos atrenkant referencinę trečiąją rinkos ekonomikos valstybę, kur egzistuoja tokios sąlygos, įtakančios produkto kainos formavimąsi, kurios yra kiek įmanoma panašesnės į eksporto valstybėje esančias sąlygas (pavyzdžiui, konkurencija ir ją įtakojančios veiksniai vidaus rinkoje ir pan.), Teisingumo Teismas laikėsi ne tik aptariamoje byloje, bet ir kitose analizuojamu laikotarpiu nagrinėtose bylose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais (byla C-687/13, *Fliesen-Zentrum Deutschland*) 49, 55 punktai, taip pat (vertinant istoriniu požiūriu), byloje C-16/90, *Nölle*; žr. bylą C-687/13, *Fliesen-Zentrum Deutschland GmbH v Hauptzollamt Regensburg*, 2015 EU:C:2015:573 (sprendimo 49, 55 punktai); C-16/90, *Detlef Nölle, trading as "Eugen Nölle" v. Hauptzollamt Bremen-Freihafen*, *supra* note, 1183 (sprendimo 12-13 punktai).

1212 Panos Koutrakos, *EU International Relations Law* (Oxford: Hart Publishing Ltd., 2015), 370.

1213 Šiuo aspektu, remiantis bylos C-338/10 pavyzdžiu, galima pritarti dr. V. Rimkaus vertinimui, jog ES institucijų veiksmų laisvė pasirenkant trečiąją valstybę gali būti persvarstyta teisminėse institucijose, kurių formuluojami procentai dėl trečiosios valstybės parinkimo taisyklių sistemina Europos Komisijos praktika, žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 196.

1214 Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Bendrijos narėmis nesančių valstybių, *supra* note, 185; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

valstybės kainą, ji gali būti skaičiuojama pagal „už panašų produktą Sąjungoje faktiškai sumokėtą arba mokėtiną kainą“) tokio skaičiavimo pagrįstumas gali būti kvestionuojamas vertinant jį vien tik ekonominiu aspektu. Parinkus pačią ES, kaip trečiąją valstybę prekės normaliosios vertės apskaičiavimui, kyla grėsmė, jog Sąjungoje mokėtina kaina nebus objektyvi ir neatspindės tikrųjų konkurencinių gamintojų pranašumų, tokių kaip mažesnės darbo jėgos sąnaudos, kuriuos būtų galima geriau įvertinti panaudojant tik panašios trečiosios šalies duomenis¹²¹⁵. Būtina atkreipti dėmesį, jog, atsižvelgiant į naujausius Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimus, padarytus Reglamentu (ES) Nr. 2017/2321, galimybė naudoti Sąjungos kainas prekės normaliosios vertės apskaičiavimui yra labiau apribota, tiesiogiai akcentuojant, kad ši tvarka gali būti taikoma „importuojant iš valstybių, kurios tyrimo inicijavimo dieną nepriklauso PPO“ (Reglamento 2 str. 7 d. 1 pastraipa)¹²¹⁶. Kita vertus, net ir tuo atveju, kai prekės importuojamos iš trečiųjų valstybių, kuriose yra „didelių iškraipymų“ (rinką veikiant dideliame valstybės kišimuisi¹²¹⁷), pagal Reglamento (ES) Nr. 2017/2321 nuostatas Komisija gali naudoti atitinkamos tipiškos trečiosios valstybės duomenis, „jei reikiami duomenys prieinami“, taip pat ji gali naudoti, „jei ji mano, kad reikia, neiškraipytas tarptautines kainas, sąnaudas ar lyginamuosius standartus“¹²¹⁸. Taigi, akivaizdu, jog ir šiuo nauju teisiniu reguliavimu Sąjungos institucijoms (Komisijai) vis tik yra palikta galimybė naudoti prekių normalios vertės skaičiavimui ne tik panašių trečiųjų valstybių duomenis, bet ir kitus, alternatyvius šaltinius, detaliau nepatikslinus rėmimosi šiais šaltiniais pagrindų, kurie šiuo metu yra subjektyvaus pobūdžio (susiję su Komisijos subjektyvia nuomone). Kita vertus, įvertinus TT pateiktus išaiškinimus analizuojamoje byloje C-338/10, GLS¹²¹⁹, būtina konstatuoti, jog tiek anksčiau galiojusios, tiek šiuo metu galiojančios antidempingo muitų nustatymą reguliuojančių ES reglamentų nuostatos dėl galimybės remtis ne panašios trečiosios valstybės kainomis, bet kitomis lyginamosiomis kainomis turėtų būti vertinama tik kaip išimtinės. Jos turėtų būti taikomos tik, kai Komisijai veikiant savo iniciatyva (*ex officio*), yra panaudotos visos objektyvios galimybės parinkti kitą trečiąją šalį palyginimui¹²²⁰. Autoriaus vertinimu, ši Komisijai tenkanti par-

1215 Žr. šiuo klausimu Jianyu Wang, „A critique of the application to China of the non-market economy rules of antidumping legislation and practice of the European Union“, *Journal of World Trade* 33 (1999): 117-145; Francis Snyder, *supra* note, 597, Barbara Nastoll, *supra* note, 125: 277.

1216 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1217 Būtent toks statusas šiuo metu yra suteiktas Kinijos Liaudies Respublikai, žr. Reglamentą 2017/2321, *Ibid.*

1218 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*; žr. reglamento 1 straipsnį ir jame nurodytus pakeitimus dėl Reglamento (ES) 2016/1036 2 straipsnio 6a dalies „a“ punkto.

1219 Byla C-338/10, Grünwald Logistik Service GmbH (GLS) prieš Hauptzollamt Hamburg-Stadt, *supra* note, 1156.

1220 Tokį vertinimą byloje C-338/10 patekė ir Generalinis Advokatas Bot, žr. Generalinio Advokato Yves Bot išvadą byloje C-338/10, Grünwald Logistik Service GmbH (GLS) v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, 2011 EU:C:2011:636, 97 punktą.

eiga vis tik nėra visiškai aiškiai suformuluota net ir naujausiuose aptartuose reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimuose ir turėtų būti įtvirtinta imperatyviai, pavyzdžiui, patikslinant, Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnio 6a dalies „a“ punkto 2 pastraipą, bei nurodant, kad „Komisija gali naudoti: — atitinkamas gamybos ir pardavimo sąnaudas atitinkamoje tipiškoje valstybėje, kurios ekonominis išsivystymas yra panašaus lygio kaip ir eksportuojančios valstybės, jei, *Komisijai objektyviai įvertinus jos surinktą, turimą ir jai pateiktą su išvardintomis aplinkybėmis susijusią informaciją, nustatoma, kad* (išskirta ir siūloma įrašyti autoriaus – aut. p.) reikiami duomenys prieinami [...] — jei ji mano, kad reikia ir *jei atliekamo tyrimo metu nustatoma, kad duomenys atitinkamai tipišškai valstybei parinkti dėl objektyvių priežasčių jai nėra prieinami*, (išskirta ir siūloma įrašyti autoriaus – aut. p.) neiškraipytas tarptautines kainas, sąnaudas ar lyginamuosius standartus“¹²²¹.

Analogiška problematika, susijusi su ne rinkos ekonomikos statuso taikymu Kinijos Liaudies Respublikos gamintojams buvo nagrinėjama TT byloje C-659/13, C & J Clark International¹²²². Šioje byloje priimtame sprendime TT nusprendė, kad ES reglamentų, nustatančio antidempingo muitą tam tikros Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo kilmės avalynės importui¹²²³, atskiros dalys yra laikytinos negaliojančiomis. Savo teisine prigimtimi ir pobūdžiu ši byla yra labai panaši teisei situacijai, nagrinėtai jau aptartoje ankstesnėje byloje C-249/10 P, *Brosmann*¹²²⁴, kadangi joje taip pat buvo nagrinėjama situacija, kai antidempingo tyrime dalyvavusių prekybininkų skaičius buvo didelis, o Komisija nusprendė apriboti tyrimą pagrįstu šalių skaičiumi, naudodama statistiškai tinkamus eksportuojančių gamintojų pavyzdžius¹²²⁵. Kita vertus, aplinkybė, jog su tokio pobūdžio ginčais TT praktikoje buvo susiduriama tiek analizuojamo laikotarpio (po 2010 m. sausio 1 d.) pradžioje, tiek ir jo pabaigoje, patvirtina, kad šioje teisinio reguliavimo srityje kylančios problemos vis dar išlieka itin aktualiomis. Pastebėtina, jog analizuojamoje byloje C-659/13, *C&J Clark International*¹²²⁶, kaip ir anksčiau išnagrinėtose tiriamo laikotarpio

1221 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 2.1.4 rekomendaciją.

1222 Sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, *supra* note, 608.

1223 „2006 m. spalio 5 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1472/2006, nustatantis galutinį antidempingo muitą ir laikinojo maito, nustatyto Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo kilmės tam tikros avalynės su batviršiais iš odos importui, galutinį surinkimą“, *supra* note, 572; „2009 m. gruodžio 22 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1294/2009, kuriuo pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 384/96 11 straipsnio 2 dalį atlikus priemonių galiojimo termino peržiūrą tam tikrai importuojamai Vietnamo ir Kinijos Liaudies Respublikos kilmės avalynei su batviršiais iš odos nustatomas galutinis antidempingo muftas, kurio taikymas išplėstas tam tikrai importuojamai iš Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono Makao siunčiamai avalynei su batviršiais iš odos, deklaruojamai kaip Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono Makao kilmės arba ne“, *Official Journal* L 352 (2009).

1224 Byla C-249/10 P, *Brosmann Footwear* (HK) ir kt. v. Taryba, *supra* note, 625.

1225 Tokią galimybę numatė ginčo teisiųjų santykių atsiradimo metu galiojusio Reglamento Nr. 384/96 17 straipsnis; žr. „Tarybos reglamentą (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 575.

1226 Sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, *supra* note, 608, 108-109 punktai.

bylose C-249/10 P, *Brosmann*¹²²⁷, taip pat C-337/09 P, *Zhejiang Xinan*¹²²⁸, TT pabrėžė, kad Taryba ir Komisija yra įpareigosios priimti sprendimą dėl bet kurio gamintojo pateikto prašymo taikyti jam rinkos ekonomikos statusą, įskaitant ir atvejus, kai tyrimo metu naudojamosi atrankos metodai. Tokiu būdu turėtų būti leidžiama rinkos sąlygomis tiriamose trečiojoje valstybėje (*inter alia* Kinijos Liaudies Respublikoje) veikiančioms gamintojams pagrįsti (įrodyti) savo statusą, atitinkantį jų individualią padėtį, o ne bendrą situaciją valstybėje, kurioje jie yra įsisteigę¹²²⁹. Taigi Sąjungos institucijos turėtų apskaičiuoti individualų antidempingo muitų rinkos ekonomikos statuso neturintioje valstybėje įsisteigusiems ir prekes į ES eksportuojantiems gamintojams, kurie, remdamiesi tinkamai pagrįstais teiginiais, įrodo, kad jie atitinka kriterijus, pateisinančius jiems taikytino individualaus režimo nustatymą¹²³⁰. Analizuojamu atveju byloje C-659/13, *C&J Clark International*, TT nusprendė, kad Taryba ir Komisija neišnagrinėjo iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo Socialistinės Respublikos eksportuojančių ir ten veikiančių gamintojų, kurie nebuvo atrinkti tyrimui pagal pasirinktą tyrimo mąstą, pateiktų prašymų dėl individualaus režimo taikymo ir paskelbė, kad šiuo aspektu antidempingo muitus jiems nustatantis reglamentas taip pat yra laikytinas negaliojančiu¹²³¹.

Autoriaus nuomone, vertinant šią TT poziciją, ypač argumentaciją, išsakytą byloje C-659/13 priimto sprendimo 108 punkte¹²³², būtina atkreipti dėmesį į tai, kad ji iš esmės nuosekliai papildo ankstesnę, jau aptartą šio teismo praktiką byloje C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*¹²³³ bei praktiką kitose analizuojamo laikotarpio bylose (C-21/14 P, *Komisija v. Rusal Armenal*¹²³⁴), kuriose buvo sprendžiami klausimai dėl antidempingo muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms. Joje, aiškinant ES priimtų muitų teisės aktų normas, jau buvo akcentuota būtinybė individualiai vertinti kiekvieno gamintojo situaciją prekybos apsaugos muitų nustatymo tikslu, tuo atveju, kai jis yra įsteigtas valstybės kontroliuojamos (ne rinkos) ekonomikos valstybėje, arba, atsižvelgiant į aktualią terminologiją, įtvirtintą reglamentu (ES) Nr. 2017/2321 apibrėžtuose pakeitimuose – valstybėje, kurioje esama didelių iškreipimų, labai veikiančių laisvąją rinką¹²³⁵. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog pasiūlymai ir įžvalgos dėl galimo teisi-
nio reguliavimo tobulinimo (įtvirtinant nuostatą, jog Komisija privalo pagrįsti aplinkybes,

1227 Byla C-249/10 P, *Brosmann Footwear (HK) and Others v Council*, *supra* note, 625.

1228 Byla C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, *supra* note, 625.

1229 *Ibid.*, 108-109 punktai.

1230 *Ibid.*, žr. 70 ir 107 punktus

1231 „Regulation on shoes from China and Vietnam partially annulled“, *EU Focus* 341 (2016): 4.

1232 „reglamentų [...] nuostata siekiama atitinkamos šalyse atsiradusiems rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančioms įmonėms gauti statusą, atitinkantį jų individualią situaciją, o ne bendrą situaciją visoje šalyje, kurioje jos įsteigtos“; žr. sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, *op. cit.*

1233 Byla C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, *supra* note, 625.

1234 Byla C-21/14 P, *Komisija v. Rusal Armenal*, *supra* note, 625.

1235 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15 (žr. reglamento 1 str.).

susijusias su valstybės esminiu poveikiu konkrečiam gamintoju) šioje srityje jau buvo pateikti analizuojant byloje C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, pateiktų išaiškinimų teisinę reikšmę¹²³⁶. Kita vertus, aptariamoje byloje C-659/13 suformuluotų precedentų pobūdis¹²³⁷ leidžia klausimą dėl galiojančio teisinio reguliavimo formuluočių tinkamumo kiek platesniu aspektu, t. y. ar esamos procedūrinės taisyklės sudaro sąlygas antidempingo tyrimo metu pasinaudoti rinkos ekonomikos statusu visiems suinteresuotiems subjektams (gamintojams), kai Komisija apriboja tyrimo mastą (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 str.¹²³⁸)? Pagal galiojančią teisinį reguliavimą, įtvirtintą Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 straipsnio 3 dalyje, „tais atvejais, kai tyrimo mastas yra ribojamas pagal šį straipsnį, individualus dempingo skirtumas vis dėlto nustatomas kiekvienam iš pradžių neatrinktam eksportuotojui ar gamintojui, kuris pateikia reikalingą informaciją per šiame reglamente nurodytus terminus, išskyrus atvejį, kai eksportuotojų ar gamintojų yra tiek daug, kad individualūs nagrinėjimai pernelyg apsunkintų tyrimą ir trukdytų užbaigti jį laiku“¹²³⁹. Akivaizdu, jog ši nuostata neįpareigoja Komisijos ištirti visų individualių gamintojų atvejų (veiklos sąlygų) ir nustatyti jiems individualių antidempingo muitų, taip pat neįpareigoja išnagrinėti visų jų pateiktų reikalavimų dėl rinkos ekonomikos statuso¹²⁴⁰, kadangi tokio tyrimo apimtis gali būti ribojama atsižvelgiant į eksportuotojų ar gamintojų daugeto (apsunkinančio tyrimą) egzistavimą.

Kita vertus, būtina pastebėti, jog labai panaši nuostata yra įtvirtinta ir PPO teisėje, kur PPO susitarime dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo (6 str. 10 d. 2 p.) numatyta, kad „tais atvejais, kai institucijos apriboja tyrimą [...] jos vis tiek turi nustatyti individualų (atskirą) dempingo lygį (maržą) bet kuriam eksportuotojui ar gamintojui, [...] išskyrus tuos atvejus, kai eksportuotojų ar gamintojų yra taip daug, kad individualus (atskiras) nagrinėjimas institucijoms labai tyrimą suvaržytų ir trukdytų laiku baigti“¹²⁴¹. Taigi, akivaizdu,

1236 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

1237 Šiuo aspektu ypač atkreiptinas dėmesys į analizuojamoje byloje C-659/13 priimto sprendimo 132 ir 133 punktus, kuriuose nurodoma, kad „jei Taryba ir Komisija galėtų eksportuojančiam gamintojui [...] taikyti visai šaliai nustatytą antidempingo muitą apskaičiuotą pagal atrinktų eksportuojančių gamintojų vidutinį svertinį dempingo skirtumą, prieš tai nepriėmusios sprendimo dėl tokio eksportuojančio gamintojo pateikto prašymo, tai šioms institucijoms leistų traktuoti šį eksportuojantį gamintoją taip pat kaip ir tuos, kurie buvo atrinkti, nors pastarųjų situacija *a priori* skiriasi“ ir „tokio traktavimo negalima pateisinti tuo, kad tyrime dalyvauja daug šalių“; sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, *supra* note, 608.

1238 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1239 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15, žr. reglamento 17 straipsnio 3 dalį.

1240 Atsižvelgiant į Reglamente (ES) Nr. 2017/2321 įtvirtintus Reglamento (ES) 2016/1036 pakeitimus (2 str. 6a dalies „a“ punkto 3 pastraipa), kiekvieno eksportuotojo ir gamintojo, veikiančio valstybėje, kurios rinkoje gali būti didelių iškreipimų, vertinimas atliekamas „nedarant poveikio 17 straipsniui“; „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1241 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio

kad ir PPO teisėje neabejotinai pripažįstama galimybė riboti antidempingo tyrimų apimtį bei individualių muitų nustatymą, jei šios priemonės užtikrintų tinkamą tyrimo atlikimą bei padėtų išvengti jo nepagrįsto suvaržymo. Todėl, autoriaus nuomone, įvertinus šį teologinį aspektą, Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 straipsnio 3 dalies nuostatų taikymas specifinėse situacijose galėtų būti pripažįstamas pagrįstu bei teisėtu¹²⁴². Tačiau šiuo atveju atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad PPO teisė įtvirtina kai kurias kitas procedūrinės tyrimo apribojimo (netaikant individualaus (atskiro) importuotojų ar gamintojų vertinimo) garantijas, kurios Reglamente (ES) Nr. 2016/1036 nėra tiesiogiai numatytos. Pavyzdžiui, PPO susitarime dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo (6 str. 10 d. 2 p.) taip pat teigiama, kad „(eksportuotojams ir gamintojams – *aut. p.*) turi būti palikta galimybė savanoriškai pateikti atsakymus“, be to, pagal šio susitarimo 6 straipsnio 10 dalies 1 punktą, „pageidautina, kad *bet kokia eksportuotojų, gamintojų, importuotojų ar prekės rūšių atranka* (išskirta autoriaus – *aut. p.*) [...] būtų daroma konsultuojantis su tiriamaisiais eksportuotojais, gamintojais ar importuotojais ir gavus jų sutikimą“¹²⁴³. Tokiu būdu, pagal PPO teisę, tiriamųjų subjektų atranka turėtų vykti išankstinių konsultacijų būdu, suteikiant galimybę suinteresuotiems asmenims pateikti savo atsakymus ar paaiškinimus atrankos eigoje. Šiuo aspektu būtina pažymėti, jog tą patį atrankos klausimą reguliuojančio Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 straipsnio 2 dalis numato, kad „galutinį sprendimą dėl šalių, produktų tipų ar sandorių atrankos pagal išdėstytas atrankos nuostatas priima Komisija, nors pirmenybė teikiama atrankai, atliekamai konsultuojantis su atitinkamomis šalimis ir gavus jų sutikimą“¹²⁴⁴. Sistemaiškai aiškinant šią teisės normą galima pastebėti, kad ji skiriasi nuo nurodyto PPO teisėje įtvirtinto teisinio reguliavimo, kadangi joje akcentuojama, kad galutinį sprendimą dėl atrankos būdo priima Komisija (vienasmeniškai), o atranka konsultacijų būdu (dalyvaujant šalims) apskritai nėra numatoma kaip privalomas tyrimo etapas (taikoma tik Komisijos nuožiūra). Dėl šios priežasties, autoriaus nuomone, būtų tikslinga patikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 straipsnio 2 dalies formuluotę, išdėstant ją kitaip ir numatant, kad „bet kokia eksportuotojų, gamintojų, importuotojų ar prekės rūšių atranka atliekama pirmiausia konsultuojantis su tiriamaisiais eksportuotojais, gamintojais

įgyvendinimo“, *supra* note, 607.

- 1242 Tokia išvadą galima daryti ir įvertinus TT praktiką kitose tiriamo laikotarpio bylose dėl antidempingo muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms, kurioje konstatuojama, jog pagal Antidempingo reglamento 17 straipsnį, atsižvelgiant į didelį tyrime dalyvaujančių nagrinėjamųjų šalių eksportuojančių gamintojų, Sąjungos gamintojų ir importuotojų skaičių, Sąjungos institucijos, neviršydamos joms suteiktos vertinimo diskrecijos, gali remtis pavyzdžių atrinkimo technika ir vykdyti įmonių atranką, atrinkdamos statistiškai tinkamus subjektus arba atranką vykdymas pagal didžiausią tipišką produkcijos, pardavimo ar eksporto apimtį, kurią galima pagrįstai iširti per turimą laiką. Žr. bylas C-349/16, T.KUP SAS v. Belgische Staat, 2017 EU:C:2017:469, 23-24, 30 punktus; C-687/13, Fliesen-Zentrum Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Regensburg, *supra* note, 1211, 86-87, 93 punktai.
- 1243 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.
- 1244 „Tarybos reglamentas (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 575; „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

ar importuotojais ir gavus jų sutikimą bei suteikus galimybę pateikti atsakymus, jei tokios šalys iš anksto praneša apie save ir sudaro galimybes gauti pakankamą kiekį informacijos per tris savaites nuo tyrimo pradžios, kad būtų galima pasirinkti tipišką atranką. Galutinį sprendimą dėl šalių, produktų tipų ar sandorių atrankos pagal išdėstytas atrankos nuostatas priima Komisija, atsižvelgdama į jai pateiktus šalių atsakymus¹²⁴⁵. Toks teisinis reguliavimas padėtų geriau užtikrinti vienodo požiūrio į tyrimo dalyvaujančias šalis (subjektus), kuriems gali būti nustatyti antidempingo muitai, principą (į kurį atkreipė dėmesį TT ir analizuojamoje byloje C-659/13, *C&J Clark International*¹²⁴⁵), bei užtikrintų joms vienodą galimybę įrodinėti rinkos ekonomikos statuso taikymo būtinybę privalomų išankstinių konsultacijų metu.

Kartu tenka pastebėti, jog tiek byloje C-659/13, *C&J Clark International*¹²⁴⁶, tiek ir kitose susijusiose analizuojamoje byloje C-21/14 P, *Komisija v. Rusal Armenal*¹²⁴⁷, kurioje taip pat buvo keliamas klausimas dėl iš ne rinkos ekonomikos valstybių (*inter alia* Kinijos Liaudies Respublikos) dempingo kaina importuotų prekių normaliosios vertės nustatymo ir rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančios įmonės statuso suteikimo ieškovei Rusal Armenal ZAO, iškilo ir kitų fundamentalių problemų, susijusių su PPO teisės taikymu bei ES priimtų muitų teisės aktų aiškinimu remiantis PPO teise. Šiose bylose taip pat buvo kvestionuojama ar apskritai ES turėjo teisinį pagrindą, pripažinusi tiriamą trečiąją valstybę ne rinkos ekonomikos valstybe, tokiu atveju skaičiuoti prekės normaliąją vertę ne pagal jos vidaus kainas, bet pagal kitos atitinkamos trečiosios rinkos ekonomikos valstybės duomenis (*inter alia* prekės kainą jos vidaus rinkoje), kaip tai numatė ES reglamentų Nr. 384/96, Nr. 1225/2009 ir Nr. 2016/1036 2 straipsnio 7 dalis¹²⁴⁸. Ieškovai šiose bylose apeliavo į tai, kad GATT susitarimo VI straipsnio 1-2 dalis ir PPO susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 2 straipsnis tokias galimybes nenumato¹²⁴⁹, išskyrus atvejį numatytą GATT susitarimo I priedo pastaboje dėl VI straipsnio (1 d. 1 p.): „importuojant prekes iš šalies, kurioje yra visiška ar iš esmės visiška prekybos monopolija ir kurioje visas kainas nustato valstybė, [...] tokiu atveju importuojančiajai šaliai gali tekti atsižvelgti į tai, kad griežtas lyginimas su tos šalies vidaus kainomis ne visada yra tikslingas“¹²⁵⁰. Šiuo atveju, pasitelkiant pažodinį (implicitinį) nurodytų PPO teisės nuostatų aiškinimą, galima daryti išvadą, jog lyginimas su eksportuojančios valstybės vidaus kainomis gali būti netaikomas tais atvejais, kai tokios eksportuojančios ne rinkos ekonomikos valstybė „yra visiška ar iš esmės visiška prekybos monopolija“ ir joje „visas kainas nustato valstybė“¹²⁵¹, t. y. šiuo atveju

1245 Sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, *C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs* ir *Puma SE Hauptzollamt Nürnberg*, *supra* note, 608, taip pat žr. bylą C-149/10, *Zoi Chatzi v. Ypourgos Oikonomikon*, 2010 E.C.R. I-08489, 43 punktą.

1246 Sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, *C & J Clark International Ltd prieš Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs* ir *Puma SE Hauptzollamt Nürnberg*, *op. cit.*

1247 Byla C-21/14 P, *Komisija v. Rusal Armenal*, *supra* note, 625.

1248 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1249 Byla C-21/14 P, *Komisija v. Rusal Armenal*, *supra* note, 625, 21 punktą; sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, *C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs* ir *Puma SE Hauptzollamt Nürnberg*, *supra* note, 608, 80 punktą.

1250 „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10.

1251 Šią aplinkybę pažymėjo ir pats Teisingumo Teismas sprendime byloje C-21/14 P, žr. byla C-21/14

būtiną papildomai įrodyti ir šių požymių egzistavimą (būtent jis ir buvo kvestionuojamas pastaraisiais atvejais). Tačiau, kaip pastebima ir teisės doktrinoje, nors TT yra išaiškines, kad sprendžiant ginčus, kilusius antidempingo muitų reglamentavimo srityje, tiesioginis PPO teisės taikymas yra galimas¹²⁵² ir tai paprastai siejama su atvejais, kai teisės aktų leidėjas išreiškė norą Sąjungos teisėje įgyvendinti konkrečius įsipareigojimus, prisiimtus pagal PPO susitarimus¹²⁵³, komentuojamose bylose jis vis atsisakė tiesiogiai remtis nurodytomis PPO susitarimų normomis. Šiuo konkrečiu atveju buvo akcentuota, kad „reglamento (t. y. Tarybos reglamento (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių, vėliau pakeisto Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1225/2009 bei Tarybos ir Parlamento reglamentu Nr. 2016/1036 – *aut. p.*) nuostata negali būti laikoma priemone, skirta konkrečių įsipareigojimų, prisiimtų pagal PPO susitarimus, įgyvendinimui užtikrinti Sąjungos teisinėje sistemoje“, nes joje „aiškiai išreiškiama Sąjungos teisės aktų leidėjo valia šioje srityje nustatyti tik Sąjungos teisinei sistemai būdingą tvarką“¹²⁵⁴. Kitaip tariant, TT įžvelgė tą aplinkybę, jog „antidempingo susitarime nėra specialių normų dėl tokios šalių (t. y. ne rinkos ekonomikos valstybių, neatitinkančių GATT susitarimo I priedo pastaboje dėl VI straipsnio nurodytų požymių, ir laikytinų „pereinančioms prie rinkos ekonomikos šalims“¹²⁵⁵ – *aut. p.*) kategorijos“¹²⁵⁶, todėl ES turėjo teisę nustatyti joms specialų teisinį reguliavimą. Svarbu akcentuoti, jog labai panaši TT nuomonė šiuo klausimu buvo pakartota ir kitoje analizuojamo laikotarpio byloje dėl antidempingo muitų taikymo Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms (byla C-511/09 P, *Dongguan Nanzha Leco Stationery*), kurioje priimtame sprendime pabrėžiama, jog specialią tokioms valstybėms taikytiną antidempingo muitų apskaičiavimo metodologiją apibrėžiančios ES reglamentų normos negali būti aiškinamos taip, kad tokiu „aiškinimu būtų pasikėsinta į Sąjungos institucijų diskreciją nustatant normaliąją vertę šalyse, kuriose nėra rinkos ekonomikos“¹²⁵⁷.

Autoriaus nuomone ši TT pozicija vertintina prieštaringai, nes nors, viena vertus, Teismas formaliai atsisakė vertinti ES teisės aktų teisėtumą PPO teisės atžvilgiu (kas gali būti laikoma pateisinama, ypač argumentuojant ES teisinės autonomijos užtikrinimo aspektu¹²⁵⁸), jis vis tik kartu pats vien tik savo nuožiūra *ex officio* išaiškino ir galimą PPO

P, Komisija v. Rusal Armenal, *supra* note, 625, 50 punktas.

1252 Eric Pickett and Michael Lux, „The Status and Effect of WTO Law Before EU Courts“, *Global Trade and Customs Journal* 11, 10 (2016): 408.

1253 Žr. pvz. bylą 69/89, *Nakajima All Precision Co. Ltd v. Council of the European Communities*, E.C.R. 1991 I-2069, 29–32 punktus; C-76/00 P, *Petro tub ir Republica v. Council*, 2003 E.C.R. I-00079, 55 ir 56 punktus; C-401/12 P – C-403/12 P, *Taryba ir kt. v. Vereniging Milieudefensie ir Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht*, 2015 EU:C:2015:4, 59 punktą.

1254 Byla C-21/14 P, *Komisija v. Rusal Armenal*, *op. cit.*, 48 ir 50 punktai; sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, *C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg*, *op. cit.*, 91 punktas.

1255 Tokį terminą ES Komisija pasiūlė vartoti byloje C-21/14 P; žr. byla C-21/14 P, *Komisija v. Rusal Armenal*, *supra* note, 849, 34 punktas.

1256 *Ibid.*, žr. 50 punktą.

1257 Byla C-511/09 P, *Dongguan Nanzha Leco Stationery v. Tarybą*, 2011 E.C.R. I-10625, 33 punktas.

1258 Žr. Jan Willem van Rossem, „The EU at Crossroads“, in *International Law as the Law of the European Union*, Enzo Cannizzaro, Peolo Palchetti and Ramses A. Wassef (eds.) (Leiden, the Netherlands: Koninklijke Brill NV, 2012), 65-66, 72.

teisės taikymo sritį (jos taikymo aprėptį), kas ypač akivaizdu įvertinus tą aplinkybę, jog aiškinant PPO teisę šiuo atveju buvo netgi atsisakyta remtis ir PPO ginčų sprendimo institucijų priimtais sprendimais¹²⁵⁹. Akcentuotina, jog būtent ši formali argumentacija dėl galimo PPO teisės aiškinimo, kuriuo buvo nuspręsta, jog PPO teisė leidžia nustatyti specialią antidempingo muitų taikymo tvarką „pereinančioms prie rinkos ekonomikos šalims“, kurios neturi visų rinkos ekonomikos požymių) yra kritikuotina dėl kelių priežasčių. Visų pirma, akivaizdu, jog atsižvelgiant tiek ir į pačioje PPO teisės eksplicitiškai suformuluotas nuostatas¹²⁶⁰, tiek ir tarptautinės teisės doktrinoje išsakomus vertinimus (pavyzdžiui, profesorius J. H. Jackson nuomonę¹²⁶¹), PPO susitarimų nuostatų aiškinimas yra pirmiausia priskiriamas PPO ginčų sprendimo institucijoms, kurios „prisideda prie šalių narių pagal apibrėžtąsias sutartis priimtų teisų ir įsipareigojimų apsaugos ir padeda išaiškinti tų sutarčių galiojančias nuostatas pagal priimtas viešosios tarptautinės teisės aiškinimo taisykles“¹²⁶². Tačiau, nors ankstesnėje PPO ginčų nagrinėjimo praktikoje ir buvo priimta sprendimų, kuriuose buvo pripažinta ES teisė lanksčiai reguliuoti kai kuriuos antidempingo muitų nustatymo metodologijos elementus „pereinamosios“ ar “ne rinkos ekonomikos“ valstybių atžvilgiu¹²⁶³, TT analizuojamose bylose nenustatinėjo ar ES priimtuose muitų teisės aktuose įtvirtintos taisyklės ir jų taikymo sąlygos atitinka šiuos konkrečius PPO ginčų sprendimo institucijų suformuotus precedentus. Būtina dar kartą pastebėti, jog, kaip jau buvo minėta, PPO teisėje (GATT susitarime ir Sutartyje dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo¹²⁶⁴) apskritai nėra įtvirtinta jokių eksplicitiškai suformuluotų teisės normų, tiksliau apibrėžiančių rinkos ekonomikos valstybės sąvoką ir jos elementus (vartojama tik „šalies, kurioje yra visiška ar iš esmės visiška prekybos monopolija ir kurioje visas kainas nustato valstybė“ sąvoka). Be to, aplinkybė, jog egzistuoja objektyvūs neišskumai apibrėžiant „rinkos ekonomikos“ valstybių statusą ir jo taikymo pasekmes patvirtina ir tai, kad pačios ES teisinis reguliavimas šioje srityje pastaruoju metu buvo ne kartą koreguojamas (reglamentais (ES) 2016/1036 ir 2017/2321¹²⁶⁵). Todėl akivaizdu, kad šių sąvokų tiksliam

1259 Žr. sujungtas bylas C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, *supra* note, 608, 97-100 punktai.

1260 Žr. Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 2 priedą, Susitarimą dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos, *supra* note, 364.

1261 Daniel Bethlehem et al., *supra* note, 75: 30, 45-53.

1262 Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 2 priedas, Susitarimas dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos, *op. cit.* (žr. susitarimo 3 str. 2 d.). Pažymėtina, jog šią nuostatą, kaip suteikiančią teisę būtent PPO institucijoms kurti nuoseklią ir nuspėjamą jurisprudenciją, kuri paaiškintų valstybių narių teises ir pareigas pagal aptariamus PPO susitarimus, interpretavo ir PPO Apeliacinis komitetas byloje *US - Stainless Steel (Mexico)*, žr. PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą United States - Final Anti-Dumping Measures on Stainless Steel from Mexico, WT/DS344/AB/R (2006). Priimta 2008 m. balandžio 30 d., 161 punktas.

1263 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaitą byloje European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China, *supra* note, 584; 7.556-7.557, 7.92 punktai; PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje European Communities – Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China, WT/DS397/AB/R., *supra* note, 592; 290, 354 punktai.

1264 „Bendrasis susitarimas „Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)“, *supra* note, 10; taip pat žr. „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedą, Sutartį dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.

1265 Pavyzdžiui, reglamentu 2016/1036 (kaip ir ankstesniu reglamentu 1225/2009) Kinijos Liaudies Respublika buvo imperatyviai priskirta ne rinkos ekonomikos valstybių kategorijai ir numatyta jos

turiniui atskleisti būtina atlikti detalesnę PPO teisės aiškinimą¹²⁶⁶ ir pasitelkti papildomus teisės aiškinimo metodus, kuriuos taikyti pirmiausia yra įgaliotos būtent PPO ginčų sprendimo institucijos, o ne PPO narių teisminės institucijos (nagrinėjamu atveju - TT).

Antra, autoriaus nuomone, analizuojamose TT bylose išsakytas požiūris ne visiškai atitinka ir paties TT naujausią praktiką dėl būtinybės aiškinti ES teisę, remiantis *inter alia* ir PPO teisės nuostatomis (vadinamoji „nuoseklaus aiškinimo“ (*angl.* „consistent interpretation“) doktrina)¹²⁶⁷, įskaitant ir pačius PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimus¹²⁶⁸. Tokio aiškinimo svarba buvo akcentuota ir naujausiose (2017 m. išnagrinėtose) TT bylose, kuriose taip pat buvo nagrinėjami ginčai dėl antidempingo muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms¹²⁶⁹. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, ir įvertinus,

---

atžvilgiu taikyti antidempingo muitų nustatymo metodologiją pagrįstą tiriamų produktų kainomis trečiojiose rinkos ekonomikos valstybėse (reglamentų 2 str. 7 d. „b“ p.), o reglamentu 2017/2321 įtvirtintais pakeitimais (reglamento 1 str. 1 d. 1 p.) Kinijos Liaudies Respublikos priskyrimas analogiškai valstybių grupei paliktas Komisijos diskrecijai ir taikytina antidempingo muitų nustatymo metodologija yra grindžiama produkto gamybos ir pardavimo sąnaudomis, žr. „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

- 1266 Tai patvirtina ir šiuo klausimu 2016 m. inicijuotas ES ir Kinijos Liaudies Respublikos prekybinis ginčas dėl specialios antidempingo muitų nustatymo metodologijos taikymui Kinijos Liaudies Respublikos, kaip „ne rinkos ekonomikos“ valstybės, atžvilgiu, žr. PPO bylą *DS516: European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies*; disertacijos priedas Nr. 5.
- 1267 Ši doktrina, įpareigojanti aiškinti atitinkamas teisės normas taip, kad jos atitiktų supranacionalinę teisę, įskaitant ir tuos atvejus, kai ji negali būti taikoma tiesiogiai, tradiciškai buvo taikoma apibrėžiant santykį tarp nacionalinės ir ES teisės, tačiau paskutiniu metu vis plačiau pradėta taikyti aiškinant santykį tarp ES ir tarptautinės teisės (*inter alia* tarptautinės prekybos/PPO teisės), žr. Andreas Sennekamp and Isabelle Van Damme, „A practical perspective on treaty interpretation: the Court of Justice of the European Union and the WTO dispute settlement system,“ *Cambridge Journal of International and Comparative Law* 3, 2 (2014): 494-495; Saida el Boudouhi, *supra* note, 291: 293; Michelle Q. Zang, „Shall We Talk? Judicial Communication between the CJEU and WTO Dispute Settlement“, *European Journal of International Law* 28, 1 (2017): 287.
- 1268 Būtina pažymėti, jog ilgą laiką ESTT pozicija dėl galimybės remtis PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimais aiškinant ES priimtus muitų teisės aktus (neigiamai įvertinus PPO teisės tiesioginio taikymo galimybę) buvo apibūdinama tik kaip „prislopintas dialogas“ (*angl.* „muted dialogue“), t. y. išvengti neatitikimų PPO teisės atžvilgiu buvo siekiama nesiremiant PPO institucijų sprendimais, tačiau pateikiant savo interpretaciją, kuri atitiktų šiuos sprendimus, žr. Marco Bronckers, *supra* note, 454: 890; Inga Daukšienė, *supra* note, 159: 917. Kita vertus, pastaruoju metu ši pozicija (bent jau praktiniu lygmeniu) transformuojasi, ką patvirtina ir autoriaus identifikuotos tendencijos, žr. disertacijos 3.3 poskyrį.
- 1269 Pavyzdžiui, byloje C-511/13 P, *Philips Lighting*, Teisingumo Teismas pabrėžė, jog sąvoka „Bendrijos pramonė“ (vartojama ES teisėje (antidempingo muitų taikymą apibrėžiančiuose reglamentuose)) turi būti aiškinama „laikantis 1994 m. Antidempingo sutarties“. Be to, Generalinio Advokato Yves Bot išvadoje, pateiktoje šioje byloje, šios sąvokos aiškinimas buvo tiesiogiai susietas su PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimų (bylose *WT/DS241/R: Argentina — Definitive Anti-Dumping Duties on Poultry from Brazil*, *WT/DS397/AB/R: European Communities — Definitive Anti-*

jog ES teisinio reguliavimo principinės nuostatos¹²⁷⁰ ir bendra oficialiai deklaruojama TT pozicija dėl PPO teisės tiesioginio taikymo ir galimybės ja tiesiogiai remtis Sąjungos teismuose kol kas nesikeičia¹²⁷¹, būtent platesnis rėmimasis nuoseklaus aiškinimo doktrina galėtų padėti efektyviau spręsti praktines PPO ir ES priimtų muitų teisės aktų (*inter alia* antidempingo muitų srityje) santykio problemas kartu išvengiant platesnės ir kardinalios teisinės reformos šioje srityje¹²⁷². Autoriaus vertinimu, akivaizdu, jog tikslinga ir ES priimtuose muitų teisės aktuose teisiškai įtvirtinti, kad Sąjungos institucijos privalo atsizvelgti į PPO ginčų sprendimo institucijų praktika - tai būtų galima laikyti bent daliniu aprašomos problemos sprendimas bandant suderinant PPO ir ES teises sistemas¹²⁷³. Šiuo metu

---

Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China) išvadomis ir jų argumentais, žr. Generalinio Advokato Yves Bot išvadą byloje C-511/13 P, Philips Lighting Poland SA, Philips Lighting BV prieš Tarybą, 2015 EU:C:2015:206, 132-139 punktai.

- 1270 Pavyzdžiui, 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendime 94/800/EB, kuriuo Europos Bendrijos vardu patvirtinti PPO susitarimai (sutartys), nurodoma, jog „Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties, įskaitant jos priedus, pobūdis neleidžia tiesiogiai ja remtis Bendrijos arba valstybių narių teismuose“ (sprendimo preambulės 15 pastraipa); žr. „1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimą 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausanti klausimui“, *supra* note, 459.
- 1271 Pažymėtina, jog vertinant 2017 m. laikotarpį, autoriaus nebuvo identifikuota naujų TT bylų (tiriamų bylų kategorijoje), kuriose eksplicitiškai būtų pasisakyta šiuo klausimu, tačiau jau minėto sprendimo byloje C-21/14 P, Rusal Armenal, 39 punkte, Teisingumo Teismas nurodė, jog nėra pagrindo pripažinti, kad „užduotis užtikrinti Sąjungos teisės suderinamumą su PPO taisyklėmis tiesiogiai priklauso Sąjungos teismui“; byla C-21/14 P, Komisija v. Rusal Armenal, *supra* note, 849. Papildomai atkreiptinas dėmesys, jog nors Lietuvos Respublikoje nacionaliniai teismai (Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas) laikėsi ir kito požiūrio šiuo klausimu (*inter alia* tiriamoms kategorijoms priskiriamose bylose, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6), naujausia jų praktika rodo, jog grįžtama prie tradicinės TT doktrinos šiuo klausimu (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinę bylą A-602-1447/2013). Kita vertus, kartu pastebėtina ir tai, jog nacionalinių teismų praktikoje Lietuvos Respublikoje iki 2017 m. nebuvo identifikuota nagrinėtų mokestinių ginčų būtent dėl antidempingo muitų taikymo, kuriuose būtų keliamas PPO teisės tiesioginio taikymo klausimas ar ES arba nacionalinių teisės aktų aiškinimo remiantis PPO teise problema, žr. Gediminas Valantiejus and Saulius Katuoka, *supra* note, 455; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-602-1447/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/775886>.
- 1272 Akcentuotina, jog griežtas PPO teisės tiesioginio taikymo ribojimas buvo ne kartą kritikuojamas ir siūlomi įvairūs jo peržiūros variantai, pavyzdžiui, dėl PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimų tiesioginio taikymo galimybės pripažinimo; asmens teisės reikalauti iš Sąjungos atlyginti žalą, jei patyrė nuostolių dėl PPO taisyklių pažeidimo įtvirtinimo; Sąjungos institucijų teisės aktų, kuriais sprendžiami tarptautinės prekybos reguliavimo klausimai, priėmimo procedūrų tobulinimo ir kt. Žr. Inga Daukšienė, *supra* note, 159; 917-918; Sideek M. Seyad, „Current developments in the enforcement of WTO rulings under EU law“, *International Trade Law & Regulation* 21, 4 (2015): 114; Tamara Perišin, „EU regulatory policy and world trade - should all EU institutions care what the world thinks?“, *European Constitutional Law Review* 11, 1 (2015): 119-120.
- 1273 Panašaus požiūrio tradiciškai laikėsi ir kiti autoriai, pavyzdžiui, Antonis Antoniadis, „The European Union and WTO Law: A Nexus of Reactive, Coactive, and Proactive Approaches“, *World Trade Review* 45 (2007): 74; Panos Koutrakous, *EU International Relations Law* (Oxford: Hart Publishing, 2006), 288; Julien Chaisse, „Deconstructing the WTO Conformity Obligation: a Theory of Compliance as a Process“, *Fordham International Law Journal* 38, 57 (2015): 73-74 ar net pačios PPO institucijos, žr. PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaitą byloje United States Sections 301 310 of the Trade Act of 1974, 7.41, WT/DS 152/R. Priimta 1999 m. gruodžio 22 d.

panašaus pobūdžio nuostatos yra minimos Reglamento (ESI) 2016/1036 preambulėje (4 punkte), todėl būtų aktualu jas patikslinti, nurodant jog „siekiant išlaikyti Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (toliau – GATT) nustatytų teisių ir įsipareigojimų pusiausvyrą, Sąjunga, taikydama 1994 m. Susitarimo dėl antidempingo taisyklės, turi atsižvelgti į tai, kaip tas taisyklės aiškina pagrindiniai Sąjungos prekybos partneriai ir PPO ginčų sprendimo institucijos (išskirta ir papildomai siūloma įtraukti autoriaus – aut. p.)“¹²⁷⁴.

Analizuojant antrąją tiriamo laikotarpio bylą, kurioje pareiškėjai ginčijo ES aktus (reglamentus) dėl antidempingo muitų nustatymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamoms prekėms, kategoriją¹²⁷⁵, atkreiptinas dėmesys, kad jose buvo nagrinėjamos situacijos, susijusios su žalos, kaip esminės sąlygos antidempingo muitų nustatymui, vertinimu (žr. pavyzdžiui, bylą C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*¹²⁷⁶). Šiuo klausimu akcentuotina, kad Komisija gali nustatyti antidempingo priemones tik jeigu importas dempingo kaina daro žalą Sąjungos pramonei o pagal ES Antidempingo reglamentus žala suprantama kaip materialinė žala Bendrijos pramonei, kaip materialinės žalos grėsmė arba kaip materialinės kliūtys pramonei kurtis¹²⁷⁷. Kita vertus, pastebėtina, jog teisės doktrinoje akcentuojama, kad tiek ES priimtuose muitų teisės aktuose, tiek ir PPO teisėje (PPO susitarimuose tradiciškai nėra (nebuvo) pateikiamas tikslus materialinės žalos sąvokos apibrėžimas¹²⁷⁸. Tačiau, aiškinant šią sąvoką doktrininio požiūriu pabrėžiama, kad nustatant materialinės žalos faktą būtina atsižvelgti į: (i) importo dempingo kaina apimtį; (ii) importo dempingo kaina poveikį panašių produktų kainoms Sąjungos vidaus rinkoje; ir (iii) su tuo susijusį importo dempingo kaina poveikį Sąjungos pramonei¹²⁷⁹. Autoriaus vertinimu, akivaizdu, jog šie tradiciniai kriterijai yra labiau tinkami siekiant retrospektyviai įvertinti jau objektyviai padarytą (esamą) materialinę žalą, nes nėra prognostinio pobūdžio (nėra nukreipti į ateitį). Prognostinio pobūdžio kriterijai materialinės žalos grėsmei įvertinti yra apibrėžti PPO susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 3 straipsnio 7 dalyje¹²⁸⁰ bei pakartoti šiuo metu galiojančio ES reglamento 2016/1036 “Dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių” 3 straipsnio 9 dalyje¹²⁸¹. Tačiau šis kriterijų sąrašas apima daugiau vertinamojo pobūdžio sąvokas, pavyzdžiui, “*tikimybė* (išskirta autoriaus – aut. p.), kad importas žymiai didės”, “eksportuotojo pajėgumų žymus (išskirta autoriaus – aut. p.) didėjimas” ar “*ženklus* (išskirta autoriaus – aut. p.) kainų nu-

1274 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1275 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

1276 Byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *supra* note, 903.

1277 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.* (3 straipsnio 1 dalis).

1278 Žr. pvz. Juozas Radziukynas ir kt., *supra* note, 10: 201; Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *supra* note, 12: 213.

1279 Van Bael & Bellis, *supra* note, 116: 212.

1280 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“ *supra* note, 607.

1281 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

smukdymas". Būtent dėl šios priežasties, kaip pastebi ir prof. A. F. Lowenfeld, vadovavimasis minėtais kriterijais taikant antidempingo muitus gali nulemti tai, jog „atleidimas (nuo antidempingo muitų – *aut. p.*) dėl žalos grėsmių gali būti siejamas su spėliojimu, o ne patikrintais faktais“¹²⁸². Panašios nuomonės laikosi ir kiti mokslininkai, pavyzdžiui, E. Vermulst, kurie taip pat nurodo, jog dėl nurodytų teisinės prigimties ypatumų žalos grėsmės instituto taikymas antidempingo tyrimuose yra tik spėjamojo/hipotetinio pobūdžio¹²⁸³. Todėl galima pagrįstai tikėtis, jog analizuojama byla artimiausiu metu nebus vienintelis ginčijamas atvejis, kuomet Komisija pradėjo antidempingo tyrimą dėl ateityje kylančios žalos grėsmės egzistavimo. Akivaizdu, jog tokios ginčų situacijos gali kilti pakartotinai ir dėl tos priežasties, jog yra pastebima bendra tendencija, kad Sąjungos vidaus rinkoje veikiantys gamintojai į galimą dempingą dažniausiai reaguoja ir prašymus atlikti dėl jo tyrimą kompetentingoms Sąjungos institucijoms teikia operatyviai ir tikisi jų efektyvios reakcijos, kol vidaus pramonei dar nėra padaryta neatitaisoma žala¹²⁸⁴.

Aptariant TT išaiškinimus byloje Nr. C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*, galima pastebėti, kad praktiniai sunkumai, susiję su tokio tyrimo inicijavimu ir vykdymu, lemia tai, jog galutinio sprendimo priėmimas ir tinkamas argumentavimas šiuo specifiniu atveju yra itin sudėtingas, ypač, kiek tai susiję su materialinės žalos grėsmės egzistavimo įvertinimo atlikimu ir jam taikytinų reikalavimų įgyvendinimu. Iš esmės, remiantis TT nuomone, materialinės žalos grėsmės nustatymas turėtų „būti paremtas faktais, o ne vien prielaidomis, spėjimais ar neaiškiais perspektyvomis“, o aplinkybės, kurioms esant dempingas lemtų žalą, turėtų būti aiškiai numatomos ir neišvengiamos¹²⁸⁵. Tokios aplinkybės ir faktai turėtų būti nustatomi vertinant kompleksą (visumą) ekonominių rodiklių, kurie apibūdina Sąjungos pramonės būklę¹²⁸⁶ ir siekiama išnagrinėti ar numatomos žalos atsiradimą „iš tikrųjų lemia importas dempingo kaina“, o ne kiti tuo pat metu egzistuojantys veiksniai, pavyzdžiui, paklausa sumažėjimas¹²⁸⁷. Kitaip tariant, analizuojamoje byloje, kaip ir kitose to paties laikotarpio bylose¹²⁸⁸, įskaitant ir bylas dėl antidempingo muitų taikymo Rusijos Federacijos kilmės prekėms¹²⁸⁹, TT atkreipė dėmesį į tai, jog pagal Antidempingo reglamento 3 straipsnio 7 dalį¹²⁹⁰ privaloma numatomą žalą, kurią lemia importas dempingo

1282 Andreas F. Lowenfeld, *supra* note, 84: 292.

1283 Edwin Vermulst, *The WTO Antidumping Agreement. A Commentary* (Oxford: Oxford University Press, 2005), 94.

1284 Sungjoon Cho, „Anticompetitive Trade Remedies: How Antidumping Measures Obstruct Market Competition“, *North Carolina Law Review*, 87 (2009): 379.

1285 Byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *supra* note, 903, 71 punktas.

1286 *Ibid.*, 42-43 punktai. Pažymėtina, jog, pavyzdžiui, šiuo metu tokie rodikliai yra įtvirtinti Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamento (ES) 2016/1036 3 straipsnio 5 dalyje, žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1287 Byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *supra* note, 903, 54-55 punktai.

1288 Žr. pvz. bylą C-10/12 P, Transnational Company „Kazchrome“ ir ENRC Marketing v. Taryba, 2013 EU:C:2013:865, 23 punktas.

1289 Žr. pvz. bylą C-143/14, TMK Europe GmbH v Hauptzollamt Frankfurt (Oder), 2015 EU:C:2015:236.

1290 Byloje C-186/14 P buvo analizuojamas 1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių vals-

kaina, atskirti nuo „bet kurios žalos, atsiradusios dėl kitų veiksmų, pavyzdžiui, paklausos sumažėjimo“¹²⁹¹.

Nors ES teismų praktika, susijusi su nustatytais antidempingo muitais ir atliktais antidempingo tyrimais, inicijuotais remiantis vien tik materialinės žalos grėsmės faktoriu, yra gana negausi, autoriaus vertinimu, galima pateikti keletą pastabų dėl formuojamos TT praktikos ir galiojančio ES teisinio reguliavimo, kiek tai susiję materialinės žalos grėsmės įvertinimu. Pirmiausia, antidempingo tyrimas, grindžiamas vien tik pateiktas gamintojų skundais dėl materialinės žalos grėsmės egzistavimo, turėtų būti pradėtas tik pateikus reikšmingų įrodymų, pagrindžiančių egzistavimą visų keturių veiksmų, išdėstytų galiojančio Reglamento (ES) 2016/1036 3 straipsnio 9 dalyje¹²⁹², egzistavimą. Šiuo metu tokia nuostata tiesiogiai nėra įtvirtinta aptariamame Reglamente, apsiribojant nuostata, kad „joks iš šių išvardytų veiksmų nėra pats savaime lemiantis, bet *apsvarstytų veiksmų visuma yra tokia, kad lemia išvadą* (išskirta autoriaus – *aut. p.*)¹²⁹³, kad [...] bus padaryta materialinė žala“¹²⁹⁴). Tai atitiktų ir teisės doktrinos¹²⁹⁵ nuostatą bei PPO ginčų sprendimo institucijų praktikos¹²⁹⁶ nuostatą, kad materialinės žalos grėsmės įrodinėjimui (*inter alia* ir antidempingo tyrimų metu) yra taikytini griežtesni reikalavimai bei aukštesni įrodinėjimo standartai nei tie, kurie taikomi faktinės materialinės žalos objektyvaus egzistavimo atveju. Toks požiūris į materialinės žalos grėsmės įrodinėjimą paprastai yra grindžiamas būtinybe apriboti galimą piktnaudžiavimą pateikiant skundus dėl antidempingo tyrimų

tybių (visų pirma, jo 3 straipsnio 9 dalis), tačiau analogiškos nuostatos šiuo metu yra įtvirtintos ir galiojančiame reglamente Nr. 2016/1036; žr. „Tarybos reglamentą (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 575; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

- 1291 Byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *supra* note, 903; 55 punktas.
- 1292 Pagal Reglamento 2016/1036 3 straipsnio 9 dalies „a“ – „d“ punktus, tokiais veiksniais laikomas importo dempingo kaina augimo tempas, eksportuotojo disponuojami pajėgumai, importo kainų lygis ir produkto atsargos; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*
- 1293 Atkreiptinas dėmesys, jog šią, autoriaus kitu šriftu išskirtą aptariamo Reglamento nuostatą atitinkanti teisės norma, įtvirtinta PPO teisėje, t. y. Susitarime dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo, lingvistiškai yra suformuluota kitaip, akcentuojant būtinybę tirti visų veiksmų poveikį, ir oficialiame vertime lietuvių kalba išdėstoma taip „*visų nagrinėjamų veiksmų visumos pagrindu* (išskirta ir pabraukta autoriaus – *aut. p.*) turi būti galima daryti išvadą“; žr. „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedą, Sutartį dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.
- 1294 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15. Atkreiptinas dėmesys, jog cituojamoje Reglamento nuostatoje, skirtingai nei PPO Susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 3 straipsnio 7 dalies „iv“ punkte, nėra įtvirtinta imperatyvus ir aiškus įpareigojimo tirti visus veiksmus ir nepaaiškinta, ką apima „apsvarstytų veiksmų visuma“ (visus ar dalį veiksmų, juolab, kad pagal galiojančią komentuojamos nuostatos redakciją dalis iš jų gali būti nelaikomi „lemiančiais“).
- 1295 Wolfgang Mueller, Nicolas Khan and Tibor Scharf, *supra* note, 116: 344; Edwin Vermulst, *supra* note, 1283: 96-97.
- 1296 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Egypt — Definitive Anti-Dumping Measures on Steel Rebar from Turkey, WT/DS211/R, *supra* note, 599.

inicijavimo ir užkirsti kelią su tuo susijusiems nepagrįstiems rinkos sutrikdymams. Autoriaus vertinimu, iš dalies tai užtikrina dabartinė Reglamento (ES) 2016/1036 3 straipsnio 9 dalies nuostata, jog „materialinės žalos grėsmė vertinama remiantis faktais, o ne vien prielaidomis, spėjimais ar neaiškiomis perspektyvomis“¹²⁹⁷. Ši ES teisės nuostata, kuri pakartoja analogišką PPO Susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 3 straipsnio 7 dalies straipsnio (žr. pirmąjį jo sakinį)¹²⁹⁸ nuostatą, iš esmės pati savaime remiasi prielaida, jog ateityje kilsiančias problemas, susijusias su importu dempingo kaina, kompetentingos institucijos gali pagrįsti tik savo spėjimais ir žalos grėsmės egzistavimą įrodinėti neatlikdamos detalesnio tyrimo, atitinkamai, aptariamu teisiniu reguliavimu ir yra siekiama užkirsti kelią tokiam galimam piktnaudžiavimui¹²⁹⁹. Būtina pastebėti, jog ir PPO ginčų nagrinėjimo praktikoje, numatomos dempingo žalos grėsmės nustatymo metodikos yra siejamos su detaliu bei kumuliatyviu visų galinčių lemti žalą veiksnių vertinimu. Pavyzdžiui, PPO Ginčų nagrinėjimo taryba ataskaitoje byloje *DS132: Mexico - Anti-dumping Investigation of High-Fructose Corn Syrup (HFCS) from the United States (1998)*¹³⁰⁰ yra išaiškinusi, jog tyrimas dėl žalos grėsmės egzistavimo turi būti atlikta analizuojant tiek veiksnus, nurodytus PPO Susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 3 straipsnio 7 dalyje, tiek ir vertinant importo dempingo kaina poveikį apibūdinančius rodiklius, išvardintus minėto PPO susitarimo 3 straipsnio 4 dalyje. Kitaip tariant, PPO ginčų nagrinėjimo praktikoje laikomasi nuostatos, kad, visų pirma, numatomai žalai įvertinti yra privaloma tirti visus PPO Susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 3 straipsnio 7 dalyje numatytus veiksnus, patvirtinančius materialinės žalos grėsmės faktą ir nustatyti, kaip jie sąlygoja tokį aplinkybių pasikeitimą dėl kurio susiklostytų tokia padėtis, kad dempingas lemtų žalą, ir, antra, kartu įvertinti numatomo importo dempingo kaina poveikį vietinei pramonei bei jos būklę (PPO Susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 3 straipsnio 4 dalis)¹³⁰¹. Šiuo aspektu, autoriaus vertinimu, akcentuotina, kad toks reikalavimas, kaip jau buvo minėta, nėra nei aiškiai įtvirtintas galiojančio Reglamento (ES) 2016/1036 tekste (ypač, kiek tai susiję su visų materialinės grėsmės veiksnių privalomu vertinimu pagal Reglamento Nr. 2016/1036 3 straipsnio 9 dalį), nei TT išaiškinimuose, pateiktuose analizuojamoje byloje C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel* (juose teismas akcentavo tik būtinybę įvertinti Sąjungos pramonės būklę ir atskirti žalą, kurią lemia importas dempingo kaina atskirti nuo kitos

1297 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1298 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607.

1299 Rüdiger Wolfrum and Peter-Tobias Stoll et al., *Max Planck Commentaries on World Trade Law - WTO-Trade Remedies* (Leiden: Martinus Nijhoff, 2008), 72, 102.

1300 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Mexico - Anti-dumping Investigation of High-Fructose Corn Syrup (HFCS) from the United States, WT/DS132/R. Priimta 2000 m. sausio 28 d., 7.127, 7.141 punktai.

1301 „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedas, Sutartis dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo“, *supra* note, 607. Pastebėtina, jog PPO Susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 3 straipsnio 7 dalis atitinka ES reglamento Nr. 2016/1036 3 straipsnio 9 dalį, o PPO Susitarimo dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo 3 straipsnio 4 dalis - ES reglamento Nr. 2016/1036 3 straipsnio 5 dalį; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

pramonei atsirandančios žalos). Atsižvelgiant į tai, galima konstatuoti, jog kaip patvirtina bylos C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*, analizė, esama ES praktika šioje srityje (dėl materialinės Sąjungos pramonei grėsmės vertinimo atliekant antidempingo tyrimus) gali neatitikti PPO teisės nuostatų ir ateityje potencialiai gali tapti naujų prekybinių ginčų, pavyzdžiui, PPO lygmeniu, objektu. Dėl šios priežasties, siūlytina koreguoti esamas Reglamento (ES) 2016/1036 3 straipsnio 9 dalies paskutiniojo sakinio nuostatas, jas išdėstant taip: „joks iš šių išvardytų veiksnių nėra pats savaime lemiantis, bet *privalomai* (išskirta bei siūloma įrašyti autoriaus – *aut. p.*) apsvarstytų *visų šioje dalyje išvardintų* (išskirta bei siūloma įrašyti autoriaus – *aut. p.*) veiksnių visuma yra tokia, kad lemia išvadą, kad neišvengiamai gresia tolesnis eksportas dempingo kaina ir kad nesiėmus apsaugos veiksmų bus padaryta materialinė žala“.

Kita galiojančio teisinio reguliavimo problema, kurią iš esmės išryškina ir byloje C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*, TT formuojama praktika yra ta, jog tais atvejais, kai antidempingo tyrimas atliekamas įrodinėjant būtent materialinės žalos Sąjungos pramonei grėsmę (Reglamento (ES) 2016/1036 3 straipsnio 1 dalis¹³⁰²) pagrindinis tokį tyrimą atliekančių institucijų dėmesys turėtų būti skirtas perspektyvinei analizei, tai yra, privalo būti nagrinėjama ar egzistuoja tikimybė, jog artimiausiu metu ateityje gali atsirasti faktinė materialinė žala¹³⁰³. Kita vertus, tiek remiantis bylos nagrinėjimo metu galiojusiais teisės aktais, tiek ir šiuo metu galiojančio Reglamento (ES) 2016/1036 tekstu tokia perspektyvinė analizė atlikimo galimybė apskritai nėra tiesiogiai reglamentuota, pavyzdžiui, nėra minima Reglamento (ES) 2016/1036 6 straipsnyje „Tyrimas“, apibrėžiančiame kokio laikotarpio informacija privalo būti išnagrinėta tyrimo metu¹³⁰⁴. Pastebėtina, kad TT aptariamoje byloje plečiamai išaiškino ES teisės nuostatas ir nurodė, jog „Sąjungos teisės aktų leidėjas nesiekė visiškai atmesti galimybes atsižvelgti į tokius duomenis“, kurie susiję „su laikotarpiu po tiriamojo laikotarpio“ (t. y. po tyrimo pradžios), nes „žalos grėsmės buvimas, kaip ir žalos buvimas, turi būti nustatytas tą dieną, kai imamasi antidempingo priemonės“¹³⁰⁵. Dėl šios priežasties, remiantis TT išaiškinimu, perspektyvinė analizė turėtų būti grindžiama remiantis naujausiais turimais duomenimis, prieinamais tyrimo atlikimo momentu, t. y. jau po antidempingo tyrimo inicijavimo. Kita vertus, tokiu atveju (atliekant prognostinį/perspektyvinį tyrimą) iškyla klausimas ar atliekančios tyrimą ES institucijos vis tik gali remtis informacija, kuri apibūdina faktus, įvykusius prieš tyrimo pradžią, nes tai taip pat gali būti svarbu tiek ir priimant galutinį sprendimą dėl pateikto skundo(-ų), kurio pagrindu pradėtas tyrimas, patenkinimo, tiek ir vertinant bendrąją vidaus pramonės padėtį. Ten-

1302 Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1303 „Tam tikromis aplinkybėmis Sąjungos institucijos turi teisę atsižvelgti į duomenis, susijusius su laikotarpiu po tiriamojo laikotarpio (tiriamasis laikotarpis pagal šiuo metu galiojančio ES reglamento Nr. 2016/1036 6 straipsnio 1 dalį suprantamas kaip ne trumpesnis kaip 6 mėnesių laikotarpis iki tyrimo pradžios – *aut. p.*). Tokios teisės suteikimas labiau pateisinamas atliekant tyrimus siekiant ne konstatuoti žalą, bet nustatyti žalos grėsmę, dėl kurios pobūdžio reikia atlikti perspektyvų analizę“, žr. byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *supra* note, 903, 72 punktas.

1304 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*

1305 Byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *op. cit.*, 70 ir 71 punktai.

ka pastebėti, kad galiojančių Reglamento (ES) 2016/1036 nuostatų turinys aiškiau atsakymo į šį klausimą nepateikia¹³⁰⁶, nors remiantis atskirų teisės doktrinos atstovų (pavyzdžiui, F. D. Dascalescu) įžvalgomis, vykdant tyrimą dėl materialinės žalos grėsmės taip pat būtina išnagrinėti ir vidaus pramonės būklę prieš tyrimo inicijavimą, tačiau tik vienu aspektu - siekiant nustatyti, ar aplinkybių pasikeitimas gali sukelti materialinę žalą potencialiai pažeidžiamai šalies pramonei¹³⁰⁷. Autoriaus nuomone, tokiai pozicijai galima pritarti, juolab, kad ir TT analizuojamoje byloje C-186/14 P taip pat nurodė, jog „aplinkybių pasikeitimas, dėl kurio susiklostytų tokia padėtis, kad dempingas lemtų žalą, turi būti aiškiai numatomas ir neišvengiamas“, t. y. akcentavo būtinybę pagrįsti aplinkybių pasikeitimą objektyviai egzistuojančiais faktais¹³⁰⁸. Dėl šių priežasčių būtų tikslinga papildyti galiojantį teisinį reguliavimą (Reglamento (ES) 2016/1036 6 straipsnio 1 dalies 3-iąją sakinį¹³⁰⁹) išdėstant jį taip „į informaciją, susijusią su laikotarpiu po tiriamojo laikotarpio, paprastai neatsižvelgiama, išskyrus tuos atvejus, kai pradedamas tyrimas dėl materialinės žalos Sąjungos pramonei grėsmės nustatymo. Tokiu atveju tyrimas gali būti grindžiamas informacija, susijusia su faktais, egzistuojančiais tyrimo metu (po tyrimo pradžios), taip pat informacija, susijusia su tiriamuoju laikotarpiu iki tyrimo pradžios, tiek, kiek tai būtina įvertinti ar, atsižvelgiant į Reglamento 3 straipsnio 9 dalyje numatytus veiksmus, aplinkybių pasikeitimas gali sukelti materialinę žalą potencialiai pažeidžiamai Sąjungos pramonei“.

Pažymėtina ir tai, jog tinkamas TT suformuluotų precedentų ir/ar galimų Reglamento pakeitimų įgyvendinimas turėtų būti siejamas ir su kitais, papildomais teisinio reguliavimo pokyčiais, nors analizuojamame TT sprendime byloje C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*, jie ir nebuvo specialiai išskirti. Pavyzdžiui, tam, kad būtų įmanoma pasinaudoti tyrimo inicijavimui atliktos analizės metu surinktais duomenimis ir išvengti tyrimo nutraukimo vien tik dėl tos priežasties, jog užsienio gamintojai savanoriškai ir greitai sumažino tiriamo produkto importo apimtis (kadangi, kaip jau buvo minėta, tokio tyrimo metu naudojama(-tina) informacija apie laikotarpį po tyrimo pradžios), siūlytina, kad tokie tyrimai (dėl materialinės žalos grėsmės) turėtų būti atliekami taikant pagreintą procedūrą. Autoriaus vertinimu, diskutuotina ar nurodytuose tyrimuose (laikantis nustatytų įrodinėjimo ribų laiko aspektu), po tyrimų procedūrų inicijavimo toliau turėtų būti taikomas Reglamento (ES) 2016/1036 7 straipsnio 1 dalyje numatytas maksimalus devynių mėnesių terminas laikinųjų muitų nustatymui¹³¹⁰. Viena vertus, tai neužtikrintų pakankamai efektyvios žalos Sąjungos pramonei atsiradimo prevencijos¹³¹¹, kita vertus, tai sudarytų

1306 Reglamento (ES) 2016/1036 6 straipsnio 1 dalyje (3 pastraipoje) šiuo metu yra įtvirtinta tik nuostata, jog „į informaciją, susijusią su laikotarpiu po tiriamojo laikotarpio, *paprastai* (išskirta autoriaus – aut. p.) neatsižvelgiama“.

1307 Florin Dorian Dascalescu, „Threat of Injury in Anti-Dumping Investigations: Some Comments on the Current Practice at EU and WTO Level“, *Journal of World Trade* 45, 4 (2011): 900.

1308 Byla C-186/14 P, *ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd* ir Europos Sąjungos Taryba v. *Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd*, *supra* note, 903, 71 punktas.

1309 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1310 Šiuo metu komentuojama nuostata yra suformuluota taip: „laikinieji muitai gali būti nustatyti ne anksčiau kaip praėjus 60 dienų, bet ne vėliau kaip per devynis mėnesius nuo tyrimo procedūrų inicijavimo“; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1311 *Ibid.*, žr. Reglamento (ES) 2016/1036 preambulės 32 punktą: „tais atvejais, kai delsiant nustatyti

galimybės reaguojant į pradėtą tyrimą koreguoti importo apimtis po tyrimo pradžios ir taip iškreiptų galutinį tyrimo rezultatą, kuris, kaip jau buvo minėta, remiantis ESTT formuojama praktika byloje C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*, turėtų remtis, pirmiausiai, duomenimis apie laikotarpį po tyrimo pradžios. Be to, reikėtų atkreipti dėmesį, jog efektyviam antidempingo tyrimų dėl materialinės žalos Sąjungos pramonei grėsmės atlikimui iš esmės būtina apibrėžti ir taisykles, pagal kurias tokiais atvejais būtų skaičiuojama žalos marža, t. y. muito dydis, kurio pakanka pašalinti žalą Sąjungos pramonei¹³¹². Pastebėtina, jog šis dydis įprastiniais atvejais (kai nagrinėjama jau padaryta žala Sąjungos pramonei) tradiciškai yra nustatomas preziumuojant, kad pritaikytos prekybos apsaugos priemonės (antidempingo muitai) turėtų leisti ES pramonei padengti gamybos sąnaudas ir gauti pagrįsto dydžio pelną prieš apmokestinimą¹³¹³. Kita vertus, kadangi antidempingo tyrimai dėl materialinės žalos Sąjungos pramonei grėsmės nustatymo yra prognostinio (perspektyvinio) pobūdžio, akivaizdžiai kyla klausimas kaip konkrečiai turėtų būti įvertintas Sąjungos pramonės pelningumas, kai žala jai dar nebuvo padaryta ir prekių pardavimo kainos rinkoje nėra pakitusios? Pastebėtina, jog byloje C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*, kurioje buvo ginčijamas 2009 m. rugsėjo 24 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 926/2009 nustatantis galutinį antidempingo muitą tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos kilmės besiūliams vamzdžiams ir vamzdeliams iš geležies ar plieno, ES institucijos (Komisija) rėmėsi Sąjungos pramonės pelningumo duomenimis, nustatytais vykdant ankstesnius tyrimus dėl to paties produkto (nors jie rėmėsi jau padarytos, o ne gresiančios žalos vertinimu/nustatymu)¹³¹⁴. Nors TT iš esmės šios tyrimo metodologinės pozicijos byloje C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*, iš esmės nekvestionavo¹³¹⁵, atkreiptinas dėmesys, jog tiesioginio teisinio pagrindo naudotis tokiais ankstesnių tyrimų duomenimis ES teisės aktuose (reglamentuose dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina) nebuvo ir nėra numatyta, be to, juose neapibrėžta ir kokiais duomenimis reikėtų remtis jei palyginamųjų duomenų pelningumo apskaičiavimui, susijusių su ankstesniais to paties produkto atžvilgiu pradėtais tyrimais, apskritai neegzistuoja¹³¹⁶. Priešingai, juose (šiuo metu galiojančiame Reglamente (ES) 2016/1036, pavyzdžiui, jo 8 str. 1 d. 3 pastraipoje, 9 str. 4 d. 2 pastraipoje) akcentuojama būtinybė parenkant antidempingo muito dydį „pašalinti

---

priemonės būtų padaryta sunkiai atitaisoma žala, reikia sudaryti galimybę Komisijai priimti nedelsiant taikytinas laikinąsias priemones“.

1312 *Ibid.*, žr. Reglamento (ES) 2016/1036 7 straipsnio 2 dalį; taip pat žr. Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 1A priedą, Susitarimą dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo, *supra* note, 140 (atkreiptinas dėmesys, kad jame (9 straipsnio 1 dalyje) apibrėžiant žalos pašalinimui reikalingą muito dydį yra tiesiogiai vartojama „maržos“ sąvoka).

1313 Žr. pvz. Van Bael & Bellis, *Anti-dumping and Other Trade Protection Laws of the EC* (The Hague: Kluwer Law International, 2004), 306-310; Edwin Vermulst, *supra* note, 1283: 172.

1314 Florin Dorian Dascalescu, *supra* note, 1307: 899-900.

1315 Byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *supra* note, 903, 37-47 punktai.

1316 Autoriaus vertinimu, itin tikslių ir imperatyvių nuostatų šiuo klausimu įtvirtinimas Reglamente (ES) Nr. 2016/1036 nebūtų tikslingas, kadangi Sąjungos institucijoms turėtų būti palikta galimybė panaudoti tyrimo metu įvairius ekonominius metodus pelningumui įvertinti. Kita vertus, šiuo aspektu būtų reikšmingi kiti siūlomi (aukščiau aprašyti) Reglamento 6 straipsnio 1 dalies pakeitimai, suteiktų tyrime dalyvaujantiems subjektams papildomas bei aiškesnes garantijas ir leistų konkreizuoti laikotarpį iš kurio gali būti panaudojami ir vertinami duomenys pelningumo analizei.

žalą¹³¹⁷, t. y. lingvistiškai ir sistemiškai vertinant Reglamento nuostatas, žalos maržos nustatymas siejamas su jau padarytos (esamos) žalos pašalinimu, nes, visiškai akivaizdu, jog nustatinėjant materialinės žalos grėsmę, objektyvi žala, kurią reikėtų „pašalinti“, kol kas neegzistuoja¹³¹⁸. Be to, antidempingo tyrimus atliekančios institucijos gali nuspręsti įvertinti vidaus pramonės patiriamą materialinę žalą ir nagrinėdamos bendrą importo iš tiriamų šalių poveikį (atlikdamos vadinamąjį „kumuliacijos“ tyrimą)¹³¹⁹. Pavyzdžiui, atliekant antidempingo tyrimus, susijusius su faktinės materialinės žalos nustatymu, importo dempingo kaina iš skirtingų eksportuojančių šalių kumuliacijos (bendro poveikio) vertinimas paprastai laikomas įprastine praktika¹³²⁰. Tačiau antidempingo muitų nustatymą apibrėžiančiuose reglamentuose ir TT praktikoje nėra išaiškinta, kaip turėtų būti vertinami importo iš skirtingų valstybių mąstai atliekant tyrimus dėl materialinės žalos grėsmės nustatymo (t. y. kaip veikia kumuliacijos mechanizmas šiuo konkrečiu atveju). Taigi būtų tikslinga ES teisės aktuose įtvirtinti ir specialias teisinės nuostatas, detalizuojančias kumuliacijos taikymą nustatant žalos maržą tais atvejais, kai nustatinėjamas materialinės žalos Sąjungos vidaus pramonei grėsmės egzistavimas. Autoriaus vertinimu, išliekantis esamo teisinio reguliavimo neapibrėžtumas gali kelti naujus ginčus ateityje, todėl be siūlomų papildymų, būtina tikslinti Reglamento 3 straipsnį ir kitomis, papildomomis nuostatomis, atskirai apibrėžiant šiuos metodologinius aspektus atliekant tyrimus dėl materialinės žalos grėsmės Sąjungos pramonei¹³²¹.

Papildomai pažymėtina, jog, kaip jau buvo minėta, materialinės žalos nustatymo klausimai nustatant antidempingo muitus iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms tiriamu laikotarpiu kilo ne tik analizuotoje byloje C-186/14 P, bet ir byloje C-376/15 P, *Changshu City Standard Parts Factory ir Ningbo Jinding Fastener*, C-569/13,

-
- 1317 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; žr. Reglamento 7 straipsnio 2 dalį, 8 straipsnio 1 dalį (3 pastraipą) ir 9 straipsnio 4 dalį.
- 1318 Atsižvelgiant į tai, svarstyta galimybė papildyti šias Reglamento nuostatas, įtvirtinant juose alternatyvią nuostatą, jog nustatant antidempingo muitus ar su jais susijusius įsipareigojimus, privalo būti atsižvelgiama tiek į žalą Sąjungos pramonei, tiek ir į jos grėsmę, taip pat šiuo (grėsmės) atveju turi būti atsižvegiama ir į pagrįstą Sąjungos pramonės pelningumo normą, žr. pasiūlymus dėl Reglamente (ES) Nr. 2016/1036 6, 8 ir 9 straipsnių tobulinimo, disertacijos priedas Nr. 17.
- 1319 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15, žr. Reglamento 3 straipsnio 4 dalį.
- 1320 Edwin Vermulst, „United States: Sunset Review of Anti-dumping Measures on Oil Country Tubular Goods from Argentina, Case Comment“, *World Trade Review* 7, 1 (2008): 267; būtinybė taikyti kumuliacijos taisyklės atliekant antidempingo tyrimus bei atsižvelgti į importo iš daugelio valstybių faktorių buvo patvirtinta ir PPO praktikoje, žr. pvz. PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą byloje *Anti-Dumping Duties on Malleable Cast Iron Tube or Pipe Fittings from Brazil*, WT/DS219/AB/R. Priimta 2003 m. liepos 22 d.; 116 punktas.
- 1321 Autoriaus vertinimu, šiuo požiūriu būtų tikslinga papildyti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 4 dalį nauja pastraipa, joje nurodant, kad „Atliekant antidempingo tyrimą dėl Sąjungos pramonei gresiančios žalos, importo daugiau kaip iš vienos valstybės poveikis gali būti vertinamas bendrai tuo atveju, jei importas iš kiekvienos tokios atrinktos valstybės atitinka Reglamento 3 straipsnio 9 dalyje numatytas sąlygas“. Tai leistų užtikrinti, kad, atliekant kumuliacijos tyrimą būtų objektyviai įvertinta skirtinga importuojančių valstybių situacija ir tyrimui būtų panaudoti tik materialinės žalos grėsmę patvirtinantys duomenys (pagal Reglamento 3 straipsnio 9 dalyje nustatytus kriterijus).

Bricmate, C-595/11, *Steinel Vertrieb*¹³²². Skirtingai nuo bylos C-186/14 P, jose buvo nagrinėjamos ne materialinės žalos grėsmės nustatymo sąlygos, bet aplinkybės, susijusios su atsiradusios materialinės žalos įvertinimu – tiriamo Kinijos Liaudies Respublikos produkto importo dempingo kaina poveikio panašių produktų kainoms Sąjungos vidaus rinkoje nustatymu. Autoriaus pastebėtina, kad šiose bylose iškelta problematika kaip turėtų būti apibrėžta „panašaus produkto“ sąvoka, kilo ne tik ES, bet ir PPO lygmeniu¹³²³, t. y. su ja susidūrė ir ES eksportuotojai Kinijos Liaudies Respublikos rinkoje, nustatant antidempingo muitus ES kilmės prekėms. Dėl šios priežasties, atsižvelgiant į nurodytose bylose keliamų problemų daugiašalį (universalų, globalų) pobūdį šių problemų teisinis vertinimas bei galimi jų sprendimo būdai, *inter alia*, susiję ir su ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimu buvo pateikti disertacijos 2.1 poskyryje ir šioje dalyje pakartotinai detaliau nėra nagrinėjami.

Atkreiptinas dėmesys ir į visiškai naujus prekybos apsaugos priemonių reguliavimui tenkančius iššūkius - bylas dėl antidempingo muitų taikymo *APEX GmbH internationale spedition*¹³²⁴ ir C-569/13, *Bricmate AB*¹³²⁵, kur muitų nustatymas buvo grindžiamas ir aplinkosauginiais aspektais¹³²⁶. Tai kelia klausimų dėl prekybos apsaugos muitų taikymo: ar šis mechanizmas visada naudojamas tinkamai, ar aplinkosauginiai aspektai apskritai galimi sprendžiant antidempingo muitų klausimus (pažymėtina, kad tokių nuostatų PPO teisė (GATT susitarimas ir susitarimas dėl GATT VI straipsnio įgyvendinimo) apskritai nenumato, nors jie yra įtvirtinti, pavyzdžiui, Reglamento (ES) Nr. 2017/2321 2 straipsnio „6a“ dalyje). Tai rodo, jog ES priimti muitų teisės aktai šioje srityje, tikėtina, turės būti reformuojami, atsižvelgiant ir į šiuos kylančius naujus iššūkius.

3.2. Teisingumo Teismo nagrinėtų ginčų, susijusių su tarptautinės prekybos tarp Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos apmokestinimu muitais, teisinė analizė bei su jais susiję muitų teisinio reguliavimo klausimai

Kaip jau buvo minėta šiame darbe, šiuo metu Rusijos Federacija taip pat yra labai svarbi (trečioji pagal svarbą) tarptautinės prekybos partnerė ES, iš kurios ES, visų pirma, importuoja energetinius ir gamtinius išteklius. Dėl šios priežasties ir didelio prekybos mąsto, ginčų bei konfliktinių situacijų dėl iš Rusijos Federacijos į ES importuotų prekių apmokestinimo muitais skaičius, vertinant jį visų tiriamų BRICS regiono valstybių kontekste, išliko antroje vietoje po Kinijos Liaudies Respublikos. Aptariant **su ES ir Rusijos**

1322 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

1323 PPO byla *DS425: China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union* (2011), žr. disertacijos priedą Nr. 5.

1324 C-371/14, *APEX GmbH Internationale Spedition v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt*, *supra* note, 1204.

1325 C-569/13, *Bricmate AB v. Tullverket*, *supra* note, 1204.

1326 Matthew R. Crowe et al., „Quarterly Comment by Trinity Chambers: Update“, *Environmental Law Review* 17, 4 (2015): 277-303, p. 23; Matthew R. Crowe et al., „Quarterly Comment by Trinity Chambers: Update Update and quarterly comment by Trinity Chambers from January to March 2016“, *Environmental Law Review* 18, 2 (2016): 18; Matthew R. Crowe et al., „Quarterly comment by Trinity Chambers“, *Environmental Law Review* 18, 1 (2016): 18.

Federacijos tarptautine prekyba susijusias bendrąsias TT nagrinėtų ginčų dėl muitų tendencijas būtina pažymėti, jog, kaip matyti iš disertacijos priedo Nr. 10, 2010 – 2017 m. TT išnagrinėjo dešimt bylų, kuriose buvo keliamas klausimas dėl tinkamo ES priimtų muitų teisės aktų nuostatų taikymo apskaičiuojant muitus iš Rusijos Federacijos importuotoms prekėms. Lyginant su ankstesniu laikotarpiu (2000 – 2010 m.), po 2010 m. šių bylų ir ginčų skaičius išaugo daugiau nei dvigubai. Šią tendenciją galima paaiškinti keliais aspektais. Visų pirma, nuo 2010 m. iki 2012 m. buvo fiksuojamas itin spartus bendras prekybos tarp ES ir Rusijos Federacijos augimas, pakankamai aukštos prekybos apimtys buvo fiksuojamos ir 2013 m.¹³²⁷. Kita vertus, nuo 2014 m. prekybos apimtys sumažėjo, tačiau dėl padidėjusios politinės įtampos tarp ES ir Rusijos Federacijos (Krymo aneksijos 2014 m. vasario mėn. bei vėlesnio Rusijos ištraukimo į ginkluotą konfliktą Ukrainos Respublikoje) kilo naujos konfliktinės situacijos dėl įvairių abipusių prekybos apribojimų (sankcijų) taikymo, kurios bendrai neigiamai paveikė prekybinių santykių plėtrą¹³²⁸. Tai atsispindėjo ir teisinio reguliavimo lygmeniu, pavyzdžiui, aktyviai taikant naujas prekybos apsaugos priemones, inicijuojant ir tęsiant ginčus dėl jų teisėtumo¹³²⁹. Akivaizdu, jog šie reiškiniai – prekybinių konfliktų, teisinių ginčų dėl kintančios bei griežtėjančios tarptautinės prekybos reguliavimo aplinkos skaičiaus augimas – atsispindėjo ir TT praktikoje. Tai patvirtina ir disertacijos 12 – 13 priede pateikiami apibendrinti duomenys, kur pastebime, jog 2014 m. – 2015 m. (lyginant su 2013 m.) išaugo TT išnagrinėtų bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo muitais skaičius. Kita vertus, naujaisi tiriama laikotarpio duomenys patvirtina, jog nors šių ginčų skaičius pastaruoju metu (2016 m.) vėl sumažėjo, tačiau 2017 m. siekė tą patį skaičių kaip 2015 m. Taigi, galima konstatuoti, jog nors ES lygmeniu kylančių ginčų dėl tarptautinės prekybos su Rusijos Federacija apmokestinimo muitų mokesčiais bendras skaičius yra gerokai mažesnis nei analogiškų ginčų kylančių dėl tarptautinės prekybos su Kinijos Liaudies Respublika (jei 2015 m. šis skaičius skyrėsi 3 kartus, tai 2017 m. – net 5 kartus, žr. disertacijos priedus Nr. 12-13), jis pastaruoju metu (nuo 2014 m.) neturi ilgalaikių tendencijų mažėti. Autoriaus nuomone, įvertinus šią aplinkybę, galima konstatuoti, jog tarptautinėje prekyboje tarp ES ir Rusijos Federacijos dalyvaujantiems verslo subjektams ES muitų teisės aktų nuostatų turinys ir jų taikymo praktika kol kas kelia įvairių sisteminių teisinių problemų.

Nagrinėjant kilusių ginčų ir bylų pobūdį (pagal tematiką) pastebime, jog akivaizdžiai vyravo ginčai dėl prekybos apsaugos priemonių taikymo ir bylos dėl kitų su muitais susijusių importo ir eksporto taisyklių (t. y. muitinės procedūrų arba muitinės formalumų taisyklių) taikymo. Tai paaiškinama, visų pirma, tuo, jog, kaip jau buvo minėta, prekybos apsaugos priemonių taikymo intensyvumas ES ir Rusijos Federacijos prekybiniuose san-

1327 „European Union, Trade in goods with Russia“, European Commission Directorate-General for Trade, žiūrėta 2018 gegužės 6 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113440.pdf. (Žr. 3 psl.).

1328 Anke Schmidt-Felzmann, „The breakdown of the EU’s strategic partnership with Russia: from strategic patience towards a strategic failure“, *Cambridge Review of International Affairs* 29, 1 (2015): 112-113; Anke Schmidt-Felzmann, „The EU’s relations with Russia: off balance and beyond repair?“, in „The EU’s role in fighting global imbalances“, Antonina Bakardjieva-Engelbrekt, Lars Oxelheim, Thomas Persson and Moa Mårtensson (eds.) (Cheltenham, UK and Northampton, MA: Edward Elgar, 2015), 205-249; Пауль Алексеевич Калинин, *supra* note, 130: 2621.

1329 Rostam J. Neuwirth and Alexandr Svetlicinii, *supra* note, 786: 240-241.

tykiuose turi tendenciją augti (didėti): jei, pavyzdžiui, laikotarpiu nuo 2006 iki 2010 m. ES buvo pradėjusi tik tris antidempingo ir antisubsidinius tyrimus dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių¹³³⁰, tai laikotarpiu nuo 2010 iki 2016 m. tokių tyrimų skaičius išaugo iki penkių¹³³¹. Be to, Rusijos Federacija turi ir išorinę sieną su ES valstybėmis (*inter alia* su Lietuvos Respublika). Todėl prekių gabenimas (importas ar eksportas) per išorinę ES sieną (iš ar į Rusijos Federaciją) yra susijęs su papildomų formalumų ir kontrolės veiksmų atlikimu¹³³², kas sukelia ir teisinių iššūkių teisingai bei tinkamai atliekant muitines procedūras ir sąlygoja papildomus dėl to kylančius ginčus. Tai akivaizdu ir nagrinėjant šios kategorijos TT bylas, kurios kilo dėl prekių gabenimo automobilių transportu į Rusijos Federaciją (išorinio tranzito procedūra)¹³³³ arba iš jos (išleidimo į laisvą apyvartą procedūra) per ES išorinę sieną¹³³⁴. Kitų bylų su ES bendrojo muitų tarifo taikymu susijusių bylų, pavyzdžiui, dėl prekių muitinės kilmės ar prekių tarifinio klasifikavimo, dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo TT praktikoje buvo išnagrinėta nedaug ir jose iš esmės buvo keliamos panašios universalios teisinės problemos, kaip ir bylose dėl iš kitų nagrinėjamų valstybių, pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublikos, importuotų prekių¹³³⁵.

Papildomai pažymėtina, jog lyginamuoju laikotarpiu (nuo 2000 m. iki 2010 m.) taip pat pastebima tendencija, jog pusė (50 proc.) TT nagrinėtų kilusių ginčų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių taip pat buvo susijusios su prekybos apsaugos priemonių taikymu ir likusi dalis (atitinkamai po 25 proc.) kilo dėl kitų klausimų, tokių kaip prekių muitinės vertės nustatymas ar muitinės procedūrų taikymas, žr. disertacijos priedą Nr. 14.1 ir, lyginamuoju aspektu, tiriamo laikotarpio duomenis 10 pav. (kitame puslapyje).

1330 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 229-230.

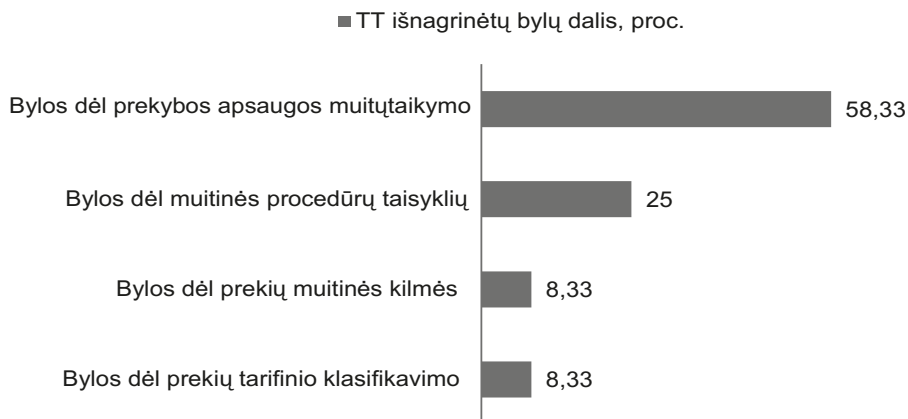
1331 Žr. „European Commission > Trade Policy > Accessing markets > Trade defence. Investigations. Country: Russia“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 1 d., <http://trade.ec.europa.eu/tdi/completed.cfm>.

1332 Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikai įstojus į ES ir padidėjus prekių srautams tarp ES valstybių narių ir Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (*inter alia* Rusijos Federacijos) šalių, buvo modernizuojami muitinės sandėliai ir muitinės postai, diegiamos naujos sandėliavimo technologijos ir indormacinės sistemos, tobulinamos muitinės kontrolės ir muitinės paslaugų teikimo procedūros; žr. Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 9; Juozas Radžiukynas ir kt., *op. cit.*, 41.

1333 Byla C-234/09, Skatteministeriet v. DSV Road A/S, 2010 E.C.R. I-07333.

1334 Byla C-571/12, Greencarrier Freight Services Latvia SIA v. Valsts ieņēmumu dienests, 2014 EU:C:2014:102.

1335 Tarp tokių bylų kaip pavyzdį galime paminėti bylą C-373/08, Hoesch Metals and Alloys GmbH v Hauptzollamt Aachen, *supra* note, 1056, kurioje TT išaiškino prekių muitinės kilmės taisyklių taikymo ypatumus, nagrinėdamas teisinio reguliavimo režimą, taikomą Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos kilmės prekėms, žr. TT 2010 m. vasario 11 d. sprendimo 64-65 punktus.

10 pav. TT nagrinėtų bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo muitais tematika (tiriamu laikotarpiu 2010 – 2017 m.)¹³³⁶

Kaip kitą bendrą tendenciją, kuri būdinga TT praktikai bylose dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių, galima pastebėti tai, jog net 75 proc. bylų (9 bylos iš 12) buvo išnagrinėta pagal ES valstybių narių prašymus dėl prejudicinių sprendimų priėmimo, kas vėl gi, patvirtina tai, jog didžiausios problemos dėl ES muitų teisės taikymo kilo ES valstybių narių lygmeniu (analogiška tendencija buvo nustatyta ir tiriant ginčus dėl Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekių apmokestinimo muitais, žr. disertacijos priedą Nr. 1). Ieškiniai dėl panaikinimo, kuriais buvo ginčijami ES teisės aktai, tarp šios kategorijos ginčų buvo pateikti tik dviejose bylose - *Taryba prieš Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP*, kurioje paliktas galioti ieškovams iš dalies palankus ES Bendrojo teismo sprendimas¹³³⁷, bei *RFA International*, kurioje ieškovo skundas atmetas¹³³⁸. Kita vertus, vienoje byloje (*Trubowest Handel ir Makarov*)¹³³⁹ taip pat buvo teikiamas ir ieškinys dėl žalos atlyginimo (SESV 268 str. nustatyta tvarka), tačiau ieškinys buvo atmetas kaip nepagrįstas.

Akcentuotina, jog, analizuojant su ES priimtų muitų teisės aktų taikymu susijusius ginčus, tiriamu laikotarpiu kilusius dėl tarptautinės prekybos su Rusijos Federacija, galima pastebėti, kad **ginčų dėl prekių tarifinio klasifikavimo grupėje**¹³⁴⁰ (byla C-558/11, *Kurcums Metal*) ir **ginčų dėl prekių muitinės vertės nustatymo grupėje**¹³⁴¹ (byla C-46/16, *LC Customs*) iškilo analogiškos teisinės problemos (dėl ES KN lingvistinio aiškinimo, ES valstybių narių nacionalinių teismų ir TT bendradarbiavimo mechanizmo funkcionavimo aiškinant KN, taip pat dėl sandorio vertės metodo taikymo išimčių aiškinimo), kaip ir jau aptartose bylose, susijusiose su prekių importu iš Kinijos Liaudies Respublikos¹³⁴². Dėl

1336 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priedą Nr. 10.

1337 Žr. bylą C-191/09 P, *Taryba v. Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP*, 2012 EU:C:2012:78.

1338 Žr. bylą C-239/15 P, *RFA International v. Komisija*, 2017 EU:C:2017:337.

1339 Žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel ir Makarov prieš Tarybą ir Komisiją*, 2010 EU:C:2010:147

1340 Tematinės analizės subtema 2.1, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

1341 Tematinės analizės subtema 2.3, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

1342 Žr. disertacijos priedą Nr. 10, lentelės skiltis „Ginčai dėl prekių klasifikavimo“ ir „Ginčai dėl prekių

šios priežasties nurodytos bylos (C-558/11, C-46/16) šiame poskyryje pakartotinai nėra plačiau nagrinėjamos. Kita vertus, tarp Rusijos Federacijos kilmės bylų, nagrinėtų TT, į atskirą grupę galima išskirti **ginčų dėl muitinės procedūrų taisyklių taikymo kategoriją**¹³⁴³ (bylos C-234/09, *DSV Road*¹³⁴⁴; C-571/12, *Greencarrier Freight Services Latvia*¹³⁴⁵). Tokių ginčų sąlyginai dažnesnis paplitimas būtent teisinėse situacijose susijusiose su prekyba būtent su Rusijos Federacija gali būti paaiškinamas tuo, jog skirtingai nei kitos tiriamos trečiosios valstybės, ES turi išorinę sieną su Rusijos Federacija ir per ją transportuojamoms (importuojamoms, eksportuojamoms ar tranzitu gabenamoms) prekėms privalo būti įformintos atitinkamos muitinės procedūros bei atlikti privalomi muitinės kontrolės veiksmai¹³⁴⁶. Dėl šios priežasties tokio pobūdžio klausimai ne tik analizuojamu laikotarpiu, bet ir ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu, nuo 2000 m. sausio 1 d., kuomet dar byloje C-222/01, *British American Tobacco*¹³⁴⁷, TT suformulavo keletą prekių judėjimo per ES išorinę sieną reglamentavimo principų, kurie aktualūs ir šiandieniniame kontekste, pavyzdžiui, jog ES teisės nuostatos dėl laisvo prekių judėjimo taip pat taikomos ir trečiųjų valstybių kilmės prekėms, kurios yra išleistos į laisvą apyvartą ES valstybėse narėse¹³⁴⁸. Teisės doktrinoje atkreipiamas dėmesys, jog ši byloje C-222/01 TT pradėta formuoti praktika parodo, kad ES taikomos muitų teisės harmonizavimo priemonės gali būti susijusios ne tik su prekių importo iš trečiųjų valstybių reglamentavimu, bet ir su prekių eksporto į šias valstybes reguliavimu¹³⁴⁹. Kita vertus, remiantis šiais bendrais principais, numatančiais pagrindą taikyti bendrą teisinio reglamentavimo sistemą ne tik prekių importo, bet ir eksporto ar tranzito procedūroms, analizuojamu laikotarpiu bylose buvo keliami sudėtingesni klausimai, dalis jų susiję ir su jau aptartais klausimais, kurie buvo nagrinėjami byloje dėl, pavyzdžiui, iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo.

Visų pirma, kaip ir analizuotose byloje dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo, šios kategorijos TT byloje dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių (bylose dėl muitinės procedūrų) buvo keliami klausimai kaip turi būti aiškinami skolininko muitinei sąvoka, kas dar kartą patvirtina esminę nagrinėjamo teisinio instituto reikšmę tiriamų teisinių santykių reglamentavime ir būtinybę užtikrinti, kad jo normos tinkamai užtikrinti muitų teisės subjektų teises ir teisėtus interesus. Akcentuotina, jog byloje C-234/09, *DSV*, pagal Danijos teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą buvo

---

muitinės vertės“, taip pat disertacijos priedą Nr. 9, analogiškas lentelės skiltis.

1343 Tematinės analizės subtema 2.4, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

1344 Byla C-234/09, *Skatteministeriet v. DSV Road A/S*, *supra* note, 1333.

1345 Byla C-571/12, *Greencarrier Freight Services Latvia SIA v. Valsts ieņēmumu dienests*, *supra* note, 1334.

1346 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14 (žr. 158, 201, 210 straipsnius).

1347 C-222/01, *British American Tobacco v Hauptzollamt Krefeld*, *supra* note, 381. Pabrėžtina, jog šioje byloje buvo nagrinėjama prekių eksporto bei su tuo susijusio transportavimo išoriniu tranzitu iš ES valstybės (Olandijos) per kitas trečiasias valstybes (Lenkijos Respubliką) į Rusijos Federaciją teisinė situacija.

1348 *Ibid.*, 49 punktas.

1349 Piet Jan Slot and Mielle Bulterman, „Harmonization of Legislation on Migrating EU Citizens and Third Country Nationals: Towards a Uniform Evaluation Framework“, *Fordham International Law Journal* 29, 4 (2006): 751.

nagrinėjama situacija, kuomet įgaliotasis siuntėjas (transporto ir logistikos įmonė gabenanti prekes gabenanti prekes tranzitu į Rusijos Federaciją) per klaidą pradėjo dvi išorinio tranzito procedūras dėl vienos ir tos pačios prekės bei, pažeisdamas muitų teisės aktais nustatytas pareigas, nepateikė prekės, kuriai buvo pradėta papildoma tranzito procedūra, paskirties muitinės administracijai (įstaigai)¹³⁵⁰. TT buvo klausiama ar tokia situacija lemia skolos muitinei atsiradimą pagal Bendrijos muitinės kodekso 204 straipsnio 1 dalies a punkto nuostatas¹³⁵¹ (atitinkančias šiuo metu galiojančio SMK 79 straipsnį ir 124 straipsnio 1 dalies „h“ punkto pirmąją įtrauką¹³⁵²) už perteklinę tranzito procedūrą, pradėtą dėl neegzistuojančios prekės. Pažymėtina, kad principinė TT pozicija šiuo klausimu buvo ta, jog tokioje teisinėje situacijoje skola muitinei negali atsirasti. Šią bylą aptariančiuose teisės doktrinos šaltiniuose akcentuojami du pagrindiniai aspektai, kuriais TT grindė savo poziciją dėl skolos muitinei neatsiradimo, tai, visų pirma, situacijos egzistavimu, kuomet muitinės procedūros buvo pradėtos dėl jų vykdytojo (nagrinėjamu atveju – įgaliotojo siuntėjo) klaidos ir, antra, aplinkybe, jog prekės, kurioms turėtų būti taikoma muitinės procedūra, realiai neegzistavo¹³⁵³.

Autoriaus vertinimu, atsižvelgiant į šią TT formuojamą praktiką, kyla klausimas, kaip ją reikėtų aiškinti ir vertinti kitų analizuotų TT bylų dėl muitinės skolininko statuso kontekste ir kokią reikšmę jos išaiškinimai galėtų turėti taikant naujajame SMK įtvirtintas tuos pačius teisinius santykius reglamentuojančias normas? Visų pirma, reikėtų pažymėti, jog ji modifikuoja ir papildo ankstesnę TT praktiką (bylos C-547/15, *Interservice*; C-454/10, *Jestel*, ir C-371/09, *Isaac International*, žr. disertacijos priedą Nr. 9), kurioje buvo aiškinaamos Bendrijos muitinės kodekse numatytos sąlygos, dėl kurių atsiranda skola muitinei pažeidus atitinkamas muitinės procedūrų taisykles (Bendrijos muitinės kodekso 203 straipsnis, reglamentavęs skolos muitinei atsiradimą neteisėtai paimant iš muitinės priežiūros importo muitais apmokestinamas prekes¹³⁵⁴, ir Bendrijos muitinės kodekso 204 straipsnis, reglamentavęs skolos muitinei atsiradimą, neįvykdžius kitų prievolių ar nesilaikant reikalavimų, susijusių su muitinės procedūrų taikymu¹³⁵⁵). Ankstesnėje TT praktikoje, buvo akcentuojama, jog šių straipsnių, atitinkančių šiuo metu galiojančio SMK 79, 124 ir 126 straipsnius¹³⁵⁶ tikslai yra susiję su būtinybe užkirsti kelią rizikai, kad, neatlikus muitinės formalumų ir muitinės priežiūros procedūrų, į ES muitų teritoriją pateks ne Sąjungos (Bendrijos) kilmės prekės, kurios toliau dalyvaus ekonominėje apyvartoje valstybių narių

1350 Byla C-234/09, *Skatteministeriet v. DSV Road A/S*, *supra* note, 1333, 20-24 punktai.

1351 Bendrijos muitinės kodekso 204 straipsnio 1 dalies „a“ punktas numatė, jog „importo skola muitinei atsiranda [...] neįvykdžius bent vienos iš prievolių, susijusių su importo muitais apmokestinamoms prekėms įformintos muitinės procedūros taikymu, [...] išskyrus, kai nustatyta, kad minėti pažeidimai neturi esminės įtakos tinkamam atitinkamos muitinės procedūros taikymui“, žr. Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentą Nr. 2913/92/EEB, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą, *supra* note, 103.

1352 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1353 „Mistake did not generate customs debt“, *EU Focus* 274 (2010): 16.

1354 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 103.

1355 *Ibid.*

1356 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

rinkose¹³⁵⁷. Todėl muitinės procedūrų formalumų nesilaikymas (atsižvelgiant į tas konkrečias teisines sąlygas, kurios susijusios su skirtingomis muitinės procedūromis), paprastai leidžia preziumuoti ir skolos muitinei atsiradimą¹³⁵⁸. Kita vertus, teisinėje praktikoje¹³⁵⁹ vis tik buvo atkreipiamas dėmesys, kad visos šios situacijos neturėtų būti vertinamos vienodai, kadangi, pavyzdžiui, reikėtų diferencijuoti atvejus, kai (i) prekės neteisėtai paimamos iš muitinės priežiūros ir (ii) kai pažeidžiamos kitos muitinės procedūras reglamentuojančios normos, nes pastaruoju atveju, būtina įvertinti pažeidimo pobūdį, prigimtį, jo reikšmę atitinkamos muitinės procedūros taikymui (žr. Bendrijos muitinės kodekso 204 str. 1 d.¹³⁶⁰, atitinkančią SMK 79 str. 1 d.¹³⁶¹).

Šio lankstaus teisinio požiūrio pagrįstumą patvirtina ir TT praktika suformuota analizuojamoje C-234/09, *DSV*, kurioje aiškiai buvo konstatuota, jog muitinės procedūrų vykdytojų padarytos klaidos nesąlygoja skolos muitinei atsiradimo¹³⁶². Šiuo aspektu TT praktikos kryptis pradėta formuoti byloje C-234/09, *DSV*, gali būti siejama su kitomis, jau aptartomis bylomis C-547/15, *Interservice*; C-454/10, *Jestel*, ir C-371/09, *Isaac International*, kadangi tiek jose, tiek byloje C-234/09, *DSV*, buvo akcentuojama būtinybė pripažįstant asmenį skolininku muitinei vertinti ir aplinkybę ar jis veikė sąžiningai, nepiktnaudžiavo teise ir nesiekė išvengti importo mokesčių ar jų dalies mokėjimo. Esant skolininko sąžiningumui, skola muitinei visais atvejais savaime neturėtų būti įregistruojama. Galima pastebėti, jog tokia teisine logika vadovaujamosi ir naujajame SMK, kuriame (žr. 124 str. 1 d. „h“ punkto „i“ papunktis) kur kas aiškiau apibrėžiamas minėtos koncepcijos taikymas, nurodant, kad skola muitinei išnyksta, jei „reikalavimų nesilaikymas, dėl kurio atsirado skola muitinei, neturėjo didelės įtakos teisingam atitinkamos muitinės procedūros taikymui ir jo nėra pagrindo laikyti bandymu apgauti (išskirta autoriaus – aut. p.)“¹³⁶³. Kita vertus, kaip jau autoriaus buvo minėta, tam tikru SMK trūkumu ar neapibrėžtumu galima laikyti tai, jog nei SMK 79 straipsnyje nei, pavyzdžiui, jo 124 straipsnyje, reglamentuojančiuose skolos muitinei atsiradimą ir jos išnykimą nėra apibrėžta, kas gali būti laikoma aukščiau išskirta kumuliatyvia sąlyga skolos išnykimui, t. y. kas pripažįstama bandymu apgauti, arba kada ši sąlyga netaikoma, t. y. kokių veiksmų atlikimas preziumuoja, jog apgaulės nėra¹³⁶⁴. Kaip jau buvo minėta, tai gali sąlygoti plečiamąjį šios nuostatos aiškini-

1357 Byla C-28/11, Eurogate Distribution GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, 2012 EU:C:2012:131, 28 punktas.

1358 Byla C-273/12, Directeur général des douanes et droits indirects ir Chef de l'agence de poursuites de la Direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières v. Harry Winston SARL, 2013 EU:C:2013:466, 27 punktas.

1359 „Unlawful removal and failure to comply with obligations“, *Deloitte Customs & Global Trade Newsletter* 1, 1 (2013): 2-3.

1360 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

1361 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1362 Byla C-234/09, Skatteministeriet v. DSV Road A/S, *supra* note, 1333; 36 punktas.

1363 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1364 Atkreiptinas dėmesys, jog ji nėra apibrėžta ir Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisykles nustatančiuose reglamentuose, kuriuose detalizuojamas SMK 124 straipsnis, žr. pvz. „Reglamento 2015/2446 103 straipsnį; Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2015/2446, 2015 m. liepos 28 d.,

mą įvairių asmenų atžvilgiu ar net jos neefektyvumą. Papildomai akcentuotina, jog tam tikros šiai situacijai vertinti aktualios nuostatos dabar yra įtvirtintos taip pat ir SMK 124 straipsnio 7 dalyje, kuri teigia, kad „jeigu skola muitinei yra atsiradusi pagal 79 straipsnį, ji išnyksta asmeniui, kurio veiksmuose nepastebėta jokių bandymo apgauti požymių ir kuris padėjo kovoti su sukčiavimu“¹³⁶⁵. Atsižvelgiant į TT formuojamą praktiką tiek aptariamoje byloje C-234/09, DSV, tiek ir, pirmiausia, byloje C-454/10, *Oliver Jestel*¹³⁶⁶ bei pasiūlymus, pateiktus disertacijos 3.1 poskyriuje (taip pat žr. jos priedą Nr. 9) akivaizdu, kad ir ši nuostata turėtų būti papildyta nurodant, jog „skola muitinei [...] išnyksta asmeniui, kurio veiksmuose nepastebėta jokių bandymo apgauti požymių ir kuris padėjo kovoti su sukčiavimu arba kuris ėmėsi visų priemonių, kurių buvo galima pagrįstai iš jo tikėtis, kad muitų teisės aktais nustatytos pareigos būtų įvykdytos ir būtų surenkama visa importo mokesčių suma ar jos dalis“. Toks tikslesnis reglamentavimas užtikrintų tai, kad sąžiningos klaidos, padarytos vykdant muitinės procedūras, savaime (*per se*) nesuponuoja muitinės skolos įregistravimo ir labiau atitiktų TT poziciją, kurios jis laikėsi ne tik nurodytose bylose, bet ir kitose minėtose ankstesnio lyginamojo laikotarpio bylose, susijusiose su muitinės procedūrų įforminimu prekybos su Rusijos Federacija kontekste (byla C-222/01, *British American Tobacco*¹³⁶⁷). Be to, jis papildytų šiuo metu SMK įgyvendinimo reglamentuose numatytas taisykles (žr. pvz. Reglamento (ES) Nr. 2015/2446 103 straipsnio 1 dalies „e“ punktą), pagal kurias, pavyzdžiui, pripažįstama, kad bet kuriuo atveju didelės įtakos teisingam muitinės procedūros taikymui neturi situacija, kai atitinkamas asmuo informuoja kompetentingą muitinę apie galimą reikalavimų nesilaikymą prieš tai, kai jam pranešama apie skolą muitinei arba kai muitinė tą asmenį informuoja apie numatomą tikrinimą¹³⁶⁸.

Akcentuotina, jog ši pripažinimo skolininku muitinei problematika buvo plėtojama ir su Lietuvos Respublika tiesiogiai susijusioje byloje C-3/13, *Baltic Agro*,¹³⁶⁹ (pareiškėju šioje byloje buvo Lietuvoje įregistruota žemės ūkio verslu užsiimanti įmonė „Baltic Agro“,

---

kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos“, *supra* note, 1051.

1365 Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, *op. cit.*

1366 Šioje byloje buvo suformuluota nuostata, jog vertinant ar asmuo gali būti laikomas skolininku muitinei, būtina atsižvelgti į tai ar jis „ėmėsi visų veiksmų, kurių buvo galima pagrįstai iš jo tikėtis, kad [...] prekės nebūtų įvežtos neteisėtai“ žr. bylą C-454/10, *Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen*, *supra* note, 971, 24 punktus.

1367 Byla C-222/01, *British American Tobacco v. Hauptzollamt Krefeld*, *supra* note, 381, 71, 73 punktai. Akcentuotina, jog šioje byloje (visų pirma, byloje priimto sprendimo 71 punkte) TT taip pat rėmėsi nuostata, jog asmens priverolių muitinei turinys priklauso nuo to, ar, vykdydamas atitinkamas muitinės procedūras, jis veikė apgaule (angl. „*deception*“), o nustatant šią aplinkybę būtina vertinti „asmens profesinę patirtį“, „rūpestingumo laipsnį“ (angl. „*the degree of care*“) transportuojant maistas apmokestinamas prekes ir, galiausiai, jo „parodytą atidumą, kai buvo nustatyti bet kokie pažeidimai“ (angl. „*the diligence it showed when any irregularities were found*“). Autoriaus vertinimu, atsižvelgiant į šią TT poziciją, galima daryti išvadą, jog nustatant ar asmuo veikė apgaule būtina vertinti ir tai, ar muitinės skolininkas, net ir po pažeidimų nustatymo, pats ėmėsi priemonių, kurios užtikrintų jo pareigų muitinei įvykdymą ir importo mokesčių sumokėjimą.

1368 „Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2015/2446, 2015 m. liepos 28 d., kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos“, *supra* note, 1051.

1369 Byla C-3/13, *Baltic Agro v. Maksu- ja Tolliameti Ida maksu- ja tollikeskus*, 2014 EU:C:2014:2227.

nors pati pagrindinė byla buvo nagrinėjama Estijos Respublikos teisme). Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas į ESTT kreipėsi iš esmės norėdamas sužinoti, ar Reglamento Nr. 661/2008 3 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad valstybėje narėje įsteigta bendrovė, kuri įsigijo Rusijos kilmės amonio nitrato pasinaudojusi kitos taip pat valstybėje narėje įsteigtos bendrovės tarpininkavimo paslaugomis, siekdama importuoti jį į Sąjungą, gali būti laikoma pirmąja nepriklausoma pirkėja Sąjungoje, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, galinčia pasinaudoti atleidimu nuo galutinio antidempingo muito, šiuo reglamentu nustatyto amonio nitratai¹³⁷⁰. Tačiau nors formaliuoju aspektu šią bylą galima laikyti byla dėl prekybos apsaugos (antidempingo) muitų ir jų taikymo lengvatų, materialiuoju, t. y. turinio aspektu, ji laikytina byla dėl muitinės procedūrų ir visų pirma, skolos muitinei įregistravimo¹³⁷¹.

Pastebėtina, jog šioje byloje, vertinant TT sprendimą vien tik lingvistiniu ar dogmatiniu požiūriu, teismas, aiškindamas skolininko sąvoką užėmė formaliai griežtesnę poziciją nei, pavyzdžiui, jau aptartose bylose C-234/09, *DSV*¹³⁷² ir C-454/10, *Oliver Jestel*¹³⁷³. Tiek byloje C-234/09, *DSV*, tiek ir C-454/10, *Oliver Jestel*, TT iš esmės laikėsi nuomonės, jog klaida, padaryta įforminant muitinės procedūras, neturėtų būti laikoma pakankamu teisiniu pagrindu pripažinti asmenį skolininkui muitinei. Kita vertus, aptariamoje byloje C-3/13, *Baltic Agro*, TT išaiškino, kad neleidžiama gavus prašymą pripažinti negaliojančią klaidingą muitinės deklaraciją ir leisti pasinaudoti atleidimu nuo antidempingo muito gavėjui, kuris būtų galėjęs juo pasinaudoti, jei klaida nebūtų padaryta¹³⁷⁴. Tokį išaiškinimą TT pagrindė nuostata, jog deklarantui tenka pareiga muitinės deklaracijoje pateikti teisingą informaciją¹³⁷⁵, ir nuostata, kad sąlygos, kurios numato atleidimą nuo muito, aiškintinos siaurai¹³⁷⁶. Kita vertus, sisteminė šio TT sprendimo analizė patvirtina, kad šioje byloje TT jokiū būdu nepaneigė jau aptartose bylose akcentuoto klaidos instituto taikymo galimybės įregistruojant muitinės skolą. Priešingai, iš TT sprendimo byloje C-3/13, *Baltic Agro*, matyti, kad teismas laikėsi nuomonės, jog panašiais atvejais būtina įvertinti ar analizuojama teisinė situacija iš tiesų gali būti laikoma „klaida“, kitaip tariant, ar pateikdamas tam tikrą neteisingą informaciją muitinei asmuo sąžiningai klydo, ar, priešingai, jis siekė išvengti mokesčio, sąmoningai teikė neteisingą informaciją bei nepasinaudojo jam prieinamomis galimybėmis ją patikrinti¹³⁷⁷. Pavyzdžiui, kaip ir vienoje iš aptartų bylų C-371/09, *Isaac*

1370 Byla C-3/13, *Baltic Agro v. Maksu- ja Tolliameti Ida maksu- ja tollikeskus*, *supra* note, 1369, 23 punktas.

1371 TT *inter alia* buvo klausama ar nuostatomis muitinei draudžiama atlikti antidempingo muito pas-kesnį įtraukimą į apskaitą, jei, kaip pagrindinės bylos aplinkybėmis, prašymai pripažinti muitinės deklaracijas negaliojančiomis pateikti motyvuojant tuo, kad klaidingai nurodytas gavėjas ir kad muitinė priėmė šias deklaracijas arba atliko patikrinimą jau po to, kai gavo minėtus prašymus; *Ibid.*, 33 punktas.

1372 Byla C-234/09, *Skatteministeriet v. DSV Road A/S*, *supra* note, 1333.

1373 Byla C-454/10, *Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen*, *supra* note, 971.

1374 Byla C-3/13, *Baltic Agro v. Maksu- ja Tolliameti Ida maksu- ja tollikeskus*, *supra* note, 1369, 41 punktas.

1375 C-138/10, *DP grup EOOD v. Direktor na Agentsia "Mitnitsi"*, 2011 E.C.R. I-08369, 39-41 punktai.

1376 Byla C-48/98, *Firma Söhl & Söhlke v. Hauptzollamt Bremen*, 1999 E.C.R. I-07877.

1377 Byla C-3/13, *Baltic Agro v. Maksu- ja Tolliameti Ida maksu- ja tollikeskus*, *supra* note, 1369, 25-31, 43-44 punktai.

International¹³⁷⁸, TT byloje C-3/13, *Baltic Agro*, pripažino, kad bendrovė teikdama netikslią informaciją sukludė Komisijai ir valstybių narių muitinėms veiksmingai stebėti, kaip bendrovės vykdo įsipareigojimus susijusius su atleidimo nuo antidempingo muito sąlygomis, kai atitinkamai muitinei pateikiamas prašymas išleisti prekes į laisvą apyvartą¹³⁷⁹. Be to, akivaizdu, jog ESTT klaidomis, dėl kurių neatsiranda skola muitinei, laiko situacijos, kurioje nėra grėsmės, kad importuotos prekės pateks į ES vidaus rinką (laisvą apyvartą) ar net apskritai nėra pačių prekių (jos buvo deklaruotos per klaidą)¹³⁸⁰. Tokiu būdu, darytina išvada, jog byloje C-3/13, *Baltic Agro*, nagrinėta situacija bei suformuluotos TT išvados iš esmės patvirtina jau pateiktų pasiūlymų patikslinti atitinkamas SMK nuostatas būtinumą¹³⁸¹, tiksliau apibrėžiant skolos muitinei neatsiradimo sąlygas ir imperatyviai akcentuojant, kad jos nesiejamos būtent su atvejais kai skolininkas siekė išvengti importo mokesčių ir/ar nesiėmė visų įmanomų priemonių, kad šie mokesčiai būtų surenkami (pavyzdžiui, tinkamai patikrindamas muitinei teikiamus duomenis, informaciją, sudarydamas sąlygas atlikti kontrolės veiksmus ir pan.).

Be to, muitų teisės plėtrai svarbūs ir kiti šioje byloje pateikti išaiškinimai. Pavyzdžiui, sprendimo, priimto byloje C-3/13, *Baltic Agro*, 24 punkte TT nurodė, jog „atleidimas nuo antidempingo muitų suteikiamas tik tam tikromis sąlygomis, konkrečiai numatytais atvejais, taigi yra įprastos antidempingo muitų taikymo tvarkos išimtis. Todėl *nuostatos, kuriose numatytas šis atleidimas nuo muito, aiškintinos siaurai* (išskirta autoriaus – *aut. p.*)“¹³⁸². Tokia nuostata, juolab, kad ji, kaip galima pastebėti ir iš jau kitų analizuotų bylų¹³⁸³, TT praktikoje šiuo metu yra dominuojanti ir ji, autoriaus vertinimu, iš esmės draudžia ES priimtus muitų teisės aktus taikantiems subjektams nepagrįstai išplėsti atleidimo nuo antidempingo muitų sąlygų ir situacijų bei įpareigoja juos, sprendžiant šiuos klausimus, taikomas teisės normas aiškinti *stricto sensu*, t.y. netaikyti jose nenustatytą atleidimo nuo muitų atvejų arba papildyti naujomis sąlygomis juose aiškiai nustatytus atvejus tam, kad palengvintų galimybę pasinaudoti atleidimu nuo muitų, taip pat skirtingai vertinti tos pačios rūšies prekių ir jas importuojančių asmenų apmokestinimą¹³⁸⁴. Pažymėtina, jog vertinant, pavyzdžiui, nacionalinių teismų praktiką, besiformuojančią Lietuvos Respublikoje

1378 Byla C-371/09, Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs v. Isaac International Limited, *supra* note, 972.

1379 Byla C-3/13, *Baltic Agro v. Maksu- ja Tolliameti Ida maksu- ja tollikeskus*, *op. cit.*, 31 punktas.

1380 Žr. bylą C-234/09, Skatteministeriet v. DSV Road A/S, *supra* note, 1333; 31, 33 ir 34 punktai.

1381 Žr. disertacijos priedą Nr. 10.

1382 Byla C-3/13, *Baltic Agro v. Maksu- ja Tolliameti Ida maksu- ja tollikeskus*, *supra* note, 1369, 24 punktas.

1383 Žr. pvz. bylą C-48/98, Firma Söhl & Söhlke v. Hauptzollamt Bremen, *supra* note, 1376, 52 punktas; bylą C-371/09, Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs v. Isaac International Limited, *supra* note, 972.

1384 Atkreiptinas dėmesys, jog tokius bendruosius siaurinamojo ES teisės normų aiškinimo principus ir jų taikymo ypatumus mokesčių teisės srityje TT yra akcentavęs ne viename savo sprendime, žr. pvz. bylą C-84/03, Komisija v. Ispanijos Karalystė, 2005 E.C.R. I-00139, 48 punktas; bylą C-141/00, Ambulanter Pflegedienst Kügler GmbH v. Finanzamt für Körperschaften I in Berlin, 2002 E.C.R. I-6833, 28, 30 punktai; bylą C-216/97, Jennifer Gregg and Mervyn Gregg v. Commissioners of Customs and Excise, 1999 E.C.R. I-4947, 12 punktas, 16, 20; taip pat žr. Generalinio Advokato Ruiz-Jarabo Colomer išvadą byloje C-382/02, *Timber Air A/S v. Skatteministeriet*, 2004 EU:C:2004:186, 36-38 punktai.

mokestinių ginčų su muitine dėl apskaičiuotų antidempingo muitų taikymo srityje, galima pastebėti, kad joje tiriamu laikotarpiu ginčiuose dėl iš analizuojamų valstybių grupės importuotų prekių buvo laikomasi kiek kitokio požiūrio. Pavyzdžiui, administracinėse bylose Nr. A-261-146/2014, Nr. A-261-144/2014, ir Nr. A-377-556/2016 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas panaikino pareiškėjams apskaičiuotus antidempingo muitus, susijusius su prekių importu iš Kinijos Liaudies Respublikos, dėl tos priežasties, kad muitinė, teismo vertinimu, neišnaudojo visų įrodinėjimo priemonių importuotų prekių kilmę nustatyti, nors jai ir tenka pareiga „įrodyti kilmės šalį, kuriai taikomas antidempingo mokestis“¹³⁸⁵. Kita vertus, tenka pastebėti, jog tokia atleidimą nuo antidempingo muitų palengvinanti priemonė nėra ir nebuvo tiesiogiai numatyta nei ES antidempingo reglamentuose, nei SMK. Priešingai, kaip jau buvo autorius minėta, TT praktikoje ir ES priimtuose muitų teisės aktuose nuosekliai laikomasi nuostatos, jog prekių kilmę privalo įrodyti būtent importuotojas¹³⁸⁶. Tai patvirtina ir kiti jau minėti išaiškinimai, pateikiami TT sprendime, priimtame analizuojamoje byloje C-3/13, *Baltic Agro*, pavyzdžiui, tai, jog būtent „deklarantui tenka pareiga muitinės deklaracijoje pateikti teisingą informaciją“¹³⁸⁷, t. y. privalo būti taikomas deklaracijos neatšaukiamumo principas¹³⁸⁸. Nagrinėjamos situacijos kontekste tai reikštų, jog būtent importuotojas, pateikęs muitinės deklaraciją ir joje nurodęs prekės kilmės šalį, turėtų prisiimti galimas neigiamas teises pasekmės, susijusias su muitinės deklaracijoje pateikta informacija arba įrodyti jos teisingumą¹³⁸⁹. Tokiu būdu galima konstatuoti, jog nacionalinių teismų praktikoje ne visuomet laikomasi reikalavimo užtikrinti siaurą atleidimo nuo muitų sąlygų aiškinimą, - tai akivaizdu ne tik sprendžiant ginčus dėl antidempingo muitų taikymo, bet ir kitus su muitų išimtimis susijusius ginčus, pavyzdžiui, dėl muitų ir kitų importo mokesčių lengvatų kuro produktams¹³⁹⁰. Tai patvirtina, jog ši tendencija Lietuvos teisinės sistemos kontekste gali būti laikoma sisteminio pobūdžio problema¹³⁹¹ ir jai spręsti būtini ir atitinkami teisės norminių aktų, visų pirma, Mokesčių administravimo įstatymo, pakeitimai¹³⁹².

1385 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-146/2014“, *supra* note, 626, ir “Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-144/2014”, *supra* note, 626; taip pat žr. “Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-377-556/2016”, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitytkla.mruni.eu/tp/1330120>.

1386 Žr. šiuo klausimu disertacijos 3.1 poskyrį.

1387 Byla C-3/13, *Baltic Agro v. Maksu- ja Tolliameti Ida maksu- ja tollikeskus*, *supra* note, 1369; 43 punktas.

1388 Žr. taip pat bylą C-138/10, *DP grup EOOD v. Direktor na Agentsia "Mitnitsi"*, *supra* note, 1375: 39-41 punktai.

1389 Tokia išvada darytina ir atsižvelgus į kitus analizuotus TT suformuotus precedentes tiriamuoju laikotarpiu, žr. pvz. byla C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1060; 33, 38-40, 42-43 punktai.

1390 Žr. disertacijos 4 skyrių ir jo 4.3.1 poskyrį.

1391 Akcentuotina, jog panašias tendencijas pastebi ir kiti autoriai, pavyzdžiui, dr. A. Medelienė, kuri pastebi, jog taikant Mokesčių administravimo įstatymo nuostatas dėl neaiškumų ir prieštaravimų, kilusių dėl teisės aktų turinio (neiškiriant ir nuostatų dėl mokesčių lengvatų), aiškinimo, kai kuriuose mokestiniuose ginčiuose jos nepagrįstai aiškinamos plečiamai, žr. Aistė Medelienė, *supra* note, 179: 329.

1392 Pasiūlymai dėl jų nurodyti disertacijos 4 skyriuje (4.3 poskyriuose).

Kitos su muitinės procedūrų dėl iš Rusijos importuotų prekių atlikimu susijusios teisinės problemos buvo nagrinėjamos ESTT byloje C-571/12, *Greencarrier Freight Services Latvia*¹³⁹³. Šioje byloje, kurioje į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo kreipėsi Latvijos teismas, buvo nagrinėjama teisinė situacija, kuomet įmonė Greencarrier Freight Services Latvia pakartotinai įvežė į Latvijos Respublikos teritoriją iš Rusijos biskvitus ir šokoladinius batonėlius, kad juos išleistų į laisvą apyvartą Europos Sąjungoje. Šiuo atveju Latvijos valstybinis mokesčių administratorius, remdamasis vėlesnėse muitinės deklaracijose nurodytų prekių dalinio patikrinimo rezultatais, atliko anksčiau importuotų ir į laisvą apyvartą išleistų tapačių ginčo prekių dokumentinius patikrinimus (netirdamas pačių ginčo prekių savybių bei sudėties) ir konstatavo, kad į Sąjungą įvežtos ir išleisti į laisvą apyvartą skirtos prekės buvo deklaruotos neteisingu KN kodu¹³⁹⁴. Atitinkamai, byloje buvo keliamas klausimas ar egzistuoja muitinės teisė ekstrapoliuoti (perkelti) vienoje deklaracijoje nurodytų prekių dalinio patikrinimo rezultatus ankstesnėms to paties deklaranto pateiktose deklaracijose nurodytoms prekėms ir kokiomis sąlygomis ji gali būti realizuota? Autoriaus vertinimu, šis probleminis klausimas yra aktualus ir šiuo metu galiojančių SMK nuostatų taikymo ir aiškinimo kontekste, apibrėžiant ES valstybių narių įgalinimus nustatyti nacionalines taisykles dėl muitinės atliekamų patikrinimų procedūrų ir apibrėžti jų turinį, kadangi ES priimti muitų teisės aktai šio klausimo detalai nereglamentuoja¹³⁹⁵, tradiciškai palikdama jį valstybių narių kompetencijai ir jų institucijų diskrecijai¹³⁹⁶.

Pastebėtina, jog TT atsakymas į šį klausimą iš esmės buvo teigiamas, t. y. remdamasis ginčo teisinių santykių atsiradimo metu galiojusio Bendrijos muitinės kodekso 78 straipsnio (atitinkančio šiuo metu galiojančią SMK 48 straipsnį) nuostatomis, jis pripažino, kad toks ekstrapoliavimas iš esmės yra įmanomas, jei laikomasi tam tikrų sąlygų, t. y. (i) anksčiau deklaruotos prekės buvo išleistos jų nepatikrinus (t.y. išleistos remiantis tik deklaracijose pateiktais duomenimis) ir šiuo metu jos nebegali būti patikrintos ir (ii) patikrintos prekės bei anksčiau deklaruotos prekės turi būti tapačios¹³⁹⁷. Kita vertus, šioje byloje TT taip pat pabrėžė vieną papildomą aspektą, t. y., tai, jog muitinei suteikiama teisė kvestionuoti ankstesnes jau priimtas deklaracijas atliekant prekybos dokumentų ir duomenų, susijusių su atitinkamų prekių importo arba eksporto operacijomis arba su paskesnėmis prekybos šiomis prekėmis operacijomis, patikrinimą, kurio objektu gali būti tik rašytiniai dokumentai, t. y. muitinė neprivalo fiziškai tikrinti prekių¹³⁹⁸. Akcentuotina, jog toks TT formuluojamas precedentas, leidžiantis muitinei atlikti *a posteriori* patikrinimus, t. y. jau

1393 Byla C-571/12, *Greencarrier Freight Services Latvia SIA prieš Valsts ieņēmumu dienests*, *supra* note, 1334.

1394 *Ibid.*, 9-12 punktai.

1395 Pavyzdžiui, SMK 48 straipsnis šiuo metu apibrėžia tik bendrus prekių tikrinimo po jų išleidimo principus ir nereglamentuoja analizuojamoje byloje C-571/12 nagrinėto klausimo dėl patikrinimo rezultatų ekstrapoliavimo; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1396 Žr. pavyzdžiui, Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 108-109, 114-117; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 736-737, taip pat žr. Timothy Lyons, *supra* note, 51: 339.

1397 Byla C-571/12, *Greencarrier Freight Services Latvia SIA v. Valsts ieņēmumu dienests*, *supra* note, 1334, 29-31 punktai.

1398 *Ibid.*, 34, 36 punktai.

deklaruotų prekių patikrinimus, kvestionuojant ankstesnes deklaracijas remiantis rašytiniais dokumentais bei neįpareigojant muitinės fiziškai tikrinti minėtų prekių, iš esmės atitinka ir jo formuojamą praktiką kitose bylose, pavyzdžiui, byloje C-320/11, *Digitalnet ir kt.*¹³⁹⁹, taip pat byloje C-290/01, *Derudder*¹⁴⁰⁰. Tokiai pozicijai TT pritarė ir byloje C-156/16, *Tigers* (ginčas joje kilo dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo), be to, šioje byloje priimtame sprendime teismas papildomai nurodė, kad netgi pačius muito apskaičiavimui svarbius dokumentus, „į kuriuos muitinė gali atsižvelgti, galima pateikti ir po to, kai pateikiama muitinės deklaracija“ (jei imperatyvaus draudimo pateikti tokius dokumentus nenumato ES priimti muitų teisės aktai)¹⁴⁰¹. Taigi, galima konstatuoti, jog, aiškindamas komentuojamas ES muitų teisės normas (Bendrijos muitinės kodekso 78 str., kuris atitinka šiuo metų galiojančią SMK 48 str.), TT laikosi nuostatos, jog paskesnių (vėlesnių) patikrinimų metu tiek muitinės administracijai, tiek ir muitinės skolininkui turėtų būti suteikiamos plačios teisės rinkti, pateikti ir vertinti naujus dokumentus bei įrodymus, susijusius su skolos muitinei atsiradimą nulėmusio prekių importo aplinkybėmis (siekiant „priartinti muitinės procedūrą prie realios situacijos“¹⁴⁰²). Kita vertus, kartu būtina pastebėti, jog šių nuostatų taikymas praktiniu lygmeniu kol kas kelia ir teisinių problemų, kadangi, kaip patvirtina ypač praktika ES valstybių narių, kurios turi išorinę sieną su trečiosiomis valstybėmis iš kurių importuojamos arba į kurias eksportuojamos prekės (pavyzdžiui, Latvijos Respublikos (būtent jos mokesčius administruojančių institucijų veiksmai ir buvo nagrinėjami komentuojamoje TT byloje C-571/12, *Greencarrier Freight Services Latvia*), Lietuvos Respublikos¹⁴⁰³, Rumunijos Respublikos¹⁴⁰⁴) iki šiol kyla nemažai ginčų su muitinės administracijomis (įstaigomis) kuomet yra kvestionuojama muitinės teisė atskirais atvejais atlikti deklaruotų įvežtų arba išvežtų prekių dokumentinius patikrinimus¹⁴⁰⁵. Atitinkamai, teisingas šias muitinės teises apibrėžiančių nuostatų taikymas tampa itin aktualus SMK įgyvendinimo kontekste kadangi jis (žr. SMK 9 str.¹⁴⁰⁶) numato elektroninės, nepopierinės muitinės operacijų aplinkos sukūrimą. Pabrėžtina, jog susiklosčiusi ES valstybių narių (Lietuvos Respublikos) praktika šioje srityje ir galimi pa-

1399 Sujungtos bylos C-320/11, C-330/11, C-382/11 ir C-383/11, *Digitalnet OOD* (C-320/11 ir C-383/11), *Tsifrova kompania OOD* (C-330/11) ir *M SAT CABLE AD* (C-382/11) v. *Nachalnik na Mitniceski punkt - Varna Zapad pri Mitnitsa Varna*, *supra* note, 922, 66-67 punktai.

1400 Byla C-290/01, *Receveur principal des douanes de Villepinte v. Derudder & Cie SA, and Tang Frères*, 2004 E.C.R. I-02041, 42 punktas.

1401 Byla C-156/16, *Tigers GmbH v. Hauptzollamt Landshut*, *supra* note, 973; 28-29, 31 punktai.

1402 Tokia išvada buvo padaryta ir kitose TT bylose, tame tarpe ir bylose, nepatenkančiose į šiame darbe analizuojamų bylų kategorijas, žr. bylą C-427/14, *Valsts ieņēmumu dienests v "Veloserviss" SIA*, *supra* note, 1070, 26 punktas.

1403 Gediminas Valantiejus, "Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level", *supra* note, 185: 69-71.

1404 Viorel Terzea, „Control varnal. Reverificare. Conditii - cu noti explicative”, *Tax Magazine* 2 (2014): 30.

1405 Pavyzdžiui, tokiais atvejais pareiškėjai motyvuoja, kad buvo gavę oficialius muitinės pranešimus (elektroninėje aplinkoje) apie atitinkamų operacijų užbaigimą, kuriuose patvirtinami jų rezultatai, todėl jų pakeitimas atliekant naujus patikrinimus sąlygotų pareiškėjų teisėtų lūkesčių pažeidimą ir pan., žr. disertacijos 4.3.2 poskyrį.

1406 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

siūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo, kurie yra susiję su būtinybe pateikti asmenims detalesnę informaciją apie jų įformintų muitinės procedūrų rezultatų teisinį statusą ir teises galimybes jų peržiūrėti *a posteriori* patikrinimų metu yra nagrinėjami šios disertacijos 4 skyriuje (4.3.1 poskyryje).

Analizuojant bylas ir **ginčus, kurie TT lygmeniu kilo dėl prekybos apsaugos (anti-dempingo) muitų taikymo**¹⁴⁰⁷, juose nagrinėtus klausimus galima sąlyginai skirstyti į dvi kategorijas – procedūrinius (procesinius), kuriuose buvo sprendžiama dėl ESTT ir valstybių narių teismų kompetencijos nagrinėti tokius ginčus, ir materialinius, kuriuose buvo ginčijama antidempingo muitų nustatymo metodologija ar kitos su jais susijusios teisinės pasekmės, pavyzdžiui, klausimai dėl juos taikant padarytos žalos atlyginimo. Aptariant pirmąją ginčų kategoriją (ginčus, kuriuose buvo keliami procesinio/procedūrinio pobūdžio klausimai), t. y. bylas C-374/12, *Valimar*¹⁴⁰⁸, ir C-143/14, *TMK Europe*¹⁴⁰⁹ ir C-419/08 P, *Trubowest Handel GmbH and Viktor Makarov*¹⁴¹⁰, galima konstatuoti, kad pagrindinis juose iškilęs klausimas buvo dėl valstybių narių nacionalinių teismų pareigos kreiptis į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Tokio pobūdžio teisinės problemos nurodytose bylose kilo tais atvejais, kai pareiškėjai (importuotojai) ginčijo ES reglamentų, kurių pagrindu buvo nustatyti antidempingo muitai iš Rusijos Federacijos importuojamų prekių atžvilgiu, teisėtumą bei jų galiojimą. Pastebėtina, jog ši problematika analizuojamu laikotarpiu išliko ir TT bylose dėl iš kitų tiriamų valstybių, t. y. Indijos Respublikos, importuotų prekių, kurioms buvo taikomi antidempingo muitai¹⁴¹¹ – tai patvirtina jos bendrą ir universalų pobūdį bei būtinybę ją aptarti detaliau. Atkreiptinas dėmesys, jog bene plačiausią diskusiją sąlygojusius išaiškinimus šiuo klausimu TT yra pateikęs byloje C-533/10, *CIVAD*¹⁴¹² (ji analizuojama disertacijos dalyje, kurioje aptariama TT ginčų dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių problematika). Susiejant byloje C-533/10 TT pateiktus išaiškinimus su nagrinėjama ginčų dėl iš Rusijos importuotų prekių kategorija (bylos C-374/12, C-143/14 ir C-419/08 P), galima pastebėti, jog bendra šiuose ginčiuose (kaip ir daugelyje kitų pastaruoju metu kylančių ginčų dėl antidempingo muitų taikymo¹⁴¹³) buvo tai, jog TT pabrėžė, kad teisę ginčyti ES reglamentus dėl antidempingo muitų turi teisę ne tik nuo šių muitų nukentėję suinteresuoti trečiųjų valstybių gamintojai ir (arba) eksportuotojai (teikdami ieškinius dėl ES aktų panaikinimo tiesiogiai ES Bendrajam teismui pagal SESV 263 ir 265 str. nuostatas),

1407 Tematinės analizės subtema 2.5, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

1408 Byla C-374/12, „Valimar“ OOD prieš Nachalnik na Mitnitsa Varna, 2014 EU:C:2014:2231.

1409 Byla C-143/14, TMK Europe GmbH v Hauptzollamt Frankfurt (Oder), *supra* note, 1289.

1410 Byla C-419/08 P, Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija, *supra* note, 1339.

1411 Žr. disertacijos 3.3 poskyrį.

1412 Žr. bylą C-533/10, *Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt.*, 2012 EU:C:2012:347. Šioje byloje TT *inter alia* išaiškino (sprendimo 33 punktą), jog “jei ūkio subjektas mano, kad taikant antidempingo reglamentą, kuris, jo manymu, yra neteisėtas, jam buvo pakenkta [...] jis gali perduoti nagrinėti šį ginčą kompetentingam nacionaliniam teismui ir remtis šiame teisme atitinkamo reglamento neteisėtumu. Tada šis teismas gali, arba netgi privalo, laikydamasis SESV 267 straipsnio sąlygų pateikti Teisingumo Teismui klausimą dėl nagrinėjamo reglamento galiojimo”.

1413 Kieron QC. Beal, „Ubi Ius, Ibi Remedium: Do the Union Courts have the “Latin for Judging”, *Judicial Review* 20, 3 (2015): 121.

bet ir vietiniai importuotojai¹⁴¹⁴. Pavyzdžiui, byloje C-374/12, *Valimar*¹⁴¹⁵, TT pripažino, kad pareiškėja bendrovė „Valimar“ OOD, importavusi iš Rusijos Federacijos plieno lynus ir kabelius, kaip nepriklausoma (nesusijusi) importuotoja¹⁴¹⁶, turėjo teisę ginčyti reglamentą dėl antidempingo muito nustatymo netiesiogiai, t. y. teikdama prašymą priimti prejudicinį sprendimą ES valstybės narės (nagrinėjamu atveju – Bulgarijos) nacionaliniame teisme, o pastarojo prašymas priimti tokį prejudicinį sprendimą (dėl antidempingo muitą nustatančio ES reglamento galiojimo) yra priimtinas¹⁴¹⁷. Analogišką išvadą TT padarė ir kitoje aptariamai bylų kategorijai priskirtinoje byloje ir C-143/14, *TMK Europe*, kurioje buvo konstatuota, jog pareiškėjas TMK Europe, nors ir neturėdamas „susijusio importuotojo“ statuso, galėjo pareikšti ginčijamo antidempingo muitus nustatančio reglamento neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, todėl šis nebuvo saistomas tame reglamente nustatyto antidempingo muito galutinio pobūdžio¹⁴¹⁸. Autoriaus nuomone, siekiant aiškiau išskirti šiuo metu tik TT praktikoje išaiškintus bei vertinamaisiais požymiais apibrėžtus skirtumus tarp asmenų, kuriems suteikiama teisė ginčyti ES teisės aktus dėl antidempingo muitų nustatymo tiesiogiai Sąjungos teismuose, ir asmenų, kurie privalo kreiptis į nacionalinius teismus, būtinos ir ES priimtų muitų teisės aktų korekcijos. Šiuo aspektu, autoriaus nuomone, būtų tikslingas Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 14 straipsnio nuostatų papildymas, implicitiškai apibrėžiant jame suinteresuotų asmenų („suinteresuotų šalių“), kuriems(-ioms) adresuojami ES reglamentai ar kiti sprendimai dėl antidempingo muitų nustatymo ar peržiūrėjimo kategorijas¹⁴¹⁹.

Kita vertus, šiame kontekste gali būti keliamas ir klausimas ar toks nacionalinio teismo kreipimasis į TT visais atvejais yra privalomas, pavyzdžiui, ar nagrinėdamas ginčą, kuriame ginčijamas antidempingo muito apskaičiavimo teisėtumas, motyvuojant tuo, jog jį nustatęs reglamentas yra neteisėtas, pats gali priimti galutinį sprendimą? Akivaizdu, jog tai

---

1414 Pastebėtina, jog teisės doktrinoje, įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, ne kartą buvo keliamas klausimas ar toks skirstymas pagal SESV 263 straipsnio nuostatas apskritai būtų tikslingas, kadangi jos formaliai leidžia išplėsti subjektų, turinčių teisę tiesiogiai kreiptis į ES teismus ratą, tačiau naujausia ESTT praktika (pavyzdžiui, byloje T-134/10, *FESI*), patvirtina, kad jis išlieka reikšmingu, žr. plačiau šiuo klausimu disertacijos 3.3 poskyrį ir 1995 išnašą.

1415 Byla C-374/12, „Valimar“ OOD prieš Nachalnik na Mitnitsa Varna, *supra* note, 1408.

1416 TT praktikoje pripažįstama, kad importuotojai, tiesiogiai susiję su prekių, kurioms taikomi antidempingo muitai, eksportuotojais dėl to, jog patys buvo įtraukti į antidempingo tyrimą ir/ar antidempingo muito dydžio apskaičiavimą (buvo remtasi jų veiklos duomenimis ir pan.), gali skusti šiuos muitus nustatančius reglamentus tiesiogiai ES Bendrajam Teismui, žr. pvz. bylas 239/82 ir 275/82, *Allied Corporation* ir kt. v. *Commission*, 1984 E.C.R. 01005; 11 ir 12 punktas; C-133/87 ir 150/87, *Nashua Corporation* et al. v. *Commission and Council*, 1990 E.C.R. I-00719; 15 punktas; C-156/87, *Gestetner Holdings v. Council and Commission*, 1990 E.C.R. I-00781, 18 punktą; C-305/86, *Neotype Techmashexport v. Commission and Council*, 1990 E.C.R. I-2945, 19 ir 20 punktas; ir ES Bendrojo Teismo bylos T-598/97, *British Shoe Corporation Footwear Supplies Ltd v. Council*, 2002 E.C.R. II-1155 45 bei 47 punktus.

1417 Byla C-374/12, „Valimar“ OOD v. Nachalnik na Mitnitsa Varna, *supra* note, 1408; 34-38 punktai. Pastebėtina, jog TT nesutiko su Bulgarijos Vyriausybės pozicija, kad tokiu atveju pareiškėjas privalėjo kreiptis tiesiogiai į Sąjungos teismus ir ginčyti ES reglamentą juose (žr. nurodytos bylos 25 punktą).

1418 Byla C-143/14, *TMK Europe GmbH v. Hauptzollamt Frankfurt (Oder)*, *supra* note, 1289, 23, 29 punktai.

1419 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 2.1.17 rekomendaciją.

turi esminę reikšmę ir nacionaliniu lygiu, kadangi, pavyzdžiui, nors Lietuvos Respublikoje (analizuotų ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos kategorijoje) taip pat buvo išnagrinėtas ne vienas mokestinis ginčas dėl importuotojams taikytų prekybos apsaugos muitų teisėtumo, tačiau nė viename iš jų nacionaliniai teismai į TT iki šiol nesikreipė ir galutinius sprendimus priėmė patys¹⁴²⁰. Pastebėtina, kad nors išimtis, kuomet nacionaliniam teismui nebūtina kreiptis į TT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, TT buvo išaiškinęs dar *CILFIT* byloje¹⁴²¹, šių išimčių taikymo galimybė sprendžiant ES teisės aktų galiojimo klausimus yra vertinama kritiškai¹⁴²². Atitinkamai, labai panašios pozicijos TT laikėsi ir analizuojamai bylų kategorijai priskirtinoje byloje *C-419/08 P, Trubowest Handel GmbH and Viktor Makarov*¹⁴²³, kur jis akcentavo, kad būtent nacionaliniams teismams yra priskiriama jurisdikcija nagrinėti ieškinius dėl nacionalinių muitinių nepagrįstai išieškotų maito mokesčio sumų grąžinimo, tuo atveju, kai jos rėmėsi ES teisės aktais, kurie vėliau buvo pripažinti negaliojančiais¹⁴²⁴. Galima pastebėti, jog šioje byloje TT rėmėsi vadinamąją IKEA doktrina¹⁴²⁵, konstatuodamas, kad jei suinteresuotam asmeniui (ieškovui) nacionaliniu lygiu buvo padarytas neigiamas poveikis taikant antidempingo muitus nustatantį reglamentą, kurį ieškovas laiko neteisėtu, jam privalo būti suteikta galimybė kompetentingame nacionaliniame teisme užginčyti šio reglamento galiojimą. Savo ruožtu, pastarasis gali arba kai kuriais atvejais (jei tai yra galutinės instancijos teismas) privalo perduoti reglamento galiojimo klausimą svarstyti TT, kuris turi priimti galutinį sprendimą šiuo konkrečiu klausimu¹⁴²⁶. Kitaip tariant, būtina pažymėti, jog būtent byloje

1420 Žr., pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracines bylas Nr. A-444-2863/2011, A-261-146/2014, A-261-144/2014, disertacijos priedas Nr. 15.2.6.

1421 Šiame sprendime suformuluotos vadinamosios *acte éclairé* bei *acte clair* taisyklės pagal kurias nacionalinis teismas yra atleidžiamas nuo kreipimosi pareigos, kai iškeltas klausimas iš esmės identiškas klausimui, dėl kurio jau buvo priimtas prejudicinis sprendimas arba ES teisės nuostata yra tokia akivaizdi, jog nelieka jokių pagrįstų abejonių dėl jos taikymo; žr. bylą 283/81, Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health, *supra* note, 947.

1422 Šiuo aspektu teisės doktrinoje paprastai atkreipiamas dėmesys į tai, kad nacionalinio teismo nesikreipimo teisinių pagrindų ratas, esant atitinkamam šalių prašymui kreiptis į TT dėl ES teisės akto galiojimo klausimo išsprendimo, turėtų būti vertinamas kaip itin ribotas, ypač, jeigu galutinės instancijos nacionalinis teismas (kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę nebeskundžiami), nesikreipė į TT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl ES teisės akto galiojimo ir motyvuotai nepagrindė aiškių priežasčių nesikreipti egzistavimo, žr. Georgios Anagnostaras, „Erroneous Judgments and the Prospect of Damages: the Scope of the Principle of Governmental Liability for Judicial Breaches”, *European Law Review* 31, 2006: 737 – 746; Costas Kombos, “A Paradox in the Making: Detecting Something Positive in UPA Under the Ten Kate Effect”, *European Law Journal* 15 (2009): 531; Michal Bobek et al., *Central European Judges Under the European Influence – the Transformative Power of EU Revisited* (Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2015), 253.

1423 Byla C-419/08 P, Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija, *supra* note, 1339.

1424 Panašios teisinės situacijos buvo nagrinėjamos ir kitose TT bylose, kas patvirtina jose keliamų klausimų aktualumą, žr. pvz. bylą 20/88, Roquettefrdres v. Commission, 1989 E.C.R. 1553, 14 punktą; bylą C-282/90, Vreugdenhil v. Commission, 1992 E.C.R I-1937, 12 punktą ir su tiriamų valstybių grupe susijusioje byloje C-351/04, Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise, *supra* note, 453, 68 punktą.

1425 Šis precedentas buvo suformuluotas byloje C-351/04, *Ikea Wholesale*, dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo antidempingo muitais.

1426 Byla C-419/08 P, Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija, *supra* note, 1339, 24 punktą.

C-419/08 P, *Trubowest Handel GmbH and Viktor Makarov*, TT išdėstė gana aiškia pozicija dėl nacionalinių teismų jurisdikcijos ribų, taikytinų ginčų dėl ES taikomų antidempingo muitų srityje.

Kita vertus, tai kartu kelia klausimu ar toks mechanizmas yra efektyvus dėl jo trukmės, nors kai kurių autorių atliktuose tyrimuose yra akcentuojama, jog proceso trukmė inicijuojant jį valstybių narių teismuose galėtų būti trumpesnė, nei nagrinėjant ES teismuose¹⁴²⁷. Akcentuotina, jog šiose bylose, teikdami kreipimuisi buvo aktyvūs naujųjų ES valstybių narių teismai (pagal jų prašymus išnagrinėta daugiau nei pusė tiriamos kategorijos bylų, susijusių su antidempingo muitų taikymu Rusijos Federacijos kilmės prekėms¹⁴²⁸), panaši tendencija pastebima ir mokslinėje literatūroje¹⁴²⁹, nors tradiciškai dažniau kreipdavosi Vokietijos Federacinės Respublikos, Nyderlandų Karalystės ir Jungtinės Karalystės teismai¹⁴³⁰. Kita vertus, tai galima paaiškinti ir tuo, jog dalyje šių valstybių (naujųjų ES narių) teisinio reguliavimo problemos yra akivaizdesnės, nes bent dalis jų turi išorinę sieną su Rusijos Federacija. Kaip jau buvo minėta, Lietuvos Respublikos praktika šioje srityje išlieka gana prieštaringa, nes nacionaliniai teismai į TT nė karto nesikreipė, viena vertus, tai galima paaiškinti tuo, jog šie ginčai dažniausiai vyko ne dėl paties antidempingo muitų nustatančio reglamento teisėtumo, bet dėl faktinių aplinkybių, nuo kurių priklauso muito dydis, pavyzdžiui, kokia valstybė būtų laikoma prekių kilmės šalimi. Tačiau tarp šių ginčų neabejotinai buvo ir atvejų, kuomet nacionalinių teismų buvo prašoma kreiptis į TT¹⁴³¹ arba *a priori* buvo keliamas klausimas dėl paties antidempingo muitų skaičiavimo teisėtumo (neginčijant faktinių muito apskaičiavimo aplinkybių)¹⁴³². Todėl galima konstatuoti, jog tokį nacionalinių teismų (Lietuvos Respublikoje) galėjo sąlygoti tiek nacionalinio teisinio reguliavimo trūkumai¹⁴³³, tiek ir bendrosios tarpinstitucinio bendradarbiavimo teisinės kultūros problemos¹⁴³⁴ ar netgi nepakankamas teisininkų bendruomenės susipažinimas su specifinėmis teisinio reguliavimo sritimis¹⁴³⁵.

1427 Davide Rovetta, Jeffrey H. Senduk, *supra* note 125: 303-312.

1428 Pavyzdžiui, pagal naujųjų ES valstybių narių prašymus (kreipimuisi) buvo inicijuotos ir analizuojamu laikotarpiu ESTT išnagrinėtos dvi bylos (C-374/12, *Valimar*, ir C-3/13, *Baltic Agro*), o pagal kitų ES valstybių narių (Vokietijos Federacinės Respublikos) nacionalinių teismų kreipimuisi – bylos C-143/14, *TMK Europe* ir C-687/13, *Fliessen-Zentrum Deutschland*, žr. disertacijos priedus Nr. 9-11;

1429 Michal Bobek et al., *supra* note, 1422: 253.

1430 Kieron QC. Beal, *supra* note, 1413: 121.

1431 Žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracines bylas Nr. A-261-146/2014 ir A-261-144/2014, disertacijos priedą Nr.14.

1432 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-2863/2011“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/217652>.

1433 Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme (4 str. 3 d.) įtvirtintos normos, reglamentuojančios nacionalinių administracinių teismų pareigą kreiptis į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo gali būti vertinamos kaip abstrakčios ir neapibrėžiančios konkretesnių sąlygų, kada toks kreipimasis yra privalomas, plačiau žr. disertacijos 3.3 skyrių.

1434 Egidijus Jarašiūnas, „Žvilgnis į teismų bendradarbiavimo problemas Europos Sąjungos ir nacionalinių teisinių sistemų sąveikos kontekste“, iš *Transnacionalinės teisinės sistemos – santykio ir sąveikos problemos*, Saulius Katuoka (atsak. red.) (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 73-74.

1435 Tai patvirtintų ta aplinkybę, jog nurodytose bylose iš esmės buvo nesiremiama aktualia TT praktika antidempingo muitų klausimais, apsiribojant nuorodomis į kitų kategorijų TT bylas arba apskritai

Pastebėtina, jog, analizuojant ES priimtų muitų teisės aktų taikymo praktiką prekybos apsaugos priemonių srityje, įvairiuose šaltiniuose¹⁴³⁶ dėmesys yra atkreipiamas ir į bylą C-143/14, *TMK Europe*¹⁴³⁷. Akcentuotina, jog ši byla yra susijusi su žalos, kaip vienos iš esminių sąlygų taikyti prekybos apsaugos priemonės (antidempingo muitus) nustatymu ir dempingo bei konkurencijos teisės sąsaja¹⁴³⁸. Pastebėtina, jog ESTT vis tik atmetė prezumpcijos, kad pradėtas konkurencijos tyrimas būtina turi paveikti antidempingo tyrimą, galimybę, pavyzdžiui, konstatuojant, jog pradėtas konkurencijos tyrimas prekės importui galėtų turėti tokią reikšmę, kad būtų savaime paneigtas priežastinis ryšys tarp Sąjungos (Bendrijos) pramonei padarytos žalos ir importo dempingo kaina¹⁴³⁹. Tačiau analizuojamoje byloje, TT kartu atkreipė dėmesį¹⁴⁴⁰ į jau kitose analizuotose bylose (nagrinėdamas tiek ir dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos, tiek ir iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo antidempingo muitytais klausimus) akcentuotą svarbų principą, kad žalos (esamos ir/ar būsimos) egzistavimą gali pagrįsti tik kompleksinis įvairių su importu susijusių aplinkybių ir veiksnių vertinimas¹⁴⁴¹. Autoriaus nuomone, ši TT pozicija iš esmės vertintina kaip pagrįsta, atsižvelgiant į teisės doktrinoje išsakomus vertinimus, kuriuose akcentuojama būtinybė antidempingo tyrimuose (juos pradėdant ir vykdamas bei nustatant priežastinį ryšį tarp dempingo ir žalos) remtis įvairių įrodymų visuma, neapsiribojant tik konkrečia jų grupe, susieta su konkrečiomis iš anksto apibrėžtomis įrodinėtomis aplinkybėmis¹⁴⁴². Be to, tiek aptariamoje byloje¹⁴⁴³, tiek ir kituose savo praktikos pavyzdžiuose¹⁴⁴⁴ TT pripažino, kad bylos šalys, ginčydamos antidempingo reglamento teisėtumą, turi teisę pateikti įrodymų, jog kiti veiksniai, nei susijusieji su importu galėjo turėti tokią reikš-

ne pateikiant jokių nuorodų į ESTT praktiką, žr. disertacijos 4.3.1 poskyrį.

- 1436 *Anti-Dumping, Anti-Subsidy, Safeguard Statistics Covering the First Four Months of 2015* (Brussels: European Commission, 2015), 86; *34rd Annual Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the EU's Anti-Dumping, Anti-Subsidy and Safeguard activities (2015)*. COM(2016) 661 final (Brussels: European Commission, 2016), 150.
- 1437 Byla C-143/14, *TMK Europe GmbH v. Hauptzollamt Frankfurt (Oder)*, *supra* note, 1289.
- 1438 Šią sąsają nurodo ir pabrėžia kiti autoriai, pavyzdžiui, E. Lane, žr. David Edward and Robert Lane, *supra* note, 98: 914.
- 1439 Byla C-143/14, *TMK Europe GmbH v. Hauptzollamt Frankfurt (Oder)*, *supra* note, 1289, 43-44 punktai.
- 1440 „Sąjungos institucijos privalo iširti, ar žala, į kurią jos ketina atsižvelgti priimdamos antidempingo priemonę, iš tiesų atsirado dėl importo dempingo kaina, ir neatsižvelgti į dėl kitų veiksnių (išskirta autoriaus – *aut. p.*) atsiradusią žalą“, byla C-143/14, *TMK Europe GmbH v. Hauptzollamt Frankfurt (Oder)*, *op. cit.*, 41 punktas.
- 1441 Žr. taip pat pvz. TT bylas *Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills* (dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių, žr. disertacijos priedą Nr. 11), taip pat C-186/14 P, *ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd* ir Europos Sąjungos Taryba v. *Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd*, *supra* note, 903 (dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių).
- 1442 Žr. pvz. *Van Bael & Bellis*, *supra* note, 116: 274; *Edwin Vermulst*, *supra* note, 116: 90-91; analogiškos nuomonės laikosi ir teisės doktrinos atstovai nacionaliniu lygiu, pavyzdžiui, akcentuodami, jog nustatant ar pagrįsta pradėti tyrimą būtina vertinti įtariamą žalą įrodymus bei dempingo ir žalos „priežastinius ryšius“ (t.y. įvairius priežastinio ryšio aspektus), žr. pvz. *Ignas Vėgėlė*, *supra* note, 378: 110; *Juozas Radžiukynas ir kt.*, *supra* note, 10: 203.
- 1443 byla C-143/14, *TMK Europe GmbH v. Hauptzollamt Frankfurt (Oder)*, *supra* note, 1289, 42 punktas.
- 1444 Žr. pvz. sprendimą byloje C-10/12 P, *Transnational Company „Kazchrome“ ir ENRC Marketing v. Taryba*, *supra* note, 1288; 28 punkta.

mę, kad būtų paneigtas priėžastinis ryšys tarp Sąjungos (Bendrijos) pramonei padarytos žalos ir importo dempingo kaina. Kita vertus, aplinkybė, jog tokio pobūdžio ginčai yra gana paplitę ir pasitaikė visose analizuotų bylų kategorijose¹⁴⁴⁵, leidžia kelti klausimą dėl esamo teisinio reguliavimo tinkamumo. Autoriaus vertinimu, atsižvelgiant į TT pateiktus išaiškinimus ir teisės doktrinoje išsakomą poziciją, siūlytina koreguoti ir Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 7 dalį (reguliuojančią kitų veiksmų, kurie tuo pat metu daro neigiamą poveikį Sąjungos pramonei, vertinimą) nurodant, jog „taip pat turi būti nagrinėjami ir *visi* (išskirta ir įrašyta autoriaus – *aut. p.*) kiti, be importo dempingo kaina, žinomi veiksniai, *kurių visuma* (išskirta ir įrašyta autoriaus – *aut. p.*) tuo pat metu daro neigiamą poveikį Sąjungos pramonei, siekiant, kad šių veiksmų padaryta žala nebūtų priskiriama importui dempingo kaina“.

Pastebėtina, jog kitose analizuojamo laikotarpio bylose dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo iš Rusijos Federacijos importuojamoms prekėms (žr., pavyzdžiui, bylą C-419/08, *Trubowest Handel GmbH and Viktor Makarov*¹⁴⁴⁶), TT *inter alia* sprendė ir kitus, papildomus klausimus, pavyzdžiui, klausimą dėl jam pateikto ieškinio, kuriame buvo keliamas klausimas dėl antidempingo muitus nustatančių ES reglamentų teisėtumo ir Sąjungos institucijų deliktinės (nesutartinės) atsakomybės santykio. Pabrėžtina, jog šioje byloje ieškovai (pareiškėjai) – Trubowest Handel ir Viktor Makarov, – nurodė, kad jie buvo gavę pranešimus apie Vokietijos Federacinės Respublikos muitinės atliktus patikrinimus ir ieškovams papildomai apskaičiuotus antidempingo muitus. Tuo pačiu metu Vokietijos Federacinėje Respublikoje buvo pradėtas baudžiamasis persekiojimas prieš vieną iš ieškovų dėl aplinkybių, kurios buvo nustatytos minėtų muitinės atliktų patikrinimų metu. Galiausiai pareiškėjams buvo pasiūlyta taikiai susitarti su Vokietijos Federacinės Respublikos valstybės institucijomis, t. y. sudaryta galimybė sumokėti atitinkamą antidempingo maito mokesčio sumą už pradėtų baudžiamųjų bylų nutraukimą. Kita vertus, esant šiai teiseinei situacijai, ieškovai neužginčijo nei jiems pateiktų pranešimų dėl atliktų muitinės patikrinimų ir jų rezultatų, nei atliko kitų veiksmų nacionaliniu lygiu, t. y. nacionalinėms institucijoms nepateikė prašymo dėl sumokėto antidempingo maito mokesčio grąžinimo vadovaujantis Bendrijos muitinės kodekso 236 ir 239 straipsnių nuostatomis¹⁴⁴⁷. Vietoje to, ieškovai nusprendė pareikšti ES Bendrajam teismui ieškinį dėl Sąjungos institucijų deliktinės atsakomybės, atsižvelgdami į tai, kad, jų vertinimu, antidempingo maitai Sąjungos teisės aktai buvo nustatyti ir taikomi neteisėtai. ES Bendrajam teismui nusprendus atmesti šį reikalavimą, ieškovai pateikė apeliacinį skundą TT¹⁴⁴⁸. Analizuojant šios bylos reikšmę ES muitų teisei ir ES priimtų muitų teisės aktų taikymui, teisės doktrinoje paprastai pabrėžiama, jog, kaip jau buvo minėta, būtent šioje byloje TT išaiški-

1445 Žr. disertacijos priedą Nr. 16.

1446 Byla C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339.

1447 Šias Bendrijos muitinės kodekso nuostatas šiuo metu atitinkančios taisyklės dėl sumokėtų maito grąžinimo yra įtvirtintos SMK 116 ir 120 straipsnyje, žr. „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112; „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1448 Byla C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339; 4 punktas (7-21 dalys), 5 punktas.

no panašaus pobūdžio bylų jurisdikcijos aspektus, susijusius su Sąjungos teismų ir nacionalinių teismų kompetencijos paskirstymu nagrinėjant ginčus dėl antidempingo muitų¹⁴⁴⁹.

Tačiau, autoriaus nuomone, papildomai būtent pastebėti ir tai, jog šios bylos esminė reikšmė ES priimtų muitų teisės aktų raidai yra ta, kad joje ESTT suformulavo precedentus kaip turėtų būti aiškinamos ES teisės nuostatos, reglamentuojančios nesutartinę (deliktinę) ES institucijų atsakomybę. Būtent šis aspektas yra itin svarbus taikant antidempingo muitus, kadangi ES reglamentai dėl antidempingo muitų nustatymo gali būti panaikinami (SESV 263 str. nustatyta tvarka¹⁴⁵⁰), o esant tokiai teisei situacijai, paprastai keliamas ir klausimas dėl ES institucijų atsakomybės ir neteisėtais veiksmais padarytos žalos atlyginimo¹⁴⁵¹. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog pačioje SESV (340 str.) nesutartinės (deliktinės) žalos atlyginimo klausimai yra sureguliuoti labai lakoniškai¹⁴⁵², todėl bendraisiais bruožais ESTT praktikoje Sąjungos nesutartinės atsakomybės sąlygos yra siejamos su trijų esminių sąlygų egzistavimu: (1) padarytas pakankamai rimtas ES teisės normos, kuria buvo siekiama suteikti asmenims teises, pažeidimas; (2) įrodoma, kad buvo padaryta faktinė žala; ir (3) egzistuoja tiesioginis priežastinis ryšys tarp pažeidimo, priskiriamo atitinkamai(-oms) susijusiai institucijai(-oms), ir žalos, kurią patyrė nukentėjusi šalis¹⁴⁵³. Kartu pažymėtina, jog visos šios trys pagrindinės sąlygos yra kumuliatyvaus pobūdžio, kas suponuoja tai, kad visos jos turi būti tenkinamos, nes priešingu atveju reikalavimai dėl žalos atlyginimo nebus tenkinami, be to, paprastai (nors ir ne visuomet)¹⁴⁵⁴, ES Bendrasis teismas ar ginčą apeliacine tvarka nagrinėjantis TT nevertina ir kitų papildomų sąlygų egzistavimo¹⁴⁵⁵. Aptariama byla C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov*, šiame kontekste išiskiria

1449 Žr. Davide Rovetta and Jeffrey H. Senduk, *supra* note, 117: 305-306.

1450 „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199.

1451 Pastebėtina, jog tokio pobūdžio ginčai kilo dėl antidempingo muitų taikymo įvairių analizuojamų valstybių (ne tik Rusijos Federacijos, bet ir, pavyzdžiui, Indijos Respublikos) atžvilgiu ir tai patvirtina jų aktualumą bei platų nagrinėjamos problemos kontekstą, žr. pvz. bylą bylą C-638/11 P, *Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills*, 2013 EU:C:2013:732.

1452 „Deliktinės atsakomybės atveju Sąjunga pagal bendrus valstybių narių įstatymams būdingus principus atlygina bet kokią žalą“, žr. „Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *op. cit.*

1453 Žr. pvz. TT bylas C-414/08 P, *Sviluppo Italia Basilicata SpA v. Komisija*, 2010 E.C.R. I-02559, 138 punktas; C-440/07 P, *Komisija v. Schneider Electric SA*, 2009 E.C.R. I-06413, 160 punktas; C-472/00 P, *Commission v. Fresh Marine*, 2003 E.C.R. I-07541, 25 punktas, C-352/98 P, *Laboratoires Pharmaceutiques Bergaderm SA and Goupil v. Commission*, 2000 E.C.R. I-5291, 41-42, 62 punktai. Teisės doktrinoje šiuos požymius taip pat tradiciškai išiskiria įvairūs autoriai, pavyzdžiui, Koen Lenaerts and Kathleen Gutman, „Federal common law“ in the European Union: A comparative perspective from the United States“, *The American Journal of Comparative Law* 54, 1 (2006): 83-87; Georgios Anagnostaras, „The incomplete state of Community harmonization in the provision of interim protection by the national courts“, *European Law Review* 33, 2008: 594; Bucura Catalina Mihaescu, „Liability of the European Union for Acts of Its Institutions“, *Revista Romana de Drept European* 4, 2011: 101. Analizuojamoje byloje C-419/08 šie reikalavimai yra išskiriami TT sprendimo 40 punkte, žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339.

1454 Sąjungtos bylos T-440/03, 121, 171, 208, 365 & 484/04, *Arizmendi and Others v. Council and Commission*, 2009 ECR II-4883; byla T-415/03, *Confradia de pescadores de "San Pedro" de Bermeo v. Council*, 2005 ECR II-4355; byla T-285/03, *Agraz SA and Others v. Commission*, 2005 E.C.R II-1063

1455 Žr. pvz. sujungtas bylas T-252, 271 ir 272/07, *Sungro, SA and Others v. Council and Commission*, 2010 E.C.R. II-55; 36 punktas.

tu, kad ieškovas joje ginčijo tvarką, kuria remiantis nagrinėjami minėti reikalavimai, argumentuodamas, jog pirmiausia turėtų būti atliekamas priežastinio ryšio egzistavimo vertinimas, kadangi būtent šio ryšio nustatymas yra laikytinas būtina prielaida kitų žalos egzistavimo sąlygų įrodinėjimui¹⁴⁵⁶. Tačiau, TT atmetė šį argumentą motyvuodamas tuo, kad ES teisėje nėra įtvirtinta nuostatų, pagal kurias ES deliktinės atsakomybės sąlygų egzistavimas privalomai turėtų būtų nagrinėjamas tam tikra tvarka, ir kad priežastinio ryšio sąlyga yra laikytina savarankiška (savarankiškai įrodinėtina) bei nesusijusia su galimu ginčijamo ES teisės akto neteisėtumu¹⁴⁵⁷. Be to, šioje byloje kilo ir esminio pobūdžio klausimas kaip apskritai turėtų būti suprantama bei aiškinama pati „priežastinio ryšio“ sąvoka ES teisėje¹⁴⁵⁸. Vadovaujantis TT anksčiau (t. y. iki analizuojamoje byloje C-419/08 priimto sprendimo) susiklosčiusia praktika, tokio pobūdžio ginčuose paprastai buvo reikalaujama, kad žala turėtų būti "pakankamai tiesioginė" neteisėto institucijos priimto akto ar veiksmo (neveikimo) pasekmė. Tai, savo ruožtu, praktiniu požiūriu reiškė, jog jei įrodinėjama galimai atsiradusi žala buvo pripažįstama tiesiogiai nesusijusia su tokiu aktu ar veiksmu (neveikimu) ar buvo vertinama kaip savarankiško pobūdžio, nuo ginčijamą aktų ar veiksmų (neveikimo) egzistavimo atsietą aplinkybę, sąlygų deliktinei atsakomybei atsirasti egzistavimas buvo vertinamas kaip nepakankamas, nes, Teismo vertinimu, Sąjunga nėra įpareigota pašalinti visus žalingus padarinius (net ir netiesioginio pobūdžio), atsiradusius dėl kiekvieno galimai neteisėto akto ar veiksmo¹⁴⁵⁹. Pabrėžtina, jog vėlesnėje savo praktikoje TT, apibrėždamas priežastinio ryšio sąvoką (taikytiną sprendžiant ginčus dėl Sąjungos nesutartinės atsakomybės), patvirtino, jog įrodinėjamas priežastinis ryšys turėtų būti "pakankamai tiesioginis"¹⁴⁶⁰. Kita vertus, galima pastebėti tai, jog šios priežastinio ryšio sąvokos aiškinimas, visų pirma, jos neapibrėžtumas, kelia ir teisinių problemų, kadangi TT praktikoje kol kas nėra naudojamas vienas, konkretus jos aiškinimo standartas ar netgi vienoda (identiška) jo formulotė (tai patvirtina ir TT praktika, suformuota analizuojamoje byloje C-419/08).

Pavyzdžiui, akcentuotina, jog netgi analizuojamoje konkrečioje byloje (joje priimtame sprendime) „priežastinio ryšio“ sąvoka yra apibūdinama skirtingai, pavyzdžiui, vartojama tiek sąvoka „pakankamai tiesioginis priežastinis ryšys“ (versijoje lietuvių kalba) arba „suf-

---

1456 Kathleen Gutman, „Evolution of the Action for Damages against the European Union and its Place in the System of Judicial Protection“, *Common Market Law Review* 48, 3 (2011): 305-306.

1457 Žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *op. cit.*; 37, 41-50 punktai, panašios pozicijos TT laikėsi ir byloje C-151/03 P, *Meyer v. Commission*, 2004 EU:C:2004:381, 68 punktas.

1458 Atsižvelgdamas į apelianų vertinimą, jog ES Bendrasis teismas (pirmosios instancijos teismas) „klaidingai taikė priežastinio ryšio sąlygą“ Šį klausimą TT atskirai nagrinėjo byloje C-419/08 priimto sprendimo 53-64 punktuose; žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *op. cit.*; 51-52 punktus.

1459 Tokia priežastinio ryšio koncepcija TT praktikoje istoriniu požiūriu buvo pradėta formuoti dar XX a. aštuntąjį dešimtmetį sujungtose bylose 64 ir 113/76, 167 ir 239/78, 27, 28 ir 45/79, *Dumortierfres SA and Others v. Council*, 1979 E.C.R. I-3091, 21 punktas.

1460 „kad būtų tiesioginis valstybei tenkančios pareigos nesilaikymo ir nukentėjusių asmenų patirtos žalos ryšys [...] teismas turi patikrinti, ar nurodyta žala *pakankamai tiesiogiai* (išskirta autoriaus – aut. p.) kyla iš Bendrijos teisės pažeidimo“; žr. bylą C-446/04, *Test Claimants in the FII Group Litigation*, 2006 E.C.R. I-11753, 218 punktas.

ficiently direct causal nexus" (versijoje anglų kalba)¹⁴⁶¹, tiek sąvoka „tiesioginis priežasties ir pasekmės ryšys“ (versijoje lietuvių kalba) arba "a direct link of cause and effect" (versijoje anglų kalba). Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys į akivaizdų minėtų sampratų prieštarinumą (ypač jas analizuojant anglų kalba, kuomet vartojama ir skirtinga lingvistinė terminologija, pavyzdžiui, „direct [...] nexus“ („tiesioginis priklausomumas“) bei „direct link“ („tiesioginis ryšys“)¹⁴⁶², ypač tuo aspektu, kad kaip jau buvo minėta, kai kuriuose TT išaiškinimuose priežastinio ryšio sampratai priskiriamas ir „pakankamumo“ požymis, nors kituose jis nevertojamas, labiau pabrėžiant vien tik „tiesioginį“ ryšio pobūdį¹⁴⁶³. Autoriaus vertinimu, šie skirtumai turi ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę. Pavyzdžiui, tradiciškai vartojama „pakankamai tiesioginio priežastinio ryšio“ sąvoka¹⁴⁶⁴ iš esmės implikuoja tai, jog tokiam ryšiui pagrįsti būtina vertinti bei nustatinėti daugiau faktinių aplinkybių (išsiplėčia įrodinėtinių aplinkybių ratas) bei būtina plačiau argumentuoti ryšio pobūdį (ryšio pakankamumą), nes tokiu atveju vien tik bet kokios tiesioginės sąsajos(-ų) tarp priežasties ir pasekmės nustatymas *per se* nepagrindžia sąlygos Sąjungos materialinei atsakomybei egzistavimo. Pastebėtina, jog šios problemos universalų pobūdį (priežastinio ryšio sampratos nevienodumą) patvirtina ir kitų autorių atlikti tyrimai, nagrinėjant ESTT praktiką taikant ne tik muitų teisės bet kitų ES teisės šakų (institutų) normas, pavyzdžiui, konkurencijos teisės srityje¹⁴⁶⁵. Atkreiptinas dėmesys, jog tai, kokia priežastinio ryšio samprata bus vadovaujama konkrečiu atveju¹⁴⁶⁶ gali nulemti ar padarytą žalą bus galima priskir-

1461 Byla C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v Council and Commission*, *supra* note, 1339, 53 punktas.

1462 Nors oficialiami lietuviškame vertime šie terminai suvienodinti ir verčiami identiškai vien tik kaip „tiesioginis ryšys“, akivaizdu, jog angliškoje versijoje objektyviai vartojami skirtingi terminai („nexus“ ir „link“), kurie į lietuvių kalbą galėtų būti verčiami skirtingai, suteikiant jiems nevienodą prasmę, kadangi lingvistiniu aspektu žodis „nexus“ (priklausomumas) yra naudojamas apibrėžti objektyviai egzistuojantį prežastinį priklausomumą (santykį) tarp reiškinių, o žodis „link“ vartojamas išreikšti ir bendresnio pobūdžio sąsają (ryšį) tarp reiškinių. Tokiu būdu, pavyzdžiui, galima konstatuoti, jog byloje C-419/08 P priimto sprendimo versijos anglų kalba 53 punkte pateikta priežastinio ryšio sąvoka (angl. „a sufficiently direct causal nexus“) lingvistine prasme suponuoja būtinybę taikyti griežtesnius jo įrodinėjimo reikalavimus, nei tais atvejais, jei būtų vadovaujama, pavyzdžiui, vien tik sprendimo 55 ir 58 punktuose vartojamų sąvokų formuluotėmis (angl. „a sufficiently direct link“ arba angl. „a direct link of cause and effect“). Žr. Bronius Piesarskas, *Didysis anglų – lietuvių kalbų žodynas* (Vilnius: Alma Littera, 2004), 60; taip pat žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *op. cit.*

1463 *Ibid.*, 58 punktas. Pabrėžtina, jog, pavyzdžiui, ir kitose šio disertacinio tyrimo kontekste analizuotose bylose (pavyzdžiui, byloje C-76/01 P, *Eurocoton*), taip pat buvo naudojama skirtinga terminologija priežastinio ryšio sampratai apibrėžti, pavyzdžiui, „tiesioginis priežastinis ryšys tarp pareigos pažeidimo [...] ir patirtos žalos“), priežastinio ryšio „pakankamumo“ požymis šioje byloje nevertojamas (nenurodomas), žr. pvz. bylą C-76/01 P, *Comité des industries du coton et des fibres connexes de l'Union européenne (Eurocoton) and Others v. Council of the European Union*, 2003 E.C.R. I-10091, 97 punktas.

1464 Taip lingvistiškai suformuluotą sąvoką vartojo, pavyzdžiui, ir ES Bendrasis teismas savo sprendime, apeliacine tvarka užginčytame analizuojamoje byloje C-419/08 P, žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339, 64 punktas.

1465 Jules Stuyck, „Damages for the Loss Caused by a Cartel: The Causal Link“ *European Review of Private Law* 3, 23 (2015): 459.

1466 Pavyzdžiui, analizuojamoje byloje TT atkreipė dėmesį į tai, jog priežastinio ryšio egzistavimą gali nulemti bei įtakoti įvairūs faktoriai, pavyzdžiui, ir paties nukentėjusio asmens veiksmai (aplaidu-

ti išimtinai ES (ES institucijoms), t. y. pagrįsti vienos iš esminių žalos atlyginimo sąlygų egzistavimą¹⁴⁶⁷. Todėl, autoriaus nuomone, ES priimtuose muitų teisės aktuose tikslinga reglamentuoti žalos atlyginimo klausimus, panašiai kaip, pavyzdžiui, klausimas buvo iš dalies išspręstas konkurencijos teisės srityje, priimant Direktyvą 2014/104¹⁴⁶⁸ Pastebėtina, kad, pavyzdžiui, šios direktyvos nuostatos yra skirtos ES valstybėms narėms bei jos nereglamentuoja sąlygų, kurioms esant kyla pačios ES prievolė atlyginti žalą (Direktyvos 1 str. 2 d.), kita vertus, joje (preambulėje) apibrėžiama, kokie klausimai dėl žalos atlyginimo ir pagal kokius kriterijus priskiriami ES valstybių narių kompetencijai. Todėl nurodyto teisinio reglamentavimo pavyzdys yra vertintinas kaip tam tikra geroji praktika, kuri galėtų būti pritaikyta tobulinant ES priimtus muitų teisės aktus juolab, kad analizuojamoje byloje C-419/08 taip pat buvo keliamas ginčytinas klausimas kaip atskirti ES valstybės narės (nagrinėjamu atveju – Vokietijos Federacinės Respublikos) nacionalinių institucijų ir ES institucijų atsakomybę dėl neteisėto antidempingo muitų taikymo¹⁴⁶⁹. Tokiu būdu, autoriaus vertinimu, siekiant išvengti galimų dviprasmybių bei nevienodo ES teisės aiškinimo grėsmės šioje srityje, taip pat užtikrinti importuotojams, eksportuotojams ir/ar gamintojų (*inter alia* įskaitant ir asmenis iš tiriamų trečiųjų valstybių) garantijas apginti savo teises ir teisėtus interesus, kurie gali būti pažeidžiami Sąjungai taikant prekybos apsaugos priemones (antidempingo muitus), Reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina būtina papildyti nauja nuostata¹⁴⁷⁰, rekomenduojant ją suformuluoti taip: “Antidempingo muitus, kurie buvo nepagrįstai surinkti remiantis Sąjungos teisės aktų nuostatomis, kurios vėliau buvo pripažintos negaliojančiomis, skolininkams grąžina kompetentingos valstybių narių valdžios institucijos SMK nustatyta tvarka¹⁴⁷¹. Bet

mas), kas ir buvo konstatuota nagrinėjamu atveju: „lemiamo jų (apeliantų – *aut. p.*) nurodytos žalos priežastis yra jų pačių veiksmai, o ne tariamai neteisėti Tarybos ir Komisijos veiksmai“ žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *op. cit.*; 61 punktas. Kita vertus, nors analizuojamoje byloje nustatęs šią aplinkybę TT apskritai nepriteisė apeliantams jokio žalos atlyginimo, kitose panašiose ankstesnėse bylose (dėl žalos atlyginimo) TT vertinimas tradiciškai nebuvo toks kategoriškas ir jis, egzistuojant minėtai aplinkybei, priteisė prašomą atlyginti žalą, tačiau, atsižvelgdamas į pareiškėjų veiksmų (neveikimo) pobūdį, sumažindavo jos dydį, žr. pvz. bylas 58/75, *Sergy v. Commission*, 1976 E.C.R. 1139, 46 punktas; bylą 145/83, *Adams v. Commission*, 1985 E.C.R. 3539, 53 punktas; bylą 308/87, *Grifoni v. EAEC*, 1990 E.C.R. I-1203, 17 punktas.

1467 Žr. pvz. Herwig C. H. Hoffmann, Gerard C. Rowe and Alexander H. Türk, *Administrative Law and Policy of the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2011), 896.

1468 2014 m. lapkričio 26 d. direktyva Nr. 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo, *Official Journal*, L 349.

1469 Žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339, 60 punktą. Pabrėžtina, jog TT *inter alia* konstatavo, kad atsakingomis už padarytą žalą (kiek ji susijusi su nepagrįstu antidempingo muitų surinkimu) gali būti laikomos tik Vokietijos muitinės institucijos, jeigu, pavyzdžiui, „prekėms jos taikė antidempingo muitus, nors jos nepateko į galutinio reglamento (t. y. reglamento, kuriuo buvo nustatyti antidempingo muitai – *aut. p.*) taikymo sritį“.

1470 Siūlytina ją įtvirtinti Reglamente (ES) 2016/1036 11 straipsnyje („Priemonių trukmė, peržiūros ir muitų grąžinimai“) papildant nauja 11 dalimi, žr. disertacijos 17 priedą, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 2.1.6 rekomendaciją.

1471 Šios nuostatos leistų aiškiau atskirti Sąjungos ir valstybių narių kompetenciją sprendžiant su padarytos žalos kompensavimu susijusius klausimus ir atitiktų išaiškinimus, kuriuos TT analogišku klausimu yra pateikęs tiek analizuojamoje byloje C-419/08 P, tiek ir kitose šiame darbe tiriamose bylose, susijusiose taip pat su importo iš nagrinėjamų trečiųjų valstybių (pavyzdžiui, Kinijos

kuris asmuo tokiu atveju Sąjungos teismuose taip pat gali reikalauti kompensacijos už žalą, patirtą Sąjungos institucijoms nustatčius neteisėtai pripažintus muitus, kuri viršija vien tik neteisėtai surinktų muitų grąžinimą¹⁴⁷², jei tarp tos žalos ir Sąjungos institucijų neteisėtų veiksmų yra tiesioginis priežastinis ryšys¹⁴⁷³.

Kartu pastebėtina, jog specifiniai klausimai dėl dempingo nustatymo ir antidempingo muitų dydžio apskaičiavimo buvo keliami byloje C-191/09 P, *Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP*¹⁴⁷⁴. Pastebėtina, kad nustatinėjant dempingo faktą privalo būti atliktas palyginimas tarp prekės eksporto kainos ir normaliosios vertės¹⁴⁷⁵, tačiau ES reglamento Nr. 2016/1036¹⁴⁷⁶ bei, atitinkamai, anksčiau galiojusio Reglamento Nr. 1225/2009¹⁴⁷⁷ 2 straipsnio 10 dalis leidžia(-o) koreguoti prekės eksporto kainą ir/arba normaliąją vertę atsižvelgiant į įvairius veiksnius, kurie turi įtakos kainoms ir kainų palyginamumui, pavyzdžiui, prekių fizines savybes; importo mokesčius ir netiesioginius mokesčius, mokamus už panašų produktą arba jo gamybai panaudotas medžiagas; nuolaidas bei lengvatas, kurios yra tiesiogiai susijusios su tiriamu pardavimu ir kt. Aptariamoje byloje ginčas kilo dėl dempingo tyrimo metu atlikto koregavimo prekės normaliajai vertei ir eksporto kainai palyginti, atsižvelgiant į komisinius, galimai mokėtus dėl nagrinėjamo pardavimo. Nagrinėjamu atveju prekių gamintoja (Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP) tiekdamo į ES prekes, kurioms taikyti antidempingo muitai (Rusijos ir kitų trečiųjų valstybių kil-

---

Liaudies Respublikos, Indijos Respublikos) atvejais, žr. bylą C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339, 23 punktas; C-351/04, *Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise*, *supra* note, 500, 67 punktą; C-365/15, *Wortmann KG Internationale Schuhproduktionen v Hauptzollamt Bielefeld*, 2017 EU:C:2017:19, 34-35 punktus.

1472 Tokios formuluotės atitiktą analizuojamame sprendime, priimtame byloje C-419/08 P, vartojamą terminologiją ir TT poziciją dėl Sąjungos teismams šioje srityje priskirtinos kompetencijos; *Ibid.*, 16-17, 28, 43 punktai.

1473 Siūloma apsiriboti tik tiesioginio priežastinio ryšio formuluote, nevarojant jokių papildomų imperatyvių išlygų (sąlygų), tokių kaip priežastinio ryšio „pakankamumas“ ar „tiesioginio priežastinio priklausomumo (santykio (*angl. nexus*))“ egzistavimas, kadangi tokių reikalavimų taikymas iki šiol nebuvo nuoseklus, jų formuluotės yra vertinamojo (subjektyvaus pobūdžio), papildomai riboja asmenų galimybę reikalauti atlyginti žalą ir, paprastai, nebuvo plačiau vartojamos nei ankstesnėje ESTT praktikoje (būtent bylose dėl žalos, padarytos taikant neteisėtai pripažintus muitus, atlyginimo), pavyzdžiui, byloje C-120/06 P *FIAMM* (sprendimo 144 punktas), byloje C-76/01, *Eurocoton*, sprendimo 97 punktas). Taip pat jos nėra įtvirtintos ir minimos Direktyvos Nr. 2014/104/ES nuostatose (vertinant ją kaip galimą bendrą ES teisinio reguliavimo panašioje srityje, susijusioje su žalos atlyginimu, pavyzdį), pavyzdžiui neminimos direktyvos preambulės 11 punkte, įtvirtinančiame asmenų teisę reikalauti žalos atlyginimo. Žr. sujungtas bylas C-120/06 P ir C-121/06 P, *FIAMM and Others v. Council and Commission*, 2008 E.C.R. I-6513; bylą C-76/01 P, *Comité des industries du coton et des fibres connexes de l'Union européenne (Eurocoton) and Others v. Council of the European Union*, *supra* note, 1463; 2014 m. lapkričio 26 d. direktyvą Nr. 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencinės teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo, *supra* note, 1796.

1474 Byla C-191/09 P, Taryba prieš *Interpipe Niko Tube* ir *Interpipe NTRP*, *supra* note, 1337.

1475 Žr. Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 197.

1476 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1477 „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195.

mės besiūlius vamzdžius ir vamzdelius¹⁴⁷⁸), importuotojai – bendrovei „Sepco“, kuri, savo ruožtu juos realizuodavo ES rinkoje¹⁴⁷⁹. Nors ES institucijos (Komisija bei Taryba) laikė, jog importuotojas „Sepco“ vykdė komisinių pagrindų dirbančiam susijusiam tarpininkui prilyginamą veiklą, todėl ginčo prekės eksporto kaina turėjo būti koreguojama iš „Sepco“ pardavimo kainos atėmusi sumą, atitinkančią komisinius, ESTT su tokiu vertinimu bei atliktu koregavimu nesutiko¹⁴⁸⁰. Pagrindiniu argumentu čia tapo, dar ES Bendrojo Teismo šioje byloje išsakyta pozicija, kurią palaikė ir TT, jog, kuomet Sąjungos institucijos imasi taikyti tokias priemones (koreguoja prekės eksporto kainą ir/ar normaliąją vertę), įrodinėjimo, kad toks koregavimas buvo pagrįstas (t.y., kad jam atlikti apskritai egzistavo tinkamas teisinis pagrindas), našta yra priskiriama pačioms Sąjungos institucijoms¹⁴⁸¹. Pavyzdžiui, analizuojamoje byloje TT konstatavo, jog Sąjungos institucijoms pavyko nustatyti sąsają tarp dviejų bendrovių, tačiau jos neįrodė, kad bendrovė "Sepco" buvo kontroliuojama ieškovo (prekių gamintojos Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP) arba kad apskritai egzistavo bendra abiejų įmonių kontrolė¹⁴⁸², todėl institucijų surinkti įrodymai buvo pripažinti nepakankamais ir konstatuota, kad buvo padaryta akivaizdi klaida taikant antidempingo priemonių taikymą nustačiusio reglamento (EB) Nr. 384/96¹⁴⁸³ 2 straipsnio 10 dalies „i“ punktą¹⁴⁸⁴. Kita vertus, kaip TT konstatavo analogiškoje vėliau išnagrinėtoje byloje C-239/15 P, *RFA International* (jose taip pat buvo nagrinėjamas klausimas dėl analogiškų priemonių taikymo nustatant antidempingo muitus Rusijos Federacijos kilmės prekėms), tokiu atveju ieškovui, savo ruožtu, taip pat tenka pareiga pateikti išsamius įrodymus, patvirtinančius, kad atliktų koregavimų lygis buvo pernelyg didelis (t. y. būtent jam tenka pareiga nuginčyti koregavimo mąstą)¹⁴⁸⁵.

Autoriaus vertinimu, aptariant šios bylos reikšmę ES priimtų muitų teisės aktų raidai, *inter alia* ir reguliuojant tarptautinę prekybą su analizuojamomis trečiosiomis šalimis, būtina atsižvelgti į kelis aspektus. Visų pirma, kaip pastebi ir kiti mokslininkai¹⁴⁸⁶,

1478 Žr. „2006 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 954/2006, nustatančio galutinį antidempingo muitą Kroatijos, Rumunijos, Rusijos ir Ukrainos tam tikrų besiūlių vamzdžių ir vamzdelių iš geležies arba plieno importui“, *Official Journal* L 175 (2006).

1479 Byla C-191/09 P, Taryba prieš Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP, *supra* note, 1337, 5-6, 10 punktai.

1480 *Ibid.*, 16, 47-48, 68 punktai.

1481 David Rovetta and Jeffrey H. Senduk, „A Survey of EU Trade Defence Case Law in 2009“, *Global Trade and Customs Journal* 5, 6 (2010): 222.

1482 Byla C-191/09 P, Taryba prieš Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP, *op. cit.*, 80, 85-86 punktai.

1483 Byloje buvos sprendžiamas klausimas dėl 1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių taikymo ir aiškinimo, tačiau šio reglamento 2 str. 10 d. įtvirtintos nuostatos buvo perkeltos ir į šį reglamentą pakeitusius reglamentus Nr. 1225/2009 ir Nr. 2016/1036; žr. „Tarybos reglamentą (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 575; „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentą (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1484 Byla C-191/09 P, Taryba prieš Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP, *op. cit.*, 61-62, 66, 68 punktai.

1485 Byla C-239/15 P, *RFA International v. Komisija*, *supra* note, 1338; 40, 45 punktai.

1486 Edwin Vermulst and David Rovetta, *supra* note, 997: 243.

galima pažymėti, kad tradiciškai ginčams dėl antidempingo muitų (antidempingo reglamentų galiojimo) buvo būdinga tai, jog ESTT iš esmės vertindavo ne šių muitų taikymo materialinius teisinius pagrindus (susijusius su ginčijamų teisės normų turiniu – šioje srityje buvo pripažįstama itin plati ES institucijų diskrecijos teisė¹⁴⁸⁷), bet procedūrinius klausimus (ar muitai nustatyti bei pritaikyti laikantis apibrėžtų procedūrų)¹⁴⁸⁸. Kita vertus, analizuota byla ir kitos aktualiu analizuojamu laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d.) išnagrinėtos bylos (susijusios su tiriamų valstybių grupe)¹⁴⁸⁹ leidžia konstatuoti, jog šios koncepcijos yra pamažu atsisakoma, t. y. ginčo metu antidempingo muitų teisėtumas pradedamas vertinti iš esmės ir neapsiriboja vien tik procedūriniu ES institucijoms suteiktos diskrecijos teisės įvertinimu, o pritaikyti antidempingo muitai yra nuginčijami ne tik dėl procedūrinių priežasčių. Kita vertus, kadangi ES institucijoms suteiktos diskrecijos teisės realizavimas vis dar yra dažnu ginčų objektu¹⁴⁹⁰, autoriaus nuomone, siūlytina tiksliau reglamentuoti šį teisinį klausimą, teisės aktuose (pavyzdžiui, Reglamento Nr. 2016/1036 2 straipsnyje¹⁴⁹¹) nurodant kam ir kada tenka pareiga įrodyti aplinkybes, kurios yra antidempingo muitų apskaičiavimo metodologiniu pagrindu¹⁴⁹². Istoriniu požiūriu tai atitiktų

1487 Žr., pavyzdžiui, šioje disertacijoje analizuojamą bylą dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo (ja TT rėmėsi ir komentuojamoje byloje C-191/09 P, *Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP*), C-351/04, *Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise*, *supra* note, 453, 40-41 punktai, taip pat žr. bylą T-413/03, *Shandong Reipa Biochemicals v. Council*, 2006 E.C.R. II-2243, 94-97 punktai.

1488 Byla 240/84, *NTN Toyo Bearing Co. Ltd v. Council*, 1987 E.C.R. 1809, 19 punktas; byla C-156/87, *Gestetner Holdings plc v. Council and Commission of the European Communities*, *supra* note, 1416, 63 punktas; byla C-150/94, *United Kingdom v. Council*, 1998 ECR I-7235, 54 punktas.

1489 Pavyzdžiui, klausimai dėl antidempingo muitų apskaičiavimo pagrindų iš esmės (kvestionuojant muitų nustatymo bei apskaičiavimo sistemą) buvo nagrinėjami byloje C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, *supra* note, 625, ir kitose bylose, žr. disertacijos priedus Nr. 9-11.

1490 Atkreiptinas dėmesys, jog ši problematika buvo keliami ne viename ginče dėl iš tiriamų valstybių importuotų prekių apmokestinimo antidempingo muitais, žr., pavyzdžiui, bylą C-337/09 P, *Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group*, *supra* note, 625; taip pat bylą C-338/10, *Grünwald Logistik Service GmbH (GLS) v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt*, *supra* note, 1156; byla C-535/06, *Moser Baer India v. Taryba*, *supra* note, 490.

1491 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1492 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15. Pažymėtina, jog šiuo metu Reglamento Nr. 2016/1036 2 straipsnis „Dempingo nustatymas“ konkrečių įrodinėjimo taisyklių tiesiogiai neapibrėžia, o šio Reglamento preambulės 12 punkte yra nurodoma, kad „suinteresuotosioms šalims turėtų būti sudaromos tinkamos sąlygos pateikti visus svarbius įrodymus“, taip akcentuojant tik subjektų, kuriems taikomi (gali būti taikomi) antidempingo muitai, teises ir pareigas įrodinėjimo procese, tačiau neapibrėžiant ES institucijų teisių ir pareigų (kiek tai susiję su atskirų teisiniu požiūriu svarbių aplinkybių nustatymu antidempingo tyrimo metu). Dėl šios priežasties siūlytina Reglamento Nr. 2016/1036 2 straipsnį papildyti 13 dalimi, joje nurodant, kad Komisija privalo pagrįsti jos šio straipsnio pagrindu atliktų skaičiavimų ir jų metodikos pasirinkimo priežastis, kiek tai neprieštarauja šio reglamento 19 straipsnio („Konfidencialumas“) nuostatomis, žr. taip pat disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 2.1.5 rekomendaciją.

ir nusistovėjusių ankstesnę TT praktiką šios kategorijos byloje, kurioje buvo išaiškintos galimos šios įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklės¹⁴⁹³.

3.3. Teisingumo Teismo nagrinėtų ginčų, susijusių su tarptautinės prekybos tarp Europos Sąjungos ir Indijos Respublikos apmokestinimu muitais, teisinė analizė bei su jais susiję muitų teisinio reguliavimo klausimai

Remiantis naujausiais ES Prekybos generalinio direktorato pateikiamais duomenimis, tiriamu laikotarpiu Indijos Respublika tiek pagal bendrą užsienio prekybos su ES apimtį, tiek ir pagal importuojamą į ES prekių apimtį buvo devintoji ES prekybos partnerė (mažiau svarbi nei Kinijos Liaudies Respublika ar Rusijos Federacija¹⁴⁹⁴). Aptariant **TT išnagrinėtų prekybinių ginčų dėl Indijos Respublikos muitinės kilmės prekių bendrąsias tendencijas** konstatuotina, jog objektyviai mažesnės prekybos apimtys laikytinos vienu iš veiksnių dėl kurių TT tiriamu laikotarpiu buvo išnagrinėta ir mažiau ginčų dėl iš Indijos importuotų prekių apmokestinimo muitais (šešios bylos). Šis skaičius, lyginant su ankstesniu laikotarpiu, iš esmės nekito (2000 – 2010 m. laikotarpiu išnagrinėtos keturios bylos). Kaip jau buvo minėta, tokios tendencijos gali būti paaiškinamos tiek ir mažesnėmis prekybos apimtėmis, tiek ir kitų tarp ES ir Indijos Respublikos funkcionuojančių mechanizmų tarpusavio prekybos problemų sprendimui egzistavimu. Be to, vienas iš esminių ES muitų politikos Indijos Respublikos atžvilgiu tikslų yra sudaryti Indijos Respublikos bei ES laisvosios prekybos susitarimą. Atitinkamai, siekiant suderinti derybines pozicijas ir spręsti einamąsias prekybos problemas yra sukurtos specialios tarptautinės darbo grupės ir komitetai, pavyzdžiui, ES-Indijos aukšto lygio prekybos grupė (angl. *EU-India High Level Trade Group*) bei Prekybos pakomitetas¹⁴⁹⁵. Panašūs neformalaus bendradarbiavimo mechanizmai ar struktūros kol kas nėra efektyviai taikomi reguliuojant prekybinius santykius su Rusijos Federacija ar Kinijos Liaudies Respublika, kas, savo ruožtu, vertinama kaip svarbus faktorius neigiamai veikiantis jų plėtrą, ypač ES ir Rusijos Federacijos prekybinius santykius¹⁴⁹⁶.

Kita vertus, akivaizdu, jog vien nurodytų bendradarbiavimo mechanizmų egzistavimas visiškai neeliminuoja įvairių teisinių problemų ar konfliktų, su kuriais ES susiduria iš Indijos Respublikos prekes importuojantys verslo subjektai ar kiti suinteresuoti asmenys dalyvaujantys tarptautinės prekybos operacijose. Analizuojant TT nagrinėtas bylas, kurios tiriamu laikotarpiu (2010 – 2016 m.) kilo dėl į ES iš Indijos Respublikos importuotų prekių, galima pastebėti (žr. 11 pav. kitame puslapyje), kad pagal teisinę prigimtį vyravo bylos dėl prekybos apsaugos priemonių taikymo (tai iš esmės atitinka bendrąsias tendencijas, konstatuotas nagrinėjant ir prekybos su kitomis tiriamomis BRICS regiono valstybėmis specifiką). Tuo tarpu kitų kategorijų bylų (dėl prekių muitinės kilmės, tarifinio kla-

1493 Žr. TT sprendimus byloje 255/84, *Nachi Fujikoshi v. Council*, 1987 E.C.R. 1861, 33 punktas; 258/84, *Nippon Seiko v. Council*, 1987 E.C.R. 1923, 45 punktas; 260/84, *Minebea v. Council*, 1987 E.C.R. 1975, 43 punktas.

1494 Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %) (2017, excluding intra-EU trade)*, *supra* note, 57.

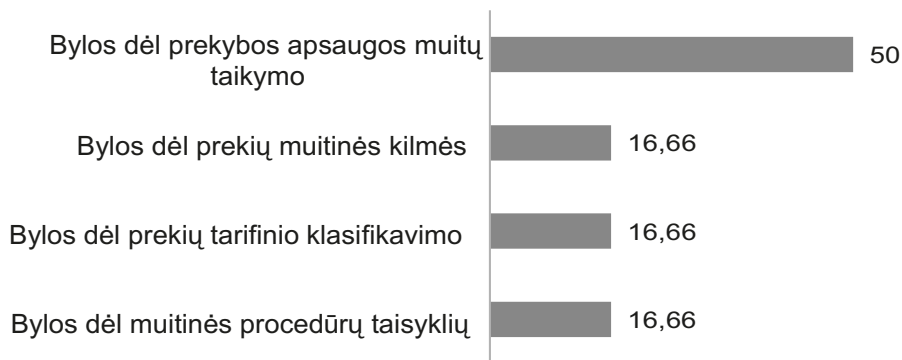
1495 Žr. disertacijos priedą Nr. 2, lentelę „Europos Sąjungos muitų politikos priemonių taikymo Rusijos Federacijos, Indijos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu lyginamieji teisiniai aspektai“.

1496 Tatiana Romanova, *supra* note, 123: 791-792.

sifikavimo ar muitinės procedūrų taisyklių taikymo) iš esmės buvo išnagrinėti identiški kiekiai ir aiškių vyraujančių tendencijų dėl atskirų šių kategorijų bylų paplitimo išskirti iš esmės negalima. Taigi galima konstatuoti, jog prekybiniuose santykiuose su Indijos Respublika kol kas akivaizdžiai dominuoja prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymo problematika¹⁴⁹⁷. Pabrėžtina, jog prekių klasifikavimo ir prekių kilmės nustatymo teisinės problemos buvo nagrinėjamos tik bylose *Stils Met SIA*¹⁴⁹⁸ ir *Hoesch Metals and Alloys v Hauptzollamt Aachen*¹⁴⁹⁹, tačiau ginčai šiose bylose buvo susiję ir su kitomis tiriamomis valstybėmis, todėl juose nagrinėti klausimai jau buvo aptarti kitose šios disertacijos dalyse ir plačiau šiame poskyryje nėra nagrinėjami.

Taip pat konstatuotina, jog didžiojoje dalyje ginčų (nurodytų 11 pav. žemiau), kilusių dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo (66,66 proc. atvejų), bylos TT buvo nagrinėjamos pagal ES valstybių narių prašymus dėl prejudicinių sprendimų priėmimo, kas taip pat atitinka bendrąsias tendencijas, nustatytas ir kitais atvejais, pavyzdžiui, analizuojant ginčus, kilusius dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo. Tik dvi bylos dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių buvo išnagrinėtos pagal ieškinius dėl ES teisės aktų panaikinimo (SESV 263 str. nustatyta tvarka), tačiau jose iš esmės nebuvo priimta ieškovams palankių sprendimų, panaikinančių ginčijamus ES teisės aktus¹⁵⁰⁰.

■ TT išnagrinėtų bylų dalis, proc.

11 pav. TT išnagrinėtų bylų dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais tematika (tiriamu laikotarpiu, 2010 – 2017 m.)¹⁵⁰¹

1497 Pavyzdžiui, lyginamuoju laikotarpiu 2000-2010 m. net 100 proc. TT išnagrinėtų bylų, susijusių su importuotų iš Indijos Respublikos prekių apmokestinimu muitais taip pat buvo susijusios su ginčais dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo (žr. disertacijos priedą Nr. 14.3).

1498 C-382/09, *Stils Met SIA v. Valsts ieņēmumu dienests*, *supra* note, 347.

1499 TT byla C-373/08 *Hoesch Metals and Alloys GmbH v Hauptzollamt Aachen*, *supra* note, 1056.

1500 Žr. bylas C-552/10 P, *Usha Martin v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1194, ir C-638/11 P, *Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills*, *supra* note, 1451.

1501 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 11 pateikiamus duomenis.

Analizuojant konkrečias **bylas dėl prekybos apsaugos muitų taikymo**¹⁵⁰² Indijos Respublikos kilmės prekėms atkreiptinas dėmesys, jog šioje bylų kategorijoje iš trijų ESTT nagrinėtų bylų dvi (C-552/10 P, *Usha Martin*¹⁵⁰³, bei C-687/13, *Fliesen-Zentrum Deutschland*¹⁵⁰⁴) buvo susijusios ne vien tik su išimtinai muitų taikymu būtent iš Indijos Respublikos importuotoms prekėms, tačiau jose buvo sprendžiami klausimai ir dėl antidempingo muitų nustatymo iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos importuotoms prekėms. Atitinkamai šių bylų teisinė reikšmė buvo aptarta šio skyriaus anksčiau poskyriuose, analizuojant teisinio reguliavimo problemas, su kuriomis susiduria iš atitinkamų kitų valstybių prekes importuojantys subjektai. Prekybinių santykių su Indijos Respublika kontekste analizuojamu laikotarpiu svarbiausia išlieka byla C-638/11 P, *Gul Ahmed Textile Mills*¹⁵⁰⁵. Pažymėtina, jog konkrečiu šio ginčo objektu šioje byloje buvo ES nustatyti galutiniai antidempingo muitai iš Pakistano importuojamai medvilninei patalynei¹⁵⁰⁶. Šioje byloje ieškovė Gul Ahmed Textile Mills (Pakistano bendrovė užsiimanti patalynės pardavimu eksportui ir jos eksporto pardavimų rinkodara), kreipėsi į ESTT su ieškiniu dėl Reglamento (EB) Nr. 397/2004 panaikinimo, kadangi, jos vertinimu, ieškovei nepagrįstai buvo taikomas 13,1 proc. dydžio muito tarifas, kuris vėliau buvo sumažintas iki 5,6 proc. Kita vertus, minėtas ginčijamas Reglamentas (EB) Nr. 397/2004 buvo priimtas 1997 m. lapkričio 28 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2398/97 pagrindu, kuriuo buvo nustatomas galutinis antidempingo muitas medvilninės patalynės, kurios kilmės šalys yra Indija, Egiptas ir Pakistanas, importui¹⁵⁰⁷. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog analizuojama byla yra tiesiogiai susijusi taip pat ir su ES bei Indijos Respublikos prekybinių santykių reglamentavimo problematika.

Pabrėžtina, jog nors pirminiu ES Bendrojo Teismo byloje *Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills* priimtu sprendimu¹⁵⁰⁸ Gul Ahmed Textile Mills ieškinyms buvo patenkintas ir ginčijamas aktas panaikintas, TT su šiuo ES Bendrojo Teismo sprendimu nesutiko ir ES Bendrojo Teismo sprendimą panaikino, bylą perduodamas iš naujo nagrinėti šiam teismui. Galiausiai 2016 m. gruodžio 15 d. sprendimu ES Bendrasis Teismas Gul Ahmed Textile Mills

---

1502 Tematinės analizės subtema 2.5, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

1503 Byla C-552/10 P, *Usha Martin v. Taryba ir Komisija*, *op. cit.*

1504 Byla C-687/13, *Fliesen-Zentrum Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Regensburg*, *supra* note, 1211. Pažymėtina, kad pagrindinis šioje byloje nagrinėtas klausimas buvo ar galioja 2011 m. rugsėjo 12 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 917/2011 (1), kuriuo nustatomas galutinis antidempingo muitas ir laikinasis muitas, nustatytas importuojamoms Kinijos Liaudies Respublikos kilmės keraminėms plytelėms. Kita vertus priimant sprendimą šioje byloje buvo nagrinėjamos ir antidempingo muitų taikymo problemos platesniame kontekste, apžvelgiant ir kitų valstybių (*inter alia* Indijos Respublikos) atžvilgiu susiklosčiusią ir jų taikomą praktiką, todėl ši byla yra priskiriama ir prie bylų, susijusių su prekybiniais santykiais tarp ES ir Indijos Respublikos, žr. Generalinės Advokatės Eleanor Sharpston išvadą pateiktą 2015 m. gegužės 21 d. byloje C-687/13, *Fliesen-Zentrum Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Regensburg*, 2015 EU:C:2015:349, 69 punktas.

1505 Byla C-638/11 P, *Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills*, *supra* note, 1451.

1506 *30th Annual Report from the Commission to the European Parliament on the EU's Anti-Dumping, Anti-Subsidy and Safeguard Activities. COM (2012), 599 FINAL* (Brussels: European Commission, 2011), 53-54 punktai.

1507 Žr. bylą C-638/11 P, *Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills*, *op. cit.*, 2 punktas.

1508 Žr. bylą T-199/04, *Gul Ahmed Textile Mills Ltd v. Taryba*, 2011 E.C.R. II-00321

ieškinį galutinai atmetė kaip nepagrįstą¹⁵⁰⁹. Tokiu būdu, aptariamoje byloje TT iš esmės palaikė ES Tarybos poziciją dėl antidempingo muitų nustatymo. Kita vertus, analizuojama byla atskleidžia kelias ES priimtų muitų teisės aktų taikymo ir aiškinimo problemas, kurias būtina aptarti detaliau.

Pirmoji problema buvo tai, kad ES institucijos netinkamai nustatė priežastinį ryšį tarp Sąjungos (Bendrijos) pramonei padarytos žalos ir importo dempingo kaina¹⁵¹⁰. Šiuo aspektu analizuojama byla yra glaudžiai susijusi su kitais ginčais, kurie TT kilo tiek iš Kinijos Liaudies Respublikos, tiek ir iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo, t. y. bylomis C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*¹⁵¹¹ bei C-143/14, *TMK Europe*¹⁵¹², kuriose taip pat buvo nagrinėjama panaši problematika. Kita vertus, jei byloje C-186/14 buvo sprendžiamas klausimas dėl materialinės žalos grėsmės veiksnių ir kriterijų prognostinio vertinimo¹⁵¹³, o byloje C-143/14 nagrinėjama, visų pirma, vieno konkretaus veiksnio – pradėto konkurencijos tyrimo – įtaka jau padarytos materialinės žalos atsiradimui, tai analizuojama byla C-638/11 P išiskiria tuo, kad joje buvo vertinamas visas kompleksas galimų žalos atsiradimą sąlygojusių veiksnių¹⁵¹⁴. Pavyzdžiui, ieškovas akcentavo, jog Taryba padarė teisės klaidą, nes ji neišnagrinėjo, ar panaikinus ankstesnius antidempingo muitus, taikytus importuojamai patalynės gaminiams (užvalkalams), ir nuo 2002 m. pradėjus taikyti jų importui muitų lengvatas pagal bendrųjų preferencijų sistemą, nutrūko priežastinis ryšys tarp Sąjungos pramonės patirtos žalos ir importo dempingo kaina¹⁵¹⁵. Šiuo aspektu byla C-638/11 P paskatino tiek praktines, tiek ir platesnes teorines diskusijas (teisės doktrinoje)¹⁵¹⁶ kaip turėtų būti vertinama kelių egzistuojančių veiksnių reikšmė žalos atsiradimui - ar tokioje situacijoje būtina nustatinėti visų veiksnių poveikį žalai (vertinti jų kumuliatyvų efektą)? Pavyzdžiui, kaip turėtų būti vertinama ir analizuojamoje byloje susiklosčiusi situacija, jei būtų panaikintos tarifinės kvotos, taikomos importuojamiems tekstilės gaminiams, ir tuo pačiu metu dempingo kaina į ES būtų tiekiami didesni prekių kiekiai?

TT atsakymas į šį klausimą buvo tas, jog byloje nagrinėjamu atveju vis tik darytina išvada, kad ES institucijos netinkamai nustatė minėtą priežastinį ryšį¹⁵¹⁷. Kadangi patalynės užvalkalų eksportuotojai ir gamintojai, veikiantys trečiojoje valstybėje, atkreipė ES institucijų dėmesį į tas aplinkybes, kurios, jų vertinimu, sukėlė žalą, kurią galimai patyrė

1509 Žr. bylą T-199/04, RENV, Gul Ahmed Textile Mills Ltd v. Taryba, 2016 EU:T:2016:740

1510 Byla C-638/11 P, Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills, *supra* note, 1451, 25, 28 punktai.

1511 Byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, *supra* note, 903.

1512 Byla C-143/14, TMK Europe GmbH v Hauptzollamt Frankfurt (Oder), *supra* note, 1289.

1513 Žr. disertacijos priedą Nr. 11.

1514 Kaip nurodyti veiksniai, pavyzdžiui, buvo analizuojami (i) ankstesnių antidempingo muitų panaikinimas; (ii) bendrųjų tarifų lengvatų sistemos įvedimas; (iii) importo kvotos panaikinimas, leidžiantis padidinti importo dempingo kainą apimtį; žr. bylą C-143/14, taip pat žr. bylą C-638/11 P, Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills, *op. cit.*, 23-25, 32-34 punktai.

1515 *Ibid.*, 19-22 punktai.

1516 Rainer M. Bierwagen, „Agreement on dumping and anti-dumping measures. The scope of the agreement, the definition of dumping and injury to the domestic industry, the imposition of anti-dumping duties. EU cases on Russian products“, International Annual WTO Forum Kaliningrad State Technical University 20 - 22 March 2014, žiūrėta 2018 sausio 5 d., http://forumwto.org/wp-content/uploads/2015/11/wto2014/2014_03_21_Trade_Law_Bierwagen_draft_fin1.pdf.

1517 Byla C-638/11 P, Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills, *supra* note, 1451, 25, 28 punktai.

Sąjungos pramonė, ES institucijoms buvo suteikta galimybė įvertinti jų poveikį Sąjungos pramonei ir, atitinkamai, priešastinio ryšio egzistavimui, kuris atsirado tiek dėl anksčiau taikytų antidempingo muitų panaikinimo, tiek ir bendrųjų preferencijų sistemos įgyvendinimo. TT nuomone, įvertinus tai, kad visų šių aplinkybių atsiradimą nulėmė ES priimtų muitų teisės aktų pakeitimai, kurie taip pat laikytini Sąjungos institucijoms žinomais veiksniais, taikydamos antidempingo muitų nustatymą apibrėžiantį reglamentą¹⁵¹⁸, ES institucijos antidempingo tyrimo metu privalėjo atsižvelgti į juos (jų reikšmę priešastiniam ryšiui), nes „importas dempingo kaina ir jo vykdymo sąlygas lemiantis reglamentavimas iš tiesų yra neatskiriami“¹⁵¹⁹. Šis precedentas yra itin svarbus ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimui bei raidai, taip pat rengiant naujus ES teisės aktus. Kaip yra pažymėjusi ir pati Europos Komisija, jei žalą sukeliančių importo dempingo kaina veiksnių poveikio įtaka nėra tinkamai identifikuota ir atskirta nuo kitų veiksnių, sukeliančių žalą, tokių kaip anksčiau antidempingo muitų panaikinimas, poveikio, ES institucijos negali daryti išvados, kad žala, kurią jos priskiria importui dempingo kainomis, iš tiesų kilo dėl pastarųjų, o ne kitų veiksnių¹⁵²⁰. Siekiant užtikrinti, kad tokiais atvejais (kaip, pavyzdžiui, analizuojamoje byloje *Gul Ahmed Textile Mills*) ES institucijos turėtų objektyvų pagrindą daryti išvadą, jog importas dempingo kainomis iš tiesų sukėlė žalą, kuri tinkamai pagrindžia antidempingo muitų nustatymą, autoriaus vertinimu, būtina tikslinti ir teisinį reglamentavimą, nustatant pareigą atlikti kompleksinį žalos atsiradimą įtakančių veiksnių vertinimą bei argumentuoti jų poveikį. Ttokių papildomų teisinio reguliavimo priemonių būtinybė išryškėjo ir analizuojant importo iš kitų tiriamų valstybių (Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos) atvejus¹⁵²¹. Atsižvelgdamas į būtinybę išspręsti šias problemas, autorius siūlo tobulinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 3, 5 ir 7 dalis (žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.1.6 ir 2.1.8 rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo). Taip pat siūlytina papildyti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnį 13 dalimi, apibrėžiant Komisijos pareigą pagrįsti dempingo nustatymui panaudotų rodiklių apskaičiavimą ir apskaičiavimo metodikos pasirinkimą (žr. plačiau šiuo klausimu 3.4 poskyrį bei disertacijos priedą Nr. 17, 2.1.5 rekomendaciją dėl teisės norminių aktų tobulinimo).

Antroji problema, iškilusi byloje C-638/11 P yra platesnio pobūdžio ir yra susijusi su bendrąja tarptautinės ir ES muitų teisės santykio problematika bei PPO teisės (PPO susitarimų bei kitų PPO priimtų teisės aktų) statusu ES teisinėje sistemoje. Autoriaus vertinimu, TT ir ES Bendrojo teismo pozicija išsakyta šioje byloje (teismai, priimdami sprendimus, rėmėsi ir PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimais, aiškindami ES teisę)¹⁵²², patvirtinti

1518 Byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl 1995 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių taikymo ir aiškinimo; žr. „Tarybos reglamentą (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 575.

1519 Byla C-638/11 P, Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills, *op. cit.*, 30 punktas.

1520 *30th Annual Report from the Commission to the European Parliament on the EU's Anti-Dumping, Anti-Subsidy and Safeguard Activities COM (2012)*, *supra* note, 1506: 53-54 punktas.

1521 Žr. disertacijos priedus Nr. 10-11, bylų C-143/14, *TMK Europe*, C-191/09 P, *Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP*, bei C-186/14 P, *Hubei Xinyegang Steel*, apibūdinimus.

1522 Šiuo aspektu pažymėtina, jog byloje C-638/11 P TT, priimdamas analizuojamą sprendimą bei aiškindamas taikytiną teisę, rėmėsi PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimais, nuorodos į juos buvo pateiktos tiek TT sprendime, tiek ir ES Bendrojo teismo sprendimuose, kuriais buvo išnagrinėtas šis ginčas, žr. bylą C-638/11 P, Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills, *supra* note, 1451, 1779;

na tai, kad iki šiol ESTT pozicija dėl PPO teisės statuso ES teisės sistemoje yra paradoksali ir prieštaringa. Nors, kaip jau buvo minėta šiame darbe, ES teisės doktrinoje iš esmės sutinkama, kad ES teisinėje sistemoje PPO teisės aktai nelaikomi tiesioginio taikymo savybes turinčiais teisės šaltiniais (pripažįstama tik jų netiesioginio taikymo galimybė)¹⁵²³, detalesnė ESTT praktikos analizė patvirtina, jog praktiniu lygmeniu šis santykis yra kur kas sudėtingesnis. Visų pirma, kaip jau buvo minėta ir kaip parodo byloje C-638/11 P nagrinėta situacija, ESTT neabejotinai pripažįsta galimybę remtis PPO institucijų sprendimais¹⁵²⁴ ir iš esmės tokio PPO teisės taikymo galimybės nelaiko grėsme ES teisinės tvarkos autonomijai¹⁵²⁵. Priešingai, kaip, pavyzdžiui, nurodo prof. P. J. Kuijper, jis padeda užtikrinti griežtą tarptautinės teisės laikymąsi ir jos vystymąsi¹⁵²⁶. Kita vertus, ES Bendrasis teismas yra pažymėjęs byloje T-199/04 RENV, *Gul Ahmed Textile Mills* (joje ginčas buvo išnagrinėtas pakartotinai po TT sprendimo analizuojamoje byloje C-638/11 P) PPO institucijų sprendimų pagrindu negali būti kvestionuojamas ES teisės aktų galiojimas, t. y. teismas gali remtis jais, kai reikia aiškinti šių (galiojančių) ES teisės aktų nuostatas¹⁵²⁷. Panašios ar identiškos pozicijos TT bei ES Bendrasis teismas laikėsi ir kituose ginčiuose, kuriuose rėmėsi PPO institucijų sprendimais aiškindamas antidempingo muitų nustatymą reguliuojančių ES reglamentų nuostatas¹⁵²⁸. Tačiau, nors ESTT praktikoje ir nebuvo atvejų, kai šiuo pagrindu tiesiogiai būtų kvestionuojamas ES teisės aktų galiojimas¹⁵²⁹, galima išskirti by-

---

32 punktas; byla T-199/04 RENV, *Gul Ahmed Textile Mills v. Council*, *supra* note, 1509, 93, 95, 139, 176 punktai (šiuo sprendimu ES Bendrasis teismas išnagrinėjo analizuojamą ginčą po to kai TT byloje C-638/11 P priimtu sprendimu įpareigojo bylą nagrinėti iš naujo).

- 1523 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 16; Matthias Herdegen, *supra* note, 5: 270.
- 1524 Tokią poziciją galima paaiškinti tuo, jog the TT savo nuomonėje Nr. 1/91 pripažino, jog Sąjunga gali sudaryti tarptautinius susitarimus, kuriuose numatyta privaloma ginčų sprendimo tvarka, laikantis jos priimti sprendimai, teisiškai įpareigoja Europos Sąjungą ir jos institucijas, taip pat pats TT pats yra saistomas tokius ginčus nagrinėjančių teisminių institucijų ar arbitražo teismų sprendimų, žr. TT nuomonę Nr. 1/91, EEA, 1991 E.C.R I-6079, 39 punktas, žr. taip pat bylą C-245/02, *Anheuser Busch v. Budějovický Budvar, národní podnik*, 2004 E.C.R. I-10989; 55 punktas.
- 1525 Pieter J. Kuijper et al., *Investor-State Dispute Settlement (ISDS) Provisions in the EU's International Investment Agreements. Volume 2-Studies* (Brussels: Directorate-General for External Policies of the Union Policy Department, 2014), 145.
- 1526 Pieter J. Kuijper, „The Role of the Court of Justice“, from *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case Law*, Allan Rosas, Egils Levitz and Yves Bot (eds.) (The Hague: Asser Press Springer, 2013), 589, 609.
- 1527 Byla T-199/04 RENV, *Gul Ahmed Textile Mills v. Council*, *supra* note, 1509, 89 punktas.
- 1528 Iš TT bylų žr., pavyzdžiui, bylą Nr. C-377/02, *Léon Van Parys NV v Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB)*, 2005 E.C.R. I-01465, 54 punktas; C-10/12 P, *Transnational Company „Kazchrome“ ir ENRC Marketing v. Taryba*, *supra* note, 1288; 54 punktas; iš ES Bendrojo teismo bylų žr. pavyzdžiui, bylas T-192/08, *Kazchrome v. Council*, 2011 E.C.R. II-07449, 37 ir 44 punktai; bylą T-409/06, *Sun Sang Kong Yuen Shoes Factory v. Council*, 2010 E.C.R. I-807, 104 punktas; bylą T-556/10, *Novatex v. Council*, 2012 EU:T:2012:537, 39-41, 120-125 punktai; bylą T-633/11, *Guangdong Kito Ceramics and Others v. Council*, 2014 EU:T:2014:271, 39 punktas.
- 1529 Tai gali būti aiškinama tuo, jog TT yra išaiškinęs (*FIAMM/Fedon* byloje), Sąjungos teismai negali peržiūrėti Sąjungos teisės aktų teisėtumo atsižvelgdami į PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimus, susijusius su PPO susitarimų nuostatomis, kurios savaime neturi tiesioginio taikymo sąlybės, žr. sujungtas bylas C-120/06 P ir C-121/06 P, *FIAMM and Others v. Council and Commission*, *supra* note, 1473; 125-134 punktai.

las¹⁵³⁰, kuomet teismas rėmėsi PPO institucijų sprendimuose pateiktais išaiškinimais, kaip argumentais, vertindamas, pavyzdžiui, ar ES institucijų taikytos dempingo nustatymo metodikos yra laikytinos teisėtomis¹⁵³¹. Pavyzdžiui, byloje T-274/02, *Ritek Corp. and Prodisc Technology Inc. v. Council*, ES Bendrasis Teismas rėmėsi PPO institucijų sprendimais (PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *EC – Bed Linen* (1998)), analizuodamas bei vertindamas ES institucijų taikytą dempingo maržos skaičiavimo metodą¹⁵³², o byloje T-45/06, *Reliance Industries Ltd v. Council*, vertino prekybos apsaugos muitų galiojimo termino peržiūrėjimo sąlygas, apibrėžtas ES priimtuose muitų teisės aktuose, atsižvelgdamas į PPO ginčų sprendimo institucijų praktiką byloje (PPO Apeliacinio komiteto ataskaitos bylose *US – Sunset Reviews of Anti-Dumping Measures on Oil Country Tubular Goods from Argentina* (2002) ir *US – Sunset Review of Anti-Dumping Duties on Corrosion-Resistant Carbon Steel Flat Products from Japan* (2002)¹⁵³³). Analogiško argumentavimo pavydžiu galima laikyti ir ESTT sprendimą aptariamoje byloje C-638/11 P, kurio 31 punkte, remiantis vien tik PPO ginčų sprendimo institucijų praktika, buvo konstatuota, jog “importo kvotos panaikinimas, leidžiantis padidinti importo dempingo kaina apimtį, savaime dar nėra žalą lemiantis veiksnys”¹⁵³⁴. Kitaip tariant, aiškindamas materialinę žalą Sąjungos (Bendrijos) pramonei lemiančius veiksnius, ESTT jų sampratą pagrindė remdamasis būtent PPO ginčų sprendimo institucijų išaiškinimais ir tai *inter alia* sąlygojo išvadą, jog apibrėžiant nurodytus veiksnius buvo padaryta teisės klaida¹⁵³⁵. Viena vertus, tokia ESTT pozicija plačiai remtis PPO ginčų sprendimo institucijų išaiškinimais būtent antidempingo muitų byloje galėtų būti aiškinama ESTT praktikoje tradiciškai pripažįstamomis išimtimis (*Nakajima/Fediol* jurisprudencija) dėl PPO teisės tiesioginio taikymo¹⁵³⁶, kuris paprastai buvo (ir yra) leidžiamas būtent prekybos apsaugos priemonių teisinio reguliavimo srityje¹⁵³⁷. Kita ver-

1530 Žr., pavyzdžiui, bylą T-274/02, *Ritek Corp. and Prodisc Technology Inc. v. Council*, 2006 E.C.R. II-4305; T-45/06, *Reliance Industries Ltd v. Council*, 2008 ECR II-2399,

1531 Jan-Peter Hix, *Indirect Effect of International Agreements: Consistent Interpretation and other Forms of Judicial Accommodation of WTO Law by the EU Courts and the US Courts*, *Jean Monnet Working Paper 03/13* (New York: New York University School of Law, 2013), 95-96.

1532 Byla T-274/02, *op. cit.*, 98-108 punktai. Pabrėžtina, jog šioje byloje ES Bendrasis teismas pripažino ES taikytą dempingo maržos metodiką teisėta, bet tik tame kontekste (tuo aspektu), jog analizuotame PPO institucijų sprendime buvo nagrinėjama kita teisinė situacija bei kitas dempingo maržos skaičiavimo metodas, nei pasirinktas ES institucijų (107-108 punktas).

1533 Byla T-45/06, *Reliance Industries Ltd v. Council*, *supra* note, 1530, 108-110 punktai. Šioje byloje ES Bendrasis teismas atkreipė dėmesį į tai, jog ieškovė pateikė nuorodas į analizuojamai situacijai netaikytinus PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimų išvadas, kita vertus, jis pats taip pat *ex officio* rėmėsi PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *US – Sunset Review of Anti-Dumping Duties on Corrosion-Resistant Carbon Steel Flat Products from Japan* (2002) apibrėždamas prekybos apsaugos muitų galiojimo peržiūros pradžios terminą (sprendimo 109 punktas).

1534 Byla T-199/04 RENV, *Gul Ahmed Textile Mills v. Council*, *supra* note, 1509.

1535 *Ibid*, 34 punktas.

1536 PPO teisės tiesioginis taikymas yra leistinas kai Sąjungos teisės aktai pateikia aiškią nuorodą į PPO teisę ir kai ES institucija priimdama teisės aktą ketino įgyvendinti prisiimtą konkretų įsipareigojimą pagal PPO teisę, žr. plačiau Inga Daukšienė, *supra* note, 159.

1537 Papildomai autoriaus pastebėtina, jog analizuojamo laikotarpio TT praktika patvirtina, kad PPO teisės tiesioginis taikymas jokiū būdu nėra apribojamas vien tik šia specialiąja muitų teisinio reguliavimo sritimi, tačiau gali būti pripažįstamas ir situacijose, kuriose ginčijami bendri importo muitų nustatymo teisiniai pagrindai, žr. bylą C-213/09, *Barsoum Chabo v Hauptzollamt Ham-*

tus, detalesnė lingvistinė bei sisteminė minėtų sprendimų ir ypač sprendimo analizuojamoje byloje C-638/11 P analizė leidžia konstatuoti, jog atskirais atvejais remdamasis PPO ginčų sprendimo institucijų išaiškinimais ir interpretuodamas egzistuojančias ES priimtų muitų teisės aktų normas ESTT papildomai net neargumentuoja bei atskirai nepagrindžia minėtų išimčių taikymo būtinybės (ar galimybės) ir iš anksto (pagal nutylėjimą) remiasi PPO teise¹⁵³⁸. Vis tik pastebėtina, jog ši ESTT pradėta formuoti praktikos kryptis nėra visiškai nuosekli. Pavyzdžiui, kitų valstybių (JAV) teisinėse sistemose (teismų praktikoje¹⁵³⁹) yra pripažįstama galimybė aiškinant nacionalines muitų teisės normas remtis ir kitais antriniais (išvestiniais) PPO teisės šaltiniais¹⁵⁴⁰. Analogiškos galimybės ESTT savo praktikoje tiesiogiai nėra pripažinęs (dėl to pasisakęs), nors toks klausimas (dėl PPO ministrų konferencijos 2001 m. lapkričio 14 d. sprendimo Nr. T/MIN(01)17, susijusio su antidempingo tyrimų atlikimo tvarka) ir buvo šalių keliamas aptariamoje byloje C-638/11 P¹⁵⁴¹.

Bet kuriuo atveju, autoriaus vertinimu, galima daryti išvadą, jog ši ESTT praktika patvirtina, kad griežta formali takoskyra tarp netiesioginio ir tiesioginio PPO teisės taikymo praktiniu lygiu pastaruoju metu transformuojasi (išnyksta) ir išryškėja tendencija vis plačiau remtis PPO teise¹⁵⁴². Tai patvirtina ne tik analizuojamos kategorijos TT nagrinėti ginčai, kilę dėl iš Indijos importuotų prekių apmokestinimo (byla C-638/11 P), bet ir analogiški ginčai nagrinėti dėl kitų analizuojamų valstybių, pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublikos, kilmės prekių. Pavyzdžiui, kaip autoriaus jau buvo pastebėta¹⁵⁴³, ESTT byloje dėl antidempingo muitų taikymo Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms yra ne kartą nurodęs, kad Kinijos Liaudies Respublika dempingo tyrimų atlikimo bei antidempingo muitų taikymo kontekste gali būti laikoma ne rinkos ekonomikos šalimi su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis (specialia dempingo maržos skaičiavimo tvarka ir pan.). Šiuo aspektu itin svarbu tai, jog tokią nuostatą ESTT (įskaitant ir ES Bendrąjį teismą) pagrindė remdamasis Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolu¹⁵⁴⁴,

burg-Hafen, *supra* note, 11; 23, 34 punktai.

1538 Tokio argumentavimo akivaizdus pavyzdys yra ES Bendorjo teismo sprendimas byloje T-199/04 RENV, Gul Ahmed Textile Mills v Council, *supra* note, 1509. Jame daroma išvada, kad pateikiamas Sąjungos pramonės patirtos žalos veiksmų aiškinimas (sprendimo 28-31 punktai) tiesiog „atitinka 2011 m. spalio 28 d. PPO specialios grupės ataskaitą „Europos Sąjunga – Avalynei, kurios kilmės šalis Kinija, taikomos antidempingo priemonės“ (sprendimo 32 punktas).

1539 Žr. pvz. bylą Luigi Bormioli v. U.S., 304 F.3d 1362 (Fed. Cir. 2002).

1540 Kaip pabrėžia dr. G. Gattinara, teisės doktrinoje tokiais šaltiniais laikomi PPO Ministrų konferencijos ar kitų PPO institucijų (išskyrus ginčų nagrinėjimo institucijas) priimti sprendimai, žr. Giacomo Gattinara, *The Relevance of WTO Law in the US Legal System, from The Absence of Direct Effect of WTO in the EC and in Other Countries*, Claudio Dordi (ed.) (Milano: Università Commerciale Luigi Bocconi, 2010), 275, 289.

1541 Žr. šioje byloje ginčytą ES Bendorjo teismo sprendimą; byla T-199/04 RENV, Gul Ahmed Textile Mills v Council, *supra* note, 1509, 68 punktas.

1542 Analogiškas tendencijas galima pastebėti ir ES valstybių narių, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos teismų praktikoje, kurioje lanksčiai (bei kur kas plačiau negu paties ESTT praktikoje) interpretuojamos PPO teisės taikymo galimybės (žr. disertacijos 4 skyrių ir priedą Nr. 15.2.6). Nors nacionalinių teismų praktikoje negalima nurodyti pavyzdžių, kuomet buvo remiamasi PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimais, teismai plačiai remiasi antriniais PPO teisės šaltiniais (žr. bylas A-575-1340/2010, A-442-709/2013, disertacijos priedas Nr. 15.2.6).

1543 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

1544 „Protocol on the Accession of the People's Republic of China to the WTO, WT/L/432, 23 Novem-

kiek tai buvo susiję su atitinkamų ES teisės aktų dėl antidempingo muitų nustatymo ir jų nuostatų, susijusių su ne rinkos ekonomikos statuso suteikimo antidempingo tyrimuose sąlygų aiškinimu ir taikymu¹⁵⁴⁵. Kita vertus, šią ESTT jurisprudencijoje sutinkamą nuostatą, kurią pastebi ir kiti autoriai, galima vertinti paradoksaliai ir nevienareikšmiškai. Visų pirma, galima konstatuoti, jog tokią poziciją gali būti aiškinama principine nuostata, kad, pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolo, kaip specifinio tarptautinio susitarimo, nuostatos gali būti tiesiogiai taikomos, nes jos įtvirtino aiškų ir tikslų įsipareigojimą (dėl antidempingo muitų nustatymo metodologijos taikymo¹⁵⁴⁶), kurio atžvilgiu nereikia imtis kokių nors vėlesnių priemonių¹⁵⁴⁷. Tačiau kartu tenka pastebėti ir tai, jog Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolas yra PPO teisės (PPO susitarimų) sudėtinė dalis, atitinkamai, jo taikymas taip pat turėtų būti pagrindžiamas vadinamoje *Nakajima/Fediol* jurisprudencijoje suformuluotomis išimtimis dėl PPO teisės tiesioginio taikymo nors TT minėtose bylose nurodytų išimčių egzistavimo papildomai neargumentavo ir nepagrindė (kaip ir, pavyzdžiui, analizuojamoje byloje C-638/11 P dėl prekių importo iš Indijos Respublikos).

Taigi, formuojantis aptariamai ESTT praktikai, iš esmės atsiranda ir atitinkamas teisinis neapibrėžtumas dėl to kuri konkreti pirminės ir/arba antrinės PPO teisės nuostata bus (gali būti) tiesiogiai taikoma bei kokiose situacijose ir kuri ne. Taip pat kartu kyla ir probleminis klausimas ar PPO teisės taikymas netampa selektyvus? Akivaizdu, jog vienais atvejais, pavyzdžiui, sprendžiant ne rinkos ekonomikos statuso taikymo Kinijos Liaudies Respublikos klausimus prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) bylose tiesioginiu PPO teisės nuostatų (pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolo) taikymu yra argumentuojamas tik ES institucijų priimtų sprendimų teisėtumas (PPO teisė tiesiogiai taikoma tik ES institucijų naudai/pagrindžiant jų poziciją), o pareiškėjų argumentai, tiesiogiai pagrįsti PPO teise paprastai atmetami¹⁵⁴⁸. Tuo tarpu

---

ber 2001“, *supra* note, 585 (atkreiptinas dėmesys, jog šio protokolo 15 punkto 1 dalies „a(i)“ ir a „a(ii)“ papunkčiai susieja antidempingo muitų nustatymą Kinijos Liaudies Respublikos asmenims (gamintojams) su jų veiklos sąlygų atitikimu rinkos ekonomikos sąlygoms).

- 1545 Byla T-498/04, Zhejiang Xinnan Chemical Industrial Group v. Council, 2009 E.C.R. II-1969, 117-118 punktus (apeliacinis skundas dėl šio sprendimo buvo atmetas byloje Nr. C-337/09 P); byla T-172/09, Gem-Year and Jinn-Well Auto Parts v. Council, 2012, EU:T:2016:315, 122-132 punktai.
- 1546 Pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokolo 15 punkto „a“ ii papunktis nurodė, jog ši metodologija neprivalo būti grindžiama tiriamo produkto griežtu palyginimu (*angl.* „strict comparison“) su jo vidaus kainomis ar kaštais Kinijos Liaudies Respublikoje, žr. „Protocol on the Accession of the People's Republic of China to the WTO, WT/L/432, 23 November 2001“, *supra* note, 585.
- 1547 Tokios nuostatos TT tradiciškai visuomet laikėsi sprendamas tarptautinių sutarčių tiesioginio taikymo klausimus, žr. bylas C-149/96, Portugal v. Council, 1999 E.C.R. I-08395, 47 punktus; C-377/02, Léon Van Parys NV v. Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB), *supra* note, 1528, 39 punktus; C-361/11, Hewlett-Packard Europe BV v. Inspecteur van de Belastingdienst/Douane Westkantoor Hoofddorp, 2013 EU:C:2013:18, 57 punktus; C-306/13, LVP NV v. Belgische Staat, 2014 EU:C:2014:2465, 44 punktus; C-21/14 P, Rusal Armenal, *supra* note, 625, 38-40 punktus.
- 1548 Žr. disertacijos 9 priede nurodytas bylas (pvz. C-21/14 P, C-511/13 P). Analogiškas bendrasis tendencijas (neapsiribojant vien tik ginčiais, susijusiais su prekių importu iš Kinijos Liaudies Respublikos) identifikuoja ir kiti tyrėjai, nagrinėjantys ES ir tarptautinės teisės sąveikos klausimus, pavyzdžiui, M. F. Agius, žr., pavyzdžiui, Maria Fogdestam Agius, *Interaction and Delimitation of International Legal Orders* (Leiden: Koninklijke Brill, 2014), 364.

kitais atvejais (nors taip pat susijusiais su ES nustatytų prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų)) ginčijimu, kaip ir jau aptartoje byloje C-638/11 P dėl prekių importo iš Indijos Respublikos ar kitose jau nurodytose bylose (kuriose buvo remiamasi PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimais)¹⁵⁴⁹ PPO teisė buvo taikoma (ja remiamasi) ir analizuojant pareiškėjų pateiktus argumentus. Šią teisinę situaciją dar labiau komplikuoja tai, jog, kaip TT yra išaiškinęs vienoje iš ankstesnio lyginamojo laikotarpio (iki 2010 m. sausio 1 d.) bylų dėl antidempingo muitų taikymo iš Indijos Respublikos importuotoms prekėms (byla C-351/04, *Ikea*¹⁵⁵⁰), oficiali deklaruojama doktrininė nuostata dėl PPO teisės taikymo (vadinamoji „*Ikea doktrina*“¹⁵⁵¹) yra ta, jog PPO teise turėtų būti remiamasi tik aiškinant ES teisę, tačiau ne tiesiogiai ją taikant (išskyrus specifinius atvejus, pavyzdžiui, byloje minimą atvejį kai ES, priimdama atitinkamus ginčijamus teisės aktus, ketino įgyvendinti prisiimtą konkretų įsipareigojimą PPO)¹⁵⁵². Kaip pažymi dr. J. Petra, šiuo požiūriu buvo remiamasi ir vėlesnėje TT praktikoje¹⁵⁵³, pavyzdžiui, *FIAMM* byloje, kurioje Teismas netyrė ginčijamo ES teisės akto (reglamento (EB) Nr. 1637/98, nustatančio tarifines kvotas iš trečiųjų valstybių importuojamiems bananams) teisėtumo PPO teisės atžvilgiu, nurodydamas, kad juo nebuvo siekiama įgyvendinti konkrečių įsipareigojimų remiantis PPO teisėje įtvirtintomis nuostatomis¹⁵⁵⁴. Tačiau, kaip nurodo R. M. MacLean (2013)¹⁵⁵⁵, tokia formali ir griežta pozicija ilgainiui buvo modifikuojama ES teisės aktų aiškinimo proceso metu, nes ESTT minėtai atvejais aiškino ES teisę taip, kaip tuos pačius klausimus vertino ir PPO ginčų sprendimo institucijos, pavyzdžiui, Teismas kritikavo ES institucijų praktiką dėl Indijos Respublikos importuojamų prekių dempingo maržos apskaičiavimo ir pripažino ją esant neteisėta¹⁵⁵⁶. Vis tik, kaip jau buvo minėta, praktiniu lygmeniu tampa vis sudė-

1549 Žr. 1528 ir 1530 išnašas.

1550 Žr. sprendimą byloje C-351/04, *Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise*, *supra* note, 453. Šioje byloje buvo keliamas klausimas dėl antidempingo muitus Indijos Respublikos kilmės prekėms (medvilninei patalynei) nustatčiusio Reglamento Nr. 2398/97 galiojimo atsižvelgiant į PPO Antidempingo sutartį, kaip ji vėliau buvo išaiškinta PPO Ginčų sprendimo tarybos rekomendacijose ir sprendimuose (žr. 26-35 punktus).

1551 Pavyzdžiui, TT yra atsisakęs pripažinti PPO teisės tiesioginio taikymo galimybę ir galimybę įvertinti ES teisės aktų teisėtumą pagal jų nuostatas tais atvejais, kai antidempingo muitai buvo nustatomi iš Indijos Respublikos importuotoms prekėms, žr. plačiau Jan-Peter Hix, *supra* note, 1858; taip pat žr. šiuo klausimu John Errico, „The WTO in the EU: Unwinding the Knot“, *Cornell International Law Journal* 44, 1 (2011): 188-189.

1552 Žr. sprendimą byloje C-351/04, *Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise*, *op. cit.*, 35 punktą.

1553 Petra Jeney, „Judicial Enforcement of WTO Rules before the Court of Justice of the European Union“, *ELTE Law Journal* 1 (2015): 86.

1554 Žr. sujungtas bylas C-120/06 P ir C-121/06 P *FIAMM and Others v Council and Commission*, *supra* note, 1473.

1555 Robert M. MacLean, „Duty as a Cost in EU anti-Dumping Refunds: The Triple Jump and Other Obstacles to Success“, *Journal of World Trade* 47, 3 (2013): 627-628.

1556 Žr. sprendimą byloje C-351/04, *Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise*, *supra* note, 453, 50-57. Pastebėtina, kad nors TT šioje sprendimo dalyje nepateikė nuorodų į PPO teisę ar PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimus, tačiau jo pasirinktas ES Antidempingo reglamento nuostatų aiškinimo būdas atitinka ankstesnę PPO ginčų sprendimo institucijų praktiką ginčiuose dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo, žr. PPO Apeliacinio komiteto ataskaitą AB-2000-13, European Communities - Anti-Dumping Duty on Impots of Cotton

tingiau atskirti ES teisės aiškinimą pasitelkiant PPO teisės nuostatas ir tiesioginį PPO teisės taikymą¹⁵⁵⁷, kadangi abiejų šių koncepcijų įgyvendinimo praktinės teisinės pasekmės gali būti (ir atskirais atvejais realiai yra) labai panašios. Vadinasi, kaip pastebime iš aptartų ESTT praktikos pavyzdžių (tame tarpe ir bylose dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių, ir kitose nurodytose bylose), ESTT požiūris į PPO teisės taikymą išlieka nevisiškai aiškus bei negali būti tiksliai apibrėžiamas vien tik *Fediol/Nakajima* jurisprudencijoje apibrėžta koncepcija (kuri praktikoje keitėsi)¹⁵⁵⁸ ir yra gana prieštaringas, kas sukelia ar gali sukelti ir praktinių neigiamų pasekmių (pavyzdžiui, naujų ginčų PPO lygmeniu, ką patvirtina ir naujausias Kinijos Liaudies Respublikos inicijuotas ginčas PPO (byla DS516¹⁵⁵⁹). Be to, galima daryti išvadą, jog ESTT praktikos prieštaringumas (įvairovė) neigiamai įtakoja ir nacionalinių ES valstybių narių teismų priimamus sprendimus, kurie taip pat išlieka prieštaringi. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos atveju atskirose bylose remiantis vienu iš TT praktikos pavyzdžių (byla *Merck*) buvo padaryta išvada, jog PPO teise gali būti vadovaujama (ji gali būti taikoma) nagrinėjamoje byloje¹⁵⁶⁰, nors kitose bylose¹⁵⁶¹ remiantis jau kitais TT praktikos pavyzdžiais (byla *Christian Dior*) buvo konstatuojama, jog PPO teisė negali būti taikoma.

Akivaizdu, jog ilgainiui šią problemą ES teisėje būtina išspręsti papildomomis priemonėmis. Kai kurie autoriai (pavyzdžiui, prof. G. de Burca)¹⁵⁶², yra pastebėję, jog pastaruoju metu ESTT pradėjo laikytis griežtesnės bendros pozicijos dėl tarptautinių sutarčių tiesioginio taikymo galimybės, pavyzdžiui, išsakyta byloje *Kadi*¹⁵⁶³, *Intertanko*¹⁵⁶⁴, *Commune de Mesquer*¹⁵⁶⁵. Šiose ir daugelyje kitų bylų buvo neigiamai įvertinta galimybė tiesiogiai taikyti atitinkamų tarptautinių sutarčių nuostatas ir tokia pozicija buvo aiškinama siekiu apsaugoti ES vadinamąją konstitucinę autonomiją (diskrecijos teisę priimti atitinkamus sprendimus, pavyzdžiui, ir bendrosios prekybos politikos srityje), kas tapo itin svarbu išsiplėtus ES kompetencijos sritims¹⁵⁶⁶. Dėl šios priežasties, remiantis minėtais vertinimais, ta ESTT praktika,

---

Type Bed Linen from India, WT/DS141/AB/R. Priimta 2001 m. kovo 1 d.; 51-53 punktai.

1557 Į šią problemą atkreipiamas dėmesys ir teisės doktrinoje, pavyzdžiui, akcentuojant, kad ESTT praktikoje sprendžiant ES antrinės teisės šaltinių galiojimo klausimus teisinę reikšmę turėjo ir PPO teisės aiškinimas (žr. pvz. sujungtas bylas C-76/00, *Petrotub SA and Republica SA v. Council*), kitaip tariant ES teisės akto teisėtumas netiesiogiai buvo susietas su PPO teisės turiniu; žr. pvz. Maurizio Gambardella, „IKEA Judgment: Some Thoughts on the ECJ Ruling“, *Global Trade and Customs Journal* 3, 5 (2008): 181.

1558 Tokios nuomonės teisės doktrinoje laikosi tiek M. Gambardella (žr. ankstesnę išnašą), tiek ir kiti autoriai, pavyzdžiui, žr. Petra Jeney, *supra* note, 1553: 85.

1559 Žr. disertacijos priedą Nr. 9.

1560 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-709/2013“, *supra* note, 1100.

1561 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-602-1447/2013“, *supra* note, 1271.

1562 Žr. pvz. Grainne de Burca, „The European Courts and the Security Council: Between Dédoublément Fonctionnel and Balancing of Values: Three Replies to Pasquale De Sena and Maria Chiara Vitucci“, *European Journal of International Law* 20, 3 (2009): 853-862.

1563 Sujungtos bylos C-402/05 P ir C-415/05 P, *Kadi v. Taryba ir Komisija*, 2008 E.C.R. I-6351.

1564 Byla C-308/06, *Intertanko v. Secretary of State for Transportation*, 2008 E.C.R. I-4057.

1565 Byla C-188/07, *Commune de Mesquer v. Total France SA*, 2007 E.C.R. I-4501.

1566 Žr. pvz. Jan Willem Van Rossem, „The Autonomy of the EU. More is Less?“, from *Between Auto-*

kuria buvo griežtai atmetama PPO teisės tiesioginio taikymo galimybė jau nebegalėtų būti laikoma savotiška išimtimi ar anomalija¹⁵⁶⁷. Taigi, vienu iš PPO teisės taikymo problemos sprendimo būdų laikytinas nuoseklus grįžimas prie *Fediol/Nakajima* koncepcijos taikymo, plečiamai neaiškinant PPO teisės taikymo galimybių. Kita vertus, kartu teisės doktrinoje išsakoma ir nuomonių, jog šią koncepciją reikėtų kardinaliai peržiūrėti. Autoriaus vertinimu, sunku būtų paneigti PPO teisės įtaką ES priimtų muitų teisės aktų raidai, ypač aiškinant įvairius ginčytinus klausimus, kurie nėra detalai sureguliuoti ES teisėje. Vadinasi, šiuo atveju siūlytinu sprendimo variantu galėtų būti nuoseklesnis PPO teisės taikymo galimybių išaiškinimas, pavyzdžiui, Reglamento (ES) 2016/1036 preambulėje¹⁵⁶⁸.

Būtina pažymėti, jog tiek, kiek tai susiję su **muitynės procedūrų taisyklių taikymu**¹⁵⁶⁹, šioje tiriamų bylų kategorijoje TT buvo išnagrinėjęs bylą *Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD)*¹⁵⁷⁰. Nors byloje buvo nagrinėjami ir reglamentai dėl prekybos apsaugos priemonių taikymo, ji kvalifikuotina būtent kaip byla dėl muitynės procedūrų (skolos muitynei įregistravimo ir grąžinimo tvarkos). Šioje byloje TT, visų pirma, išaiškino, jog nacionalinei muitynei neleidžiama savo iniciatyva grąžinti taikant Sąjungos reglamentą surinktus antidempingo muitytus remiantis Ginčų sprendimo tarybos konstatavimu, kad minėtas reglamentas neatitinka Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) steigimo sutarties, pasirašytos 1994 m. balandžio 15 d. Marakeše ir patvirtintos 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimu 94/800/EB dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu, 1 A priede esančios Sutarties dėl 1994 m. bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VI straipsnį įgyvendinimo (44 punktas). Akivaizdu, jog šis TT sprendimas pirmiausia kelia klausimų dėl PPO ginčų sprendimo institucijų sprendimų galios ES teisinėje sistemoje ir, analizuojant jo turinį, galima pastebėti, jog remiantis sprendime išdėstytais išvadomis valstybės narės negali pačios tiesiogiai taikyti PPO teisės (muitų klausimų sprendimui), nors Lietuvos Respublikoje akivaizdžiai pastebima ir kito požiūrio apraiškų¹⁵⁷¹.

Kita vertus, aptariamasis sprendimas kartu pateikia ir vertinimą, kaip šia galimybe būtų galima pasinaudoti ir kokias garantijas tuo tikslu privalo suteikti tiek ES (ES teismai), tiek jos valstybės narės (jų nacionaliniai teismai). Tam tikras įžvalgas šiuo klausimu po Lisabonos sutarties įsigaliojimo TT pateikė dar byloje C-550/09, *E. ir F.*¹⁵⁷², bei, ES priimtų muitų teisės aktų kontekste, jau analizuotoje byloje C-419/08 P, *Trubowest Handel ir Ma-*

---

nomy and Dependence: the EU Legal Order Under the Influence of International Organizations, Ramses A. Wessel and Steven Blockmans (eds.) (The Hague: Asser Press, 2013), 42.

1567 Grainne de Burca, „International Law before the Courts: The EU and the US Compared“, *Virginia Journal of International Law* 55, 3 (2015): 719.

1568 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.1.1 rekomendaciją dėl teisės aktų tobulinimo.

1569 Tematinės analizės subtema 2.4, disertacijos priedas Nr. 1.

1570 Byla C-533/10, *Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt.*, *supra* note, 1412.

1571 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr.A-442-709/2013“, *supra* note, 1100.

1572 Šioje byloje taip pat akcentuota, kad ES steigiamosiomis sutartimis įtvirtinta išsami teisių gynimo priemonių ir procedūrų sistema tam, kad TT galėtų kontroliuoti Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų teisės aktų teisėtumą; žr. sprendimą byloje C-550/09, *Criminal proceedings against E. ir F.*, 2010 E.C.R. I-6213, 44 punktas.

karov¹⁵⁷³ (dėl Rusijos Federacijos kilmės prekėms taikomų antidempingo muitų). Kita vertus, būtent komentuojamoje byloje C-533/10 priimtame TT sprendime¹⁵⁷⁴ buvo tiesiogiai nurodyta, kad jei ūkio subjektas mano, kad taikant antidempingo reglamentą, kuris, jo manymu, yra neteisėtas, jam buvo pakenkta, ir perduoda nagrinėti šį ginčą kompetentingam nacionaliniam teismui bei remiasi šiame teisme „atitinkamo reglamento neteisėtumu (išskirta autoriaus – *aut. p.*)“¹⁵⁷⁵, nacionalinis teismas gali, arba netgi privalo, laikydamasis SESV 267 straipsnio sąlygų pateikti TT klausimą dėl nagrinėjamo reglamento galiojimo. Pastebėtina, jog aptariamoje byloje (skirtingai nei aukščiau minėtoje byloje C-419/08 P, *Trubowest Handel ir Makarov*, ar kitose apartose bylose¹⁵⁷⁵) TT kur kas kategoriškiau suformulavo išvadą dėl privalomo nacionalinio teismo kreipimosi priimti prejudicinį sprendimą, aiškiai susiedamas šią nacionalinio teismo pareigą su imperatyviai apibrėžta aplinkybe, jog pareiškėjas nacionaliniame teisme remiasi atitinkamo antidempingo muitus nustatančio reglamento neteisėtumu (tai nebuvo eksplacitiškai minima kitose panašiose analizuotose bylose priimtuose sprendimuose, pavyzdžiui, C-419/08 P, *Trubowest Handel ir Makarov*¹⁵⁷⁶ arba C-351/04, *IKEA*¹⁵⁷⁷). Taigi, autoriaus vertinimu galima konstatuoti, jog ne tik teoriniu¹⁵⁷⁸, bet ir praktiniu požiūriu, nacionaliniuose teismuose nagrinėjami ginčai dėl antidempingo muitų taikymo, kuriame *inter alia* kaip vienu iš argumentų remiamasi ir šiuos muitus nustatančio ES reglamento neteisėtumu, privalo būti nagrinėjami ir TT (šiuo požiūriu nacionalinių teismų diskrecija patiems išspręsti tokio pobūdžio ginčą yra dar labiau susiaurinama). Vertinant šią nuostatą teisės doktrinoje pažymima, kad TT vaidmuo aptariamoje teisinio reguliavimo srityje gali būti lyginamas netgi su konstitucinių teismų vaidmeniu koncentruotoje konstitucijos apsaugos sistemoje, kadangi TT neigiamai įvertino galimybę bet kokiems kitoms teisinėms institucijoms priskirti kompetenciją, kuri leistų pripažinti ES teisės aktą negaliojančiu¹⁵⁷⁹. Tokios TT tenkančios jurisdikcijos išskirtinumas praktiniu požiūriu yra grindžiamas siekiu garantuoti teisinio tikrumo principo veiksmingumą, kurio, savo ruožtu, siekiama užtikrinant vienodą ES teisės taikymą¹⁵⁸⁰. Kita vertus, tai kad nacionaliniai teismai gali svarstyti ES teisės aktų galiojimo klausimus, tačiau jiems nėra suteikiama teisė paskelbti tokį aktą negaliojančiu, buvo pripažįstama ir ankstesnėje TT praktikoje¹⁵⁸¹. Vis tik, kaip nurodo prof. dr. Vilhena de Freitas, šią poziciją šiandieninėmis sąlygomis (po Lisabonos sutarties įsigaliojimo) galima laikyti TT teismi-

1573 Byla C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339.

1574 Byla C-533/10, *Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt.*, *supra* note, 1412, 33 punktas.

1575 Žr. disertacijos 9-11 priedus.

1576 Byla C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339, 24 punktas.

1577 Byla C-351/04, *Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise*, *supra* note, 453, 66-69 punktai.

1578 Žr. 1422 išnašą, kurioje buvo pristatyta teorinė pozicija šiuo klausimu.

1579 Francisco Pereira Coutinho, “Austerity on the loose in Portugal: European judicial restraint in times of crisis”, *Perspectives on Federalism* 8, 3 (2016): 120.

1580 Bylos C-188/10 ir C-189/10, *Melki ir Abdeli*, 2010 E.C.R. I-05667, 54 punktas; byla C-533/10, *Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt.*, *supra* note, 1412, 40 punktas.

1581 Byla C-314/85, *Foto-frost v. Hauptzollamt Lübeck-Ost.*, 1987 E.C.R. 04199, 20 punktas; byla C-344/04, *IATA ir ELFAA v. Department for Transport*, 2006 E.C.R. I-00403; 27 punktas.

nio aktyvumo pavyzdžiu¹⁵⁸², kadangi SESV 267 straipsnio 3 dalies formuluotės tekstas gali būti interpretuojamas (aiškinant jį lingvistiškai) ir kaip leidžiantis nacionaliniams pirmosios instancijos teismams patiems imtis priemonių siekiant užkirsti kelią negaliojančių ES teisės aktų taikymo galimybės atsiradimui¹⁵⁸³.

Autoriaus nuomone, galima konstatuoti, jog aptariamame TT sprendimo byloje C-533/10, *CIVAD*, nuostatos dėl išsamios asmens teisių gynimo priemonių ir procedūrų sistemos įtvirtinimo, aiškinant jas sisteminiu požiūriu (susijusios TT praktikos kontekste), suponuoja pareigą taikyti tokią nacionalinių procesinių normų sistemą, pagal kurią fiziniai ir juridiniai asmenys galėtų nacionaliniame teisme užginčyti bet kurio sprendimo ir bet kurios nacionalinės priemonės teisėtumą, ginčydami ir Sąjungos akto, kurio pagrindu tokios nacionalinės priemonės buvo taikomos, galiojimą¹⁵⁸⁴, o nacionaliniam teismui tokiu atveju tektų aiški pareiga kreiptis į TT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl galiojimo vertinimo¹⁵⁸⁵. Panašios pozicijos, akcentuodamas ES valstybių narių atsakomybę užtikrinant Sąjungos teisės sistemos paisymo teisminę kontrolę, TT laikėsi ir savo naujausioje teisminėje praktikoje, *inter alia* ir bylose iš kitų tiriamų trečiųjų valstybių (Kinijos Liaudies Respublikos) importuojamų prekių apmokestinimo ir galimų antidempingo muitų nustatymo procedūrų pažeidimų, pavyzdžiui, bylose C-205/16 P ir C-204/16 P, *SolarWorld*¹⁵⁸⁶. Tačiau, vertinant šių aptariamų bylose C-533/10, *CIVAD*, suformuotų precedentų ir kitos susijusios TT praktikos taikymą nacionaliniu lygmeniu, galima įžvelgti ir tam tikrų nenuoseklumų, susijusių su nacionalinių procesinių teisės aktų turiniu¹⁵⁸⁷. Akcentuotina, kad, pavyzdžiui, pagrindinis nacionalinis procesinės teisės šaltinis, kuris reglamentuoja teisminę mokesčių ginčų dėl *inter alia* antidempingo muitų apskaičiavimo ir taikymo tvarką Lietuvos Respublikoje, t. y. Administracinių bylų teisenos įstatymas, nacionalinių administracinių teismų pareigą kreiptis į TT kilusio ginčo dėl ES akto galiojimo atveju apibrėžia labai abstrakčiai. Pavyzdžiui, Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnio 3 dalis numato, jog „įstatymų nustatytais atvejais (išskirta autoriaus

- 1582 Vilhena de Freitas Lourenço, „The Judicial Activism of the European Court of Justice“, from *Judicial Activism: an Interdisciplinary Approach to the American and European Experiences*, Luís Pereira Coutinho, Massimo La Torre and Steven D. Smith (eds), (Heidelberg: Springer, 2015), 176.
- 1583 Šiuo metu SESV 267 straipsnio 3 dalis yra suformuluota taip: „tokiam klausimui (t. y. klausimui dėl ES steigiamųjų sutarčių išaiškinimo bei Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo ir išaiškinimo – aut. p.) iškilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka (išskirta autoriaus – aut. p.), tas teismas dėl jo kreipiasi į Teismą“. Pastebėtina, jog lingvistiniu požiūriu šioje nuostatoje yra minimi tik galutinės (aukščiausios) instancijos ES valstybių narių teismai ir apibrėžiama jų pareiga kreiptis į TT; žr. „Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“, *supra* note, 199.
- 1584 C-50/00 P, Unión de Pequeños Agricultores v. Council, *supra* note, 2007; 42 punktas.
- 1585 Byla C-344/04, IATA ir ELFAA v Department for Transport, *supra* note, 1581, 27 ir 30 punktai; byla C-268/06, Impact v Minister for Agriculture and Food and Others, E.C.R. I-2483, 44 punktas; byla C-118/08, Transportes Urbanos y Servicios Generales v Administración del Estado, 2010 E.C.R. I-635, 31 punktas; sujungtos bylos C-317/08 – C-320/08, Alassini ir kt. v. Telecom Italia SpA, 2010 E.C.R. I-2213; 47 ir 61 punktai.
- 1586 Byla C-204/16 P, SolarWorld AG v. Council of the European Union, 2017 EU:C:2017:838, 60, 66 ir 69 punktai; byla C-205/16 P, SolarWorld AG v. Council of the European Union, 2017 EU:C:2017:840, 62, 68 ir 70 punktai.
- 1587 Šios problematikos egzistavimą patvirtina ir aplinkybės, aptartos disertacijos 3.2 skyriuje, kurioje buvo nagrinėjama TT praktika byloje dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo.

– aut. p.) teismas kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo (išskirta autoriaus – aut. p.)¹⁵⁸⁸. Šiuo atveju, nors įstatyme ir yra nurodoma, kad ginčo, kuriame keliamas klausimas dėl ES teisės akto galiojimo, egzistavimas sudaro bendrąsias teises prielaidas nacionaliniam teismui kreiptis į TT, įstatyme (tiek minėtame 4 str. 3 d., tiek ir kitose įstatymo nuostatose, pavyzdžiui, 100 str. 1 d. 9 p.) nepatikslinkta, kaip reikėtų suprasti sąvoką „įstatymų nustatytais atvejais“ ir ar tai apima visas teises situacijas, kai kilusiame ginče keliamas klausimas dėl ES akto galiojimo¹⁵⁸⁹. Be to, jokių nuostatų šiuo klausimu apskritai nėra įtvirtinta Mokesčių administravimo įstatyme¹⁵⁹⁰, kuris taip pat reglamentuoja ikiteisminę mokesčių ginčų (įskaitant ginčus dėl muitinės administruojamų muitų ir kitų mokesčių) nagrinėjimo tvarką Lietuvos Respublikoje (žr. šio įstatymo 144–145 str.). Tai ypač svarbu įvertinus aplinkybę, jog šiuos ginčus nagrinėjanti ikiteisminė institucija – Mokesčių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės – ES teisės taikymo ir aiškinimo aspektu taip pat pripažįstama ir „nacionaliniu teismu“, įgaliojtu TT teikti prašymus dėl prejudicinio sprendimo priėmimo¹⁵⁹¹. Todėl, atsižvelgiant į TT formuojamą praktiką byloje C-533/10, CIVAD¹⁵⁹², būtų tikslinga Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnio 3 dalį patikslinti įtvirtinant nuostatą, jog „įstatymų nustatytais atvejais, įskaitant atvejus, kai kilusiame ginče remiamasi atitinkamo ES reglamento, kurį taikant galėjo būti pakenkta pareiškėjui, neteisėtumu (papildomai įrašyta ir išskirta autoriaus – aut. p.), teismas kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo“. Analogiško pobūdžio nuostata galėtų būti įtvirtinta ir Mokesčių administravimo įstatymo 155 straipsnyje, papildant jį 7 dalimi ir apibrėžiant identiškus Mokesčių ginčų komisijos įgaliojimus. Manytina, jog šie pakeitimai būtų svarbūs ne tik užtikrinant tinkamą ES muitų teisės aktų taikymą Lietuvos Respublikoje, bet ir kitų ES institucijų priimamų teisės aktų teisėtumo kontrolės sistemos veiksmingumą, ypač įvertinus esamą situaciją, kai prejudicinio sprendimo dėl ES teisės akto galiojimo procedūra Lietuvoje iš esmės praktiniu lygiu yra netaikoma¹⁵⁹³.

1588 „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *Valstybės žinios* 63, 2243 (2004).

1589 Kaip jau buvo minėta, atliekant tyrimą Lietuvos Respublikoje nebuvo identifikuota atveju, kai vykstant ginčui dėl apskaičiuotų muitų ir pareiškėjui keliant klausimą dėl ES teisės aktų (anti-dempingo muitus nustatančių reglamentų) galiojimo bei jų aiškinimo, nacionaliniai teismai būtų kreipęsi į TT, todėl galima konstatuoti, jog praktiniu požiūriu galimybė kreiptis į TT naudojamas ir tokia galimybė užtikrinama ne visose TT jurisprudencijoje pripažįstamos teisinės situacijose. Panašias nacionalinės praktikos tendencijas kitose ginčų kategorijose Lietuvos Respublikoje yra identifikuavę ir kiti autoriai, žr. pvz. Vitalija Tamavičiūtė, *supra* note, 156: 14.

1590 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

1591 Byla C-385/09, *Nidera Handelscompagnie v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, 2010 E.C.R. I-10385.

1592 Byla C-533/10, *Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt.*, *supra* note, 1412, 33 punktas.

1593 Nacionalinių administracinių teismų praktikoje į TT paprastai kreipiamasi tik dėl ES teisės aktų išaiškinimo, žr., pavyzdžiui, oficialų kreipimusi sąrašą: „Bendradarbiavimas su ES teisminėmis institucijomis“, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, žiūrėta 2018 sausio 5 d., <http://www.lvat.lt/lt/teismu-praktika/bendradarbiavimas-su-es-gbnb.html>.

3.4. Supranacionaliniame lygmenyje kylančių ginčų dėl muitų lyginamieji aspektai ir potencialios teisinio reguliavimo tobulinimo sritys Europos Sąjungoje

Atlikta supranacionalinio lygmens (grindžiamo pačios ES priimtais muitų teisės aktais¹⁵⁹⁴) muitų teisinio reguliavimo problemų analizė (žr. jos apibendrinimą 12 pav. šio poskyrio pabaigoje) patvirtina, jog nagrinėjant ginčus dėl ES priimtų muitų teisės aktų nuostatų aiškinimo ir jų galiojimo Sąjungos teismuose (TT) daugiausia klausimų neabejotinai kilo dėl prekybos apsaugos muitų taikymo teisėtumo (visų tiriamų valstybių kontekste), nors jų pobūdis ir nebuvo vienodas (Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos, Indijos Respublikos kontekste)¹⁵⁹⁵. Kiti bendrieji importo ar kitų rūšių teisėtumo klausimai (skirtingai nuo PPO prekybinių ginčų nagrinėjimo praktikos) buvo nagrinėjami itin retai, kadangi TT laikėsi nuostatos, jog pats ES nustatomas muitų dydis, jei tik jį nustatant nėra pažeidžiamas PPO teisėje įtvirtintas didžiausio palankumo prekyboje (skirtingų šalių prekių nediskriminavimo) principas, nelaikytinas ginčo objektu ir Sąjungos institucijoms suteikiama plati diskrecijos teisė juos nustatant (parenkant jų dydį ar mokesčio objektą)¹⁵⁹⁶. Taigi, galima konstatuoti, kad teisinio reguliavimo sritis, kuri kelia didžiausią įtampą *inter alia* ir prekybiniuose santykiuose su tiriamomis trečio-siomis valstybėmis, yra susijusi su prekybos apsaugos muitų (visų pirma, antidempingo muitų) taikymu¹⁵⁹⁷. Egzistuojančią prekybos apsaugos muitų teisinio reglamentavimo problematiką iš dalies atspindi ir pati ES priimtų muitų teisės aktų raida, pavyzdžiui, prekybos apsaugos muitų taikymo srityje teisinis reguliavimas ES iš esmės keitėsi mažiausiai keturis kartus (1994, 2009, 2016 ir 2017 m.¹⁵⁹⁸). Apibendrinant autoriaus ištirtus klausimus dėl prekybos apsaugos muitų teisėtumo svarbu pažymėti, jog bendri probleminiai klausimai (iškilę iš esmės visose tiriamų trečiųjų valstybių kategorijose) šiuo atveju buvo

1594 ES priimtų muitų teisės aktų sąvoka aiškinama disertacijos 1.2 skyriuje ir apima SMK, su jo įgyvendinimu susijusius teisės aktus, ES bendrąjį muitų tarifą nustatančius teisės aktus, atleidimo nuo muitų sistemą nustatančius teisės aktus ir kitus ES reglamentus, nustatančius muitinių funkcijas.

1595 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.

1596 Žr. bylą C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *supra* note, 11. Atkreiptinas dėmesys, jog šioje byloje (sprendimo 34 punktą) TT atkreipė dėmesį į tai, jog „pagal GATT 1994 1 straipsnyje įtvirtintą didžiausio palankumo statuso principą neleidžiama nustatyti skirtingą [...] muitą kiekvienos PPO narės atžvilgiu“.

1597 Žr. disertacijos priedą Nr. 13. Pabrėžtina, jog tiriamu laikotarpiu daugiau kaip pusė visų ginčų dėl muitų taikymo tiriamų valstybių kontekste (27 ginčai iš 50) kilo būtent dėl ES teisinio reguliavimo, susijusio su prekybos apsaugos muitais.

1598 „Tarybos reglamentas (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 575; „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 195; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

susiję su PPO teisės taikymu ir PPO teisės statusu ES teisinėje sistemoje. Toks klausimas, pavyzdžiui, kilo iš esmės visose bylose dėl individualaus antidempingo muito nustatymo Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms¹⁵⁹⁹, kartu ir bylose dėl iš kitų tiriamų trečiųjų valstybių importuotų prekių¹⁶⁰⁰, žr. taip pat 12 pav. 3.4 poskyrio pabaigoje.

Kaip galima pastebėti iš žemiau diagramoje (12 pav.) pateiktų apibendrinimų, universalus pobūdžio (susiję daugiau kaip su viena tiriama BRICS regiono valstybe) bendrieji klausimai taip pat kilo dėl atskirų prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymo procedūrinės tvarkos aspektų (apibrėžtų reglamento (ES) 2016/1036 11 str., 14 str. ir 19 str. 4 d.). Tarp šių probleminių aspektų paminėtina Sąjungos institucijų sprendimų priėmimo, jų pakeitimo ar peržiūrėjimo tvarka, suinteresuotų subjektų (kuriems nustatomi ar kurių interesus įtakoja nustatyti prekybos apsaugos muitai) teisės į gynybą užtikrinimas, žalos, padarytos neteisėtai renkant prekybos apsaugos multus atlyginimas ir sumokėtų muitų grąžinimas (žr. disertacijos priedus 9, 10, 11 ir 16 bei juose pateikiamus bylų aprašymus). Šios supranacionaliniame lygmenyje kylančios muitų teisinio reguliavimo problemos (lyginamuoju aspektu) apibūdinamos ir 12 pav. žemiau. Be to, analizuojant PPO teisės taikymo problematiką, būtina atkreipti į dabartinę gana griežtą, tačiau ne visiškai nuoseklią TT poziciją šiuo klausimu tiesioginio PPO teisės taikymo galimybę sprendžiant ginčus dėl muitų Sąjungos teismuose paprastai atmetama¹⁶⁰¹, tačiau kai kuriais (nors ir ne visais) atvejais pripažįstamas šios pozicijos išimčių taikymas ar galimybė remtis PPO teise ar PPO ginčų sprendimo institucijų praktika aiškinant ES priimtus muitų teisės aktus¹⁶⁰².

Autoriaus vertinimu, egzistuojanti praktika nepadedą visiškai išspręsti PPO teisės ir ES muitų teisės suderinamumo problemų, nes nepaisant daugelio autorių (pavyzdžiui, prof. H.-M. Wolffgang; M. Lux; C. Truel, E. Maganaris ir D. R. Grigorescu¹⁶⁰³) ir paties TT¹⁶⁰⁴ tradiciškai deklaruojamo požiūrio, jog PPO teisė yra ES muitų teisės pagrindas ir būtent ji yra perkeliama (inkorporuojama) į ES priimtus muitų teisės aktus (įskaitant antidempingo muitų nustatymą reguliuojančius ES reglamentus), realūs skirtumai tarp esamo teisinio reguliavimo išlieka. Tokie skirtumai, pavyzdžiui, buvo nustatyti vertinant ES reglamentų nuostatas dėl specialios (išimtinės) dempingo nustatymo metodologijos (reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 str. 7 d.¹⁶⁰⁵) ar normas (reglamento (ES) Nr. 2016/1036

1599 Žr. disertacijos priedą Nr. 9, lentelės skiltį „Ginčai dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo“.

1600 Žr. pavyzdžiui bylą C-638/11 P, Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills, *supra* note, 1451; C-533/10, Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt., *supra* note, 1412 (ginčas dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo); bylą C-239/15 P, RFA International v. Komisija, *supra* note, 1338 (ginčas dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo).

1601 Žr. pvz. bylą C-21/14 P, Komisija v. Rusal Armenal, *supra* note, 849, 39-41 punktai, bylą C-533/10, Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA prieš Receveur des douanes de Roubaix ir kt, *op. cit.*, 40-44 punktai.

1602 Byla C-638/11 P, Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills, *supra* note, 1451, 32 punktas.

1603 Hans-Michael Wolffgang, *supra* note, 93: 4-5; Michael Lux, „EU customs law and international law“, *supra* note, 92: 23; Catherine Truel, Emmanuel Maganaris and Dan-Razvan Grigorescu, *supra* note, 113: 85-88.

1604 Sujungtos bylos C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, *supra* note, 608; 6, 72 punktai.

1605 „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos

9 str. 5 d., 17 str.¹⁶⁰⁶), apibrėžiančias individualių asmenų, kuriems nustatomi antidempingo muitai vertinimą¹⁶⁰⁷. Autoriaus nuomone, išeitis iš šios situacijos galėtų būti ne tik ES reglamentų nuostatų tikslinimas (nes potencialiai visų galimų konfliktinių teisinių situacijų identifikuoti neįmanoma), bet platesnis „nuoseklaus aiškinimo“ (angl. *consistent interpretation*) doktrinos taikymas, rėmimasis PPO institucijų sprendimais aiškinant ES teisę – tai, autoriaus vertinimu, galėtų būti įtvirtinta ir teisiškai, nustatant konkrečius įpareigojimus Sąjungos institucijoms reglamento (ES) 2016/1036 tekste¹⁶⁰⁸.

Kitas identifikuotas bendrasis probleminis prekybos apsaugos muitų taikymo aspektas yra tas, kad Sąjungos institucijoms tradiciškai buvo ir yra suteikta labai plati diskrecijos teisė priimant sprendimus dėl antidempingo muitų nustatymo, pakeitimo ir peržiūrėjimo, tačiau vis didėjantis ginčų šiais klausimais skaičius¹⁶⁰⁹ iš esmės skatintų peržiūrėti esamą sprendimų priėmimo sistemą, labiau susieti ją su objektyviais kriterijais, kurie privalomai būtų taikomi Sąjungos institucijoms priimant sprendimus šiais klausimais. Tuo tikslu yra siūlytina tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies ir 19 straipsnio 4 dalies nuostatas dėl Sąjungos institucijoms tokiomis atvejais tenkančios įrodinėjimo naštos¹⁶¹⁰. Būtina atkreipti dėmesį į tai, jog papildomas probleminis su nurodytais klausimais susijęs aspektas asmenų yra teisės į gynybą dėl Sąjungos priimtų sprendimų (aktų) užtikrinimas bei žalos atlyginimas ir sumokėtų muitų grąžinimas tais atvejais, kai jie buvo surinkti pagal neteisėtai pripažintus Sąjungos teisės aktus. Tenka pastebėti, jog šiose srityse jokių detalesnių normų ES priimtuose muitų teisės norminiuose aktuose nėra įtvirtinta (remiamasi bendrosiomis SESV nuostatomis), ir, atitinkamai, šių institutų tinkamas taikymas priklauso tik nuo TT praktikos, kuri ne visada yra aiški (pavyzdžiui, byloje dėl žalos atsiradimo sąlygų aiškinimo)¹⁶¹¹ arba dėl suinteresuotų asmenų statusą statuso vertinimo pripažįstant jų teisę ginčyti su prekybos apsaugos muitų nustatymu susijusius Sąjungos institucijų sprendimus valstybių narių arba Sąjungos teismuose¹⁶¹². Autoriaus nuomone, akivaizdu, jog šie neišspręsti klausimai realiai gali daryti neigiamą įtaką ES, kaip tarptautinės prekybos subjekto, statusui, konkurencingumui *inter alia* prekybiniuose santykiuose su trečiosiomis tiriamomis šalimis. Dėl šių priežasčių, autoriaus vertinimu, būtina tikslinti šiuo metu galiojančio antidempingo reglamento (ES) Nr. 2016/1036 normas (11 str. ir 14 str.), kurios apibrėžia šiuos institutus¹⁶¹³. Tai padėtų aiškiau atskirti ir takoskyrą tarp nacionalinių institucijų (teismų) kompetencijos ir Sąjungos

---

nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1606 *Ibid.*

1607 Žr. disertacijos 2.1 skyrių bei jame analizuojamas TT bylas C-21/14 P, *Rusal Armenal* ir C-511/09 P, *Dongguan Nanzha Leco Stationery* (dėl dempingo nustatymo metodologijos); C-249/10 P, *Brosmann Footwear (HK)*; C-247/10 P, *Zhejiang Aokang*; C-337/09 P, *Zhejiang Xinan*; C-61/16 P, *European Bicycle (EBMA)* (dėl individualaus asmenų vertinimo).

1608 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.1.1 rekomendaciją dėl ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimo.

1609 Žr. pvz. bylas C-283/14, C-667/11, C-552/10 P ir C-15/12 P (disertacijos priedai Nr. 9-11).

1610 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.1.12-2.1.13 rekomendacijos dėl ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimo.

1611 Žr. pvz. bylą C-419/08 P, disertacijos priedas Nr. 11.

1612 Žr. pvz. bylas C-374/12, C-533/10, C-205/16 P, C-204/16 P, disertacijos priedai Nr. 9-11.

1613 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.1.14-2.1.15 rekomendaciją dėl ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimo.

institucijų kompetencijos (nustatant teismines institucijas, laikytinas kompetentingomis nagrinėti ginčus ar spręsti žalos atlygimo/muitų grąžinimo klausimus).

Nagrinėjant kitus, labiau specifinius procedūrinius antidempingo muitų taikymo aspektus, kurie yra bendri ir aktualūs visų ar didžiosios dalies tiriamų valstybių kontekste ir dėl kurių analizuojamu laikotarpiu kilo ginčų TT¹⁶¹⁴, būtina atkreipti dėmesį į dempingo rodiklių (normaliosios vertės, eksporto kainos, dempingo skirtumo) apskaičiavimo tvarką. Autoriaus nuomone, šiuo metu galiojančios antidempingo reglamento (ES) Nr. 2016/1036 normos (pavyzdžiui 2 str. nuostatos) neįtvirtina taisyklių, kaip jau vykstančio tyrimo metu turėtų būti paskirstoma įrodinėjimo našta tarp Sąjungos institucijų ir suinteresuotų asmenų (šalių), pagrindžiant aplinkybes, kurios yra dempingo apskaičiavimo ir metodologiniu pagrindu. Dėl šios priežasties įrodinėjimo pareigos paskirstymo ar įrodymų rinkimo tvarkos pažeidimo klausimai yra dažnai ginčijami būtent teisminėje ginčo nagrinėjimo stadijoje ir, siekiant išvengti didėjančio tokių ginčų skaičiaus, siūloma papildyti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnį 13 dalimi, kurioje būtų apibrėžtos komentuojamos procedūrinės nuostatos¹⁶¹⁵.

Vertinant atskirų tiriamų trečiųjų valstybių specifiką, kiek ji susijusi su prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymu ES lygmeniu (Sąjungos institucijų priimtais aktais ir sprendimais), labiausiai išsiskyrė Kinijos Liaudies Respublikos kontekstas, dėl jai taikytos specifinės dempingo nustatymo metodologijos, atsižvelgiant į specialų ne rinkos ekonomikos statusą arba, remiantis šiuo metu (nuo 2017 m.) vartojama terminologija¹⁶¹⁶, „valstybės, kurioje yra didelių iškraipymų, labai veikiančių laisvąją rinką“ statusą. Pabrėžtina, jog ta pati tendencija buvo identifikuota ir analizuojant prekybinius ginčus kilusius PPO lygiu¹⁶¹⁷. Autoriaus nuomone, šio statuso taikymas (kuris remiantis naujausiais Reglamentu (ES) 2016/1036 pakeitimais tęsimas ir dabar, tik pakeitus kai kurias metodologines nuostatas, pavyzdžiui, dėl duomenų, kuriais remiamasi nustatant prekės normaliąją vertę rinkimo ir jų šaltinių¹⁶¹⁸) yra vertintinas prieštaringai. Atsižvelgiant į aplinkybę, jog tikslios tokio statuso taikymo sąlygos PPO susitarimuose nėra apibrėžtos arba dėl jų turinio tikslaus aiškinimo diskutuojama¹⁶¹⁹, ir preziumuojant kad jis yra teisėtas (nes kol kas neišaiškinta kitaip¹⁶²⁰), gali būti išskiriami keli papildomi aspektai,

1614 Žr. pvz. bylas C-191/09 P, C-239/15 P, C-638/11 P (disertacijos priedai Nr. 9-10).

1615 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.1.3 rekomendaciją dėl ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimo.

1616 „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1617 Žr. disertacijos priedus Nr. 5 ir Nr. 9.

1618 Žr. reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimus (2 straipsnio 6a dalies „a“ punktą), patvirtintus „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentu (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*

1619 Žr. šiuo klausimu plačiau Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *supra* note, 12: 44-45.

1620 Šiuo klausimu PPO lygmeniu ES atžvilgiu buvo inicijuotas prekybinis ginčas byloje *DS516: European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies*, tačiau byla iki tiriamo laikotarpio pabaigos ir vėlesniu laikotarpiu (iki 2018 m. spalio 15 d.) nebuvo išnagrinėta, žr. disertacijos

kurie, autoriaus nuomone, iki šiol nėra tinkamai apibrėžti ES teisės aktuose. Pirmiausia, tai individualus asmenų (importuotojų, eksportuotojų, gamintojų) vertinimas (individualių muitų jiems nustatymas atsižvelgiant į skirtingas jų veiklos sąlygas) ir tinkamo lyginamųjų duomenų šaltinių, reikalingų prekės normaliąją vertei apskaičiuoti, parinkimo problema. Autoriaus nuomone, dėl to taip pat būtina tikslinti esamas reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalies ir 17 straipsnio normas, apibrėžiant Sąjungos institucijų pareigą pagrįsti aplinkybes, susijusias su valstybės esminiu poveikiu konkrečiam gamintojui (tiekėjui) ir tobulinant į tyrimą įtraukiamų subjektų, kuriems gali būti taikomi individualūs muitai, atrankos procedūras. Akcentuotina, jog šios problemos nebuvo išspręstos ir naujausiais reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimais, priimtais 2018 m.¹⁶²¹. Be to, konstatuotina, jog būtent taikant antidempingo muitus Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms buvo susidurta su materialinės žalos grėsmės Sąjungos pramonei įvertinimo problema (byla C-186/14 P¹⁶²²), - nurodytoje byloje nagrinėtos situacijos pagrindu taip pat galima konstatuoti, jog Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatos kol kas neįtvirtina aiškių taisyklių, kaip tokia žala turėtų būti įvertinta ir ne visiškai atitinka PPO teisės normas¹⁶²³. Nagrinėjant atvejus, susijusius su Kinijos Liaudies Respublika, identifikuota ir esamos (jau padarytos) materialinės žalos egzistavimo įrodinėjimo bei tinkamas prekių (produktų) kainų palyginimo įtariamo dempingo atvejais problema (bylos C-376/15 P, C-232/14, C-595/11), kuri iš esmės yra identiška analogiškai problematikai, nagrinėjai ir PPO lygmeniu¹⁶²⁴. Aptariant specifinę prekybos apsaugos muitų taikymo problematiką, iškilusią ginčiuose dėl muitų taikymo Rusijos Federacijos kilmės prekėms, galima pažymėti, jog šioje srityje kilo ginčų dėl priežastinio ryšio tarp Sąjungos pramonei padarytos žalos ir importo dempingo kaina įtakojančių veiksnių vertinimo (byla C-143/14, *TMK Europe*¹⁶²⁵). Autoriaus nuomone, kadangi Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatos imperatyviai neįtvirtinta Sąjungos institucijų pareigos atlikti visų šių veiksnių vertinimą, siūlytina jas, t. y. reglamento 3 straipsnio 7 dalį, papildyti atitinkamomis nuostatomis¹⁶²⁶.

Kalbant apie kitas muitų teisinio reguliavimo sritis, susijusias su tokiais ES bendrojo muitų tarifo elementais, kaip prekių tarifinis klasifikavimas, prekių kilmės ir vertės nu-

---

priedą Nr. 5.

1621 Žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentą (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15; juo komentuojamų konkrečių anksčiau galiojusių teisės normų pakeitimų nebuvo nustatyta.

1622 Žr. disertacijos priedą Nr. 10.

1623 Žr. šiuo klausimu disertacijos 3.1 skyrių ir jame pateikiamą bylos C-186/14 P analizę. Pabrėžtina, kad jokių su materialinės žalos grėsmės vertinimu susijusių nuostatų nebuvo įtvirtinta ir naujausiose reglamento (ES) Nr. 2016/1036 pakeitimuose, žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentą (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *op. cit.*

1624 Byla *DS425: China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union*, žr. disertacijos priedą Nr. 5.

1625 Žr. disertacijos priedą Nr. 10.

1626 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.1.6 rekomendaciją dėl ES priimtų teisės aktų tobulinimo.

statymas, muitinės procedūrų taisyklės, galime pastebėti, jog tiriamų trečiųjų valstybių kontekste TT praktikoje iškilo bendri klausimai dėl muitinės vertės nustatymo ir kovos su muitinės vertės slėpimu taikant palyginamąsias kainas (kaip alternatyvą muitinės vertės nustatymui sandorio vertės metodu). Autoriaus vertinimu, TT pripažinus, jog toks muitinis įvertinimas iš esmės galimas ir teisėtas¹⁶²⁷, tai laikytina nauja TT praktikos kryptimi ir ateityje gali kelti potencialių klausimų dėl tokios praktikos atitikties PPO teisei (numatančiai sandorio vertės metodo (muitinės vertės nustatymo pagal jos faktinę kainą) taikymo prezumpciją¹⁶²⁸. Ši problema, autoriaus vertinimu, galėtų būti sprendžiama koreguojant su SMK įgyvendinimu susijusių ES reglamentų normas, suteikiant didesnes teisines garantijas asmenims (importuotojams), numatant platesnes jų teisines galimybes įrodyti sandorio vertės teisingumą¹⁶²⁹. Be to, nagrinėjant prekių kilmės nustatymo bylas (bylos C-409/10, C-438/11, C-21/13, disertacijos 10 priedas), autoriaus vertinimu, galima identifikuoti tendenciją, jog daugelis prekių kilmės įrodinėjimo taisyklių šiuo metu egzistuoja tik TT praktikoje suformuotų teisminių precedentų forma (nors pati teismo praktika ir nėra visiškai nuosekli), o SMK nepakankamai reguliuoja bendruosius prekių kilmės klausimus (ypač kiek tai susiję su prekių kilmės įrodinėjimo pareigos paskirstymu tarp muitinės administracijos ir asmenų (muitinės skolininkų)). Todėl, įvertinus SMK įtvirtintą teisinį reguliavimą (59–68 str. nuostatas), galima konstatuoti, kad jis taip pat turėtų būti koreguojamas, siekiant teisinio aiškumo ir labiau įtvirtinant orientaciją į importuotojo pareigą įrodinėti kilmę, jei muitinė dėl objektyvių priežasčių pati negali surinkti reikiamų kilmės įrodymų¹⁶³⁰. Vertinant prekių tarifinio klasifikavimo sritį galima pastebėti, jog kol kas nėra sukurta aiškus bendradarbiavimo mechanizmas tarp nacionalinių teismų ir TT aiškinant KN nuostatas bei priskiriant prekėms tarifinio klasifikavimo kodus (kyla grėsmė, jog pats TT galėtų tapti prekių klasifikavimą atliekančia institucija, nors, akivaizdu, kad tai nebuvo KN kūrėjų tikslas)¹⁶³¹. Be to, autoriaus nuomone, įvertinus išanalizuotas bylas, galima konstatuoti, jog egzistuoja ir KN nuostatų turinio skirtingo lingvistinio aiškinimo problema skirtingose ES valstybėse narėse¹⁶³² - ji galėtų būti sprendžiama įtvirtinant skirtingų KN kalbinių versijų lingvistinį aiškinimą, kaip privalomą pirmąją aiškinimo pakopą¹⁶³³. Analizuojant muitinės procedūrų taisyklių taikymo sritį buvo pastebėta, jog didžiosios dalies tiriamų valstybių kontekste susiduriama su teisinėmis situacijomis, kai TT gana plačiai aiškina muitinės skolininko sampratą ar skolos muitinei atsiradimo sąlygas, nesiejant jų su subjektyviu, valiniu elementu, sąmoningų veiksmų piktnaudžiaujant ar vengiant maito mokesčio atlikimu (žr. bylas C-547/15, C-371/09, C-454/10, C-3/13, disertacijos priedai Nr. 10-11). Autoriaus nuomone, minėta problema nėra aiškiai išspręsta ir pačiame SMK¹⁶³⁴ (pavyzdžiui, 79 straipsnio 3 dalyje ir 124 straipsnyje, kuriame nėra įtvirtinta aiškių nuostatų dėl šių skolos atsiradimo sąlygų

1627 Žr. bylą C-291/15, disertacijos priedas Nr. 10,

1628 Edmond McGovern, *supra* note, 305, 4.32-1.

1629 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.2.2 rekomendaciją dėl ES priimtų teisės aktų tobulinimo.

1630 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.2.1 ir 2.2.3 rekomendaciją dėl ES priimtų teisės aktų tobulinimo.

1631 Žr. pvz. bylas C-558/11, C-635/13, disertacijos priedai Nr. 10, 11.

1632 Žr. bylas C-74/13, C-558/11, disertacijos priedai Nr. 10, 11.

1633 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.4.1-2.4.2 rekomendacijas dėl ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimo.

1634 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

egzistavimo, nors į tai atkreipiamas dėmesys ir teisės doktrinoje¹⁶³⁵). Dėl šios priežasties siūlytina koreguoti nurodytas SMK nuostatas, įtvirtinant jų dispozicijose papildomus muitinės skolininko sąvoką apibūdinančius požymius¹⁶³⁶.

Taip pat, nagrinėjant muitinės procedūrų reglamentavimo klausimus prekybos su Kinijos Liaudies Respublika kontekste, taip pat iškilo ir tranzitu per Sąjungos muitų teritoriją gabenamų prekių teisėtumo kontrolės problema¹⁶³⁷. Ši problema glaudžiai susijusi ir su ginčais, analizuotu laikotarpiu nagrinėtais PPO lygmeniu, pavyzdžiui, Indijos Respublikos inicijuotu ginču *DS408: European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit*¹⁶³⁸). Autoriaus nuomone, ši sritis yra nepakankamai reglamentuota ES priimtais muitų teisės aktų nuostatomis, kylančioms situacijoms spręsti reikėtų numatyti kriterijus prekių patikrai, juos susiejant, pirmiausia, su tikslų muitinės procedūrų, kurių atžvilgiu galima tokia kontrolė įvardijimu, ir pagrindinių kriterijų (pvz. prekės ženklavimas, gabenimo maršrutas), kuriems esant tokia kontrolė leistina nurodymu, nes dabartinėje situacijoje, nors pripažįstama kad tai reikėtų reguliuoti (pavyzdžiui, Reglamento (ES) Nr. 608/2013 preambulėje¹⁶³⁹), jokių teisinio aiškumo kriterijus atitinkančių nuostatų šiame reglamente nėra įtvirtinta. Atliktas tyrimas patvirtina, jog nesant teisinio reglamentavimo šioje srityje supranacionaliniu lygmeniu¹⁶⁴⁰, veidamos nacionaliniu lygiu ES valstybių narių muitinės administracijos negali efektyviai kovoti su nelegaliai į ES muitų teritoriją ir ES vidaus rinką patenkančiomis prekėmis, kurios įvežamos deklaruojant specialiąsias muitinės procedūras.

1635 Hans-Michael Wolfgang and Kerstin Harden, *supra* note, 113: 8

1636 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.2.4 ir 2.2.5 rekomendaciją dėl ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimo.

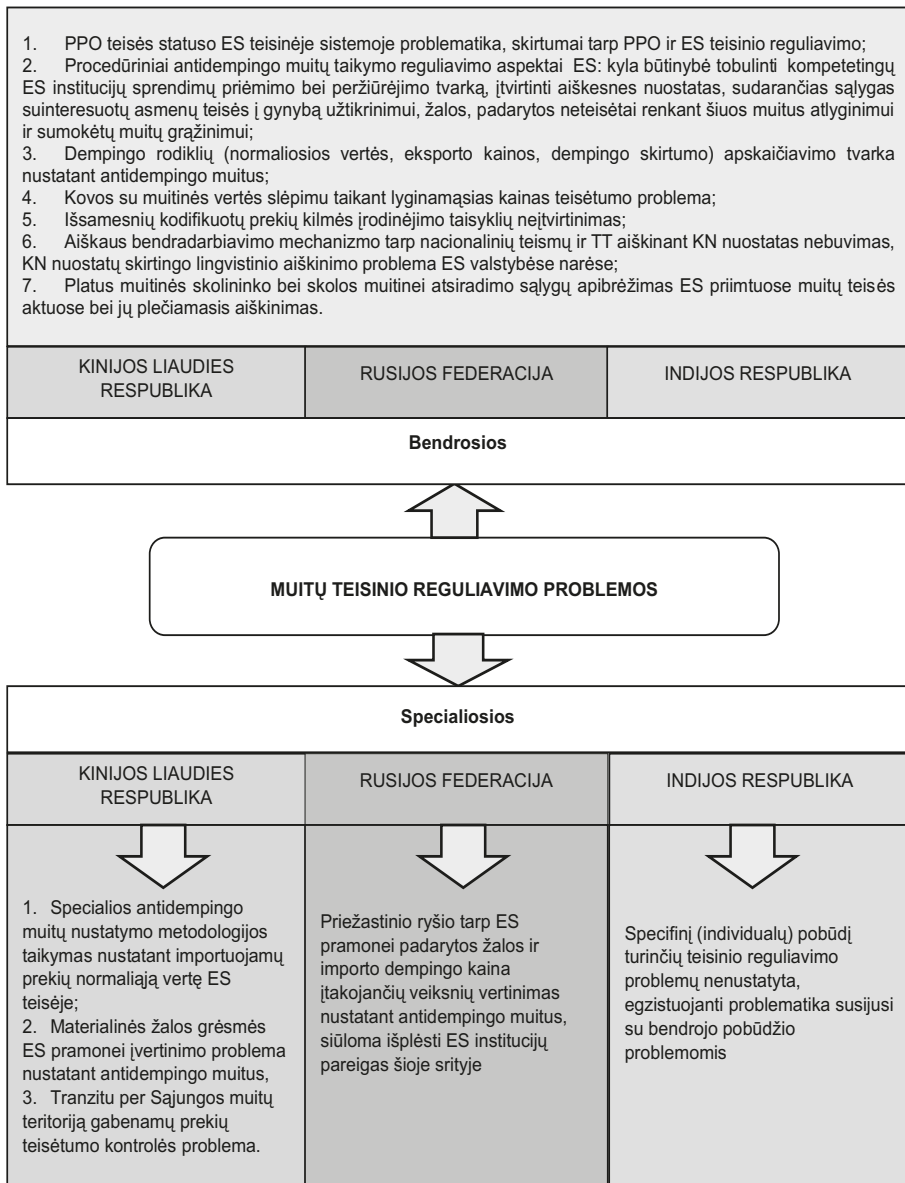
1637 Žr. bylą C-446/09, *Philips*, disertacijos priedas Nr. 10.

1638 Žr. disertacijos priedą Nr. 3.

1639 „2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikintas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“, *supra* note, 836.

1640 Autoriaus yra siūloma per ES muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamų prekių muitinės kontrolės kriterijus nustatyti Komisijos priimtais įgyvendinimo aktais, žr. disertacijos priedą Nr. 17, 2.3.1 rekomendaciją dėl ES priimtų muitų teisės aktų tobulinimo.

12 pav. Supranacionaliniame lygmenyje kylančios muitų teisinio reguliavimo problemos ir galimos jų sprendimo kryptys ES

4. MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP EUROPOS SĄJUNGOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS, KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: NACIONALINIS LYGMUO

4.1. Muitų teisinio reguliavimo ypatumai nacionaliniame Europos Sąjungos valstybių narių (Lietuvos Respublikos) lygmenyje: teisinės analizės pagrindai bei kriterijai

Kaip jau autoriaus buvo minėta ir akcentuota šiame darbe, ES bendrosios prekybos politikos (visų pirma, muitų politikos) trečiųjų užsienio valstybių atžvilgiu įgyvendinimas yra užtikrinamas ir nacionalinėmis teisinėmis priemonėmis, taikomomis atskirose ES valstybėse narėse. Pavyzdžiui, jos privalo užtikrinti, kad ES muitų teisė būtų taikoma ir aiškinama vienodai ir kartu turi teisę tam tikrose muitų reguliavimo srityse priimti ir nacionalinius teisės aktus, kiek tai leidžia ES teisė¹⁶⁴¹. Teisės doktrinoje, vertindami Lietuvos Respublikos teisinio reguliavimo praktiką šioje srityje jai tapus ES valstybe nare, kai kurie autoriai (pavyzdžiui, M. Lukas, A. Medelienė, A. Paulauskas (2014)¹⁶⁴²) akcentuoja, jog muitų reguliavimo srityje Lietuvos Respublikai priskirtina tik nedidelė, daugiausia procedūrinio ir administracinio pobūdžio teisinio reguliavimo dalis. Kita vertus, sutinkant su šioje teisės doktrinoje išsakyta bendra pozicija dėl procedūrinio ir administracinio nacionalinio reguliavimo pobūdžio, kartu pastebėtina ir tai, jog nacionalinių priemonių reikšmė muitų ir muitinės veiklos teisiniame reguliavime neturėtų būti vertinama kaip neesminė.

Visų pirma, vertinant net ir tas teisinio reguliavimo sritis, kurias nuosekliai reglamentuoja tiesiogiai taikomi ES teisės aktai, pavyzdžiui, SMK ir jį įgyvendinantys reglamentai ar ES KN, galima pastebėti ir identifikuoti sritis (pavyzdžiui, prekių muitinės vertės nustatymas, prekių tarifinis klasifikavimas), kuriose ES muitų teisės taikymo ar jos nuostatų įgyvendinimo praktika atskirose valstybėse narėse (tame tarpe ir Lietuvos Respublikoje) akivaizdžiai skiriasi¹⁶⁴³. Taigi, kaip pripažįstama teisės doktrinoje¹⁶⁴⁴, ES valstybėse narėse susiduriama su muitų administravimo vienodumo užtikrinimo problemomis. Akivaizdu, jog tai suponuoja būtinybę plačiau iširti šių reiškinų priežastis, juos įtakojančius veiksnius ir pasiūlyti efektyvesnius metodus, kaip būtų galima užtikrinti vieningą ES muitų teisės ir bendrosios prekybos ir muitų politikos nuostatų taikymą (tai itin reikšminga ir plėtojant tarptautinę prekybą su tiriamomis valstybėmis – Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika). Be to, šis aspektas yra ypatingai svarbus įgyvendinant SMK nuostatas dėl vienodos muitinės paskirties ir vienodų muitinės administracijų veiklos standartų visose ES valstybėse narėse (žr. SMK preambulės 3 str., taip pat

1641 Žr. šiuo klausimu 1.2 poskyrį.

1642 Mindaugas Lukas, Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 181: 510.

1643 Žr. pvz. Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 8, 13; Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 66-67; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 197-198; Catherine Truel and Emmanuel Maganaris, *supra* note, 32: 17-18.

1644 Kathrin Limbach, *supra* note, 13: 32-35.

šio kodekso preambulės 15 p.¹⁶⁴⁵). Antra, tos procedūrinio ir(ar) administracinio pobūdžio teisinio reguliavimo sritys, kurias ES muitų teisė ir Sąjungos muitinės kodeksas šiuo metu palieka ES valstybių narių (*inter alia* Lietuvos Respublikos) kompetencijai ir detaliau nereglamentuoja (arba nereglamentuoja apskritai), turi didelę praktinę reikšmę muitų ir kitų importo mokesčių administravimui. Pavyzdžiui, valstybėms narėms paliekama teisė pačioms nustatyti nacionalinių muitinės administracijų (įstaigų) sistemą ir jų struktūrą, apibrėžti muitinės pareigūnų statusą ir įgaliojimus¹⁶⁴⁶, detalizuoti muitinės kontrolės (patikrinimų) procedūras ir jų tvarką¹⁶⁴⁷, nustatyti ginčų su muitinės administracijomis nagrinėjimo taisykles ir institucijas, kompetentingas nagrinėti šiuos ginčus¹⁶⁴⁸. Galiausiai, valstybės narės pačios nustato ir konkrečias sankcijas (atsakomybės priemonės) už muitų teisės aktų pažeidimus bei šių sankcijų taikymo tvarką¹⁶⁴⁹. Visos šios aplinkybės patvirtina, jog ES valstybių narių (*inter alia* Lietuvos Respublikos) nacionalinė praktika muitų (muitinės) teisės srityje išties yra itin svarbi siekiant kompleksiskai iširti bei įvertinti bendrąsias muitų teisinio reguliavimo problemas tarptautinėje prekyboje su trečiosiomis valstybėmis – ES užsienio prekybos partnerėmis.

Akcentuotina, jog kaip tradiciškai pastebima muitų (muitinės) teisės doktrinoje¹⁶⁵⁰, muitinio reguliavimo tikslai, įtvirtinti muitinę veiklą reglamentuojančiais tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais, yra diametraliai priešingi, skirtingi, t.y. siejami tiek su valdžiai atstovaujančio subjekto (specialaus, viešojo subjekto), tiek ir su privačius (verslo) interesus atstovaujančio subjekto (verslo arba privataus subjekto) veiksmais. Atitinkamai, įgyvendinant muitinį teisinį reguliavimą nacionaliniu lygiu yra, visų pirma, siekiama suderinti šiuos tikslus, pašalinti skirtingo muitų (muitinės) teisės normų interpretavimo galimybes, sumažinti viešojo ir privataus subjekto ginčų, kylančių taikant muitinės teisės normas,

1645 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1646 Sąjungos muitinės kodeksas ar kiti ES teisės aktai šio klausimo detaliau nereglamentuoja, tai paliekama ES valstybių narių kompetencijai, pavyzdžiui Lietuvos Respublikoje šie klausimai yra reglamentuoti nacionaliniuose įstatymuose – Muitinės įstatyme (2016) ir Tarybos Lietuvos Respublikos muitinėje statute (2003), žr. pvz. Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 71-72, 79-80; Alfonsas Laurinavičius, *Tarnybinė teisė ir naujoji valstybės tarnybų (institucijų) valdymo paradigma: monografija* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010), 42-43.

1647 Sąjungos muitinės kodekse (48 str.) yra apibrėžiami tik bendrieji importuotų prekių muitinės kontrolės (patikrinimų) išleidus šias prekes į laisvą apyvartą principai, detaliai ši tvarka yra apibrėžta nacionaliniais teisės norminiais aktais, žr. pvz. Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 114-115; Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 133; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 736.

1648 SMK 44 straipsnis suteikia plačią diskreciją šioje srityje valstybėms narėms, todėl ginčų su muitine nagrinėjimo tvarka yra detaliai reglamentuota nacionaliniais teisės aktais, žr. Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 750-751; Gediminas Valantiejus, „Pre-Trial Settlement of Disputes with Customs in Lithuania: Development of Legal Regulations, it’s Problems and Prospects“, *supra* note, 500: 134.

1649 Ši nuostata įtvirtinta SMK 42 straipsnyje, šiuo metu svarstomas tik projektas dėl nurodytų sankcijų suderinimo atitinkama ES direktyva, žr. Aiškinamasis memorandumas dėl Sąjungos muitų teisės pažeidimų ir sankcijų teisinės sistemos. COM(2013) 884 final, Europos Komisija, žiūrėta 2018 vasario 4 d., <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/LT/1-2013-884-LT-F1-1.pdf>.

1650 Igoris Romaškevičius, „Muitinio teisinio reguliavimo tikslų konkurencija (poliariškumas)“, *Jurisprudencija* 48, 40 (2003): 53.

skaičių¹⁶⁵¹. Šis principas yra tiesiogiai įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje, kur nurodoma, jog muitinės tikslų siekiama sudarant palankias sąlygas teisėtam verslui bei išlaikant deramą pusiausvyrą tarp muitinio tikrinimo ir teisėtos prekybos palengvinimo¹⁶⁵². Dėl šios priežasties būtent analizuojant kylančius konfliktus (ginčus)¹⁶⁵³ tarp kompetentingų viešojo administravimo institucijų (muitinės įstaigų) ir privačių subjektų (muitinės skolininkų, mokesčių mokėtojų) galima identifikuoti tas nacionalinio teisinio reguliavimo sritis, kurių taikymas kelia didžiausią priešpriešą tarp viešųjų ir privačių subjektų, galimai apsunkina teisėtą tarptautinę prekybą (*inter alia* prekybą su nagrinėjamomis užsienio prekybos partnerėmis – Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika) bei pateikti rekomendacijas dėl jų tobulinimo. Be to, detali nacionaliniu lygmeniu kylančių ginčų su muitinės įstaigomis analize¹⁶⁵⁴ leidžia įvertinti ir tai, ar Lietuvos Respublikoje tinkamai įgyvendinamos bei taikomos ES muitų teisės normos (Bendrasis muitų tarifas) ir ES bendrosios prekybos ir muitų politikos nuostatos trečiųjų valstybių (*inter alia* Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos) atžvilgiu.

Pažymėtina, jog Lietuvos Respublikoje taikomas ginčų su muitinės įstaigomis nagrinėjimo modelis yra kompleksinio pobūdžio bei nevienalytis, kadangi nacionalinių įstatymų nuostatų sisteminis aiškinimas leidžia skirti dvi pagrindines tokių ginčų rūšis, kurioms taikoma skirtinga nagrinėjimo tvarka (procedūra) – mokestinius ginčus su muitine (Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo 38 str.¹⁶⁵⁵) ir muitinės ginčus (nemokestinius ginčus su muitine) (Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo 31 – 37 str.¹⁶⁵⁶). Tokios nuomonės laikosi ir kiti ginčų su muitinės įstaigomis procesą nagrinėję autoriai¹⁶⁵⁷. Šios dvi ginčų kategorijos yra skiriamos pagal ginčo objektą – mokestinių ginčų objektas yra muitinės, kaip mokesčių administratoriaus¹⁶⁵⁸, sprendimas, kuriuo mokesčių mokėtoju

1651 Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 92.

1652 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *supra* note, 28.

1653 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog nacionalinėje teisės doktrinoje suinteresuoto asmens konfliktas su kompetetingomis viešojo administravimo institucijomis (mokesčių administratoriais, tame tarpe ir muitine) dėl piniginės (fiskalinės) prievolės valstybei teisiškai yra kvalifikuojamas būtent kaip mokestinis ginčas, žr. pvz. Genovaitė Dambrauskienė ir kt., *Lietuvos teisės pagrindai* (Vilnius: Justitia, 2004), 336; Aistė Medelienė, „Mokestinio ginčo pradžia: teorija ir praktika“, *Teisė* 65 (2007): 99; Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, „Mokestinių ginčų fenomenas, raida ir perspektyvos“, iš *Administraciniai teismai Lietuvoje: nūdienos iššūkiai: kolektyvinė monografija*, Virgilijus Valančius (red.) (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010): 471.

1654 Pažymėtina, jog nacionalinės teisės doktrinoje analizuojamu laikotarpiu (po 2010 m.) tokių kompleksinių tyrimų iš esmės nebuvo atlikta, apsiribojama tik pavienių mokestinių ginčų bylų, kuriose buvo taikytos ES priimtų muitų teisės aktų normos, aprašymu žr. pvz. Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *supra* note, 181: 703-705, 713-714, 720-722; Mindaugas Lukas, Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 181: 515.

1655 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *supra* note, 28.

1656 *Ibid.*

1657 Aistė Medelienė, „Disputes with customs in Lithuania. *Issues of Business & Law*“ 4 (2012): 35-47; Gediminas Valantiejus, „Pre-Trial Settlement of Disputes with Customs in Lithuania: Development of Legal Regulations, it's Problems and Prospects“, *supra* note, 500: 136-137.

1658 Vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 15 straipsnio 2 dalimi, administruojanti muitis ir jai pavestus mokesčius muitinė laikoma mokesčių administratoriumi, Muitinės departamentas – centriniu mokesčių administratoriumi, o teritorinė muitinė ir specialioji

yra naujai apskaičiuojamas muitinės administruojamas mokestis (įregistruojama muito mokesčio skola), taip pat sprendimai neatleisti nuo ekonominių sankcijų (baudų ir (arba) delspinigių mokėjimo) bei sprendimai dėl mokesčių mokėtojo permokos grąžinimo/įskaitymo. Teisės doktrinoje taip pat akcentuojama, kad Mokesčių administravimo įstatyme (nuo 2004 m., t.y. nuo Lietuvos Respublikos įstojimo į ES momento) nustačius, kad muitai pagal šį įstatymą administruojami tiek, kiek Lietuvos teisės aktai neprieštarauja Bendrijos muitų teisės aktams (įstatymo 13 straipsnio 23 punktą ir 14 straipsnio 3 dalis)¹⁶⁵⁹, ginčai dėl muitų pradėti laikyti mokestiniais ir pradėti spręsti bendra privaloma jų procedūra¹⁶⁶⁰. Kita vertus, nemokestiniais muitinės ginčams yra būdinga tai, kad jų objektas yra muitinės institucijos ar pareigūno sprendimas arba veiksmas (neveikimas), kuris yra atliekamas įgyvendinant muitinės teisės aktus, bet nėra susijęs su papildomos mokestinės prievolės apskaičiavimu ar įregistravimu, pavyzdžiui, sprendimai dėl leidimo (ar neleidimo) atlikti atitinkamas muitinės procedūras, išduoti mokesčių mokėtojui atitinkamus leidimus ar pažymėjimus, patvirtinančius tam tikrą jo statusą, suteikti jam prašomą informaciją ir pan.

Dėl šios priežasties, atliekant nacionalinių teismų praktikos analizę byloje dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais yra nagrinėjami būtent tik mokestiniai ginčai, t. y. ginčai kuriuose iš esmės buvo sprendžiamas klausimas dėl muito mokesčio skolos atsiradimo apmokestinant importuotas prekes. Tai leidžia tiksliai identifikuoti kaip Lietuvos Respublikoje yra taikomas ES bendrasis muitų tarifas (jo elementai – importuotų prekių tarifinis klasifikavimas, jų kilmė ir vertė) ir ES muitų politikos nuostatos iš atitinkamų valstybių importuotų prekių atžvilgiu, taip pat kaip ir kokiu mastu importuotų prekių apmokestinimą muitais ar kitais susijusiais importo mokesčiais¹⁶⁶¹ lemia egzistuojančios nacionalinės teisės normos ir jų turinys. Atkreiptinas dėmesys, jog nei SMK (44 str.)¹⁶⁶², nei TT praktika¹⁶⁶³ detalai neaptaria, nereglamentuoja ir neapibrėžia mokestinių ginčų su muitinės įstaugomis nagrinėjimo tvarkos ES valstybėse narėse, paliekant teisę ES valstybėms narėms pačioms sureguliuoti šį klausimą nacionalinėje teisėje, laikantis tam tikrų bendrų principų. Iš jų svarbiausias yra tas, kad bent viena šių ginčų nagrinėjimo pakopa privalo būti

---

muitinės įstaiga (jeigu šios nuostatuose yra numatytas mokesčių administravimo funkcijų atlikimas) – vietos mokesčių administratoriais, žr. „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

1659 *Ibid.*

1660 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, „Mokestinių ginčų fenomenas, raida ir perspektyvos“, *supra* note, 1657: 475-476.

1661 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog kiti importo mokesčiai, kuriais apmokestinamas prekių importas į ES muitų teritoriją (importo pridėtinės vertės mokestis ir akcizai) yra glaudžiai susiję su muitais, kadangi importo pridėtinės vertės mokesčio apskaičiavimo pagrindu yra prekių muitinė vertė, nustatoma pagal Sąjungos muitinės kodekse įtvirtintas taisykles (Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 15 str. 15 d.), o prievolė mokėti akcizą už akcizais apmokestinamas prekes atsiranda tuomet, kai atsiranda prievolė už šias importuotas prekes apskaičiuoti muitus (Akcizų mokesčio įstatymo 9 str. 3.); „Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas“, *Valstybės žinios* 45, 2174 (2010); „Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas“, *Valstybės žinios* 35, 1271 (2002).

1662 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1663 Žr. TT sprendimą byloje C-1/99, *Kofisa Italy Srl v. Ministère des finances, Servizio della Riscossione Tributi*, 2001 E.C.R. I-00207.

ikiteisminė, t. y. skundas pateikiamas „muitinei, teisminei institucijai arba kitai valstybės narės valdžios institucijai, paskirtai nagrinėti tokius skundus“¹⁶⁶⁴. Pabrėžtina, jog Lietuvos Respublikoje, skirtingai nei kai kuriose kitose ES valstybėse narėse, yra taikoma netgi dvipakopė¹⁶⁶⁵ ikiteisminė mokestinių ginčų nagrinėjimo schema, kurioje pagal Mokesčių administravimo įstatymo 149 straipsnį¹⁶⁶⁶ dalyvauja tiek muitinė, kaip mokesčių administratorius (konkrečiai – centrinis mokesčių administratorius, t. y. Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žr. Mokesčių administravimo įstatymo 15 str. 2 d.¹⁶⁶⁷), tiek ir specializuota nepriklausoma ikiteisminė mokestinius ginčus nagrinėjanti institucija (Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės). Svarbu pažymėti, jog tiek teisės doktrinoje¹⁶⁶⁸, tiek ir TT praktikoje¹⁶⁶⁹ būtent Mokestinių ginčų komisijai yra suteikiamas išskirtinis statusas. Ji pripažįstama kvaziteisine institucija, t. y. tokia mokestinius ginčus nagrinėjančia institucija, kuri pagal sudarymo tvarką, procedūras ir atskaitingumą prilyginama teismui ir pagal SESV nuostatas turi teisę pateikti TT prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Dėl šios priežasties, atliekant nacionalinės praktikos mokestinių ginčų bylose tyrimą, atskiri Mokestinių ginčų komisijos sprendimai taip pat analizuojami ir pasitelkiami kaip papildomas šaltinis, atskleidžiantis susiklosčiusios praktikos specifinius bruožus¹⁶⁷⁰.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo¹⁶⁷¹ ir Mokesčių administravimo įstatymo nuostatomis¹⁶⁷², teisminėje šių ginčų nagrinėjimo stadijoje dalyvauja dviejų pakopų teismai – Vilniaus apygardos administracinis teismas (kaip pirmosios instancijos teismas; Mokesčių administravimo įstatymo 159 str. 4 d.) ir

1664 Pastebėtina, jog ES teisė vystosi ta linkme, kad pati muitinė, t. y. mokesčius administruojanti institucija, tiesiogiai įvardijama tik kaip neprivalomas (alternatyvus) ginčų dėl muitinės sprendimų nagrinėjimo dalyvis, tuo SMK (2013) 44 straipsnio 2 dalies normos skiriasi nuo analogiškų Bendrijos muitinės kodekso (1992) 243 straipsnio 2 dalies, „a“ punkto nuostatų, kurios numatė, jog teise pateikti skundą galima pasinaudoti pradžioje pateikiant skundą muitinės įstaigai, valstybės narės paskirtai vykdyti atitinkamas funkcijas, žr. Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentą Nr. 2913/92/EEB, nustatantį Bendrijos muitinės kodeksą, *supra* note, 103.

1665 Atskirų autorių (V. Vasiliausko, A. Medelienės) nuomone, esant dabartiniam teisiniam reglamentavimui, galimai egzistuoja net trys mokestinio ginčo ikiteisimine tvarka nagrinėjimo stadijos (tik tuo atveju, kai mokesčių mokėtojas nesikreipia į Mokestinių ginčų komisiją – dvi), į kurias turėtų būti įtrauktas jau pastabų dėl patikrinimo akto nagrinėjimas, kurį atlieka vietos mokesčių administratorius (Mokesčių administravimo įstatymo 131 str.). Kita vertus, vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 133¹ sr. muitinės atlikto patikrinimo rezultatai konstatuojami ir patvirtinami vienu ir tuo pačiu individualiu teisės aktu (patikrinimo ataskaita), todėl ikiteisminę mokestinių ginčų su muitine sistema Lietuvoje galima laikyti dvipakope (dviejų stadijų). Žr. Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, „Mokestinių ginčų fenomenas, raida ir perspektyvos“, *supra* note, 1657: 476-477.

1666 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

1667 *Ibid.*

1668 Rimantas Norkus, Deimilė Prapiestytė ir Virgilijus Valančius, „Procesas Europos Bendrijų Teisingumo Teisme: preliminarus nutarimas“ (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 146; Eglė Kybartienė, *supra* note, 157: 141-142; Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *op. cit.*, 479-480.

1669 Byla C-385/09, Nidera Handelscompagnie v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, *supra* note, 1591.

1670 Žr. pvz. disertacijos priedus Nr. 15.2.4 ir 15.2.5.

1671 „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra* note, 1588.

1672 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *op. cit.*

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (kaip apeliacinės instancijos teismas, kurio sprendimas šios kategorijos bylose yra galutinis ir neskundžiamas; Administracinių bylų teisenos įstatymo 21 str. 1 d. 1 p. ir 148 str. 1 d.). Be to, Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui yra pavesta formuoti teismingą praktiką šios kategorijos bylose, kuri Administracinių bylų teisenos įstatyme (15 str. 3 d.)¹⁶⁷³ ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje¹⁶⁷⁴ nurodomais atvejais yra privaloma teismams ir kitoms institucijoms, taikančioms tuos pačius teisės aktus. Be to, remiantis Administracinių bylų teisenos įstatymo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra vienintelė ir galutinė instancija byloms dėl teisėtumo norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai (*inter alia* centrinio ir mokesčių administratoriaus teisės turinčios institucijos, įskaitant ir Muitinės departamentą prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos)¹⁶⁷⁵.

Dėl šių priežasčių, siekiant atskleisti muitų apskaiciavimo ir jų administravimo teisinio reguliavimo problematiką nacionaliniu lygmeniu (Lietuvos Respublikoje), detaliai analizuojama būtent Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, kaip aukščiausios kompetentingos nacionalinės teisminės institucijos šiuose ginčiuose, praktika, kuri lyginama su TT ir PPO ginčų sprendimo institucijų formuojama praktika. Pažymėtina, jog Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nagrinėtų mokesčių ginčų ir atskirais atvejais kitų susijusių bylų (dėl norminių administracinių aktų mokesčių administravimo srityje teisėtumo) praktika leidžia identifikuoti esmines praktines muitų (muitinės) teisės taikymo problemas ir pagrindines teisinių konfliktų tarp mokesčių mokėtojų (muitinės skolininkų) ir mokesčių administratorių Lietuvos Respublikoje kategorijas. Be nurodytų priežasčių, tai sąlygoja ir keletas papildomų aplinkybių: ginčo objektu šios instancijos teisme, skirtingai nei centrinio mokesčių administratoriaus įstaigoje, Mokesčių ginčų komisijoje ar apygardos administraciniame teisme, paprastai yra būtent ne faktinių aplinkybių nustatymo¹⁶⁷⁶, o skirtingo teisės aiškinimo¹⁶⁷⁷ klausimai. Pastebėtina, jog remiantis

1673 „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *op. cit.*

1674 Žr. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas (konstitucinės justicijos bylos Nr. 33/03)“, *Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas*, <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta202/content> ir „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas (konstitucinės justicijos bylos Nr. 26/07)“, *Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas*, <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta568/content>.

1675 Pastebėtina, jog tokio pobūdžio ginčai analizuojamu laikotarpiu kilo ir dėl nacionalinių mokesčių administravimo institucijų priimtų teisės norminių aktų, kurie nustatė taisykles, aktualias prekių importo iš analizuojamų trečiųjų valstybių reguliavimui, pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinėje byloje Nr. I-5-442/2015 buvo nagrinėjamas klausimas dėl teisėtumo Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2011 m. liepos 12 d. įsakymo Nr. 1B-392, nustačiusio asmeninio automobilio degalų bake įvežamo kuro atleidimo nuo importo mokesčių sąlygas, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.

1676 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog Administracinių bylų teisenos įstatymo 142 straipsnio 3 dalis riboja faktinių aplinkybių bei įrodymų tyrimą apeliacinės instancijos teisme: pirmosios instancijos teisme iširti įrodymai pakartotinai arba papildomai tiriami tik jeigu apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad tai būtina, o nauji įrodymai gali būti tiriami tik tuo atveju, jeigu teismas pripažįsta pagrįstomis priežastis, dėl kurių tai nebuvo padaryta anksčiau, arba kai naujų įrodymų pateikimo būtinybė iškilė vėliau, žr. „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra* note, 1588.

1677 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo plenarinė sesija dar 2004 m. spalio 27 d. nutartyje administracinėje byloje UAB „Tauja“ v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respubli-

Vilniaus apygardos administracinio teismo pateikiamais duomenimis¹⁶⁷⁸, analizuotu laikotarpiu (nuo 2010 m.), daugiau kaip trečdalis (iki 50 proc.) visų šio teismo sprendimų yra apskundžiami apeliacine tvarka. Be to, detalai nagrinėjamoje mokestinių ginčų kategorijoje (mokestinių ginčų bylose dėl iš pasirinktų trečiųjų valstybių importuotų prekių) ši apeliacine tvarka apskundžiamų sprendimų dalis buvo dar didesnė. Tai patvirtina aplinkybė, jog Mokestinių ginčų komisijoje ir Vilniaus apygardos administraciniame teisme išnagrinėtų, su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis susijusių, mokestinių ginčų skaičius (2010 – 2017 m.) tik nežymiai skiriasi nuo Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėtų analogiškų ginčų skaičiaus (žr. disertacijos priedus Nr. 15.2.2 ir 15.2.7). Remiantis nurodytuose disertacijos prieduose pateikiamais duomenimis, visose šiose institucijose per metus vidutiniškai buvo išnagrinėjama nuo 10 (Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme) iki 12 (Vilniaus apygardos administraciniame teisme, Mokestinių ginčų komisijoje) mokestinių ginčų bylų. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nagrinėtos mokestinių ginčų bylos tinkamai reprezentuoja bendrąsias šių ginčų tendencijas ir jų problematiką. Akcentuotina ir tai, jog nors kitų mokestinių ginčus nagrinėjusių institucijų praktikos detali analizė šiame tyrime nebuvo neatliekama, tyrimo reprezentatyvumui užtikrinti atskirais atvejais tiek Vilniaus apygardos administraciniame teisme, tiek ir Mokestinių ginčų komisijoje nagrinėtos bylos ir šių institucijų priimti sprendimai buvo pasitelkiami kaip pavyzdžiai siekiant atskleisti specifinius teisės taikymo ypatumus ar išryškinti bendrąsias tendencijas.

Siekiant atlikti detalią nacionalinės teismų praktikos analizę ir identifikuoti praktines muitų teisės taikymo problemas, kylančias reguliuojant iš analizuojamų trečiųjų valstybių (Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos) importuojamų prekių apmokestinimą muitais Lietuvoje, buvo naudojama „INFOLEX praktika“ informacinė sistema¹⁶⁷⁹, kurioje pateikiami duomenys apie Lietuvos Respublikos teismuose išnagrinėtas bylas pagal atitinkamą šių bylų pobūdį (teismuose naudojamus jų klasifikatorius). Atrenkant bylas analizei buvo vadovautasi keliais kriterijais. Visų pirma, buvo taikomi laikotarpio apribojimai (atrinktos administracinės mokestinių ginčų bylos, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėtos nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2018 m. sausio 1 d.), t. y. už tą patį laikotarpį, kaip ir ginčai ir bylos, kurios buvo analizuojamos nagrinėjant PPO ginčų sprendimo institucijų ir TT praktiką. Šiuo atveju taip pat buvo atsižvelgta ir į tai, kad būtent nuo 2010 m. sausio 1 d. keitėsi teisinis reguliavimas, kuris apibrėžia ES bendrosios prekybos politikos įgyvendinimo teisinius pagrindus. Būtent šio laikotarpio pradėjo galioti Lisabonos sutarties nuostatos dėl bendrosios prekybos poli-

---

kos finansų ministerijos (bylos Nr. A-1–355/2004) išaiškino, jog „mokestinių ginčą pagal mokesčių administratoriaus skundą nagrinėjantis administracinis teismas yra saistomas Mokestinių ginčų komisijos nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis ir gali vertinti tik materialinės bei proceso teisės normų taikymo ir aiškinimo teisingumą“, žr. *Administracinių teismų praktika Nr. 6* (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2004), 95.

1678 „VAAT 2011 m. veiklos apžvalga“, Vilniaus apygardos administracinis teismas, žiūrėta 2017 gegužės 15 d., <http://www.vaateismas.lt/download/436/vaat%202011%20m.%20veiklos%20apzvalga.docx> (žr. 14 psl.); „VAAT 2012 m. veiklos apžvalga“, Vilniaus apygardos administracinis teismas, žiūrėta 2017 gegužės 15 d., <http://www.vaateismas.lt/download/594/2012%20m.%20veiklos%20apzvalga.docx> (žr. 18-19 psl.).

1679 Žr. „Infolex praktika“, INFOLEX, žiūrėta 2018 sausio 29 d., <http://www.infolex.lt/tp/>.

tikos aprėpties, ES ir valstybių narių kompetencijos šioje srityje ir kitų esminių teisinio reguliavimo nuostatų, *inter alia* turinčių reikšmę ir ES bendrojo muitų tarifo taikymui.

Kaip ir buvo nurodyta, analizei atrinktos tik tos Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme nagrinėtos mokesčių ginčų bylos, kuriose atsakovu buvo laikomas Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, t. y. tos bylos (ginčai), kurie kilo būtent dėl muitinės administruojamų muitų ir atskirais atvejais kitų su muitais susijusių importo mokesčių¹⁶⁸⁰. Siekiant sistemiskai atlikti mokslinį tyrimą ir pasirinkti reikalingus atvejus (bylas) detalesnei analizei buvo naudojamosi Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme naudojamais bei naudotais teismų sprendimų ir administracinių bylų klasifikatoriais (Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi patvirtintu Teisėjų tarybos 2008 m. balandžio 25 d. nutarimu Nr. 13P-50-(7.1.2) bei galiojusiui iki 2017 m. sausio 1 d.¹⁶⁸¹; bylų atrankai naudota bylų klasifikavimo kategorija 1.10 „Muitinės veikla“ ir į ją patenkančios subkategorijos, bei Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi patvirtintu Teisėjų tarybos 2016 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 13P-102-(7.1.2)¹⁶⁸²; bylų atrankai naudota bylų klasifikavimo kategorija „Muitinės veikla“ ir į ją patenkančios subkategorijos). Iš visų laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. liepos 1 d. Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme išnagrinėtų bylų, patenkančių į nurodytą bendrąją imtį bei atitinkančių nurodytas kategorijas, buvo atrinktos bylos, kurios (i) atitiko mokesčių ginčų požymius¹⁶⁸³ ir (ii) pagal bylų fabuloje nurodytus duomenis buvo susijusios su prekių importu iš Rusijos Federacijos arba Kinijos Liaudies Respublikos ir jo apmokestinimu. Detalus analizei atrinktų bylų sąrašas su jų bendraisiais duomenimis yra pateikiamas disertacijos priede Nr. 15.

Pažymėtina, jog nurodytu analizuojamu laikotarpiu (2010 m. sausio 1 d. – 2018 m. sausio 1 d.) nebuvo identifikuota Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme išnagrinėtų mokesčių ginčų bylų dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais (žr. disertacijos priedus Nr. 15.2.4 - 15.2.5). Tai galima paaiškinti, visų pirma, mažesnėmis prekybos su Indijos Respublika apimtims, kurios nors 2010 – 2017 m. ir turėjo tendenciją augti, tačiau vertinant prekių importo apimtį analizuojamu laikotarpiu neviršijo 50 mln. EUR (2010 m. – 21,8 mln. EUR¹⁶⁸⁴, 2016 m. – 44,5 mln. EUR¹⁶⁸⁵), t. y. buvo daug mažesnė nei nagrinėjant importo iš Rusijos Federacijos ir Kini-

1680 Vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio nuostatomis, būtent Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos, kaip centrinis mokesčių administratorius, yra laikomas atsakovu nagrinėjant mokesčių ginčą teisme. Žr. „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

1681 „Lietuvos Respublikos teisėjų tarybos 2008 m. balandžio 25 d. nutarimas Nr. 13P-50-(7.1.2)“, Nacionalinė teismų administracija, žiūrėta 2017 gegužės 29 d., www.teismai.lt/data/public/uploads/2008/04/20080425-50.doc.

1682 „Lietuvos Respublikos teisėjų tarybos 2016 m. rugsėjo 30 d. nutarimas Nr. 13P-102-(7.1.2)“, Nacionalinė teismų administracija, žiūrėta 2017 gegužės 29 d., http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2017/02/dokumentu-saugojimo-terminu-rodykle_nuo20170101.docx.

1683 Bylos dėl kitų, nemokesčių muitinės veiksmų ar sprendimų šioje disertacijoje nebuvo detaliau nagrinėjamos.

1684 „Užsienio prekyba > Teminės lentelės > Užsienio prekyba prekėmis. 2011 m.: Eksportas, importas pagal šalis ir teritorijas“, Lietuvos Respublikos statistikos departamentas, žiūrėta 2017 gegužės 30 d., https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/1491413/Eks_imp_valst_2010.pdf.

1685 „Užsienio prekyba > Teminės lentelės > Užsienio prekyba prekėmis. 2016 m.: Eksportas, importas

jos Liaudies Respublikos atvejus. Antra, ši aplinkybė sietina ir su bendromis identifikuotomis ES bendrosios prekybos politikos tendencijomis Indijos Respublikos atžvilgiu (žr. 1.2 poskyrį ir disertacijos priedą Nr. 2). Kita vertus, šiuo laikotarpiu buvo identifiukuoti tokio pobūdžio ginčai nagrinėti Mokestinių ginčų komisijoje prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu (nuo 2004 m. gegužės 1 d. (įstojimo į ES momento) iki 2010 m. sausio 1 d.) – tiek Mokestinių ginčų komisijoje, tiek ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme. Atsižvelgiant į šią specifiką, mokestinių ginčų dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių problemos šioje disertacijoje atskirai nėra nagrinėjamos, tačiau nuorodos į aktualias ankstesnio laikotarpio ginčų bylas, susijusias su Indijos Respublika, pateikiamos nagrinėjant Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos atvejų problematiką.

Akcentuotina tai, kad detalesnių studijų šia tematika (analizuojant praktines muitų teisės taikymo problemas ir jas siejant su iš konkrečių trečiųjų valstybių importuotų prekių apmokestinimo muitais specifika) Lietuvos Respublikoje nebuvo atlikta, ypač pastarąjį dešimtmetį, t. y. po 2010 m. Mokestinių ginčų praktiką šioje srityje yra nagrinėjusi A. Medelienė (2008)¹⁶⁸⁶, kuri aptarė procedūrinius mokestinių ginčų su muitine aspektus, akcentavo ginčų dėl prekių tarifinio klasifikavimo nagrinėjimo procedūrinius ypatumus. Prekių muitinės vertės nustatymo taisyklių taikymas nacionalinių teismų praktikoje buvo plačiau aptariamas A. Medelienės ir A. Paulausko (2008)¹⁶⁸⁷ bei M. Baronaitės (2010)¹⁶⁸⁸ darbuose. Nurodyti autoriai, remdamiesi mokestinius ginčus nagrinėjančių institucijų praktika Lietuvoje, plačiau aptarė sandorio vertės metodo ir alternatyvių prekių muitinio įvertinimo metodų taikymo sąlygas, jų santykį, sandorio vertės įrodinėjimo praktinius ypatumus, specifinių importuojamų prekių rūšių (pavyzdžiui, naudotų automobilių) muitinio įvertinimo teisinės problemas. Tų pačių prekių muitinės vertės nustatymo taisyklių praktinis taikymas Lietuvoje taip pat buvo analizuojamas J. Radžiukyno (2005)¹⁶⁸⁹, tačiau jis tyrė tik šių taisyklių taikymo specifiką muitinės įstaigų ir muitinės pareigūnų veiklos lygmeniu, nenagrinėdamas dėl jų kylančių ginčų specifikos. Kai kurie kiti autoriai aptarė papildomus muitų (muitinės) teisės praktinio funkcionavimo aspektus, tokius, kaip ginčų dėl muitinės procedūrų (pvz. išorinio tranzito) taisyklių taikymo specifika (V. Valančius, 2007)¹⁶⁹⁰. Kita vertus, kaip galima pastebėti, nuo 2010 m., išskyrus paties disertacijos autoriaus atskirus darbus¹⁶⁹¹, jokių detalesnių kitų autorių studijų šiuo klausimu nebuvo atlikta, pavyzdžiui, visiškai nebuvo nagrinėjamos tokios sritys kaip mokestinių ginčų praktinės problemos prekių tarifinio klasifikavimo ar prekių muitinės kilmės taisyklių taikymo srityse. Šiuo laikotarpiu, remiantis teismų praktika, atskirų autorių (E. Puzinskaitės, R. Klišausko) yra nagrinėti tik bendrieji klausimai dėl muitų (muitinės)

---

pagal šalis ir teritorijas“, Lietuvos Respublikos statistikos departamentas, žiūrėta 2017 birželio 1 d., https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/4221005/eksp_imp_pagal_salis_teritorijas_2016_01_12.doc.

1686 Aistė Medelienė, „Ginčai su muitine: lyginamieji aspektai“, *Teisė* 69, 2008: 37-51.

1687 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177.

1688 Monika Baronaitė, *supra* note, 32.

1689 Juozas Radžiukynas, „Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste“, *supra* note, 165.

1690 Virgilijus Valančius, „Europos Sąjungos teisės poveikis Lietuvos administracinei justicijai: tendencijų kontūrai (II dalis)“, *Jurisprudencija* 9, 99 (2007): 10.

1691 Žr. disertacijos „Įvadą“.

teisės šaltinių statuso Lietuvos Respublikos mokesčių teisės šaltinių hierarchijoje¹⁶⁹². Be to, teisės doktrinoje (A. Medelienė, V. Vasiliauskas (2012)¹⁶⁹³; M. Lukas, A. Medelienė, A. Paulauskas (2014)¹⁶⁹⁴) buvo aptartos mokesčių ginčų su muitine bylos (įskaitant ir ginčus, susijusius su analizuojamomis valstybėmis¹⁶⁹⁵), kuriose nacionalinės teisminės institucijos kreipėsi į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. A. Medelienė ir V. Vasiliauskas (2012)¹⁶⁹⁶ taip pat aptarė kai kuriuos Lietuvos Respublikoje nagrinėtus mokesčius ginčus (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinę bylą Nr. A-444-2863/2011 UAB „Irvista“ v. Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos¹⁶⁹⁷), kuriuose buvo sprendžiamas klausimas dėl prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymo teisėtumo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms ir analizavo ES teisės taikymo šiuose ginčiuose ypatumus.

Kaip patvirtina disertacijos autoriaus dar 2014 m. atlikti tyrimai¹⁶⁹⁸, bendrosioms mokesčių ginčų su muitine nagrinėjimo tendencijoms Lietuvos Respublikoje buvo būdinga tai, kad tokių ginčų skaičius gana ženkliai išaugo iš karto po įstojimo į ES (ypač 2005 m.), vėliau sumažėjo (2006 m.) ir ilgą laiką išliko stabilus (2007 – 2010 m.), kuomet per metus Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme buvo išnagrinėjama apie 50 tokio pobūdžio bylų. Tai galima paaiškinti tuo, jog periodui, sekusiam iš karto po Lietuvos Respublikos įstojimo į ES (ypač 2004 – 2005 m.) buvo būdinga itin aktyvi nacionalinių muitų (muitinės) teisės aktų leidyba. Šiuo periodu priimamų naujų nacionalinių muitinės teisės aktų skaičius buvo didžiausias, pavyzdžiui, per metus buvo priimama daugiau kaip 200 naujų teisės norminių aktų ir anksčiau galiojusių teisės aktų pakeitimų¹⁶⁹⁹, taip pat keitėsi bendroji teisinio reguliavimo aplinka - pradėtos taikyti ES muitų teisės nuostatos. Panašias tendencijas pastebi ir kiti autoriai, pavyzdžiui, A. Raišutis, kuris nurodo, jog jau prieš Lietuvos Respublikos įstojimą į ES prasidėjęs ES muitų teisės nuostatų perėmimas iš karto akivaizdžios naudos nedavė, nes tokiu būdu nuolat keičiami ir pildomi Lietuvos Respublikos muitų teisės aktai dar nepriimti vėl būdavo keičiami, taip sukeldami teisinių santykių subjektų nepasitikėjimą muitų teisinio reguliavimo stabilumu¹⁷⁰⁰. Taigi, galima konstatuoti jog itin dažni teisės aktų pokyčiai, teisinio reguliavimo nestabilumas bei neapibrėžtumas sąlygojo ir didesnę konfliktų su mokesčių administratoriumi bei kilusių mokesčių ginčų skaičių pirmaisiais metais po Lietuvos Respublikos įstojimo į ES.

Vėlesniu analizuojamu laikotarpiu (po 2010 m.) aukštesnis bendras Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėjamų ginčų dėl muitinės veiklos skaičius

1692 Egidija Puzinskaitė ir Romanas Klišauskas, *supra* note, 179: 679-680.

1693 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *supra* note, 181: 720-722.

1694 Mindaugas Lukas, Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 181: 515.

1695 P.vz. byla C-250/11, Lietuvos geležinkeliai AB v. Vilniaus teritorinė muitinė, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, 2012 EU:C:2012:496.

1696 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *supra* note, 181: 703-705, 713-714.

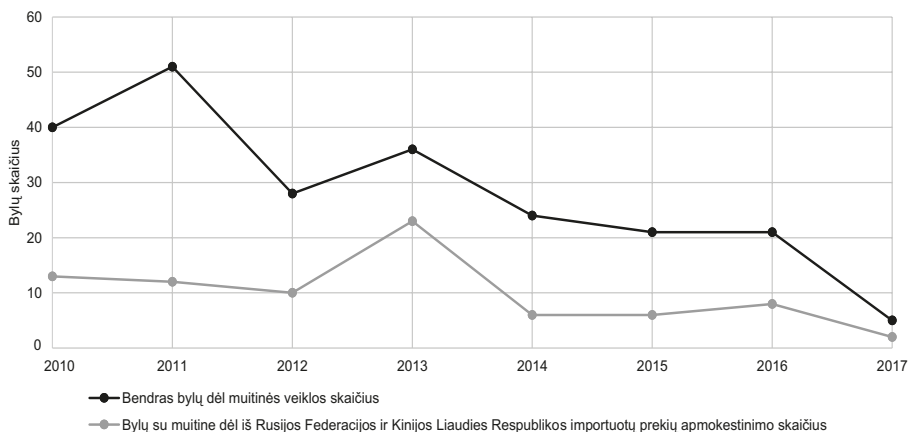
1697 Ši byla ir jos teisinė reikšmė plačiau aptariama šios disertacijos 4.3.1 poskyryje.

1698 Žr. Gediminas Valantiejus, „Evolution of Customs Law in Lithuania after the Entry to the European Union: Ten Years of Experience“, *Social Transformations in Contemporary Society: Annual Journal* 2 (2014): 89.

1699 *Ibid.*, 89.

1700 Aivaras Raišutis, *supra* note, 150: 77.

buvo ikšuojamas 2010 – 2011 m. bei 2013 m. ir nuo 2014 m. išliko stabilus¹⁷⁰¹, o 2016 m. net išaugo (lyginant su 2014 m.). Be to, nors 2017 m. ginčų skaičius šiek tiek sumažėjo, tikėtina, jog jis gali augti ateityje, nacionaliniams teismams pradėjus taikyti 2016 m. įsigaliojusio SMK nuostatas, kurių įgyvendinimas kelia naujų iššūkių¹⁷⁰². Vėlesnės ginčų tendencijos, aktualios analizuojamam laikotarpiui, vaizduojamos žemiau pateikiamame grafike (13 pav.). Kaip galime pastebėti iš grafike pateikiamų duomenų, 2014 – 2016 m. išlikęs stabilus mokestinių ginčų skaičius patvirtina, jog muitų (muitinės) teisės srityje priežastys teisiniams konfliktams tarp mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratorių neišnyko ir Lietuvos Respublikoje pasibaigus ekonominei krizei (po 2013 m.): tai taip pat suponuoja būtinybę atlikti detalų šių teisinių problemų tyrimą.

13 pav. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėtas bylų dėl muitinės veiklos skaičius tiriamu laikotarpiu (nuo 2010 m. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)¹⁷⁰³

Pastebėtina, jog mokestinių ginčų bylos dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo sudarė nuo penktadalio (21 proc., 2011) bei ketvirtadalio (25 proc., 2014 m.) iki dviejų trečdalių (66 proc., 2013 m.) bendro bylų dėl muitinės veiklos skaičiaus (žr. disertacijos priedą Nr.14), t. y. vidutiniškai sudarė daugiau kaip trečdalį, t. y. daugiau kaip 36 proc.) visų išnagrinėjamų bendrajai muitinės veiklos kategorijai priskiriamų bylų. Šias tendencijas, visų pirma, bylų skaičiaus pokyčius galima paaiškinti keliais aspektais, visų pirma, bendro bylų dėl muitinės veiklos skaičiaus aukštesnis skaičius 2010 – 2013 m. gali būti aiškinamas 2008 m. prasidėjusios pasaulinės ekonominės

1701 Panašios mokestinių ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos importuotų prekių skaičiaus tendencijos (t. y. didesnis ginčų skaičius 2010 – 2013 m. bei ginčų skaičiaus sumažėjimas po 2013 m.) yra pastebimas ir nagrinėjant kitose mokestinių ginčų institucijose išnagrinėtas bylas, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.7.

1702 Žr. šiuo klausimu plačiau Gediminas Valantiejus, „Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level“, *supra* note, 185: 62-71.

1703 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 15 pateikiamus duomenis.

krizės įtaka Lietuvos ūkiui ir tarptautinės prekybos mastams. Nors teisėtos užsienio prekybos apimtys mažėjo (ypač 2009 – 2010 m.)¹⁷⁰⁴, išaugo kontrabandos ir neteisėtos prekybos (neteisėto importo mokesčiais apmokestinamų prekių gabenimo) apimtys¹⁷⁰⁵, buvo fiksuojama daugiau su šia veikla susijusių teisės pažeidimų¹⁷⁰⁶ ginčai dėl kurių kvalifikavimo bei sankcijų taikymo buvo nagrinėjami ir inicijuojant mokestinių ginčų procedūras. Tai itin akivaizdu nagrinėjant 2013 m. duomenis, kuomet net 82 proc. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėtų mokestinių ginčų dėl iš Rusijos Federacijos ar Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių buvo susiję su nelegaliu prekių importu ar kontrabanda (vyravo ginčai dėl muitų ir kitų importo mokesčių skolos apskaičiavimo už iš Rusijos Federacijos kontrabanda įvežtas prekes). Įvertinus tai, jog vidutinė bendra mokesčio ginčo nagrinėjimo trukmė ikiteisminėje ir teisminėje stadijose siekė daugiau kaip vienerius metus¹⁷⁰⁷, akivaizdu, jog 2013 m. išnagrinėtų bylų skaičiaus padidėjimą sąlygojo dar 2010 – 2011 m. (t. y. ekonominės krizės laikotarpiu) užfiksuoti pažeidimai ir muitinės atlikti patikrinimai. Didžioji dalis analizuojamu laikotarpiu išnagrinėtų mokestinių ginčų, susijusių su konkrečiomis nagrinėtomis valstybėmis, kilo dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo (žr. žemiau pateikiamą lentelę, 14 pav.):

Mokestinio ginčo su muitine teisine prigimtis	Mokestinių ginčų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičius	Mokestinių ginčų bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių skaičius	Bendras skaičius
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo	8	10	18
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo	8	1	9

1704 Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 265-271.

1705 Arūnas Pocius, „Šešėlinės ekonomikos ir neoficialaus užimtumo būklės bei tendencijų įvertinimas Lietuvoje“, *Lithuanian Journal of Statistics* 54, 1 (2015): 18-32.

1706 Pavyzdžiui, 2010 m. Lietuvos Respublikos muitinėje nustatytų pažeidimų skaičius (9 271 pažeidimas), palyginti su tuo pačiu 2009 m. laikotarpiu (8 187 pažeidimai), padidėjo 13 proc. Be to, 2010 m. Lietuvos Respublikos muitinė sulaukė daugiausiai kontrabanda gabenamų cigarečių per visą nepriklausomybė atkūrimo laikotarpį. Bendras nustatytų pažeidimų skaičius toliau didėjo ir 2011, žr. „Lietuvos Respublikos muitinės 2011 m. veiklos ataskaita“, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2017 birželio 15 d., http://www.cust.lt/mport/failai/veikla/ataskaitos/2011_su_schemomis.pdf (žr. 33 psl.); „Lietuvos Respublikos muitinės 2010 m. veiklos ataskaita“, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2017 birželio 15 d., http://www.cust.lt/mport/failai/leidiniai/failai/ataskaita_muitines_2010_galutine.pdf.

1707 Pavyzdžiui, procesas apeliacinės instancijos teisme 2012 m. vidutiniškai truko 7 mėn., Vilniaus apygardos administraciniame teisme – 4 mėn. (bylose dėl muitinės sprendimų). Mokestinių ginčų komisijoje ir centrinio mokesčių administratoriaus įstaigoje – 4 mėn. (konkretūs terminai nurodyti Mokesčių administravimo įstatymo 154 - 155 str.), žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. veiklos apžvalga, 2017“, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, žiūrėta 2017 rugsėjo 12 d., <http://www.lvat.lt/download/2471/metinis%20pranesimas%20lvat%202016.pdf> (žr. 2 psl.); taip pat žr. „VAAT 2012 m. veiklos apžvalga“, *supra* note, 1682 (žr. 24 psl.).

Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo	4	4	8
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų	5	41	46
	Iš viso: 25	Iš viso: 59	Iš viso: 84

14 pav. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėtas mokesčių ginčų dėl muitų taikymo tiriamų valstybių prekėms pasiskirstymas pagal ginčų tematiką¹⁷⁰⁸

Lentelėje (14 pav.) identifiikuotas tendencijas galima paaiškinti tuo, jog Rusijos Federacija visu analizuojamu laikotarpiu išliko viena iš pačių svarbiausių Lietuvos Respublikos užsienio prekybos partnerių, pavyzdžiui, importo iš Rusijos Federacijos apimtys 2015 ir 2016 m. viršijo 3,5 mlrd. EUR kasmet¹⁷⁰⁹, o laikotarpiu nuo 2010 iki 2014 m. – viršydavo 5 mlrd. EUR per metus¹⁷¹⁰, kai iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamų prekių apimtys, nors ir analizuojamu laikotarpiu turėjo tendenciją augti, tačiau nei nuo 2010 iki 2014 m., nei vėlesniu laikotarpiu neviršijo 1 mlrd. EUR¹⁷¹¹. Be to, Rusijos Federacija turi išorinę sieną su Lietuva, kas sąlygoja papildomus muitinei tenkančius iššūkius susijusius su kontrabanda (neteisėtai) gabenamų prekių srautų valdymu, pažeidimų identifikavimu bei užkardymu, mokesstinės atsakomybės taikymu pažeidėjams. Šis aspektas yra itin svarbus tuo, jog būtent iš Rusijos Federacijos Kaliningrado srities teritorijos kontrabanda, nesumokant muitų ir kitų importo mokesčių, itin dažnai įvežamos tokios prekės kaip tabako gaminiai (cigaretės) bei kuro produktai¹⁷¹². Konstatuotina, jog tarp visų aptariamų mokesčių ginčų pagal jų teisinę prigimtį akivaizdžiai vyravo ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių taikymo (asmens pripažinimo skolininku muitinei sąlygų, skolos atsiradimo muitinei momento ir pan.) ir prekių tarifinio klasifikavimo, rečiau pasitaikančiais ginčiais galima laikyti ginčus dėl prekių muitinės vertės ir kilmės nustatymo. Šios tendencijos, visų pirma, tai kad sąlyginai daug ginčų kyla dėl muitinės procedūrų ir prekių tarifinio klasifikavimo, atitinka ir kitų autorių bendrąsias išvalgas, kuriose pastebima, jog po įstojimo į ES kyla naujų sudėtingų ginčų dėl muitinės procedūrų tvarkos, taip pat daugėja ginčų su muitine dėl prekių tarifinio klasifikavimo (teisingo KN klasifikavimo

1708 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 15 pateikiamus duomenis.

1709 „Užsienio prekyba > Teminės lentelės > Užsienio prekyba prekėmis. 2016 m.: Eksportas, importas pagal šalis ir teritorijas“, *supra* note, 1689; „Oficialiosios statistikos portalas > Užsienio prekyba > Užsienio prekyba prekėmis > Teminės lentelės 2015 m. Eksportas, importas pagal šalis ir teritorijas“, Lietuvos statistikos departamentas, žiūrėta 2018 sausio 15 d., <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles43>.

1710 Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 40: 91-92.

1711 Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 40; „Užsienio prekyba > Teminės lentelės > Užsienio prekyba prekėmis. 2016 m.: Eksportas, importas pagal šalis ir teritorijas“, *supra* note, 1709; „Oficialiosios statistikos portalas > Užsienio prekyba > Užsienio prekyba prekėmis > Teminės lentelės 2015 m. Eksportas, importas pagal šalis ir teritorijas“, *supra* note, 1709.

1712 Mantaugas Račkauskas ir Vytautas Liesionis, „Nelegalus akcizinių prekių importas ir jo įtaka Lietuvos biudžetui“, *Vadyba: Journal of Management* 2, 19 (2011): 81-82; Valdas Rimkus, „Kontrabandos ekonominės prielaidos ir pasekmės“, *Lietuvos statistikos darbai*, 49 (2010): 72.

kodų priskyrimo)¹⁷¹³. Akcentuotina ir tai, kad gana dažnas ginčų dėl prekių tarifinio klasifikavimo paplitimas, kaip bendroji tendencija, fiksuojamas ir nagrinėjant iš kitų valstybių (pavyzdžiui, JAV, Pietų Korėjos, kitų Rytų Azijos šalių (Taivano (Kinijos Taipėjaus), Singapūro)) importuojamų prekių apmokestinimo atvejus (bylas) Lietuvos Respublikoje¹⁷¹⁴.

Kartu galima pastebėti, jog muitų (muitinės) teisės taikymo problemas atspindinčių mokestinių ginčų su nacionalinėmis muitinės įstaigomis struktūra Lietuvos Respublikoje skiriasi nuo situacijos, kuri buvo identifikuota PPO ir TT lygiu (žr. 9-11 disertacijos priedus). Šiuose lygmenyse vyravo prekybos apsaugos priemonių taikymo problematika, t. y. prekybiniai ginčai su Kinijos Liaudies Respublika ir/ar Rusijos Federacija dažniausiai buvo inicijuojami ginčijant ES arba kitų tiriamų valstybių nustatytus antidempingo muitus importuojamoms prekėms. Lietuvos Respublikoje taip pat kilo tokio pobūdžio ginčų, tačiau juose antidempingo muitų taikymo problema buvo sprendžiama prekių muitinės kilmės taisyklių taikymo kontekste (žr. disertacijos priedą Nr. 14, taip pat 4.3.1 poskyrį). Dėl šios priežasties nurodytos kategorijos ginčus (t. y. ginčus dėl prekybos apsaugos priemonių taikymo teisėtumo) nėra tikslinga išskirti kaip atskirą kategoriją nacionaliniame, Lietuvos Respublikos kontekste. Pastebėtina, jog, kaip nurodo kiti autoriai¹⁷¹⁵ ir patvirtina disertacijos rengėjo atlikti tyrimai¹⁷¹⁶, analizuojamu laikotarpiu (po 2010 m.) Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme buvo išnagrinėta tik viena mokestinių ginčų byla, kurioje, motyvuojant ES teisės saugomu teisėtų lūkesčių principo pažeidimu, buvo ginčijamas antidempingo muito taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms teisėtumas¹⁷¹⁷. Šias tendencijas galima paaiškinti tuo aspektu, jog tokie muitai daug labiau paveikia prekybą, nei kitos įprastinės ją reguliuojančios nuostatos, be to, nustatomi jie ne nacionaliniu, o ES lygiu, tad ginčai dėl jų paprastai vyksta tiesiogiai su ES institucijomis – TT¹⁷¹⁸ ir/ar net PPO lygmeniu. Be to, vertinant Lietuvos kilmės ginčų nagrinėjimą TT lygmeniu, pastebėtina ir tai, jog, remiantis pastaruoju metu atliktais tyrimais¹⁷¹⁹, nacionaliniai teismai (nacionalinės mokestinius ginčus nagrinėjančios institucijos) aktyviai nebendradarbiavo su TT ir analizuojamu laikotarpiu kreipėsi į jį dėl prejudicinio sprendimo priėmimo bei ES priimtų muitų teisės aktų aiškinimo tik vienoje

1713 Virgilijus Valančius, *supra* note, 1694: 10; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 201-203.

1714 Gediminas Valantiejus, „Problematic aspects of international trade between the United States of America and the Republic of Lithuania in the Lithuanian judicial practice“, *supra* note, 59: 127-128; Gediminas Valantiejus, „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an international trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“, *supra* note, 59: 119-121.

1715 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *supra* note, 181: 721-722.

1716 Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 40: 94.

1717 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracineje byloje Nr. A-444-2863/2011“, *supra* note, 1432.

1718 Kaip jau buvo ne kartą minėta šiame darbe, tiek teoriniu, tiek ir praktiniu lygmeniu pripažįstama suinteresuotų asmenų teisė ginčyti antidempingo muitus nustatančius ES teisės aktus (reglamentus) tiesiogiai TT, žr. disertacijos prieduose Nr. 9-11 nurodytas bei išskirtas bylas, kuriose buvo teikiami ieškiniai dėl ES teisės aktų panaikinimo.

1719 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *op. cit.*, 713-714; Mindaugas Lukas, Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 181: 515.

byloje¹⁷²⁰. Laikotarpiu nuo įstojimo į ES momento iki 2010 m. taip pat buvo kreiptasi tik vienoje byloje dėl importo mokesčių apskaičiavimo¹⁷²¹. Autoriaus vertinimu, tai liudija, jog nacionalinių teismų bendradarbiavimas su TT muitų teisės srityje yra epizodiškas bei kol kas nėra plėtojamas plačiau, o ES priimtų muitų teisės aktų taikymo problemos sprendžiamos tik nacionaliniame kontekste. Kita vertus, kaip galima pastebėti iš nacionalinių teismų praktikos raidos tendencijų Lietuvoje, tokia pozicija sukelia ir praktinių problemų (pavyzdžiui, išsiskiria nacionalinių teismų ir TT pozicija taikant PPO teisę, prekių kilmės taisyklės ir pan.) bei nesudaro tinkamų sąlygų užtikrinti vienodą ES muitų teisės normų aiškinimą bei ES bendrosios prekybos politikos vienodumą¹⁷²²

Be to, nagrinėjant kylančių muitų apskaičiavimo problemų be mokesčių ginčų specifiką atskirų tiriamų valstybių (visų pirma, Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos) kontekste¹⁷²³, galima pastebėti, kad analizuojamu laikotarpiu (nuo 2010 m. sausio 1 d.) panašios ar net identiškos ginčų proporcijos yra pastebimos prekių muitinės vertės nustatymo ir prekių tarifinio klasifikavimo srityse (žr. 15 pav. kitame puslapyje). Šiuos skirtumus galima paaiškinti keliomis objektyviomis aplinkybėmis. Visų pirma, ginčų dėl prekių kilmės nustatymo dažnumą sprendžiant klausimus dėl muitų apskaičiavimo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms galima paaiškinti tuo, jog būtent šioms prekėms dažniausiai buvo taikomos prekybos apsaugos priemonės – antidempingo muitai. Dėl šios priežasties tokio pobūdžio situacijose importuotojai paprastai siekia įrodyti ar pagrįsti, jog galutinis prekių apdirbimas ar perdirbimas (prekių muitinę kilmę suteikiančios operacijos, žr. SMK 60 str.¹⁷²⁴) įvyko ne Kinijos Liaudies Respublikoje, o kitoje trečiojoje valstybėje, kuriai netaikomos prekybos apsaugos priemonės. Taigi, tokiu būdu ginčai dėl prekių kilmės taisyklių taikymo Lietuvos Respublikos kontekste buvo siejami su prekybos apsaugos priemonių taikymo teisėtumo ir pagrįstumo ginčijimu, žr. taip pat ginčų pasiskirstymą pagal tematiką 15 pav. (kitame puslapyje). Kita vertus, būtina įvertinti ir geografinį bei logistinį prekybos su Kinijos Liaudies Respublika aspektą, kadangi joje pagamintos prekės į ES bei Lietuvos Respubliką visuomet yra gabenamos per trečiąsias valstybes, kur jos gali būti modifikuojamos, perpakuojamos, fasuojamos ar kitaip perdirbamos, o tokiais atvejais visuomet

1720 Žr. TT bylą C-250/11, AB „Lietuvos geležinkeliai“ v. Vilniaus teritorinė muitinė ir Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, 2012 EU:C:2012:496.

1721 Žr. TT bylą C-63/06, UAB Profisa v. Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, *supra* note, 945; taip pat žr. Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *op. cit.*, 703-705.

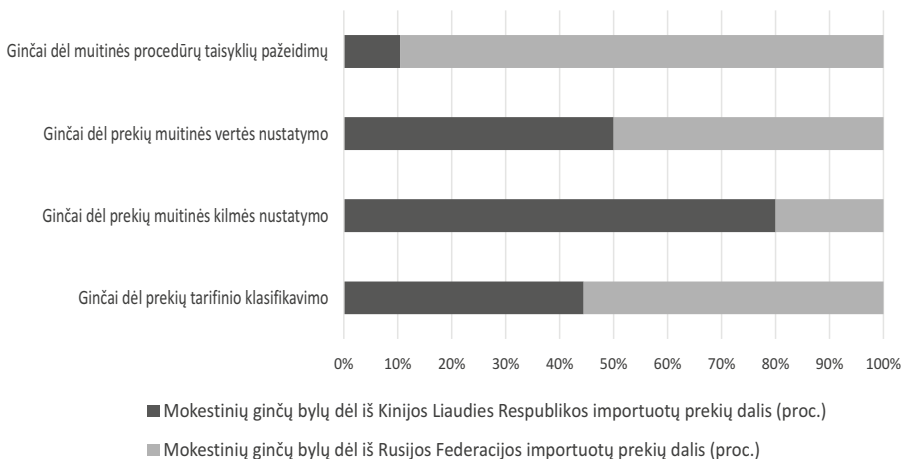
1722 Plačiau šiuo klausimu žr. Gediminas Valantiejus, „Legal Aspects of the Implementation of the European Union’s Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice“, *supra* note, 905: 72-73.

1723 Nurodytame grafike nėra pateikiami duomenys apie ginčus dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių, kadangi ataskaitiniu laikotarpiu tokių ginčų Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nagrinėta nebuvo, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.4-15.2.5. Kita vertus, įvertinus duomenis apie ankstesniuose laikotarpiuose ir kitose mokesčius ginčus nagrinėjančiose institucijose išnagrinėtas mokesčių ginčų bylas galima konstatuoti, jog kaip ir Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos atveju, trečdalis ginčų kilo dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių muitinės vertės nustatymo, taip pat užfiksuota dalis ginčų (jie išskirti į atskirą kategoriją ir sudarė 50 proc. visų atvejų), kuriuose ginčas nebuvo nagrinėjamas iš esmės bet buvo sprendžiamas klausimas tik dėl atleidimo nuo taikytų ekonominių sankcijų (Mokesčių administravimo įstatymo 100 ir 141 str.).

1724 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

iškyla klausimas ir būtinybė patikrinti ar dėl šių procesų nesikeitė prekės muitinė kilmė¹⁷²⁵. Tokios problemos paprastai nekyla tiesiogiai importuojant prekes iš Rusijos Federacijos, kuri turi išorinę sieną su Lietuvos Respublika, žr. taip pat ginčų tematinį pasiskirstymą 15 pav.:

15 pav. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėta mokesčių ginčų dėl muitų taikymo tiriamų valstybių prekėms procentinė dalis pagal ginčų tematiką (2010 m. sausio 1 d. – 2017 m. gruodžio 31 d.)¹⁷²⁶

Kita vertus, būtent dėl geografinio Rusijos Federacijos artumo ir išorinės sienos su ja faktoriaus daug didesnė dalis ginčų Lietuvos Respublikoje kyla būtent dėl to, jog šios prekės per sieną buvo gabenamos nesilaikant nustatytos muitinės procedūrų tvarkos, jų nedeklaruojant, įvežant kontrabanda ir pan. (tai paaiškina faktą, jog didesnė ginčų dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų dalis kilo būtent dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių). Be to, dėl Lietuvos Respublikoje plačiai paplitusio naudotų automobilių iš kitų ES valstybių reeksporto į trečiąsias valstybes (*inter alia* į Rusijos Federaciją) verslo modelio nemažai ginčų, kurių pasiskirstymas nurodytas 15 pav. aukščiau, kilo būtent dėl naudotų automobilių reeksporto į Rusijos Federaciją (laikino įvežimo perdirbti) muitinės procedūrų taikymo¹⁷²⁷.

Taigi, nors analizuodami nacionalinę praktiką Lietuvos Respublikoje galime išskirti tam tikras specifines tarptautinės prekybos su Kinijos Liaudies Respublika ar Rusijos Fede-

1725 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 76-86.

1726 Sudaryta autoriaus pagal disertacijos priede Nr. 15 ir jo dalyse (lentelėse) pateikiamus duomenis.

1727 Kaip pastebi M. Baronaitė, Lietuvoje nemažai ūkio subjektų verčiasi automobilių tranzitu, t. y. tiekia automobilius ne tik vidaus rinkai, bet ir įveža juos deklaruodami laikinojo įvežimo perdirbti procedūrai, planuodami juos vėliau parduoti trečiųjų valstybių piliečiams ar įmonėms ir tokiu būdu reeksportuoti (tokiu atveju, tinkamai užbaigus muitinės procedūrą, pareigos mokėti importo mokesčius Lietuvoje nekyla). Šią aplinkybę nagrinėjamų valstybių (visų pirma, Rusijos Federacijos) kontekste patvirtina dažni mokesčiai ginčai dėl naudotų lengvųjų automobilių laikinojo įvežimo muitinės procedūros tinkamo užbaigimo bei jų vertės apskaičiavimo tais atvejais, kai muitinė nustato, kad procedūra nebuvo tinkamai užbaigta (žr. disertacijos 4.3.2 poskyrį), taip pat žr. Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 69, 75.

racija bei Indijos Respublika¹⁷²⁸ teisinio reglamentavimo ar susiklosčiusios teisinės praktikos problemas, egzistuojančias nacionaliniu lygmeniu, jas, visų pirma, lemia ne skirtingas kiekvienai valstybei taikomų teisės normų pobūdis, bet objektyvių prekių importo sąlygų specifika. Kita vertus, būtina pastebėti ir tai, jog kai kuriais atvejais dalis problemų yra susijusios būtent su nacionalinių teisės normų ir teisės aktų taikymu, kurie(-ios) nors ir nėra adresuoti(-os) konkrečioms valstybėms ar iš jų importuotoms prekėms, tačiau tiesiogiai įtakoja prekybą su konkrečiomis valstybėmis sąlygas. Tarp tokių nacionalinių teisės normų galima paminėti ekonomines sankcijas už muitų teisės aktų pažeidimus nustatančias normas įtvirtintas Mokesčių administravimo įstatyme (žr. pavyzdžiui, šio įstatymo 139 str.)¹⁷²⁹, taisykles dėl lengvatų importuojamiems kuro produktams taikymo¹⁷³⁰ ar muitinės procedūrų įforminimo elektroniniu būdu tvarką reguliuojančias procedūrinės nuostatas¹⁷³¹. Nors, kaip jau ir buvo minėta, jos nėra nukreiptos specifiskai reguliuoti teisinių santykių, kylančių vien tik dėl iš konkrečių valstybių importuotų prekių, tačiau atskirais atvejais didžiausią praktinę reikšmę turi būtent prekybą su atskiromis valstybėmis režimui. Tarp tokio reglamentavimo pavyzdžių galime nurodyti teisės aktus, kuriais analizuojamu laikotarpiu buvo reglamentuojamos importo mokesčių lengvatų taikymo į Lietuvos Respublikos ir ES muitų teritoriją importuojamiems kuro produktams sąlygos¹⁷³². Kadangi kuro produktai į Lietuvos Respublikos teritoriją bei ES muitų teritoriją gali būti įvežti tik per išorinę sieną su Rusijos Federacijos ar/ir Baltarusijos Respublika, akivaizdu, jog šis reglamentavimas, visų pirma, faktiškai įtakojo būtent tarptautinę prekybą su Rusijos Federacija.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, prekių tarifinio klasifikavimo ir prekių muitinės vertės nustatymo probleminiai ginčijami klausimai¹⁷³³, kurie, kaip jau buvo minėta, iš esmės yra bendri tiek importo iš Rusijos Federacijos, tiek ir iš Kinijos Liaudies Respublikos atveju aptariami kartu, siekiant atskleisti bendrąsias jiems būdingas teises problemas (žr. 4.2.1 – 4.2.2 poskyrius). Tuo tarpu specifiniai prekių kilmės taisyklių taikymo ypatumai (probleminiai aspektai), muitinės procedūrų taisyklių pažeidimai ir su tuo susijusios sankcijų už muitinės teisės aktų pažeidimus taikymo problemos, importuojamų kuro produktų apmokestinimo aspektai¹⁷³⁴ yra nagrinėjami įvertinus kiekvienos konkrečios valstybės specifika, atskiruose poskyriuose (žr. 4.3 poskyrį ir jo atskiras dalis).

1728 Žr. disertacijos priedus Nr. 15.2.4 – 15.2.6.

1729 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

1730 Žr. pvz. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2011 m. liepos 12 d. įsakymą Nr. 1B-392 „Dėl Keleivių įvežamų prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčiu ir akcizais taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. 439, 5 punkto nuostatų taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 87, 4207 (2011).

1731 Žr. pvz. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2009 m. birželio 26 d. įsakymą Nr. 1B-357 „Dėl Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų taisyklių ir Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų pavyzdinės sutarties patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 78, 3256 (2011).

1732 Žr. disertacijos priedą Nr. 2 ir jame pateikiamus duomenis apie ES muitų politikos įgyvendinimo Rusijos Federacijos atžvilgiu ypatumus.

1733 Tematinės analizės subtemos 3.1 ir 3.3, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

1734 Tematinės analizės subtemos 3.2, 3.4, 3.4.1, 3.4.2, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

Kita vertus, apibendrinami galime konstatuoti, jog visos identifikuotos nacionaliniu lygiu kylančios tarptautinės prekybos reglamentavimo bei muitų ir kitų susijusių importo mokesčių apskaičiavimo problemos (tiek bendrosios, tiek ir specifinės) yra svarbios tobulinant bendrą tarptautinės prekybos su trečiosiomis šalimis reglamentavimą, užtikrinant nacionalinių mokesčių administravimo procedūrų efektyvumą, skatinant verslo ir prekybos plėtrą bei garantuojant jiems palankias mokesťines sąlygas. Nemaža dalis šių problemų, kaip patvirtina ir kiti atlikti tyrimai, iš esmės vis tik yra bendro pobūdžio ir egzistuoja ne tik prekių importo iš Rusijos Federacijos, Kinijos Liaudies Respublikos ar Indijos Respublikos atvejais, bet ir importuojant prekes iš kitų trečiųjų valstybių¹⁷³⁵ bei gali būti siejamos su bendrąja muitų ir kitų importo mokesčių administravimo sistema ir jos funkcionavimu Lietuvoje¹⁷³⁶. Todėl joms spręsti reikėtų universalių, vieningų veiksmų, kuriais būtų tobulinami nacionaliniai teisės aktai. Pabrėžtina, jog tai itin svarbu ir užtikrinant jų atitiktį ES bendrosios prekybos politikos nuostatomis bei ES muitų teisės normoms ir, galiausiai, PPO teisei, todėl siekiant suformuluoti atitinkamus pasiūlymus egzistuojanti nacionalinė praktika yra lyginama ir su TT bei PPO ginčų sprendimo institucijų formuojamais precedentais bei išaiškinimais.

4.2. Bendrieji ES muitų teisės ir su ja susijusio nacionalinio teisinio reguliavimo taikymo klausimai Lietuvos Respublikoje

4.2.1. Mokestinių ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos importuotų prekių tarifinio klasifikavimo teisinė analizė ir su jais susijusio nacionalinio teisinio reguliavimo ypatumai

Kaip pastebi įvairūs autoriai¹⁷³⁷, tinkamo prekių tarifinio klasifikavimo užtikrinimas nacionaliniu lygiu Lietuvos Respublikoje yra viena iš probleminių muitų (muitinės) teisės įgyvendinimo sričių. Akivaizdu, jog remiantis tiek PPO ginčų sprendimo institucijų formuojama praktika, tiek ir TT išaiškinimais¹⁷³⁸, valstybei tenka pareiga užtikrinti, kad

1735 Gediminas Valantiejus, „Problematic aspects of international trade between the United States of America and the Republic of Lithuania in the Lithuanian judicial practice“, *supra* note, 59; Gediminas Valantiejus, „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an international trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“, *supra* note, 59: 103-127.

1736 Gintaras Černius, Gintarė Giriūnienė ir Gediminas Valantiejus, „The Taxation of Imported Fuel Products: Legal and Economic Issues of Tackling VAT and other Import Taxes Fraud in the EU and Lithuanian Republic“, from *5th International Scientific Conference “Whither our Economies – 2016”*: *Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė (ed.) (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016), 149-166; taip pat žr. Gediminas Valantiejus, „Legal Issues of Improving the Inter - Institutional Cooperation in the Fight Against the Import Taxes and Import VAT Fraud: Lithuanian Example“, from *Whither our economies - 2016: 5th International Scientific Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.) (Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016), 159-176.

1737 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 201, 205; Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 65; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 660; Gediminas Valantiejus, „Legal Aspects of the Implementation of the European Union’s Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice“, *supra* note, 905: 68-69.

1738 Žr. pvz. bylą C-134/13, Raytek GmbH and Fluke Europe BV v. Commissioners for Her Majesty’s Revenue and Customs, 2015 EU:C:2015:82.

importuojamos prekės maito mokesčio apskaičiavimo tikslu būtų klasifikuojamos laikantis vienuodų tarptautinių standartų bei reikalavimų¹⁷³⁹ ir juos įgyvendinančių ES teisės normų¹⁷⁴⁰. Kita vertus, tinkamas prekių tarifinio klasifikavimo užtikrinimas importuojant prekes ir apskaičiuojant maito mokesčius yra sietinas su dvejojop pobūdžio problemomis. Jas, visų pirma, būtų galima skirstyti į objektyvias klasifikavimo problemas, t. y. susijusias su klasifikavimą apibrėžiančių dokumentų prieinamumu ir sudėtingumu, nuolatiniais tarptautinės prekybos apyvartoje dalyvaujančių prekių savybių pokyčiais ar net naujų prekių rūšių atsiradimu dėl vykstančio technologinio progreso, prekių gamybos būdų pokyčių. Akivaizdu, jog dėl šių objektyvių priežasčių teisingam prekių klasifikavimui užtikrinti reikia specialių žinių, papildomų laboratorinių tyrimų, tikslios informacijos (pavyzdžiui, prekių aprašymuose) apie prekių gamybos būdus ir jų atliekamas funkcijas, kuri maitinės pareigūnams ar importuotojams būna ne visuomet prieinama¹⁷⁴¹.

Antra, papildomai išskirtinos subjektyvaus pobūdžio prekių tarifinio klasifikavimo problemos, sietinos su sąmoninga valine importuotojų, maitų teisės subjektų veika(-omis), kuri(-ios) pasireiškia neteisingų duomenų apie prekės savybes ir sudėtį (ne)pateikimu siekiant sumažinti mokėtiną maito mokestį ar jo apskritai išvengti. Pažymėtina, jog būtent sąmoningas neteisingo prekės kodo įrašymas (nurodymas) maitinės deklaracijose ir kituose dokumentuose siekiant nesumokėti maitų ar kitų importo mokesčių po Lietuvos Respublikos įstojimo į ES yra priskiriamas prie dažniausiai pasitaikančių maitų (maitinės) teisės aktų pažeidimų¹⁷⁴² ir, kaip pastebi J. Gurevičienė, jų paplitimas šiuo metu išlieka aktualia problema¹⁷⁴³. Praktiniu požiūriu yra susiję su tuo, kad egzistuoja labai daug panašių prekių, kurioms taikomi skirtingi importo mokesčių dydžiai, tačiau jų objektyvios savybės skiriasi ir jos privalo būti klasifikuojamos skirtingose KN pozicijose ir subpozicijose bei apmokestinamos skirtingo dydžio maitais. Pavyzdžiui, tiek teoriniu¹⁷⁴⁴, tiek ir praktiniu požiūriu atskirais atvejais skirtingą prekių apmokestinimą gali lemti vien tik prekės pateikimo forma¹⁷⁴⁵, naudojimo būdas¹⁷⁴⁶ ar medžiaga iš kurios pagaminta viena

1739 „Tarptautinė suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos konvencija“, *supra* note, 276 (3 straipsnio 1 dalies „a“ punktas).

1740 „Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2658/87 1987 m. liepos 23 d. dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo maitų tarifo“, *supra* note, 334 (2 straipsnis ir 5 straipsnio 1 dalis).

1741 Jūratė Gurevičienė, „Tarifinio prekių klasifikavimo sistema“, *supra* note, 176: 42; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 202.

1742 Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 65.

1743 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 201-205.

1744 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog ES Kombinuotoje nomenklatūroje (I skyriaus A poskyris „Bendrosios Kombinuotosios nomenklatūros aiškinimo taisyklės“) yra įtvirtintos net šešios jos aiškinimo taisyklės, padedančios asmenims priskirti atitinkamai prekei teisingą kodą pagal jos tiksliausią aprašymą, atsižvelgiant į įvairius kriterijus (pavyzdžiui, jei prekė yra nesukomplektuota, pateikiama kaip susidedanti iš kelių skirtingų sudėtinų dalių arba pateikiama supakuota talpykloje arba futliare ir pan.), žr. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2016/1821 2016 m. spalio 6 d., kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo maitų tarifo I priedas, *Official Journal* L 294, 1 (2016).

1745 Žr. pvz. bylą C-288/99, *VauDe Sport GmbH & Co. KG v. Oberfinanzdirektion Koblenz*, 2001 E.C.R. I-03683; 25 punktas.

1746 Žr. bylą C-150/08, *Siebrand v. Staatssecretaris van Financiën*, *supra* note, 386; 38 punktas.

ar kita panašias savybes turinti prekė¹⁷⁴⁷. Akivaizdu, jog esant tokiai situacijai, prekių importuotojas (mokesčių mokėtojas) dažniausiai yra suinteresuotas parinkti ir deklaruoti įvežamoms prekėms tokį kodą, kuriam būtų taikomi mažesni mokesčiai¹⁷⁴⁸.

Būtent dėl šių priežasčių Lietuvos Respublikos teismams dažnai tenka nagrinėti **mokestinis ginčus** su muitinės įstaigomis, kilusius **dėl** netinkamo **importuotų prekių tarifinio klasifikavimo**¹⁷⁴⁹, t. y. dėl remiantis Suderintos Sistemos ir KN nuostatomis importuotai prekei priskirto identifikacinio kodo (pozicijos, subpozicijos), kuris lemia muito ir kitų importo mokesčių dydį. Įvertinus jų specifinį pobūdį ir tai, kad jų metu dažniausiai yra ginčijami atliktų prekių laboratorinių tyrimų rezultatai, šie ginčai yra išskiriami bei apibūdinami kaip atskira mokesčių ginčų su muitine rūšis (kategorija)¹⁷⁵⁰. Tokio pobūdžio bylose paprastai yra įrodinėjama, jog mokesčių mokėtojas nurodė neteisingą importuotos prekės kodą, neatitinkantį realių importuojamos prekės savybių (paprastai paaikšėjusių atlikus patikrinimo procedūras - prekės ekspertizę bei laboratorinius tyrimus), ir, atitinkamai, neteisingai apskaičiavo tai prekei taikomus muitus bei kitus importo mokesčius (nesumokėjo dalies ar viso mokesčio (muito)). Kartu jose paprastai keliamas ir klausimas dėl to kaip reikėtų aiškinti vieną ar kitą prekės poziciją ar subpoziciją, kai jų aprašymai skirtinguose teisės šaltiniuose skiriasi¹⁷⁵¹. Tokio pobūdžio ginčus sąlygoja objektyvūs prekių klasifikavimo nomenklatūrų aiškinimo sunkumai ir jos sudarė net 38 proc. visų analizuojamu laikotarpiu nagrinėtų mokesčių ginčų dėl iš Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių (žr. disertacijos priedą Nr. 14). Be to, visiškai analogiškos prekių klasifikavimo nomenklatūros aiškinimo problemos Lietuvos Respublikoje kilo ir importuojant prekes iš kitų valstybių, pavyzdžiui, Pietų Korėjos¹⁷⁵² ar kitų trečiųjų valstybių¹⁷⁵³. Dėl šių priežasčių būtina šias problemas identifikuoti bei aptarti

1747 Žr. pvz. bylą C-123/09, Roeckl Sporthandschuhe GmbH & Co. KG v. Hauptzollamt München Roeckl Sporthandschuhe, 2010 E.C.R. I-04065; 42 punktas.

1748 Pavyzdžiui, vien paskutiniaisiais analizuojamo laikotarpio (nuo 2010 m.) metais, t.y. 2015 – 2016 m., nustatčius neteisingo prekių tarifinio klasifikavimo atvejus, muitinės įstaigos papildomai apskaičiuodavo daugiau kaip 1 mln. EUR nesumokėtų importo mokesčių per metus, žr. „Lietuvos Respublikos muitinės 2016 m. veiklos ataskaita“, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Žiūrėta 2017 rugsėjo 1 d., http://www.cust.lt/import/failai/veikla/ataskaitos/2016_Ataskaita.pdf (9 psl.).

1749 Tematinės analizės subtema 3.1, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

1750 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 666; Aistė Medelienė, „Ginčai su muitine: lyginamieji aspektai“, *supra* note, 1690: 42-43; Aistė Medelienė, „Disputes with Customs in Lithuania“, *supra* note, 1661: 35-47.

1751 Gediminas Valantiejus, „Legal Aspects of the Implementation of the European Union’s Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice“, *supra* note, 905: 68-69; Gediminas Valantiejus, „Application of Soft Law Instruments in International Economic Law: Insights on the Lithuanian Practice on the Legal Regulation of Customs Duties“, *supra* note, 428: 97, 102-105.

1752 Žr. pvz. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-718/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/684670>; taip pat žr. Gediminas Valantiejus, „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an international trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“, *supra* note, 59: 121-122.

1753 Žr. pvz. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-442-1156/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/730175>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 29 d. nutartis administraci-

detaliau, pirmiausiai pasitelkiant konkrečius ginčų pavyzdžius iš analizuojamų valstybių (Rusijos Federacijos, Kinijos Liaudies Respublikos) grupės¹⁷⁵⁴.

Akcentuotina, jog prekių tarifiniam klasifikavimui ES yra taikomos KN įtvirtintos taisyklės, kurios, kaip jau buvo minėta, yra rengiamos PMO Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos pagrindu. Pažymėtina, jog šiuo klausimu TT yra ne kartą konstatavęs, kad ES KN taisyklėse, neleidžiama keisti Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos pagrindu nustatomų prekių tarifinio klasifikavimo pozicijų turinio, kadangi Bendrija (ES) yra įsipareigojusi laikytis Suderintos Sistemos konvencijos nuostatų¹⁷⁵⁵. Analogiška nuostata yra tiesiogiai įtvirtinta ir pačiose ES KN aiškinimo taisyklėse¹⁷⁵⁶, kurių įžangoje taip pat teigiama, jog ES KN remiasi Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos tarptautinės konvencijos pagrindu naudojama Suderinta Sistema. Kartu Suderintos Sistemos taikymą detalizuoja ir pačios PMO rengiami, išleidžiami ir reguliariai atnaujinami Suderintos Sistemos paaiškinimai (aiškinimo taisyklės¹⁷⁵⁷, angl. *Harmonized System Explanatory Notes, HSEs*). ES KN aiškinimo taisyklėse apibrėžiant ES ir PMO teisės šaltinių santykį yra nurodyta, jog, pavyzdžiui, KN aiškinimo taisyklės gali pateikti nuorodas į Suderintos Sistemos paaiškinimus, tačiau “jie nėra pastarųjų pakaitalas, bet juos papildo, todėl reikia naudotis ir Suderintos sistemos, ir Kombinuotosios nomenklatūros paaiškinimais (išryškinta autoriaus – aut. p.)”¹⁷⁵⁸.

Vis dėlto, esant objektyviems neaiškumams dėl ES KN turinio (kuomet prekių aprašymai joje galimai skiriasi nuo Suderintos Sistemos aiškinimo taisyklių ar nėra identiški), ESTT vertinimu, pirmiausia būtina remtis pačia KN, o Suderintos Sistemos aiškinimo taisyklėmis galima remtis tik kaip KN aiškinimo priemone¹⁷⁵⁹. Tokiu būdu, remiantis TT formuojama praktika¹⁷⁶⁰, Suderintos Sistemos Bendrosios aiškinimo taisyklės tiek ir paties TT, tiek ir nacionalinių teismų turi būti naudojamos kaip bendrosios tarifinio prekių klasifikavimo aiškinimo gairės nors, pavyzdžiui, jų teisinis statusas šiuo metu ir nėra tiesiogiai

---

nėje byloje Nr. A-1269-442/2015“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1071798>.

- 1754 Pažymėtina, jog ginčai dėl muitinės įstaigose (Muitinėse laboratorijoje) importuotų atliktų prekių tarifinio klasifikavimo patikrinimo procedūrų rezultatų (Muitinės laboratorijos išvadų statuso) ir dėl skirtingų prekių klasifikavimo aprašymų skirtinguose teisės šaltiniuose šioje mokestinių ginčų grupėje iš viso sudarė daugiau kaip 60 proc. visų ginčų dėl prekių tarifinio klasifikavimo, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.
- 1755 Žr. pvz. bylą C-309/98, *Holz Geenen GmbH v. Oberfinanzdirektion München*, E.C.R. I-1975; ir bylą C-15/05, *Kawasaki Motors Europe v. Inspecteur van de Belastingdienst/Douane district Rotterdam*, E.C.R. I-3657.
- 1756 Žr. „Europos Sąjungos Kombinuotosios nomenklatūros paaiškinimai (2015/C 076/01). Leidinys, išleistas remiantis 1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo 9 straipsnio 1 dalimi“, *Official Journal C76/1* (2015).
- 1757 „Explanatory Notes - HS 2017“, World Customs Organization, žiūrėta 2018 sausio 15 d., <http://wcoomdpublishings.org/harmonized-system/6th-edition-hs-2017/explanatory-notes.html>.
- 1758 „Europos Sąjungos Kombinuotosios nomenklatūros paaiškinimai (2015/C 076/01)“, žr. Įžangos (preambulės) 3 pastraipą, *op. cit.*
- 1759 Byla C-139/14, *Mineralquelle Zurzach AG v. Hauptzollamt Singen*, 2014 EU:C:2014:2313;
- 1760 Žr. bylą C-472/12, *Panasonic Italia SpA, Panasonic Marketing Europe GmbH, Scerni Logistics Srl v. Agenzia delle Dogane di Milano*, *supra* note, 392, 46 punktas.

reglamentuotas bei apibrėžtas SMK¹⁷⁶¹ ar nacionaliniuose įstatymuose¹⁷⁶². Be to, TT praktikoje, kai kuriais specifiniais atvejais yra pripažįstama ir tiesioginė Suderintos Sistemos Bendrųjų aiškinimo taisyklių taikymo galimybė klasifikuojant prekes. Pavyzdžiui, TT yra ne kartą pažymėjęs, kad į Suderintos Sistemos Bendrąsias aiškinimo taisykles privaloma atsižvelgti, kai nėra nustatyta Bendrijos (Sąjungos) taisyklių, kurios gali būti taikomos siekiant išspręsti klausimą dėl konkrečios prekės klasifikavimo¹⁷⁶³. Istoriniu požiūriu ši TT praktikos tendencija (teikiant prioritetą PMO priimtiems prekių tarifinio klasifikavimo šaltiniams, kai nėra nustatyta analogiškų ES taisyklių) yra pastebima jau pirmosiose TT išnagrinėtose tokio pobūdžio bylose, pavyzdžiui, byloje *Deutsche Bakels*, 1970 m. (sprendimo 9-10 punktai)¹⁷⁶⁴; *Gervais-Danone*, 1971 m. (sprendimo 5 punktas)¹⁷⁶⁵. Taigi PMO parengtos Suderintos Sistemos Bendrosios aiškinimo taisyklės yra vertinamos ir kaip imperatyvų pobūdį turinčios gairės (nuostatos), kai atitinkamais atvejais ES teisė nuostatų dėl atitinkamų prekių klasifikavimo nėra įtvirtinusi.

Vertinant nacionalinę praktiką šioje srityje, galima nurodyti, jog klausimas kokią praktinę teisinę reikšmę turi Suderintos Sistemos konvencijos pagrindu parengtos Suderintos Sistemos Bendrosios aiškinimo taisyklės ir kuomet jomis galima remtis kilus objektyviems neaiškumams dėl prekių klasifikavimo pozicijų ir(ar) subpozicijų aprašymo iškilo ir Lietuvos Respublikoje. Jis mokestinius ginčus nagrinėjusių institucijų praktikoje buvo sprendžiamas nagrinėjant tiek iš Kinijos Liaudies Respublikos, tiek ir iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo muitais specifiką Lietuvoje¹⁷⁶⁶. Tai patvirtina ir konkrečių Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išnagrinėtų mokestinių ginčų su muitine bylų analizė, kadangi tokio pobūdžio ginčų tiriamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) galima pastebėti tiek ir dėl ginčų iš Rusijos Federacijos, tiek ir iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių kategorijose (žr. disertacijos priedą Nr. 14).

Teismų praktikos analizė šiuo klausimu patvirtina, jog teisės taikymo lygmeniu (mokestinių ginčų su muitinės įstaigomis bylose) požiūris į Suderintos Sistemos konvencijos įgyvendinimui svarbių Suderintos Sistemos Bendrųjų aiškinimo taisyklių taikymą Lietuvoje išlieka labai prieštaringas. Visų pirma, dalyje bylų (pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-261-1408/2010 dėl iš Rusijos Federacijos importuotų branduolinio reaktoriaus dalių

1761 SMK 57 straipsnio 1 dalis nustato tik bendrą principą, jog „taikant Bendrąjį muitų tarifą prekių tarifinis klasifikavimas reiškia Kombinuotosios nomenklatūros subpozicijos ar subpozicijos dalies, kuriai priskiriamas atitinkamos prekės, nustatymą“; žr. Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentą (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, *supra* note, 27.

1762 Šiuo metu galiojanti Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo redakcija (patvirtina 2016 m. lapkričio 3 d. įstatymu Nr. XII-2694) prekių tarifinio klasifikavimo klausimų nereguliuoja, žr. „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *supra* note, 28.

1763 Žr. pvz. sujungtas bylas C-208/06 ir C-209/06, *Medion AG v. Hauptzollamt Duisburg ir Canon Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Krefeld*, 2007 E.C.R. I-07963; C-206/03, *Commissioners of Customs & Excise v. SmithKline Beecham plc*, 2005 E.C.R. I-00415; C-396/02, *DFDS BV v Inspecteur der Belastingdienst — Douanedistrict Rotterdam*, 2004 E.C.R. I-08439; C-42/99, *Fábrica de Queijo Eru Portuguesa Lda v. Tribunal Técnico Aduaneiro de Segunda Instância*, 2000 E.C.R. I-07691.

1764 Byla 14/70, *Deutsche Bakels GmbH v. Oberfinanzdirektion Munchen*, 1970 E.C.R. 1001.

1765 Byla 77/71, *Gervais-Danone AG v. Hauptzollamt Munchen-Schwanthalerstrasse*, 1971 E.C.R. 1127.

1766 Žr. pvz. Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 40: 91-92.

(servopavarų) klasifikavimo¹⁷⁶⁷, taip pat administracinėje byloje Nr. A-2477-662/2016 dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuoto fotopopieriaus spausdintuvams klasifikavimo¹⁷⁶⁸) Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra sutikęs su kitų mokesčių ginčą nagrinėjusių institucijų nuomone, kad importuotų prekių tarifinis klasifikavimas turi būti atliekamas ir vadovaujantis Suderintos Sistemos Bendrosiomis aiškinimo taisyklėmis. Pavyzdžiui, jau minėtoje administracinėje byloje Nr. A-261-1408/2010, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas ginčo prekės tarifinio klasifikavimo klausimą ir prekės priskyrimą konkrečiai tarifinio klasifikavimo subpozicijai Nr. 8401 40 00, eksplisitiškai sutiko su tuo, jog šios prekės klasifikavimą lemia, visų pirma, Suderintos Sistemos Bendrosiomis aiškinimo taisyklės, kuriose yra išaiškinti 8401 pozicijai priskirtinų prekių požymiai bei jų objektyvios savybės (žr. analizuojamos teismo nutarties II dalies 4-8 pastraipas ir IV dalies 11 pastraipą). Atitinkamai, šioje byloje darant galutinę išvadą dėl prekės klasifikavimo kodo buvo vadovautasi tik Suderintos Sistemos Bendrosiomis aiškinimo taisyklėmis, pavyzdžiui, analizuojamos teismo nutarties II dalies 8 pastraipoje nurodoma, kad „Suderintos sistemos paaiškinimuose patektu branduolinio reaktoriaus apibrėžimu, norint priskirti konkrečią prekę KN 8401 40 00 subpozicijai, pakanka nustatyti bent vieną iš branduolinių reaktorių apibūdinančių požymių [...]“¹⁷⁶⁹.

Panašios pozicijos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi ir administracinėse bylose Nr. A-143-925/2010¹⁷⁷⁰ ir A-143-71/2013¹⁷⁷¹ dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių, kuriose teismas tiesiogiai pažymėjo, kad importuotos prekės privalo būti klasifikuojamos tiek pagal Suderintos Sistemos konvencijos¹⁷⁷², tiek ir Europos Bendrijos (Sąjungos) muitų teisės aktų (KN) nuostatas. Be to, plėtodamas šią poziciją administracinėje byloje Nr. A-963-552/2016 dėl iš Rusijos Federacijos importuotos gintaro žaliavos apmokestinimo muitais ir jos tarifinio klasifikavimo, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo naujausioje praktikoje yra išaiškinęs ir tai, kad klasifikuojant prekes pagal Suderintos Sistemos konvencijos nuostatas ir Suderintos Sistemos Bendrąsias aiškinimo taisykles galima remtis ir trečiosios šalies (nagrinėjamu atveju – Rusijos Federacijos), kuri taip pat yra prisijungusi prie konvencijos, suteiktu ginčo prekių kodu. Teismo vertinimu, tokiu būdu įgyvendinamas konvencijos reikalavimas užtikrinti, kad Suderinta Sistema būtų taikoma vienodai. Taigi, galima pastebėti, jog esant ginčui dėl prekių aprašymų ES KN ir Suderintos Sistemos Bendrosiose aiškinimo taisyklėse neatitikimo, nurodytose nacionalinių teismų praktiką atspindinčiose bylose aiškus prioritetas buvo teikiamas Suderintos

1767 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1408/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt. skaitykla.mruni.eu/tp/175012>.

1768 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2477-662/2016“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt. skaitykla.mruni.eu/tp/1219142>.

1769 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1408/2010“, *op. cit.*

1770 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-925/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt. skaitykla.mruni.eu/tp/163585>.

1771 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 31 d. nutartis administracinėje byloje A-143-71/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt. skaitykla.mruni.eu/tp/507048>.

1772 Kaip jau buvo minėta, jos įgyvendinimą užtikrina PMO rengiamos Suderintos Sistemos Bendrosios aiškinimo taisyklės.

Sistemos Bendrosioms aiškinimo taisyklėms, kaip tinkamam importuotų prekių tarifinio klasifikavimo pagrindui (atskirais atvejais pripažįstamas net jų tiesioginis taikymas ar galimybė remtis trečiosios valstybės pagal šias taisykles atliktu prekės klasifikavimu).

Kita vertus, autoriaus vertinimu, kvestionuotinas tokios nacionalinių teismų praktikos atitikimas TT jurisprudencijai. Pavyzdžiui, aukščiau nurodytose bylose nacionaliniai teismai iš esmės atsisakė nagrinėti ar ES KN turinyje nebuvo pakeista Suderintos Sistemos Bendrosiose aiškinimo taisyklėse pateiktų prekių tarifinio klasifikavimo pozicijų reikšmė ir ar tokioje situacijoje ES teisės normos, apibrėžiančios prekių klasifikavimo pozicijų turinį, neturėtų būti aiškinama taip, kad atitiktų Suderintos Sistemos Bendrųjų aiškinimo taisyklių nuostatas¹⁷⁷³. Be to, lyginamuoju aspektu tiriant šią problemą dalyje bylų (nors jos nebuvo susijusios su prekių importu tik iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos) taip pat pastebima, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi tokios pačios pozicijos, pavyzdžiui, galutiniame procesiniame sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-261-718/2013, teismas konstatavo, jog sprendžiant ginčą dėl prekių tarifinio klasifikavimo, neprivaloma „tirti visų Bendrųjų KN aiškinimo taisyklių, tarp jų detalai vertinti Tarptautinės suderintos prekių aprašymo ir kodavimo konvencijos (SS) aiškinimus“¹⁷⁷⁴. Autoriaus nuomone, tokios pozicijos pagrįstumas yra itin diskutuotinas TT formuojamos praktikos kontekste, kur iš esmės laikomasi priešingos pozicijos¹⁷⁷⁵. Taip pat pabrėžtina, jog ir tiriamo laikotarpio bylose, kuriose ginčai kilo būtent dėl iš tiriamų valstybių (pavyzdžiui, Kinijos Liaudies Respublikos) importuotų prekių klasifikavimo, TT iš esmės yra eksplicitiškai atmetęs tiesioginio Suderintos Sistemos Bendrųjų aiškinimo taisyklių taikymo galimybę, tačiau pripažinęs aplinkybę, kad jos sudaro ES teisei aiškinti tinkamą medžiagą. Pavyzdžiui, byloje C-2/13, *Humeau Beaupréau* (joje buvo ginčijamas iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų sportinei veiklai skirtos avalynės gamybai reikalingų elementų klasifikavimas), Prancūzijos Respublikos Kasacinis teismas (*Cour de cassation*), pateikė TT prejudicinį klausimą kaip pagal Suderintos Sistemos taisykles turėtų būti aiškinamos atitinkamos avalynės gamybos proceso operacijos, kurios reikšmingos teisingam ginčo prekės tarifinio klasifikavimo kodo nustatymui¹⁷⁷⁶. Kitaip tariant, šiuo atveju TT buvo prašoma išaiškinti kaip ginčo prekė turėtų būti klasifikuojama remiantis būtent Suderintos Sistemos taisyklėmis ir jų nuostatomis, be to, ir pačiame ginče, kuris buvo nagrinėjamas Prancūzijos Respublikos nacionaliniuose teismuose, buvo remiamasi argumentais, jog vertinant avaly-

1773 Pavyzdžiui, tokios praktikos TT laikėsi byloje C-288/09, *British Sky Broadcasting Group plc v. The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs and PACE plc v. The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs*, 2011 E.C.R. I-02851. Pastebėtina, jog Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje autoriui pavyko identifikuoti tik vieną administracinę bylą, kurioje, kilus mokestiniam ginčui dėl prekių tarifinio klasifikavimo, teismas vadovavosi analogiška nuostata, žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1269-442/2015“, *supra* note, 1757.

1774 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-718/2013“, *supra* note, 1756.

1775 Žr. pvz., bylas C-173/08, *Kloosterboer Services v. Inspecteur van de Belastingdienst/Douane Rotterdam*, 2009 E.C.R. I-05347; C-568/11, *Agroferm A/S v. Ministeriet for Fødevarer*, 2013 EU:C:2013:407.

1776 Byla C-2/13, *Directeur général des douanes et droits indirects ir Chef de l'agence de la direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières v. Humeau Beaupréau SAS*, *supra* note, 935; 28 punktas.

nės elementų klasifikavimą buvo pažeistos būtent Suderintos Sistemos Bendrosios aiškino taisyklės¹⁷⁷⁷. Autoriaus vertinimu, galima pastebėti, kad šis Prancūzijos Respublikos teismų požiūris, jog įrodinėjant (ne)tinkamą prekės tarifinį klasifikavimą kaip tiesioginiu pagrindu gali būti remiamasi ne ES muitų teisės šaltiniais (ES KN nuostatomis), bet vien tik Suderintos Sistemos aiškinimo taisyklėmis iš esmės yra labai panašus ir į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo poziciją, kurios jis laikėsi aukščiau aptartose bylose, pavyzdžiui, byloje A-261-1408/2010¹⁷⁷⁸. Vis tik TT tokiam požiūriui akivaizdžiai nepritarė ir tai, autoriaus nuomone, galima aiškiai pastebėti iš tos aplinkybės, jog sprendimo byloje C-2/13, *Humeau Beaupréau*, 33 punkte jis tiesiog *ex officio* performulavo Prancūzijos Kasacinio teismo prejudicinį pateiktą klausimą į klausimą, kaip turi būti aiškinamos atitinkamos KN nuostatos¹⁷⁷⁹, o Suderintos Sistemos aiškinimo taisyklėmis rėmėsi vien tik kaip papildomu šaltiniu, siekdamas atskleisti lingvistinę KN, kaip pagrindinio teisės šaltinio, prasmę ir kai kurių joje minimų ginčo prekės požymių „apibrėžti“¹⁷⁸⁰.

Akivaizdu, jog šiame kontekste nacionalinių teismų praktika ES valstybėse narėse, pirmiausia Lietuvos Respublikoje, išlieka labai prieštaringa, kadangi joje buvo identifiukuoti tiek teismų praktikos pavyzdžiai, kuriuose pripažinta galimybė remtis Suderintos Sistemos Bendrosios aiškinimo taisyklėmis tiesiogiai, tiek ir, kuriuose, priešingai, netgi neigiama būtinybė jas vertinti (kaip papildomą teisės aiškinimo šaltinį). Šį faktą galima paaiškinti keliomis aplinkybėmis. Viena vertus, Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo (2004 m. redakcija)¹⁷⁸¹ 35 straipsnis numatė, kad prekės Lietuvos Respublikoje *inter alia* klasifikuojamos ir pagal Suderintos Sistemos konvencijos nuostatas (įstatymas formaliai įpareigojo jas taikyti¹⁷⁸²). Kita vertus, akivaizdu, jog kitose bylose toks požiūris į platesnį vadovavimąsi nurodytomis taisyklėmis, detalesnį jų analizavimą gali būti paaiškinamas riboto šių taisyklių prieinamumo ir oficialaus jų vertimo į lietuvių kalbą nebuvimo problemomis¹⁷⁸³. Tenka pastebėti, jog šiuo metu Muitinės įstatymas (2016 m. redakcija)¹⁷⁸⁴

1777 Byla C-2/13, *Directeur général des douanes et droits indirects ir Chef de l'agence de la direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières v. Humeau Beaupréau SAS*, *supra* note, 935, 26 – 27 punktai.

1778 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1408/2010“, *supra* note, 1771.

1779 „Taigi, reikia performuluoti pateiktą klausimą taip, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar KN bendrosios aiškinimo taisyklės Nr. 2 a punktas aiškinamas taip, kad [...]“, žr. bylą C-2/13, *Directeur général des douanes et droits indirects ir Chef de l'agence de la direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières v. Humeau Beaupréau SAS*, *supra* note, 935, 33 punktas.

1780 *Ibid.*, 38-39 punktai.

1781 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *supra* note, 28.

1782 Paprastai šiose aptartose Lietuvoje nagrinėtose mokesčių ginčų bylose Suderintos Sistemos Bendrųjų aiškinimo taisyklių versija buvo pateikiama teismui būtent mokesčių administratoriaus iniciatyva.

1783 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 188, 201-203. Pastebėtina, jog šios taisyklės Lietuvos Respublikoje viešai lietuvių kalba neskelbiamos ir neprieinamos, kita vertus, atitinkamomis valstybinėmis užsienio kalbomis jos yra skelbiamos kitose pasaulio valstybėse ir PMO tinklalapyje, žr. pvz. <http://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/instrument-and-tools/tools-to-assist-with-the-classification-in-the-hs/hs-online.aspx>, taip pat žr., pavyzdžiui, Rusijos Federacijos muitinės tinklapį <www.tks.ru>; Jungtinės Karalystės muitinės tinklapį <www.uktradeinfo.com>.

1784 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *op. cit.* (2016 m. įstatymo redakcija).

šio klausimo nereguliuoja apskritai, kas sudaro prielaidas manyti, jog įstatymų leidėjo buvo siekiama, kad praktikoje būtų nuosekliau tiesiogiai vadovaujamosi ES teise ir TT išaiškinimais. Kita vertus, siekiant užtikrinti, kad sekant TT praktika sudėtingais atvejais Suderintos Sistemos Bendrosiose aiškinimo taisyklės Lietuvos Respublikoje būtų praktiškai taikomos kaip papildomas teisės aiškinimo šaltinis, būtina išspręsti ir jo prieinamumo problemas¹⁷⁸⁵. Kadangi tyrimo metu buvo identifikuoti atvejai, kai jomis buvo atsakyta remtis aiškinant ES muitų teisę, reikėtų patikslinti Lietuvos Respublikoje priimtas SMK įgyvendinimo taisykles, apibrėžiančias *inter alia* ir prekių tarifinio klasifikavimo kontrolės tvarkos bendrąsias nuostatas¹⁷⁸⁶. Šiuo atveju minėtų taisyklių 15 punktą būtų tikslinga papildyta papildoma pastraipa, numatant, jog prekių klasifikavimo teisingumas tikrinamas vadovaujantis ES KN ir kitų ES muitų teisės aktų nuostatomis bei atsižvelgiant į Pasaulio muitinių organizacijos leidiniuose paskelbtus Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos paaiškinimus, už kurių paskelbimą bei prieinamumą visuomenei yra atsakingas Muitinės departamentas (žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.2.1 rekomendaciją). Be to, tenka pastebėti ir tai, kad aukščiau minėtose bylose, susijusiose su iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos importuotų prekių tarifiniu klasifikavimu, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, argumentuodamas savo poziciją dėl ES teisės (ES KN) aiškinimo ir taikymo, nepateikdavo ir jokių nuorodų į TT praktiką ir ja iš esmės nesivadovavo. Todėl, autoriaus vertinimu, būtina užtikrinti tinkamą TT ir nacionalinių teismų bendradarbiavimą šioje srityje, aktyviau derinti nacionalinių teismų praktiką su TT formuojama jurisprudencija, visų pirma, aktyviau taikant prašymo dėl prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą¹⁷⁸⁷. Pastebėtina, jog kol kas nei analizuojamų bylų, nei visų kitų mokinčių ginčų kategorijose dėl prekių tarifinio klasifikavimo ir ES KN aiškinimo Lietuvos Respublikoje kol kas tokių nacionalinių teismų kreipimusi į TT nebuvo užfiksuota. Akcentuotina, jog nacionalinė praktika šioje srityje gana skiriasi nuo praktikos kitose ES valstybėse narėse, *inter alia* įstojusiose į ES vienu metu, kartu su Lietuvos Respublika, pavyzdžiui, Latvijos Respublikoje, kur nacionaliniai teismai inicijuodavo kreipimusis į TT įvairiais KN aiškinimo klausimais (įskaitant ir jau aptartus ginčus būtent dėl į ES importuotų tiriamų valstybių – Rusijos Federacijos, Kinijos Liaudies Respublikos ir Indijos Respublikos – kilmės prekių¹⁷⁸⁸). Panašios tendencijos identifikuotinos analizuojant ir kitų naujųjų ES valstybių narių, pavyzdžiui, Rumunijos Respublikos, teismų praktiką¹⁷⁸⁹.

1785 Tai svarbu ir Lietuvos Respublikai užtikrinant savo įsipareigojimus pagal Suderintos Sistemos konvenciją, žr. Gediminas Valantiejus, „Tarptautinės muitų teisės šaltinių taikymo problemos Lietuvos teisinėje sistemoje“, *Jurisprudencija* 24, 1 (2017): 179-180.

1786 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintos Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės“, *supra* note, 29.

1787 Kaip pastebi prof. E. Jarašiūnas, būtent aktyvus nacionalinių teismų ir TT bendradarbiavimas yra viena iš pagrindinių ES ir nacionalinės teisės funkcionavimo darnumo prielaidų, žr. Egidijus Jarašiūnas, *supra* note, 1434: 68, 74.

1788 Žr. pvz. bylas C-382/09, Stils Met SIA v. Valsts iegmumu dienests, *supra* note, 347; C-558/11, SIA Kurcums Metal v. Valsts ieņēmumu dienests, *supra* note, 942.

1789 Gabriela A. Oanta, „The Arrival of Romanian Cases before the Court of Justice of the European Union“, *Conferința Internațională de Drept, Rolul Europei Intr-o Societate Polarizata*, 2014: 72, taip pat žr. bylą C-635/13, SC ALKA CO SRL v. Autoritatea Națională a Vămilor - Direcția Regională pentru Accize și Operațiuni Vamale Galați and Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București, *supra* note, 347.

Kita svarbi nacionalinių lygmeniu egzistuojanti prekių tarifinio klasifikavimo kontrolės problema, kurią galime pastebėti nagrinėdami mokestinius ginčus dėl prekių tarifinio klasifikavimo, yra susijusi su nacionalinių institucijų - muitinės laboratorijų(-os)¹⁷⁹⁰, - įgaliotų tirti atitinkamas importuotas prekes bei tokiu būdu kontroliuoti jų klasifikavimo kodų nustatymo teisingumą, laboratorinių tyrimų išvadų teisiniu statusu ir jų privalomumu¹⁷⁹¹. Akcentuotina, jog kaip pripažįstama PMO rekomendacijose dėl prekių tarifinio klasifikavimo organizavimo (2012)¹⁷⁹², valstybėms tenka pareiga užtikrinti tinkamą organizacinę prekių klasifikavimo sistemą, kuri sudarytų sąlygas objektyviai, skaidriai bei lengvai numanomai klasifikavimo praktikai; konsultacijų ir formalijų procedūrų taikymą šioje srityje turėtų aiškiai apibrėžti nacionalinė teisė, kad kilę ginčai būtų išspręsti greitai ir teisingai. Pažymėtina, jog vadovaujantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo 12 straipsnio 3 dalimi, vienodas prekių tarifinis klasifikavimas valstybėse narėse užtikrinamas valstybių narių muitinės laboratorijų veikla¹⁷⁹³, kurios „koordinavimą ir derinimą“ įgaliota vykdyti Europos Komisija. Pastebėtina, jog aiškinant šią nuostatą, TT praktikoje laikomasi pozicijos, kad būtent valstybėms narėms tenka vaidmuo užtikrinti KN taikymą (t. y. pačioms jų nacionalinėms institucijoms (*inter alia* muitinės laboratorijoms) pirmiausiai įvertinti ar teisingai buvo suklasifikuotos prekės bei sumokėtas reikiamo dydžio maito mokestis)¹⁷⁹⁴, o ES institucijoms (TT) tenka vaidmuo užtikrinti vienodą jos aiškinimą (t. y. aiškinant KN nuostatas sudaryti sąlygas teisingam prekių klasifikavimui valstybėse narėse)¹⁷⁹⁵. Dėl šios

- 1790 Dr. J. Gurevičienė apibrėžia muitinės laboratoriją, kaip specialiąją muitinės įstaigą, kuri „atlieka prekių pavyzdžių ir mėginių cheminius ir techninius tyrimus, būtinus prekės kodui pagal KN (Kombinuotąją nomenklatūrą – *aut. p.*) nustatyti; nustato narkotines, psichotropines, nuodingas, pavojingas medžiagas; teikia tyrimo išvadas, tyrimo protokolus, ekspertizės aktus ir specialisto išvadas muitinės įstaigoms ir kitoms valstybės institucijoms“; žr. Jūratė Gurevičienė, „Tarifinio prekių klasifikavimo sistema“, *supra* note, 176: 40.
- 1791 Pažymėtina, jog Lietuvos Respublikoje, muitinės struktūroje šiuo metu veikia viena Muitinės laboratorija (specialioji muitinės įstaiga), kurios teisinį statusą apibrėžia „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2011 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 1B-668 patvirtinti Muitinės laboratorijos nuostatai“, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2018 vasario 5 d., <http://www.cust.lt/web/guest/288>.
- 1792 Žr. *Guidelines on tariff classification work and related infrastructure* (Brussels, World Customs Organization, 2012).
- 1793 „1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl bendrojo muitų tarifo“, *supra* note, 334.
- 1794 Žr. pavyzdžiui, bylą 40/69, Hauptzollamt Hamburg-Oberelle v. Firma Paul G Bollman, 1970 E.C.R. 69, 88 punktas; sujungtas bylas C-260 – 263/00, Lohmann GmbH & Co. KG (C-260/00 to C-262/00) and Medi Bayreuth Weiermüller & Voigtmann GmbH & Co. KG (C-263/00) v. Oberfinanzdirektion Koblenz, 2002, E.C.R. I-10045, 26 punktas; C-500/04, Proxxon GmbH v. Oberfinanzdirektion Köln, 2006 E.C.R. I-1545, 23 punktas; C-196/05, Sachsenmilch SA v. Oberfinanzdirektion Nurnberg, 2006 E.C.R. I-5161; 19 punktas.
- 1795 Žr. pavyzdžiui, bylą 40/69, Hauptzollamt Hamburg-Oberelbe v. Firma Paul G. Bollmann, *op. cit.*; sujungtas bylas C-106/94 ir C-139/94, Criminal proceedings against Patrick Colin and Daniel Dupre, 1995 E.C.R. I-4759, 12 punktas; 317/81, Howe & Bainbridge BV v. Oberfinanzdirektion Frankfurt am Main, 1982 E.C.R. 3257; C-201/96, Laboratoires de thérapeutique moderne (LTM) v. Fonds d'intervention et de régularisation du marché du sucre (FIRS), 1997 E.C.R. I-06147, 25 punktas; Generalinės Advokatės Juliane Kokott išvadą byloje C-514/04, Uroplasty BV v. Inspecteur van de Belastingdienst - Douanedistrict Rotterdam, 2006 E.C.R. I-6721, 45 punktas. Pažy-

priežasties, kaip akcentuojama ir teisės doktrinoje, ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo visuomet turi nacionalinį pobūdį ir kyla, pirmiausiai, ES valstybių narių lygmenyje¹⁷⁹⁶. Pabrėžtina, jog, remiantis šiuo metu Lietuvoje susiklosčiusia mokestinių ginčų nagrinėjimo praktika, ginčai, kuriuose ginčijamas Muitinės laboratorijos išvadų pagrįstumas bei teisėtumas ir dėl to papildomai apskaičiuoti maito (ir/ar kiti importo mokesčiai) laikomi mokestiniais ginčais, kuriuos nagrinėjant vadovujamasi bendrosiomis jų proceso taisyklėmis ir nebeišskiriami kaip atskira ginčų rūšis (kategorija)¹⁷⁹⁷. Vertinant mokestinius ginčus nagrinėjančių institucijų ir nacionalinių teismų praktiką Lietuvoje, galima konstatuoti, kad daugiausiai ginčų kyla dėl aplinkybės, kokiais įrodymais galima pagrįsti atlikto prekių tarifinio klasifikavimo teisingumą – ar tai gali būti tik oficialios valstybinės institucijos (Muitinės laboratorijos) išvados, ar ir kitų tyrimų laboratorijų išvados bei kiti (papildomi) įrodymai¹⁷⁹⁸. Pastebėtina, kad mokesčių administratorius (muitinės įstaigos) tokios kategorijose ginčiuose (bylose) Lietuvoje nuosekliai laikėsi pozicijos, kad Muitinės laboratorijos tyrimo protokolui turėtų būti suteikiamas išskirtinės įrodomosios reikšmės statusas – kitaip tariant, Muitinės laboratorijos tyrimo protokolas, jei jis nėra nustatyta tvarka nuginčytas, yra vienintelis leistinas įrodymas, patvirtinantis prekių tarifinio klasifikavimo teisingumą. Šį aspektą, tiek kaip bendrąją ES muitų teisės taikymo problemą, tiek ir kaip problemą, kuri atsiskleidžia analizuojant mokestinių ginčų praktiką bylose dėl iš Rusijos Federacijos bei Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo, akcentuoja įvairūs autoriai, pavyzdžiui, analogiškų problemų egzistavimas yra patvirtintas nagrinėjant ir Lietuvos Respublikos tarptautinės prekybos su kitomis trečiosiomis valstybėmis, pavyzdžiui, JAV, specifiką¹⁷⁹⁹. Taigi, kaip pastebimo, tai iškilo tiek ginčiuose su Rusijos Federacija¹⁸⁰⁰, tiek ir Kinijos Liaudies Respublika¹⁸⁰¹ ir kilo ta pati problema prekyboje su JAV, todėl galima teigti, kad tai yra bendra problema, kurią būtina aptarti detaliau.

Vertinant šių nuostatų įgyvendinimą būtina pažymėti, jog prekės maito ir kitų importo mokesčių taikymo tikslu yra klasifikuojamos pagal tam tikrus konkrečius Suderintos Sistemos ir KN principus, kuriais remiantis priskiriant prekei atitinkamą poziciją ar subpoziciją svarbiausiais kriterijais laikomi medžiaga, iš kurios pagaminta prekė, prekės

---

mėtina, jog, kaip ir buvo autoriaus nurodyta, ši TT pozicija nereiškia, jog savo praktikoje TT yra paneigęs galimybę išaiškinti koks konkretus pilnas (visų skaitmenų) prekės klasifikavimo kodas turėtų būti priskirtas ginčo prekei, tačiau šiuo klausimu laikomasi nuostatos, kad jam neturėtų būti priskirtinas techninių klasifikavimo klausimų, reikalaujančių specialių ekspertinių žinių, nagrinėjimas, žr. šiuo klausimu Generalinio Advokato Francis Jacobs išvadą byloje C-339/98, Peacock AG v. Hauptzollamt Paderborn, *supra* note, 384, 37 punktas.

1796 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 152-153.

1797 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 666.

1798 Atkreiptinas dėmesys, jog būtent tokio pobūdžio klausimai buvo keliami daugiau kaip trečdalyje visų tirtų mokestinių ginčų, analizuojamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) Lietuvoje kilusių dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos importuotų prekių tarifinio klasifikavimo, žr. disertacijos priedą Nr 15.2.6.

1799 Gediminas Valantiejus, „Problematic aspects of international trade between the United States of America and the Republic of Lithuania in the Lithuanian judicial practice“, *supra* note, 59: 127-128.

1800 Žr. pvz. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracines bylas Nr. A-143-1891/2013; A-143-1290/2012 ir A-575-1238/2012 ir kt., disertacijos priedas Nr. 15.2.6.

1801 Žr. pvz. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracines bylas Nr. A-143-71/2013; A-143-925/2010; A-276-442/2015 ir kt., disertacijos priedas Nr. 15.2.6.

paskirtis ar atliekama funkcija, taip pat prekių kilmė (pvz., gyvūninės, augalinės kilmės, mineralogijos prekės) ir cheminė sudėtis¹⁸⁰². Praktiniu požiūriu, dažnai siekiant nustatyti prekių savybes, sudėtines medžiagas ar cheminę sudėtį reikia specialių ekspertinių, techninių, fizikinių ar cheminių žinių. Būtent dėl šios priežasties Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1332 dėl Bendrijos muitinės kodekso ir jo įgyvendinimo nuostatų taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių¹⁸⁰³, kurios iki 2016 m. gruodžio 10 d. nustatė papildomas nacionalines taisykles, reikalingas Bendrijos muitinės kodekso ir vėliau SMK taikymui Lietuvos Respublikoje užtikrinti, 6 punkte buvo įtvirtinta nuostata, jog kai prekių klasifikavimui ir ekspertizei būtini laboratoriniai tyrimai, remiamasi tik Muitinės laboratorijos arba nešališkos, kompetentingos institucijos akredituotos (sertifikuotos) tyrimų laboratorijos, įgaliosios tirti atitinkamas prekes, išvados (šiuo metu visiškai analogiška nuostata yra numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintų Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklių 15 p.¹⁸⁰⁴). Pastebėtina, jog ši nuostata (dėl imperatyvios būtinybės vadovautis tyrimų laboratorijos(-ų) išvados) yra įtvirtinta tik nacionalinėje teisėje, kadangi tiek muitinės laboratorijų veikla, tiek ir pačios prekių tarifinio klasifikavimo procedūros (įskaitant klasifikavimo teisingumo patikrinimų atlikimo tvarką) plačiau nėra reglamentuotos ES teisėje, ir, atitinkamai, valstybės narės (*inter alia* Lietuvos Respublika) pačios užtikrina jų tinkamumą, siekdamos pusiausvyros tarp tarptautinės prekybos skatinimo ir kontrolės¹⁸⁰⁵. Kita vertus, autoriaus nuomone, šioje teisinio reguliavimo srityje gali būti keliamas klausimai, ar esama reguliavimo sistema, kuomet ES teisė iš esmės neapibrėžia detalesnių procedūrinių reikalavimų prekių klasifikavimui, kaip pačiam svarbiausiam ES bendrojo muitų tarifo elementui, gali būti laikoma objektyvia; ar ji nesąlygoja nevienodo ES bendrojo muitų tarifo taikymo skirtingose valstybėse ar atskirų valstybių nenuoseklios teisinės praktikos šioje srityje (įskaitant ir situacijas, susijusias su tiriamų valstybių kilmės prekių apmokestinimu)?

Pastebėtina, jog mokesčių ginčų bylų analizė Lietuvos Respublikoje tiriamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) patvirtina, jog praktiniu lygmeniu požiūris į Muitinės laboratorijos išvadų statusą ilgą laiką išliko (bei išlieka) gana prieštaringas ir tarpusavyje nesuderintas bei keliantis nemažai teisinių problemų¹⁸⁰⁶. Pavyzdžiui, aiškindami Bendrijos muitinės kodekso ir jo įgyvendinimo nuostatų taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių 6 punkto nuostatas, kai kuriose bylose nacionaliniai teismai pabrėždavo išskirtinę Muitinės laboratorijos išvadų reikšmę mokesčių ginčų procese. Pažymėtina, jog administracinėse

1802 Žr., pvz., TT byla C-250/05, Turbon International GmbH v. Oberfinanzdirektion Koblenz, 2006 E.C.R. I-10531; 20 ir 26 punktas.

1803 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1332 „Dėl 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 2454/93, išdėstančio Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas, taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių patvirtinimo patvirtintų taisyklių“, *Valstybės žinios* 158, 5774 (2004).

1804 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintos Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės“, *supra* note, 29.

1805 Žr. pvz. Jūratė Gurevičienė, „Tarfinio prekių klasifikavimo sistema“, *supra* note, 176: 40-42.

1806 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.

bylose Nr. A-143-1891/2013¹⁸⁰⁷ ir A-143-1290/2012¹⁸⁰⁸ (dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo), taip pat A-143-925/2010¹⁸⁰⁹ (dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo) Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas akcentavo, jog siekdamas nugincyti kompetentingos nacionalinės institucijos pateiktą išvadą dėl prekės tarifinio klasifikavimo konkrečioje Suderintos Sistemos bei KN pozicijoje, mokesčio mokėtojas privalo pateikti specialius įrodymus, kurie remiasi atliktais ginčo prekių laboratoriniais tyrimais ir/ar kurie buvo parengti remiantis specialiomis žiniomis. Tokiu būdu vien tik šie įrodymai pripažįstami galinčiais paneigti muitinės laboratorijos išvadų pagrįstumą ir, priešingai, jokie kiti įrodymai, susiję su ginčo prekių tarifiniu klasifikavimu, tokiais atvejais nėra laikomi pakankamai svarbiais ar tinkamais (pakankamais). Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-143-925/2010 (dėl perukų ir galvos juostų importo iš Kinijos Liaudies Respublikos) konstatuojama: *“muitinei kilusios abejonės dėl deklaruotos importuotų prekių TARIC pozicijos teisingumo gali būti pašalintos tik šiose normose nustatytais būdais* (išskirta autoriaus – aut. p.). Tai leidžia daryti išvadą, kad paminėtos nacionalinės teisės taikymo požiūriu *muitinei administruojant šiuos santykius nustatyti įrodinėjimo priemonių leistinumą kriterijai, kurių yra privaloma laikytis* (išskirta autoriaus – aut. p.)¹⁸¹⁰. Autoriaus vertinimu, galima konstatuoti, jog ši praktika akivaizdžiai riboja mokesčių mokėtojo (prekių importuotojo) teises įrodinėjimo procese (užkerta kelią nugincyti Muitinės laboratorijos išvadas kitomis priimtinomis ir prieinamomis įrodinėjimo priemonėmis), ir jos teisėtumas gali būti kvestionuojamas tuo aspektu, kad Lietuvos Respublikoje visos kitose mokesčių ginčų kategorijose jokie kiti įrodymai nėra pripažįstami kaip turintys išskirtinę *prima facie* galią¹⁸¹¹. Kaip akivaizdų Bendrijos muitinės kodekso ir jo įgyvendinimo nuostatų taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių 6 punkto normos siurininamojo taikymo pavyzdį galima nurodyti ir kitas susijusias administracinės bylas, kuriose buvo net išaiškinta, kad „norėdamas paneigti Muitinės laboratorijos išvadą pareiškėjas turėtų pateikti analogiškos Europos Sąjungos institucijos išvadą dėl prekės kodo¹⁸¹². Kita vertus, tokio konkretaus reikalavimo nėra ir nebuvo įtvirtina nei nacionalinėje, nei ES muitų teisėje, juolab, kad ji, kaip jau buvo minėta, net neapibrėžia kas yra kompetentinga ES institucija, turinti teisę klasifikuoti prekes.

Kartu atkreiptinas dėmesys į tai, jog kitose to paties analizuojamo laikotarpio (po 2010 m. sausio 1 d., žr. pavyzdžiui, administracinę bylą Nr. A-143-71/2013 (dėl prekių importo

1807 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1891/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/775415>.

1808 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1290/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/368684>.

1809 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-925/2010“, *supra* note, 1774.

1810 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-925/2010“, *supra* note, 1774.

1811 Žr. pvz. Aistė Medelienė, „Įrodymai ir įrodinėjimas mokesčiniuose ginčiuose“, *Teisė* 53 (2004): 132-133; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant mokesčių administravimą reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimas (I dalis)“, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, žiūrėta 2018 sausio 22 d., www.lvat.lt/download/1096/21_apibendrinimas.pdf (žr. 601-602 psl.).

1812 „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2012 m. lapkričio 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3286-580/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/482502>.

iš Kinijos Liaudies Respublikos)¹⁸¹³ ar A-575–1238/2012, (dėl prekių importo iš Rusijos Federacijos)¹⁸¹⁴) ir ankstesnių laikotarpių byloje (neapsiribojant vien tik tiriamų valstybių grupe)¹⁸¹⁵ nacionaliniai teismai laikėsi priešingos pozicijos, t. y. pozicijos, jog Muitinės laboratorijos surašyti tyrimų protokolai ir pateiktos išvados, kaip įrodymai, neturi išskirtinės (prejudicinės) teisinės reikšmės teisiniame procese. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-575–1238/2012 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas išaiškino, jog prekių tarifinio klasifikavimo kodų pakeitimo pagrįstumas „vertintinas vadovaujantis bendromis įrodinėjimo taisyklėmis, apibrėžtomis Administracinių bylų teisenos įstatymo devintajame skirsnyje“¹⁸¹⁶. Kitaip tariant, teismo vertinimu, pareiškėjas (importuotojas), nepripažindamas tokio klasifikavimo kodų pakeitimo, kurį patikrinimo metu atliko muitinės įstaigos, turėjo teikti atitinkamus priešingus įrodymus (išvardijant šių galimų įrodymų kategorijas komentuojamame teismo procesiniame sprendime neapsiribojama vien tik ekspertų išvadomis, bet minimi ir procesų šalių ir specialistų paaiškinimai bei „kitos priemonės“ apibrėžtos Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 2 dalyje)¹⁸¹⁷. Vėlesnės tendencijos (nustatytos ir analizuojant mokestinius ginčus, kilusius dėl iš Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių) patvirtina, jog ši praktika tampa dominuojanti, konstatuojant, kad reikėtų atsižvelgti į visus su įrodinėjimo dalyku susijusius prekių klasifikavimo įrodymus, neapsiribojant vien mokesčių administratoriaus ar jį atstovaujančių institucijų, t. y. specialiųjų muitinės įstaigų (pavyzdžiui, Muitinės laboratorijos), pateiktomis išvadomis, nustatytomis aplinkybėmis ir atliktų tyrimų rezultatais¹⁸¹⁸. Be to, tiek jau nurodytoje byloje Nr. A-276-442/2015¹⁸¹⁹, tiek ir kitose bylose, pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-963-552/2016¹⁸²⁰ (dėl gintaro gaminių importo iš Rusijos Federacijos) nacionalinis teismas iš esmės vertino pačių Muitinės laboratorijos išvadų pagrįstumą ir teisėtumą, tirdamas ar ji, pavyzdžiui, turėjo objektyvias galimybes ir buvo akredituota iširti ginčo prekes (byla Nr. A-276-442/2015), ar laboratorijos išvadoje buvo „aiškiai aprašytas objektas, kuris buvo tiriamas, nurodyti šaltiniai, kuriais remiantis buvo nustatytas prekės [...] kodas“ (byla Nr. A-963-552/2016). Tokiu būdu, naujausioje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pradedama remtis koncepcija, pagal kurią mokesčių administratoriaus (muitinės) atliktas prekių klasifikavimas, kaip teisės taikymo veiksmas, net ir tais atvejais, kai jam buvo taikomos specialios mokslo, technikos ir kitos žinios, buvo atlikti tyrimai Muitinės laboratorijoje, pareiškėjo gali būti kvestio-

1813 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 31 d. nutartis administracinėje byloje A-143-71/2013“, *supra* note, 1775.

1814 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575–1238/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/352702>.

1815 Žr. pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracines bylas Nr. A-442-1723/2012, A143–561/2010, A-143–1314/2008, A-261-214/2008, A-10–952/2006, A-8–922/2006.

1816 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575–1238/2012“, *op. cit.*

1817 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575–1238/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/352702>.

1818 Žr., pavyzdžiui, „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 29 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1269-442/2015“, *supra* note, 1757.

1819 *Ibid.*

1820 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-963-552/2016“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/1302028>.

nuojamas bei ginčijamas¹⁸²¹. Šiuo klausimu teismas tiesiogiai pasisakė administracinėje byloje Nr. A-2477-662/2016, kurioje nurodė, jog tiek Muitinės laboratorijos išvadas, tiek ir pareiškėjo pateiktas „nepriklausomų tyrimo laboratorijų išvadas“ būtina „analizuoti pagal bendrąsias įrodymų vertinimo taisykles visų kitų byloje surinktų įrodymų bei proceso dalyvių paaiškinimų kontekste (Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 str.)“¹⁸²².

Tačiau, autoriaus nuomone, vertinant šią teismų praktikos raidą ir jos naujausias tendencijas iš esmės nėra pagrindo konstatuoti, kad jos savaime išsprendžia Lietuvos Respublikoje kylančias prekių tarifinio klasifikavimo problemas. Visų pirma, nuostata, jog Muitinės laboratorijos ar kitų tyrimų laboratorijų išvados gali būti kvestionuojamos remiantis ir kitais įrodymais iki šiol nėra įtvirtinta teisės aktuose (Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklėse)¹⁸²³. Be to, analizuojami ginčai dėl prekių importo iš Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos bei kitų trečiųjų valstybių¹⁸²⁴, patvirtina ir kitos panašios praktinės teisinės problemos egzistavimo faktą - tiek pagal anksčiau galiojusio Bendrijos muitinės kodekso ir jo įgyvendinimo nuostatų taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių 6 punktą¹⁸²⁵, tiek ir pagal šiuo metu galiojančių Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklių 15 punkto nuostatas¹⁸²⁶ prekių tarifinio klasifikavimo laboratorinius tyrimus turėtų atlikti kompetentingos institucijos akredituota (sertifikuota) tyrimų laboratorija. Ši nuostata buvo ne kartą pabrėžta tiriamos kategorijos bylose, tiek analizuojamu laikotarpiu (aukščiau jau minėta administracinė byla Nr. A-276-442/2015¹⁸²⁷), tiek ir ankstesniais laikotarpiais (administracinė byla Nr. A-556-1010/2009 dėl prekių importo iš Rusijos Federacijos¹⁸²⁸). Nurodytose bylose Lietuvos vyriausiasis administracinis

1821 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 metų praktikos apžvalga“, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, žiūrėta 2018 sausio 15 d., http://www.lvat.lt/download/2449/lvat_metine_apzvalga_2016.pdf.

1822 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2477-662/2016“, *supra* note, 1772.

1823 Šiuo metu analizuojamose Taisyklėse toliau imperatyviai įtvirtinta nuostata, jog „kai prekių tarifiniam klasifikavimui atlikti būtini laboratoriniai tyrimai, remiamasi *tik* (išskirta ir pabraukta autoriaus – *aut. p.*) Muitinės laboratorijos arba [...] nešališkos tyrimų laboratorijos [...] išvadamis“; „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintos Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės“, *supra* note, 29.

1824 Pastebėtina, jog analogiškos tendencijos buvo nustatyta ir tiriant kitus Lietuvos Respublikoje kylančius mokesčius ginčus su muitine, pavyzdžiui, ginčus dėl iš JAV importuotų prekių apmokestinimo bei klasifikavimo, žr. Gediminas Valantiejus, „Problematic aspects of international trade between the United States of America and the Republic of Lithuania in the Lithuanian judicial practice“, *supra* note, 59: 127-128.

1825 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 27 d. nutarimas Nr. 1332 „Dėl 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 2454/93, išdėstančio Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas, taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių patvirtinimo patvirtintų taisyklių“, *Valstybės žinios* 158, 5774 (2004).

1826 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintos Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės“, *op. cit.*

1827 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-276-442/2015“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/1008074>.

1828 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-1010/2009“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/215219>.

teismas akcentavo, kad pareiškėjo pateikiami kitų tyrimų laboratorijų duomenys, kuriais paneigiamos Muitinės laboratorijos išvados, turėtų būti išsamūs ir pripažinti priimtinais (*inter alia* privalomai įvertinant ar tyrimų laboratorija yra sertifikuota (akredituota)¹⁸²⁹), be to, sertifikavimo (akreditavimo) reikalavimas taikomas ir pačiai Muitinės laboratorijai, t. y. teismas privalo įvertinti ar ji pati turi nustatyta tvarka patvirtintas galimybes atlikti ginčo prekės tyrimus¹⁸³⁰. Tačiau teisės norminiai aktai šiuo metu konkrečiai neapibrėžia kas yra laikoma akredituota ir sertifikuota laboratorija (pavyzdžiui, neišvardija/nepateikia tokių įstaigų sąrašo) bei nedetalizuoja kokia yra pati akreditavimo (sertifikavimo) tvarka ir procedūra. Autoriaus nuomone, akivaizdu, jog tokią tvarką turėtų tvirtinti ne pats mokesčių administratorius (muitinė), kadangi jo struktūriniais padaliniais (Muitinės laboratorijai) taip pat yra taikytini akreditavimo ir sertifikavimo reikalavimai. Be to, teisės norminiuose aktuose¹⁸³¹ šiuo metu nėra numatyta ir galimybė Muitinės laboratorijai, jeigu ji pati neturi galimybių ir nėra akredituota atlikti atitinkamos ginčo prekės laboratorinius tyrimus, perduoti ginčo prekę tirti kitoms akredituotoms (sertifikuotoms) laboratorijoms.

Remiantis atlikta analize, galima identifikuoti kelias teisės pagrindines teisės taikymo problemas ir pateikti rekomendacijas dėl teisės aktų tobulinimo. Visų pirma, kadangi aptarta praktika patvirtina, jog Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklių 15 punkto formuluotė kelia klausimų dėl jos taikymo mokestiniuose ginčiuose, reikėtų patikslinti, kad joje įtvirtinta teisės norma apibrėžianti tyrimų laboratorijų išvadų statusą taikoma pirmiausiai pačiai muitinei (t. y. Taisyklių 15 punktą saisto muitinė jos atliekamų patikrinimų metu)¹⁸³². Tokiu būdu, komentuojama nuostatą būtų tikslinga suformuluoti taip: „Muitinės atliekamų mokestinių patikrinimų ir kitų mokesčių mokėtojų kontrolės veiksmų metu taikant Kombinuotąją nomenklatūrą, Europos Sąjungos integruoto tarifo (TARIC) nomenklatūrą ir kitas pagal Kombinuotąją nomenklatūrą ir jos pagrindu sudarytas prekių nomenklatūras Lietuvos Respublikoje, kai prekių tarifiniam klasifikavimui atlikti būtini laboratoriniai tyrimai, remiamasi tik Muitinės laboratorijos arba Vyriausybės įgaliotos kompetentingos institucijos akredituotos (sertifikuotos) nešališkos tyrimų laboratorijos, įgaliotos tirti atitinkamas prekes, išvados. Tyrimų laboratorijų akreditavimo (sertifikavimo) tvarką nustato Lietuvos Respublikos finansų ministras“. Tokia formuluotė, autoriaus nuomone, labiau atitiktų ir teismų praktikoje pateikiamos išaiškinimus šiuo klausimu, taip pat nesudarytų sunkumų mokesčių mokėtojui teikti kitus įrodymus dėl prekių klasifikavimo teisingumo vykstant mokestiniam ginčui bei ginčyti šių išvadų pagrįstumą ir pačių tyrimų procedūrų tinkamumą visomis jam prieinamomis priemonėmis. Taip pat būtina nustatyti Muitinės laboratorijos ir kitų nešališkų tyrimų laboratorijų sertifikavimo tvarką – kadangi ji privalo būti taikoma ir pačioms muitinėms įstaigoms, autoriaus vertinimu, tikslinga šį klausimą išspręsti mokesčių administratoriaus veiklą

1829 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-1010/2009“, *supra* note, 1828.

1830 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-276-442/2015“, *supra* note, 1827.

1831 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. IB-443 „Dėl Prekių mėginių (pavyzdžiui) administravimo taisyklių patvirtinimo“, *Valsitybės žinios* 80, 4201 (2010).

1832 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintos Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės“, *supra* note, 29.

pavaldumo tvarka prižiūrinčios aukštesnės institucijos – Finansų ministerijos – lygmeniu. Akivaizdu, jog šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas negali būti vertinamas kaip atitinkantis teisinio aiškumo kriterijų, jame nėra apibrėžta kokios konkrečiai įstaigos ir kokiais atvejais yra įgaliotos atlikti tokius tyrimus. Be to, atlikta analizė pagrindžia, tai jog būtina papildyti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1B-443 „Dėl Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintas Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisyklės¹⁸³³ (pavyzdžiui, nauju 36(1) punktu), numatant, kad jeigu paaiškėja, kad Muitinės laboratorija pati tirti gauto mėginio negali, nes nustatyta nėra akredituota (sertifikuota) atlikti jo tyrimą, mėginys gali būti perduodamas tirti kitai sertifikuotai (akredituotai) laboratorijai (žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.2.3 rekomendaciją).

4.2.2. Mokestinių ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos importuotų prekių muitinės vertės nustatymo teisinė analizė ir su jais susijusio nacionalinio teisinio reguliavimo ypatumai

Kita svarbi mokestinių ginčų su muitinės įstaigomis kategorija Lietuvos Respublikoje, kurioje išryškėja problemos, kurios, kaip pastebima pastaruoju metu (po 2010 m.) atliktuose tyrimuose¹⁸³⁴ yra bendros tiek sprendžiant iš Rusijos Federacijos, tiek ir iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo muitais klausimus, yra tinkamas **prekių muitinės vertės nustatymas ir jos apskaičiavimas**¹⁸³⁵ (žr. taip pat disertacijos priedus Nr. 15.2.3 – 15.2.6). Kadangi nuo importuojamų prekių muitinės vertės skaičiuojami importo muitai ir mokesčiai, todėl jos mažinimas, ar net atskirais atvejais – didinimas (pavyzdžiui, siekiant išvengti antidempingo ar kompensacinių muitų tyrimo, sumažinti kitų mokėtinų mokesčių bazę sandoriuose tarp susijusių asmenų ir pan.), yra viena iš dažniausiai sutinkamų komercinių apgavysčių rūšių¹⁸³⁶. Galima konstatuoti, jog būtent dėl šios priežasties (sunkumų apskaičiuojant prekės muitinę vertę ir galimybės ją nuslėpti) teoriniu lygmeniu ir patys vertybiniai muitai yra vertinami kaip turintys esminių trūkumų, kadangi, pavyzdžiui, taikant specifinę muitų normą pakanka tik fiziškai įvertinti prekių kiekį¹⁸³⁷. Dėl šios priežasties išskirtinė teisingo prekių muitinio įvertinimo svarba yra akcentuojama ir kitų autorių tyrimuose: juos nurodoma, jog būtent nuo jo priklauso tarptautinės prekybos tarifinio reguliavimo priemonių efektyvumas, faktinis importuoja-

1833 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. 1B-443 „Dėl Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisyklių patvirtinimo“, *supra* note, 1835.

1834 Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 898: 91-92, 94.

1835 Tematinės analizės subtema 3.3, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

1836 Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 107; Juozas Radžiukynas, „Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste“, *supra* note, 175: 50-51.

1837 Dalia Bernatonytė, *supra* note, 6: 316-317; taip pat žr. šiuo klausimu Anuschka Bakker and Belema Obuoforibo, *supra* note, 337.

mų prekių apmokestinimo lygis, t. y. faktiškai surinktų muitų ir importo mokesčių (pavyzdžiui, importo PVM) kiekis¹⁸³⁸.

Vertinant prekių muitinio įvertinimo sistemos funkcionavimą Lietuvos Respublikoje būtina atkreipti dėmesį į tai, jog remiantis atskirų autorių (pavyzdžiui, J. T. Sanders, U. E. Tromp) pateikiamais vertinimais, teisingo prekių muitinio įvertinimo klausimas buvo itin aktualus pirmąjį dešimtmetį po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. Pavyzdžiui, minėtu laikotarpiu buvo pastebima tendencija, kai prekių pirkimo – pardavimo sutartyse nurodoma importuojamų prekių kaina paprastai buvo dirbtinai (fiktyviai) mažinama net dešimtis kartų, o deklaruota importuotų prekių muitinė vertė būdavo netgi mažesnė už prekės gamybai panaudotų medžiagų kainą¹⁸³⁹. Dėl šių priežasčių nacionalinėms muitinės įstaigoms iškilo objektyvi būtinybė kritiškai vertinti bei paneigti nepagrįstai mažas deklaruotas prekių pirkimo – pardavimo sandorių kainas ir taikyti importuojamų prekių vertei nustatyti kitus muitinės įvertinimo metodus. Daugiausia atvejų, kuomet buvo dirbtinai mažinamos importuojamų prekių kainos, buvo susiję su plataus vartojimo prekių (avalynės, drabužių, tekstilės dirbinių) importu¹⁸⁴⁰. Be to, kaip patvirtina dr. J. Radžiukyno (2005) atlikti tyrimai¹⁸⁴¹, pastebima tendencija, kad iš visų nustatytų muitų teisės aktų pažeidimų Lietuvos Respublikoje, daugiau kaip 50 procentų sudarė pažeidimai, susiję su netinkamu importuotų prekių muitinės vertės deklaravimu (importuotojams neteisingai nurodant muitinės vertę mokesčių deklaracijose). Pavyzdžiui, iš karto po įstojimo į ES (2004 m.), Lietuvos Respublikoje dėl šių priežasčių papildomai apskaičiuota importo mokesčių dalis (t. y. mokesčiai, apskaičiuoti po prekių muitinio įforminimo atlikus papildomus muitinės vertės patikrinimus) sudarė 56,9 proc. (vertinant bendrą muitinės administruojamų ir papildomai (po patikrinimų) apskaičiuojamų importo mokesčių struktūrą)¹⁸⁴². Vėlesniais metais tyrimas dėl muitinės apgaulės netinkamai deklaruojant prekių muitinę vertę yra atlikusi K. D. Povilauskienė (2006)¹⁸⁴³ ir dr. E. Buškevičiūtė (2008)¹⁸⁴⁴, kurios pažymėjo, jog importuojamų prekių muitinės vertės sumažinimas yra dažniausia muitinės apgaulės forma ir viena iš aktualiausių problemų, su kuriomis Lietuvoje susiduria nacionalinės muitinės įstaigos.

Tai patvirtina ir atitinkami empiriniai duomenys, pavyzdžiui, kaip nurodoma Lietuvos muitinės veiklos 2015 m. ataskaitoje¹⁸⁴⁵, 2015 m. didžiausią papildomai apskaičiuotą importo mokesčių dalį (43 proc. bendroje papildomai apskaičiuotų mokesčių struktūroje) sudarė mokesčiai, kurie buvo apskaičiuoti koreguojant deklaruotą prekių muitinę vertę. Pavyzdžiui, būtent atlikusios importuojamų prekių muitinės vertės patikrinimus 2015 m. teritorinės muitinės Lietuvos Respublikoje papildomai apskaičiavo 1 mln. 340 tūkst. EUR

1838 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 133.

1839 J. T. Sanders ir U. E. Tromp, „Europos Sąjungos mokesčių teisė“, iš *Europos Sąjungos teisės seminarų medžiaga*, Virgilijus Valančius (red.) (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004), 148-149.

1840 Eugenija Buškevičiūtė, *supra* note, 6: 161.

1841 Juozas Radžiukynas ir kt., *supra* note, 10: 54.

1842 *Ibid.*

1843 Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 64.

1844 Eugenija Buškevičiūtė, *Viešieji finansai*, *supra* note, 51: 248-249.

1845 „Lietuvos Respublikos muitinės 2015 m. veiklos ataskaita (2015)“, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2017 rugsėjo 11 d., http://www.cust.lt/mport/failai/veikla/ataskaitos/2015_Metine.pdf.

importo mokesčių, t. y. daugiau kaip trečdaliu daugiau nei importo mokesčių, apskaičiuotų dėl neteisingo prekių klasifikavimo ir net aštuonis kartus daugiau nei importo mokesčių, apskaičiuotų dėl neteisingo prekių kilmės nustatymo (lyginant su importo mokesčiais, papildomai apskaičiuotais dėl neteisėto prekių klasifikavimo, galima pastebėti, kad dėl šios priežasties papildomai buvo apskaičiuota 1 mln. 011 tūkst. EUR importo mokesčių, o atlikus prekių kilmės papildomus patikrinimus, buvo apskaičiuotas tik 156 tūkst. EUR importo mokesčių). 2016 m. dėl neteisingo prekių muitinės vertės deklaravimo apskaičiuotų importo mokesčių suma dar labiau išaugo (iki 1,86 mln. EUR) ir dar labiau padidėjo jos atotrūkis nuo dėl kitų pažeidimų apskaičiuotų importo mokesčių sumų¹⁸⁴⁶. Taigi importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė ir su ja susijusios fiskalinės verslo aplinkos tobulinimas Lietuvoje vis dar išlieka labai aktualiais klausimais¹⁸⁴⁷.

Siekiant detaliau atskleisti praktinę prekių muitinės vertės nustatymo problematiką mokesčių ginčų bylose ir jos kontekstą, būtina pažymėti, kad, kaip jau buvo ne kartą minėta šiame darbe¹⁸⁴⁸, teoriniu aspektu importuotų prekių muitinės vertės nustatymo sistemai būdinga tai, kad ES muitų teisėje būtent sandorio vertės metodas yra pripažįstamas pirminiu ir pagrindiniu muitinio vertinimo metodu¹⁸⁴⁹. Sandorio vertės metodo taikymo pirmenybė (bent jau formaliu lygmeniu) taip pat yra deklaruojama bei pripažįstama ir Lietuvos nacionalinėje teisinėje sistemoje. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2005 m. sausio 27 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos muitinės kodekso 30 straipsnio 1 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“¹⁸⁵⁰ išaiškino, jog, atsižvelgiant į ES teisės aktų nuostatas, tarptautinius teisės aktus (Sutartį dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VII straipsnio įgyvendinimo) ir kitų valstybių įstatymus, importuotų prekių vertės apskaičiavimo metodika remiasi sandorio vertės metodu, kuris privalo būti naudojamas kaip pagrindinis muitinio vertinimo metodas. Kita vertus, Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad gali būti atvejų (teisinių situacijų), kai „deklaruojama muitinė vertė skiriasi nuo panašių ar tapačių prekių muitinės vertės, o importuotojas nepagrindžia, kodėl minėtas skirtumas atsirad“ ir būtent šiais atvejais galimas „kitų, ne sandorio vertės, metodų taikymas“¹⁸⁵¹. Akivaizdu, jog minėti Konstitucinio Teismo išaiškinimai sudaro teises prielaidas nustatyti ir tokį nacionalinį teisinį reguliavimą, kuris numatytų sandorio vertės metodo taikymo išimtis. Aptariamame nutarime Konstitucinis Teismas laikėsi nuomonės, jog tokio pobūdžio nuostatų egzistavimas nevertintinas kaip prieštaravimas konstituciniam teisinės valstybės

1846 „Lietuvos Respublikos muitinės 2016 m. veiklos ataskaita“, *supra* note, 1752.

1847 Gintarė Giriūnienė ir kt., *supra* note, 1124.

1848 Žr. disertacijos 1.3 skyrių.

1849 Žr. bylas C-291/15, EURO 2004. Hungary v. Nemzeti Adó-és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Vám-és Pénzügyőri Főigazgatósága, *supra* note, 1097; C-116/12, Ioannis Christodoulou ir kt. v. Elliniko Dimosio, *supra* note, 33; C-354/09, Gaston Schul BV v. Staatssecretaris van Financiën, *supra* note, 1103; C-79/89, Brown Boveri & Cie AG v. Hauptzollamt Mannheim, *supra* note, 1103; ir 65/85, Hauptzollamt Hamburg - Ericus v. Van Houten International GmbH, *supra* note, 1104; 13 punktas.

1850 „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos muitinės kodekso 30 straipsnio 1 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, *Valstybės žinios* 14, 432 (2005).

1851 *Ibid.*; žr. cituojamo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimo motyvuojamosios dalies II.3 punktą.

principui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje nuostatomis, kuriose įtvirtinta asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva, bei šio straipsnio 4 dalyje įtvirtintam sąžiningos konkurencijos laisvės apsaugos principui¹⁸⁵². Vertinant nacionalinį teisinį reguliavimą šiuo aspektu reikia pastebėti, jog dar prieš įstodama į ES, Lietuvos Respublika priėmė teisės norminius aktus, nustačiusius gana lanksčias taisykles, leidžiančias muitinei nukrypti nuo sandorio vertės metodo naudojimo¹⁸⁵³ ir numačiusius, kad našta, įrodinėjant sandorio vertės nepripažinimo pagrįstumą, tenka importuotojui (mokesčių mokėtojui), o ne muitinei (mokesčių administratoriui)¹⁸⁵⁴. Nuo 1999 m. tokios imperatyvios nuostatos buvo tiesiogiai įtvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 748 patvirtintos Prekių muitinio įvertinimo tvarkos 59 punkte¹⁸⁵⁵. Nors toks teisinis reguliavimas gali būti vertinamas ir kaip kovos su muitinės apgaule priemonė importo mokesčių, kurie skaičiuojami nuo prekės muitinės vertės, administravimo srityje, taip pat svarbu paminėti, kad ES muitų teisė nenumato konkrečių taisyklių, leidžiančių priskirti konkreitiems subjektams įrodinėjimo našta nustatant deklaruotos sandorio vertės tinkamumą (priimtinumą)¹⁸⁵⁶. Nors minėtą Prekių muitinio įvertinimo tvarką (1999)¹⁸⁵⁷ vėliau keitė kiti teisės aktai, tačiau kaip matyti iš ją pakeitusių Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių (2004 m. redakcija) 11, 20 ir 24 punktų nuostatų¹⁸⁵⁸ bei šiuo metu galiojančios Taisyklių redakcijos (2016 m. redakcija) 34 punkto¹⁸⁵⁹ bei na-

-
- 1852 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos muitinės kodekso 30 straipsnio 1 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, *supra* note, 1854; žr. nutarimo motyvuojamosios dalies II.5 punktą.
- 1853 Atkreiptinas dėmesys, jog bendrosios nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo sandorio vertės metodo taikymo, buvo įtvirtintos aukščiau minėtame Konstitucinio Teismo nutarime byloje Nr. 4/02 analizuotame Lietuvos Respublikos muitinės kodekso (galiojusio iki įstojimo į ES datos, t. y. 2004 m. gegužės 1 d.) 30 straipsnio 1 ir 2 dalyse, žr. „Lietuvos Respublikos muitinės kodeksas“, *Valstybės žinios* 52, 139 (1996).
- 1854 Juozas Radziukynas, „Kai kurios importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo problemos“, *supra* note, 175.
- 1855 „Muitinė turi teisę netaikyti importuojamų arba eksportuojamų prekių muitiniam įvertinimui sandorio vertės metodo, jeigu kyla pagrįstų abejonių, ar deklaruojama prekių vertė lygi visai sumokėtai arba priklausančiai sumokėti pinigų sumai, nurodytai Muitinės kodekso 30 straipsnyje, ir deklarantas nepateikia informacijos, pagrindžiančios deklaruojamos prekių vertės teisingumą. Kilus tokioms abejonėms, [...] muitinė gali pareikalauti iš deklaranto ne vėliau kaip per mėnesį pateikti papildomą informaciją ir (arba) dokumentus“, abejonėms neišnykus, muitinė priima galutinį sprendimą, ir „apie galutinį sprendimą ir jo motyvus deklarantui pranešama raštu“, žr. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 748 patvirtintą „Prekių muitinio įvertinimo tvarką“, *Valstybės žinios* 52, 1686 (1999).
- 1856 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177: 39.
- 1857 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 748 patvirtinta Prekių muitinio įvertinimo tvarka“, *op. cit.*
- 1858 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 1B-431 patvirtintos Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklės“, *Valstybės žinios* 70, 2475 (2004).
- 1859 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. 1B-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, *TAR* 29003 (2016). Akcentuotina, jog šiuo įsakymu patvirtintų Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių 34

cionalinių teismų praktikos¹⁸⁶⁰, įrodinėjimo našta prekių muitinio įvertinimo teisiniuose santykiuose iki šiol paskirstoma netolygiai, t. y. pagrindinė (didesnė) įrodinėjimo našta tenka importuotojui (deklarantui).

Kartu pastebėtina, jog, sprendžiant nacionaliniame lygmenyje itin aktualią prekių muitinės vertės mažinimo problemą, Lietuvos Respublikoje nebuvo (nėra) apsiribota vien tik nustatant specialias nacionalines teisės normas, apibrėžiančias prekių muitinės vertės įrodinėjimo naštos paskirstymą. Siekiant spręsti šią problemą, nacionalinėmis taisyklėmis yra apibrėžtos specifinės prekių vertės muitinio tikrinimo nuostatos¹⁸⁶¹ pagal kurias prekių muitinio įvertinimo kontrolę muitinė atlieka tiek muitinės formalumų atlikimo metu (Importuojamų prekių muitinio tikrinimo kontrolės taisyklių IV skyrius), tiek ir juos užbaigus bei prekes išleidus į apyvaratą (Importuojamų prekių muitinio tikrinimo kontrolės taisyklių V skyrius)¹⁸⁶². Svarbiausių prekių muitinio įvertinimo kontrolės etapu yra laikomas etapas po muitinės procedūrų (formalumų) atlikimo (apibrėžtas Importuojamų prekių muitinio tikrinimo kontrolės taisyklių V skyriuje¹⁸⁶³). Pagrindiniu importuojamų prekių muitinės vertės teisingumo kontrolės principas yra deklaruotos ir tiriamos sandorio vertės palyginimas su sandorio verte, kurią kiti importuotojai deklaravo importuodami tapachias arba panašias prekes, t.y. su apskaičiuota lyginamąja importuojamų prekių kaina(-omis)¹⁸⁶⁴. Apibendrinant tai, kas išdėstyta, konstatuotina, jog, kaip nurodo ir kiti autoriai (dr. E. Buškevičiūtė)¹⁸⁶⁵, esminė nacionalinė prekių muitinės vertės kontrolės sistemos ypatybė yra ta, jog ši sistema tradiciškai (dar nuo 1997 m.) yra pagrįsta specializuotos lyginamųjų kainų duomenų bazės (PREMI duomenų bazės¹⁸⁶⁶) naudojimu. Efektyvus šios

---

punkte numatyta, kad galutinį sprendimą dėl prekių muitinės vertės nustatymo, kuris gali būti nepalankus pareiškėjui muitinė priima nedelsiant, kai tai įmanoma padaryti, „jeigu asmuo [...] nepateikia muitinės reikalaujamos papildomos informacijos arba pateikta informacija nepagrindžia deklaruotos muitinės vertės ir išlieka pagrįstų abejonių dėl deklaruojamos muitinės vertės teisingumo“.

- 1860 Žr. pvz. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. lapkričio 9 d. nutartį administraciniame byloje Nr. A-15-902/2004“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/42340>; taip pat žr. Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177: 43.
- 1861 Pastebėtina, jog ES muitų teisė (SMK) detalai nereglamentuoja muitinės vykdomų kontrolės (patikrinimų) procedūrų, todėl jos detalizuojamos nacionaliniu lygmeniu, žr. šios disertacijos 1.3 poskyrį, taip pat žr. Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 17-18; Gediminas Valantiejus, „Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level“, *supra* note, 185: 63-65.
- 1862 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. 1B-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, *supra* note, 1863.
- 1863 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. 1B-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, *supra* note, 1863.
- 1864 *Ibid.* (žr. 17, 30.1 – 30.2, 38 punktus).
- 1865 Eugenija Buškevičiūtė, *supra* note, 6: 161-162; Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 17-18.
- 1866 PREMI duomenų bazė funkcionuoja Lietuvos Respublikoje naudojamos prekių muitinio įvertinimo informacinės sistemos pagrindu ir suteikia muitinės pareigūnams galimybes nustatyti prekių muitinę vertę (pagal palyginamąsias prekių kainas) bei įvertinti gabenamų krovinių riziką. Šioje

sistemos ir PREMI duomenų bazės funkcionavimas yra užtikrinamas centrinio mokesčių administratoriaus lygmeniu bei jo pastangomis, t. y. dalyvaujant Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, kuriame įsteigtas specialus Muitinio įvertinimo skyrius (padalinys)¹⁸⁶⁷. Tačiau, kaip nurodo prof. G. Giriūnienė ir kiti autoriai¹⁸⁶⁸, praktiniu požiūriu teritorinės muitinės yra svarbiausia importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės Lietuvoje sistemos grandis ir kova su mokesčių vengimu, slepiant tikrąją importuojamų prekių muitinę vertę, labiausiai tiesiogiai priklauso nuo jų pareigūnų kompetencijos ir tinkamo jų veiklos organizavimo.

Autoriaus vertinimu, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog būtent PREMI duomenų bazės naudojimas tradiciškai kelia tam tikrų praktinių problemų Lietuvoje. Pavyzdžiui, plačiai keliamas klausimas ar visais atvejais turėtų būti atsižvelgiama į importuotų prekių deklarautos sandorio vertės neatitikimą tam tikromis lyginamosioms vertėmis (kainoms), pavyzdžiui, nacionalinėje PREMI duomenų bazėje įregistruotoms vertėms) kaip į pakankamą ir tinkamą teisinį pagrindą nepripažinti deklaruočių prekių muitinės vertės, apskaičiuotos sandorio vertės metodu^{1869?}. Būtent dėl šios priežasties susiklosčiusi praktika taikant PREMI duomenų bazės informaciją prekių muitinei vertei apskaičiuoti buvo ne kartą kritikuojama teisės doktrinoje, nurodant, kad deklarauta mažą ar didelę prekių sandorio vertę turėtų būti laikoma tik vienu iš komercinės apgavystės, muitinės apgaulės ar mokesčių vengimo požymių, todėl tokiais atvejais iš muitinės turėtų būti reikalaujama išsamiau patikrinti importuotas prekes, tai yra atlikti papildomą arba detalesnę tyrimą (patikrinimą), siekiant nustatyti galimus pažeidimus¹⁸⁷⁰. Be to, tenka pastebėti, jog, kaip jau buvo autoriaus minėta šiame darbe, remiantis pagrindinėmis ES muitų teisės nuostatomis ir TT praktika¹⁸⁷¹, vien tik aplinkybių, dėl kurių muitinės pareigūnams kyla abejonių deklarautos muitinės vertės teisingumu, egzistavimas neturėtų būti vertinamas kaip tinkamas teisinis pagrindas, pats savaime suteikiantis teisę netaikyti sandorio vertės metodo prekių

---

duomenų bazėje kaupiami duomenys magnetinėse laikmenose apie ne mažiau kaip per tris mėnesius importuotų prekių, klasifikuojamų KN subpozicijoje, žymimoje aštuonių arba dešimties ženklų prekės kodu, sandorius.

1867 Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, op.cit., 118-119.

1868 Gintarė Giriūnienė ir kt., *supra* note, 1124: 68.

1869 Pastebėtina, jog mokestinių ginčų praktikoje ilgą laiką buvo pripažįstama, jog tuo atveju, kai importuotų prekių sandorio vertė žymiai skiriasi nuo PREMI duomenų bazėje užfiksuotų verčių, muitinė turi pakankamą teisinį pagrindą padaryti išvadą, jog prekių pardavimui ar jų kainoms turėjo įtakos tam tikros sąlygos ir aplinkybės kurių poveikio prekių pardavimo sandorio vertei negalima nustatyti, atitinkamai sandorio vertės metodas negali būti taikomas, o prekių muitinė vertė apskaičiuojama kitais priimtinais būdais, t. y. pagal PREMI duomenų bazės duomenis; žr. pvz. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-10-86/2005“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/46438>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. vasario 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-4-163/2005“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/68920>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gegužės 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-6-960/2006“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/61206>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2-712/2007“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/79978>.

1870 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177: 35; Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 69.

1871 Byla C-263/06, Carboni e derivati v. Ministero dell'Economia e delle Finanze and Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, *supra* note, 1113, 52 punktas.

vertės nustatymui¹⁸⁷². Tokiu atveju turėtų būti inicijuotos muitinės įstaigų ir importuotojo konsultacijos dėl vertės nustatymo, ir tik po jų, jei muitinei vis dar išlieka rimtų abejonių, turėtų būti priimtas galutinis sprendimas netaikyti sandorio vertės metodo¹⁸⁷³. Šiuo aspektu pastebėtina, jog nacionalinės Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklės, galiojusios Lietuvos Respublikoje (2004 m. redakcija), nenumatė imperatyvios pareigos vykdyti tokias konsultacijas¹⁸⁷⁴ ir konkretnės nuostatos šiuo klausimu, privalomai suteikiant asmeniui galimybes pateikti paaiškinimus dėl, pavyzdžiui, prekių muitinės vertės neatitikimo buvo įtvirtintos tik šiuo metu galiojančioje taisyklių redakcijoje¹⁸⁷⁵.

Pastebėtina, jog nurodyti klausimai buvo keliami ir analizuojamo laikotarpio ginčiuose dėl iš Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių muitinės vertės nustatymo, nors tokio pobūdžio ginčų (vertinant būtent iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos į Lietuvos Respubliką importuotų prekių kategoriją) analizuojamu sąlyginai nebuvo daug (nuo 2010 m. sausio 1 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme buvo išnagrinėtos 8 tokio pobūdžio bylos). Kita vertus, juose atsiskleidė svarbios bendrosios muitų teisės taikymo Lietuvos Respublikoje problemos (pavyzdžiui, PPO teisės tiesioginis taikymas, muitinės įstaigų diskrecijos teisės nukrypti nuo sandorio vertės metodo taikymo realizavimas, muitinės teisės remtis specialiomis duomenų bazėmis (PREMI duomenų baze) nustatant prekių muitinę vertę problematika ir pan.), kurias, nagrinėdami tiek muitinės įstaigų, tiek ir teismų praktiką kitose analogiškose bylose (t. y. bylose dėl iš kitų trečiųjų valstybių importuotų prekių apmokestinimo) tradiciškai pastebėjo ir kiti minėti autoriai: J. Radžiukynas (2003, 2005, 2008)¹⁸⁷⁶, A. Medelienė ir

---

1872 Tokios nuomonės taip pat laikomasi ir teisės doktrinoje, atkreipiant dėmesį į tai, kad turėtų būti atliktas detalesnis sandorio vertės realumo patikrinimas, įvertinta galimybė hierarchine tvarka pritaikyti kitus muitinio įvertinimo metodus (nesusijusius su lyginamųjų kainų taikymu), žr. Timothy Lyons, *supra* note, 51: 301; Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 110.

1873 Analogišką išvadą TT yra padaręs ir naujausiose tiriamo laikotarpio bylose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo, žr. bylą C-291/15, EURO 2004. Hungary Kft. v Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, *supra* note, 1097, 35 punktus.

1874 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 1B-431 patvirtintos Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklės“, *supra* note, 1862 (žr. Taisyklių 39 punktą ir VI skyrių, atkreiptinas dėmesys, jog prekių muitinės vertės nustatymas pagal PREMI duomenų bazės duomenis atitiko Bendrijos muitinės kodekso 31 straipsnio nuostatas („kitus muitinio įvertinimo metodus“), nors tokiais atvejais prašyti paaiškinimų iš importuotojo ar vykdyti su juo konsultacijas nebuvo nurodyta).

1875 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. 1B-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, *supra* note 1863 (žr. įsakymu patvirtintos Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių redakcijos 34 punktą).

1876 Juozas Radžiukynas, „Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste“, *supra* note, 175; Juozas Radžiukynas, „Kai kurios importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo problemos“, *supra* note, 175; Juozas Radžiukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32.

A. Paulauskas (2008)¹⁸⁷⁷, M. Baronaitė (2010)¹⁸⁷⁸, G. Giriūnienė ir kt. (2016)¹⁸⁷⁹, taip pat šios disertacijos autorius (2015, 2016)¹⁸⁸⁰. Labai panašias problemas galima identifikuoti ir nagrinėjant konkrečias mokestinių bylas dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo Lietuvoje, pavyzdžiui, klausimai dėl PPO teisės tiesioginio taikymo šiose bylose ir sandorio vertės metodo taikymo pirmenybės buvo nagrinėjami Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinėse bylose Nr. A-575-1340/2010¹⁸⁸¹ (dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų rūbų ir kai kurių kitų plataus vartojimo prekių rūšių) ir Nr. A-442-709/2013¹⁸⁸² (dėl iš Eurazijos muitų sąjungos, į kurią įeina ir Rusijos Federacija, importuotų chemijos pramonės produktų¹⁸⁸³), klausimai dėl prekių muitinės vertės nustatymo remiantis PREMI duomenų bazėje esančiomis palyginamosiomis prekių kainomis sąlygų – administracinėse bylose Nr. A-442-287/2010¹⁸⁸⁴, Nr. A-442-284/2010¹⁸⁸⁵, Nr. A-214-261/2016¹⁸⁸⁶ (dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių) bei bylose Nr. A-261-1356/2011¹⁸⁸⁷ ir Nr. A-261-360/2012¹⁸⁸⁸ (dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių)¹⁸⁸⁹.

1877 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177.

1878 Monika Baronaitė, *supra* note, 32.

1879 Gintarė Giriūnienė ir kt., *supra* note, 1124.

1880 Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 898; Gediminas Valantiejus, „Legal Aspects of the Implementation of the European Union’s Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice“, *supra* note, 905; Gediminas Valantiejus, „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an international trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“, *supra* note, 59.

1881 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-1340/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/176842>.

1882 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr.A-442-709/2013“, *supra* note, 1100.

1883 Šioje 2013 m. išnagrinėtoje byloje buvo sprendžiamas ginčas dėl iš Baltarusijos Respublikos importuotų chemijos pramonės produktų (techninės sieros rūgšties) apmokestinimo muitais; kadangi Baltarusijos Respublika nuo 2010 m. sausio 1 d. yra Eurazijos muitų sąjungos, apimančios ir Rusijos Federaciją, narė, nurodoma byla, atsižvelgiant į jos reikšmę teismų praktikos dėl PPO susitarimų taikymo formavimui, aptariama kitų tiriamų bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo muitais kontekste, taip pat žr. Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 898: 91-92.

1884 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-287/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/154665>.

1885 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-284/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/155113>.

1886 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-214-261/2016“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1232935>.

1887 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gegužės 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1356/2011“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/204781>.

1888 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-360/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/370328>.

1889 Būtina pažymėti, jog labai panašaus pobūdžio ginčai dėl sandorio vertės metodo taikymo išimčių

Autoriaus jau buvo minėta, jog tokia teisinė praktika, kai nacionalinės mokesčius administruojančios institucijos (muitinės įstaigos) ir toliau pripažino labai plačias PREMI duomenų bazės panaudojimo importuotų prekių muitinei vertei apskaičiuoti galimybes ir plačiai aiškino bei taikė sandorio vertės metodo išimtis, iš esmės buvo aprobuota ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje (ypač laikotarpiu nuo 2005 iki 2013 m.). Pavyzdžiui, lyginamuoju aspektu apžvelgiant ir kitus ginčus (ne vien tik susijusius su iš Rusijos Federacijos bei Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių kategorija) galima pastebėti, jog palaikydamas bendrąją muitinės įstaigų poziciją, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas net buvo išaiškinęs jog „nei nacionalinės teisės, nei Europos Sąjungos teisės aktai neužtikrina importuotojui teisėtų lūkesčių, jog nustatant importuojamų prekių vertę visuomet bus taikomas sandorio vertės metodas“¹⁸⁹⁰. Be to, atskirose bylose Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat laikėsi ir nuostatos, kad jei pats mokesčių mokėtojas deklaravo muitinę vertę pagal konkrečius alternatyvius muitinės įvertinimo metodus, muitinės vertės apskaičiavimas negali būti pakeistas (vertė vėliau nebegali būti apskaičiuojama naudojant jam palankesnę sandorio vertės metodą ar kitą alternatyvų Bendrijos muitinės kodekse numatytą metodą)¹⁸⁹¹. Analogiškai ir analizuojamai bylų kategorijai priskirtinuose mokestiniuose ginčiuose buvo laikomasi panašios pozicijos, t. y. kad esant importuotojo deklaruotos ir PREMI duomenų bazėje užfiksuotos prekių kainos neatitikimų, mokesčių administratorius turi teisę netaikyti sandorio vertės metodo prekių muitinei vertei apskaičiuoti¹⁸⁹² ir, priešingai, gali ją apskaičiuoti pagal kitus „duomenis, kuriuos galima gauti Bendrijoje, nagrinėjamu atveju - PREMI duomenų bazėje“¹⁸⁹³. Šiose bylose taip pat buvo pripažinta ir tai, kad neatitikimų tarp deklaruotos importuotų prekių sandorio kainos ir PREMI duomenų bazės egzistavimas suponuoja prekių muitinės vertės įrodinėjimo pareigų perkėlimą importuotojui, t. y. jis turi pagrįsti šį neatitikimą (pateikti „naujus įrodymus“¹⁸⁹⁴, „pagrįsti“¹⁸⁹⁵, „pateikti objektyvius paaiškinimus bei įrodymus“¹⁸⁹⁶)

aiškinimo ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu (iki 2010 m. sausio 1 d.) Lietuvos Respublikoje kilo ir mokestinių ginčų bylose dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių, tai patvirtina analizuojamų problemų universalų pobūdį, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.5, 1 ir 2 punktuose nurodytas bylas.

1890 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. liepos 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-871/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/167872>.

1891 Žr. pavyzdžiui „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1603/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/183321>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-250/2011“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/192513>.

1892 Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-575-1340/2010 teismo argumentuojama, jog „Kinijos muitinės išreikštos abejonės dėl dokumentų autentiškumo, vertinant kartu su abejotina prekių verte, sudaro pagrindą išvadai dėl negalimumo taikyti sandorio vertės metodą muitinei vertei“; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-1340/2010“, *supra* note, 1885.

1893 *Ibid.*

1894 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-360/2012“, *supra* note, 1892.

1895 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-287/2010“, *supra* note, 1888; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-284/2010“, *supra* note, 1889.

1896 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-1340/2010“, *supra* note, 1885.

priešingu atveju, muitinė vertė perskaičiuojama pagal PREMI duomenų bazėje esančias kainas. Autoriaus vertinimu, akivaizdi problema čia slypi tame, jog nurodytoje nacionalinių mokesčius ginčus nagrinėjančių institucijų praktikoje nebuvo paminėta mokesčių administratoriaus pareiga vykdyti konsultacijas su importuotoju, ir tiriama ar jis šią pareigą tinkamai įgyvendino. Taip pat nebuvo vertinama ar nustačius PREMI duomenų bazėje esančių kainų ir deklaruotų importuotų prekių kainų skirtumus muitinė atliko papildomą vertės realumo tikrinimą, įvertino galimybes nustatyti vertę ne sandorio vertės metodu, bet kitais, alternatyviais vertinimo metodais (tapačių ir panašių prekių sandorio vertės, sumavimo, dedukciniu metodu ir pan.), taikomais hierarchine tvarka¹⁸⁹⁷.

Kita vertus, nors aptartos pakankamai griežtos nacionalinės praktikos dėl prekių muitinės vertės įrodinėjimo taikymas gali būti grindžiamas būtinybe kovoti su importo mokesčių vengimu mažinant importuotų prekių vertę (ypač atsižvelgiant į šios problemos mastą Lietuvoje), jos egzistavimas kelia ir papildomų klausimų dėl šios praktikos atitikties ES teisės nuostatomis. Autoriaus vertinimu, šiuo aspektu itin svarbu pabrėžti tai, jog TT praktikoje teigiama, kad pagrindiniu (pirminiu) muitinio įvertinimo metodu visuomet turėtų išlikti sandorio vertės metodas¹⁸⁹⁸. Atitinkamai, pastebėtina, jog būtent TT praktika (rėmimasis jo pateikiamais išaiškinimais) nulėmė ir esminį egzistavusios nacionalinės praktikos pasikeitimą 2013 m., kai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas suformulavo savo naujus išaiškinimus dėl sandorio vertės nustatymo metodo išimčių taikymo nustatant prekių muitinę vertę¹⁸⁹⁹. Analizuojamai bylų grupei priskirtinoje byloje Nr. A-442-709/2013¹⁹⁰⁰, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija atmetė Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos poziciją dėl būtinybės (privalomumo) remtis PREMI duomenų baze mokesčiniame ginče, kilusiame dėl importuotų prekių (techninės sieros rūgšties) muitinės vertės, jos nustatymo metodų ir ją nustatant galimų (leistinų) naudoti duomenų tinkamumo.

Atkreiptinas dėmesys, jog tarp kitų argumentų, Lietuvos vyriausiasis administracinis pažymėjo, kad reikšmingas skirtumas tarp deklaruotos importuojamų prekių vertės ir panašių ar tapačių prekių, kurios yra įtrauktos į specialią duomenų bazę (PREMI duomenų bazę), lyginamosios vertė, neturėtų būti laikomas veiksniumi, kuris turėjo įtakos prekių pardavimui ar jų kainai tuo metu galiojusio Bendrijos muitinės kodekso prasme. Teismas išaiškino, jog tokio skirtumo egzistavimas yra tik pagrindas diskusijoms dėl tam tikrų aplinkybių, kurios neleidžia taikyti sandorio vertės metodo, egzistavimo¹⁹⁰¹. Nagrinėjant šios bylos reikšmę nacionalinei teisei sistemai (ypač kovojant su muitinės apgaule, mažinant importuotų prekių muitinę vertę), autoriaus vertinimu, turėtume atkreipti dėmesį į tai,

1897 Pažymėtina, jog, kaip jau buvo minėta šiame darbe, teisės doktrinoje laikomasi nuomonės, kad prekių muitinis įvertinimas „kitais muitinei priimtinais būdais“, pavyzdžiui, pagal lyginamąsias prekių rinkos kainas yra galima tik kaip paskutinė galima alternatyva, išbandžius galimybes pasinaudoti visais kitais Sąjungos (Bendrijos) muitinės kodekse išvardintais muitinio įvertinimo metodais, žr. bylą C-116/12, Ioannis Christodoulou ir kt. v. Elliniko Dimosio, *supra* note, 435, 43 punktas; bylą C-46/16, Valsts ieņēmumu dienests v "LS Customs Services", SIA, *supra* note, 1114; 43, 47 punktai.

1898 Žr. bylą C-354/09, Gaston Schul BV v. Staatssecretaris van Financiën, *supra* note, 1103.

1899 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr.A-442-709/2013“, *supra* note, 1100.

1900 *Ibid.*

1901 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr.A-442-709/2013“, *supra* note, 1100.

kad pradėta formuoti nauja teismų praktika lėmė ir atitinkamų nacionalinių teisės normų pasikeitimus (Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklėse). Jose buvo atsisakyta ankstesnių nuostatų, leidusių automatiškai atimesti deklaruotą prekių muitinę vertę, nustatytą sandorio vertės metodu, vien dėl to, kad ji neatitiko PREMI duomenų bazėje esančių duomenų¹⁹⁰², ir įtrauktos papildomos nuostatos, bent jau formaliai leidžiančios importuotojams pirmiausia konsultuotis su muitinės įstaigomis dėl prekių muitinės vertės nustatymo (prieš joms priimant sprendimą dėl muitinės vertės perskaičiavimo)¹⁹⁰³. Kita vertus, pastebėtina, jog ši teisinio reguliavimo ir teisės taikymo praktikos problema negali būti laikoma visiškai išspręsta, kadangi kai kuriuose vėliau išnagrinėtuose ginčiuose (neapsiribojant vien tik analizuojamų valstybių kategorija) buvo toliau vadovaujama si anksčiau (iki 2013 m.) suformuota praktika. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-214-261/2016, nors importuotojas nurodė, kad PREMI duomenų bazė buvo naudojama netinkamai ir joje esantys duomenys neatitiko ginčo situacijos, apeliacinis teismas šių aplinkybių išsamiai neanalizavo ir tik formaliai nurodė, jog mokestinį ginčą nagrinėjusios institucijos ir pati nacionalinė muitinė turėjo teisę naudotis ir remtis PREMI sistemoje sukauptais duomenimis prekių muitinio vertinimo tikslu¹⁹⁰⁴.

Atsižvelgiant į tai ir įvertinus teises problemas, susijusias su PREMI duomenų bazės naudojimu nustatant importuotų prekių muitinę vertę, autoriaus nuomone, būtina patikslinti ir papildyti kai kurias galiojančių Importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo taisyklių nuostatas¹⁹⁰⁵. Pavyzdžiui, Taisyklės būtų tikslinga papildyti bendrąja nuostata (pavyzdžiui, įtvirtinant ją 15 punkto 3 dalyje), jog nesant atitinkamo importuotojo prašymo ar raštiško sutikimo, prekių muitinė vertė alternatyviais (antriniais) prekių muitinio įvertinimo metodu (pagal SMK 74 straipsnio 3 dalies nuostatas, t. y. remiantis duome-

1902 Pavyzdžiui, aptariamų taisyklių 2004 m. redakcijos 36 punkte (V skyrius „Prekių muitinės vertės tikrinimas po muitinio įforminimo“), buvo numatyta, jog atlikus dokumentinį tikrinimą, teritorinės muitinės viršininkas arba jo pavaduotojas priima atitinkamą sprendimą: [...] 36.3. prekių muitinę vertę nustatyti vadovaujantis Bendrijos muitinės kodekso 30 arba 31 straipsnių nuostatomis (t. y. ne sandorio vertės metodu (apibrėžtu Bendrijos muitinės kodekso 29 str., o kitais metodais ir muitinei priimtinais būdais – *aut. p.*“). Atkreiptinas dėmesys, jog komentuojama nuostata ir kitos Taisyklių nuostatos (pavyzdžiui, 32, 39 p.) nenumatė prievolės muitinei visais atvejais konsultuotis su importuotoju, kai muitinė vertė nustatoma kitais muitinei priimtinais būdais (priemonėmis) pagal Bendrijos muitinės kodekso 31 str. („paskutinio šanso“ metodas); žr. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 1B-431 patvirtintos Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklės“, *supra* note, 1862.

1903 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. 1B-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, *supra* note, 1863.

1904 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-214-261/2016“, *supra* note, 1890. Pabrėžtina, kad šios nutarties motyvuojamoje dalyje apeliacinės instancijos teismas argumentavo, jog „pirmosios instancijos teismas pagrįstai pripažino, kad muitinė tinkamai taikė teisės aktus ginčo santykiams bei teisingai apskaičiavo mokesčius bei su jais susijusias sumas. Tokią išvadą teismas priėmė, įvertinęs įrodymų visumą taip pat ir naudodamasis muitinės prekių muitinio įvertinimo informacinėje sistemoje (PREMI DB) sukauptais duomenimis“.

1905 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. 1B-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, *supra* note, 1863.

nimis, kuriuos galima gauti Sąjungos muitų teritorijoje) gali būti nustatyta tik įgaliotam muitinės pareigūnui raštu pateikus asmeniui pasiūlymą konsultuotis dėl muitinės vertės nustatymo ir pasiūlyme paprašius jo Taisyklių 34 punkte nustatyta tvarka bei terminais pateikti paaiškinimus dėl deklaruotos muitinės vertės teisingumo (tikslumo) bei nustatytu terminu negavus iš asmens atitinkamo atsakymo arba pripažinus, jog, įvertinus asmens pateiktus paaiškinimus, muitinei ir toliau išlieka pagrįstų abejonių dėl deklaruojamos muitinės vertės teisingumo ar tikslumo¹⁹⁰⁶. Taip pat, autoriaus vertinimu, Taisyklių 15 punkto 3 dalį būtina papildyti ir nauja pastraipa, nustatant, kad „muitinei priėmus sprendimą importuojamų prekių muitinę vertę nustatyti vadovaujantis SMK 74 straipsnio 3 dalimi ir SMK įgyvendinimo akto 144 straipsniu, t. y. remiantis duomenimis, kuriuos galima gauti Sąjungos muitų teritorijoje, šiame sprendime privalo būti išdėstomos priežastys ir aplinkybės dėl kurių egzistavimo prekių muitinės vertės nėra įmanoma nustatyti taikant Taisyklių 9 ir 10 punktuose nurodytus muitinio įvertinimo metodus“. Tokios naujos nuostatos leistų labiau subalansuoti santykį tarp muitinei ir importuotojui tenkančios įrodinėjimo naštos nustatant prekių muitinę vertę, įpareigotų muitinės įstaigas pagrįsti būtinybę prekių vertę nustatyti remiantis kitais muitinei prieinamais duomenimis (pagal SMK 74 str. 3 d.) ir, kilus mokestiniam ginčui, leistų šį ginčą nagrinėjančioms institucijoms objektyviau įvertinti ar muitinė tinkamai įvertino galimybę hierarchine tvarka pritaikyti kitus antrinius muitinio įvertinimo metodus¹⁹⁰⁷. Komentuojamose Taisyklėse taip pat būtina apibrėžti (detalizuoti) PMO priimtų „švelniosios teisės“ (*soft-law*) aktų, t.y. aiškinamųjų dokumentų ir rekomendacijų, statusą ir jų teisinį privalomumą nacionalinėms muitinės įstaigoms, sprendžiančioms konkrečius apmokestinimo klausimus, t. y. apibrėžti, kokių mastu šie teisės aktai turėtų būti taikomos muitinio įvertinimo ir kovos su muitinės apgaulė mažinant prekių muitinę vertę srityse. Šiuo aspektu, siūloma papildyti Taisyklių 8 punkto 2 dalį ir jame apibrėžiant jog „nustatant prekių muitinę vertę atsižvelgiama į TT sprendimus, Europos Komisijos paaiškinimus ir rekomendacijas, Pasaulio prekybos organizacijos Muitinio įvertinimo komiteto sprendimus, aiškinamąsias pastabas, Pasaulio muitinių organizacijos Muitinio įvertinimo techninio komiteto nurodymus, išvadas, paaiškinimus, patariamąsias nuomones, komentarus ir atliktų studijų medžiagą, taip pat kitą su prekių muitinės vertės ar atskirų jos elementų nustatymu susijusią metodinę medžiagą, tiek, kiek jie neprieštarauja šių Taisyklių 8 punkte nurodytiems Europos Sąjungos teisės aktams (išskirta ir siūloma papildomai įterpti autoriaus – aut. p.)“.

Svarbu pažymėti ir tai, jog detali analizuojamoje administracinėje byloje Nr. A-442-709/2013 priimto sprendimo analizė leidžia konstatuoti ir tai, kad, spręsdamas ginčą dėl prekių muitinės vertės apskaičiavimo, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pripažino galimybę nacionaliniame lygmenyje PPO susitarimus taikyti tiesiogiai, t. y. remiantis monistine tarptautinės ir nacionalinės teisės sąveikos koncepcija. Pavyzdžiui, Lietuvos

1906 Toks reglamentavimas atitiktų ir TT poziciją, kurios jis laikėsi tiriamoms kategorijoms priskirtose bylose. C-263/06, *Carboni e derivati Srl v Ministero dell'Economia e delle Finanze and Riunione Adriatica di Sicurtà SpA*, *supra* note, 1113, 64 punktas; C-291/15, *EURO 2004 Hungary Kft. v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága*, *supra* note, 1097, žr. 35 punktą.

1907 Atkreiptinas dėmesys, jog būtinybė nacionalinėje teisėje reglamentuoti muitinių pareigos motyvuoti sprendimus dėl prekių vertės nustatymo įgyvendinimo tvarkos elementus seka ir iš TT praktikos nagrinėjamos kategorijos bylose, žr. bylą C-46/16, *Valsts ieņēmumu dienests v. "LS Customs Services"*, *SIA*, *supra* note, 1114; 46-47 punktai.

vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2013 m. kovo 5 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-442-709/2013¹⁹⁰⁸, konstatavo, kad ES Tarybos „sprendimu 94/800/EB patvirtintos sutartys (t. y. PPO susitarimai, *inter alia* susitarimas dėl prekių muitinės vertės, – *aut. p.*) yra sudėtinė Sąjungos teisės sistemos dalis“, o „atsižvelgdama į tai, toliau spręsdama kilusį ginčą iš esmės, [...] teisėjų kolegija vadovaujasi anksčiau nurodytais teisės aktais“ (žr. sprendimo VI (motyvuojamosios) dalies 7-8 pastraipas). Tačiau, autoriaus vertinimu, šie Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išsakyti argumentai iš esmės neatitinka tų PPO teisės taikymo taisyklių, kurių savo jurisprudencijoje laikosi Sąjungos teismai. Pavyzdžiui, TT yra neigiamai įvertinęs PPO susitarimų pagrindu atliekamos vidaus teisės aktų teisėtumo kontrolės galimybę ES valstybių narių lygmeniu¹⁹⁰⁹. TT leido tiesiogiai remtis šiais susitarimais tik kai Sąjungos teisės aktuose pateikiama aiški nuoroda į PPO teisę arba kai remiantis tam tikromis PPO susitarimų nuostatomis Sąjungos teisės aktais yra įgyvendinami ES priiinti konkretūs įsipareigojimai¹⁹¹⁰. Be to, autoriaus nuomone, remiantis TT praktika, tokią galimybę galima išžvelgti ir tais specifiniais atvejais, kai nustatoma, jog konkrečiose teisinio reguliavimo srityse pati ES dar nėra priėmusi jokių teisės aktų¹⁹¹¹ ar kai tokie teisės aktai yra priimti, bet jų taikymo sfera nėra aiškiai nustatyta¹⁹¹². Kita vertus, panašia argumentacija kaip ir nurodytoje administracinėje byloje Nr. A-442-709/2013 nacionaliniuose teismuose Lietuvoje buvo vadovaujama ir kitose mokestinių ginčų bylose, sprendžiant klausimus dėl prekių muitinio įvertinimo (įskaitant ir analizuojamų kategorijų bylas dėl iš Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių). Pavyzdžiui, jau minėtoje administracinėje byloje Nr. A-575-1340/2010¹⁹¹³, taip pat kitose bylose, įskaitant ir bylas, kurios buvo išnagrinėtos iki tiriamojo laikotarpio pradžios¹⁹¹⁴, akcentuojant Lietuvos Respublikos narystės PPO faktą ir su tuo susijusią pareigą taikyti PPO teisę, buvo konstatuota, jog mokesčių mokėtojams tenka pareiga patiemis įrodyti prekių vertės dydį tais atvejais, kai muitinės įstaigoms kykla abejonių dėl importuotų prekių muitinės vertės apskaičiavimo pagrįstumo. Tačiau

1908 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-709/2013“, *supra* note, 1100.

1909 Pieter J. Kuipjer and Marco Bronckers, "WTO Law in the European Court of Justice," *Common Market Law Review* 42 (2005): 1342; Mitsuo Matsushita et al., *The World Trade Organization: Law, Practice and Policy* (Oxford: Oxford University Press, 2015), 40.

1910 Byla 70/87, Fediol v. Commission, 1989 E.C.R. 1781, 22 punktas; 69/89, Nakajima All Precision Co. Ltd v. Council of the European Communities, *supra* note, 1253, 30-32 punktai; ; C-401/12 P – C-403/12 P, Taryba ir kt. v. Vereniging Milieudefensie ir Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht, *supra* note, 1253; 56 punktas.

1911 Byla C-431/05, Merck Genéricos - Produtos Farmacêuticos Ldª v Merck & Co. Inc. and Merck Sharp & Dohme Ldª., 2007 E.C.R. I-07001, 34 punktas.

1912 Byla C-280/93, Germany v. Council, 1994 E.C.R. I-4973, 110-111 punktai; byla C-263/06, Carboni e derivati Srl v. Ministero dell'Economia e delle Finanze and Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, *supra* note, 1113.

1913 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-1340/2010“, *supra* note, 1885.

1914 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-140/2008“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/84093>; taip pat žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-144/2011“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/187753>.

būtina pažymėti tai, jog tokia nuostata ES priimtuose muitų teisės aktuose apskritai nėra tiesiogiai ar imperatyviai nustatyta¹⁹¹⁵ ir gali būti kildinama tik iš PPO teisės normų¹⁹¹⁶. Papildomai pastebėtina, jog sprendamas muitinio įvertinimo klausimus Lietuvos vyriausiasis teismas analizuojamos kategorijos bylose taikė ir Pasaulio Muitinių Organizacijos (PMO) priimtus „švelniosios teisės“ (angl. *soft law*) aktus, t. y. rekomendacinio pobūdžio išaiškinimus (gaires), nors, pavyzdžiui, TT praktikoje (bylose dėl prekių muitinės vertės nustatymo), jais paprastai nėra remiamasi (net ir tais atvejais, kai į juos referuoja ginčo šalys ar proceso dalyviai), prioritetą teikiant ES priimtų muitų teisės aktų normoms¹⁹¹⁷.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, konstatuotina, jog nacionalinių teismų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) Lietuvos Respublikoje formuojama praktika dėl PPO susitarimų ir kitų tarptautinės muitų teisės šaltinių taikymo iš esmės remiasi monistine tarptautinės ir nacionalinės teisės sąveikos koncepcija. Tokios koncepcijos laikosi ir atskiros užsienio valstybės (ne ES narės), įskaitant ir kai kurias tiriamas trečiąsias BRICS regiono valstybes, *inter alia*, Indijos Respubliką¹⁹¹⁸, kuriose leidžiama minėtus teisės šaltinius tiesiogiai taikyti nacionaliniuose teismuose sprendžiant ginčus, kylančius dėl su tarptautine prekyba susijusių teisinių santykių¹⁹¹⁹. Tenka pastebėti, jog ir nacionalinė teisės doktrinoje (Lietuvos Respublikoje), vadovaujantis formaliu Mokesčių administravimo įstatymo 5 straipsnyje įtvirtintu tarptautinių sutarčių viršenybės principo aiškinimu, laikomasi panašaus požiūrio. Pavyzdžiui, A. Medelienė sieja šio principo taikymą tik su ta aplinkybe ar taikytina tarptautinė sutartis yra išgaliojusi, t. y. vien šis požymis nulemia tai, kokiame teisės akte įtvirtintas apmokestinimą reglamentuojančias nuostatas būtina taikyti mokesciniame ginče¹⁹²⁰. Panašios pozicijos laikosi ir kai kurie kiti nacionalinės teisės doktrinos atstovai, pavyzdžiui, R. Klišauskas, E. Puzinskaitė, nagrinėję tarptautinių sutarčių reikšmę apmokestinimui¹⁹²¹. Tačiau dalis autorių, pavyzdžiui, prof. L. Jakulevičienė, pažymi, jog nepaisant tarptautinių sutarčių tiesioginio taikymo prezumpcijos (grindžiamos sisteminiu įvairių nacionalinės teisės nuostatų, įskaitant Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas, aiškinimu), ne visos tarptautinės sutartys gali būti tiesiogiai taikomos nacionalinėje

1915 Žr. Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177: 39-40.

1916 Žr. „Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis: Sutarties dėl Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos 1994 VII straipsnio įgyvendinimo nutarimai. Nutarimas dėl atvejų, kai muitinės tarnybos turi pagrindo abejoti deklaruojamos vertės teisingumu ar tikslumu“, *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).

1917 Žr. bylą C-354/09, Gaston Schul BV v. Staatssecretaris van Financiën, *supra* note, 1103; 16, 25-40 punktai. Pabrėžtina, jog šioje byloje priimtame sprendime prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikęs ES valstybės narės (Olandijos) teismas rėmėsi PMO rekomendacijomis dėl prekių muitinės vertės nustatymo, tačiau TT bylą išsprendė taikydamas tik ES priimtų muitų teisės aktų (Bendrijos muitinės kodekso) normas.

1918 Žr. šiuo klausimu disertacijos priede Nr. 2 pateikiamą lentelę.

1919 Ji Hyun Sohn, „The Relationship Between WTO Law and National Law“, *Korea University Law Review* 2, 138 (2007): 163; Liu Han-Wei, „Sui Generis in the WTO: Taiwan's WTO Membership and Its Trade Law Regime“, *Journal of International Commercial Law and Technology* 4, 4 (2009): 261; Saud Aldawsari, "Private Enforcement of TRIPS by Applying the EU Law Principles of Direct Effect and State Liability," *Richmond Journal of Global Law & Business* 13(2) (2014): 419.

1920 Aistė Medelienė, *supra* note, 179: 325.

1921 Egidija Puzinskaitė ir Romanas Klišauskas, *supra* note, 179: 21.

teisineje sistemoje, atsižvelgiant į objektyvius jų ypatumus bei skirtingą turinį¹⁹²². Autoriaus nuomone, būtent ši pozicija labiau atitinka tiek aukščiau minėtą TT praktiką, tiek ir susiformavusį ES muitų teisės sąveikos su PPO teise modelį, kurio turėtų laikytis ir ES valstybės narės¹⁹²³. Įvertinus šią aplinkybę, nacionalinių teismų praktika formuojama mokestinių ginčų dėl muitų bylose, kuriose keliami klausimai, susiję su PPO teisės nuostatų taikymu, privalo būti keičiama bei tikslinama. Derinant nacionalinių teismų praktiką su TT praktika, būtina atsižvelgti į tai, jog, remiantis Sąjungos teismų praktiką, PPO teisės normos nepasižymi tiesioginio taikymo savybėmis ir jomis, kvestionuojant ginčijamus sprendimus, nacionaliniuose teismuose gali būti remiamasi tik tais atvejais, kai pagrindžiamas išimtinių, specialaus pobūdžio teisinių situacijų egzistavimas. Autoriaus manymu, šią problemą, susijusią su bendros nacionalinių ir Sąjungos teismų jurisprudencinės sistemos formavimusi bei darniu funkcionavimu¹⁹²⁴, galėtų padėti spręsti ir glaudesnis bei efektyvesnis nacionalinių teismų bei TT bendradarbiavimas. Tuo tikslu turėtų būti užtikrinamas ir aktyvesnis nacionalinių teismų naudojimas galimybe kreiptis į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, pavyzdžiui, ES ir PPO teisės kolizijų atvejais prašant išaiškinti kokios normos turėtų būti taikomos ginčo santykiams¹⁹²⁵.

4.3. Specifiniai ES muitų teisės ir su ja susijusio nacionalinio teisinio reguliavimo taikymo aspektai Lietuvos Respublikoje

4.3.1. Mokestinių ginčų dėl muitų taikymo tarptautinei prekybai su Kinijos Liaudies Respublika teisinė analizė ir nacionalinio teisinio reguliavimo bei praktikos ypatumai prekių kilmės, prekybos apsaugos muitų taikymo bei atskirų muitinės procedūrų reglamentavimo srityse

Pastebėtina, jog reikšmingą dalį visų Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nagrinėtų mokestinių ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių **sudarė ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo**¹⁹²⁶. Tokių ginčų (bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių grupėje) fiksuota beveik trečdalis, t.y. 32 proc. arba tiek pat kiek ir ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių tarifinio klasifikavimo

1922 Lyra Jakulevičienė, *supra* note, 451: 401-402.

1923 Į aplinkybę, jog ES valstybių narių nacionaliniai teismai turėtų vadovautis praktika, kuria remiantis draudžiamas tiesioginis PPO teisės taikymas, yra tiesiogiai atkreipęs dėmesį ir TT, žr. bylą C-307/99, GT Fruchthandelsgesellschaft GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-St. Annen, *supra* note, 453.

1924 Akcentuotina, jog ES teisės doktrinoje šiuo klausimu laikomasi nuomonės, jog būtent TT (o ne nacionaliniams teismams) yra priskirtina kompetencija išaiškinti, kokiais atvejais galėtų būti tiesiogiai taikoma PPO teisė, pavyzdžiui, tuo atveju, jei atitinkamoje srityje nėra nustatyta aktualaus taikytino ES teisinio reguliavimo, žr. šiuo klausimu plačiau Jan Willem van Rossem, *supra* note, 1258: 73. Autoriaus pasiūlymai dėl galimybių tobulinti teisinį reguliavimą (Administracinių bylų teisenos įstatymo normas) ir nacionalinių teismų bendradarbiavimą su TT šioje srityje, nustatant konkretesnius įpareigojimus kreiptis į TT su prašymu dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, pateikiami disertacijos priede Nr. 17, žr. 3.1.1 rekomendaciją.

1925 Šios bendro pobūdžio problemos egzistavimą nacionalinių teismų praktikos lygmeniu pabrėžia ir kiti autoriai, žr. pvz. Egidijus Jarašiūnas, *supra* note, 1434: 68, 74.

1926 Tematinės analizės subtema 3.2, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

ir kur kas daugiau nei ginčų dėl prekių vertės (nors, kaip jau buvo minėta, šiuose ginčiuose kilo sudėtingos teisės taikymo problemos, jie būtų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių grupėje sudarė tik 16 proc. analizuojamų mokesčių ginčų (žr. disertacijos priedą Nr. 14). Taigi, galima konstatuoti, jog viena iš pagrindinių teisinių problemų tarptautinės prekybos su Kinijos Liaudies Respublika reglamentavime nacionaliniu lygiu yra būtent prekių muitinės kilmės taisyklių taikymas. Kartu akcentuotina, jog tarptautinėje prekyboje su Rusijos Federacija šios problemos nebuvo tokios aktualios ir nesukėlė tiek daug ginčų, kadangi nuo 2010 m. sausio 1 d. buvo užfiksuota tik dvi tokio pobūdžio bylos, nagrinėtos Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme (žr. priedą Nr. 14), iš kurių tik vienoje – administracinėje byloje Nr. eA-304-143/2017 – teismas tiesiogiai pasisakė dėl prekių kilmės taisyklių aiškinimo¹⁹²⁷. Kaip jau buvo minėta (žr. 4.1 poskyrį), šią tendenciją iš esmės lemia objektyvios priežastys, susijusios su prekių tiekimo logistinės grandinės pobūdžiu (prekių iš Kinijos Liaudies Respublikos transportavimas vyksta per trečiąsias valstybes) ir tuo, kad būtent iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamoms prekėms dažniausiai (iš visų trijų analizuojamų valstybių grupės) yra taikomos prekybos apsaugos priemonės (antidempingo muitai), kurių importuotojai siekia išvengti įrodinėdami kitą, preferencinę ar konvencinę prekių kilmę. Kaip patvirtina disertacijos priedas Nr. 14, daugelis Lietuvos Respublikoje nagrinėtų šios kategorijos bylų ir buvo susijusios su antidempingo muitų taikymo pagrįstumu ir teisėtumu, kurių importuotojai ginčijo įrodinėdami, kad importuojamoms prekėms turėtų būti priskirta ne Kinijos Liaudies Respublikos, o kitų trečiųjų valstybių, kurių prekėms netaikomi antidempingo muitai, kilmė.

Be to, reikia pažymėti ir tai, kad kaip pažymima mokslinėje literatūroje (pavyzdžiui, kaip nurodo D. Povilauskienė (2006)¹⁹²⁸), praktiniu požiūriu viena iš dažniausiai pasitaikančių muitų teisės aktų pažeidimų rūšių (po Lietuvos Respublikos integracijos į ES) yra atvejai, kai verslo subjektai, kurie importuoja prekes, pateikia muitinės įstaigoms suklastotus prekių kilmės sertifikatus, patvirtinančius preferencinę (lengvatinę) prekių kilmę, taip siekdami išvengti didesnių muitų mokėjimo. Be to, ir besiformuojanti mokesčių administruojančių institucijų (muitinės) ir mokesčius Lietuvos Respublikoje nagrinėjančių institucijų praktika, nustatant prekių muitinę kilmę (*inter alia* būtent ir prekėms iš tiriamų valstybių grupės, visų pirma, Kinijos Liaudies Respublikos), pastaruoju metu (po 2014 m.) kelia vis daugiau praktinių¹⁹²⁹ ir teorinių diskusijų¹⁹³⁰. Pažymėtina, jog pagrindinė problema, kuri nacionaliniu lygiu kilo ginčiuose dėl prekių kilmės nustatymo buvo susijusi su prekių kilmės įrodinėjimo pareigos paskirstymu tarp importuotojo ir mokesčių administratoriaus, nes šis klausimas nėra detaliau reglamentuotas nei ES muitų teisės aktuose, nei nacionaliniuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos mokesčių adminis-

1927 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-304-143/2017“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1423657>.

1928 Žr. pvz. Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 65.

1929 Žr. pvz. Jonas Sakalauskas, „Prekės kilmė: ginčo atveju įrodinėjimo prievolė ne visuomet tenka importuotojui“, *Muitų teisė praktikams* 18 (2014): 11-12.

1930 Žr. Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 898: 93-95; Gediminas Valantiejus, „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an international trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“, *supra* note, 59: 116-118.

travimo įstatyme (67 str.), yra numatytos tik bendrosios įrodinėjimo taisyklės, taikomos visų mokesčių administravimo atvejais, neišskiriant specifinių apmokestinimo sričių ar institutų¹⁹³¹. Pastebėtina, jog prekių kilmės įrodinėjimo bei tinkamo nustatymo klausimas iš esmės yra vertinamas kaip bendroji ES muitų teisės taikymo problema¹⁹³², ji taip pat iškilo ir TT nagrinėtose bylose dėl iš tiriamų valstybių (Rusijos, Federacijos, Kinijos Liaudies Respublikos) importuotų prekių apmokestinimo muitais¹⁹³³. Atkreiptinas dėmesys, jog dar prieš įsigaliojant Sąjungos muitinės kodeksui, kurio 61 straipsnio 1 dalyje¹⁹³⁴ (lyginant, pavyzdžiui, su anksčiau galiojusio Bendrijos muitinės kodekso 26 straipsnio 2 dalimi¹⁹³⁵) yra labiau detalizuojama kaip turėtų būti sprendžiamas klausimas dėl prekių kilmės įrodinėjimo¹⁹³⁶, TT taip pat pradėjo formuoti praktiką, pagal kurią bendroji prekių muitinės kilmės įrodinėjimo našta priskiriama importuotojui. Pavyzdžiui, ši principinė nuostata buvo pabrėžta TT sprendimo, priimto byloje Nr. C-386/08 (*Brita*), 56 – 57 punktuose¹⁹³⁷, kuriuose Teismas pabrėžė, kad mokesčių mokėtoju (importuotoju) siekiant pasinaudoti lengvatine (preferencine) prekių kilme bei ją nurodyti muitinės deklaracijose privaloma “turėti kompetentingos eksportuojančios valstybės išduotą galiojančią kilmės įrodymą” ir šis reikalavimas negali būti laikomas vien tik “paprastu formalumu”¹⁹³⁸. Tokia pačia praktika tiriamu aktualiu laikotarpiu (po 2010 m.) taip pat buvo vadovaujama ir tais atvejais, kai kilo ginčai dėl antidempingo muitų taikymo prekėms, importuotoms iš Kinijos Liaudies Respublikos, pavyzdžiui, byloje C-416/15¹⁹³⁹. Šioje byloje priimtame sprendime TT pastebėjo, kad muitinė gali reikalauti “papildomų įrodymų”, siekdama nustatyti, jog importuotojo deklaruota prekių muitinė vertė, yra teisinga ir kad importuotos prekės nėra antidempingo muitų objektu¹⁹⁴⁰.

Kita vertus, autorius vertinimu, analizuojant dėl prekių muitinės kilmės nustatymo Lietuvos Respublikoje susiklosčiusią praktiką tiriamu aktualiu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.), galime pastebėti, kad net ir po to, kai nuo 2016 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Sąjungos muitinės kodeksas (pakeitęs prekių muitinės kilmės įrodinėjimo reglamentavimą), mokesčius ginčus nagrinėjančios institucijos vadovavosi teisiniais precedентаis, pagal kuriuos bendroji importuotojui tenkanti pareiga įrodyti importuotų prekių muitinę

1931 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

1932 Žr. disertacijos priedus Nr. 9-11.

1933 Žr. disertacijos priedus Nr. 9-11.

1934 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1935 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112.

1936 Pabrėžtina, jog Sąjungos ir Bendrijos muitinės kodekso nuostatų lyginamoji analizė pagrindžia, jog Sąjungos muitinės kodekse, kur kas plačiau nei Bendrijos muitinės kodekse, pagrindinė įrodinėjimo našta perkeliama importuotojui, Gediminas Valantiejus, „Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania“, *supra* note, 1078: 132.

1937 Žr. pvz. bylą C-386/08, Firma Brita GmbH v Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *supra* note, 458.

1938 Žr. taip pat bylą C-438/11, Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *supra* note, 1060; 17 punktas.

1939 Byla C-416/15, Selenia România v. Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice (DGRFP) București, *supra* note, 1095.

1940 *Ibid.*, 36 punktas.

kilmę nebuvo (nėra) pripažįstama. Pavyzdžiui, detaliai nagrinėjant mokestinis ginčus dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo galima pastebėti, kad susiklosčiusioje teismų praktikoje yra skiriami bent keli prekių muitinės kilmės įrodinėjimo atvejai, kuomet pareiga įrodyti prekių kilmę yra paskirstoma skirtingai – vienais atvejais reikalaujama, jog prekių muitinę kilmę turėtų įrodyti mokesčių administratorius (muitinės įstaigos), kitais atvejais laikomasi nuostatos, kad ją turėtų įrodyti pats mokesčių mokėtojas (importuotojas), žr., pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. A-377-556/2016 47-48 ir 49-50 punktus¹⁹⁴¹. Analizuojamo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimo motyvuojamosios dalies 48 punkte nacionalinis teismas iš esmės sutiko su tuo, kad pareiga pagrįsti teisės pasinaudoti lengvatiniu (preferenciniu) muitų tarifu egzistavimą bei kartu įrodyti lengvatinę (preferencinę) prekių kilmę tenka mokesčių mokėtojui (importuotojui), o ne mokesčių administratoriui (muitinei)¹⁹⁴². Kitose aktualiu laikotarpiu priimtuose sprendimuose Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat laikėsi analogiškos nuostatos ir šiuo klausimu vadovavosi TT praktika byloje C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung*¹⁹⁴³, bei pabrėžė, jog rizika dėl neteisingo prekių kilmės nustatymo (ir su tuo susijusių teisinių pasekmių, tokių kaip paskirtos sankcijos (baudos)) iš esmės tenka importuotojui, kadangi valstybė negali būti laikoma atsakinga dėl iš atitinkamo sandorio kilusių ūkio subjekto materialinių praradimų¹⁹⁴⁴. Autoriaus nuomone, tokia nacionalinio teismo argumentacija iš esmės atitinka minėtą TT praktiką ir SMK 61 straipsnio nuostatas. Kita vertus, jau minėtame 2016 m. rugsėjo 5 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-377-556/2016 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pateikė ir kitokio pobūdžio išaiškinimus, nurodydamas, kad tais atvejais, kai importuotoms prekėms yra taikomi antidempingo muitai, pareiga įrodyti prekių kilmę, visų pirma, tenka mokesčių administratoriui¹⁹⁴⁵. Analogiškos nuostatos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi ir kai kuriose ankstesnėse (žr. administracines bylas Nr. A-261-146/2014 ir Nr. A-

1941 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-377-556/2016“, *supra* note, 1385.

1942 *Ibid.* Pabrėžtina, jog cituojamo sprendimo 48 punkte Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, jog „kai minėtus sertifikatus (t.y. prekių kilmės sertifikatus – *aut. p.*) išdavusios valstybės kompetentingų institucijų atlikto paskesnio jų patikrinimo rezultatai neleidžia patvirtinti prekių kilmės, pareiga įrodyti, jog joms yra taikoma atitinkama muitų tarifų lengvatų sistema, tenka muitinės skolininkui (nagrinėjamu atveju – pareiškėjui), o ne mokesčių administratoriui“.

1943 C-438/11, *Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1060.

1944 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje A-81-261/2015“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/999311>; žr. šio teismo procesinio sprendimo motyvuojamosios dalies 7 pastraipą.

1945 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-377-556/2016“, *op. cit.*; šio sprendimo 49-50 punktuose nurodoma, jog „nagrinėjamu atveju taip pat kyla klausimas dėl ginčo prekių pripažinimo Kinijos Liaudies Respublikos kilmės, kurioms taikomas 2009 m. sausio 26 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 91/2009, kuriuo tam tikroms importuojamoms Kinijos Liaudies Respublikos kilmės geležinėms arba plieninėms tvirtinimo detalėms nustatomas galutinis antidempingo muistas [...] tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė šioje byloje, jei būtų prielaidos nepripažinti prekių Tailando Karalystės kilmės, pareiga įrodyti, kad šių prekių kilmė yra Kinijos Liaudies Respublika, tektų pirmiausiai mokesčių administratoriui (Mokesčių administravimo įstatymo 67 str. 1 d.)“.

261-144/2014¹⁹⁴⁶) ar net vėlesnėse analizuojamo laikotarpio bylose, susijusiose *inter alia* su prekių importu iš Kinijos Liaudies Respublikos (pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-352-556/2017¹⁹⁴⁷).

Būtina pastebėti, jog nei aptartoje administracinėje byloje Nr. A-377-556/2017¹⁹⁴⁸, nei kitose minėtose bylose Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas iš esmės neišdėstė jokių detalesnių argumentų, pagrindžiančių šio precedento (dėl importuojamų prekių muitinės kilmės įrodinėjimo pareigos priskyrimo mokesčių administratoriui antidempingo muitų taikymo atvejais) teisinę prigimtį ES muitų teisės kontekste. Autoriaus nuomone, kitais panašiais atvejais, kai importuotų prekių apdorojimas ar perdirbimas vyko kitose valstybėse (t. y. ne toje valstybėje, kurioje prekės buvo pagamintos prieš jas importuojant į ES muitų teritoriją¹⁹⁴⁹), TT¹⁹⁵⁰ buvo atkreipęs dėmesį į būtinybę užkirsti kelią piknaudžiavimui prekių muitinės kilmės taisyklėmis ir su jomis susijusiomis lengvatomis¹⁹⁵¹. Pastaruoju atveju (dar byloje C-26/88, *Brother International*) buvo pabrėžta, kad siekiant nustatyti tikrąją prekių kilmę įrodinėjimo našta turėtų tekti būtent atitinkamam prekės gamintojui (arba importuotojui): jis turėtų pateikti įrodymus, pagrindžiančius, kodėl (ekonominiu požiūriu) prekių perdirbimo ar apdorojimo operacijos buvo perkeltos į kitas valstybes ir nurodyti tai sąlygojusias priežastis, paaiškinančias šių operacijų būtinumą komerciniu požiūriu (originaliame sprendimo tekste anglų kalba ši taisyklė apibendrintai suformuluota taip: „the trader concerned must prove that there were reasonable grounds [...] for carrying out the assembly operations in the country from which the goods were exported“)¹⁹⁵². Autoriaus vertinimu, nagrinėjamu atveju iš esmės kyla probleminis klausimas ar formuojama nacionalinių teismų praktika šioje srityje apskritai atitinka TT poziciją.

1946 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-146/2014“, *supra* note, 626, ir „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-144/2014“, *supra* note, 626.

1947 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-352-556/2017“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1448043>. Pavyzdžiui, šioje nutartyje (žr. motyvuojamosios dalies 11 pastraipą), tiesiogiai konstatuojama, kad „tikrinam atveju atsakovas keičia ginčo prekių kilmę į valstybės (Kinijos Liaudies Respublikos), kurios prekėms yra taikomas minėtas galutinio antidempingo muitas, dėl to [...] būtent atsakovui tenka pareiga pagrįsti jo nurodomų prekių kilmę“.

1948 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-352-556/2017“, *supra* note, 1951.

1949 Su tokiomis teisinėmis situacijomis buvo susidurta ir jau minėtose administracinėse bylose Nr. A-261-146/2014 bei A-261-144/2014, kuriose į Lietuvos Respubliką importuoti silicio produktai, pagaminti Kinijos Liaudies Respublikoje, buvo papildomai perdirbami (apdorojami) trečiojoje šalyje (savarankiškoje muitų teritorijoje) - Taivanyje (Kinijos Taipėjuje), žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-146/2014“, *supra* note, 626, ir „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-144/2014“, *supra* note, 626.

1950 Žr. bylą C-26/88, *Brother International GmbH v. Hauptzollamt Gießen*, *supra* note, 1055.

1951 Šiuo metu analogiškos taisyklės yra imperatyviai įtvirtintos ir ES muitų teisės aktuose, t.y. Komisijos Reglamento Nr. 2015/2446 33 straipsnyje, žr. „Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) 2015/2446, 2015 m. liepos 28 d., kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos“, *supra* note, 1051.

1952 Byla C-26/88, *Brother International GmbH v. Hauptzollamt Gießen*, *supra* note, 1055, 28-29 punktai.

Pavyzdžiui, jau minėtose administracinėse bylose Nr. A-261-146/2014 ir A-261-144/2014 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nurodė, kad „muitinė taikydama antidempingo mokesčių, turėjo pareigą įrodyti prekės kilmės šali⁶ remdamasi Bendrijos muitinės kodekso 25 straipsnio nuostatomis, įpareigojančiomis nustatyti ar „vienintelis kurio nors perdirbimo arba apdorojimo proceso tikslas buvo apeiti nuostatas, taikomas Bendrijoje konkrečių šalių prekėms“¹⁹⁵³. Kita vertus, atkreiptinas dėmesys, jog ES teisės doktrinoje, remiantis jau minėtoje byloje C-26/88, *Brother International*, pateiktais išaiškinimais yra laikomasi nuomonės, kad Bendrijos muitinės kodekso 25 straipsnio¹⁹⁵⁴ pagrindinis tikslas buvo kiek galima labiau apriboti importuotojų piktnaudžiavimą prekių kilme¹⁹⁵⁵ bei kad būtent pats importuotojas turėtų įrodinėti prekių perdirbimo ar apdorojimo operacijų perkėlimo pagrįstumą (būtinumą)¹⁹⁵⁶. Pastebėtina, jog nacionalinių teismų pozicija, kad importuotų prekių, kurioms taikomi antidempingo muitai, kilmę privalo įrodinėti (nustatinėti) vien tik pačios muitinės įstaigos¹⁹⁵⁷ prieštarauja ir TT praktikai, formuojamai byloje dėl antidempingo muitų taikymo (*inter alia* ir byloje dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo)¹⁹⁵⁸. Be to, ji gali būti kritikuojama ir tuo aspektu, kad visos įrodinėjimo naštos perkėlimas muitinei sukelia objektyvių sunkumų ir praktiniu požiūriu yra sunkiai įgyvendinamas, kadangi muitinė privalo nustatyti bei vertinti ir gamintojo (importuotojo) atliktų ūkinių operacijų (gaminant ar perdirbant importuotas prekes) tikslus, jų atitiktį pasirinktai verslo strategijai ir pan. aplinkybės¹⁹⁵⁹. Akivaizdu, kad tokių aplinkybių egzistavimą ar tam tikrų ūkinių operacijų tikslingumą geriausiai gali pagrįsti

---

1953 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-146/2014“, *supra* note, 626, ir „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-144/2014“, *supra* note, 626.

1954 Bendrijos muitinės kodekso 25 straipsnis numatė, kad „jeigu nustatoma arba jeigu išaiškinti faktai patvirtina prielaidą, kad vienintelis kurio nors perdirbimo arba apdorojimo proceso tikslas buvo apeiti nuostatas, taikomas Bendrijoje konkrečių šalių prekėms, toks perdirbimo arba apdorojimo procesas jokiais aplinkybėmis nelaikomas suteikiančiu taip pagamintoms prekėms šalies, kurioje jis yra atliktas, prekių kilmę“; „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *supra* note, 112. Pastebėtina, jog šiuo metu identiško pobūdžio nuostatos yra įtvirtintos Komisijos Reglamento Nr. 2015/2446 33 straipsnyje.

1955 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 245.

1956 Catherine Barnard, *supra* note, 101: 208-209.

1957 Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartyse administracinėse bylose Nr. A-261-146/2014 ir Nr. A-261-144/2014 teismas konstatavo, kad pareiškėjas privalo pagrįsti tik jam naudingų ūkinių operacijų ir mokesčių lengvatų egzistavimą, „kurias pareiga įrodinėti tenka asmeniui, siekiančiam lengvatos, o antidempingo mokesčio pagrįstumą privalo įrodyti muitinė“, žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-146/2014“, *supra* note, 626, ir „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-144/2014“, *supra* note, 626.

1958 Žr. TT bylą C-416/15, *Selena România v. Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice (DGRFP) București*, *supra* note, 1095, taip pat žr. sujungtas bylas C-247/15 P, C-253/15 P ir C-259/15 P, *Maxcom Ltd v. Chin Haur Indonesia, PT*, *supra* note, 1095, 93-95 punktus; sujungtas bylas C-248/15 P, C-254/15 P ir C-260/15 P, *Maxcom Ltd v. City Cycle Industries*, *supra* note, 903, 91 punktą.

1959 Žr. pvz. Gediminas Valantiejus, „Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania“, *supra* note, 1078: 132.

bei objektyvias galimybes jas įrodyti turi tik pats importuotojas, o ne muitinės įstaigos (kas buvo pažymėta ir TT sprendime byloje C-26/88¹⁹⁶⁰).

Kartu pastebėtina ir tai, jog ši Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika dėl importuotų prekių, kurioms taikomi antidempingo muitai, įrodinėjimo naštos perkėlimo muitinei taip pat neišlieka visiškai nuosekli. Pavyzdžiui, dalyje naujausių analizuojamai ginčų kategorijai priskirtinų bylų, išnagrinėtų 2016 m., pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. eA-1671-575/2016¹⁹⁶¹, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nukrypo nuo šios praktikos ir nurodė, kad net tuo atveju, kai prekėms yra taikomi antidempingo muitai, mokesčių mokėtojas privalo pagrįsti, kodėl apskaičiuotos mokesčių (muitų) sumos yra neteisingos, t. y. pateikti įrodymus pagrindžiančius tikslią importuotų antidempingo muitais apmokestinamų prekių muitinę kilmę. Nors tokia teismo išvada iš esmės prieštarauja jau aptartose administracinėse bylose Nr. A-261-146/2014, A-261-144/2014 ir A-377-556/2016 pateiktiems išaiškinimams, ją teismas pagrindė nacionalinės teisės normomis, t. y. Mokesčių administravimo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies nuostatomis, kuriose nurodoma, kad mokesčių mokėtojas turi pagrįsti, kodėl apskaičiuotos mokesčių sumos yra neteisingos¹⁹⁶². Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima konstatuoti, kad šiuo metu nacionalinėje teismų praktikoje vienodų prekių kilmės įrodinėjimo naštos paskirstymo kriterijų kol kas nėra laikomasi.

Analizuojant tiriamai kategorijai priskirtinas mokestinių ginčų bylas dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių muitinės kilmės nustatymo bei, lyginamuju aspektu, ir kitas panašus pobūdžio Lietuvos Respublikoje nagrinėtas mokestinių ginčų bylas dėl prekių kilmės, gali būti išskiriamos ir kitos probleminės ES muitų teisės taikymo sritys. Viena iš išskirtinių ypatybių, apibūdinančių nacionalinę praktiką, susijusią su prekių muitinės kilmės nustatymu, yra formalus požiūris į prekių muitinės kilmės nustatymą, t. y. formalių kriterijų taikymas įrodinėjant prekių kilmę (teikiant pirmybę formaliai kilmę suteikiančių ūkinių operacijų išraiškai)¹⁹⁶³. Pavyzdžiui, iš karto po Lietuvos Respublikos įstojimo į ES (2004 m.) nacionalinės mokestinius ginčus nagrinėjančios institucijos tradiciškai susiejo prekių muitinės kilmės įrodinėjimą su formalių specialiųjų dokumentų (kilmės sertifikatų), kuriuos išduoda eksportuojančios šalies valdžios įstaigos, egzistavimu ir laikėsi nuomonės, kad tokių dokumentų nepateikimas užkerta importuotojui kelia pagrįsti lengvatinę (preferencinę) prekių kilmę bei taikyti apmokestinimo muitais

1960 Byla C-26/88, Brother International GmbH v. Hauptzollamt Gießen, *supra* note, 1055, 28-29 punktai.

1961 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1671-575/2016“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/1179138>.

1962 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1671-575/2016“, *supra* note, 1965. Šio sprendimo motyvuojamojoje dalyje (8-9 pastraipose) buvo konstatuota, kad „Pareiškėjas mokestinio ginčo metu nepateikė įrodymų, paneigiančių muitinės padarytą išvadą, jog ginčo prekės yra Kinijos Liaudies Respublikos kilmės [...] Teismas taip pat atmets apelianto argumentus, kad teismas pažeidė įrodinėjimo instituto pareigos naštos paskirstymą visą įrodinėjimo našta perkeliant ant pareiškėjo – mokesčių mokėtojas, sutinkamai su Mokesčių administravimo įstatymo 67 straipsnio 2 dalimi privalo pagrįsti, kodėl mokesčių mokėtojui apskaičiuotos mokesčio ir su juo susijusias sumos yra neteisingos“.

1963 Žr. pvz. Gediminas Valantiejus, „Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania“, *supra* note, 1078: 128-129.

lengvatas, susijusias su šio statuso pripažinimu¹⁹⁶⁴. Analogiškos nuostatos, jog galimybę pasinaudoti preferencinės prekių kilmės teikiama is privalumais, lemia konkretus juridinis faktas - oficialių valstybės institucijų išduotų kilmės sertifikatų pateikimas - buvo laikomasi ir vėlesnėje praktikoje, formuotoje mokestinių ginčų bylose, įskaitant ir bylas dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių kilmės nustatymo¹⁹⁶⁵. Be to, panašia nuostata buvo vadovautasi ir analizuojamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) išnagrinėtose mokestinių ginčų bylose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo, pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. sausio 10 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-442-220/2011¹⁹⁶⁶. Šioje byloje, atsižvelgdamas į tai, jog oficialūs prekių kilmės dokumentai buvo prieštaringi bei kilo abejonių dėl jų autentiškumo, pareiškėjas (importuotojas) siekė pagrįsti tikslią prekių muitinę kilmę, remdamasis muitinės deklaracijomis, apskaitos dokumentais, sutartimis, konosamentais ir kitais sandorių bei ūkinių operacijų įforminimo dokumentais. Tačiau šiuo klausimu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad importuojančios šalies valstybės (Kinijos Liaudies Respublikos) institucijoms ginčijant ir paneigus „tiesioginių prekių kilmės įrodymų“, t. y. prekių kilmės sertifikatų, kuriais turėtų būti vadovaujama is nustatant kilmę, tikrumą, „pareiškėjo nurodomi minėti papildomi dokumentai negalėtų būti pripažinti pakankamais prekių kilmės įrodymais“¹⁹⁶⁷. Taigi, galime pastebėti, jog, visų pirma, šioje analizuojamoje byloje buvo eksplicitiškai pripažinta, kad tiesioginiais prekių kilmės įrodymais yra laikomi tik oficialūs valstybės institucijų išduoti prekių kilmės sertifikatai, ir, antra, kad jie gali būti kvestionuojami tik remiantis kitais oficialių valstybės institucijų išduotais dokumentais (kaip tinkamais įrodymais). Tuo tarpu dėl visų kitų netiesioginių (papildomų) prekių muitinės kilmės įrodymų (sandorių ir ūkinių operacijų dokumentų) tinkamumo buvo konstatuota, kad jų „sudarymo tikslas iš esmės yra atspindėti sandorių sudarymo, ūkinių operacijų vykdymo, prekių judėjimo faktus, tačiau ne išreikšti prekių kilmę“¹⁹⁶⁸. Panašios nuomonės Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi vėliau išnagrinėtose mokestinių ginčų bylose, pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. EA-1671-575/2016 ir administracinėje byloje Nr. eA-304-143/2017 (joje buvo nagrinėjamas klausimas dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių (trašų) muitinės kilmės) iš esmės pritarė nuostatai, kad prekių kilmė gali būti patvirtinta, visų pirma, remiantis valstybės ar kitų viešosios valdžios institucijų išduotais dokumentais bei kilmės sertifikatais¹⁹⁶⁹. Nurodytoje byloje Nr. EA¹⁶⁷¹⁻

1964 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-17-887/2007“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/81586>.

1965 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-10-1657/2005“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/56868>; taip pat žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-10-703/2006“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/56950>; taip pat žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.5, 3 punktą.

1966 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-220/2011“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/188536>.

1967 *Ibid.*, žr. nutarties motyvuojamosios dalies 7 pastraipą.

1968 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-220/2011“, *supra* note, 1966.

1969 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 26 d. sprendimas admi-

575/2016, kurioje kilo ginčas dėl to ar pareiškėjo importuotos prekės (įvairios tvirtinimo detalės) yra ne Tailando Karalystės ir Taivano (Kinijos Taipėjaus), o Kinijos Liaudies Respublikos kilmės, teismas, kaip ir mokesčių administratorius (muitinė), nustatydamas ginčo prekių kilmę rėmėsi tik ES institucijų (Europos kovos su sukčiavimu tarnybos - OLAF) ataskaitomis ir Tailando Karalystės valdžios institucijų išduotais suvestiniais dokumentais bei nesutiko su pareiškėjo argumentais, jog šiuo atveju papildomai turėjo būti tiriami ir kiti dokumentiniai įrodymai¹⁹⁷⁰. Kitoje minėtoje byloje, susijusioje jau su prekių importu iš Rusijos Federacijos, teismas atmetė pareiškėjo argumentus dėl galimybės taikyti jam preferencinį (lengvatinį) muitų tarifą vien dėl tos priežasties, kad jis laiku nepateikė formalaus įrodymo – „prekių partijos kilmės sertifikato“¹⁹⁷¹.

Apibendrinant šią aptartą teismų praktiką dėl prekių kilmės įrodinėjimo, pažymėtina, kad šiuo atveju iš esmės gali būti keliamas probleminis klausimas, ar tokia nacionalinė praktika nėra pernelyg griežta, o keliami reikalavimai dėl įrodymų tinkamumo nėra pernelyg ribojantys. Ši problema yra susijusi su tuo, jog, remiantis formuojama nacionaline teismų praktika, iš galimų prekių kilmės įrodymų sąrašo iš esmės pašalinami antriniai ir išvestiniai (netiesioginiai) prekių kilmės dokumentai (su ginčo prekių importu susijusi verslo sandorių ir ūkinių operacijų dokumentacija). Pažymėtina, jog TT pozicija šiuo klausimu yra ne tokia kategoriška. Akivaizdu, kad joje iš esmės nuosekliai laikomasi nuostatos, jog preferencinę prekių kilmę, visų pirma, įrodo eksportuojančios valstybės valdžios institucijų išduoti prekių kilmės dokumentai (sertifikatai) bei kita šios valstybės institucijų teisėtomis priemonėmis surinkta ir pateikta informacija¹⁹⁷², taip pat jai pagrįsti (jei kyla abejonių dėl eksportuojančios valstybės pateiktos informacijos) gali būti remiamasi ES kompetentingų institucijų, pavyzdžiui, Kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) surinkta informacija¹⁹⁷³. Kita vertus, dar 1993 m. teismas byloje C-12/92, *Criminal proceedings against Edmond Huygen and others*, išaiškino, kad tais atvejais, kai eksportuojančios šalies valdžios institucijos negali patvirtinti toje valstybėje jų išduoto prekių muitinės kilmės sertifikato autentiškumo ir fakto, kad šiame dokumente pateikta informacija yra teisinga, importuojanti šalis nebūtinai yra saistoma tokio neigiamo atsakymo ir gali leisti importuotojui pateikti bet kokią kitą lengvatinės prekių kilmės įrodymą, taip pat kitus papildomus įrodymus, kurių pakanka pagrįsti importuotojo teisę deklaruoti preferencinę prekių kilmę ir pasinaudoti muitų nuolaidomis pagal atitinkamą preferencinį prekybos susitarimą¹⁹⁷⁴. Vėliau šia nuostata iš esmės buvo remiamasi ir kitose TT bylose, pavyzdžiui, byloje

---

nistracinėje byloje Nr. eA-1671-575/2016“, *supra* note, 1965; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-304-143/2017“, *supra* note, 1931.

1970 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1671-575/2016“, *supra* note, 1965; žr. sprendimo III dalies 2 pastraipą bei IV (motyvuojamosios) dalies 8 pastraipą.

1971 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-304-143/2017“, *supra* note, 1931.

1972 Byla C-442/08, Komisija v. Vokietija, *supra* note, 415, 72-73 punktai; byla C-386/08, Brita v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *supra* note, 458, 62 punktas; sujungtos bylos C-23/04-C-25/04, Sfakianakis v. Elliniko Dimosio, *supra* note, 417, 23 punktas.

1973 Žr. pvz. bylą C-409/10, Afasia Knits Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, *supra* note, 1061, 36 punktas.

1974 Byla C-12/92, *Criminal proceedings against Edmond Huygen and others*, *supra* note, 1075, 26-28 punktai.

C-293/04, *Beemsterboer Coldstore Services*¹⁹⁷⁵, ji pripažįstama ir teisės doktrinoje¹⁹⁷⁶, taip pat tiriamo laikotarpio TT sprendimuose byloje C-416/15, *Selena România* (joje akcentuojama bendro pobūdžio muitinės teisė „reikalauti, kad būtų pateiktas *bet kuris papildomas įrodymas* (išskirta autoriaus – *aut. p.*)“¹⁹⁷⁷ ir C-21/13, *Simon, Evers & Co* (joje taip pat pabrėžiama Sąjungos institucijų teisė „remtis *netiesioginiais įrodymais* (išskirta autoriaus – *aut. p.*)“¹⁹⁷⁸ tiriant prekių kilmę suteikiančias operacijas atitinkamoje trečiojoje valstybėje¹⁹⁷⁸. Tokiu būdu akivaizdu, kad ir mokesčių administratoriui (muitinei), ir mokesčių mokėtojams reikšminga Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo suformuota nuosekli praktika, jog sandorių ir ūkinių operacijų dokumentai neišreiškia (nepatvirtina) prekių kilmės ateityje turėtų būti koreguojama, bent jau specifinėse teisinėse situacijose pripažįstant ir galimybę šiais papildomais įrodymais. Autoriaus vertinimu, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog ES muitų teisės aktai nurodyto klausimo išsamiai nereglamentuoja bei nedetalizuoja atliekamų bendros prekių kilmės patikrinimų tvarkos (neįtvirtina bendrų konkrečių nuostatų visais lengvatinės prekių kilmės nustatymo atvejais¹⁹⁷⁹, išskyrus tuos atvejus, kai importuotoms prekėms taikytina bendrųjų preferencijų (lengvatų) sistema¹⁹⁸⁰). Todėl ši problema galėtų būti sprendžiama papildant taip pat ir nacionalinį teisinį reguliavimą bei sudarant galimybes pateikti ir įvertinti tokius įrodymus jau nacionalinės muitinės atliekamų patikrinimų metu. Atsižvelgiant į tai, tikslinga papildyti aukščiau minėtų Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklių, patvirtintų Muitinės departamento prie Finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. 1B-925 22 punkta¹⁹⁸¹ nauja pastraipa, ją išdėstant taip: „Atliekamo vėlesnio

1975 Byla C-293/04, *Beemsterboer Coldstore Services BV v. Inspecteur der Belastingdienst - Douanedistrict Arnhem*, *supra* note, 1062. Pažymėtina, jog šioje byloje priimto sprendimo 42 punkte yra atkreipiamas dėmesys į tai, kad eksportuotojas, siekdamas pagrįsti prekių kilmės sertifikatų autentiškumą, privalėjo išsaugoti ir pateikti „dokumentinius įrodymus“, „įrodančius atitinkamų prekių kilmę“.

1976 Timothy Lyons, *supra* note, 51: 438.

1977 Byla C-416/15, *Selena România v. Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice (DGRFP) București*, *supra* note, 1095; 36 punktas.

1978 Byla C-21/13, *Simon, Evers & Co. GmbH prieš Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, *supra* note, 1077, 56 punktas.

1979 Šiuo klausimu, pavyzdžiui, SMK 61 straipsnio 3 dalyje įtvirtina nuostatą, jog „muitinė gali, kilus pagrįstoms abejonėms, reikalauti *bet kokių papildomų įrodymų* (išskirta autoriaus – *aut. p.*)“ patvirtinančių prekių kilmę; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1980 Vadovaujantis Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 2015/2447 106 straipsnio 1 ir 3 dalimis, „kai muitinei kyla abejonių dėl produktų kilmės statuso, ji gali paprašyti, kad deklarantas per nurodytą pagrįstą laikotarpį pateiktų visus turimus įrodymus, kuriais remiantis būtų galima patikrinti deklaracijoje pateiktos prekių kilmės nuorodos tikslumą“, tokiu atveju importuotojui išleisti produktus leidžiama laikantis būtinų atsargumo priemonių; žr. „2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 2015/2447, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr.952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, nuostatų įgyvendinimo taisyklės“, *supra* note, 1122.

1981 Šiuo metu jis suformuluotas taip: „tais atvejais, kai pateiktuose lengvatinės kilmės dokumentuose nurodyti su prekėmis susiję duomenys nesutampa su kituose kartu su muitinės deklaracija pateiktuose dokumentuose nurodytais duomenimis, duomenys yra neišsamūs arba kelia pagrįstą abejonių dėl galimybės taikyti lengvatinį maito tarifą [...] atitinkamas lengvatinės kilmės dokumentas nustatytą tvarka siunčiamas vėlesniam kilmės tikrinimui“, žr. „Muitinės departamento prie Lietuvos

kilmės tikrinimo metu deklarantas privalo pagrįsti sąlygų taikyti lengvatinį muito tarifo egzistavimą. Muitinė, nustatydamą ar prekėms gali būti taikomas lengvatinis muitų tarifas, vadovaujantis SMK įgyvendinimo akto 9 straipsnio nuostatomis suteikia deklarantui galimybę pareikšti savo nuomonę ir pateikti jo turimus papildomus įrodymus, pagrindžiančius prekių kilmės dokumentų autentiškumą. Jei deklarantas tokių įrodymų nepateikia arba jo pateikti įrodymai yra pripažįstami nepakankamais, muitinė taip pat surenka ir įvertina eksportuojančios valstybės institucijų pateiktą informaciją dėl lengvatinių prekių kilmės dokumentų autentiškumo bei turi teisę šiuo klausimu kreiptis į Europos Sąjungos kompetentingas institucijas dėl papildomos prekių kilmę pagrindžiančios informacijos gavimo. Šiuo atveju galutinį sprendimą dėl lengvatinio arba kito ES muitų teisės aktais nustatyto muitų tarifo taikymo muitinė priima, remdamasi tikrinimo metu jos surinktais įrodymais bei gauta informacija, įskaitant ir ES kompetentingų institucijų pateiktą informaciją dėl prekių kilmės dokumentų autentiškumo¹⁹⁸².

Autoriaus vertinimu, tokių papildomų nuostatų įtvirtinimas nacionalinėse Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklėse leistų spręsti ir kitas su muto mokesčių administravimu nustatant prekių kilmę susijusias problemas, kylančias nacionaliniu lygiu. Kaip jau buvo minėta anksčiau, Lietuvos Respublikoje nėra susiklosčiusi vieninga praktika dėl prekių kilmės įrodinėjimo pareigos paskirstymo tarp mokesčių mokėtojo (deklaranto, importuotojo) ir muitinės, kas iš esmės sudaro prielaidas nevienodam ES bendrojo muitų tarifo taikymui nacionaliniu lygmeniu bei ES muitų teisės tinkamo įgyvendinimo požiūriu yra vertintina neigiamai¹⁹⁸³. Šiuo aspektu itin atkreiptinas dėmesys, jog skirtingi prekių kilmės įrodinėjimo standartai buvo taikomi pagrindžiant prekybos apsaugos (anti-dempingo) muitų teisėtumą bei kitų taikytinų muitų rūšių (konvencinių bei preferencinių muitų teisėtumą), nors galiojantis ES reglamentas Nr. 2016/1036 „Dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina“ neįtvirtina jokių specialių prekių kilmės nustatymo taisyklių¹⁹⁸⁴, kadangi jos yra kodifikuotos tik SMK¹⁹⁸⁵. Analizuojant naujausius teisinio reguliavimo

---

Respublikos finansų ministerijos 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. 1B-925 patvirtintas Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklės“, TAR 27106 (2016).

1982 Tokios nuostatos atitiktų jau minėtas SMK 61 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą taisyklę ir pagal analogiją Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 2015/2447 106 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 107 straipsnio 2 dalies „c“ punkte įtvirtintas nuostatas („Importuojančios valstybės narės muitinė atsisako taikyti lengvatinius muitų tarifus, kai [...] teikdama prašymą atlikti tikrinimą turėjo pagrįstą abejonių dėl pareiškimo apie prekių kilmę galiojimo arba dėl deklaranto pateiktos informacijos apie tikrąją atitinkamų produktų kilmę tikslumo“); žr. „2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 2015/2447, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr.952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, nuostatų įgyvendinimo taisyklės“, *supra* note, 1122.

1983 Žr. pvz. Gediminas Valantiejus, „Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania“, *supra* note, 1078: 132-133.

1984 Kiek tai susiję su prekių kilmės instituto reglamentavimu, reglamento Nr. 2016/1036 tekste yra įtvirtinta tik nuostata, jog „eksportuojančia valstybe paprastai laikoma produkto kilmės valstybė“ (1 str. 3 d.), šiuo atveju reglamentas jokių papildomų specifinių produkto (prekės) kilmės valstybės nustatymo kriterijų ar tvarkos neapibrėžia, žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentą (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 15.

1985 Žr. SMK 56-68 straipsnius; „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas

pokyčius nacionalinėje teisėje galima pastebėti, jog buvo imtasi ir tam tikrų priemonių siekiant spręsti šią problemą bent netiesiogiai nustatant, kad pagrindinė prekių kilmės įrodinėjimo našta vis tik turėtų tektų importuotojui (deklarantui). Pavyzdžiui, Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklėse (24 p.) 2017 m. buvo įtvirtinta nuostata, įpareigojanti importuotoją saugoti lengvatinės kilmės dokumentų originalus, o jų nesaugant numatyta galimybė muitinei priimti sprendimą atšaukti sprendimą dėl lengvatinio muitų tarifo taikymo¹⁹⁸⁶. Kita vertus, konkreti nuostata tiesiogiai įpareigojanti pirmiausiai patį importuotoją (deklarantą) pagrįsti prekių kilmę muitinės atliekamų patikrinimų metu, nustatant, jog ne vien tik pati muitinė turėtų atlikti aktyvius veiksmus prekių kilmės nustatymo (patikrinimo) srityje, bet ir importuotojas (deklarantas). Taisyklėse taip ir liko neįtvirtinta. Tai, autoriaus nuomone, patvirtina būtinybę Taisyklių 22 punktą papildyti jau nurodyta formuluote „atliekamo vėlesnio kilmės tikrinimo metu deklarantas privalo pagrįsti sąlygų taikyti lengvatinį muto tarifo egzistavimą“. Be to, tą pačią problemą siūlytina spręsti ir įtvirtinant kitą papildomą nuostatą Taisyklių 22 punkte: „šiuo atveju (t. y. atveju, kai deklarantas nepateikė papildomų įrodymų arba jo pateikti įrodymai yra nepakankami – *aut. p.*) galutinį sprendimą dėl lengvatinio arba kito ES muitų teisės aktais nustatyto muitų tarifo taikymo muitinė priima, remdamasi tikrinimo metu jos surinktais įrodymais bei gauta informacija, įskaitant ir Europos Sąjungos kompetentingų institucijų pateiktą informaciją dėl prekių kilmės dokumentų autentiškumo“. Tokios procedūrinės taisyklės galėtų padėti išvengti nepagrįsto teisinės praktikos dėl prekių kilmės nustatymo išsiskyrimo ateityje, leistų labiau subalansuoti įrodinėjimo pareigas tarp muitinės ir mokesčių mokėtojo, tiesiogiai įtraukiant į prekių kilmės nustatymo procesą importuotoją (deklarantą) - įtvirtinus sąlygą, kad jam neįvykdžius pareigos pateikti turimą informaciją (papildomus įrodymus), muitinė turi pakankamą teisinį pagrindą priimti sprendimą *ex officio*, remdamasi vien tik jai prieinama informacija. Autoriaus nuomone, tokie pakeitimai sukurtų tinkamas prielaidas įgyvendinti ne tik SMK (jo 61 str. „Kilmės įrodymas“) nuostatas¹⁹⁸⁷, bet ir nacionalinių įstatymų (Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 67 str.¹⁹⁸⁸) teisės normas, kur įtvirtintas įrodinėjimo naštos paskirstymo principas laikytinas vienu iš mokesčių administravimo principų į kurį turi būti atsižvelgiama nagrinėjant mokestinius ginčus¹⁹⁸⁹. Atkreiptinas dėmesys, jog ir nacionalinėje mokesčių teisės doktrinoje (aiškinant Mokesčių administravimo įstatymo 67 str. įtvirtintas teisės normas)¹⁹⁹⁰, įrodinėjimo naštos paskirstymas mokestiniuose ginčiuose paprastai yra grindžiamas prezumpcija, kad nors mokesčių administratoriui tenka pareiga pagrįsti jo atliktą mokesčių apskaičiavimą, mokesčių mokėtojas taip pat privalo pagrįsti savo poziciją (teiginius) dėl patikrinimo metu nustatytų

952/2013 (ES), kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1986 „Lietuvos Respublikos muitinės departamento direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 1B-528 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymo Nr. 1B-925 „Dėl Lengvatinio muto tarifo taikymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, *TAR* 11557 (2017).

1987 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

1988 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

1989 Aistė Medelienė, *supra* note, 179: 325.

1990 Žr. šiuo klausimu plačiau: Aistė Medelienė, „Įrodymai ir įrodinėjimas mokestiniuose ginčiuose“, *supra* note, 1815.

ar nenustatytų aplinkybių, pavyzdžiui, pateikdamas dar patikrinimo metu reikiamus su jo apmokestinimu susijusius dokumentus.

Papildomai pažymėtina, jog antidempingo muitų taikymo teisėtumas Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms analizuojamu laikotarpiu Lietuvos Respublikoje buvo ginčijamas ne tik kvestionuojant šių prekių muitinės kilmės nustatymą, bet ir kitas antidempingo muitų taikymui svarbias aplinkybes (**mokestinuose ginčiuose dėl prekybos apsaugos muitų taikymo**¹⁹⁹¹).

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A-444-2863/2011¹⁹⁹² mokesčių mokėtojas iškėlė klausimą dėl jo teisėtų lūkesčių teisinės apsaugos ir galimo teisinio tikrumo principo pažeidimo teisinėje situacijoje, kai antidempingo muitų tarifas importuojamoms prekėms buvo ženkliai padidintas (palyginus su tarifu, kuris buvo taikomas ginčo prekėms jų įsigijimo metu). Mokesčių mokėtojas argumentavo, kad jis negalėjo numatyti šių pasikeitimų ir jiems pasiruošti (nebuvo jokio pasirengimo minėtų muitų pakeitimams laikotarpio (*vacatio legis*)¹⁹⁹³). Tačiau aptariamoje byloje, vertindamas šias aplinkybes, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad tais pačiais metais (2008 m.), kai prekės buvo įsigytos Kinijos Liaudies Respublikoje, Europos Komisija jau buvo inicijavusi antidempingo tyrimą jų atžvilgiu. Šis faktas, teismo vertinimu, leido ūkio subjektams (importuotojams) įvertinti riziką, kad antidempingo muitas bus nustatytas ir įsigalios. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat pažymėjo, kad apdairus ir kruopštus mokesčių mokėtojas privalo pats įvertinti importo mokesčių pokyčių riziką ir iš anksto išanalizuoti informaciją apie taikomas tarptautinės prekybos reguliavimo tarifines priemones¹⁹⁹⁴.

Taigi galima konstatuoti, jog analizuojamoje byloje Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pripažino, kad antidempingo muitų padidinimas ir nustatymas yra laikytini teisėtais ir dėl to asmenims gali teisėtai atsirasti papildomų mokesčių prievolių, jei tik šie asmenys turėjo pagrįstą galimybę įvertinti riziką, kylančią dėl muitų tarifų dydžio pasikeitimo¹⁹⁹⁵. Tenka pastebėti, jog nepaisant atsargaus požiūrio į *vacatio legis* taisyklės

1991 Tematinės analizės subtema 3.5, žr. disertacijos priedą Nr. 1. Atkreiptinas dėmesys, jog, vadovaujantis aktualia ESTT praktika, teisė ginčyti prekybos apsaugos muitus nustatančius ES teisės aktus tiesiogiai Sąjungos teismuose suteikiama tik specialius požymius turinčiai suinteresuotų asmenų grupei („susijusiems importuotojams“), o kitiems asmenims suteikiama teisė siekti teisminės gynbos dėl jiems pritaikytų prekybos apsaugos priemonių, pirmiausia, būtent nacionaliniuose teismuose bylas C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339, 24 punktas; bylą C-533/10, *Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt.*, *supra* note, 1412, 33 punktas; bylą T-134/10, *Fédération européenne de l'industrie du sport (FESI) v. Council of the European Union*, 2014 EU:T:2014:143, 46, 57, 75-76 punktai.

1992 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-2863/2011“, *supra* note, 1432.

1993 *Vacatio legis* reiškia, kad tarp atitinkamo teisės akto priėmimo ir tinkamo jo paskelbimo iki jo įsigaliojimo ir / arba taikymo pradžios turi praeiti tam tikras laiko tarpas, žr. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimą „Dėl 2009 metų valstybės biudžeto ir su juo susijusių įstatymų priėmimo“, *Valstybės žinios* 19, 938 (2013).

1994 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-2863/2011“, *op. cit.*

1995 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-2863/2011“, *supra* note, 1432.

taikymą mokesčių teisėje¹⁹⁹⁶, nacionalinio teismo pozicija nurodytoje byloje, kuri taip pat buvo grindžiama ir TT praktika (nors ji nebuvo suformuota byloje, kuriose būtų buvusios aiškinamos ir taikomos ES muitų teisės nuostatos)¹⁹⁹⁷, vis tik yra vertinama pozityviai, kadangi ji rėmėsi ES teisėje pripažįstamo teisėtų lūkesčių principo aiškinimu¹⁹⁹⁸. Kita vertus, tenka pastebėti ir tai, jog ši klausimą dėl *vacatio legis* taisyklės taikymo prekybos apsaugos priemonių taikymo byloje nacionalinis teismas išsprendė pats, nesikreipdamas į TT, kaip ir kitose analizuotose byloje, kur, pavyzdžiui, buvo keliami klausimai dėl prekių kilmės nustatymo ir kartu antidempingo muitų taikymo (žr. disertacijos priedą Nr. 15.6, bylas Nr. A-261-146/2014, A-261-144/2014, A-444-2727/2012). Dėl šios priežasties pagrįstai kyla klausimas ar nacionalinių teismų ir TT bendradarbiavimas šios kategorijos byloje Lietuvos Respublikoje iš tiesų yra pakankamas ir neturėtų būti intensyvesnis (atsižvelgiant į klausimų pobūdį ir sudėtingumą), juolab kad į TT pirmiausia ir yra kreipiamasi prekybos apsaugos priemonių taikymo, teikiant prašymus dėl to ar galioja šias priemones nustatantys ES reglamentai¹⁹⁹⁹.

Analizuojant kitas mokesčių ginčų bylas dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo²⁰⁰⁰ (**ginčus dėl muitinės procedūrų atlikimo ir procedūrinių muitų teisės normų taikymo**²⁰⁰¹), galima pastebėti, jog kai kurių teisinių problemų specifika buvo identiška bendrosioms problemoms, identifikuotiems nagrinėjant TT bylas, pavyzdžiui, klausimas dėl deklaranto (prekybos tarpininko) statuso įregistruojant skolą muitinei²⁰⁰². Kita vertus, specifinių teisinių problemų iškiro ir sprendžiant klausimus dėl tinkamo muitinės procedūrų įforminimo²⁰⁰³, kuris lemia ne vien tik muitų bet ir kitų susijusių

1996 Mindaugas Lukas ir Aistė Medelienė, „*Vacatio legis* mokesčių teisėje“, *Teisė* 94 (2015): 146.

1997 Pavyzdžiui, analizuojamame sprendime pateikiamos nuorodos į TT bylas C-182/03, C-213/03, C-265/85, C-245/81 ir C-52/81.

1998 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, *supra* note, 181: 720-721.

1999 Ši tendencija yra itin akivaizdi nagrinėjant TT bylas dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių, kaip tokių kreipimusi pavyzdžius galima nurodyti disertacijos priede Nr. 9 išskirtas bylas. Autorius šią teisinio reguliavimo problemą siūlo spręsti tikslinant Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnio 3 dalies nuostatas, žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.1.1 rekomendaciją dėl teisės norminių aktų tobulinimo.

2000 Tokių ginčų taip pat kilo dėl muitinės procedūrų taisyklių taikymo ir skolos muitinei registravimo bei importo mokesčių apskaičiavimo, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.

2001 Tematinės analizės subtema 3.4, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

2002 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-20/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/375249>. Šioje byloje nacionalinis teismas pripažindamas muitinės tarpininką (deklarantą, t. y. asmenį tik tarpininkavusį įforminant tarptautinės prekybos operacijas tinkamu subjektu, kurio atžvilgiu gali atsirasti skola muitinei (žr. teismo sprendimo motyvuojamosios dalies 9 pastraipą) iš esmės laikėsi identiškos pozicijos kaip ir TT (analogiškose tiriamos kategorijos byloje), žr. pvz. TT bylą C-454/10, *Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen*, *supra* note, 971.

2003 Žr. pvz. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-858/2014“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/872157>. Šioje byloje buvo nagrinėjamas klausimas dėl importuotojui papildomai apskaičiuotų daugiau kaip 2 mln. EUR (8 mln. LTL) importo mokesčių (importo PVM) dėl tos priežasties, jog iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms elektronikos prekėms (televizorių dalims) buvo nepagrįstai įforminta muitinės procedūra 4200 ir Lietuvos Respublikoje nesumokėtas importo PVM mokeskis (importuotojas muitinės deklaracijoje nurodydavo, kad prekės bus tiekiamos į kitą ES valstybę

importo mokesčių apskaičiavimą. Pabrėžtina, jog, vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo nuostatomis (15 str. 2 d.)²⁰⁰⁴, Lietuvos Respublikoje muitinei, kaip mokesčių administratoriui, yra suteikta teisė administruoti ne tik muitus, bet ir importo PVM bei importo akcizų mokesčius. Šie mokesčiai, yra glaudžiai bei neatsiejamai susiję su muitais ne tik dėl tos priežasties, kad jais apmokestinamas prekių importas bei juos administruoja muitinė, bet ir dėl to, kad jie apskaičiuojami taikant ir ES muitų teisės normas. Pavyzdžiui, importo PVM apskaičiavimo atveju apmokestinamąją vertę laikoma importuotų prekių muitinė vertė (patikslinta atitinkamais dydžiais)²⁰⁰⁵, o mokesstinės prievolės atsiradimo momentas priklauso nuo atitinkamos muitinės procedūros įforminimo pagal ES muitų teisės aktus²⁰⁰⁶. Dėl šios priežasties su šia muitinės administruojamų importo mokesčių kategorija susijusi problematika taip pat svarbi ir muitų teisės taikymui bei muitų teisiniui reguliavimui ir ją būtina apžvelgti detaliau. Pirmiausiai, akcentuotina, jog, kaip patvirtina teismų praktika, tokie probleminiai klausimai iškilo bylose dėl prekių išleidimo į laisvą apyvartą tolesniam jų tiekimui į kitą ES valstybę narę procedūros (dar vadinamos „42 muitinės procedūra“)²⁰⁰⁷ įforminimo teisėtumo ir pagrįstumo. Taikant šią procedūrą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 35 straipsnio²⁰⁰⁸ bei 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos Nr. 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 138 straipsnio 1 dalies bei 143 straipsnio 1 dalies „d“ punkto straipsnių²⁰⁰⁹ nuostatomis importuojamas atleidžiamas nuo importo mokesčių (importo PVM mokėjimo) tais atvejais, kai importuotos prekės bus išgabentos parduoti į kitą Europos Sąjungos valstybę. Kaip pažymi Europos Komisija Septintojoje ataskaitoje pagal Reglamento (EEB, Euratomas) Nr. 1553/89 dėl PVM surinkimo ir kontrolės procedūrų 12 straipsnį (2014), netinkamas 42 muitinės procedūros taikymas sąlygoja didelius ES biudžeto pajamų iš importo mokesčių (importo PVM) praradimus²⁰¹⁰. Tai, kad šia procedūra dažnai piktnaudžiuojama nesumokant Lietu-

---

narę, t. y. parduodamos Latvijos įmonei).

2004 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

2005 Žr. pvz. Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 15 straipsnio 15 dalį; „Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas“, *supra* note, 1665.

2006 „*Ibid.*“; žr. Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 12³ straipsnį ir 14 straipsnio 3 dalį.

2007 Toks kodas (4200) muitinės importo ir eksporto deklaracijų 37 langelyje įrašomas vadovaujantis „Lietuvos Respublikos Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2012 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 1B- 837 „Dėl Nacionalinių muitinės procedūrų požymių kodų sąrašo patvirtinimo“ ir Keturženklių muitinės procedūrų ir triženklių procedūrų kodų (procedūrų požymių) sąryčio lentelė, žr. Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2018 sausio 5 d., http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/muitines_proceduros/elektronines_sistemas/mdas/duomeni_ivedimas/Lang37_4_Sarysio_lentele_proceduros-procpozymiai_nuo_2017_0703_20170620.pdf.

2008 „Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas“, *op. cit.*

2009 „2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva Nr. 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos“, *supra* note, 1003.

2010 Žr. „Ar 42 muitinės procedūros kontrolė leidžia užkardyti ir aptikti PVM vengimą? Specialioji ataskaita Nr. 13“, Europos audito rūmai, žiūrėta 2018 sausio 6 d., http://www.europarl.europa.eu/meeetdocs/2009_2014/documents/cont/dv/eca_sr132011_eca_sr132011_lt.pdf (žr. 9 psl.); Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos parlamentui, Septintoji pridėtinės vertės mokesčio (PVM) surinkimo ir kontrolės ataskaita, parengta pagal Reglamento (EEB, Euratomas) Nr. 1553/89 12 straipsnį, Europos Komisija, žiūrėta 2016 m. gruodžio 1 d., <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/LT/1-2014-69-LT-F1-1.Pdf>.

vos Respublikoje importo PVM mokesčio tais atvejais, kai prekės iš tiesų nebuvo išsiųstos ar išgabentos jas įsigyjantiems asmeniui, esančiam kitoje valstybėje narėje, o prekių tiekimo ūkinė operacija nebuvo susijusi su realiu pardavimu bei nuosavybės teisiu į prekes pasikeitimu, patvirtina ir mokestinių ginčų praktika Lietuvoje. Pavyzdžiui, nuo 2011 iki 2016 m., vien Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas išnagrinėjo keturiolika mokestinių ginčų bylų, susijusių su importo PVM apskaičiavimu mokesčių mokėtojui pažeidus 42 muitinės procedūros taikymo taisykles, jose bendra ginčijamų papildomai apskaičiuotų importo mokesčių (importo PVM) suma viršijo 3,5 milijono eurų. Atkreiptinas dėmesys, jog visose šiose bylose galutiniai sprendimai mokestinių ginčų bylose buvo priimti mokesčių administratoriaus (muitinės) naudai²⁰¹¹.

Kartu pažymėtina, jog visose šiose bylose, tarp kurių analizuojamu laikotarpiu pateko ir mokestinių ginčų bylos dėl iš 42 muitinės procedūros taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms²⁰¹², Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi nuostatos, jog teisinės sąlygos nulinio PVM tarifo taikymui importuojamoms prekėms tose situacijose, kai naudojamos 42 muitinės procedūra, turėtų būti aiškinamos griežtai bei siaurinamai. Pavyzdžiui, kaip Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo jau minėtoje administracinėje byloje Nr. A-261-858/2014 (*UAB „Banga Electronics v. Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*) dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų elektronikos detalių, kurios tariamai buvo tiekiamos į Latvijos Respubliką, apmokestinimo importo mokesčiais jų transportavimas ir pardavimas kitoms ES valstybėms narėms turėtų būti ekonomiškai pagrįstas ir pirkimo - pardavimo sandoris turėjo įvykti realiai, t. y. pagal šį sandorį prekės realiai privalėjo būti perduotos pirkėjui ir jo priimtos²⁰¹³. Autoriaus vertinimu, galima konstatuoti, jog tokia nacionalinių teismų praktika, iš esmės atitinka ir TT formuojamą ir šioje disertacijoje jau aptartą praktiką dėl mokesčių (*inter alia* muito mokesčių) lengvatų aiškinimo bei ES teisės doktrinoje išsakomus požūrius²⁰¹⁴. Šiuo aspektu galima konstatuoti, jog minėta koncepcija, kurios laikomasi na-

2011 Gediminas Valantiejus, „Legal Issues of Improving the Inter - Institutional Cooperation in the Fight Against the Import Taxes and Import VAT Fraud: Lithuanian Example“, *supra* note, 1740: 151.

2012 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1292-438/2015“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1067137>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-858/2014“, *supra* note, 2007; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. liepos 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-1521/2014“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/837799>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-89/2014“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/801547>. Būtina pastebėti, jog panašaus pobūdžio ginčų kilo ir dėl iš Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo, jį tiriamu laikotarpiu buvo nagrinėjami Mokestinių ginčų komisijoje, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.5, 4 punktą.

2013 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-858/2014“, *supra* note, 2016; žr. nutarties motyvuojamosios dalies 10 pastraipą („ginčo atveju pareiškėjas siekė neteisėtai gauti mokestinės naudos, t. y. pasinaudoti [...] nustatyta mokestine lengvata, ir neturėjo tikslo gauti ekonomiškai pagrįstos naudos“), taip pat žr. nutarties motyvuojamosios dalies 11 pastraipą.

2014 Šiuo klausimu laikomasi nuomonės, jog ES mokesčių teisėje įvairių mokesčių lengvatų aiškinimas paprastai turėtų atitikti teisingumo ir tiesioginio pobūdžio kriterijus (*angl.* „correct and straightforward“), t. y. turėtų užkirsti kelią bet kokiam galimam mokesčio vengimui, slėpimui ar pirknaudžiavimui, žr. Peter J. Terra and Ben J. M. Wattel, *supra* note, 97: 354-355.

cionalinių teismų praktikoje, iš esmės sudaro formalias prielaidas užkirsti kelią galimiems pažeidimams ir neteisėtoms veikoms deklaruojuojant ir apskaičiuojant importo mokesčius (importo PVM), ypač tais atvejais, kai taikoma vadinamoji 42 muitinės procedūra. Kita vertus, nagrinėjant šį aspektą, autoriaus nuomone, būtina atkreipti dėmesį ir į kai kuriuos teisinio reguliavimo iššūkius bei potencialias problemas. Kaip jau buvo minėta (remiantis Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 15 ir 16 straipsnio nuostatomis²⁰¹⁵) ir kaip pastebima ir teoriniu lygiu, mokesčių administravimo sistema Lietuvos Respublikoje yra fragmentuota (nevienalytė)²⁰¹⁶, t.y. atskirus mokesčius savarankiškai bei *inter alia* pagal specialiuosius jų veiklą reglamentuojančius teisės aktus administruoja skirtingos institucijos, o kai kuriais atvejais (nagrinėjamo importo PVM mokesčio atžvilgiu) – netgi tą patį mokesčių yra kompetentingi nagrinėti skirtingi mokesčių administratoriai – muitinė ir Valstybinė mokesčių inspekcija²⁰¹⁷. Nors importo PVM administravimo atveju Mokesčių administravimo įstatymo 15 straipsnio 2 dalis²⁰¹⁸ ir Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 35 straipsnis²⁰¹⁹ numato bendras taisykles kaip paskirstoma šių mokesčių administratorių kompetencija, o specialiosios taisyklės yra įtvirtintos Importo pridėtinės vertės mokesčio įskaitymo taisyklėse²⁰²⁰ egzistuojanti sistema nesudaro galimybių tinkamai kovoti su piktnaudžiavimais importo PVM srityje (*inter alia* naudojantis 42 muitinės procedūra). Autoriaus nuomone, pagrindine problema laikytina tai, kad nei nurodyti įstatymai (Mokesčių administravimo įstatymas, Pridėtinės vertės mokesčio įstatymas), nei juos įgyvendinantys teisės aktai (Importo pridėtinės vertės mokesčio įskaitymo taisyklės), nenustato, kuris konkretus mokesčių administratorius ir kokia apimtimi yra atsakingas už visų priemonių, taikomų kovojant su piktnaudžiavimais importo PVM mokesčio srityje, koordinavimą. Be to, papildomai akcentuotina tai, kad Importo pridėtinės vertės mokesčio įskaitymo taisyklių 15 punktą įtvirtina nuostata, jog „muitinė ir VMI duomenimis apie PVM mokėtojus ir įskaitymas importo PVM sumas keičiasi Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir VMI duomenų teikimo sutartyje nustatytais terminais, apimtimi ir būdu“. Kita vertus, analizuojamu laikotarpiu (po 2010 m.

2015 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214; žr. taip pat Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo apibendrintą komentarą (2016-06-16 redakcija), Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2017 gegužės 15 d., <http://www.vmi.lt/cms/documents/10174/8274962/KD-5672+MAI+kommentaras/eecf9f7a-0d1b-4f94-959f-4dc88b3f1c1d>.

2016 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 117-118; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 3: 38-39, 69-72; Egidija Puzinskaitė ir Romanas Kliškauskas, *supra* note, 179: 679-680, 685-686; Danguolė Povilauskienė, *supra* note, 8: 53-54.

2017 Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 15 straipsnio 1 dalį „valstybės institucija, atsakinga už šio Įstatymo 13 straipsnyje nurodytų mokesčių, išskyrus muitus, administravimą Lietuvos Respublikoje, yra Valstybinė mokesčių inspekcija“, o remiantis 15 straipsnio 2 dalimi „šio Įstatymo 13 straipsnio 1 ir 2 punktuose išvardytus mokesčius muitinė administruoja tiek, kiek jai pavesta pagal Pridėtinės vertės mokesčio ir Akcizų įstatymus“; „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *op. cit.*

2018 *Ibid.*

2019 „Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas“, *supra* note, 1665.

2020 „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2012 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. VA-94/1B-785 patvirtintos Importo pridėtinės vertės mokesčio įskaitymo taisyklės“, *Valstybės žinios* 122, 6175 (2012).

sausio 1 d.) papildomai atlikti tyrimai patvirtina, kad keitimasis šia informacija ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas kovojant su galimais piktnaudžiavimo ir pažeidimų importo mokesčių srityje nėra visiškai efektyvus²⁰²¹. Autoriaus nuomone, jo efektyvumui neigiamą įtaką turi tai, kad bendradarbiavimo sistema nėra teisiškai formalizuota (bendradarbiavimas atliekamas pačių mokesčių administratorių nuožiūra bei iniciatyva)²⁰²², ir, svarbiausia, nenumatyta prievolė įtraukti skirtingų mokesčių administratorių surinktus duomenis apie jų atliekamus mokestinius patikrinimus (tyrimus) ir nustatytus pažeidimus konkretaus mokesčių mokėtojo atžvilgiu į vieną duomenų bazę (registrą), pavyzdžiui, Mokesčių mokėtojų registrą²⁰²³. Tokios nuostatos įtvirtinimas ir jos praktinis įgyvendinimas laikytinas itin svarbiu tobulinant mokesčių administravimo teisinį reguliavimą, kadangi jis galėtų užkirsti kelią galimam skirtingų mokesčių administratorių vykdomos veiklos administruojant tuos pačius importo mokesčius dubliavimosi, padėti veiksmingai paskirstyti administracinius išteklius kovojant su mokestiniais pažeidimais bei piktnaudžiavimais ir išvengti nepagrįsto (pasikartojančio) to paties mokesčių mokėtojų veiklos trikdymo skirtingoms institucijoms atliekant mokestinės kontrolės veiksmus²⁰²⁴. Atitinkamai, tikslinga Mokesčių administravimo įstatymo 31 straipsnį papildyti 2 dalimi, ją suformuluojant taip: „Šio Įstatymo 15 ir 16 straipsniuose nurodytos mokesčius administruojančios institucijos ir įstaigos privalo teikti duomenis mokesčių mokėtojų registrui apie mokesčių mokėtojo atžvilgiu pradėtus mokestinius patikrinimus, tyrimus ar kitus mokestinės kontrolės veiksmus ir jų rezultatus. Nurodytus duomenis mokesčius administruojančios institucijos ir įstaigos mokesčių mokėtojų registrui teikia bei turi teisę jais naudotis Įstatymo 44 straipsnyje nustatyta tvarka“²⁰²⁵.

Panašaus pobūdžio klausimai, susiję su skirtingų procedūrinių kontrolės ir patikrinimų taisyklių taikymu skirtingiems muitinės administruojamiems importo mokesčiams (juos apskaičiuojant) kilo ir kitose mokestinių ginčų bylose dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo. Pavyzdžiui, sprendamas ginčas dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių tarifinio klasifikavimo patikrinimo procedūrų taikymo (prekių mėginių ėmimo, klasifikavimo kodų taisymo) Lietuvos vyriausiasis ad-

2021 Gražina Jonikienė, *Valstybinės mokesčių inspekcijos bendradarbiavimas su kitomis institucijomis siekiant gerinti valstybės mokesčių surinkimą* (Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2010), 53-54; Gediminas Valantiejus, „Legal Issues of Improving the Inter - Institutional Cooperation in the Fight Against the Import Taxes and Import VAT Fraud: Lithuanian Example“, *supra* note, 1740: 139-143

2022 Žr. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo apibendrintą komentarą (2016-06-16 redakcija), *supra* note, 2019: 62-64.

2023 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214; žr. įstatymo 30-31 straipsnius, taip pat 43 straipsnio 1 dalį, kuri numato, jog „mokesčių apskaičiavimo, sumokėjimo ir išskaičiavimo teisingumo kontrolei sudaromas bendras mokesčių mokėtojų registras“.

2024 Pastebėtina, jog šie teisinio reguliavimo pokyčiai laikytini būtinais ir dėl tos priežasties, jog nebuvo realizuoti dar 2014 m. inicijuoti planai sujungti Lietuvos Respublikoje skirtingus mokesčių administratorius (muitinę ir Valstybinę mokesčių inspekciją) į vieną mokesčius administruojančią instituciją, plačiau šiuo klausimu žr. Gediminas Valantiejus „Legal Issues of Improving the Inter - Institutional Cooperation in the Fight Against the Import Taxes and Import VAT Fraud: Lithuanian Example“, *supra* note, 1740: 144.

2025 Atkreiptinas dėmesys, jog įgyvendinant šią siūlomą įstatymo nuostatą turėtų būti atitinkamai papildyti ir pakeisti mokesčių mokėtojų registro nuostatai, kurių dabartinėje redakcijoje tokio pobūdžio normos nėra įtvirtintos, žr. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugsėjo 7 d. nutarimu Nr. 1058 patvirtintus Mokesčių mokėtojų registro nuostatus“, *Valstybės žinios* 113, 5319 (2011).

ministracinis teismas administracinėje byloje Nr. A-143-1316/2012²⁰²⁶ nurodė, kad tokios specifinės nuostatos gali būti įtvirtinamos nacionalinėje teisėje ir nekonkuruoja su ES muitų teisės normomis²⁰²⁷. Taigi teismų, o kartu ir teisės aktų leidybos praktikoje, formuojama nuostata, jog įvairių muitinės administruojamų mokesčių apskaičiavimo bei skirtingų jų dydžių lemiančių veiksnių nustatymo teisingumo tikrinimo reglamentavimui gali būti priimami ir specialūs nacionaliniai teisės aktai²⁰²⁸. Kaip jau buvo autorius minėta, toks požiūris iš esmės neprieštarauja nei Sąjungos muitinės kodeksui ir su jo įgyvendinimu susijusiems ES teisės aktams²⁰²⁹, nei ES muitų teisės doktrinai, kurioje pripažįstama, kad konkrečias muitinės atliekamų patikrinimų taisykles, kiek tai nepažeidžia ES teisės reikalavimų, nustato ES valstybių narių nacionalinė teisė²⁰³⁰. Tačiau tai, faktiniu požiūriu lemia ir tai, kad ir tiems patiems importo mokesčiams, kuriuos Lietuvos Respublikoje administruoja ir kitos nacionalinės institucijos (pvz. Valstybinė mokesčių inspekcija), muitinė (Mokesčių administravimo įstatymo 133 – 134 str. pagrindu²⁰³¹) nustato ir taiko specialias patikrinimų taisykles bei procedūras, kurių turinys ir jose numatyta mokesstinės kontrolės veiksmų specifika skiriasi (tiek formaliais, tiek ir materialiais aspektais)²⁰³². Au-

2026 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1316/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/372750>.

2027 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1316/2012“, *supra* note, 2030; Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, jog „teisės akto nuostatos nustato ir detalizuoja muitinėje įformintų dokumentų taisymo tvarką, užbaigus jų muitinį įforminimą (išleidus prekes), ir šiuo požiūriu niekaip nekonkuruoja su paminėto Bendrijos muitinės kodekso [...] nuostatomis“

2028 Tokios nuostatos įtvirtintos ir Mokesčių administravimo įstatymo 133¹ „Muitinės atliekamo mokesstinio patikrinimo specifika“, taip pat šio įstatymo 134 ir 135 straipsniuose, kuriuose numatyta, jog detalią mokesčių patikrinimų ir mokesčių tyrimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo tvarką nustato centrinis mokesčių administratorius (t.y. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos); žr. „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

2029 Atkreiptinas dėmesys, jog Sąjungos muitinės kodeksas (194 – 200 str.) bei Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 2015/2447, kuriuo nustatomos Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės (238 – 250 str.) detaliau reglamentuoja tik patikrinimų iki prekių išleidimo tvarką, t.y. patikrinimus iki suteikiama teisė atlikti su prekėmis veiksmus pagal joms įformintą muitinės procedūrą, tvarką (nors ir šioje srityje tam tikrus įgaliojimus suteikia pačioms ES valstybėms narėms, žr. Reglamento (ES) Nr. 2015/2447 239 str. 2 d. ir 240 str. 3 d.), tačiau plačiau nedetalizuoja, kaip turėtų būti atliekami patikrinimai po prekių išleidimo (žr. SMK 48 str.); žr. „2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) Nr. 2015/2447, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr.952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, nuostatų įgyvendinimo taisyklės“, *supra* note, 1122; „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

2030 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 736; Juozas Radziukynas ir Algimantas Belzus, *supra* note, 32: 17-18.

2031 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *op. cit.*

2032 Pavyzdžiui, šiuo metu galioja atskiros ir skirtingais teisės aktais patvirtintos muitinės ir Valstybinės mokesčių inspekcijos atliekamų mokesstinės kontrolės veiksmų (mokesčių patikrinimų ir tyrimų taisyklės), jose numatytas tiek skirtingas kontrolės veiksmų įforminimas, tiek ir ir skirtingos kontrolės rūšys (formos), įtvirtintos kitos specialiosios teisės normos, detalizuojančios kontrolės eigą; žr. Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *op. cit.*, 738-743; taip pat žr. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2008 m. birželio 11 d. įsakymą Nr. 1B-407 „Dėl muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo“, *Valstybės žinios* 68, 2617 (2008); „Muitinės departa-

toriaus nuomone, tokia pasirinkta teisinio reguliavimo koncepcija (specialių (išimtinių) nuostatų taikymas muitinei, ypač kai tai susiję ne su muitų, bet kitų importo mokesčių atliekamais patikrinimais) atskirais atvejais gali nulemti ir specifines problemas. Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, vertindama muitinės atliktų patikrinimo procedūrų teisėtumą, kitoje tai pačiai analizuojamų bylų kategorijai priskirtinoje administracinėje byloje Nr. A-377-556/2016²⁰³³ padarė išvadą, jog muitinės administruojamų importo mokesčių (tiek muitų, tiek ir importo PVM bei susijusių sumų pagal pareiškėjo pateiktas ginčo prekių importo deklaracijas) apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties terminai turėjo būti treji metai. Kaip galima spręsti iš nurodytame teismo sprendime (ypač jo 20-29 punktuose) išdėstytų argumentų), tokią išvadą iš esmės sąlygojo aplinkybė, kad visų šių mokesčių patikrinimą atliko muitinė, laikydama jai nustatytos specialios tvarkos. Kita vertus, autoriaus atkreiptinas dėmesys, jog pagal Mokesčių administravimo įstatymą (68 str.)²⁰³⁴ mokesčių apskaičiavimo ir perskaičiavimo terminas (taikomas ne muitams, bet visiems kitiems mokesčiams, *inter alia* kitiems importo mokesčiams, kuriuos administruoja ne tik muitinė) turėtų būti penkeri metai ir šių mokesčių patikrinimas (perskaičiavimas) muitinės privalėjo būti atliktas būtent už šį laikotarpį. Autoriaus nuomone, akivaizdu, jog administruodami tuos pačius mokesčius, skirtingi mokesčių administratoriai neturėtų taikyti skirtingų standartų, nes tai, kaip pripažįstama ir teismų praktikoje²⁰³⁵, ir teisės doktrinoje²⁰³⁶ gali lemti ir mokesčių mokėtojų lygybės principo (įtvirtinto Mokesčių administravimo įstatymo 7 str.)²⁰³⁷ pažeidimą. Taigi, kiek tai susiję su nacionaliniu teisiniu reguliavimu, specialios mokesstinės kontrolės formos ir specialus teisinis reguliavimas turėtų būti taikomas tik muitų atžvilgiu (kaip buvo ne kartą pastebėta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje, pavyzdžiui, administracinėse bylose Nr. A-525-932/2008²⁰³⁸ ir A-261-1303/2012²⁰³⁹), o kiti muitinės administruojami mokesčiai (pavyzdžiui, importo PVM) turėtų būti administruojami taikant vienodus bendrus standartus ir metodus bei naudojant tas pačias tikrinimo procedūras. Autoriaus vertinimu, tokios sistemos sukūrimas (teisinis įtvirtinimas) galėtų nuosekliai užtikrinti mokesčių mokėtojų lygybės principo įgyvendinimą ir sukurti stabilesnę ir nuosekles-

---

mento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2010 m. kovo 8 d. įsakymą Nr. IB-139 „Dėl Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklių patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 29, 1378 (2010); „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. gegužės 5 d. įsakymą Nr. VA-87 „Dėl Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklių patvirtinimo“ *Valstybės žinios* 80, 2876 (2004); „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. VA-108 patvirtintas Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklės“, *Valstybės žinios* 88, 3258 (2004).

2033 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. rugsėjo 5 d. sprendimas byloje Nr. A-377-556/2016“, *supra* note, 1385; žr. 19-30 punktus.

2034 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

2035 Žr., pavyzdžiui, „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. rugpjūčio 25 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-8-827/2005“, *Administracinių teismų praktika Nr. 8* (2005), 195–204.

2036 Egidija Puzinskaitė ir Romanas Klišauskas, *supra* note, 179: 685.

2037 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

2038 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-932/2008“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/87667>.

2039 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1303/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/373249>.

nę mokesčių administravimo aplinką bei sumažinti didėjančią bendrą mokestinių ginčų skaičių. Tuo tikslu yra būtina konsoliduoti esamą teisinį reguliavimą (patvirtinti bendras mokestinių patikrinimų ir tyrimų taisykles, privalomas tiek muitinei, tiek kitiems mokesčių administratoriams, administruojantiems kitus nacionalinius mokesčius, bei nustatant juose specifines aiškias muitų administravimui taikytinas išimtis, kai jos yra objektyviai būtinos²⁰⁴⁰) ir atlikti pakeitimus Mokesčių administravimo įstatymo 134 ir 135 straipsnyje²⁰⁴¹, numatant, jog detalią mokestinių patikrinimų ir mokestinių tyrimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo tvarką, atsižvelgdamas į Mokesčių administravimo įstatymo 133¹ straipsnio reikalavimus, nustato Finansų ministras (o ne atskiri centriniai mokesčių administratoriai, kaip yra numatyta šiuo metu)²⁰⁴².

4.3.2. Mokestinių ginčų dėl muitų taikymo tarptautinei prekybai su Rusijos Federacija teisinė analizė ir teisinio reguliavimo ypatumai sankcijų (baudų) už pažeidimus skyrimo, importo mokesčių lengvatų nustatymo bei muitinės procedūrų įforminimo srityse

Aptariant kitus specifinius ginčų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo muitais ir, atskirais atvejais, kitais susijusias importo mokesčiais, atvejus reikėtų pažymėti, kad jie taip pat yra susiję su problemomis, kurios Lietuvos Respublikoje kyla bandant teisinėmis priemonėmis reguliuoti nelegalų šių prekių importą. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog **ginčai, kurie kilo dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų**²⁰⁴³ bei skolos muitinei įregistravimo (apskaičiavimo) nelegaliai, t. y. kontrabanda, įvežus prekes į Lietuvos Respubliką bei ES muitų teritoriją iš Rusijos Federacijos sudarė beveik pusę (apie 46 proc.) visų Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėtų šios kategorijos ginčų²⁰⁴⁴. Vienas iš dažniausiai tokio pobūdžio ginčiuose keliamų klausimų buvo susijęs

2040 Šios išimty, kaip numato ir Mokesčių administravimo įstatymo 133(1) straipsnis „Muitinės atliekamo mokesstinio patikrinimo specifika“, visų pirma, turėtų būti siejamos su muitinės vykdomų mokestinių patikrinimų įforminimu, kadangi, kaip pažymima ir teisės doktrinoje (pavyzdžiui, kaip nurodo A. Medelienė (2011)), to reikalauja ES muitų teisė, pagal kurią maito mokesčio skola muitinei įregistruojama nedelsiant, kai tik apskaičiuojama, skirtingai nei pagal nacionalinę teisę, kuomet kitų nacionalinių mokesčių skola (nepriemoka) įregistruojama priėmus atskirą sprendimą dėl patikrinimo procedūros rezultatų tvirtinimo). Autoriaus vertinimu, tokia doktrinoje išsakyta pozicija iš esmės yra pagrįsta, kadangi ir SMK 101 straipsnio 1 dalyje šiuo metu yra įtvirtinta nuostata, jog „mokėtiną importo ar eksporto maito sumą *tuojau pat, kai gauna būtiną informaciją* (išskirta autoriaus – *aut. p.*), apskaičiuoja muitinės įstaiga“; žr. „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 737; „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

2041 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

2042 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 3.1.4 – 3.1.5 rekomendacijas.

2043 Tematinės analizės subtema 3.4, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

2044 Pavyzdžiui, jei per visą analizuojamą laikotarpį nuo 2010 m. sausio 1 d. buvo išnagrinėta 41 byla dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų importuojant prekes iš Rusijos Federacijos, tai vien nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2015 m. sausio 1 d. buvo išnagrinėta 19 ginčų dėl nelegaliai įvežtų prekių, ypač didelį tokio pobūdžio ginčų skaičiai užfiksuoti 2013 m., žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6,

su skolos muitinei įregistravimui asmenims laikant ar gabenant nelegaliai importuotas prekes bei su asmenų solidarinės prievolės muitinei instituto taikymu. Kaip tokių būtų tipinius pavyzdžius (žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6) galima nurodyti atvejus, kai fiziniams asmeniui buvo apskaičiuojamos papildomai mokėtinos muitų bei kitų importo mokesčių (importo PVM, akcizų) sumos dėl tos priežasties, kad jis buvo užfiksuotas Lietuvos Respublikos teritorijoje laikęs ar gabenęs importo mokesčiais apmokestinamas neteisėtai įvežtas prekes (cigaretes ar alkoholio produktus be banderolių ir pan.). Sprendžiant tokio pobūdžio ginčus, vadovaujantis TT praktika²⁰⁴⁵ ir Bendrijos muitinės kodekso 202 straipsnio 3 dalies 3 punkto (kuris atitinka šiuo metu galiojančio SMK 79 straipsnio 3 dalies „c“ punktą) nuostatomis iš esmės formuojama gana nuosekli praktika pagal kurią muitinės skoliai atsirasti pakanka nustatyti, jog yra protingas pagrindas manyti, kad asmuo turėjo žinoti, kad įsigijo (gavo) ir (arba) laikė prekes, kurios buvo įvežtos neteisėtai²⁰⁴⁶. Be to, skolininkais, kuriems atsiranda solidarinė prievolė padengti skolą muitinei (Bendrijos muitinės kodekso 213 str., kuris atitinka SMK (toliau – SMK) 84 str.), yra pripažįstami bet kurie asmenys, įsigiję arba laikę atitinkamas prekes ir jų įsigijimo arba gavimo metu žinoję arba, yra pagrindo manyti, turėję žinoti, kad prekės buvo įvežtos neteisėtai²⁰⁴⁷. Tokio pobūdžio bylose iš esmės visi sprendimai buvo priimami muitinės įstaigų naudai. Tačiau galima pastebėti, jog pasitaikė ir atvejų, kuomet apeliacinės instancijos teisme buvo nustatyta, jog priimant sprendimus dėl asmenų, kurie laikytini solidariai atsakingi muitinei, dalis asmenų nebuvo įtraukta į mokestinio ginčo procesą, dėl šios priežasties mokestinius ginčus nagrinėjusių institucijų sprendimai buvo naikinami²⁰⁴⁸. Autoriaus nuomone, šios problematikos ištakas galima įžvelgti jau ikiteisminėje mokestinio ginčo nagrinėjimo stadijoje. Pavyzdžiui, Mokesčių administravimo įstatyme (žr. IX skyrių „Mokesčių administratoriaus sprendimų apskundimas. Mokestiniai ginčai“²⁰⁴⁹), priešingai nei Administracinių bylų teisenos įstatyme (žr. 10 str. 4 d., 46 str., 146 str. 2 d. 2 p., 156 str. 2 d. 7 p.²⁰⁵⁰) nėra nustatyta mokestinius ginčus nagrinėjančių institucijų pareigos į ginčo nagrinėjimą įtraukti ne tik mokesčių mokėtoją (asmenį, padavusį skundą), bet ir kitus, trečiuosius asmenis, dėl kurių teisių ir pareigų pasisakoma priimant sprendimą mokestiniame ginče (nagrinėjamu atveju – solidariai atsakingus muitinei asmenis). Todėl, siekiant spręsti šią problemą, siūlytina įtvirtinti Mokesčių administravimo įstatyme nuostatą, jog, vykstant ikiteisminiam

---

taip pat žr. Gediminas Valantiejus, „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“, *supra* note, 898: 89.

2045 TT byla C-414/02, Spedition Ulustrans, Uluslararası Nakliyat ve. Tic. A.S. Istanbul v Finanzlandesdirektion für Oberösterreich, *supra* note, 976.

2046 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. A-143-2619/2011“, *Administracinė jurisprudencija Nr. 22* (2011), 214–241.

2047 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. A-143-2619/2011“, *supra* note, 2046.

2048 Žr. pvz. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 12 d. nutartį administracinėje byloje A-556-2212/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/766647>; šioje nutartyje teismas išaiškino, jog komentuojamais solidariosios atsakomybės taikymo atvejais „vieno asmens atžvilgiu priimtas sprendimas neatsiejamas nuo likusių asmenų“.

2049 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

2050 „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra* note, 1588.

mokestinio ginčo nagrinėjimui, mokestinius ginčus nagrinėjančios institucijos turėtų sudaryti sąlygas į jį tinkamai įtraukti ne tik mokesčių mokėtoją, pateikusį skundą, bet ir visus kitus asmenis, kurie ginčijamu sprendimu buvo pripažinti solidariai atsakingais mokesčių administratoriui. Autoriaus vertinimu, toks teisinis reguliavimas galėtų būti įtvirtintas Mokesčių administravimo įstatyme jo 145 straipsnį „Mokestinių ginčų procedūra“²⁰⁵¹ papildant nauja 4 dalimi ir ją suformuluojant taip: „Tuo atveju, kai yra nagrinėjamas mokestinis ginčas dėl mokesčių administratoriaus sprendimo, kuriuo keli mokesčių mokėtojai pripažinti solidariai atsakingais dėl apskaičiuotos mokestinės nepriemokos, mokestinius ginčus nagrinėjančios institucijos per 3 darbo dienas nuo šio įstatymo 153 straipsnio 4-7 dalyse nurodytos mokesčių mokėtojo skundo priėmimo nagrinėti dienos privalo pranešti apie ginčo nagrinėjimą kitiems ginčijamame sprendime nurodytiems solidariai atsakingiems mokesčių mokėtojams ir pasiūlyti jiems per keturiolika kalendorinių dienų²⁰⁵² nuo tokio pranešimo gavimo dienos pateikti savo paaiškinimus bei įrodymus, susijusius su ginčijamu sprendimu ir skunde išdėstytais reikalavimais“. Tokios nuostatos įtvirtinimas įstatyme padėtų spręsti potencialiai galinčias iškilti problemines situacijas dėl solidarinės mokestinės atsakomybės taikymo, kas Lietuvos Respublikoje aktualu ne tik administruojant muitus, bet ir kitus mokesčius, pavyzdžiui, PVM ar akcizus²⁰⁵³.

Kitose šios kategorijos bylose **ginčai kilo ir dėl** nedeklaruotos papildomai apskaičiuotos muitų bei kitų importo mokesčių sumos (skolos) fiziniams **asmenims** bei jiems **pritaikytų sankcijų teisėtumo ir pagrįstumo**²⁰⁵⁴ (žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6). Pažymėtina, jog, kaip ir buvo minėta šiame darbe, SMK (žr. 42 str.) neįtvirtina už konkrečius muitų teisės aktų pažeidimus galimų taikyti sankcijų konkrečių rūšių ar dydžių, apsiribodamas bendra nuostata, jog „kiekviena valstybė narė nustato sankcijas, taikomas už muitų teisės aktų nesilaikymą“ (42 str. 1 d.)²⁰⁵⁵. Be to, pagal SMK 42 straipsnio 2 dalį, kai taikomos administracinės sankcijos, jos gali būti muitinės paskirta pinigine bausme, įskaitant atitinkamai atvejais taikomą susitarimą, pakeičiantį baudžiamosios sankcijos taikymą. Pabrėžtina, jog Lietuvos Respublikoje fiziniams asmenims taikoma administracinių sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus sistema apėmė ir apima dvejopo pobūdžio nuostatas²⁰⁵⁶: administracines baudas (sankcijas) taikytas pagal Administracinių teisės pažeidimų ko-

2051 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

2052 Tokį terminą siūlytina nustatyti pagal analogiją su Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 67 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodomu panašaus pobūdžio procesinių veiksmų atlikimo terminu, žr. „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“, *supra* note, 1588.

2053 Žr. pvz. Airina Remeikienė ir Dovilė Mingėlaitė, „Solidary tax duty: between theory and practice“, iš *Practice and research in private and public sector - 2014: 4th international scientific conference. Conference proceedings, May 14-15, 2014* (Vilnius : Mykolo Romerio universitetas, 2014), 263.

2054 Tematinės analizės subtema 3.4.1, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

2055 Analogiškos nuostatos laikomasi ir TT praktikoje, *inter alia* ir bylose (byla *Stils Met*) dėl iš tiriamų trečiųjų valstybių importuotų prekių apmokestinimo muitais, žr. pvz. bylą C-210/91, *Commission of the European Communities v. Hellenic Republic*, 1992 E.C.R. I-06735; C-382/09, *Stils Met SIA v. Valsts ieņēmumu dienests*, *supra* note, 347.

2056 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 8: 743-745.

deksą²⁰⁵⁷ ir Administracinių nusižengimų kodeksą²⁰⁵⁸, bei mokestines baudas (ekonominės sankcijas, kaip mokestinės atsakomybės formą) taikomas pagal Mokesčių administravimo įstatymą²⁰⁵⁹. Atitinkamai, taikant šias sankcijas, tiek teoriniu²⁰⁶⁰, tiek praktiniu lygiu²⁰⁶¹ nacionalinėje teisės doktrinoje ne kartą iškilo diskusija ar toks dvejetainis atsakomybės taikymas yra proporcingas ir nesuponuoja Europos žmogaus teisių ir laisvių konvencijos Septintojo protokolo 4 straipsnio 1 dalyje²⁰⁶² įtvirtinto *non bis in idem* (dvigubo nubaudimo draudimo) principo pažeidimo²⁰⁶³? Akcentuotina, jog naujausioje Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje²⁰⁶⁴ šis principas interpretuojamas lanksčiai, t. y. iš esmės bet koks mokestinės atsakomybės procesas, kurio pagrindu yra paskirta mokestinė bauda, vertinamas kaip baudžiamasis ir, atitinkamai, pripažįstama, kad nubaustam asmeniui turėtų būti užtikrinamos *non bis in idem* principo teikiamos garantijos (apsauga nuo dvigubo baudimo, t. y. kitų baudžiamojo pobūdžio atsakomybės priemonių taikymo). Šios nuostatos savo praktikoje bei analizuojamos kategorijos byloje (dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo muitais bei su jais susijusių sankcijų (mokestinių

- 2057 Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (redakcija galiojusi iki 2017 m. sausio 1 d.), *Vyriausybės žinios* 1, 1 (1985); žr. pvz. šio kodekso 210 straipsnį „Kontrabanda“, 163² straipsnį „Akciais apmokestinamų prekių (išskyrus energinius produktus ir elektros energiją) įsigijimas, laikymas, gabenimas, naudojimas ar realizavimas pažeidžiant nustatytą tvarką“.
- 2058 Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, TAR 11216 (2015); žr. pvz. šio kodekso 208 straipsnį „Kontrabanda“ ir 209 straipsnį „Akciais apmokestinamų prekių įsigijimas (išskyrus energinius produktus ir elektros energiją), laikymas, gabenimas, naudojimas ar realizavimas pažeidžiant nustatytą tvarką“.
- 2059 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214; šio įstatymo 139 straipsnis numato, kad neteisėtai sumažinus mokėtiną mokestį (jo neapskaičiavus ir(ar) nedeklaravus) mokesčių mokėtojui skiriama nuo 10 iki 50 proc. šios mokesčio sumos dydžio bauda.
- 2060 Skirmantas Bikelis, „Pernąstant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporciningumo principas ir bausmės už kontrabandą“, *supra* note, 180: 12-13; Edita Gruodytė, „Understanding and application of principle non bis in idem in the European Court of Human Rights and Lithuanian jurisprudence“, *Teisės apžvalga / Law review* 1, 7 (2011): 6-7; Deimilė Papiestytė, „Europos teisės ir nacionalinės administracinės justicijos santykis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo veikloje“, *Jurisprudencija* 5, 83 (2006): 104.
- 2061 Žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant mokesčių administravimą reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimą (II dalis), Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, žiūrėta 2018 sausio 5 d., <http://www.lvat.lt/lt/teismu-praktika/teismu-praktikos-apibendrinimai.html> (psl. 476-477); taip pat žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. kovo 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-15-39/2005“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/48643>; „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl administracinių teisės pažeidimų ir mokesčių administravimo“ (konstitucinės justicijos byla Nr. 6/99-23/99-5/2000-8/2000)“, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta348/content>.
- 2062 Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, *Valstybės žinios* 40, 987 (1995).
- 2063 Šis klausimas ne kartą buvo keliamas ir nagrinėjant mokestinius ginčus dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo Lietuvos Respublikoje, paprastai, tais atvejais, kai buvo sprendžiamas klausimas dėl atsakomybės už neteisėtai į ES muitų teritoriją įvežtas prekes, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.
- 2064 Žr. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. vasario 10 d. sprendimą byloje *Jussila prieš Suomiją* (pareiškimo Nr. 73053/01); 2009 m. birželio 16 d. sprendimą byloje *Glantz prieš Suomiją* (pareiškimo Nr. 37394/11), 2014 m. rugpjūčio 20 d. sprendimą byloje *Ruotsalainen prieš Suomiją* (pareiškimo Nr. 13079/03).

baudų) taikymo) nuo 2011 m.²⁰⁶⁵ laikosi ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Šio teismo išplėstinės teisėjų kolegija administracinėje byloje Nr. A-143-2619/2011²⁰⁶⁶ ir kitose vėlesnėse bylose²⁰⁶⁷ ne kartą buvo konstatuota, jog Mokesčių administravimo įstatyme numatytos mokestinės baudos yra laikytinos baudžiamojo pobūdžio sankcijomis, todėl *non bis in idem* principo pažeidimu laikytini atvejai, kai dėl tų pačių ar teisės taikymo požiūriu panašių faktinių aplinkybių sankcijos skiriamos kelis kartus (pavyzdžiui, papildomai skiriant ir administracines nuobaudas pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą). Atitinkamai, būtent dėl šių priežasčių pareiškėjams (fiziniais asmenimis) skirtos mokestinės (*inter alia* muito mokesčio) baudos nurodytose bylose buvo panaikintos. Kartu pastebėtina, jog analizuojamai kategorijai priskirtinose bylose Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi pozicijos, jog patys papildomai apskaičiuoti mokesčiai (muitai ir kiti importo mokesčiai) savaime nelaikytini sankcija, nes „nuo administracinių teismų įsteigimo, pareiga mokėti mokesčius ir pats mokestis niekuomet nebuvo traktuojamas kaip bauda, ar baudžiamoji priemonė“, kadangi „mokesčiai iš esmės yra fiskalinė priemonė, kurios pagalba yra surenkamos lėšos atitinkamiems visuomenės poreikiams finansuoti“²⁰⁶⁸. Atitinkamai, skirtingai nuo jau aptartų situacijų, kai pareiškėjams buvo skiriamos kelios baudos (pagal skirtingus/skirtingų teisės šakų teisės šaltinius), vien tik aplinkybė, jog pareiškėjui (fiziniam asmeniui) buvo apskaičiuota importo mokesčių suma, kuri net ir ženkliai viršija jam skirtą baudą, savaime nėra laikoma „*non bis in idem* principo“ pažeidimu²⁰⁶⁹.

Minėtų teisės taikymo problemų egzistavimas Lietuvoje, ką patvirtina ir mokestinių ginčų bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuojamų prekių specifika, autoriaus manymu, vis tik sudaro prielaidas kvestionuoti nacionaliniuose įstatymuose (Mokesčių administravimo įstatymo 139 str.) įtvirtintų mokestinės atsakomybės taikymo priemonių taikymo atskiras sąlygas ir tvarką. Akivaizdu, jog apskritai negalima paneigti pagrįstumo įstatymų leidėjo pozicijos, kuria numatoma galimybė taikyti skirtingas atsakomybės rūšis (mokesstinę ir/ar administracinę ar net baudžiamąją atsakomybę) už panašius ar susijusius mokesčių bei muitų teisės aktų pažeidimus. Tokio bendrojo teisinio reguliavimo konstitucin-

2065 Iki 2011 m. lapkričio mėn. vieningos administracinių teismų praktikos šiuo klausimu neegzistavo, kadangi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje buvo laikomasi nuostatos, jog su mokesčiais susijusių sumų (*inter alia* mokestinių baudų) paskirtis nėra mokesčių mokėtojo nubaudimas, bet pajamų į biudžetą gavimo užtikrinimas, žr. pvz. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-1449/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/183142>.

2066 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. A-143-2619/2011“, *supra* note, 2050.

2067 Žr. pvz. administracinę bylą Nr. A-143-3058/2011 ir A-442-63/2013, disertacijos priedas Nr. 15.2.6.

2068 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2048-575/2017“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1527588> (žr. nutarties motyvuojamosios dalies 22 punktą); taip pat žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. A-143-2619/2011“, *op. cit.*

2069 Panašios pozicijos pastaruoju metu laikomasi ir teisės doktrinoje, kita vertus, joje išsakoma ir nuomonė, kad kumuliatyvus baudų, apmokestinimo ir papildomai kitų poveikio priemonių (prekių konfiskavimo) taikymas vis tik „gali būti vertinamas kaip perteklinis“ kadangi dėl jo „kai kuriais atvejais pažeidėjus užgultų socialiai neteisinga ir pernelyg sunki našta“; žr. Skirmantas Bikelis, Renata Giedrytė-Mačiulienė, Inga Mickėnienė ir Judita Venckevičienė, *supra* note, 180: 183-184.

gumą yra pripažinęs ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas dar 2000 m. gruodžio 6 d. nutarime²⁰⁷⁰. Atsižvelgiant į nurodytu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimu formuojamą oficialiąją konstitucinę doktriną, pabrėžtina, kad kelių skirtingų rūšių teisinės atsakomybės taikymas gali būti pateisinamas ar tikslingas, kai skiriasi pažeidimų, už kuriuos taikoma atsakomybė, aplinkybės arba subjektai, kuriems ši atsakomybė taikoma. Pavyzdžiui, tokį atsakomybės taikymo mechanizmą galima laikyti teisėtu, kai juridiniam asmeniui skiriamos ekonominės sankcijos (baudos) pagal Mokesčių administravimo įstatymą už mokesčių (*inter alia* importo mokesčių bei muitų) neapskaičiavimą ir nesumokėjimą, o fiziniam asmeniui (juridinio asmens darbuotojui ar dalyviui) taikoma administracinė (ar net baudžiamoji) atsakomybė už juridinio asmens padarytam pažeidimui sąlygas sudariusias veikas: netinkamą apskaitos bei muitinės procedūrų dokumentų įforminimą, jų nepateikimą mokesčių administratoriui ar neteisingų duomenų (informacijos pateikimą) pateikimą ir pan. Kita vertus, kai visas sankcijas dėl to paties padaryto pažeidimo (tiek baudžiamąsias ir/ar administracines, tiek mokesčines) patiria vienas ir tas pats fizinis asmuo (taip pat ir tais atvejais kai jis yra neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens dalyvis²⁰⁷¹, pavyzdžiui, individualios įmonės savininkas) kyla klausimas ne tik dėl formalaus *non bis in idem* principo pažeidimo, bet ir dėl tokių sankcijų socialinio teisingumo²⁰⁷² ar proporcingumo²⁰⁷³. Pabrėžtina, jog būtinybė užtikrinti mokesčių sankcijų proporcingumą taip pat yra grindžiama ir bendraisiais mokesčių administravimo, t. y. teisingumo ir protingumo, principais²⁰⁷⁴.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes ir nurodytą naujausią Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką²⁰⁷⁵ bei į šiuo metu mokesčių ginčų bylose pradėtą formuoti nacionalinių teismų praktiką, kuria *non bis in idem* principo taikymas mokesčiuose teisiniuose santykiuose yra išplečiamas ir neribotos atsakomybės juridinio asmens dalyvių (individualių įmonių

2070 Šiame nutarime konstatuota, jog „ūkio subjektai (ir turintys juridinio asmens teises, ir jų neturintys) ir jų savininkai (darbuotojai), kaip mokesčių santykių dalyviai, nėra tapatūs. Todėl nėra teisinio pagrindo teigti, kad administracinės arba baudžiamosios atsakomybės, kurion už mokesčių įstatymų pažeidimus traukiami fiziniai asmenys [...] subjektas, kaip teisinio santykio dalyvis, sutampa su atsakomybės, nustatytos šioms įmonėms, įstaigoms, organizacijoms (Mokesčių administravimo įstatyme – *aut. p.*), subjektu“, žr. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl administracinių teisės pažeidimų ir mokesčių administravimo“ (konstitucinės justicijos byla Nr. 6/99-23/99-5/2000-8/2000)“, *supra* note, 2065.

2071 Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.50 straipsnio 4 dalimi, „juridiniai asmenys skirstomi į ribotos ir neribotos civilinės atsakomybės asmenis. Jeigu prievolės įvykdyti neužtenka neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens turto, už jo prievolės atsako juridinio asmens dalyvis, jeigu įstatymai nenustato kitaip“, „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).

2072 Skirmantas Bikelis, „Peraštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokesčių priemonių taikymo klausimai“, *supra* note, 180: 53.

2073 Tai, kad fiziniams asmenims skiriamos sankcijos bei taikomos poveikio priemonės už muitų teisės aktų pažeidimus turi būti proporcingos ir jas taikant būtina atsižvelgti į objektyvią fizinio asmens socialinę bei ekonominę padėtį buvo ne kartą akcentuota ir kitose Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bylose (*inter alia* ir bylose dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių apmokestinimo), žr. pvz. administracines bylas Nr. A-406-602/2015 ir A-442-63/2013, disertacijos priedas Nr. 15.2.6.

2074 Aistė Medelienė, *supra* note, 179: 334.

2075 Žr. 2068 išnašą ir joje nurodytą praktiką.

savininkų) atžvilgiu²⁰⁷⁶, siūlytina numatyti, jog fiziniams asmenims už tuos pačius mokesčių ir muitų teisės aktų pažeidimus turėtų būti taikoma viena baudžiamojo pobūdžio sankcija (baudžiamosios ar administracinės (mokestinės) atsakomybės priemonė). Tokio teisinio reguliavimo įtvirtinimas galėtų būti laikomas svarbia priemone socialiniam teisingumui užtikrinti taikant fiziniams asmenims atsakomybę už mokestinius pažeidimus bei, muitų (muitinės) teisės kontekste labiau atitiktų galiojančio SMK 42 straipsnio 2 dalies nuostatas, kuriose valstybėms narėms nurodoma pažeidėjui taikyti tik vieną administracinę sankciją (piniginę baudą), o ne jų daugetą. Kita vertus, negalima nesutikti ir su teisės doktrinoje išsakoma pozicija, jog neturėtų būti priimtinas požiūris, kuriuo *non bis in idem* principo taikymas visais atvejais suabsoliutinamas ir taip užkertamas kelias fizinio asmens baudžiamajam ir(ar) administraciniam persekiojimui (nubaudimui). Kaip pažymi dr. S. Bikelis, tai gali lemti, jog asmuo lieka nubaustas neproporcingai švelniai, neleidžiama valstybei įgyvendinti savo pareigos efektyviai saugoti visuomenę nuo nusikalstamų kėsinimūsi²⁰⁷⁷. Dėl šios priežasties, siekiant spręsti *non bis in idem* principo taikymo problemą mokestiniuose ir muitinės teisiniuose santykiuose, rekomenduojama Mokesčių administravimo įstatymo 139 straipsnį papildyti nuostata, jog fizinis asmuo arba neribotos atsakomybės juridinis asmuo atleidžiamas nuo jam skirtos baudos pagal Mokesčių administravimo įstatymą arba bauda neskiriama, jei už tą patį pažeidimą, padarytą esant toms pačioms faktinėms aplinkybėms, fiziniam asmeniui arba neribotos atsakomybės juridinio asmens dalyviui (dalyviams) yra paskirta bauda pagal Administracinių nusižengimų kodekso arba Baudžiamojo kodekso nuostatas (žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.1.7 rekomendaciją dėl teisės norminių aktų tobulinimo). Tokiu būdu jau pačiame mokesčių ir muitų administravimo procese būtų užtikrintas taikomų atsakomybės priemonių proporcingumas bei socialinis teisingumas, sudaromos galimybės mokesčių administratoriams (*inter alia* ir muitinės įstaigoms) tinkamai individualizuoti bei parinkti fiziniams asmenims taikomas sankcijas²⁰⁷⁸, kartu išvengiant ir visų galimų neigiamų jų kumuliatyvaus poveikio pasekmių²⁰⁷⁹, nes šiuo metu (pagal egzistuojančią teismų praktiką) tokia galimybė suteikiama tik teismams ar kitoms mokestinius ginčus nagrinėjančioms institucijoms.

Be to, autoriaus nuomone, sistemaiškai vertinant šiai tiriamai bylų grupei priskirtinų sprendimų turinį bei jų sąsajas su bendrąja mokestinių ginčų nagrinėjimo praktika Lietuvos Respublikoje, galima išskirti kitą teisinio reguliavimo problemą, susijusią su vieno

---

2076 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-1916/2012“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/417939>.

2077 Skirmantas Bikelis, „Baudžiamosios ir mokesčių teisės sankirta: atsakomybė už neteisėtą praturtėjimą ir *non bis in idem* principas“, *supra* note, 180.

2078 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje buvo ne kartą akcentuojama, jog už teisės pažeidimus valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-2144/2011“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/224572>.

2079 Šiuo aspektu būtina pažymėti, jog kitų poveikio priemonių (prekių konfiskavimo) kumuliatyvaus taikymo problema šiuo metu jau yra išspręsta įsigaliojus SMK ir jo 124 straipsnio nuostatomis, numatančioms, kad skolai muitinei išnyksta kai muitu apmokestinamos prekės konfiskuojamos; žr. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

iš konkrečių atleidimo nuo importo ir kitų nacionalinių mokesčių (išskyrus muitus²⁰⁸⁰) delpinigių pagrindų, įtvirtintų Mokesčių administravimo įstatymo 100 straipsnio 1 dalies 2 punkte ir 141 straipsnio 1 dalies 3 punkte („kai mokesčių mokėtojo atskira veika, nors ir pažeidžiančia mokesčio įstatymo nuostatas, nepadaroma žala biudžetui“)²⁰⁸¹, reglamentavimu. Autoriaus nuomone, šiuo atveju kyla akivaizdi teisinė problema kaip reikėtų aiškinti vertinamojo pobūdžio sąvoką „žala biudžetui“, t. y. su kokiomis teisine reikšme turinčiomis aplinkybėmis turėtų būti siejamas tokios žalos atsiradimas (arba neatsiradimas) ir ką apskritai reikėtų laikyti „žala biudžetui“, pavyzdžiui, ar ja gali būti pripažįstamas bet kokios (bet kokio dydžio) mokestinės nepriemokos egzistavimas. Būtina pastebėti, jog vieningos nacionalinių mokestinių ginčus nagrinėjančių institucijų praktikos šiuo klausimu nėra, nes tik dalyje bylų „žalos biudžetui“ nepadarymas yra siejamas su didesnės ar tokio paties dydžio kitų ar tų pačių mokesčių permokos egzistavimu²⁰⁸², tačiau kitose bylose, įskaitant ir mokestinius ginčus dėl iš Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo importo mokesčiais, ši aplinkybė apskritai neakcentuojama²⁰⁸³. Autoriaus nuomone, šiuos neatitikimus galėtų padėti išspręsti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. VA-144 patvirtintų Atleidimo nuo baudų, delpinigių ir palūkanų taisyklių turinio tikslinimas²⁰⁸⁴.

Vertinant bylas dėl muitų ir kitų importo mokesčių lengvatų iš *inter alia* Rusijos Federacijos importuojamiems kuro produktams taikymo²⁰⁸⁵ (kurios Lietuvos Respublikoje kilo aiškinant specialius nacionalinius teisės norminius aktus, priimtus šioje srityje)²⁰⁸⁶ būtina pažymėti, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje bylo-

2080 Vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 14 straipsnio 6 dalimi, „muitai ir su jais susijusios sumos pagal šį Įstatymą administruojami tiek, kiek šio Įstatymo nuostatos neprieštarauja Europos Sąjungos muitų teisės aktams“; „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 199.

2081 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 199.

2082 Žr. pvz. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gegužės 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-773/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/161747>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1439/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/176676>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugpjūčio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-956-662/2017“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1512337>.

2083 Žr. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-864/2010“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/166795>; Mokesčių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. spalio 30 d. sprendimą „Dėl UAB „V1“ 2013-08-07 skundo“ (sprendimo Nr. S-220 (7-168/2013))“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/981217>.

2084 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.2.10 rekomendaciją dėl teisės norminių aktų tobulinimo.

2085 Tematinės analizės subtema 3.4.2, žr. disertacijos priedą Nr. 1. Būtina pastebėti, jog ši bylų kategorija smulkiau nėra analizuojama dėl tos priežasties, jog daugelyje jai priskirtų bylų pareiškėjai kelė ne konkrečiai dėl muitų apskaičiavimo tvarkos, bet kitų su jais susijusių importo mokesčių – PVM, akcizų taikymo.

2086 Žr. disertacijos priedą Nr. 16, lentelės skiltį „Mokestiniai ginčai dėl iš Rusijos Federacijos importuotų kuro produktų apmokestinimo muitais ir kitais susijusiais importo mokesčiais bei šių mokesčių lengvatų taikymo“.

je Nr. A-556-505/2014²⁰⁸⁷ laikėsi nuostatos, kad nacionaliniuose įstatymuose ir ES teisėje įtvirtintos mokesčių lengvatos, taikytinos specifiniais kuro produktų importo atvejais (visų pirma, neapmokestinamų objektų sąrašas), turėtų būti aiškinamos siaurai, eksplicitiškai. Be to, kitose šios kategorijos bylose (administracinėje byloje Nr. I-5-442/2015²⁰⁸⁸) galimybė išplėsti tokiais atvejais lengvatų taikymo teisinį reguliavimą papildomai priimtais nacionaliniais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais buvo įvertintina kritiškai. Kita vertus, vėlesnė praktika (administracinėse bylose Nr. A-143-1770/2014, Nr. A-261-852/2014) patvirtina, jog dalyje analizuotu laikotarpiu nacionaliniuose teismuose nagrinėtų mokesčių ginčų bylų, kuriose buvo kilę ginčai dėl importo mokesčių lengvatų importuojamiems kuro produktams, šios lengvatos buvo aiškinamos laikantis ir kitokių bendrųjų taisyklių, t. y. naudojant ne siauriamąjį, o plečiamąjį teisės aiškinimo metodą, taip iš esmės sukuriant teisinio neapibrėžtumo ir nenuoseklumo situaciją²⁰⁸⁹. Atsižvelgiant į tai, autoriaus vertinimu, nuostata, kad mokesčių lengvatos ir išimties turi būti aiškinamos siaurai (arba kad jų plečiamasis aiškinimas neleidžiamas), turėtų būti tiesiogiai įtvirtintos Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatyme, visų pirma, jo 9 straipsnyje, kuris šiuo metu apibrėžia bendrąją apmokestinimo taisyklių aiškinimo tvarką ir nustato, jog visais neaiškumų ar prieštaravimų atvejais mokesčių įstatymai yra aiškintini mokesčių mokėtojo naudai²⁰⁹⁰.

Vertindami atskirų **muitinės procedūrų (laikino įvežimo perdirdbti bei tranzito) teisinio reguliavimo sritį**²⁰⁹¹, papildomai galime pastebėti, jog analizuojamu laikotarpiu taip pat kilo dviejų kategorijų ginčai, susiję su populiariu verslo modeliu, kai iš Lietuvos Respublikos į Rusijos Federaciją gabenamos transporto priemonės (automobiliai) informant laikino įvežimo perdirdbti ar tranzito procedūrą – tai ginčai dėl muitinės procedūrų užbaigimo²⁰⁹² arba automobilių muitinės vertės nustatymo²⁰⁹³. Aptariant pirmąją ginčų kategoriją ir su ja susijusius probleminius klausimus, galima pažymėti, kad jis svarbi dėl tos priežasties, jog vienas iš pagrindinių SMK tikslų yra užtikrinti elektroninių muitinės formalumų registravimo procedūrų įgyvendinimą ir elektroninių muitinės deklaracijų naudojimą (SMK 6 str.)²⁰⁹⁴. Nors Lietuvos Respublika, viena vertus, gana efektyviai įgyvendina šiuos uždavinius (šiuo metu daugiau kaip 99 procentai muitinės deklaracijų yra apdorojama bei tvarkoma elektroniniu būdu²⁰⁹⁵, kita vertus, galima pastebėti, jog praktinių problemų kyla

2087 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. spalio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-556-505/2014“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/875573>.

2088 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-5-442/2015“, TAR, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/434a371016bfl1e5bfc0854048a4e288>.

2089 Žr. šiuo klausimu plačiau Gintaras Černius, Gintarė Giriūnienė ir Gediminas Valantiejus, *supra* note, 1740.

2090 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 3.1.8 rekomendaciją.

2091 Tematinės analizės subtema 3.4, žr. disertacijos priedą Nr. 1.

2092 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.

2093 *Ibid.*

2094 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

2095 „Lietuvos Respublikos muitinės veiklos 2016 m. ataskaita“, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Žiūrėta 2018 sausio 7 d., http://www.cust.lt/mport/failai/veikla/ataskaitos/2016_Ataskaita.pdf.

stengiantis užtikrinti veiksmingą grįžtamąjį ryšį tarp muitinės įstaigų ir mokesčių mokėtojų. Šios problemos sietinos su aplinkybe, jog, atsižvelgiant į galiojančią teisinio regulavimo sistemą (žr. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo 30 str. 3 d.²⁰⁹⁶), įformindamas muitinės procedūras mokesčių mokėtojas pirmiausia turi pateikti elektroninę deklaraciją (pranešimą), o po to importuojamos ar eksportuojamos prekės ir kiti su jomis susiję dokumentai gali būti pateikiami muitinei detaliam patikrinimui atlikti (kaip tai numatyta Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų taisyklėse, patvirtintose Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2009 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. 1B-357²⁰⁹⁷). Akivaizdu, jog tokia muitinės atliekamų patikrinimų sistema (numatant vėlesnio detalaus patikrinimo galimybę), yra vertintina kaip iš esmės atitinkanti SMK nuostatas (48 str.)²⁰⁹⁸ bei TT formuojamą praktiką (*inter alia* ir bylose dėl iš tiriamų valstybių įvežtų prekių apmokestinimo muitais)²⁰⁹⁹. Kita vertus, jos taikymas Lietuvos Respublikoje tiriamu laikotarpiu (po 2010 m. sausio 1 d.) sukėlė ir praktinių problemų – pastarąsias galima identifikuoti išskiriant mokesčių ginčų bylas²¹⁰⁰, kuriose buvo nagrinėjamos teisinės situacijos, kai į Lietuvos Respubliką įvežtos prekės (iš esmės tik viena prekių kategorija - automobiliai (transporto priemonės)) ir remiantis elektroninėmis deklaracijomis (pranešimais), jiems buvo įforminta laikinojo įvežimo perdirtbi procedūra (šiuo metu reglamentuojama SMK 256 str.²¹⁰¹). Šios muitinės procedūros rezultatas (t. y. tinkamas jos užbaigimas) turėtų reikšti perdirtbų prekių eksportą iš ES muitų teritorijos, nes, įforminus nurodytą muitinės procedūrą, būtent tokie jos tinkamo užbaigimo atveju nėra reikalavimo sumokėti muitų būtent ES muitų teritorijoje (žr., pavyzdžiui, SMK 250 str.²¹⁰²). Tačiau, kaip galima konstatuoti įvertinus nurodytų bylų

2096 „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“, *supra* note, 28 (2016 m. įstatymo redakcija).

2097 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2009 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. 1B-357 „Dėl Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų taisyklių ir Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų pavyzdinės sutarties patvirtinimo“, *supra* note, 2148.

2098 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

2099 Byla C-571/12, Greencarrier Freight Services Latvia SIA v. Valsts ieņēmumu dienests, *supra* note, 1334; taip pat žr. C-138/10, DP grup EOOD v. Direktor na Agentsia "Mitnitsi", *supra* note, 1375; C-468/03, Overland Footwear Ltd v. Commissioners of Customs & Excise, 2005 E.C.R. I-08937.

2100 Žr., pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 13 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-261-1338/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-143-1314/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-143-787/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 31 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-143-776/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-143-56/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-261-453/2013 ir kitas administracines bylas, nurodytas disertacijos priede Nr. 15.2.6.

2101 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

2102 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

faktines fabulas (*ratio decidendi*)²¹⁰³, net įforminus ginčo muitinės procedūrų užbaigimą ir mokesčių mokėtojui pateikus tai patvirtinančias elektronines muitinės deklaracijas apie atitinkamų prekių eksportą, teisinis muitinės procedūrų statusas (pavyzdžiui, faktas, kad atitinkamos prekės buvo iš tiesų eksportuotas) vėliau muitinės buvo sėkmingai nuginčytas remiantis kitais faktiniais įrodymais (ne elektroniniais dokumentais, bet iš trečiųjų šalių gautais dokumentais, kitais rašytiniais įrodymų šaltiniais, įrodymais iš pradėtų ikiteisminių tyrimų bylų ir pan.)²¹⁰⁴. Visose šiose mokesčių ginčų bylose, tiek Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, tiek ir atitinkamos muitinės įstaigos (veikdamos kaip mokesčių administratorius ir ikiteisimine tvarka mokesčius ginčus nagrinėjančios institucijos), priėmė sprendimus, kurie buvo nepalankūs mokesčių mokėtojams ir kuriais buvo patvirtintas papildomai mokėtinų maito mokesčių sumų apskaičiavimas.

Akcentuotina, jog nurodytais atvejais nacionaliniai teismai (*inter alia* Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas), vadovaudamiesi TT praktika²¹⁰⁵, sutiko, kad vien tik formalių elektroninių įrodymų (pavyzdžiui, elektroninių deklaracijų ir pranešimų) apie įformintą muitinės procedūrą pateikimas neatleidžia mokesčių mokėtojų nuo importo mokesčio įsipareigojimų, kurie gali atsirasti dėl to, kad muitinės procedūra nebuvo tinkamai įvykdyta. Pavyzdžiui, kaip buvo pabrėžta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 22 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-261-453/2013²¹⁰⁶, vien tik elektroninės kompiuterinės sistemos duomenų išrašas *per se* (pats savaime) negali būti laikomas tinkamu muitinės procedūrų užbaigimo įrodymu ir negali užtikrinti teisėtų lūkesčių ar teisinio tikrumo dėl tinkamo muitinės procedūrų įgyvendinimo²¹⁰⁷. Taigi, atsižvelgiant į nacionaliniu lygiu susiklosčiusią teisminę praktiką, netgi esant tinkamiems elektroniniam įrašams, kurie fiksuoja muitinės procedūros (nagrinėjamu atveju - laikinojo įvežimo perdirbti procedūros) užbaigimą, tokios procedūros vėliau gali būti teisėtai pripažintos netinkamai užbaigtomis, pavyzdžiui, jei nustatoma, kad ginčo prekės realiai nebuvo pristatytos į paskirties muitinės įstaigą²¹⁰⁸. Konstatuotina, jog tokią Lietuvos Respublikoje susiformavusią teisminę praktiką šios kategorijos bylose galima paaiškinti ir pagrįsti egzistuojančia TT

2103 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.

2104 Pastebėtina, jog panašaus pobūdžio problematiką galima identifikuoti ir tiriant ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos bei Indijos Respublikos kategorijas, t.y. ginčus dėl 42 muitinės procedūros taikymo, juose taip pat buvo keliamas klausimas dėl jau mokesčio mokėtojo įformintų ir atliktų muitinės procedūrų peržiūrėjimo ir suformuota mokesčių administratoriui palanki praktika, jog muitinė turi teisę atlikti paskesnę tokių procedūrų patikrinimą ir peržiūrėti jų rezultatus, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.

2105 Žr. bylą C-230/2006, *Militzer & Münch GmbH v Ministero delle Finanze*, 2008 E.C.R. I-01895.

2106 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-453/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/610078>.

2107 *Ibid.*, komentuojamoje nutartyje (motyvuojamosios dalies devintoje pastraipoje) nurodoma, jog „pareiškėjas įrodymui, kad procedūrą įvykdė tinkamai, pateikė tik išrašą iš kompiuterinės duomenų sistemos. [...] šis pranešimas, ką teisingai pažymėjo ir pirmosios instancijos teismas, negali būti laikomas tinkamai užbaigtos Bendrijos tranzito procedūros įrodymu, juo labiau sukelti pareiškėjui teisėtus lūkesčius bei teisinį saugumą dėl tranzito procedūros tinkamo atlikimo“.

2108 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų 2013 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-56/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/677119>; žr. pavyzdžiui nutarties motyvuojamosios dalies penktą ir šeštą pastraipus, kuriose teismas konstatavo, jog muitinė turi teisę paneigti ir peržiūrėti mokesčių mokėtojo turimus įrodymus.

praktika (žr. jau minėtą bylą Nr. C-230/06, *Miltzer & Münch*²¹⁰⁹, taip pat bylą Nr. C-300/03, *Honeywell Aerospace*²¹¹⁰), kurioje ne kartą buvo pabrėžta galimybė pakartotinai tirti, vertinti bei tikrinti muitinės procedūrų dokumentus, *inter alia* nustatinėjant realaus prekių išgabenimo iš Sąjungos muitų teritorijos faktą ar tiesiog įformintos muitinės procedūros atitiktį realiai situacijai²¹¹¹. Kita vertus, autoriaus vertinimu, atsižvelgiant į tokio pobūdžio ginčų santykinai didelį skaičių ir jų sisteminių (pasikartojančių) pobūdį bei juose kylančius neaiškumus, nacionaliniu lygmeniu taip pat būtina tobulinti ir elektroninių muitinės procedūrų sistemų funkcionavimo reglamentavimą bei taikyti papildomas teisinės apsaugos priemones muitinės operacijų dalyviams siekiant ateityje išvengti naujų panašaus pobūdžio ginčų.

Visų pirma, siekiant užtikrinti, kad ši sistema veiktų efektyviai ir kartu būtų apsaugoti teisėti mokesčių mokėtojų lūkesčiai, nacionalinėse procedūrinėse taisyklėse tikslinga įtvirtinti nuostatą, jog muitinė elektroniniu būdu privalo užtikrinti nuolatinį grįžtamąjį ryšį dėl mokesčių mokėtojo elektroniniu būdu pateiktų muitinės operacijų įforminimo dokumentų statuso (jų galutinio patvirtinimo ar jų atžvilgiu pradėtų ir atliekamų tyrimų bei jų rezultatų). Sprendžiant šį klausimą, būtų svarbu laiku informuoti mokesčių mokėtoją apie tai, kad tam tikros jo inicijuotos muitinės procedūros dar nėra visiškai užbaigtos, o jų rezultatai gali būti peržiūrėti (tokia informacija turėtų būti prieinama naudojantis tomis pačiomis elektroninėmis muitinės duomenų bazėmis, kurios naudojamos ir muitinės procedūroms įforminti). Pavyzdžiui, pagal šiuo metu Lietuvos Respublikoje galiojančias Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisykles²¹¹², kai muitinė priima sprendimą atmesti mokesčių mokėtojo prašymą atlikti muitinės procedūrą, jis turėtų gauti atitinkamą elektroninį pranešimą "Sprendimas neišleisti eksportuojamų prekių" (E551LT), žr. šių Taisyklių 23.1.2 punktą. Be to, pagal Taisyklių 21 punktą, muitinės pareigūnai, nagrinėjantys priimtą elektroninį mokesčių mokėtojo prašymą atlikti analizuojamą muitinės procedūrą, turėtų nedelsdami patikrinti, ar informacija yra išsami, ir ar nėra jokių abejonių dėl jos patikimumo bei dokumentų, kurie buvo pateikti kartu su prašymu, tikrumo.

Autoriaus nuomone, įvertinus šioje srityje praktiniu lygiu kylančius mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus (muitinės) konfliktus bei siekiant užtikrinti teisėtus mokesčių mokėtojų lūkesčius, komentuojamose taisyklėse turėtų būti aiškiai (imperatyviai) įtvirtinta nuostata, kad net ir muitinės pareigūnui priėmus teigiamą pirminį sprendimą dėl leidimo taikyti pareiškėjo pageidaujamą specialiąją procedūrą (Taisyklių 24.1 p.), pareiškėjas neatleidžiamas nuo prievolės pateikti papildomus įrodymus vėliau (apie tai taip pat turėtų būti privalomai pranešama mokesčių mokėtojui). Kartu Taisyklių 24 punkte, atsižvelgiant į SMK 27 straipsnio „Palankių sprendimų pripažinimas negaliojan-

2109 Byla Nr. C-230/2006, *Miltzer & Münch GmbH v. Ministero delle Finanze*, *supra* note, 2109; 32-34 punktai.

2110 Byla Nr. C-300/03, *Honeywell Aerospace GmbH v. Hauptzollamt Gießen*, 2005 E.C.R. I-00689; 25 punktas.

2111 Būtent į šią aplinkybę TT buvo atkreipęs dėmesį ir šiame darbe analizuotose bylose dėl iš tiriamų valstybių importuotų prekių, žr. bylą C-156/16, *Tigers GmbH v. Hauptzollamt Landshut*, *supra* note, 973; 31 punktas.

2112 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2016 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. IB-344 „Dėl Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisyklių patvirtinimo“, *TAR* 10826 (2016).

čiais“ reikalavimus²¹¹³, turėtų būti akcentuojama, kad net ir po preliminarus mokesčių mokėtojo prašymo įforminti pageidaujama specialiąją procedūrą patenkinimo ir palankaus (teigiamo) sprendimo priėmimo, įgalios muitinės įstaigos (pareigūnai) turi teisę pradėti papildomas patikrinimo (tyrimo) procedūras bei peržiūrėti priimtus sprendimus, tačiau tik Taisyklių IV skyriuje („Leidimų stebėseną, pripažinimas negaliojančiais, galiojimo sustabdymas ir atšaukimas“) nustatyta tvarka ir tik gavus papildomos informacijos iš trečiųjų šalių ar asmenų²¹¹⁴. Šis patikslintas reglamentavimas būtų itin svarbus tikrinant būtent laikinojo įvežimo perdirbti muitinės procedūras, susijusias su konkrečia aprašoma prekių grupe - į Lietuvos Respubliką importuotomis motorinėmis transporto priemonėmis (automobiliais), - nes būtent dėl tarptautinės prekybos jais ir kilo visi nagrinėjami kategorijai priskirtini mokestiniai ginčai. Be to, siūlomos nuostatos labiau užtikrintų tinkamą mokesčių mokėtojų informavimą elektroniniu būdu (Muitinės sprendimų valdymo sistemų (MSVS) priemonėmis²¹¹⁵) apie jų atliekamų veiksmų teisinį statusą ir konkrečias teises pasekmes bei kartu galėtų padidinti mokesčių mokėtojų pasitikėjimą elektronine muitinės procedūrų aplinka ir jos naudojimo galimybėmis.

Būtina pastebėti, jog tiriamu laikotarpiu kilo nemažai ginčų dėl automobilių įvertinimo įvežant juos laikinai perdirbti (disertacijos priedas Nr. 14.6, poskirsnis „Mokestiniai ginčai dėl muitinės procedūrų bei skolos muitinei apskaičiavimo ir įregistravimo taisyklių taikymo iš Rusijos Federacijos importuotoms prekėms“, bylos Nr. 28-30). Pažymėtina, jog kaip patvirtina kitų autorių (pavyzdžiui, M. Baronaitės) atlikti tyrimai²¹¹⁶, Lietuvos Respublikoje yra dažnai taikomos verslo schemas pagal kurias naudoti automobiliai (skirti eksportui į trečiąsias valstybes) pirmiausiai įvežami įforminant laikinojo įvežimo perdirbti procedūrą (šiuo metu apibrėžtą SMK 256 – 257 str.²¹¹⁷), o ne, pavyzdžiui, išleidimo į laisvą apyvartą procedūrą (SMK 201 str.)²¹¹⁸. Atitinkamai, pažeidus šios muitinės procedūros vykdymo sąlygas (tinkamai neužbaigus/neįvykdžius procedūros) ir nepagrindus automo-

2113 Šiame straipsnyje (žr. 1 d. „a“ – „c“ punktus) muitinei yra suteikta teisė pripažinti negaliojančiu sprendimą, palankų sprendimo adresatui, atsižvelgiant į tai, kad muitinei pateikta informacija buvo „neteisinga arba neišsami“; „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) Nr. 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

2114 Atsižvelgiant į tai, siūlytina Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2016 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. IB-344 patvirtintų Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisyklių 24.1 punktą pakeisti ir išdėstyti taip: „24. Už leidimų išdavimą atsakingas pareigūnas, atsižvelgdamas į Taisyklių 21 punkte nurodyto tikrinimo (vertinimo) rezultatus: 24.1. patenkina prašymą, jeigu pareiškėjas atitinka leidimo taikyti pareiškėjo pageidaujama specialiąją procedūrą išdavimui taikomus reikalavimus, kartu MSVS priemonėmis informuodamas pareiškėją, jog leidimas taikyti atitinkamą specialiąją procedūrą gali būti peržiūrėtas Taisyklių IV skyriuje nustatyta tvarka gavus iš trečiųjų asmenų ir užsienio valstybių duomenų apie tai, kad pareiškėjas pateikė neteisingą arba neišsamią informaciją, ir pareiškėjui nepagrindus jos teisingumo ar išsamumo papildomai pateiktais jo turimais kitais įrodymais“.

2115 Tokia sąvoka yra vartojama Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisyklėse, žr. jų 3.4¹ punktą; „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2016 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. IB-344 „Dėl Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisyklių patvirtinimo“, *supra* note, 2116.

2116 Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 72.

2117 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas (ES) Nr. 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 14.

2118 *Ibid.*

bilijų išvežimo iš ES muitų teritorijos, muitinės procedūrų vykdytojams gali būti įregistruojama skola muitinei (automobiliai apmokestinami muito mokesčiu). Lietuvos Respublikoje tam taikoma speciali tvarka, kurią apibrėžia Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklės, patvirtintos Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026²¹¹⁹. Šiuo atveju diskutuotina ar tokios taisyklės apskritai pagrįstai egzistuoja²¹²⁰, tačiau preziumuojant, jog jos yra galiojančios ir jų, kaip administracinio norminio akto, teisėtumas kol kas nebuvo kvestionuojamas nei ES, nei nacionaliniu lygiu, reikia pažymėti keletą aspektų. Pirmiausia, tokio pobūdžio teisinės situacijose keliamas klausimas kokias konkrečiais įrodymais reikėtų remtis nustatant prekių (automobilių) muitinę vertę, kai nėra taikomas sandorio vertės metodas²¹²¹. Pagrindiniu įrodymu paprastai laikoma turto vertės ataskaita, tačiau ji dažnai kvestionuojama kaip tinkamas įrodymas²¹²², kadangi muitinės įstaigos argumentuoja, jog negali objektyviai nustatyti ar šioje ataskaitoje išvardintos automobilio būklę apibūdinančios aplinkybės (pvz. dėl jo apgadinimų, defektų) atitinka aplinkybes, realiai egzistavusias įvežant automobilį į Sąjungos muitų teritoriją²¹²³. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog muitinės įstaigų galimybes tiksliau nustatyti muitinės vertę tuo atveju, jei būtų pažeistos muitinės procedūros sąlygos, užtikrina komentuojamų Taisyklių 21 punktą, kuris įtvirtina nuostatą, leidžiančią įvežant automobilį pateikti ne turto vertinimo ataskaitą, bet jo defektacijos aktą kartu su spalvotomis nuotraukomis, kuriose būtų fiksuojama automobilio būklė²¹²⁴. Kita vertus, autoriaus manymu, akivaizdu, kad tokiu atveju, jei automobilio vertinimo ataskaita vis tik yra surašoma ne automobilio įvežimo momentu, tačiau laikinojo įvežimo procedūros vykdymo metu (automobiliui esant pačios muitinės priežiūroje), ir pateiktoje turto vertinimo ataskaitoje nurodytos aplinkybės atitinka automobilio defektacijos akte užfiksuotas aplinkybes, tokios ataskaitos muitinė ar kitos mokesčius ginčus na-

2119 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 patvirtintos Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklės“, *TAR* 29002 (2016).

2120 Klausimas yra sudėtingas ir ne kartą keltas teisės doktrinoje, tačiau disertacijoje plačiau nebuvo nagrinėjamas, nes su šia problema nesusidurta importuojant prekes iš Kinijos Liaudies Respublikos ar Rusijos Federacijos – tai galima paaiškinti tuo, jog iš šių valstybių į Lietuvos Respubliką pardavimui yra importuojama sąlyginai nedaug transporto priemonių (automobilių). Kita vertus galima pažymėti, jog Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklės gali prieštarauti mokesčių įtvirtinimo tik įstatyme principui (Mokesčių administravimo įstatymo 3 str. 2 d., Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. lapkričio 17 d. nutarimas), kadangi įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose negali būti teisės normų, nustatančių kitokį teisinį reguliavimą, negu nustato įstatymas, ir konkuruojančių su įstatymo normomis, žr. taip pat Aistė Medelienė, *supra* note, 179: 325.

2121 Žr. pvz. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinę bylą Nr. A-143-2783/2011, disertacijos priedas Nr. 15.2.6. Šiuo metu platų sandorio vertės metodo išimčių taikymo sąrašą įtvirtina komentuojamų Taisyklių 8 punktą, žr. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 patvirtintas Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklės“, *op. cit.*

2122 Žr. pvz. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinę bylą Nr. A-261-364/2013, disertacijos priedas Nr. 15.2.6.

2123 Žr. taip pat Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 73-75.

2124 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 patvirtintos Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklės“, *supra* note, 2123.

grinėjancios institucijos neturėtų atsisakyti vertinti kaip netinkamo įrodymo. Šiuo aspektu, siekiant sumažinti dėl nurodytų aplinkybių vertinimo kylančių ginčų skaičių, turėtų būti tikslinamas komentuojamų Taisyklių 19.3.2 punktą, jame imperatyviai nustatant muitinės pareigą atsižvelgti į tokių įrodymą. Kita vertus, automobilio muitinės vertės įrodymu, kaip pripažįstama ir analizuojamoje teismų praktikoje, gali būti laikoma ir automobilio kaina, užfiksuota specialiame Muitinės departamento aprobuotame naudotų transporto priemonių kainų žinyne (kataloge)²¹²⁵, tačiau šiame Žinyne pateikiami duomenys apie naudotus tinkamus eksploatuoti automobilius²¹²⁶, o ginčų objektu dažniausiai būna importuotų bei defektų turinčių automobilių vertės nustatymas. Kaip pažymi ir teismų praktiką šios kategorijos bylose nagrinėję kiti mokslininkai (M. Baronaitė), ginčai paprastai keliami dėl to, kad įvežtų apgadintų naudotų automobilių muitine verte laikoma tokių pačių neapgadintų automobilių kaina²¹²⁷. Autoriaus vertinimu, tokia muitinės įstaigų praktika gali būti vertinama ir kaip prieštaraujanti Mokesčių administravimo įstatymo 10 straipsnyje įtvirtintam turinio viršenybės prieš formą principui, reikalaujančiam sprendžiant apmokestinimo klausimus pirmiausiai atsižvelgti į mokesčio mokėtojo ūkinių operacijų tikrąjį turinį²¹²⁸. Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas viename iš savo sprendimų, priimtų dar ankstesniu lyginamuoju laikotarpiu (iki 2010 m. sausio 1 d.)²¹²⁹ yra pažymėjęs, jog neprotinga ir neteisinga akivaizdžiai apgadintiems automobiliams taikyti tinkamų eksploatuoti automobilių rinkos vertę. Todėl, autoriaus nuomone, Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklėse reikėtų įtvirtinti nuostatą, kad Muitinės departamento aprobuotu naudotų transporto priemonių kainų žinyne (katalogu) gali būti remiamasi, tik tuo atveju, jei pats mokesčių mokėtojas nepateikia duomenų apie transporto priemonės apgadavimo pobūdį (tikslinti šiuo aspektu Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklę 19.3 punktą)²¹³⁰.

4.4. Nacionaliniame lygmenyje kylančių ginčų dėl muitų ir su jais susijusių importo mokesčių lyginamieji aspektai bei potencialios teisinio reguliavimo tobulinimo sritys Lietuvos Respublikoje

Apibendrinant ištirtus muitų taikymo ypatumus Lietuvos Respublikoje, remiantis Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėtais mokesčiais ginčais dėl muitų bei kitų su jais tiesiogiai susijusių importo mokesčių²¹³¹ taikymo iš tiriama trečiųjų

2125 Žr. pvz. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinę bylą Nr. A-261-364/2013, disertacijos priedas Nr. 15.2.6.

2126 „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 patvirtintos Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklės“, *supra* note, 2123, žr. šių Taisyklių 8.2, 13, 14 punktus.

2127 Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 76.

2128 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 214.

2129 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-502-250/2009“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/113536>.

2130 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.2.8 rekomendaciją dėl teisės aktų tobulinimo.

2131 Mokesčiai ginčai dėl kitų importo mokesčių (importo PVM, akcizai) buvo tiriami tik tais atvejais, kai jie buvo ginčijami vienoje byloje kartu su mokesčių mokėtoju papildomai apskaičiuotais muitais, arba tais atvejais, kai jų taikymas buvo tiesiogiai susijęs su muitų administravimu ir jo proble-

valstybių importuotoms prekėms apmokestinti (2010 – 2017 m. laikotarpiu), galima konstatuoti, kad nacionaliniu lygmeniu nagrinėti klausimai nebuvo tiesiogiai susiję su klausimais, kurie buvo keliami PPO lygmeniu ir sprendžiami PPO ginčų nagrinėjimo tvarka²¹³². Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje nebuvo ginčijamas importo ar eksporto muitų taikymo tiriamų valstybių prekėms teisėtumas (PPO teisės požiūriu), nekilo ginčų dėl eksporto muitų taikymo ar muitinės procedūrų, susijusių su prekių tranzitu iš tiriamų trečiųjų valstybių kontrole teisėtumo²¹³³, o prekybos apsaugos (antidempingo) muitų teisėtumas buvo tiesiogiai ginčijamas (keliant klausimą dėl šiuos muitus nustatusių ES teisės aktų galiojimo) tik vienoje byloje²¹³⁴ ir tik tuo aspektu, kiek jų nustatymas atitiko ES priimtų muitų teisės aktų normas bei ES teisės principus (nekeliant klausimo dėl jų atitikties *inter alia* ir PPO teisės normoms). Pastebėtina, jog PPO lygmeniu (prekybiniuose santykiuose tarp ES ir Rusijos Federacijos) buvo keliami klausimai dėl tarptautinės prekybos energijos produktais (naftos ir dujų produktais) ribojimo teisėtumo (PPO teisės požiūriu)²¹³⁵. Kita vertus, Lietuvos Respublikoje, nors ji ginčijamu laikotarpiu ir buvo priėmusi nacionalinius teisės norminius aktus, kurie tiesiogiai įtakoją iš Rusijos Federacijos importuojamų kuro produktų apmokestinimą ir patikslino galimų mokesčių lengvatų taikymo tvarką²¹³⁶, tokio pobūdžio ginčai, įskaitant ir ginčus dėl norminių administracinių aktų teisėtumo²¹³⁷, buvo sprendžiami tik nacionalinės ar ES teisės kontekste²¹³⁸. Taigi nors dalies nacionaliniu lygmeniu nagrinėtų ginčų tematika, pavyzdžiui, ginčai dėl prekybos apsaugos muitų teisėtumo, muitinės procedūrų (tranzito procedūros), importo mokesčių lengvatų taikymo importuojamiems kuro produktams yra panaši į ginčų dėl muitų, kilusių tarp tiriamų trečiųjų valstybių ir ES PPO lygmeniu, tematiką, juose nagrinėti materialinio teisinio pobūdžio klausimai dėl muitų taikymo iš esmės buvo skirtingi. Vis tik, kiek tai susiję su muitų reguliavimu bei jų administravimu nacionaliniu lygiu (remiantis PPO teisės nuostatomis), autoriaus nuomone, esmine fundamentalia nacionalinio pobūdžio problema išlieka pats PPO teisės (PPO susitarimų) statuso Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje klausimas – ar jie gali būti tiesiogiai taikomi (remiamasi juose įtvirtintomis nuostatomis), pavyzdžiui, administruojant muitus arba nagrinėjant ginčus dėl jų taikymo. Nors, kaip jau buvo mi-

---

momis, žr. pvz. disertacijos priedą Nr. 15.2. 6, skiltį „Mokestiniai ginčai dėl iš Rusijos Federacijos importuotų kuro produktų apmokestinimo muitais ir kitais susijusiais importo mokesčiais“.

2132 Žr. disertacijos priedus Nr. 15.2.5 ir 15.2.6.

2133 Pastebėtina, jog nors panašaus pobūdžio bylų Lietuvos Respublikoje buvo identifikuota, tačiau jose buvo ginčijama ne pati muitinės teisė kontroliuoti tranzitu gabenamas prekes (kas buvo ginčų PPO ir TT objektu), bet jos teisė atlikti pakartotinius (paskesnius) tokių prekių patikrinimus, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6, skiltį „Mokestiniai ginčai dėl iš Rusijos Federacijos importuotų kuro produktų apmokestinimo muitais ir kitais susijusiais importo mokesčiais“ (jos 24 – 27 punktuose nurodytas bylas);

2134 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-2863/2011“, *supra* note, 1432.

2135 Žr. bylą DS476: *European Union — Certain Measures Relating to the Energy Sector*, disertacijos priedas Nr. 3.

2136 Žr. šiuo klausimu disertacijos 4.3.2 poskyrį.

2137 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-5-442/2015“, *supra* note, 2092.

2138 Žr. šiuo klausimu plačiau Gintaras Černius, Gintarė Giriūnienė ir Gediminas Valantiejus, *supra* note, 1740.

nėta šiame darbe, PPO ginčų sprendimo institucijų požiūriu, šis klausimas paliktas pačių valstybių suvereniai kompetencijai ir konkrečių įpareigojimų šioje srityje valstybėms nėra nustatyta(-oma)²¹³⁹, tačiau ES lygmeniu (TT praktikoje) laikomasi aiškaus požiūrio, jog tokiose situacijose pirmenybė turėtų būti teikiama ES priimtiems muitų teisės aktams (užtikrinant ES diskreciją ir teisinę autonomiją)²¹⁴⁰, o PPO teisė tiesiogiai taikoma (ja remiamasi) tik aiškinant jau egzistuojančias ES teisės normas arba tik išimtiniais atvejais (vadinamoji *Fediol/Nakajima* jurisprudencija)²¹⁴¹. Šiame darbe išanalizuota nacionalinė teisminė praktika, pavyzdžiui, ginčų dėl prekių muitinės vertės nustatymo srityje²¹⁴², leidžia konstatuoti, jog kol kas Lietuvos Respublikoje vieningo ir aiškaus požiūrio į šį klausimą nėra, nes dalyje bylų, pavyzdžiui, analizuotose administracinėse bylose Nr. A-442-709/2013, A-575-1340/2010 buvo pabrėžta galimybė remtis PPO teise (prekių muitinio įvertinimo srityje), nustatant ginčo šalių teises ir pareigas. Tokiu būdu Lietuvos Respublikos praktika šiuo klausimu labiau užtikrina atskirų ginčų šalių (*inter alia* mokesčių mokėtojų) interesus, tuo tarpu kai TT praktikoje šioje srityje labiau orientuojamasi į pačios ES ir jos teisinių interesų, teisinės autonomijos apsaugą²¹⁴³. Ši nacionaliniu lygmeniu pasireiškianti tendencija iš esmės vertintina neigiamai, kadangi ji sudaro prielaidas nevienodam ES bendrosios prekybos politikos įgyvendinimui ir ES bendrojo muitų tarifo taikymui prekybiniuose santykiuose su trečiosiomis valstybėmis (įskaitant ir tiriamas valstybes), be to, ja nėra vadovujamasi (arba jos atsakyta) ir kitose ES valstybėse narėse²¹⁴⁴.

Kita vertus analizuojant nacionalinę praktiką, susiklosčiusią reguliuojant tarptautinę prekybą su tiriamomis valstybėmis ir šios praktikos santykį su ES bendrosios prekybos politikos reikalavimais, galime pastebėti keletą esminių tendencijų. Visų pirma, dalis teisės taikymo (ir teisinio reguliavimo problemų) yra bendros visų valstybių atvejais, visų pirma, Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos, tame tarpe ir Indijos Respublikos²¹⁴⁵ (nors analizuojamu laikotarpiu ginčų neidentifikuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo lygmeniu, tačiau bendra jų apžvalga ankstesniu laikotarpiu ir įvertinant kitų institucijų praktiką taip pat leidžia daryti tokią išvadą) – jos susijusios su prekių klasifikavimu, vertės ir kilmės nustatymu. Šiuo aspektu klausimai, kylantys nacionaliniu lygmeniu dėl prekių muitinės vertės ir kilmės nustatymo bei iš dalies dėl klasifikavimo buvo nagrinėjami ir TT praktikoje. Tai, visų pirma, susiję su sandorio vertės metodo taikymo išimčių

2139 PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita United States Sections 301–310 of the Trade Act of 1974, 4.370, WT/DS 152/R, *supra* note, 1273.

2140 Byla C-511/09 P, Dongguan Nanzha Leco Stationery prieš Tarybą, *supra* note, 1257, 33 punktas.

2141 Inga Daukšienė, *supra* note, 159: 909.

2142 Žr. šios disertacijos 4.2.2 poskyrį.

2143 Valeria Bonavita, „The EU and Dispute Settlement within the WTO: a strategy for the protection of the Union’s autonomy in the domestic regulation of goods?“ (doctoral dissertation, University of Bologna, 2012), 177, <http://amsdottorato.unibo.it/4716/>; Jan Willem van Rossem, *supra* note, 1566.

2144 Maria O’Neill, "On the Boundary Clash between EC Commercial Law and WTO Law", *Legal Issues of Economic Integration* 32, 1 (2005): 72; Ramesh Karky, "An Issue of Invocability of Provisions of the WTO Covered Agreements Before Domestic Courts," *Annual Survey of International & Comparative Law* XVII (2011): 224.

2145 Nors analizuojamu laikotarpiu ginčų neidentifikuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo lygmeniu, tačiau bendra jų apžvalga ankstesniu laikotarpiu ir įvertinant kitų institucijų praktiką taip pat leidžia daryti tokią išvadą, ypač kiek tai susiję su prekių vertės ir kilmės nustatymo problematika, žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.5.

aiškinimu bei įrodinėjimo pareigos paskirstymu nustatant prekių kilmę²¹⁴⁶. Kita vertus, būtina pastebėti, jog nacionalinės institucijos daugeliu atveju laikėsi skirtingos praktikos, pavyzdžiui, itin lanksčiai vertino sandorio vertės metodo taikymo išimtis²¹⁴⁷ ar skirtingai interpretuodavo prekių kilmės įrodinėjimo naštos paskirstymą skirtingų kategorijų bylose, galimybę remtis papildomais (netiesioginiais) įrodymais nustatant prekių kilmę²¹⁴⁸. Dėl šios priežasties (sutinkant ir su kitais autoriais²¹⁴⁹) galima konstatuoti, jog Lietuvos Respublikos praktika ir nacionaliniai muitinės teisės aktai išlieka gana griežti (lyginant su supranacionaliniu (ES) lygmeniu nustatytais bendraisiais standartais), t. y. kelia papildomus reikalavimus tarptautinės prekybos subjektams, prekiaujantiems *inter alia* su trečiojomis tiriamomis valstybėmis, taip pat palieka plačias diskrecijos teises nacionalinėms muitinės įstaigoms. Siekiant spręsti šią problemą, autoriaus vertinimu, išlieka būtinybė keisti ir tikslinti įvairių su muitų apskaičiavimu susijusių muitinės įstaigų veiksmų (prekių vertės ir kilmės nustatymo) atlikimą reguliuojančias nacionalines procedūrinės normas bei taisykles (pavyzdžiui, Importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo taisykles, Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisykles), adresuotas būtent muitinei, kaip mokesčių administratoriui. Nacionalinių teisės normų tobulinimo būtinybę (eksplicitiškai nustatant papildomas teisinio reguliavimo taisykles nacionaliniu lygmeniu) sąlygoja ir tai, kad ne visais atvejais minėtų veiksmų atlikimas yra tiksliai ir aiškiai sureguliuotas supranacionaliniu lygiu (ES priimtuose muitų teisės aktuose) arba yra išaiškintas tik TT praktikoje²¹⁵⁰.

Atkreipiant dėmesį į tokią svarbią bei aktualią ES bendrojo muitų tarifo taikymo sritį kaip prekių tarifinis klasifikavimas, galime pastebėti, jog dalis teisinių problemų, kylančių klasifikuojant iš trečiųjų valstybių kilusias prekes Lietuvos Respublikoje yra universalus, bendro pobūdžio, jos kilo ir kitoms ES valstybėms narėms ar pačiam TT, pavyzdžiui, tarptautinių tarifinio klasifikavimo šaltinių santykio su ES KN aiškinimas²¹⁵¹. Todėl jų sprendimas nėra susijęs vien tik su nacionalinių teisės normų tobulinimu (nors tai taip pat gali būti aktualu, pavyzdžiui, sudarant realias galimybes remtis PMO Suderintos Sistemos aiškinimo taisyklėmis), bet su glaudesnio TT ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo užtikrinimu, platesniu TT praktikos taikymu. Kita vertus, dalis iškilusių problemų yra tik nacionalinio pobūdžio bei nulemtos nacionalinių teisės normų, pavyzdžiui, įrodymų pateikimo ir vertinimo klausimas prekių tarifinio klasifikavimo byloje²¹⁵². Autoriaus vertinimu, šiuo metu Lietuvos Respublikoje galiojantis teisinis reguliavimas, kuriam esant pripažįstamas tik prekių tarifinio klasifikavimo įrodinėjimas remiantis Muitinės laborato-

2146 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6.

2147 Žr. administracines bylas Nr. A-442-287/2010; A-442-284/2010; A-261-1356/2011, A-261-360/2012, A-214-261/2016 (nurodytas disertacijos priede Nr. 15.2.6).

2148 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6, skirsnį „Mokestiniai ginčai dėl importuotų prekių kilmės nustatymo“.

2149 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, *supra* note, 177: 34-35; Monika Baronaitė, *supra* note, 32: 80.

2150 Autoriaus pasiūlymai dėl nacionalinio teisinio reguliavimo tobulinimo prekių kilmės ir vertės nustatymo srityje (siekiant užtikrinti jo atitiktį bendriesiems ES priimtų muitų teisės aktų reikalavimams ir TT formuojamai praktikai) yra pateikiami disertacijos priede Nr. 17, žr. 3.2.4-3.2.6 rekomendacijas.

2151 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6 skirsnį „Mokestiniai ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo“ ir disertacijos priedus Nr. 9 ir 11 (skirsniai „Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo“).

2152 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6, skirsnį „Mokestiniai ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo“.

rijos išvadomis²¹⁵³, ne visiškai atitinka teisėkūros teisinio aiškumo principą (nuoseklumo, tikslumo ir nedviprasmiškumo aspektais²¹⁵⁴): riboja mokesčių mokėtojų galimybes teikti naujus įrodymus šiuo klausimu, nenumato tvarkos kaip gali būti įvertinta pati Muitinės laboratorijos veikla, užtikrintas jos akreditavimas (sertifikavimas), nenumato kitų kompetentingų subjektų (mokslinius tyrimus galinčių atlikti laboratorijų) įtraukimo į šį procesą galimybes. Todėl šios problemos iš esmės turėtų būti sprendžiamos būtent nacionaliniu lygiu, tobulinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintas Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisykles. Jose neturėtų būti atsisakoma Muitinės laboratorijos svarbos akcentavimo (nepanaikinamas jos išskirtinis statusas), tačiau kartu sudaromos ir platesnės galybės mokesčių mokėtojams ginti savo teises, ypač, įvertinus aplinkybę, jog daugėjant naujų prekių rūšių, vystantis technologijoms, prekių laboratorinių tyrimų atlikimas vis labiau sudėtingėja ir tam iškyla objektyvi būtinybė pasitelkti kitas institucijas, mokslo įstaigas.

Be to, skirtingai nei TT lygmeniu, Lietuvos Respublikos lygmeniu nacionaliniuose teismuose buvo išnagrinėta labai nedaug ginčų, kurie būtų susiję su prekybos apsaugos muitų ginčijimu²¹⁵⁵. Tai galima paaiškinti tiek objektyviomis priežastimis (nebuvo atitinkamos srities produkcijos gamybos vietiniu lygmeniu, suinteresuotų asmenų, kurie galėtų juos ginčyti), tiek ir subjektyviomis priežastimis – didžiąja dalimi atveju nacionalinė muitinė ginčijo šių muitų taikymą pasitelkdama prekių kilmės taisyklių institutą, todėl ginčai vyko ne dėl antidempingo reglamentų, o dėl kilmės taisyklių aiškinimo²¹⁵⁶. Šio pobūdžio ginčiuose galima identifikuoti vieną aiškią tendenciją, jog iki šiol, autoriaus vertinimu, nacionaliniai teismai iš esmės nesinaudojo galimybe kreiptis į TT dėl atitinkamų ES teisės aktų galiojimo klausimo išsprendimo, nors TT praktikoje analizuojamu laikotarpiu buvo laikomasi nuostatos, jog importuotojui keliant klausimą dėl prekybos apsaugos muitus nustatančių reglamentų galiojimo toks kreipimasis netgi yra privalomas²¹⁵⁷. Autoriaus manymu, šią tendenciją, kuri buvo pastebima ir analizuotuose kitų kategorijų mokesčiniuose ginčiuose dėl nacionalinių muitinės įstaigų sprendimų²¹⁵⁸ galima paaiškinti ne tik atitinkamos teisinės kultūros stoka, į ką atkreipia dėmesį dalis autorių²¹⁵⁹, bet ir objektyviomis teisinėmis priežastimis. Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys ir į nepakankamai konkrečias šią bendradarbiavimo su TT pareigą apibrėžiančias Administracinių bylų teisenos ir Mo-

2153 Žr. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintas Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisykles“, *supra* note, 29.

2154 „Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas“, *Valstybės žinios* 110, 5564 (2012); žr. 3 straipsnio 2 dalies 6 punktą.

2155 „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracineje byloje Nr. A-444-2863/2011“, *supra* note, 1432.

2156 Žr. šiuo klausimu disertacijos 4.3.1 poskyrį.

2157 Žr. bylas C-419/08 P, *Trubowest Handel and Makarov v. Taryba ir Komisija*, *supra* note, 1339, 24 punktas; bylą C-533/10, *Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt.*, *supra* note, 1412, 33 punktas.

2158 Analizuojamu laikotarpiu (2010-2017 m.) nebuvo identifikuota nė vienos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo mokesčių ginčų bylos (tiriamoje bylų grupėje, susijusioje su aprašomais trečiųjų valstybių atvejais), kurioje būtų kreiptasi į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, nors ne kartą buvo teikiami proceso šalių prašymai dėl tokių kreipimųsi būtinybės, žr. administracines bylas Nr. A-261-146/2014, A-261-144/2014, A-444-2727/2012; disertacijos priedas Nr. 15.2.6.

2159 Egidijus Jarašiūnas, *supra* note, 1434: 73-74.

kesčių administravimo įstatymo normas²¹⁶⁰, kurių formuluotės turėtų būti keičiamos, tiksliau nustatant atvejus, kada nacionalinių mokestinių ginčus nagrinėjančių institucijų (įskaitant Mokestinių ginčų komisiją prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės) kreipimasis į TT yra privalomas²¹⁶¹.

Tyrimo metu taip pat buvo identifikuotos (nacionaliniu lygmeniu) specifinės problemos, susijusios su muitinės procedūrų atlikimu (tai išliko aktualu prekybos su Kinijos Liaudies Respublika ir Rusijos Federacija atvejais, nors pobūdis skyrėsi – Rusijos Federacijos atveju tai buvo susiję daugiau su nelegalios prekybos atvejais arba specifine sritimi – automobilių prekyba). Visų pirma, būtina pastebėti, jog esama muitų ir su jais susijusių kitų importo mokesčių administravimo sistema Lietuvos Respublikoje yra fragmentuota, sukoncentruota skirtingų mokesčių administratorių rankose²¹⁶², todėl ne visais atvejais yra užtikrinamas efektyvus keitimasis informacija tarp jų (apie mokestinę riziką keliančias muitinės procedūras), taip pat taikomos nevienodos importo mokesčių (įskaitant muitus) kontrolės taisyklės, kurios tarpusavyje nėra suderintos, ir tai lemia papildomus teisinius ginčus ar teisės taikymo klaidų atsiradimo galimybę. Dėl šios priežasties yra aktualu suvienodinti šias taisykles, keisti keitimosi informacija tvarką tarp skirtingų mokesčių administratorių²¹⁶³. Be to, kaip patvirtino ištirtos mokestinių ginčų bylos dėl tarptautinės prekybos su Rusijos Federacija apmokestinimo muitais, nacionalinėje teisėje būtina tobulinti ir mokesčių mokėtojų informavimo apie priimtus sprendimus dėl muitinės procedūrų tvarką (užtikrinant efektyvesnį grįžtamąjį ryšį su mokesčių administratoriumi), taip pat reformuoti ir naudotų automobilių muitinio įvertinimo taisykles (ar net jų atsisakyti, kaip neatitinkančių ES muitų teisės nuostatų)²¹⁶⁴.

Tiriant muitų taikymą tarptautinei prekybai su Rusijos Federacija reguliuoti taip pat pastebėta, jog mokestinių ginčų bylose ne kartą buvo keliamas klausimas, dėl Lietuvos Respublikoje taikomų sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus sistemos teisėtumo, pavyzdžiui, kumulatyviaus mokesstinės ir kitos teisinės atsakomybės taikymo. Nors ši problema praktiniu lygiu buvo sprendžiama pasitelkiant *non bis in idem* principą²¹⁶⁵, tačiau, autoriaus nuomone, toks požiūris visų potencialių problemų neišsprendžia, kadangi esamas teisinis reguliavimas kelia pagrįstų klausimų dėl tokios sistemos atitikties bendrosioms SMK normoms, įtvirtintoms jo 42 straipsnio 2 dalyje²¹⁶⁶, ypač, kai tai susiję

2160 Šį aspektą (kiek tai susiję su nacionalinių administracinių teismų pareigomis) akcentuoja ir kiti mokslininkai, pavyzdžiui, V. Valančius ir S. Kavalnė, žr. Virgilijus Valančius ir Salvija Kavalnė, *Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas Lietuvos administracinėje teisėje: monografija* (Vilnius: Registrų centras, 2009), 415

2161 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.1.1-3.1.2 rekomendacijas dėl Lietuvos Respublikos teisės aktų tobulinimo.

2162 Žr. šiuo klausimu disertacijos 4.3. poskyrį.

2163 Žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.1.3-3.1.5 rekomendacijas dėl Lietuvos Respublikos teisės aktų tobulinimo.

2164 Žr. šiuo klausimu disertacijos 4.3.2 poskyrį, taip pat plačiau Gediminas Valantiejus, „Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level“, *supra* note, 185: 65-67, 69-71.

2165 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6, skirsnį „Mokestiniai ginčai dėl muitinės procedūrų bei skolos muitinei apskaičiavimo ir įregistravimo taisyklių taikymo iš Rusijos Federacijos importuotoms prekėms“.

2166 Žr. šiuo klausimu disertacijos 4.3.2 poskyrį.

su fizinių asmenų – juridinių asmenų savininkų ar dalyvių teisine atsakomybe²¹⁶⁷. Atlikta mokesčių ginčų analizė taip pat patvirtina ir būtinybę tikslinti ir Lietuvos Respublikoje taikomą atleidimo importo mokesčių delspinigių tvarką, kurioje nėra detalai apibrėžti vieno iš atleidimo nuo delspinigių pagrindų (kai nepadaroma žala biudžetui) požymiai – ši teisinio reguliavimo problema identifikuota ir analizuojant ginčus, kilusius ir dėl tarptautinės prekybos operacijų su Indijos Respublika²¹⁶⁸. Būtina pažymėti, jog paskutinis identifikuotas probleminis aspektas vertinant formuojamą praktiką nacionaliniu lygiu yra tas, kad nacionaliniai teismai nevienodai interpretuoja muitų ir su jais susijusių mokesčių lengvatų aiškinimą (lyginant su TT praktika) ir dalyje bylų jų sąlygas aiškina plečiamai²¹⁶⁹. Siekiant spręsti šią problemą, autoriaus vertinimu, būtų tikslinga koreguoti ir Mokesčių administravimo įstatymo 9 straipsnio nuostatas, įtvirtinančias mokesčių teisės (mokesčių įstatymų) aiškinimo principus²¹⁷⁰.

Aptarti nacionalinio lygmens muitų teisinio reguliavimo problemų lyginamieji aspektai, įvertinus jų ryšį su problematika, nustatyta tarptautiniu bei supranacionaliniu lygmeniu, yra detalizuojami 16 pav. (žemiau), jame pateikiami duomenys iš esmės leidžia konstatuoti ES taikomų muitų teisinio reguliavimo lygmenų nesuderinamumą bei fragmentiškumą.

2167 Atsižvelgiant į tai siūloma tikslinti Mokesčių administravimo įstatymo 139 straipsnio nuostatas, žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.1.7 rekomendaciją dėl Lietuvos Respublikos teisės aktų tobulinimo.

2168 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.5 ir Nr. 15.2.6 (skirsnį „Mokestiniai ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms“), taip pat žr. disertacijos priedą Nr. 17, 3.2.10 rekomendaciją dėl Lietuvos Respublikos teisės aktų tobulinimo.

2169 Žr. disertacijos priedą Nr. 15.2.6, skirsnį „Mokestiniai ginčai dėl iš Rusijos Federacijos importuotų kuro produktų apmokestinimo muitais ir kitais susijusiais importo mokesčiais bei šių mokesčių lengvatų taikymo“.

2170 „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“, *supra* note, 199. Taip pat žr. disertacijos priedą Nr. 17, rekomendacijas dėl teisės norminių aktų tobulinimo, 3.1.8 rekomendaciją.

<ul style="list-style-type: none"> - PPO teisės (PPO susitarimų) statuso Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje klausimas; - Sandorio vertės metodo taikymo išimčių aiškinimas; - Tarptautinių tarifinio klasifikavimo šaltinių santykio su ES KN aiškinimas; - Įrodymų pateikimas ir vertinimas prekių tarifinio klasifikavimo ginčuose. 		
Nacionalinis lygmuo		
<ul style="list-style-type: none"> - PPO teisės statuso ES teisinėje sistemoje problematika; - Procedūriniai antidempingo muitų taikymo reguliavimo aspektai ES (institucijų sprendimų priėmimo tvarka, asmenų teisės į gynybą užtikrinimas, žalos dėl neteisėtai taikytų muitų atlyginimas); - Dempingo rodiklių įrodinėjimo naštos paskirstymas (nustatant antidempingo muitus); - Lyginamųjų kainų naudojimas nustatant prekių muitinę vertę; - Prekių kilmės įrodinėjimo naštos paskirstymas; - Bendradarbiavimas tarp nacionalinių ir ES institucijų aiškinant KN nuostatas, lingvistinių KN prieštaravimų sprendimas; - Skolos muitinei apskaičiavimo teisiųjų pagrindų aiškinimas (susiejant juos su valiniais skolininko veiksmais). 		
Supranacionalinis lygmuo		
<ul style="list-style-type: none"> - Importo muitų atitiktis didžiausio palankumo prekyboje principui; - Prekybos apsaugos (antidempingo) muitų nustatymą reguliuojančių ES teisės normų, susijusių su dempingo rodiklių (prekės normaliosios vertės) apskaičiavimu, atitiktis PPO teisei. 		
Daugiašalis/PPO lygmuo		
Bendrosios teisinio reguliavimo problemos		
KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKA	RUSIJOS FEDERACIJA	INDIJOS RESPUBLIKA
Specialiosios teisinio reguliavimo problemos (atskirų trečiųjų valstybių atžvilgiu)		
Daugiašalis/PPO lygmuo		
<ul style="list-style-type: none"> - Specialios antidempingo muitų nustatymo metodologijos taikymas nustatant importuojamų prekių normaliąją vertę ES teisėje; - Eksporto muitų taikymo teisėtumo klausimas. 	Specialių problemų nenustatyta.	Tranzitu per Sąjungos muitų teritoriją gabenamų prekių kontrolės teisėtumas.
Supranacionalinis lygmuo		
<ul style="list-style-type: none"> - Specialios antidempingo muitų nustatymo metodologijos taikymas nustatant importuojamų prekių normaliąją vertę ES teisėje; - Materialinės žalos grėsmės ES pramonei įvertinimo problematika; - Tranzitu per Sąjungos muitų teritoriją gabenamų prekių kontrolės teisėtumas. 	Priežastinio ryšio tarp ES pramonei padarytos žalos ir importo dempingo kaina įtakančių veiksnių vertinimas nustatant antidempingo muitus.	Specialių problemų nenustatyta.
Nacionalinis lygmuo		
<ul style="list-style-type: none"> - Įrodinėjimo pareigos paskirstymas nustatant prekių kilmę; - Ginčų dėl antidempingo muitus nustatančių teisės aktų teisėtumo nagrinėjimas - Muitinės procedūrų priežiūros sistema ir nevienodų importo mokesčių administravimo taisyklių taikymas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mokesčių mokėtojų tinkamas informavimas apie priimtus; sprendimus dėl muitinės procedūrų - Specialių naudotų automobilių muitinio įvertinimo taisyklių taikymas; - Kumuliatyvus mokesstinės ir kitos teisinės atsakomybės taikymas už muitų teisės aktų pažeidimus; - Muitų ir kitų importo mokesčių lengvatų taikymo sąlygų aiškinimas. 	Atleidimo nuo importo mokesčių delspinių tvarkos nuostatų aiškinimas.

16 pav. Daugiašalio, supranacionalinio ir nacionalinio muitų teisinio reguliavimo lygmenų teisinių problemų lyginamieji aspektai ES (atlikto disertacinio tyrimo pagrindu)

IŠVADOS

Apibendrinamas atliktą tyrimą, autorius konstatuoja, kad tyrimo pradžioje iškelti ginamieji disertacijos teiginiai (dėl muitų teisinio reguliavimo lygmenų fragmentiškumo bei jų nesuderinamumo ES; sisteminių teisinio reguliavimo neaiškumų ir spragų ES priimtuose muitų teisės aktuose egzistavimo; nacionalinio teisinio reguliavimo ir praktikos skirtumų Lietuvos Respublikoje, įgyvendinant ES bendrąją muitų politiką) pasitvirtino. Atlikto tyrimo rezultatų pagrindu autorius teikia žemiau išdėstytas išvadas:

1. ES, kaip muitų sąjungos, funkcionavimas grindžiamas vienodo bendrojo muitų tarifo taikymu prekybai su trečiosiomis valstybėmis, tačiau *ES muitų politikos įgyvendinimo teisinis reglamentavimas yra fragmentuotas ir realizuojamas tiek daugiašaliu (tarptautiniu, taikant PPO teisę), tiek ir supranacionaliniu lygmeniu* (taikant ES priimtus muitų teisės aktus). Be to, Sąjungos muitinės kodekso nuostatos suteikia galimybę valstybėms narėms savarankiškai organizuoti muitinės administracijų veiklą (nacionaliniu lygmeniu) ir įgyvendinti institucinę bei organizacinę autonomiją priimant nacionalinius teisės aktus atskirais muitų administravimo klausimais. Tokiu būdu muitų taikymo ES tarptautinėje prekyboje su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika teisinis reglamentavimas nėra nuoseklus bei pasižymi specialiomis taisyklėmis bei išimtimis būdingomis kiekvienam muitų teisinio reglamentavimo lygmeniui (pavyzdžiui, prekybos apsaugos muitų ar vienašališkų ES muitų politikos priemonių (bendrųjų preferencijų sistemos) taikymo klausimais). ES tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimui nurodytų valstybių atžvilgiu nėra sukurta bendros ES strategijos, tai vertintina kaip objektyvi kliūtis tolesnei ES tarptautinės prekybos ir tiriamų BRICS valstybių plėtrai.

2. Vertinant daugiašalio muitų teisinio reguliavimo lygmenį ir jame kylančius prekybinius ginčus dėl muitų taikymo (nagrinėtus PPO ginčų sprendimo institucijų), nustatyta, jog tiriamu laikotarpiu (2010 – 2017 m.) daugiausia prekybinių ginčų PPO lygmeniu kilo tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos. Esminėmis bendrosiomis teisinio reguliavimo problemomis šiais atvejais laikytini importo muitų ir kitų su jais susijusių importo mokesčių teisėtumo ir jų atitikties GATT susitarimo I-III straipsniuose įtvirtintiems didžiausio palankumo prekyboje ir nacionalinio statuso režimo principams klausimai. Tokio pobūdžio ginčus sąlygojo tiek politinės bei ekonominės (protekcioniškos elementų turinčios užsienio prekybos reguliavimo politikos taikymas) priežastys, tiek ir teisinės priežastys, kurios, ES atžvilgiu buvo susijusios su vienodų (objektyviai nediskriminuojančių) sąlygų nesudarymu visoms suinteresuotoms trečiosioms valstybėms pasinaudoti ES teikiamomis su muitų taikymu susijusiomis lengvatomis, pavyzdžiui, tarifinių kvotų sistema.

3. Remiantis analizuota PPO prekybinių ginčų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublika bei Rusijos Federacijos praktika, nustatyta, jog ES priimtuose muitų teisės aktuose (reglamente (ES) 2016/1036 „Dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“ bei jo 2 str.) įtvirtinti atskiri teisiniai institutai, susiję su dempingo poveikio prekių vidaus kainoms įvertinimu, gamintojo/eksportuotojo sąnaudų pripažinimu skaičiuojant prekės normaliąją vertę (kas buvo itin aktualu prekybiniuose ginčiuose su Rusijos Federacija) nėra tapatūs analogiškus teisinius santykius reguliuojančioms PPO teisės nuostatomis. *Šios aplinkybės patvirtina ES muitų teisės vidinių prieštaravimų bei nesuderinamumo su PPO teise problemos egzistavimą* bei sąlygoja dažnus teisinius ginčus

PPO ginčų sprendimo institucijose dėl Sąjungos institucijų priamųjų teisės aktų, susijusių su antidempingo muitų nustatymu Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos kilmės prekėms.

4. Daugiašaliu (PPO) lygmeniu kilusius ginčus dėl muitų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos taip pat sąlygojo specifinis ne rinkos ekonomikos statusas, kurį antidempingo tyrimuose Kinijos Liaudies Respublikos ir jos kilmės asmenų (gamintojų, eksportuotojų) atžvilgiu taikė ES. Tokio pobūdžio ginčiuose buvo kvestionuojama speciali antidempingo muitų nustatymo metodologija, kurios pagrindu, nustatant importuojamos prekės normaliąją vertę (kaip dempingo skirtumo (maržos) apskaičiavimo pagrindą) buvo remiamasi ne Kinijos Liaudies Respublikos vidaus rinkos duomenimis, bet kitų trečiųjų rinkos ekonomikos valstybių duomenimis. Ši aplinkybė sąlygoja būtinybę tobulinti atitinkamas ES muitų teisės normas (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9, 17 straipsnius), kurių nuostatos taip pat nėra visiškai suderintos su PPO teisės reikalavimais ir leidžia nustatyti Kinijos Liaudies Respublikos verslo subjektų atžvilgiu apibendrintą (ne individualų) antidempingo muitą neatsižvelgiant į jų individualias verslo sąlygas. Be to, vertinant ES ir Kinijos Liaudies Respublikos prekybinių santykių kontekstą, kiek tai susiję su Kinijos Liaudies Respublikos taikytomis reguliavimo priemonėmis (eksporto muitais), identifiukuota būtinybė tikslinti pačios PPO teisės nuostatas dėl GATT XX straipsnyje išvardintų išimčių (susijusių su aplinkosauginiais aspektais) taikymo galimybių, siekiant pagrįsti jomis eksporto muitų nustatymą.

5. Vertinant ES ir Indijos Respublikos prekybinių santykių kontekstą, atlikta daugiašalio teisinio reguliavimo lygmeniu analizė pagrindė tai, kad tarptautinės prekybos su Indijos Respublika atvejais prekybiniuose ginčiuose, nagrinėtuose PPO, iškilo klausimas kokiais teisėtais atvejais turėtų (ar galėtų) būti atliekama tranzitu per Sąjungos muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamųjų prekių muitinė kontrolė. Atlikus tyrimą nustatyta, jog šioje srityje nėra tikslaus reglamentavimo nei tarptautiniu, nei ES muitų teisės lygmeniu ir tai sudaro prielaidas panašaus pobūdžio problemoms ar ginčams kilti ateityje, todėl nurodyta teisinio reguliavimo spraga turėtų būti užpildoma ES muitų teisėje įtvirtinant konkrečius bei objektyvius tokių kontrolės veiksmų atlikimo kriterijus.

6. *Išanalizavus ginčus dėl muitų, nagrinėtus supranacionaliniu lygmeniu* (Sąjungos teismuose, t. y. Teisingumo Teisme), *nustatyta kad jų pobūdis patvirtina sisteminių teisinio reguliavimo neaiškumų ir spragų egzistavimą ES priimtuose muitų teisės aktuose*. Tyrimo metu nustatyta, jog daugiausia universalios pobūdžio probleminių klausimų kilo dėl prekybos apsaugos muitų (visų pirma, antidempingo muitų) taikymo teisėtumo (visų tiriama valstybių atžvilgiu). Kiti bendrieji importo ar kitų muitų rūšių teisėtumo klausimai (skirtingai nuo PPO prekybinių ginčų nagrinėjimo praktikos) supranacionaliniame lygmenyje kilo itin retai. Pagrindinis probleminis teisinis klausimas (iškilęs iš esmės visose tiriama trečiųjų valstybių kategorijose) šiuo atveju buvo susijęs su PPO teisės taikymu ir PPO teisės statusu ES teisinėje sistemoje, t. y. buvo kvestionuojama tiesioginio PPO teisės taikymo galimybė Sąjungos teismuose ar galimybė remtis PPO ginčų sprendimo institucijų praktika ginčiuose dėl muitų. Be to, praktinių taikymo problemų sukėlė Reglamente (ES) Nr. 2016/1036 apibrėžta dempingo rodiklių (normaliosios vertės, eksporto kainos, dempingo skirtumo) apskaičiavimo tvarka ir jų įrodinėjimas bei procedūriniai antidempingo muitų taikymo aspektai – Sąjungos institucijų sprendimų priėmimo, jų pakeitimo ar peržiūrėjimo tvarka, suinteresuotų asmenų teisės į gynybą užtikrinimas, žalos, padarytos neteisėtai

renkant prekybos apsaugos muitus atlyginimas ir sumokėtų muitų grąžinimas. Konstatuotina, jog iki šiol susiformavusi Teisingumo Teismo praktika (nepripažįstant PPO teisės tiesioginio taikymo galimybės) nepadeda visiškai išspręsti PPO teisės ir ES priimtų muitų teisės aktų nesuderinamumo problemų, nes kol kas išlieka objektyvūs skirtumai tarp ES priimtų muitų teisės aktų ir PPO teisės. Atlikus tyrimą nustatyta, jog procedūrinių antidempingo muitų taikymo klausimų reglamentavimo srityje (ypač kiek tai susiję su sumokėtų muitų grąžinimu, neteisėtai renkant muitus padarytos žalos atlyginimu, asmenų teisės į gynybą užtikrinimu) jokių detalesnių teisės normų ES teisėje nėra įtvirtinta (egzistuoja *lacuna legis* teisinė situacija). Ši aplinkybė taip pat sąlygoja dažnus teisinius ginčus, kuriuose formuojama Sąjungos teismų praktika nevisuomet yra nuosekli ar atitinkanti teisinio aiškumo kriterijus, ypač vertinant ir aiškinant priežastinio ryšio (kaip žalos atlyginimo sąlygos) sampratą; suinteresuotų asmenų, turinčių teisę ginčyti ES teisės aktus dėl prekybos apsaugos muitų nustatymo, tiesiogiai Sąjungos teismuose, požymius.

7. Vertinant atskirų tiriamų trečiųjų valstybių specifika, kiek ji susijusi su prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymu supranacionaliniu (ES) lygmeniu, labiausiai išsiskyrė Kinijos Liaudies Respublikos kontekstas, dėl jai taikytos specifinės dempingo nustatymo metodologijos, atsižvelgiant į specialų ne rinkos ekonomikos statusą (ta pati tendencija buvo identifikuota ir analizuojant prekybinius ginčus kilusius PPO lygiu). Šiuo atveju kilo individualaus asmenų vertinimo problema (individualių muitų nustatymo atsižvelgiant į skirtingas jų veiklos sąlygas būtinybė) ir tinkamo lyginamųjų duomenų šaltinių, reikalingų prekės normaliajai vertei apskaičiuoti, parinkimo problema. Be to, išanalizavus specifinę prekybos apsaugos muitų taikymo problematiką, susijusią su ginčais dėl muitų taikymo Rusijos Federacijos kilmės prekėms, identifikuota, jog šioje srityje kilo ginčų dėl priežastinio ryšio tarp Sąjungos pramonei padarytos žalos ir importą dempingo kaina įtakojančių veiksnių vertinimo. Pabrėžtina, jog Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatose kol kas imperatyviai neįtvirtinta Sąjungos institucijų pareiga atlikti išsamų visų šių veiksnių vertinimą ir, atitinkamai, kyla jų tikslinimo būtinybė.

8. Įvertinus supranacionalinio muitų teisinio reguliavimo sritis, susijusias su muitų apskaičiavimo veiksnių taikymu ES bei jų turinio taisyklių aiškinimu Sąjungos teismuose, pastebėtina, jog tiriamų trečiųjų valstybių kontekste Teisingumo Teismo praktikoje iškilę bendri klausimai dėl muitinės vertės nustatymo ir kovos su muitinės vertės slėpimu taikant lyginamąsias kainas (kaip alternatyvą muitinės vertės nustatymui sandorio vertės metodu), prekių kilmės įrodinėjimo taisyklių aiškinimu. Daugelis šiuo atveju taikytinų bendrųjų precedentų, kaip turėtų būti sprendžiamos šios situacijos, išskiriama tik Teisingumo Teismo praktikos lygmeniu (kuri nėra nuosekli), bei nėra imperatyviai sureguliuoti Sąjungos muitinės kodekse. Išanalizavus prekių tarifinio klasifikavimo sritį nustatyta, jog kol kas nėra sukurta aiškaus bendradarbiavimo mechanizmo tarp nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo aiškinant Kombinuotosios nomenklatūros nuostatas bei priskiriant prekėms tarifinio klasifikavimo kodus, be to, identifikuota ir Kombinuotosios nomenklatūros nuostatų turinio skirtingo lingvistinio aiškinimo problema skirtingose ES valstybėse narėse. Išnagrinėjus muitinės procedūrų taisyklių taikymo ypatumus, identifikuota, jog formuojamoje praktikoje Teisingumo Teismas plečiamai aiškina muitinės skolininko sampratą ar skolos muitinei atsiradimo sąlygas, nesiedamas jų su subjektyviu, valiniu elementu, sąmoningų veiksnių piktnaudžiaujant ar vengiant muito mokesčio atlikimu. Be to, išskirta ir tranzitu per Sąjungos muitų teritoriją gabenamų prekių teisėtumo kontro-

lės problema bei nustatyta, jog ši sritis yra nepakankamai reglamentuota ES muitų teisės nuostatomis bei atliekamų muitų procedūrų teisėtumo vertinimo atžvilgiu nėra suformuota nuoseklios Teisingumo Teismo praktikos dėl taikytinų kriterijų prekių patikrai.

9. Vertinant muitų taikymo ypatumus nacionaliniu lygmeniu (Lietuvos Respublikoje) nustatyta, jog *nacionalinis teisinis reguliavimas ir ES muitų teisės taikymo praktika Lietuvos Respublikoje ne visose srityse atitiko ES bendrosios muitų politikos nuostatas, taikytinas prekybiniais santykiams su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis*. Šiuo aspektu pastebėtina, jog daugelis identifikuotų teisės taikymo (ir teisinio reguliavimo) problemų nacionaliniu lygiu buvo bendros visų tiriamų valstybių atžvilgiu. Taip pat konstatuotina, kad prekių vertės ir prekių kilmės taisyklių taikymo srityje nacionalinė praktika skiriasi nuo ES lygmeniu formuojamos praktikos (sandorio vertės metodo taikymo išimčių aiškinimas, įrodinėjimo pareigos paskirstymas nustatant prekių kilmę). Nacionalinio pobūdžio problemų (sąlygotų nacionalinių teisės norminių aktų turinio) kilo ir prekių tarifinio klasifikavimo srityje, pavyzdžiui, nevienodai buvo sprendžiamas įrodymų pateikimo ir vertinimo klausimas prekių tarifinio klasifikavimo bylose. Be to, nacionaliniuose teismuose nagrinėtose bylose taikant ES muitų teisę iš esmės nebuvo naudojamos galimybės kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, t. y. nacionalinių teismų bendradarbiavimas su Teisingumo Teismu (užtikrinant vienodą ES bendrojo muitų tarifo taikymą) yra vertintinas kaip nepakankamai efektyvus.

10. Tyrimo metu buvo identifikuotos ir nacionaliniu lygiu kylančios specifinės problemos, sietinos su nepakankamai aiškiu muitinės procedūrų atlikimo reglamentavimu nacionalinėje teisėje (nesudaromos prielaidos tinkamam priimamų procedūrinių sprendimų motyvavimui), skirtingų tikrinimo standartų taikymu atliekant tų pačių importo mokesčių kontrolės veiksmus, taip pat specialių Naudotų automobilių muitinio įvertinimo taisyklių taikymu, kuris gali būti vertinamas ir kaip neatitinkantis ES muitų teisės nuostatų, nenumatančių tokios muitinio įvertinimo tvarkos egzistavimo galimybės. Be to, nustatyta neatitikimų tarp Lietuvos Respublikoje taikomų sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus sistemos ir Sąjungos muitinės kodekso normų, ypačiai, kiek tai susiję su kumulatyvaus mokestinės ir kitos teisinės atsakomybės taikymu asmenims, dalyvaujantiems muitų (muitinės) teisiniuose santykiuose. Nacionaliniai teismai taip pat formavo skirtingą nei Teisingumo Teismas praktiką dėl muitų ir kitų importo mokesčių lengvatų taikymo sąlygų (pripažindami jų plečiamojo aiškinimo galimybę).

PASIŪLYMAI

Apibendrinant atliktą disertacinį tyrimą, formuluojami tokie iš pateiktų išvadų kylantys ir žemiau išvardinti siūlymai dėl tarptautinės, ES ir nacionalinių muitų teisės aktų tobulinimo²¹⁷¹:

1. Siekiant spręsti klausimą dėl eksporto muitų taikymo teisėtumo (pagal PPO teisę), siūloma įtvirtinti nuostatą GATT susitarimo XX straipsnyje, jog šio straipsnio aplinkosauginių išimčių, numatytų jo „b“ ir „g“ punktuose taikymas yra leidžiamas tik valstybėje susiklosčius ekstremaliai aplinkosauginei situacijai ar neišvengiamam pagrindinių gamtinių išteklių stygiui valstybės vidaus rinkoje, taip pat esant būtinybei užtikrinti aplinką tausojančių technologijų plėtrą ar energijos gavybą iš atsinaujinančių šaltinių.
2. Siekiant tobulinti PPO teisės taikymo ES teisinėje sistemoje mechanizmą, kiek tai susiję su prekybos apsaugos (antidempingo) muitų reglamentavimu, siūlytina pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 preambulės 4 punktą ir jį išdėstyti taip: „siekiant išlaikyti Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (toliau – GATT) nustatytų teisių ir įsipareigojimų pusiausvyrą, Sąjunga, taikydama 1994 m. Susitarimo dėl antidempingo taisykles, turi atsižvelgti į tai, kaip tas taisykles aiškina pagrindiniai Sąjungos prekybos partneriai ir Pasaulio Prekybos Organizacijos ginčų sprendimo institucijos“.
3. Siekiant užtikrinti atitiktį tarp PPO teisės ir ES priimtų muitų teisės aktų, nustatančių prekybos apsaugos (antidempingo muitus), siūlytina tobulinti individualaus asmenų, kuriems nustatomi šie muitai, vertinimo mechanizmą ir reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalies antroje pastraipoje (paskutiniame sakinyje) numatyti, jog nustatant muitą tiekėjams, privaloma atsižvelgti į visus jų veiklą sąlygojančius veiksnius (tiekėjų ir valstybės ar tiekėjų tarpusavio struktūriniai ar korporatyvūs ryšiai, valstybės kontrolė ar esminė įtaka kainodarai ir gamybai arba ekonominė valstybės, iš kurios tiekama, santvarka) bei būtina pagrįsti visų šių veiksnių poveikį asmenų veiklos sąlygoms. Taip pat būtina pakeisti ir reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 straipsnio 2 dalį numatant, kad bet kokia eksportuotojų, gamintojų, importuotojų ar prekės rūšių atranka (nustatant antidempingo muitus) visuomet atliekama pirmiausia konsultuojantis su tiriamaisiais eksportuotojais, gamintojais ar importuotojais, gavus jų sutikimą bei suteikus galimybę pateikti atsakymus (konsultacijos turėtų būti laikomos privalomu atrankos etapu).
4. Siekiant tobulinti prekių, kurioms taikomi antidempingo muitai, eksporto kainų nustatymo tvarką bei suderinti ją su PPO teise, būtina pakeisti reglamento (ES) 2016/1036 1 straipsnio 4 dalį (apibrėžiančią „panašaus produkto“ sąvoką naudojamą eksporto kainų nustatymui ir palyginimui) ir nurodyti, jog „panašiu produktu“ laikomas produktas, kuris nors ir nebūdamas visais atžvilgiais panašus, atsižvelgiant į jo individualias fizines ir technines savybes, naudojimo ypatumus

---

2171 Teikiant pasiūlymus, atsižvelgta į teisės aktų redakcijas, galiojusias iki 2017 m. gruodžio 31 d., be to, formuluojant pasiūlymus dėl Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 atsižvelgta į naujausius jo pakeitimus, padarytus Reglamentu (ES) 2018/825. Konkrečios siūlomų tikslinti teisės aktų formuluotės taip pat išdėstytos disertacijos priede Nr. 17 „Rekomendacijos dėl teisės aktų tobulinimo“.

bei kokybės ir kainos santykį turi nagrinėjamąjį produktą labai primenančių po-
žymių“.

5. Siekiant tobulinti gamintojų/eksportuotojų sąnaudų pripažinimą skaičiuojant prekių, kurioms taikomi antidempingo muitai, normaliąją vertę bei suderinti ją su PPO teise, reglamento (ES) 2016/1036 2 straipsnio 5 dalyje siūloma įtvirtinti suinteresuotų asmenų teisę pagrįsti ar su tiriamo produkto gamyba ir pardavimu susijusios išlaidos, atspindėtos atitinkamuose apskaitos dokumentuose atitinka valstybės vidaus rinkoje objektyviai egzistavusias aplinkybes. Taip pat siūloma tikslinti reglamento (ES) 2016/1036 2 straipsnio 6a dalies „a“ punkto 2 pastraipą, nurodant, kad, atlikdama antidempingo tyrimus, Komisija, pasirinkdama pagal kokius duomenis bus nustatomos produkto gamybos ir pardavimo sąnaudos (pavyzdžiui, atitinkamos tipiškos valstybės duomenys ar neiškraipytos tarptautinės kainos, sąnaudos ar standartai), neturi absoliučios diskrecijos teisės ir privalo remtis objektyviai įvertinta jos surinkta, turima ir jai pateikta su išvardintomis aplinkybėmis susijusia informacija.
6. Atsižvelgiant į tai, jog reglamente (ES) Nr. 2016/1036 nėra plačiau reglamentuota kaip turėtų būti įvertinta materialinės žalos Sąjungos pramonei grėsmė (taikant antidempingo muitus) ir tiksliau apibrėžti dempingo maržos (dempingo skirtumo) skaičiavimą tokiais atvejais, siūloma tikslinti nurodyto reglamento 3 straipsnio 4 dalį (apibrėžiant importo iš kelių valstybių poveikio vertinimą šiuo atveju), taip pat tikslinti reglamento 6 straipsnio 1 dalies 3-įjį sakinį, Reglamento 8 straipsnio 1 dalies 3 pastraipą, Reglamento 9 straipsnio 4 dalį bei numatyti, jog vykdant antidempingo tyrimus bei apskaičiuojant antidempingo muitų dydį būtina įvertinti materialinės žalos grėsmės faktorių (8 str. 1 d. ir 9 str. 4 d.) bei remtis ir informacija, susijusia su faktais, egzistuojančiais tyrimo metu (po tyrimo pradžios) (6 str. 1 d.).
7. Siekiant sumažinti kylančių ginčų dėl taikomų prekybos apsaugos muitų skaičių ir suderinti atitinkamas ES teisės nuostatas su PPO teise siūloma detalčiau reglamentuoti dempingo poveikio prekių vidaus kainoms įvertinimą (priežastinio ryšio tarp Sąjungos pramonei padarytos žalos ir importą dempingo kaina įtakančių veiksnių nustatymą). Pabrėžtina, jog reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatos imperatyviai neįtvirtinta Sąjungos institucijų pareigos atlikti šių veiksnių vertinimą ir vertintinos kaip tikslintinos. Nustatant dempingo poveikį prekių vidaus kainoms turėtų būti atsižvelgiama į tai, ar kainų pokytis yra sistemingas bei įvyko per trumpą laiką tarpą (siūloma numatyti šias nuostatas Reglamento 3 str. 3 d.), taip pat įvertinti kainų pokyčių tendencijas (siūloma numatyti šias nuostatas Reglamento 3 str. 5 d.). Taip pat Sąjungos institucijos turėtų būti įpareigosos nagrinėti ir visus kitus (be importo dempingo kaina) joms žinomus veiksnius, sąlygojančius žalą Sąjungos pramonei, vertinti šių veiksnių visumą, o ne atskirų pasirinktų veiksnių poveikį (siūloma įtvirtinti tokias nuostatas Reglamento 3 str. 7 d., 3 str. 9 d.).
8. Galiojančios reglamento (ES) Nr. 2016/1036 normos (pavyzdžiui 2 str. nuostatos) neįtvirtina taisyklių, kaip jau vykstančio tyrimo metu turėtų būti paskirstoma įrodinėjimo našta tarp Sąjungos institucijų ir suinteresuotų asmenų (šalių), pagrindžiant aplinkybes, kurios yra dempingo apskaičiavimo ir metodologiniu

pagrindu, atsižvelgiant į tai siūloma papildyti Reglamento 2 straipsnį 13 dalimi ir joje numatyti, kad Komisija privalo pagrįsti jos šio straipsnio pagrindu atliktų skaičiavimų ir jų metodikos pasirinkimo priežastis, kiek tai neprieštarauja šio Reglamento 19 straipsnio („Konfidencialumas“) nuostatomis.

9. Įvertinus kylančių ginčų dėl prekybos apsaugos muitų, taikomų tiriamoms trečiojioms valstybėms, nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme siūloma pakeisti reglamento (ES) 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies ir reglamento (ES) 2016/1037 19 straipsnio 4 dalies nuostatas, įpareigojant Komisiją, priimant sprendimus dėl prekybos apsaugos muitų atšaukimo ar pakeitimo, privalomai įvertinti žalos aplinkybių pasikeitimo pobūdį ir tai patvirtinančių įrodymų visumą. Taip pat siūloma reglamento (ES) 2016/1036 11 straipsnio 11 dalyje apibrėžti sumokėtų antidempingo muitų gražinimo tvarką (nurodant jog už tai atsakingos nacionalinės muitinių administracijos) ir žalos, apskaičiuotos nustačius neteisėtai pripažintus muitus, atlyginimo tvarką. Be to, siekiant užtikrinti suinteresuotų asmenų teisę ginčyti ES reglamentus dėl antidempingo muitų nustatymo Sąjungos teisumo siūloma apibrėžti „suinteresuoto asmens“ sąvoką ir papildyti Reglamento 14 straipsnio 2 dalį 3 pastraipa, išvardijant konkrečias suinteresuotų asmenų kategorijas.
10. Įvertinus kylančių ginčų dėl prekių muitinės kilmės nustatymo praktiką nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme ir, atsižvelgiant į tai, kad ji nėra nuosekli, siūloma patikslinti Sąjungos muitinės kodekso 64 straipsnio 7 dalį ir nurodyti, jog muitinės administracija gali reikalauti, kad deklarantas įrodytų lengvatinę prekių kilmę ir pateiktų bet kokius kitus prekių lengvatinės kilmės įrodymus, taip pat numatyti jog šios nuostatos taikymo tikslu deklarantas laikomas atsakingu už lengvatinę prekių kilmę patvirtinančių įrodymų pateikimą ir išsaugojimą. Taip pat būtina papildyti Sąjungos muitinės kodekso 67 straipsnį 2 dalimi, numatant, jog nustatant prekybos apsaugos (antidempingo ar kompensacinius) mokesčius apmokestinamų prekių kilmę vadovaujama bendrosiomis šio Kodekso 61 ir 64 straipsnyje apibrėžtomis prekių kilmės taisyklėmis.
11. Įvertinus kylančių ginčų dėl prekių muitinės vertės nustatymo praktiką nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme siūloma pakeisti Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 2015/2447 (nustatančio Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisykles) 144 straipsnį ir įtvirtinti jame konkrečias teises garantijas taikomas asmeniui (deklarantui) tuo atveju, kai muitinė suabejoja deklaruotos sandorio vertės teisingumu: paprašyti, kad deklarantas pateiktų papildomos informacijos arba dokumentų šiuo klausimu ir raštu išdėstytų savo nuomonę dėl motyvų, kuriais grindžiamos minėtos abejonės, pateikti jam duomenis ir argumentus, paaiškinančius konkretaus kito muitinės vertės metodo pasirinkimo priežastis.
12. Įvertinus kylančių ginčų dėl muitinės procedūrų teisinę prigimtį ir jų nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme siūloma tikslinti Sąjungos muitinės kodekso 79 straipsnio 3 dalies „b“ punktą ir 124 straipsnio 7 dalį, numatant, jog asmenys skolininkais muitinei atskirais atvejais gali būti pripažįstami ar, priešingai, skola muitinei gali išnykti, įvertinus *inter alia* ir asmenų atliktas veikas apibūdinančius subjektyviuosius požymius, t. y. nustačius ar asmuo ėmėsi visų priemonių, kurių

buvo galima pagrįstai iš jo tikėtis, kad aptariamoms muitų teisės aktais nustatytos pareigos būtų įvykdytos, ar jis padėjo kovoti su sukčiavimu, taip pat ar jo veiksmuose egzistavo bandymo apgauti požymių. Taip pat siūloma tikslinti ir reglamento (ES) Nr. 608/2013 „Dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo“ 27 straipsnį bei jame įtvirtinti prekių, kurios yra vežamos per Sąjungos muitų teritoriją tranzitu ar į ją patenka išforminus specialiąsias muitinės procedūras ir kurių paskirties vieta yra trečiosios valstybės, kontrolės veiksmų atlikimo kriterijus.

13. Įvertinus kylančių ginčų dėl prekių tarifinio klasifikavimo nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme taip pat siūloma tikslinti ES Kombinuotosios nomenklatūros nuostatas (reglamento (EEB) Nr. 2658/87 „Dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo“ 12 straipsnio 2a dalį, Kombinuotosios nomenklatūros „Bendrąsias aiškinimo taisykles“), imperatyviai numatant jog už galutinių prekių priskiriamų tarifinio klasifikavimo kodų suteikimą yra atsakingos ES valstybių narių muitinės administracijos, taip pat nurodant, jog, aiškinant Kombinuotąją nomenklatūrą, lingvistinis (pažodinis) jos aiškinimas (atsižvelgiant į atitinkamos nuostatos teksto kalbines versijas kitomis oficialiomis ES valstybių narių kalbomis) turėtų būti laikomasi privalomu pirmuoju aiškinimo etapu.
14. Įvertinus mokesčių ginčų, kylančių apmokestinus iš tiriamų trečiųjų valstybių importuotas prekes Lietuvos Respublikoje, nagrinėjimo praktiką, siūloma tikslinti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (4 str. 3 d.) ir Mokesčių administravimo įstatymo (155 str. 3 d.) nuostatas, numatant kompetentingų nacionalinių institucijų (administracinių teismų, Mokesčių ginčų komisijos) pareigą kreiptis į ES Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo tais atvejais, kai kilusiame ginče remiamasi atitinkamo ES reglamento, kurį taikant galėjo būti pakenkta pareiškėjui, neteisėtumu. Taip pat siūlytina tikslinti Mokesčių administravimo įstatymo 9 straipsnį (apibrėžiant, jog „mokesčių lengvatų ir apmokestinimo tvarkos išimčių plečiamasis aiškinimas neleidžiamas“), 31 straipsnio, 134 – 135 straipsnių nuostatas (siekiant suvienodinti nacionaliniu lygiu taikomas muitų ir kitų importo mokesčių sumokėjimo ir apskaičiavimo kontrolės procedūras), 139 straipsnio 4 dalį (nustatant kumuliatyvios teisinės atsakomybės (sankcijų) taikymo apribojimus fiziniams asmenims arba neribotos atsakomybės juridinio asmens dalyviams), 145 straipsnį (užtikrinant visų suinteresuotų asmenų, kurie yra solidariai atsakingi muitinei įtraukimą į mokesčio ginčo procesą).
15. Įvertinus mokesčių ginčų dėl iš tiriamų trečiųjų valstybių importuotų prekių tarifinio klasifikavimo pobūdį ir jų nagrinėjimo praktiką Lietuvos Respublikoje, siūloma tikslinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintų Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklių 15 punktą ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010 m. birželio 29 d. įsakymą Nr. 1B-443 „Dėl Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisyklių patvirtinimo“ juose įtvirtinant nuostatas dėl būtinybės vadovautis Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos paaiškinimais klasifikuojant prekes, taip pat išplečiant akredituotų (sertifikuotų) tyrimų laborato-

rijų procesines galimybes dalyvauti klasifikuojant prekes bei mokesčių mokėtojų procesines galimybes įrodinėti prekių klasifikavimo teisingumą teikiant papildomus įrodymus mokesčio ginčo procese.

16. Įvertinus mokesčių ginčų dėl iš tiriamų trečiųjų valstybių importuotų prekių muitinio įvertinimo nagrinėjimo praktiką Lietuvos Respublikoje, siūlytina tikslinti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymą Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ jame detalizuojant prekių muitiniam įvertinimui taikytinų šaltinių sąrašą (Taisyklių 8 p.) ir suteikiant papildomas procesines garantijas mokesčių mokėtojams pateikti paaiškinimus dėl deklaruotos muitinės vertės teisingumo (tikslumo) (Taisyklių 15 p.), taip pat Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 patvirtintas Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklės, suteikiant mokesčių mokėtojams daugiau teisių įrodinėjant prekių vertę pateikus papildomus įrodymus (pateikus turto vertės ataskaitas, Taisyklių 19.3 punktas).
17. Įvertinus mokesčių ginčų prekių kilmės nustatymo ir muitinės procedūrų taisyklių taikymo srityje nagrinėjimo praktiką Lietuvos Respublikoje siūlytina tikslinti Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklių, patvirtintų Muitinės departamento prie Finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. 1B-925 22 punktą (nustatant importuotojo pareigą pateikti visus prekių kilmės įrodymus patikrinimų metu). Taip pat siūloma keisti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2016 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 1B-344 patvirtintų Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisyklių 24 punktą, įpareigojant muitinę išdavus leidimą taikyti atitinkamą muitinės procedūrą kartu suteikti mokesčių mokėtojams išankstinę papildomą informaciją apie galimus jų atžvilgiu taikytinus muitinės procedūrų rezultatų peržiūrėjimo atvejus ateityje (*inter alia* gavus naujų duomenų iš trečiųjų asmenų ir užsienio valstybių).

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Moksliniai straipsniai ir leidiniai

1. "Anti-dumping duty on preserved mandarins". *European Food and Feed Law Review* 7, 2 (2012): 96.
2. „Case Comment: Prior authorisation needed to avoid duties“. *EU Focus* 275 (2010): 4-5.
3. „Regulation on shoes from China and Vietnam partially annulled“. *EU Focus* 341 (2016): 3-4.
4. *30th Annual Report from the Commission to the European Parliament on the EU's Anti-Dumping, Anti-Subsidy and Safeguard Activities. COM (2012), 599 FINAL*. Brussels: European Commission, 2011.
5. *34rd Annual Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the EU's Anti-Dumping, Anti-Subsidy and Safeguard activities (2015). COM(2016) 661 final*. Brussels: European Commission, 2016.
6. Abbott, C. Philip. „Tariff Rate Quotas: Failed Market Access Instruments?“. *European Review of Agricultural Economics* 29, 1 (2002): 109-130.
7. Abu-Gosh, S. Ehab and Rafael Leal-Arcas. „The Conservation of Exhaustible Natural Resources in the GATT and WTO: Implications for the Conservation of Oil Resources“. *The Journal of World Investment & Trade* 14 (2013): 480-531.
8. Adlung, Rudolf. „Non-tariff barriers and the Uruguay Round“. *Intereconomics* 25, 1 (1990): 24-27.
9. Adomavičiūtė, Danutė. Muitinės audito modelis verslo įmonių veiklos vertinimui. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2011. <https://epublications.vu.lt/object/elaba:1960045/index.html>.
10. Agius, Maria Fogdestam. *Interaction and Delimitation of International Legal Orders*. Leiden: Koninklijke Brill, 2014.
11. Ahn, Dukgeun, and Wonkyu Shin. „Analysis of Anti-dumping Use in Free Trade Agreements“, *Journal of World Trade* 45 (2011): 431-456;
12. Ahn, Dukgeun, and Zanardi, Maurizio. „China - HP-SSST: Last Part of Growing Pains?“. *Economics Working Paper Series* 7 (2016): 1-19.
13. Akehrst, Michael, ir Peter Malanczuk. *Šiuolaikinės tarptautinės teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2000.
14. Aldawsari, Saud. "Private Enforcement of TRIPS by Applying the EU Law Principles of Direct Effect and State Liability", *Richmond Journal of Global Law & Business* 13, 2 (2014): 410-438.
15. Anagnostaras, Georgios. „Erroneous Judgments and the Prospect of Damages: the Scope of the Principle of Governmental Liability for Judicial Breaches“. *European Law Review* 31 (2006): 737 - 746.
16. Anagnostaras, Georgios. „The incomplete state of Community harmonization in the provision of interim protection by the national courts“. *European Law Review* 33 (2008): 586-597.
17. *Anti-Dumping, Anti-Subsidy, Safeguard Statistics Covering the First Four Months of 2015*. Brussels: European Commission, 2015.

18. Antoniadis, Antonis. „The European Union and WTO Law: A Nexus of Reactive, Coactive, and Proactive Approaches“. *World Trade Review* 6 (2007): 45-87.
19. Araki, Miho, et al. *International Trade after the Economic Crisis: Challenges and New Opportunities*. Geneva: United Nations, 2010.
20. Asakura, Hironori. *World History of the Customs and Tariffs*. Brussels: World Customs Organization, 2003.
21. Au, H. Thomas. „Reconciling WTO General Exceptions with China’s Accession Protocol“. *Tsinghua China Law Review* 5 (2013): 95-125.
22. Audet, Denis. „Smooth as Silk? A First Look at the Post MFA Textiles and Clothing Landscape“. *Journal of International Economic Law* 10, 2 (2007): 267-284.
23. Baaij, J.W. Cornelis. „Fifty Years of Multilingual Interpretation in the European Union“. In *The Oxford Handbook of Language and Law*, ed. P. Tiersma and L.M. Solan, 217-231. Oxford: Oxford University Press, 2012.
24. Babu, R. Rajesh. *Remedies under the WTO Legal System*. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2012.
25. Bagayev, Igor, et al. „Non-Tariff Barriers, Enforcement, and Revenues: The Use of Anti-Dumping as a Revenue Generating Trade Policy“. *UCD Centre for Economic Research Working Paper Series* 6 (2017): 1-47.
26. Bagdanavičius, Juozas, ir kt. *Ekonomikos terminai ir sąvokos*. Vilnius: Vilniaus Pedagoginis universitetas, 1999.
27. Bailey, David. „Scope of judicial review under Art. 81 EC“. *Common Market Law Review* 41, 5 (2004): 1327-1360.
28. Bairoch, Paul. *Economics and World History: Myths and Paradoxes*. Chicago: University Of Chicago Press, 1993.
29. Baker, K. Brook. „Settlement of India/EU WTO Dispute re Seizures of In-Transit Medicines: Why the Proposed EU Border Regulation Isn’t Good Enough“. *Program on Information Justice and Intellectual Property Research Paper* 2 (2012): 1-17.
30. Bakker, Anuschka, and Belema Obuoforibo. *Transfer Pricing and Customs Valuation: two worlds to tax as one*. Amsterdam: IBFD, 2009.
31. Baldwin, Richard, and Javier Lopez-Gonzalez. “Supply-Chain Trade: A Portrait of Global Patterns and Several Testable Hypotheses”, *National Bureau of Economic Research Working Paper* 18957 (2012): 1-5.
32. Bardauskas, Šarūnas „Lietuvos grūdų ir malybos produktų eksporto ir importo pokyčiai“, iš *Jaunasis mokslininkas 2010: mokslinės konferencijos straipsnių rinkinys*, Astrida Slavickienė (red.), 21-26. Kaunas: Akademija, 2010.
33. Barkan, Joshua. „Law and the geographic analysis of economic globalization“. *Progress in Human Geography* 35, 5 (2011): 594-596.
34. Barnard, Catherine. *The Substantive Law of the EU: the Four Freedoms*. Oxford: Oxford University Press, 2016.
35. Baronaitė, Monika. „Importuotų apgadintų transporto priemonių muitinio įvertinimo ypatumai“. *Teisė* 77 (2010): 63-80.
36. Bartels, Lorand, and Federico Ortino. *Regional Trade Agreements and the WTO Legal System*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
37. Bast, Jürgen. „New Categories of Acts after the Lisbon Reform: Dynamics of Parliamentarization in EU Law“. *Common Market Law Review* 49, 3 (2012): 885-928.

38. Beal, QC. Kieron. „Ubi Ius, Ibi Remedium: Do the Union Courts have the “Latin for Judging””. *Judicial Review* 20, 3 (2015): 115-140.
39. Bendini, Roberto. „In-Depth Analysis. The future of the EU trade policy“, *DG EXPO Policy Department paper*. Žiūrėta 2015 gegužės 26 d. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/EXPO_IDA\(2015\)549054_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/EXPO_IDA(2015)549054_EN.pdf).
40. Benedek, Wolfgang, Koen De Feyter and Fabrizio Marrella, *Economic Globalisation and Human Rights*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
41. Bernatonytė, Dalia. *Tarptautinė prekyba*. Kaunas: Technologija, 2011.
42. Bernatonytė, Dalia. *Tarptautinės ekonomikos modeliai*. Kaunas: Technologija, 2010.
43. Bernstorff, von Jochen. „International Law and Global Justice: On Recent Inquiries into the Dark Side of Economic Globalization“. *The European Journal of International Law* 26, 1 (2015): 279-293.
44. Besson, Samantha. „Sovereignty“. In *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume IX*, Rudiger Wolfrum (ed.), 366-391. Oxford: Oxford University Press, 2012.
45. Bethlehem, David, et al. *The Oxford Handbook of International Trade Law*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
46. Bhuiyan, Sharif. „Mandatory and Discretionary Legislation: the Continued Relevance of the Distinction under the WTO“. *Journal of International Economic Law* 5, 3 (2002): 571-604.
47. Bierwagen, Rainer M. „Agreement on dumping and anti-dumping measures. The scope of the agreement, the definition of dumping and injury to the domestic industry, the imposition of anti-dumping duties. EU cases on Russian products“. International Annual WTO Forum Kaliningrad State Technical University 20 - 22 March 2014. Žiūrėta 2018 sausio 5 d. http://forumwto.org/wp-content/uploads/2015/11/wto2014/2014_03_21_Trade_Law_Bierwagen_draft_fin1.pdf.
48. Bikelis, Skirmantas, Renata Giedrytė-Mačiulienė, Inga Mickėnienė ir Judita Venckevičienė. *Cigarečių neteisėta apyvarta: kompleksinė reiškinio ir kontrolės priemonių analizė*. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2017.
49. Bikelis, Skirmantas. „Baudžiamosios ir mokesčių teisės sankirta: atsakomybė už neteisėtą praturtėjimą ir *non bis indem* principas“. *Teisės problemos* 2, 88 (2015): 54-69.
50. Bikelis, Skirmantas. „Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir baudmės už kontrabandą“. *Teisės problemos* 4, 78 (2012): 5-24.
51. Bikelis, Skirmantas. „Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokestinių priemonių taikymo klausimai“. *Teisės problemos* 1, 79 (2013): 43-57.
52. *Binding Tariff Information (BTI) – efficiency and new working methods. Note to the CPG 27*. Brussels: TAXUD, 2011.
53. Bishop, Eric. *Finance of international trade*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2004.
54. Bobek, Michal, et al. *Central European Judges Under the European Influence – the Transformative Power of EU Revisited*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2015.
55. Bohanes, Jan and Anna Markitanova. „A Few Reflections on DS474 and the Interesection of Russia’s Domestic Energy Policies and the EU’s Anti-Dumping Cost

- Replacement Methodology”. *Вестник Санкт-Петербургского университета* 5, 2 (2015): 72-89.
56. Bonavita, Valeria. „The EU and Dispute Settlement within the WTO: a strategy for the protection of the Union’s autonomy in the domestic regulation of goods?“. Doctoral dissertation, University of Bologna, 2012. <http://amsdottorato.unibo.it/4716/>.
  57. Boudouhi, el Saida. „The national judge as an ordinary judge of international law? Invocability of treaty law in national courts”. *Leiden Journal of International Law* 28, 2 (2015): 283-301.
  58. Bown, P. Chad, and Kara Reynolds „Trade Flows and Trade Disputes”. *Review of International Organizations* 10, 2 (2015): 145-177.
  59. Brandt, Loren, Thomas G. Rawski et al. *China’s Great Economic Transformation*. New York: Cambridge University Press, 2008.
  60. Braun, Virginia, and Victoria Clarke, „Guest editorial: What can „thematic analysis“ offer health and well-being researchers“. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being* 9 (2014).
  61. Brink, Gustav. „Appropriate Price Comparisons in Anti-dumping Investigations: Apples-to-Apples or Starking-to-Starking?“. *Global Trade & Customs Journal* 8 (2013): 122-130.
  62. Broberg, Morten. „What Is the Direction for the EU’s Development Cooperation after Lisbon?“. *European Foreign Affairs Review* 16 (2011): 539-557.
  63. Broberg, P. Morten and Niels Fenger. *Preliminary References to the European Court of Justice. Second edition*. New York: Oxford University Press, 2014.
  64. Broberg, P. Morten. „Acte clair Revisited: Adapting the *acte clair* criteria to the demands of the times?“. *Common Market Law Review* 45, 2008: 1383-1397.
  65. Bronckers, Marco, and Keith E. Maskus, „China–Raw Materials: a controversial step towards evenhanded exploitation of natural resources”. *World Trade Review* 13, 2 (2014): 393-408.
  66. Bronckers, Marco. „From direct effect to muted dialog: recent developments in the European Courts case law on the WTO and beyond”. *Journal of International Economic Law* 11, 4 (2008): 885-898.
  67. Brownlie, Ian. *Principles of Public International Law: 6th edition*. Oxford: Oxford University Press, 2003.
  68. Bucura, Catalina Mihaescu. „Liability of the European Union for Acts of Its Institutions”. *Revista Romana de Drept European* 4 (2011): 97-114.
  69. Buenger, L. Michael. „The EU’s ETS and Global Aviation: Why Local Rules Still Matter and May Matter Even More in the Future”. *Denver Journal of International Law and Policy* 41, 3 (2013): 417-466.
  70. Bungenberg, Marc. *Application of EU Trade Defence Instruments in regard to imports from China now and beyond December 2016*. The Greens/European Free Alliance in the European Parliament, 2016.
  71. Bureau, Jean-Christophe, and Stefan Tangermann. „Tariff Rate Quotas in the EU”. *Agricultural and Resource Economics Review* 29, 1 (2000): 70-80.
  72. Burinskienė, Aurelija. „Tarpautinė prekyba įmonių veiklos praktikoje“. *Verslas, vadyba ir studijos* 8, 1 (2010): 37-50.

73. Burinskienė, Aurelija. „Tarptautinės prekybos pokyčių analizė“. *Science: Future of Lithuania* 6, 1 (2014): 103-110
74. Burnay, Matthieu, and Jan Wouters. *The EU and China in the WTO: What Contribution to the International Rule of Law? Reflections in Light of the Raw Materials and Rare Earths Disputes. Working Paper No. 160*. Leuven: the Leuven Centre for Global Governance Studies, 2015.
75. Busch, Marc L., Erik Reinhardt and Gregory Shaffer, G. Does Legal Capacity Matter? Explaining Dispute Initiation and Antidumping actions in the WTO. *ICTSD Project on Dispute Settlement, Series Issue Paper No. 4*. International Centre for Trade and Sustainable Development, Geneva, Switzerland, 2008.
76. Buškevičiūtė, Eugenija. *Mokesčių sistema*. Kaunas: Technologija, 2007.
77. Buškevičiūtė, Eugenija. *Viešieji finansai*. Kaunas: Technologija, 2008.
78. Buzan, Barry. *Žmonės, Valstybės ir Baimė: tarptautinio saugumo studijos po šaltojo karo*. Vilnius: Eugrimas, 1997.
79. Capeta, Tamara. Multilingual Law and Judicial Interpretation in the EU. *Croatian Yearbook of European Law & Policy* 4 (2009): 1-17.
80. Chayes, Abram and Antonia Handler Chayes. *The New Sovereignty – Compliance with International Regulatory Agreements*. Harvard: Harvard University Press, 1995.
81. Chaisse, Julien, Debashis Chakraborty and Biswajit Nag. „The Three-Pronged Strategy of India’s Preferential Trade Policy“. *Connecticut Journal of International Law* 26 (2010-2011): 415-456.
82. Chaisse, Julien. „Deconstructing the WTO Conformity Obligation: a Theory of Compliance as a Process“. *Fordham International Law Journal* 38, 57 (2015): 57-97.
83. Chang, Can. „Injury Determination in Antidumping Law“. Doctor dissertation, Hong Kong University, 2012. http://lbms03.cityu.edu.hk/theses/c_fft/jsd-slw-b42002631f.pdf.
84. Chen, Shu-Chien. „In the name of legal certainty? Comparison of advance ruling systems for tariff classification in the European Union, China and Taiwan“. *World Customs Journal* 10, 2 (2016): 47-64.
85. Cho, Sungjoon. „Anticompetitive Trade Remedies: How Antidumping Measures Obstruct Market Competition“. *North Carolina Law Review* 87 (2009): 359-424.
86. Christopher Heath. „Customs Seizures, Transit and Trade - in Honour of Dieter Stauder’s 70" Birthday“. *International Review of Intellectual and Competition Law* 41 (2010): 881-904.
87. Cynthia, M. Ho. „Global Access to Medicine: the Influence of Competing Patent Perspectives“. *Fordham International Law Journal* 35, 1 (2011): 3-96.
88. Clarke, C. Donald. China: Creating a Legal System for a Market Economy. *The George Washington University Law School Public Law and Legal Theory Working Paper* 396 (2007): 1-24.
89. Connolly, Richard. „Economic Modernisation in Russia: The Role of the World Trade Organization“. *European Politics and Society* 16, 1 (2015): 27-44.
90. Cottier, Thomas, Ilaria Espa, Rachel Liechti-McKee and Tetyana Payosova. „The Jurisprudence of the World Trade Organization in 2014“ *Swiss Review of International and European Law* 25, 2015: 239-264.

91. Cottier, Thomas. „The Common Law of International Trade and the Future of the World Trade Organization“. *Journal of International Economic Law* 18 (2015): 3-20
92. Coutinho, Francisco Pereira. „Austerity on the loose in Portugal: European judicial restraint in times of crisis“. *Perspectives on Federalism* 8, 3 (2016): 105-132.
93. Craig, Paul, and Grainne De Burca, G. *EU Law Text, Cases and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
94. Cremona, Marise, and Päivi Leino. „Is There an Accountability Gap in EU External Relations? Some Initial Conclusions“. *European Papers* 2, 2 (2017): 705-706.
95. Cryer, Robert, et al. *Research Methodologies in EU and International Law*. Oxford and Portland: Hart Publishing, 2011.
96. Crowe, R. Matthew, et al. „Quarterly Comment by Trinity Chambers: Update“. *Environmental Law Review* (2015), 17(4): 277-303.
97. Crowe, R. Matthew, et al. „Quarterly comment by Trinity Chambers“. *Environmental Law Review* 18, 1 (2016): 65-89.
98. Crowe, R. Matthew, et al. „Update and quarterly comment by Trinity Chambers from January to March 2016“. *Environmental Law Review* 18, 2 (2016): 155-180.
99. Cuculoska, Irena. „The scope of application of the charter's right to good administration of the European Union“. *Journal of Liberty and International Affairs* 3, 3 (2018): 20-28.
100. Czinkota, R. Michael, Likka A. Ronkainen and Michael H. Moffett. *International Business*. Mason, Ohio: Thomson/South Western, 2005.
101. Černius, Gintaras, Gintarė Giriūnienė and Gediminas Valantiejus, „The Taxation of Imported Fuel Products: Legal and Economic Issues of Tackling VAT and other Import Taxes Fraud in the EU and Lithuanian Republic“, from *5th International Scientific Conference „Whither our Economies – 2016“: Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė (ed.), 149-166. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016.
102. Dambrauskienė, Genovaitė, et al. *Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004.
103. Dannemann, Gerhard, Silvia Ferreri and Michele Graziadei. „Language and Terminology“. In *European Union Private Law*, Christian Twigg-Flesner (ed.), 70-84. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
104. Dascalescu, Florin Dorian. „Threat of Injury in Anti-Dumping Investigations: Some Comments on the Current Practice at EU and WTO Level“. *Journal of World Trade* 45, 4 (2011): 877-900.
105. Daugėlienė, Rasa. „Nature of Trade Policy Between Lithuania and Russia: a Study on the Application of Trade Barriers in the Period of 2007–2014“. *Journal of Economics and Management Research* 4, 5 (2016): 41-58.
106. Daujotas, Rimantas. „Apeliacijos procedūra Pasaulio Prekybos Organizacijos ginčų sprendimo procese“. *Teisė* 89 (2013): 159-175.
107. Daujotas, Rimantas. „Lietuvos Respublikos dvišalių investicijų skatinimo ir apsaugos sutarčių skiriamieji bruožai“, *Justitia* 79 (2014): 30-43.
108. Daukšienė, Inga. „Pasaulio Prekybos Organizacijos ginčų sprendimo tarybos sprendimai Europos Sąjungos teisės sistemoje“. *Jurisprudencija* 18, 3 (2011): 905–920.
109. Davulis, Gediminas. *Ekonomikos pagrindai*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.

110. De Burca, Grainne, „The European Courts and the Security Council: Between Dédoublément Fonctionnel and Balancing of Values: Three Replies to Pasquale De Sena and Maria Chiara Vitucci“. *European Journal of International Law* 20, 3 (2009): 853-862.
111. De Kok, Jochem. „The Future of EU Trade Defence Investigations against Imports from China“. *Journal of International Economic Law* 19 (2016): 515–547.
112. De Roover, R. „The Organization of Trade“, in *The Cambridge Economic History of Europe: Economic Organization and Policies in the Middle Ages*, Vol. III, M. M. Postan , E. E. Rich , E. Miller (eds.), 42-118. Cambridge: Cambridge University Press, 1979.
113. De Wulf, Luc, Jose B. Sokol et al. *Customs Modernization Handbook*. Washington DC: World Bank, 2005.
114. Derlén, Mattias. *Multilingual interpretation of European Union law*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009.
115. Desai, Nishith. „International Trade Law: The Indian Perspective“. *International Journal of Legal Information* 36 (2008): 351-363.
116. Devuyt, Yuri. „The European Union’s Competence in International Trade after the Treaty of Lisbon“. *Georgia Journal of International and Comparative Law* 39 (2011): 640-661.
117. Diao, Xinshen, Agapi Somwaru and Terry Roe. „Globalisation: Welfare Distribution and Costs among Developed and Developing Countries“. *Review of Agricultural Economics* 28, 3 (2006): 399-407.
118. Dicken, Peter. *Global Shift: Mapping the Changing Contours of the World Economy*. London: Sage, 2007.
119. Doczekalska, Agnieszka. „Legal Multilingualism as a Right to Remain Unilingual – Fiction or Reality“. *Comparative Legilinguistics* 20 (2014): 7-18.
120. Dolidze, Tatia. „EU Sanctions Policy towards Russia: The Sanctioner-Sanctionee’s Game of Thrones“. *CEPS Working Document*, 402 (2015): 1-22.
121. Dordi, Claudio, and Antonella Forganni. „The Comitology Reform in the EU: Potential Effects on Trade Defence Instruments“. *Journal of World Trade* 47, 2 (2013): 359-390.
122. Doucet, Marc. *Global Justice and Democracy: The Anti Globalisation Movement*. London: Routledge, 2010.
123. Downes, Chris. „The Post-Brexit Management of EU Agricultural Tariff Rate Quotas“. *Journal of World Trade* 51, 4 (2017): 1-16.
124. Dreyfuss, Rochelle, and Susy Frankel. *Michigan Journal of International Law* 36 (2014-2015): 557-602.
125. Dunleavy, Patrick, ir Brendan O’Leary. *Valstybės teorijos: liberaliosios demokratijos politika*. Vilnius: Eugrimas, 1999.
126. Dunoff, L. Jeffrey, and Michael O. Moore. „Footloose and duty-free? Reflections on European Union – Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China“. *World Trade Review* 13, 2 (2014): 149-178.
127. „Duty on Chinese citrus fruits invalid“. *EU Focus* 295 (2012): 3-4.

128. Eckhardt, Jappe. „Firm Lobbying & EU Trade Policymaking: Reflections on the Anti-dumping Case against Chinese and Vietnamese Shoes (2005 - 2011)”. *Journal of World Trade* 45, 5 (2011): 965-991.
129. Edward, David, and Robert Lane. *Edward and Lane on European Union Law*. Edward Elgar Publishing: Cheltenham, 2013.
130. Edward, David. CILFIT and Foto-Frost in their Historical and Procedural Context. In *The Past and Future of EU Law: the Classics of EU Law Revisited on the 50th Anniversary of the Rome Treaty*, Miguel Poiares Maduro and Loic Azoulay (eds.), 173-185. Oxford: Hart Publishing, 2010.
131. Eeckhout, Piet. *EU External Relations Law*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
132. Einhorn, Talia. „Customs Law, International“. In *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume II*, Rudiger Wolfrum (ed.), 957-980. Oxford: Oxford University Press, 2012.
133. Elizondo, J. F. Cecilia. „Brief Account of the Events at the WTO Dispute Settlement Mechanism in 2014”. *Manchester Journal of International Economic Law* 11, 3 (2014): 475-479.
134. Elizondo, J. F. Cecilia. „Review of 2013 World Trade Organization Decisions and Consultations Lodged to the Dispute Settlement Body”. *Manchester Journal of International Economic Law* 10, 3 (2013): 429-442.
135. Errico, John, „The WTO in the EU: Unwinding the Knot“. *Cornell International Law Journal* 44, 1 (2011): 179-208.
136. Espa, Ilaria. „The "Rhetoric" of Proliferation of Mineral Export Restraints and WTO Under-Regulation”. *Bocconi Legal Papers* 2 (2013): 185-204.
137. Estevadeordal, Antoni Juan Blyde, Jeremy Harris and Christian Volpe. *Global Value Chains and Rules of Origin*. ICTSD and World Economic Forum: Geneva, 2013.
138. European Commission. *Trade for all: Towards a more responsible trade and investment policy*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014.
139. Fabio, Massimo. *Customs Law of the European Union*. Bedfordshire: Turpin Distribution Services, 2012.
140. Fang, H. Lily, Josh Lerner and Chaopeng Wu. „Intellectual Property Rights Protection, Ownership, and Innovation: Evidence from China”. *The Review of Financial Studies* 30, 7 (2017): 2446-2477.
141. Feenstra, C. Robert, and Alan M. Taylor. *International economics. 2nd edition*. New York: World Publishers, 2011.
142. Felbermayr, Gabriel, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl. „Europe and India: Relaunching a Troubled Trade Relationship“. *ifo Forschungsberichte* 80 (2016): 11-114
143. Folsom, Ralph, Michael Gordon and John A. Spanogle. *International Trade and Economic Relations: 3^d edition*. St. Paul, USA: Thomson West, a Thomson business, 2004.
144. Folsom, Ralph, Michael Gordon, John Spanogle and Peter Fitzgerald. *International Business Transactions*. Eagan: West Publishers: 2009.
145. Foltea, Marina. „WTO-WCO: A Model of Judicial Institutional Cooperation“. *Journal of World Trade* 46, 4 (2012): 815-846.

146. Franz, Tobias. „The General Anti-Abuse Rule Proposed by the European Commission”. *Intertax* 43, 11 (2015): 660-672.
147. Fulbrook, Mary. *A Concise History of Germany*. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1992.
148. Furculita, Cornelia. „Regionalization within the SPS Agreement after Russia – Pigs (EU) Dispute WT/DS/475: Russian Federation – Measures on the Importation of Live Pigs, Pork and Other Pig Products from the European Union”. *Legal Issues of Economic Integration* 45, 1 (2017): 95-109.
149. Gambardella, Maurizio. „IKEA Judgment: Some Thoughts on the ECJ Ruling”. *Global Trade and Customs Journal* 3, 5 (2008): 177-184.
150. Gangopadhyay, Pathta, Manas Chatterji et al. *Economics of Globalization*. Burlington: Ashgate Publishing, 2005.
151. Gathii, James Thuo. *War, Commerce and International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
152. *GATT, Basic Instruments and Selected Documents, 33rd Supplement*. Geneva: GATT, 1987.
153. Gattinara, Giacomo. The Relevance of WTO Law in the US Legal System. In *The Absence of Direct Effect of WTO in the EC and in Other Countries*, Claudio Dordi (ed.), 275-320. Milano: Università Commerciale Luigi Bocconi, 2010.
154. Ghori, Umair. „The dumping dragon: Analysing China's evolving anti-dumping behavior”. *The Business & Management Review*. 4, 2 (2013): 114-125.
155. Ghori, Umair. „An Epic Mess: 'Exhaustible Natural Resources' and the Future of Export Restraints after the China - Rare Earths Decision”. *Melbourne Journal of International Law* 16 (2015): 398-431.
156. Giriūnienė, Gintarė, ir kt. *VAT Fraud in EU*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016.
157. Goode, Walter. *Dictionary of Trade Policy Terms, 5th edition*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
158. Gormley, W. Laurence. *EU Law of Free Movement of Goods and Customs Union*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
159. Govind, Sriram P. „Goods and Services Tax: Will the Proposed Indirect Tax Reform Change Business and Tax Dynamics in India?”. *NUJS Law Review* 4, 4 (2011): 625-638.
160. Graafsma, Folkert, and Edwin Vermulst. „EU's anti-Brosmann Amendment: Back to the Future - Part II”. *Global Trade and Customs Journal* 8, 6 (2013): 150-158.
161. Grave, Jean-Michel. „The Impact of the Lisbon Treaty on Customs Matters: A Legal Assessment”. *Global Trade and Customs Journal* 5, 3 (2010): 95-111.
162. Gruodytė, Edita. „Understanding and application of principle non bis in idem in the European Court of Human Rights and Lithuanian jurisprudence”. *Tėisės apžvalga / Law review* 1, 7 (2011): 5-12.
163. Grzegorz, Mazur. „EU-India Bilateral Trade and Investment Agreement – Stumbling Blocks on the Way to Consensus”. *Research Papers of Wrocław University of Economics* 443 (2016): 57-66.
164. Gstohl, Sieglinde, and Dirk de Bievre. *The Trade Policy of the European Union*. London: Palgrave, 2018.

165. Gu, Bin, and Chengjin Xu. „What if WTO Appellate Body Makes Mistakes: a Critique of Raw Materials and Rare Earths”. *China Legal Science* 3 (2015): 123-140.
166. *Guidelines on tariff classification work and related infrastructure*. World Customs Organization, 2012.
167. Guo, Meixin, Lin Lu, Liugang Sheng and Miaojie Yu. „The Day After Tomorrow: Evaluating the Burden of Trump's Trade War“. *Asian Economic Papers* 17, 1 (2018): 101-120.
168. Gurevičienė, Jūratė. „Tarifinio prekių klasifikavimo sistema”. *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 39-47.
169. Gurevičienė, Jūratė. *Tarifinis prekių klasifikavimas. Žinyras*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
170. Gusev, Alexander, and Kirsten Westphal, K. *Russian Energy Policies Revisited. Assessing the Impact of the Crisis in Ukraine on Russian Energy Policies and Specifying the Implications for German and EU Energy Policies*. Berlin: German Institute for International and Security Affairs, 2015.
171. Gutman, Kathleen. „Evolution of the Action for Damages against the European Union and its Place in the System of Judicial Protection”. *Common Market Law Review* 48, 3 (2011): 695-750.
172. Guzman, T. Andrew, and Joost Pauwelyn. *International Trade Law*. Alphen aan den Rijn: Aspen Publishers, 2009.
173. Hayek, A. Friedrich, *Law, Legislation and Liberty. Volume 3, The Political Order of the Free People*. Chicago: University of Chicago Press, 1979.
174. Han-Wei, Liu. „An Entity *Sui Generis* in the WTO: Taiwan's WTO Membership and Its Trade Law Regime”. *Journal of International Commercial Law and Technology* 4, 4 (2009): 252-261.
175. He, Lingling. „China's WTO Participation in Anti-Dumping Disputes (2001-2011)”. *Frontiers of Law in China* 7 (2012): 616-643.
176. Hea. Ling Ling, and Razeen Sappideenb. „Mapping Anti-Dumping Disputes from 1995 to 2011: The Changing Pattern”. *The Journal of World Investment & Trade* 13 (2012): 125-143.
177. Healy, Melisa. and Quentin Azau. „The European Union's Practice Relating to Imports from Non-Market Economy Countries: An Examination of the WTO Panel's Report in the Chinese Iron or Steel Fasteners Case“. *International Trade Law and Regulation* 17 (2011): 70-74.
178. Heijmann, F. H. A. ir H. Mulder. „Europos Sąjungos muitų teisė“. Iš *Europos Sąjungos teisė. Seminarai*, Remigijus Mockevičius (red.), 9-187. Vilnius: VĮ „Teisinės informacijos centras, 2005.
179. Herdegen, Mathias. *Principles of International Economic Law*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
180. Hill, Christopher, Michael Smith and Sophie Vanhoonacker. *International Relations and the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2017.
181. Hirst, Paul, and Grahame Thompson. „The Problem of Globalization: International Economic Relations. National Economic Management and the Formation of Trading Blocs”. *Economy and Society* 21, 4 (1992): 357-396.

182. Hix, Jan-Peter. „*Indirect Effect of International Agreements: Consistent Interpretation and other Forms of Judicial Accommodation of WTO Law by the EU Courts and the US Courts, Jean Monnet Working Paper 03/13*“. New York: New York University School of Law, 2013.
183. Hoekaman, Bernard, and Stefano Inama. „Rules of origin as non-tariff measures: towards greater regulatory convergence“. *EUI Working Paper RSCAS 45* (2017): 1-25.
184. Hoffmann, Herwig C. H., Gerard C. Rowe and Alexander H. Türk. *Administrative Law and Policy of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2011.
185. Hollensen, Svend. *Global marketing: a decision-oriented approach: 5th edition*. Harlow: Financial Times Prentice Hall, 2011.
186. Horn, Henrik, Petros C. Mavroidis et. al. *Legal and Economic Principles of World Trade Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
187. Howorth, Jolyon. „EU Global Strategy in a changing world: Brussels' approach to the emerging powers“. *Contemporary Security Policy* 37, 3 (2016): 389-390
188. Howse, Robert. *Climate Mitigation Subsidies and the WTO Legal Framework: A Policy Analysis*. International Institute for Sustainable Development, 2010.
189. Hsueh, Ching-wen. „Direct Effect, WTO Compliance Mechanism and the Protection for Individuals“. *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* (2009), 4(2): 521-555.
190. Huang, Zhixiong. „EU-China Trade Disputes in the WTO: Looking Back to Look Forward“. *Yearbook of Polish European Studies* 13 (2010): 41-57.
191. Hudec, E. Robert. *The GATT Legal System and World Trade Diplomacy*. Salem, N.H.: Butterworth Legal Publishers, 1990.
192. Yalbulganov, A. Alexander. „Anti-Dumping Procedures in the Eurasec Customs Union“. *Basic Research Program Working Papers Series: Law. National Research University, Higher School of Economics* 35 (2014): 1-15.
193. Yamaoka, Tokio. „Analysis of China's Accession Commitments in the WTO: New Taxonomy of More and Less Stringent commitments, and the Struggle for Mitigation by China“. *Journal of World Trade* 47, 1 (2013): 105-157.
194. Yanovich, Alan. „WTO Rules and the Energy Sector“. In *Regulation of Energy in International Trade Law: WTO, NAFTA, and Energy Charters*, Yulia Selivanova (ed.), 1-49. Alphen aan den Rijn: Wolter Kluwers, 2011.
195. Ying, Liu. „The Applicability of Environmental Protection Exceptions to WTO-Plus Obligations: In View of the China – Raw Materials and China – Rare Earths Cases“. *Leiden Journal of International Law* 27 (2014): 113-139.
196. Inama, Stefano, and Edwin Vermulst. *Customs and Trade Laws of the European Community*. Dordrecht: Kluwer, 1999.
197. Inama, Stefano, Edwin, Vermulst and Piet Eeckhout. „Nonpreferential Origin Rules in Antidumping Law and Practice“. In *Law and Economics of Contingent Protection in International Trade*, Kyle W. Bagwell, George A. Bermann, and Petros C. Mavroidis (eds.), 276-308. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
198. Intermediary may be liable for unlawful imports (Case Comment). *EU Focus* 291 (2012): 12-13.
199. *International Trade Statistics*. World Trade Organization: Geneva, 2010.

200. Yu, Minyou, and Heng Liu. „Chinas’s Ten Years in the WTO: Its Performance and New Challenges”. *Frontiers of Law in China* 7, 3 (2012): 229-376.
201. Jackson, H. John, William J. Davey, Alan O. Sykes, Jr. *Legal Problems of International Economic Relations: Cases, Materials and Text (5th Ed.)*. New York: West Group Publishing, 2008.
202. Jackson, H. John. *The World Trading System. Law and Policy of International Economic Relations*. Cambridge: MIT Press, 1997.
203. Jayasuriya, Kanishka. „Globalization, sovereignty, and the rule of law: From political to economic constitutionalism?”. *Constellations* 8 (2001): 442-460.
204. Jakubčionis, Algirdas. *Lietuvos muitinės*. Vilnius: Diemedis, 1999.
205. Jakulevičienė, Lyra. *Tarptautinių sutarčių teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
206. Janis, W. Mark W. „Jeremy Bentham and the Fashioning of "International Law". *American Journal of International Law* 78 (1984): 405-418.
207. Jarašiūnas, Egidijus. „Europos Sąjungos teisinio kvalifikavimo problemos”. *Jurisprudencija* (2011), 18(4): 1323-1347.
208. Jarašiūnas, Egidijus. „Žvilgnis į teismų bendradarbiavimo problemas Europos Sąjungos ir nacionalinių teisiųjų sistemų sąveikos kontekste”. Iš *Transnacionalinės teisinės sistemos – santykio ir sąveikos problemos*, Saulius Katuoka (atsak. red.), 45-74. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
209. Javorcik, S. Beata, and Gaia Narciso. „Accession to the World Trade Organization and Tariff Evasion”. *CEPR Discussion Paper No. DP9592* (2013): 1-27.
210. Jeney, Petra. „Judicial Enforcement of WTO Rules before the Court of Justice of the European Union”. *ELTE Law Journal* 1 (2015): 83-90.
211. Jingxia, Shi, and Yang Xingxing. „Reconciling Environmental Protection with Natural Resources Trade in International Law: a Perspective from China Rare Earths”. *Frontiers of Law in China* (2015), 10 (3): 537-566.
212. Jonikienė, Gražina. *Valstybinės mokesčių inspekcijos bendradarbiavimas su kitomis institucijomis siekiant gerinti valstybės mokesčių surinkimą*. Šiauliai: Šiaulių universitetas, 2010.
213. Jucevičius, Robertas, ir kt. *Lietuvos metalo ir metalo gaminių gamybos pramonės sektoriaus konkurencingumo studija: taikomasis mokslinis darbas*. Kaunas: KTU Verslo strategijos institutas, 2009.
214. Juščius, Vytautas. *Ekonomikos internacionalizacijos ir globalizacijos poveikis gamybos paskirstymo vartojimo santykių raidai. Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2006.
215. Kabyliniski, Boris, and Menshakova, Victoria. „Utilisation levy: general overview and practical approach of the Russian Federal Customs Service”. *World Customs Journal* 10, 2 (2016): 109-114.
216. Karky, Ramesh. "An Issue of Invocability of Provisions of the WTO Covered Agreements Before Domestic Courts". *Annual Survey of International & Comparative Law* XVII (2011): 209-224.
217. Kennedy, Matthew. „The Integration of Accession Protocols into the WTO Agreement”. *Journal of World Trade* 47, 1 (2013): 45-76.
218. Keršienė, Reda. Įmonių konkurencingumas globalizacijos sąlygomis. *Ekonomika ir vadyba* 13 (2008): 546-550.

219. Keukeleire, Stephan, and Tom Delreux. *The Foreign Policy of the European Union*. New York: Palgrave Macmillan, 2014. 317-319.
220. Khandekar, Gauri. „EU: India Strategic Partnership: From Blind Acknowledgement towards Recognition“. *European Foreign Affairs Review* 18, 4 (2013): 487-490.
221. Kybartienė, Eglė. *Subjektai, turintys teisę kreiptis prejudicinio sprendimo pagal Europos Sąjungos teisę*. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2015. https://repository.mruni.eu/pdfpreview/bitstream/handle/007/14403/25553_Kybartiene_disertacija_WEB.pdf?sequence=1.
222. Kolliker, Alkuin. *Flexibility and European Unification: The Logic of Differentiated Integration*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
223. Kombos, Costas. „A Paradox in the Making: Detecting Something Positive in UPA Under the Ten Kate Effect“. *European Law Journal* 19 (2009): 506-535
224. Korinek, Jane, and Jeonghoi Kim. *Export Restrictions on Strategic Raw Materials and Their Impact on Trade*. Trade Policy Paper No. 95. Paris: OECD, 2010.
225. Koutrakos, Panos. *EU International Relations Law*. Oxford: Hart Publishing Ltd., 2015.
226. Kozyrin, N. Alexander, and Alexander A. Yalbulganov. „Anti-dumping Procedures in the EurAsEC Customs Union“. *Liverpool Law Review* 36, 2 (2015): 183-194.
227. Kristine, Yeh Koopman. „Taiwan's Path to Independence Resolving the One China Dispute“. *Cardozo Journal of Conflict Resolution* 18 (2016): 221-248.
228. Krugman, Paul. „What Should Trade Negotiators Negotiate About?“. *Journal of Economic Literature* 35 (1997): 113-120.
229. Kuijper, Pieter Jan. „The Role of the Court of Justice“. In *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case Law*, Allan Rosas, Egils Levitz and Yves Bot (eds.), 589-613. The Hague: Asser Press Springer, 2013.
230. Kuipjer, Pieter Jan, and Marco Bronckers. "WTO Law in the European Court of Justice". *Common Market Law Review* 42 (2005): 1313-1355.
231. Kuipjer, Pieter Jan, et al. *Investor-State Dispute Settlement (ISDS) Provisions in the EU's International Investment Agreements. Volume 2-Studies*. Brussels: Directorate-General for External Policies of the Union Policy Department, 2014.
232. Kumar, Shashank. „Enforcement of Intellectual Property Rights Against In-transit Generic Pharmaceuticals: An Analysis of Character and Consistency“. *European Intellectual Property Review* 32 (2010): 506-531.
233. Kur, Annete. „The EU Trademark Reform Package-(Too) Bold a Step Ahead or Back to Status Quo?“. *Marquette Intellectual Property Law Review* 19, 1 (2015): 19-38.
234. Lang, TF Andrew, „World Trade Law After Neo-Liberalism“. *Social & Legal Studies* 23, 3 (2014): 408-426.
235. Langvinienė, Neringa, ir Rima Žitkienė. „Opportunities for Lithuania to Become a Full Member of International Services Market“. *Societal Studies* 3, 3 (2011): 929-944.
236. Lasiński-Sulecki, Krzysztof. „Will the Court of Justice apply its anti-abuse doctrine in customs valuation cases?“. *World Customs Journal* 9, 2 (2015): 3-11.
237. Laurinavičius, Alfonsas. *Tarnybinė teisė ir naujoji valstybės tarnyba (institucijų) valdymo paradigma: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.

238. Laurinavičius, Alfonsas. „Tarptautinės prekybos iššūkiai ir konceptualūs muitinės veiklos pokyčiai“. *Intelektinė ekonomika* 2, 2 (2007): 25-35.
239. Laurinavičius, Alfonsas. *Intelektinės nuosavybės apsauga tarptautinėje prekyboje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
240. Laurinavičius, Alfonsas, et al. *Muitinė tarptautinės prekybos logistinėje grandinėje*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2014.
241. Lawrence, Z. Robert. *The United States and the WTO Dispute Settlement System*. New York: Council on Foreign Relations, 2007.
242. Leal-Arcas, Rafael. „The European Union and New Leading Powers: Towards Partnership in Strategic Trade Policy Areas“. *Fordham International Law Journal*. 32, 2 (2009): 345-416.
243. Leal-Arcas, Rafael. *International Trade and Investment Law. Multilateral, Regional and Bilateral Governance*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing Ltd., 2011.
244. Leal-Arcas, Rafael. *Theory and Practice of EC External Trade Law and Policy*. London: CameronMay, 2008.
245. Lenaerts, Koen, and Kathleen Gutman. „Federal common law in the European Union: A comparative perspective from the United States“. *The American Journal of Comparative Law* 54, 1 (2006): 1-121.
246. Lenaerts, Koen. „The Concept of ‘Abuse of Law’ in the Case Law of the European Court of Justice on Direct Taxation“. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 22, 3 (2015): 329-351.
247. Lewis, Meredith Kolsky, and Susy Frankel. *International Economic Law and National Autonomy*. New York: Cambridge University Press, 2010.
248. Liechti, Rachel, Tobias Naef and Tetyana Payosova. „The Jurisprudence of the World Trade Organization in 2013“. *Swiss Review of International and European Law* 24, 2 (2014): 241-265.
249. Limantas, Manfredas. „Mišrūs susitarimai Europos Sąjungos teisės sistemoje“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2014. <https://epublications.vu.lt/object/elaba:2136224/2136224.pdf>.
250. Limbach, Kathrin. *Uniformity of customs administration in the European Union*. Oxford: Hart Publishing, 2015.
251. Linarelli, John, et al., *Research Handbook on Global Justice and International Economic Law*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2013.
252. Linarelli, John. „How Trade Law Changed: Why it Should Change Again“. *Mercer Law Review* 65, 3 (2014): 621-667.
253. Lyons, Timothy, *EU Customs Law*. Oxford: Oxford University Press, 2018.
254. Lyons, Timothy. „The Interaction of Customs and Non-tariff Barriers“. *European Yearbook of International Economic Law* 6 (2015): 19-42.
255. Lyons, Timothy. *EC Customs Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
256. Liuhto, Kari. „The Economic Dependence of EU Member States on Russia“. In *The War in Ukraine: Lessons for Europe*, Artis Pabriks and Andis Kudors (eds.), 78-91. Riga: University of Latvia Press, 2015.
257. Lockhart, Nicolas, and Elizabeth Sheargold. „In search of Relevant Discretion: The Role of the Mandatory/Discretionary Distinction in WTO Law“. *Journal of International Economic Law* 13, 2 (2010): 379-421.

258. Lowenfeld, F. Andreas. *International Economic Law, 2nd edition*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
259. Lu, Zheng, Tianqin Yan and Xiang Deng. „EU-China Economic Relations: Interactions and Barriers“. *Review of European Studies* 6, 4 (2014): 12-30
260. Lukas, Mindaugas, Aistė Medelienė, and Andrius Paulauskas. „Impact of Membership in the European Union on the Lithuanian National Taxation System“. In *Lithuanian Legal System under the Influence of European Union Law: Collection of Scientific Articles*, Gintaras Švedas (ed.), 499-543. Vilnius: Faculty of Law, Vilnius University, 2014.
261. Lukas, Mindaugas, ir Aistė Medelienė. *Vacatio legis mokesčių teisėje*. *Teisė* 94 (2015): 132-148.
262. Lukas, Mindaugas. *Valstybių konkurencijos mokesčiais įtaka nacionaliniam mokesčių teisiniam reguliavimui*. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2013. <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1922808/datastreams/MAIN/content>.
263. Lux, Michael. „EU customs law and international law“. *World Customs Journal* 1, 1 (2007): 19-29.
264. Lux, Michael. „EU Initiative on Modernization of Trade Defence Instruments“. *Global Trade and Customs Journal* 7, 11-12 (2012): 507-509.
265. Lux, Michael. *Guide to Community Customs Legislation*. Bruxelles: Bruylant, 2002.
266. MacLean, M. Robert. „Adored and despised in equal measure: An assessment of the EU's principle of market economy treatment in anti-dumping investigations against China“. *European Yearbook of International Economic Law* 3 (2012): 189-239.
267. MacLean, M. Robert. „Duty as a Cost in EU anti-Dumping Refunds: The Triple Jump and Other Obstacles to Success“. *Journal of World Trade* 47, 3 (2013): 601-632.
268. Malclom, Jarvis. „The Proportionality Test: Constructive Dialogue between the English and Scottish Courts“. In *Exceptions from EU Free Movement Law– Derogation, Justification and Proportionality*, Panos Koutrakos et al., 265-277. Hart Publishing: Oxford and Portland, Oregon, 2016.
269. Malik, Jennifer Nekuda. *China eliminates rare-earths quotas*. *MRS Bulletin* 40 (2015): 206-207.
270. Malinauskaitė, Jolita. „Teisinės kovos su kontrabanda politikos raida ir perspektyvos“. *Jurisprudencija* 67, 59 (2005): 29-38.
271. Mallery, T. Otto. "Economic Union and Enduring Peace". *Annals* 216 (1941): 125-134.
272. Marcehetti, Juan, and Martin Roy. *Opening Markets for Trade in Services: Countries and Sectors in Bileteral and WTO Negotiations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
273. Marhold, Anna. „The World Trade Organization and Energy: Fuel for Debate“. *ESIL Reflections* (2013), 2 (8): 1-6.
274. Marvel, H. P., and Ray, E. J. „Countervailing Duties“. *Economic Journal* 105, 433 (1995): 1576-1596.
275. Matsushita, Mitsuo, et al. *The World Trade Organization: Law, Practice and Policy*. Oxford: Oxford University Press, 2015.

276. Matsushita, Mitsuo, Thomas J. Schoenbaum and Petros C. Mavroidis, *The World Trade Organization: law, practice, and policy, 2nd ed.* Oxford: Oxford University Press 2006.
277. Matsushita, Mitsuo, Thomas J. Schoenbaum and Petros C. Mavroidis. *The World Trade Organization: law, practice, and policy, 2nd ed.* Oxford University Press 2006.
278. Matsushita, Mitsuo. „Note on the Appellate Body Report in the Chinese Minerals Export Restrictions Case”. *Trade, Law & Development* 4, 2 (2012): 400-420.
279. Mavroidis, Petros, et al. „International Trade Law. Eleventh Revised Report of the Committee”. *International Law Association Washington Conference* 76 (2014): 603-633.
280. McGovern, Edmond. *European Community Anti-Dumping and Trade Defence Law and Practice*. Tosham, Exeter: Globefield Press, 2008.
281. McGovern, Edmond. *International Trade Regulation*. Exeter: Gobefield Press, 2012.
282. McRae, Donald. „International Economic Law and Public International Law: The Past and The Future”. *Journal of International Economic Law* (2014), 17: 627-638.
283. Medelienė, Aistė ir Bronius Sudavičius. *Mokesčių teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
284. Medelienė, Aistė, ir Andrius Paulauskas. „Sandorio vertė kaip prekių muitinio įvertinimo pagrindas”. *Jurisprudencija* 67 (2008): 25-47.
285. Medelienė, Aistė, ir Bronius Sudavičius. „Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas”. *Teisė* 78 (2011): 104-118.
286. Medelienė, Aistė, ir Vitas Vasiliauskas, “Europos Sąjungos teisės taikymas nagrinėjant mokestinius ginčus Lietuvoje”. Iš *Žmogus, teisinė valstybė ir administracinė justicija: mokslo studija, skirta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo dešimtmečiui* (red. V. Valančius), 700-734. Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2012.
287. Medelienė, Aistė, ir Vitas Vasiliauskas. „Mokestinių ginčų fenomenas, raida ir perspektyvos. Iš *Administraciniai teismai Lietuvoje: nūdienos iššūkiai: kolektyvinė monografija*, Virgilijus Valančius (atsakingasis red.), 470-487. Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010.
288. Medelienė, Aistė. „Disputes with customs in Lithuania”. *Issues of Business & Law* 4 (2012): 35-47.
289. Medelienė, Aistė. „Ginčai su muitine: lyginamieji aspektai”. *Teisė* 69 (2008): 37-51.
290. Medelienė, Aistė. „Įrodymai ir įrodinėjimas mokestiniuose ginčiuose”. *Teisė* 53 (2004): 117-139.
291. Medelienė, Aistė. „Mokestinio ginčo pradžia: teorija ir praktika”. *Teisė* 65 (2007): 94-107.
292. Medelienė, Aistė. Principai, kaip mokesčių teisės normų aiškinimo ir taikymo instrumentas nagrinėjant mokestinius ginčus. Iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys*, Gintaras Švedas (red.), 321-343. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012.
293. Meyer, Timothy. „The World Trade Organization’s Role in Global Energy Governance”. *Vanderbilt University Law School Public Law and Legal Theory Working Paper* 16, 5 (2016): 1-32.

294. Meilienė, Evelina, ir Vytautas Snieška. „Lietuvos ekonominės politikos ir eksporto skatinimo strategijos sąveika“. *Viešojo politika ir administravimas* 11 (2005): 48-54
295. Mellin, Yves. „Market Economy Treatment in EU anti-Dumping Investigations Following the Judgment of the Court of Justice of the EU in Xinanchem“. *Global Trade and Customs Journal* 7, 11-12 (2012): 504-506.
296. Mendez, Mario. *The Legal Effects of EU Agreements: Maximalist Treaty Enforcement and Judicial Avoidance Techniques*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
297. Mercurio, Bryan. „Seizing Pharmaceuticals in Transit: Analysing the WTO Dispute that wasn't“. *International and Comparative Law Quarterly* 389 (2012): 299-426.
298. Mistake did not generate customs debt. *EU Focus* 274 (2010): 15-16.
299. Mitchell, D. Andrew, and Thomas J. Prusa, T. J. „China–Autos: Haven't We Danced this Dance Before?“. *World Trade Review* 15, 2 (2016): 303-325.
300. Moore, Michael, and Mark Wu. „Antidumping and Strategic Industrial Policy: Tit-for-Tat Trade Remedies and the China–X-Ray Equipment Dispute“. *World Trade Review* 14, 2 (2015): 239-286.
301. Moussis, Nicolas. *Access to European Union: law, economics, policies*. Cambridge: Intersentia, 2015.
302. Mueller, Wolfgang, Nicolas Khan and Tibor Scharf. *EC and WTO Anti-Dumping Law: 2nd ed.* Oxford: Oxford University Press, 2009.
303. Mukherjee, Puloma. „Seizure of 'Goods in Transit': A GATT Perspective“. *Global Trade and Customs Journal* 8, 2 (2013): 62-68.
304. Müslüm, Yilmaz, et al. *Domestic judicial review of trade remedies: experiences of the most active WTO members*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
305. Naigen, Zhang. „Goods in Transit: Enforcement of IP Rights by Customs Officers“. *Asia Pacific Law Review* 20, 2 (2012): 257-275.
306. Nannan, Zhang. „Continue to Fight the Anti-Dumping War: Arguments Against the European Union's Antidumping Policies from the Perspective of Chinese Footwear Enterprises and Exporters“. *Currents: International Trade Law Journal* 35 (2009): 35-41.
307. Nastoll, Barbara. „EU anti-Dumping Law, Imports from China and Treatment of Non-Market Economy Countries: Brosmann, Grunwald and Zhejiang Xinan“. *Common Market Law Review* 50, 1 (2013): 265-280.
308. Nataraj, Geethanjali. „India-EU FTA: problems and future prospects“. *World Commerce Review* (2015), 3: 2-7.
309. Nedumpara, J. James. „Development Space In India's Trade And Investment Agreements: A Fresh Look“. *Indian Journal of International Economic Law* 6 (2014): 123-155.
310. Nedumpara, J. James. „Naming, Shaming and Filing: Harnessing Indian Capace For WTO Dispute Settlement“. *Trade, Law and Development* 5, 1 (2013): 68-108.
311. Neuwirth, J. Rostam and Alexandr Svetlicinii. „The current EU/US–Russia conflict over Ukraine and the WTO: a preliminary note on (trade) restrictive measures“. *Post-Soviet Affairs* 32, 3 (2016): 237-271.
312. Norkus, Rimantas, Deimilė Prapiestytė ir Virgilijus Valančius. *Procesas Europos Bendrijų Teisingumo Teisme: preliminarus nutarimas*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.

313. North, C. Douglass and Robert P. Thomas. *Rise of the Western World: A New Economic History*. Cambridge: Cambridge University Press, 1973.
314. Novačkova, Daniela. „International Trade Economic Measures Applied in Slovakia“. *Czech Yearbook of International Law* IV (2013): 143-159.
315. O’Neal, Molly. „Russia in WTO: interests, policy autonomy, and deliberations“. *Eurasian Geography and Economics* 55, 4 (2014): 404-421.
316. O’Neill, Maria. “On the Boundary Clash between EC Commercial Law and WTO Law”. *Legal Issues of Economic Integration* 32, 1 (2005): 65-86.
317. Oanta, A. Gabriela. „The Arrival of Romanian Cases before the Court of Justice of the European Union“. *Conferința Internațională de Drept, Rolul Europei Intr-o Societate Polarizata* (2016): 61-76.
318. O’Neill, Jim, et al. *BRICS and Beyond*. New York City: The Goldman Sachs Group, 2007.
319. Orford, Anne. „Law, Economics, and the History of Free Trade: a Response“. *Journal of International Law and International Relations* 11, 2 (2015): 155-180.
320. Paguba, E. Cristina. „Russia’s Transition to Capitalism. Myth or Reality?“. *Studies in Business and Economics* 9, 3 (2014): 147-153.
321. Pal, Rajib. „Trade remedy injury determinations following WTO Appellate Body rulings“. *International Law Office* 1, 29 (2016): 1-3.
322. Pasha, L. Hsieh. „Facing China: Taiwan’s Status as a Separate Customs Territory in the World Trade Organization“. *Journal of World Trade* 39, 6 (2005): 1195-1221.
323. Patton, Michael Quin. *Qualitative Evaluation and Research Methods (2nd. ed.)*. Newbury Park, CA: Sage, 1990.
324. Paulauskas, Andrius, ir Aistė Medelienė. „Sandorio vertė kaip prekių muitinio įvertinimo pagrindas“. *Tėisė* 67 (2008): 25-47.
325. Pauwelyn, Joost. *Conflict of norms in public international law: how WTO law relates to other rules of international law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
326. Pelkmans, Jacques, et al., *Tomorrow’s Silk Road: Assessing an EU-China Free Trade Agreement*. Brussels: Centre for European Policy Studies, 2016.
327. Perisin, Tamara. „EU regulatory policy and world trade - should all EU institutions care what the world thinks?“. *European Constitutional Law Review* 11, 1 (2015): 99-120.
328. Perisin, Tamara. „Pending EU Disputes in the WTO: Challenges to EU Energy Law and Policy“. *Croatian Yearbook of European Law and Policy* 40 (2014): 371-381.
329. Petersmann, Ernst-Ulrich. *Constitutional Functions and Constitutional Problems of International Economic Law: International and Domestic Foreign Trade Law and Foreign Trade Policy in the United States, the European Community and Switzerland*. Fribourg: University Press Fribourg, 1991.
330. Pickett, Eric, and Michael Lux. „The Status and Effect of WTO Law Before EU Courts“. *Global Trade and Customs Journal* 11, 10 (2016): 408-429.
331. Piesarskas, Bronius. *Didysis anglų – lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius: Alma Littera, 2004.
332. Pocius, Arūnas. “Šešėlinės ekonomikos ir neoficialaus užimtumo būklės bei tendencijų įvertinimas Lietuvoje“. *Lithuanian Journal of Statistics* 54, 1 (2015): 18-32.
333. Polak, J. Jacques. *An International Economic System*. New York: Routledge, 2003.

334. Povilauskienė, Danguolė. *Teisė ir muitinės veikla*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
335. Prapiestytė, Deimilė. „Europos teisės ir nacionalinės administracinės justicijos santykis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo veikloje“. *Jurisprudencija* 5, 83 (2006): 102–108.
336. Prechal, Sacha. „Communication within the preliminary rulings procedure: Responsibilities of the National Courts“. *Maastricht Journal of European & Comparative Law* 21 (2014): 754-76.
337. *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning customs enforcement of intellectual property rights, COM (2011) 285*. Brussels: European Commission, 2011.
338. Puzinskaitė, Egidija, ir Romanas Klišauskas. „Mokesčių teisės sistema ir apmokestinimo principai“. *Jurisprudencija* 19, 2 (2012): 675-695.
339. Qingjiang, Kong. „Trade Disputes between China and the EU: Are They Manageable“. *Global Trade & Customs Journal* 5, 2 (2010): 47-55.
340. Quin, Julia. „The Conundrum of WTO Accession Protocols: In Search of Legality and Legitimacy“. *Virginia Journal of International Law* 55, 2 (2015): 371-450.
341. Qureshi, H. Asif, and Andreas R. Ziegler, *International Economic Law*. London: Sweet & Maxwell, 2007.
342. Račkauskas, Mantautas, ir Vytautas Liesionis. „Nelegalus akcizinių prekių importas ir jo įtaka Lietuvos biudžetui“. *Vadyba: Journal of Management* 19, 2 (2011): 75-86.
343. Radetzki, Marian. *A Handbook of Primary Commodities in the Global Economy*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
344. Radžiukynas, Juozas, ir kt. *Europos Sąjungos Bendroji Prekybos Politika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.
345. Radžiukynas, Juozas. „Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste“. *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 48-57.
346. Radžiukynas, Juozas. „Kai kurios importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo problemos“. *Jurisprudencija* 46, 38 (2003): 97-106.
347. Rafael, Leal-Arcas. „The European Union's Trade and Investment Policy after the Treaty of Lisbon“. *Journal of World Investment & Trade* 11 (2010): 463-514.
348. Raišutis, Aivaras. „Lietuvos Respublikos muitų teisės savarankiškumo problematika“. *Jurisprudencija* 70, 62 (2005): 74-80.
349. Rawls, John. *A Theory of Justice*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1971.
350. Remeikienė, Airina, ir Dovilė Mingėlaitė. „Solidary tax duty: between theory and practice“, iš *Practice and research in private and public sector - 2014: 4th international scientific conference. Conference proceedings, May 14-15, 2014*, 263-271. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
351. Reuvid, Jonathan, et. al. *A Handbook of World Trade*. London: Kogan Page Limited, 2004.
352. Ribeiro, F. Gustavo. „Export controls as industrial policy on natural resources: regulatory limitations on China – raw materials and China - rare earths cases“. *Brazilian Journal of International Law* 12, 2 (2014): 78-91.

353. Richard, Sakwa. *The Crisis of Russian Democracy: The Dual State, Factionalism and the Medvedev Succession*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
354. Řička, Roman. „The “recycling conflict” of the EU and the Russian Federation in the context of the WTO”. *Acta Universitatis Brunensis: Iuridica* 470 (2014): 58-68.
355. Rimkus, Vladas. „Application of European Union trade defence actions“. In *Practice and research in private and public sector - 2013: 3rd international scientific conference: conference proceedings, April 11-12, 2013*, Daiva Jurevičienė (ed.), 448-456. Vilnius: Mykolas Romeris university, 2013.
356. Rimkus, Vladas. „Kontrabandos ekonominės prielaidos ir pasekmės”. *Lietuvos statistikos darbai* 49 (2010): 69-74.
357. Rimkus, Vladas. „Vidaus rinkos apsaugos priemonių taikymas Lietuvoje“. *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 96-105.
358. Romanova, Tatiana. „Sanctions and the Future of EU–Russian Economic Relations”. *Europe-Asia Studies* 68, 4 (2016): 774-796.
359. Romaškevičius, Igoris. „Muitinio reguliavimo tikslų konkurencija (poliariškumas)”. *Jurisprudencija* 48, 40 (2003): 51-57.
360. Ropke, Wilhelm. *International Order and Economic Integration*. Dordrecht: Reidel, 1959.
361. Rovetta, David, and Patricio Diaz Gavier. „A Survey of the EU Tariff Classification Case Law in Year 2010”. *Global Trade and Customs Journal* 6, 7/8 (2011): 319-324.
362. Rovetta, David, and Senduk, H. Jeffry. „A Survey of EU Trade Defence Case Law in 2009”. *Global Trade and Customs Journal* 5, 6 (2010): 213-222.
363. Rovetta, David, and Senduk, H. Jeffry. „A Survey of the EU Trade Defence Case Law in Year 2010”. *Global Trade and Customs Journal* 6, 6 (2011): 303-312.
364. Rovetta, Davide, and Filip Tack. „Creative or artificial. That’s the question!”. *Global Trade and Customs Journal* 5, 2 (2010): 71-78.
365. Rovetta, Davide. „Some Thoughts about European Communities and Its Member States: Tariff Treatment of Certain Information Technology Products (WT/DS375/R, WT/DS376/R, WT/DS377/R)”. *Global Trade and Customs Journal* 6, 3 (2011): 143-148.
366. Rudloff, Bettina. „Food Standards in Trade Agreements. Differing Regulatory Traditions in the EU and the US and Tips for the TTIP”. *SWP (Stiftung Wissenschaft und Politik) Comments* 49 (2014): 1-8.
367. Ruessmann, Laurent, and Francesca S. Condello. „The CJEU Judgment in Nokia and Philips Clarifies the Customs Detention of Goods Suspected of Infringing Intellectual Property Rights”. *Global Trade and Customs Journal* 7, 4 (2012): 183-190.
368. Ruvalcaba, Jovan. „What We Have Lost with the TPP: Value-Driven Trade, a Trigger for WTO Reform“. *Arizona Journal of International & Comparative Law* 35, 2 (2018): 349-376.
369. Sakalauskas, Jonas. „Įrodinėjimo pareigos muitų ginčiuose dėl prekių kilmės“. *Muitų teisė praktikams* 43 (2016).
370. Sakalauskas, Jonas. „Prekės kilmė: ginčo atveju įrodinėjimo prievolė ne visuomet tenka importuotojui“. *Muitų teisė praktikams* 18 (2014): 11-12.

371. Sanders, T., ir U. E. Tromp. „Europos Sąjungos mokesčių teisė“. Iš *Europos Sąjungos teisės seminarų medžiaga*, Virgilijus Valančius (red.), 137-295. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
372. Sarapinienė, Stanislava, ir Šarūnas Avižienis. *Muitinės procedūros*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
373. Sassen, Saskia. *Territory. Authority. Rights: from Medieval to Global*. Princeton: Princeton University Press, 2006.
374. Schaffer, C. Gregory and Mark A. Pollack. „Hard vs. soft law: alternatives, complements, and antagonists in international governance“. *Minnesota Law Review* 94, 3 (2010): 706-799.
375. Scheuerman, William. *Liberal Democracy and the Social Acceleration of Time*. Baltimore, MD: The Johns Hopkins, 2004.
376. Schippers, Martijn. „A Series of Sales: Determining the Customs Value Under the Union Customs Code“. *Global Trade and Customs Journal* 13, 2 (2018): 36-48.
377. Schmidt-Felzmann, Anke. „The breakdown of the EU's strategic partnership with Russia: from strategic patience towards a strategic failure“. *Cambridge Review of International Affairs* 29, 1 (2015): 99-127.
378. Schmidt-Felzmann, Anke. „The EU's relations with Russia: off balance and beyond repair?“. In *The EU's role in fighting global imbalances*, Antonina Bakardjieva-Engelbrekt, Lars Oxelheim, Thomas Persson and Moa Mårtensson (eds), 205-249. Cheltenham, UK and Northampton, MA: Edward Elgar, 2015.
379. Schropp, A. B. Simon, and David Palmeter. „Commentary on the Appellate Body Report in EC-Bananas III (Article 21.5): Waiver-Thin, or Lock, Stock, and Metric Ton?“. *World Trade Review* 9, 1 (2010): 7-57.
380. Sedik, David, Zvi Lerman and Vasily Uzun. „Agricultural policy in Russia and WTO accession“. *Post-Soviet Affairs* 29, 6 (2013): 500-527.
381. Seyad, M. Sideek. „Current developments in the enforcement of WTO rulings under EU law“. *International Trade Law & Regulation* 21, 4 (2015): 101-115.
382. Sennekamp, Andreas, and Isabelle van Damme. "A practical perspective on treaty interpretation: the Court of Justice of the European Union and the WTO dispute settlement system", *Cambridge Journal of International and Comparative Law* 3, 2 (2014): 489-507.
383. Seth, Prabodh. „The Impact of the Global Economic Crisis on Customs“. *World Customs Journal* 3, 2 (2009): 135-140.
384. Shaffer, Gregory, and Henry Gao. „China's Rise: How It Took on the U.S. at the WTO“. *University of Illinois Law Review*, 1 (2018): 115-184.
385. Shan, Wenhua, Penelope Simons, Dalvinder Singh et al. *Redefining Sovereignty in International Economic Law*. Oxford, Hart Publishing, 2008.
386. Shaw, N. Malcolm. *International Law: 4th edition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
387. Shaw, N. Malcolm. *International Law: 6th edition*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
388. Sherman, L. Saul, and Hinrich Glashoff. *Customs valuation: commentary on the GATT customs valuation code*. ICC Publishing, Kluwer, 1988.

389. Sykes, O. Alan. „The Economics of WTO Rules on Subsidies and Countervailing Measures“. *John M. Olin Law & Economics Working Paper* 186 (2003): 1-36.
390. Slaughter, Anne-Marie. *A New World Order*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2004.
391. Slavickienė, Astrida, ir Dalia Jatkūnaitė. „Muitų politikos perspektyvos Lietuvai tapus ES nare“. Iš *Tarptautinės mokslinės konferencijos „Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai“ medžiaga*. Kaunas: Akademija, 2006.
392. Slot, Piet Jan, and Mielle Bulterman. „Harmonization of Legislation on Migrating EU Citizens and Third Country Nationals: Towards a Uniform Evaluation Framework“. *Fordham International Law Journal* 29, 4 (2006): 747-789.
393. Smith, Adam. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* (1776). Oxford: Clarendon Press, 1976.
394. Snyder, Francis. „The Origins of the Nonmarket Economy: Ideas, Pluralism and Power in EC Anti-Dumping Law about China“. *European Law Journal* 7, 2 (2001): 369-434.
395. Snieška, Vytautas. *Makroekonomika*. Kaunas: Technologija, 2005.
396. Sohn, Ji Hyun. „The Relationship Between WTO Law and National Law“. *Korea University Law Review* 2, 138 (2007): 138-166.
397. Stanculescu, M. Oana. *China's Rare Earth Trade Analysis*. Babes-Bolyai University, 2011.
398. Stanikūnas, Rimantas. *Konkurencijos politika: teorija ir praktika*. Vilnius: TEV, 2009.
399. Stiglitz, E. Joseph et al. *Joseph Stiglitz and the World Bank: The Rebel Within (Anthem Studies in Development and Globalization)*. London: Wimbledon Publishing Company, 2001.
400. Stuenkel, Oliver. *The BRICS and the Future of Global Order*. London: Lexington books, 2015.
401. Stuyck, Jules. „Damages for the Loss Caused by a Cartel: The Causal Link“. *European Review of Private Law* 23, 3 (2015): 459-470.
402. Sutyryn, F. Sergey, et al. *Russia's Accession to the WTO: Major Commitments, Possible Implications*. Saint-Petersburg: International Trade Center, 2012.
403. Tamavičiūtė, Vitalija. „Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2012. <https://vb.mruni.eu/object/elaba:1987115/1987115.pdf>.
404. Terra, Ben. J. M., and Peter J. Wattel. *European Tax Law*. The Hague: Kluwer Law International, 2012.
405. Terzea, Viorel. „Control varnal. Reverificare. Conditii - cu noti explicative“. *Tax Magazine* 2 (2014): 30-34.
406. Thuronyi, Victor. *Comparative Tax Law*. The Hague: Kluwer Law International, 2003.
407. Tian, Yu. „The 10 Major Problems with the Anti-Dumping Instrument in China“. *Journal of World Trade* 39, 1: 97-103.
408. Tidikis, Rimantas. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
409. Toohey, Lisa. „China and the World Trade Organization: The First Decade“. *International and Comparative Law Quarterly* 60 (2011): 788-798.

410. Toth, A. G. et al. *Oxford Encyclopaedia of European Community Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
411. *Trade Policy Review of the European Union*. World Trade Organization: the WTO Secretariat Reports, 2017.
412. *Trade Policy Review of the European Union*. World Trade Organization: the WTO Secretariat Reports, 2011.
413. *Trade, Growth and World Affairs. Trade Policy of the EU's 2020 strategy*, COM(2010)612. Brussels: European Commission, Trade, 2010.
414. Traversa, Edoardo. „Is There Still Room Left in EU Law for Tax Autonomy of Member States' Regional and Local Authorities?“. *EC Tax Review* 1 (2011): 4-15.
415. Trebilcock, Michael, and Kristen Pue. „The Puzzle of Agricultural Exceptionalism in International Trade Policy?“. *Journal of International Economic Law* 18, 2 (2015): 233-260.
416. Tridimas, Takis. „Constitutional review of member state action: The virtues and vices of an incomplete jurisdiction?“. *International Journal of Constitutional Law* 9, 3-4 (2011): 737-756.
417. Trimble, Marketa. „Extraterritorial Intellectual Property Enforcement in the European Union?“. *Southwestern Journal of International Law* 18 (2011): 234-242.
418. Truel, Catherine, and Emmanuel Maganaris. „Breaking the code: the impact of the Union Customs Code on international transactions?“. *World Customs Journal* 9, 2 (2015): 12-23.
419. Truel, Catherine, Emmanuel Maganaris and Dan-Razvan Grigorescu. „The development of EU customs law: from the Community Customs Code to the Union Customs Code?“. *Journal of Legal Studies* 16, 30 (2015): 83-106.
420. „Unlawful removal and failure to comply with obligations?“. *Deloitte Customs & Global Trade Newsletter* 1, 1 (2013): 1-6.
421. Valančius, Virgilijus, ir Salvija Kavalnė. *Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas Lietuvos administracinėje teisėje: monografija*. Vilnius: Registrų centras, 2009.
422. Valančius, Virgilijus. „Europos Sąjungos teisės poveikis Lietuvos administracinei justicijai: tendencijų kontūrai (II dalis)?“. *Jurisprudencija* 9, 99 (2007): 7-12.
423. Valantiejus, Gediminas, and Katuoka, Saulius. „Application of the WTO Agreements in National Courts: Comparative Aspects of Worldwide and Lithuanian Judicial Practices?“. *International Comparative Jurisprudence* 3, 2 (2017): 195-212.
424. Valantiejus, Gediminas, Gintarė Giriūnienė, ir Gintaras Černius. „The Taxation of Imported Fuel Products: Legal and Economic Issues of Tackling VAT and other Import Taxes Fraud in the EU and Lithuanian Republic“. From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 159-176. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016.
425. Valantiejus, Gediminas. „Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania“. In *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 124-136. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016.

426. Valantiejus, Gediminas. „Application of Soft Law Instruments in International Economic Law: Insights on Lithuanian Practice on the Legal Regulation of Customs Duties“. In *Social transformations in contemporary society: proceedings of an international scientific conference for young researchers, 2016 (5)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 97-109. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016.
427. Valantiejus, Gediminas. „Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level?”. *Economics and Culture* 14, 1 (2017): 58-75.
428. Valantiejus, Gediminas. „Evolution of Customs Law in Lithuania after the Entry to the European Union: Ten Years of Experience“. *Social Transformations in Contemporary Society: Annual Journal* 2 (2014): 80-92.
429. Valantiejus, Gediminas. „Legal Aspects of the Implementation of the European Union's Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice“. *Economics and Culture* 13, 2 (2016): 61-76.
430. Valantiejus, Gediminas. „Legal Issues of Improving the Inter - Institutional Cooperation in the Fight Against the Import Taxes and Import VAT Fraud: Lithuanian Example“. In *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 159-176. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016.
431. Valantiejus, Gediminas. „Practical problems of legal regulation of customs duties developing an international trade between the Republic of Lithuania and East Asian countries“. *International Journal of Area Studies* 11, 2 (2016): 103-127.
432. Valantiejus, Gediminas. „Pre-Trial Settlement of Disputes with Customs in Lithuania: Development of Legal Regulations, it's Problems and Prospects“. *Social Transformations in Contemporary Society: Annual Journal* 1, 2013: 130-140.
433. Valantiejus, Gediminas. „Problematic Aspects of International Trade between the United States of America and the Republic of Lithuania in the Lithuanian Judicial Practice“. In *5th International Scientific Conference „Practice and Research in Private and Public Sector – 2015“: Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė (ed.), 120-132. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2015.
434. Valantiejus, Gediminas. „Problems of Customs Legal Regulation in International Trade between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010“. *Social Transformations in Contemporary Society: Annual Journal* 3 (2015): 81-98.
435. Valantiejus, Gediminas. „Tarptautinės muitų teisės šaltinių taikymo problemos Lietuvos teisinėje sistemoje“. *Jurisprudencija* 24, 1 (2017): 166–189.
436. Van Bael and Bellis. *Anti-dumping and Other Trade Protection Laws of the EC*. The Hague: Kluwer Law International, 2004.
437. Van Bael and Bellis. *EU anti-dumping and other trade defence instruments*. New York: Kluwer Law International, 2011.
438. Van Damme, Isabelle. "Case C-414/11 Daiichi: The Impact of the Lisbon Treaty on the Competence of the European Union over the TRIPS Agreement". *Cambridge Journal of International and Comparative Law* 4, 1 (2015): 73-87.

439. Van den Bossche, Peter, and Werner von Zdouc. *The Law and Policy of the World Trade Organization: Text, Cases and Materials*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
440. Van Elsuwege, Peter. "The Four Common Spaces: new impetus to the EU-Russia Strategic Partnership?". In *Law and Practice of EU External Relations: Silent Features of a Changing Landscape*, Alan Dashwood and Marc Maresceau (eds.), 334-359. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
441. Van Rossem, Jan Willem. „The Autonomy of the EU. More is Less?“. In *Between Autonomy and Dependence: the EU Legal Order Under the Influence of International Organizations*, Ramses A. Wessel and Steven Blockmans (eds.), 13-46. The Hague: Asser Press, 2013.
442. Van Rossem, Jan Willem. "The EU at Crossroads". In *International Law as the Law of the European Union*, Enzo Cannizzaro, Peolo Palchetti and Ramses A. Wessel (eds.), 59-93. Leiden, the Netherlands: Koninklijke Brill NV, 2012.
443. Vandebussche, Hylke, Maurizio Zanardi, Luigi Guiso and Christian Schultz. „What Explains the Proliferation of Antidumping Laws“. *Economic Policy* 23, 53 (2008): 93-138.
444. Vėgėlė, Ignas. *Europos Sąjungos teisė: vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas*. Vilnius: Registrų centras, 2011.
445. Vengrauskas, Vytautas, ir Neringa Perminienė, *Tarptautinis verslas: mokomoji knyga*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2002.
446. Vergani, Marco. „E-commerce agents potentially liable for import VAT and duties in the case of principal fraud (EU Court of Justice, Case C-454/10)“. *EC Tax Review* 21, 5 (2012): 283-286.
447. Vermulst, Edwin, and David Rovetta. „Judicial Review of Anti-dumping Determinations in the EU“. *Global Trade and Customs Journal* 7, 5 (2012): 240-247.
448. Vermulst, Edwin, and Brian, Gatta. „Disciplining the Use of TDI against China through WTO Dispute Settlement“. *Global Trade & Customs Journal* 7, 4 (2012): 144-157.
449. Vermulst, Edwin. „EU Anti-Circumvention Rules: Do They Beat the Alternative?“. *European University Institute Working Paper RSCAS* 57, 2015: 1-19.
450. Vermulst, Edwin. „Origin Rules in EU Anti-Dumping Law and Practice: An Update“. *Global Trade and Customs Journal* 3, 10 (2008): 337-348.
451. Vermulst, Edwin. „United States: Sunset Review of Anti-dumping Measures on Oil Country Tubular Goods from Argentina, Case Comment“. *World Trade Review* 7, 1 (2008): 265-268.
452. Vermulst, Edwin. *EU Anti-Dumping Law and Practice (2d ed.)*. London: Sweet & Maxwell, 2010.
453. Vermulst, Edwin. *The WTO Antidumping Agreement. A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
454. Vilhena de Freitas, Lourenço. „The Judicial Activism of the European Court of Justice“. In Luís Pereira Coutinho, Massimo La Torre and Steven D. Smith (eds), *Judicial Activism: an Interdisciplinary Approach to the American and European Experiences*, 173-180. Heidelberg: Springer, 2015.

455. Vousden, Stephen. „Innoweb, search-engines and engineering legitimacy in EU law”. *Intellectual Property Quarterly* 4 (2014): 280-306.
456. Walker, Neil. „Beyond boundary disputes and basic grids: Mapping the global disorder of normative orders”. *International Journal of Constitutional Law* 6, 3-4 (2008): 373-396
457. Wang, Jianyu. „A critique of the application to China of the non-market economy rules of antidumping legislation and practice of the European Union”. *Journal of World Trade* 33 (1999): 117-145.
458. Weatherall, Kim. “Politics, Compromise, Text and the Failures of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement”. *Sydney Law Review* 33 (2011): 219-263.
459. Weerth, Carsteen. „HS 2007: Notes of the Tariff Nomenclature and the Additional Notes of the EC”. *World Customs Journal* 2, 1 (2008): 111-115.
460. Weerth, Carsten. „Tariffs of the World: Are Customs Duties Really Growing Unimportant?”. *Global Trade & Customs Journal* 4, 2 (2009): 53-60 .
461. Wegren, Stephen. „Agriculture”. In *Return to Putin's Russia (5th ed.)*, Stephen Wegren (ed.), 187-210. New York: Rowman and Littlefield Press, 2013.
462. Weihuan, Zhou. „Fiteen Years on: Has China Implemented WTO Rulings? – A Perspective on „Trade in Goods Disputes”. *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 11, 1 (2016): 155-212.
463. Wenhua, Ji, and Cui Huang. „China's Path to the Center Stage of WTO Dispute Settlement: Challenges and Responses”. *Global Trade and Customs Journal* 5, 9 (2010): 365-377.
464. White, Jeremy. „Are a genuine invoice and payment conclusive as to the customs value?”. *De Voil Indirect Tax Intelligence* 243 (2016): 15-20.
465. Widdowson, David. „The Changing Role of Customs: Evolution or Revolution?”. *World Customs Journal* 1, 1 (2007): 31-37.
466. Willems, R. Arnoud, and Bregt Natens. „What's Wrong with EU Anti-Circumvention Rules and How to Fix it”. *Journal of International Economic Law* 19, 2 (2016): 497-514.
467. Wimmer, Norbert, und Thomas Müller. *Wirtschaftsrecht. International - Europäisch – National*. NewYork: NY Springer, 2012.
468. Wolf, Martin. *Why Globalization Works*. New Haven: Yale University Press, 2004.
469. Wolfgang, Hans-Michael, and Edward Kafeero. „Legal thoughts on how to merge trade facilitation and safety & security?”. *World Customs Journal* 8, 1 (2014): 3-16.
470. Wolfgang, Hans-Michael, and Kerstin Harden. „The new European customs law”. *World Customs Journal* 10, 1 (2016): 3-16.
471. Wolfrum, Rüdiger, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al. *WTO – Trade in Goods*. Leiden, the Netherlands: Koninklijke Brill NV, 2011.
472. Woolcock, Stephen. „State and Non-State Actors“. In *The New Economic Diplomacy*, Stephen Woolcock and Nicholas Bayne (eds.), 59-78. Farnem: Ashgate Publishing Ltd, 2007.
473. *World Customs Organization: Annual Report 2016-2017*. Brussels: WCO, 2017.
474. Wu, Chien-Huei. „Key Issues Regarding the EU's Concurrent imposition of Antidumping and Countervailing duties on Chinese Coated Fine Papers: Analogue

- Country, Market Economy Treatment, Individual Treatment, and Double Remedy". *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 10 (2015): 263-305.
475. Wu, Mark. „Antidumping in Asia's Emerging Giants". *Harvard International Law Journal* 53, 1 (2012): 2-84.
476. Wu, Mark. „Rethinking the Temporary Breach Puzzle: A Window on the Future of International Trade Conflicts". *The Yale Journal of International Law* 40 (2015): 96-155.
477. Wu, Xiaohui. „No Longer Outside, Not Yet Equal: Rethinking China's Membership in the World Trade Organization". *Chinese Journal of International Law* 10 (2011): 227-270.
478. Xiuli, Han, and Bo Gao. „Export Taxes under the WTO System: China's Way Out of the Dilemma". *Manchester Journal of International Economic Law* 10, 3 (2013): 336-361.
479. Zalański, Adam. „Some basic aspects of the concept of abuse in the tax case law of the European Court of Justice". *Intertax* 36, 4 (2008): 156-167.
480. Zang, Q. Michelle. „EC - Fasteners: Opening the Pandora's Box of Non-Market Economy Treatment". *Journal of International Economic Law* 14, 4 (2012): 869-892.
481. Zang, Q. Michelle. „Shall We Talk? Judicial Communication between the CJEU and WTO Dispute Settlement". *European Journal of International Law* 28, 1 (2017): 273-293.
482. Zeng, Huaqun. „One China, Four WTO Memberships: Legal Grounds, Relations and Significance". *Journal of World Investment & Trade* 8 (2007): 671-690.
483. Zhang, Xin. *International Trade Regulation in China*. London: Bloomsbury Publishing, 2006.
484. Zheng, Wentong. „Trade Law's Responses to the Rise of China". *Berkeley Journal of International Law* 34 (2016): 110-158.
485. Zhou, Weihuan, and Shu Zhang. „Beyond ChAFTA: China's (Ab)use of Anti-Dumping Measures". *University of New South Wales Law Research Series* 57 (2016): 1-21.
486. Žitkus, Leonas. „Trade Relations between Lithuania and Russia in Cotext of Integration Processes". *European Integration Studies* 8 (2014): 99-106.
487. Александров, Евгений Леонидович, и Владимир Николаевич Круглов. „К вопросу об использовании Россией механизма урегулирования споров в рамках всемирной торговой организации". *Фундаментальные исследования* 1, 3 (2016): 103-107.
488. Баева, Марина Алексеевна. „Торговые споры в рамках ВТО, в которых участвует Россия, и механизм их разрешения". *Российский внешнеэкономический вестник* 3 (2015): 75-90.
489. Баева, Марина Алексеевна. „Участие России в спорах ВТО в 2015 году". *Российское предпринимательство* 16, 23 (2015): 4287-4297.
490. Белова, Елена Алексеевна. „Метод корректировок, используемый ЕС в антидемпинговых расследованиях". *Российский внешнеэкономический вестник* 9 (2017): 126-127.
491. Белова, Елена Алексеевна. „Россия и торговые споры в ВТО: антидемпинговые, компенсационные и специальные защитные меры". *Российский внешнеэкономический вестник* 7 (2016): 120-131.

492. Видяпин, Виталий Иванович, et al. *Экономическое право: хрестоматия, Том 2*. Санкт-Петербург: Питер, 2004.
493. Воронцова, Наталья Анатольевна, и Ирина Александровна Климова. „Международное таможенное право в системе международного права“. *Московский журнал международного права* 1 (2016): 68-78
494. Калиниченко, Пауль Алексеевич. „Правовые аспекты взаимоотношений между Россией и Европейским союзом в рамках Всемирной торговой организации“. *Актуальные проблемы российского права* 11, 48 (2014): 2617-2621.
495. Кирпичев, Виктор Васильевич. „Государственное регулирование внешнеторговой деятельности: новые условия-новые подходы“. *Торгово-экономический журнал* 2, 2 (2015): 101-110.
496. Кнобель, Александр, Александр Фиранчук, и Марина Баева. *Участие России в торговых спорах в рамках ВТО: анализ конкурентоспособности*. Москва: Litres, 2017.
497. Кукушкина, Юлия Михайловна. „Значение регулирования торговли в рамках ВТО для энергодиалога России с европейским союзом“. *Вестник финансового университета* 4, (2014): 104-111.
498. Ларионов, Александр Витальевич. „Возможности для России при участии в торговых спорах в рамках ВТО“. *Финансы: Теория и Практика* 2, 86 (2015): 109-119.
499. Макаров, Андрей, и Александр Пахомов. „Использование инструментов ВТО во внешнеэкономических связях России“. *Экономическое развитие России* 23, 2 (2016): 80-86.
500. Максимов, Юрий. *Аспекты таможенно-тарифного регулирования внешнеторговой деятельности в условиях вступления России в ВТО*. Москва: Litres, 2017.
501. Олейник, М. Оксана, et. al. *Предпринимательское (хозяйственное) право: Том 2*. Москва: Юрист, 2002.
502. Орлова, Елена Борисовна. „Вступление России в ВТО: теоретические вопросы и предварительные результаты“. *Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета* 100, 6 (2014): 1-14.
503. Рудаенко, В. Е., и Ю. Е. Дождикова. „Санкции в отношении Российской Федерации в контексте норм ВТО“. *Из Проблемы экономики, организации и управления в России и мире. Материалы XI международной научно-практической конференции*, Н. В. Уварина (ред.), 182-185. Прага: World Press, 2016.
504. Самарина, Вера Петровна. „Деятельность России в составе ВТО: прошлое, настоящее и будущее“. *Современные проблемы науки и образования* 2 (2015): 325-334.

Teisės aktai

1. „1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl bendrojo muitų tarifo“. *Official Journal L* 256, 1 (1987).

2. „1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimas dėl daugiašalių derybų Urugvajaus raunde (1986–1994) priimtų susitarimų patvirtinimo Europos bendrijos vardu jos kompetencijai priklausančių klausimų atžvilgiu“. *Official Journal* L 336 (1994).
3. „2003 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003 dėl muitinės veiksmų, atliekamų su prekėmis, kurios, kaip įtariama, pagamintos pažeidžiant tam tikras intelektinės nuosavybės teises, ir priemonių, kurių turi būti imamasi prekių atžvilgiu nustačius, kad jos pagamintos pažeidžiant tokias teises“. *Official Journal* L 196 (2003).
4. „2006 m. spalio 5 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1472/2006, nustatantis galutinį antidempingo muitą ir laikinojo muto, nustatyto Kinijos Liaudies Respublikos ir Vietnamo kilmės tam tikros avalynės su batviršiais iš odos importui, galutinį surinkimą“. *Official Journal* 275 (2006).
5. „2006 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 954/2006, nustatantis galutinį antidempingo muitą Kroatijos, Rumunijos, Rusijos ir Ukrainos tam tikrų besiūlių vamzdžių ir vamzdelių iš geležies arba plieno importui“. *Official Journal* L 175 (2006).
6. „2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos“. *Official Journal* L 347 (2006).
7. „2007 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 580/2007 dėl Europos Bendrijos ir Brazilijos bei Europos Bendrijos ir Tailando susitarimų suderintųjų protokolų forma pagal 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl tarifų ir prekybos (1994 m. GATT) XXVIII straipsnį“. *Official Journal* L 138 (2007).
8. „2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 450/2008, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“ (Modernizuotas muitinės kodeksas). *Official Journal* L 145 (2008).
9. „2008 m. liepos 8 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 661/2008 kuriuo po priemonių galiojimo termino peržiūros pagal Reglamento (EB) Nr. 384/96 11 straipsnio 2 dalį ir po dalinės tarpinės peržiūros pagal 11 straipsnio 3 dalį importuojamam Rusijos kilmės amonio nitratai nustatomas galutinis antidempingo muitas“. *Official Journal* L 185, 1 (2008).
10. „2008 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1256/2008, kuriuo nustatomas galutinis antidempingo muitas tam tikriems importuojamiems suvirintiems vamzdžiams ir vamzdeliams iš geležies arba nelegiruotojo plieno“. *Official Journal* L 343, 1 (2008).
11. „2009 m. gruodžio 22 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 1294/2009, kuriuo pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 384/96 11 straipsnio 2 dalį atlikus priemonių galiojimo termino peržiūrą tam tikrai importuojamai Vietnamo ir Kinijos Liaudies Respublikos kilmės avalynei su batviršiais iš odos nustatomas galutinis antidempingo muitas, kurio taikymas išplėstas tam tikrai importuojamai iš Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono Makao siunčiamai avalynei su batviršiais iš odos, deklaruojamai kaip Ypatingojo Administracinio Kinijos Regiono Makao kilmės arba ne“. *Official Journal* L 352 (2009).
12. „2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1218/2012 dėl Susitarimo pasikeičiant laiškais tarp Europos Sąjungos ir Brazilijos pagal Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (1994 m. GATT) XXVI-

II straipsnį dėl ES sąrašė, pridedamame prie 1994 m. GATT, nurodytai perdirbtai paukštienai taikomų nuolaidų pakeitimo ir įgyvendinimo“. *Official Journal* L 351 (2012).

13. „2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 608/2013 dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“. *Official Journal* L 181 (2013).
14. „2014 m. lapkričio 26 d. direktyva Nr. 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo“. *Official Journal*, L 349 (2014).
15. „2015 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) Nr. 2015/477 dėl priemonių, kurių gali imtis Sąjunga, atsižvelgdama į antidempingo ir subsidijų draudimo priemonių bei apsaugos priemonių bendrąjį poveikį“. *Official Journal* L 83 (2015).
16. „2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 2015/2447, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr.952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, nuostatų įgyvendinimo taisyklės“. *Official Journal* L 343, 558 (2015).
17. „2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (kodifikuota redakcija)“. *Official Journal* L 176 (2016).
18. „2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (kodifikuota redakcija)“. *Official Journal* L 176 (2016).
19. „2017 m. spalio 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2017/192 kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo I priedas“. *Official Journal* L 282 (2017).
20. „Audito Rūmai. Specialioji ataskaita Nr. 2/2008 apie privalomąją tarifinę informaciją su Komisijos atsakymais“. *Official Journal* C 103/01 (2008).
21. „Bendrasis susitarimas "Dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947)". *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).
22. „Europos Parlamento ir Tarybos 2012 m. spalio 25 d. reglamentas (ES) Nr. 978/2012, kuriuo taikoma bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistema“. *Official Journal* L 301 (2012).
23. „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 10 d. reglamentas 952/2013/ES kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“. *Official Journal* L 269, 1 (2013).;
24. „Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“. *Official Journal* L 338 (2017).
25. „Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentas (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas

- (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“. *Official Journal* L 143 (2018).
26. „Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Korėjos Respublikos Laisvosios prekybos susitarimas“. *Official Journal*, L 127 (2011).
  27. „Europos Sąjungos Kombinuotosios nomenklatūros paaiškinimai (2015/C 076/01). Leidinys, išleistas remiantis 1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo 9 straipsnio 1 dalimi“. *Official Journal* C 76, 1 (2015).
  28. „Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartija“. *Official Journal* C 326 (2012).
  29. „Europos Sąjungos Sutartis (suvestinė redakcija)“. *Official Journal*, C 202 (2016).
  30. „Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“. *Valstybės žinios* 40, 987 (1995).
  31. „Keleivių įvežamų prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčiu ir akcizais taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. 439“. *Valstybės Žinios* 85, 3380 (2008).
  32. „Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 2015/2446, 2015 m. liepos 28 d., kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiais taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos“. *Official Journal* L 343 (2015).
  33. „Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2016/1821 2016 m. spalio 6 d., kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo I priedas“. *Official Journal* L 294, 1 (2016).
  34. „Komisijos komunikatas dėl autonominio tarifo sustabdymo ir kvotų“. *Official Journal* C 363 (2011).
  35. „Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2454/93 1993 m. liepos 2 d. išdėstantis Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas“. *Official Journal* L 253 (1993).
  36. „Komisijos sprendimas Nr. 2006/582/EC 2006 m. rugpjūčio 28 d. nutraukiantis antidempingo procedūras dėl importuojamos Kinijos Liaudies Respublikos ir Indijos kilmės avalynės su apsauginėmis nosimis“. *Official Journal* L 234, 33 (2006).
  37. „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas“. *Valstybės žinios* 63, 2243 (2004).
  38. „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“. *TAR* 11216 (2015).
  39. „Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas“. *Vyriausybės žinios* 1, 1 (1985).
  40. „Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas“. *Valstybės žinios* 45, 2174 (2010).
  41. „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“. *Valstybės žinios*, 74, 2262 (2000).
  42. „Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos ir jos E.3 priedo dėl muitinės sandėlių ratifikavimo“. *Valstybės žinios* 126, 5736 (2002).
  43. „Lietuvos Respublikos Konstitucija“. *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).
  44. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas (konstitucinės justicijos bylos Nr. 33/03)“. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta202/content>.

45. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutarimas (konstitucinės justicijos bylos Nr. 26/07)“. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta568/content>.
46. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl administracinių teisės pažeidimų ir mokesčių administravimo“ (konstitucinės justicijos byla Nr. 6/99-23/99-5/2000-8/2000)“. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta348/content>
47. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 27 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos muitinės kodekso 30 straipsnio 1 dalies 2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (konstitucinės justicijos byla Nr. 4/02)“. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta233/content>.
48. „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas „„Dėl 2009 metų valstybės biudžeto ir su juo susijusių įstatymų priėmimo““. *Valstybės žinios* 19, 938 (2013).
49. „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas“. *Valstybės žinios* 63, 2243 (2004).
50. „Lietuvos Respublikos muitinės departamento direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. 1B-528 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymo Nr. 1B-925 „Dėl Lengvatinio maito tarifo taikymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. *TAR* 11557 (2017).
51. „Lietuvos Respublikos Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2012 m. spalio 31 d. įsakymas Nr. 1B- 837 „Dėl Nacionalinių muitinės procedūrų požymių kodų sąrašo patvirtinimo“. Muitinės departamentas. http://www.cust.lt/import/failai/verslui/muitines_proceduros/elektronines_sistemas/mdas/duomenu_ivedimas/Lang37_4_Sarysio_lentele_proceduros-procprozymiai_nuo_20170703_2017_0620.pdf
52. „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“. *TAR* 26857 (2016).
53. „Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas“. *Valstybės žinios* 73, 2517 (2004).
54. „Lietuvos Respublikos muitinės kodeksas“. *Valstybės žinios* 52, 1239 (1996).
55. „Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas“. *Valstybės žinios* 35, 1271 (2002).
56. „Lietuvos Respublikos teisėjų tarybos 2008 m. balandžio 25 d. nutarimas Nr. 13P-50-(7.1.2)“. Nacionalinė teismų administracija. www.teismai.lt/data/public/uploads/2008/04/20080425-50.doc.
57. „Lietuvos Respublikos teisėjų tarybos 2016 m. rugsėjo 30 d. nutarimas Nr. 13P-102-(7.1.2)“. Nacionalinė teismų administracija. http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2017/02/dokumentu-saugojimo-terminu-rodykle_nuo20170101.docx.
58. „Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas“, *Valstybės žinios* 110, 5564 (2012).
59. „Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymas Nr.4-58 „Dėl Lietuvos eksporto plėtros 2014-2020 m. gairių patvirtinimo““. *TAR* 7782 (2015).
60. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 748 patvirtinta Prekių muitinio įvertinimo tvarka“. *Valstybės žinios* 52, 1686 (1999).

61. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 27 d. nutarimas Nr. 1332 „Dėl 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 2454/93, išdėstančio Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas, taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių patvirtinimo patvirtintų taisyklių“. *Valstybės žinios* 158, 5774 (2004).
62. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugsėjo 7 d. nutarimu Nr. 1058 patvirtinti Mokesčių mokėtojų registro nuostatai“. *Valstybės žinios* 113, 5319 (2011).
63. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintos Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės“. *TAR* 28531 (2016).
64. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. 1B-431 patvirtintos Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklės“. *Valstybės žinios* 70, 2475 (2004).
65. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 1B-1074 patvirtinti Skundų pateikimo Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir jų nagrinėjimo nuostatai“. *TAR*, 29681 (2016).
66. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. gegužės 19 d. įsakymu Nr. 1B-540 patvirtinti Skundų nagrinėjimo Lietuvos Respublikos muitinėje nuostatai“. *Valstybės žinios* 84, 3060 (2004).
67. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2011 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. 1B-392 „Dėl Keleivių įvežamų prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčiu ir akcizais taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. 439, 5 punkto nuostatų taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 87, 4207 (2011).
68. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2009 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. 1B-357 „Dėl Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų taisyklių ir Elektroninių duomenų, naudojamų eksporto ir importo muitinės formalumams atlikti, mainų pavyzdinės sutarties patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 78, 3256 (2011).
69. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2011 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 1B-668 patvirtinti Muitinės laboratorijos nuostatai“. Muitinės departamentas. <http://www.cust.lt/web/guest/288>.
70. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. 1B-443 „Dėl Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisyklių patvirtinimo“ *Valstybės žinios* 80, 4201 (2010).
71. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. 1B-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. *TAR*, 29003 (2016).

72. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. 1B-925 patvirtintos Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklės“. *TAR* 27106 (2016).
73. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2008 m. birželio 11 d. įsakymas Nr. 1B-407 „Dėl muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo“. *Valstybės žinios* 68, 2617 (2008).
74. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2010 m. kovo 8 d. įsakymas Nr. 1B-139 „Dėl Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 29, 1378 (2010).
75. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2016 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. 1B-344 „Dėl Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdurbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisyklių patvirtinimo“. *TAR* 10826 (2016).
76. „Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 patvirtintos Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklės“. *TAR* 29002 (2016).
77. „Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimas nustatantis Europos Bendrijų bei jų valstybių narių ir Rusijos Federacijos partnerystę“. *Official Journal* L 327 (1997).
78. „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutarties 2 priedas, Susitarimas dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos“. *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).
79. „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutartis, 1A priedas“. *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).
80. „Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis: Sutarties dėl Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos 1994 VII straipsnio įgyvendinimo nutarimai. Nutarimas dėl atvejų, kai muitinės tarnybos turi pagrindo abejoti deklaruojamos vertės teisingumu ar tikslumu“. *Valstybės žinios* 46, 1620 (2001).
81. „Pasaulio Prekybos Organizacijos steigimo sutartis“. *Valstybės žinios* 46, 1619 (2001).
82. „Protocol on the Accession of the People's Republic of China to the WTO, WT/L/432, 23 November 2001. World Trade Organization“. https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/completeacc_e.htm#chn.
83. „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (suvestinė redakcija)“. *Official Journal C* 326 (2012).
84. „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“. *Official Journal* L 302 (1992).
85. „Tarybos 2009 m. lapkričio 30 d. reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“. *Official Journal* L 343 (2009).
86. „Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1355/2008 2008 m. gruodžio 18 d. kuriuo nustatomas galutinis antidempingo muitas ir laikinojo muito, nustatyto importuojamiems tam tikriems Kinijos Liaudies Respublikos kilmės paruoštiems arba konservuotiems citrusiniams vaisiams (mandarinams ir kt.), galutinis surinkimas“. *Official Journal* L 350, 35 (2008).

87. „Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3295/94, 1994 m. gruodžio 22 d., nustatantis priemonės, skirtas uždrausti suklastotas ir piratinės prekes išleisti į laisvą apyvartą, jas eksportuoti, reeksportuoti ar taikyti sąlyginio neapmokestinimo procedūrą“. *Official Journal* L 341 (1994).
88. „Tarybos reglamentas (EB) Nr. 384/96 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių“. *Official Journal* L 340 (1996).
89. „Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 920/2005, 2005 m. birželio 13 d., iš dalies keičiantis 1958 m. balandžio 15 d. reglamentą Nr. 1, nustatantį kalbas, kurios turi būti vartojamos Europos ekonominėje bendrijoje, ir 1958 m. balandžio 15 d. Reglamentą Nr. 1, nustatantį kalbas, kurios turi būti vartojamos Europos atominės energijos bendrijoje, ir nustatantis laikinas nuo tų reglamentų leidžiančias nukrypti priemones“. *Official Journal* L 156 (2005).
90. „Tarybos sprendimas Nr. 77/415/EEB, 1977 m. birželio 3 d., kuriuo Bendrijos vardui priimami tam tikri Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos priedai“. *Official Journal* L 166 (1977).
91. „Tarptautinė suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos konvencija (priimta 1983 m. birželio 14 d. Briuselyje)“. *Valstybės žinios* 33, 604 (1994).
92. „Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijos pakeitimo protokolas“. *Valstybės žinios* 77, 2664 (2004).
93. „The Central Goods and Services Tax Act“. *The Gazette of India* 12 (2017). Žiūrėta 2017 gruodžio 28 d. <http://gstcouncil.gov.in/sites/default/files/CGST.pdf>.
94. „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2012 m. spalio 15 d. įsakymu Nr. VA-94/1B-785 patvirtintos Importo pridėtinės vertės mokesčio įskaitymo taisyklės“. *Valstybės žinios* 122, 6175 (2012).
95. „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. gegužės 5 d. įsakymas Nr. VA-87 „Dėl Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios* 80, 2876 (2004).
96. „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. VA-108 patvirtintos Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklės“. *Valstybės žinios* 88, 3258 (2004).
97. „Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. VA-144 patvirtintos Atleidimo nuo baudų, delspinigių ir palūkanų taisyklės“. *Valstybės žinios* 118, 4408 (2004).

Interneto šaltiniai

1. „Aiškinamasis memorandumas dėl Sąjungos muitų teisės pažeidimų ir sankcijų teisinės sistemos. COM(2013) 884 final“. Europos Komisija. Žiūrėta 2018 vasario 4 d. <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/LT/1-2013-884-LT-F1-1.Pdf>.
2. „An EU-India Strategic Partnership. SEC(2004) 768, Brussels, 16 June 2004, COM(2004) 43 final“. European Commission. Žiūrėta 2018 birželio 15 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52004DC0430>;

3. „Ar 42 muitinės procedūros kontrolė leidžia užkardyti ir aptikti PVM vengimą? Specialioji ataskaita Nr. 13“. Europos audito rūmai. Žiūrėta 2018 sausio 6 d., http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/cont/dv/eca_sr132011/eca_sr_1_32011_lt.pdf.
4. „Bendradarbiavimas su ES teisminėmis institucijomis“. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Žiūrėta 2018 sausio 5 d. <http://www.lvat.lt/lt/teismu-praktika/bendradarbiavimas-su-es-gbnb.html>.
5. „Briefing EU Legislation in Progress. Protection from dumped and subsidised imports (19 June 2017)“. European Parliament. Žiūrėta 2017 rugpjūčio 10 d. http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/595905/EPRS_BRI%282017%29595905_EN.pdf.
6. „China - Trade Statistics, 20 Apr 2018“. European Commission. Žiūrėta 2018 balandžio 20 d. <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/149251.htm>.
7. „China and the WTO“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 m. vasario 20 d. https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm.
8. „Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %) (2017, excluding intra-EU trade)“. European Commission. Žiūrėta 2018 gegužės 15 d. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.04.2018.pdf.
9. „Commision Staff Working Document on Significant Distortions in the Economy of the People’s Republic of China for the Purposes of Trade Defence. Brussels, 20.12.2017. SWD(2017) 483 final/2“. European Commission. Žiūrėta 2018 kovo 1 d. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/december/tradoc_156474.pdf
10. „Commission 2016 Report on Trade and Investment Barriers and Protectionist Trends“. European Commission. Žiūrėta 2018 m. vasario 10 d. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/june/tradoc_154665.pdf.
11. „Current Situation of Schedules of WTO Members“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 vasario 28 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/schedules_e/goods_schedules_table_e.htm.
12. „Draft report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council concerning customs enforcement of intellectual property rights (COM(2011)0285-C7-0139/2011-2011/0137(COD)), issued on 13 Dec. 2011“. The Committee on Internal Market and Consumer protection of the European Parliament, Rapporteur: Jurgen Creutzmann. Žiūrėta 2017 balandžio 15 d. www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&mode=X ML&language=EN&reference=PE470.069.
13. „Elements for a new EU strategy on China. Joint Communication to the European Parliament and the Council. Brussels, 22.6.2016 JOIN(2016) 30 final“. European Commission. Žiūrėta 2018 birželio 20 d., http://eeas.europa.eu/archives/docs/china/docs/joint_communication_to_the_european_parliament_and_the_council_-_elements_for_a_new_eu_strategy_on_china.pdf.
14. „EU Customs Union - Facts and figures“. European Commission. Žiūrėta 2018 birželio 6 d. https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/facts_figures_en.pdf.

15. „EU welcomes Russia's WTO accession after 18 years of negotiations“. European Commission. Žiūrėta 2018 sausio 5 d. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-906_en.htm?locale=en.
16. „European Commission > Trade Import and export rules > Export from EU“. European Commission. Žiūrėta 2018 balandžio 25 d. <http://ec.europa.eu/trade/import-and-export-rules/export-from-eu>.
17. „European Commission > Trade Policy > Accessing markets > Trade defence. Investigations. Country: Russia“. European Commission. Žiūrėta 2018 birželio 1 d., <http://trade.ec.europa.eu/tidi/completed.cfm>.
18. „European Union, Trade in goods with China, 16-04-2018“. European Commission Directorate-General for Trade. Žiūrėta 2018 birželio 2 d. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf.
19. „European Union, Trade in goods with Russia“. European Commission Directorate-General for Trade. Žiūrėta 2018 gegužės 6 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113440.pdf.
20. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismas“. Europos Sąjunga. Žiūrėta 2018 birželio 10 d. https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_lt.
21. „Explanatory Notes - HS 2017“. World Customs Organization. Žiūrėta 2018 sausio 15 d. <http://wcoomdpublishings.org/harmonized-system/6th-edition-hs-2017/explanatory-notes.html>.
22. „Financial Report 2013“. European Commission. Žiūrėta 2018 birželio 6 d., http://ec.europa.eu/budget/financialreport/2013/revenue/index_en.html.
23. „Generalised Scheme of Preferences (GSP)“. European Commission. Žiūrėta 2018 balandžio 10 d. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>.
24. „India and the EU Reach an Understanding on Issue of Seizure of Indian Generic Drugs in Transit“. India Ministry of Commerce, Press Information Bureau, 28 July 2011. Žiūrėta 2017 rugsėjo 25 d. <http://pib.nic.in/newsite/erelease.aspx?relid=73554>.
25. „Infolex praktika“. INFOLEX. Žiūrėta 2018 sausio 29 d., <http://www.infolex.lt/tp/?>.
26. „Keturių munitinės procedūrų ir triženklų procedūrų kodų (procedūrų požymių) sąryčio lentelė. Munitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos“. Žiūrėta 2018 sausio 5 d. http://www.cust.lt/mport/failai/verslui/munitines_proceduros/elektronines_sistemas/mdas/duomenu_ivedimas/Lang37_4_Sarysio_lentele_pro_ceduros-procozymiai_nuo_20170703_20170620.pdf.
27. „Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos parlamentui, Septintoji pridėtinės vertės mokesčio (PVM) surinkimo ir kontrolės ataskaita, parengta pagal Reglamento (EEB, Euratomas) Nr. 1553/89 12 straipsnį“. Europos Komisija. Žiūrėta 2016 m. gruodžio 1 d. <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/LT/1-2014-69-LT-F1-1.Pdf>.
28. „Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui COM/2012/0791 final, Muitų sąjungos padėtis (2011)“. Europos Komisija, Žiūrėta 2018 birželio 28 d. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0791&from=lt>
29. „Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo apibendrintas komentaras (2016-06-16 redakcija)“. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta 2017 gegužės 15 d. <http://www.vmi.lt/cms/>

documents/ 10174/8274962/KD-5672+MAI+komentaras/eecf9f7a-0d1b-4f94-959f-4dc88b3f1c1d.

30. „Lietuvos Respublikos maitinės 2010 m. veiklos ataskaita“. Maitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta 2017 birželio 15 d. http://www.cust.lt/mport/failai/leidiniai/failai/ataskaita_muitines_2010_galutine.pdf.
31. „Lietuvos Respublikos maitinės 2011 m. veiklos ataskaita“. Maitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta 2017 birželio 15 d. http://www.cust.lt/mport/failai/veikla/ataskaitos/2011_su_schemomis.pdf.
32. „Lietuvos Respublikos maitinės 2015 m. veiklos ataskaita (2015)“. Maitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta 2017 rugsėjo 11 d. http://www.cust.lt/mport/failai/veikla/ataskaitos/2015_Metine.pdf
33. „Lietuvos Respublikos maitinės veiklos 2016 m. ataskaita“. Maitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta 2018 sausio 7 d. http://www.cust.lt/mport/failai/veikla/ataskaitos/2016_Ataskaita.pdf.
34. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. veiklos apžvalga, 2017“. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Žiūrėta 2017 rugsėjo 12 d. <http://www.lvat.lt/download/2471/metinis%20pranesimas%20lvat%202016.pdf>.
35. „List of Contracting Parties to the HS Convention and countries using the HS“. World Customs Organization. Žiūrėta 2018 sausio 15 d. http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/nomenclature/overview/hs-contracting-parties/list-of-countries/countries_applying_hs.pdf?db=web.
36. „M6050309: Eksportas ir importas. Požymiai: Kombinuotoji nomenklatura (8-ių ženklų), valstybė, metai“. Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas. Žiūrėta 2015 vasario 16 d.. <http://db1.stat.govt/statbank/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=M6050309&PLanguage=0>.
37. „Memorandum from Leopoldo Rubinacci on China Market-Economy Status (Feb. 2, 2016)“. Commission DG Trade TRADE H Trade defence and H.1. Žiūrėta 2018 kovo 5 d. <http://www.politico.eu/wp-content/uploads/2016/02/160202ChinaMESp aper.pdf>.
38. „Oficialiosios statistikos portalas > Užsienio prekyba > Užsienio prekyba prekėmis > Teminės lentelės 2015 m. Eksportas, importas pagal šalis ir teritorijas“. Lietuvos statistikos departamentas. Žiūrėta 2018 sausio 15 d. <http://osp.stat.govt/temines-lenteles43>.
39. „Paskaita-diskusija „Maitinės veiklos aktualijos bei tarptautinės prekybos apmokesstinimo problemos Lietuvoje ir ES“. Mykolo Romerio universitetas/Naujienos/Konferencijos, Seminarai, Paskaitos. Žiūrėta 2018 gegužės 27 d. <https://www.mruni.eu/lt/naujienos/detail.php?el=225695#.Wwey4fZuKEk>.
40. „Protocols of accession for new members since 1995, including commitments in goods and services“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 birželio 6 d. https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/completeacc_e.htm#chn.
41. „Public online consultation concerning a possible change in the methodology to establish dumping in trade defence investigations concerning the People's Republic of China“. European Commission. Žiūrėta 2018 kovo 1 d. <http://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul-id= 191>;

42. „Russian Federation and the WTO“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 rugsėjo 15 d. https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/russia_e.htm.
43. „Russian Federation“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 birželio 7 d. https://www.wto.org/English/thewto_e/acc_e/a1_russie_e.htm.
44. „Statistics on anti-dumping. Anti-dumping Initiations: Reporting Member vs Exporter 01/01/1995 - 30/06/2016“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 sausio 1 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/adp_e/AD_InitiationsRepMemVsExp Cty.pdf.
45. „Tariff Quotas“. European Commission. Žiūrėta 2018 m. vasario 20 d. https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/what-is-common-customs-tariff/tariff-quotas_en.
46. „Teisės aktai“. Lietuvos Respublikos muitinė. Žiūrėta 2018 rugsėjo 5 d. <https://www.lrmuitine.lt/web/guest/689>.
47. „The India-EU Strategic Partnership: Joint Action Plan [2005]. 11984/05 (Presse 223)“. EU Council. Žiūrėta 2018 birželio 15 d., http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/86130.pdf
48. „Trade Policy>Accessing markets>Trade defence>Actions against exports from the EU“. European Commission. Žiūrėta 2018 birželio 6 d. <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/actions-against-exports-from-the-eu/>.
49. „Trade Policy>Countries and regions>Hong Kong SAR“. European Commission. Žiūrėta 2018 birželio 14 d. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/hong-kong-sar/>.
50. „Trade Policy>Countries and regions>India“. European Commission. Žiūrėta 2018 sausio 5 d. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/india/>.
51. „Trade Policy>Countries and regions>Taiwan“. European Commission. Žiūrėta 2018 birželio 14 d. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/taiwan/>.
52. „Trade>Policy>Countries and Regions>China“. European Commission. Žiūrėta 2018 liepos 1 d. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china/>.
53. „Trade>Policy>Countries and regions>Russia“. European Commission. Žiūrėta 2018 gegužės 6 d. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/russia/>.
54. „Užsienio prekyba > Teminės lentelės > Užsienio prekyba prekėmis. 2016 m.: Eksportas, importas pagal šalis ir teritorijas“. Lietuvos Respublikos statistikos departamentas. Žiūrėta 2017 birželio 1 d. https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/4221005/eksp_imp_pagal_sali_s_teritorijas_2016_01_12.doc.
55. „Užsienio prekyba > Teminės lentelės > Užsienio prekyba prekėmis. 2011 m.: Eksportas, importas pagal šalis ir teritorijas“. Lietuvos Respublikos statistikos departamentas. Žiūrėta 2017 gegužės 30 d. https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/1491413/Eks_imp_valst_2010.pdf.
56. „VAAT 2011 m. veiklos apžvalga“. Vilniaus apygardos administracinis teismas. Žiūrėta 2017 gegužės 15 d. <http://www.vaateismas.lt/download/436/vaat%202011%20m.%20veiklos%20apzvalga.docx>.

57. „VAAT 2012 m. veiklos apžvalga“. Vilniaus apygardos administracinis teismas. Žiūrėta 2017 gegužės 15 d. <http://www.vaateismas.lt/download/594/2012%20m.%20veiklos%20apzvalga.docx>.
58. „World Trade Organization. Chronological list of disputes cases“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 sausio 5 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm.
59. “WTO confirms Russian import duties violate WTO rules (2016)“. European Commission. Žiūrėta 2018 kovo 28 d. <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1534>.

Teismų ir kitų ginčus nagrinėjančių institucijų sprendimai, bylų medžiaga bei praktika

1. Byla 100/84, Commission v. United Kingdom, 1985 E.C.R. 1169.
2. Byla 104/81, Hauptzollamt Mainz v. Kupferberg, 1982 E.C.R. I-03641.
3. Byla 14/70, Deutche Bakels GmbH v. Oberfinanzdirektion Munchen, 1970 E.C.R. 1001.
4. Byla 145/83, Adams v. Commission, 1985 E.C.R. 3539.
5. Byla 161/88, Friedrich Binder GmbH & Co. KG v. Hauptzollamt Bad Reichenhall, 1989 E.C.R. 2415.
6. Byla 20/88, Roquettefrdres v. Commission, 1989 E.C.R. 1553.
7. Byla 239/82 ir 275/82, Allied Corporation and others v. Commission, 1984 E.C.R. 01005.
8. Byla 240/84, NTN Toyo Bearing Co. Ltd v. Council, 1987 E.C.R. 1809.
9. Byla 255/84, Nachi Fujikoshi v. Council, 1987 E.C.R. 1861;
10. Byla 258/84, Nippon Seiko v. Council, 1987 E.C.R. 1923.
11. Byla 260/84, Minebea v. Council, 1987 E.C.R. 1975.
12. Bylą 283/81, Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health, E.C.R. 1982 I-3415.
13. Byla 308/87, Grifoni v. EAEC, 1990 E.C.R. I-1203.
14. Byla 317/81, Howe & Bainbridge BV v. Oberfinanzdirektion Frankfurt am Main, 1982 E.C.R. 3257.
15. Byla 40/69, Hauptzollamt Hamburg-Oberelbe v. Firma Paul G. Bollmann, 1970 E.C.R. 69.
16. Byla 58/75, Sergy v. Commission, 1976 E.C.R. 1139.
17. Byla 65/85, Hauptzollamt Hamburg - Ericus v. Van Houten International GmbH, 1986 E.C.R. 00447.
18. Byla 70/87, Fediol v. Commission, 1989 E.C.R. 1781.
19. Byla 77/71, Gervais-Danone AG v. Hauptzollamt Munchen-Schwanthalerstrasse, 1971 E.C.R. 1127.
20. Byla 827/79, Amministrazione del le Finanze v. Enterprise Ciro Acampora, 1980 E.C.R. 3731.
21. Byla C-1/99, Kofisa Italy Srl v. Ministère des finances, Servizio della Riscossione Tributi, 2001 E.C.R. I-00207.

22. Byla C-10/12 P, Transnational Company „Kazchrome“ ir ENRC Marketing v. Taryba, 2013 EU:C:2013:865.
23. Byla C-103/09, the Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs v. Weald Leasing Ltd, 2010 E.C.R. I-13589.
24. Byla C-115/02, Admin. des douanes et droits indirects v. Rioglass SA and Transremar SL, 2003 E.C.R. I-12705;
25. Byla C-116/12, Ioannis Christodoulou and Others v. Elliniko Dimosio, 2013 EU:C:2013:825.
26. Byla C-118/08, Transportes Urbanos y Servicios Generales v. Administración del Estado, 2010 E.C.R. I-635.
27. Byla C-12/10, Lecson Elektromobile GmbH v. Hauptzollamt Dortmund, 2010 E.C.R. I-14173.
28. Byla C-12/92, Criminal proceedings against Edmond Huygen and others, 1993 E.C.R. I-06381.
29. Byla C-123/09, Roeckl Sporthandschuhe GmbH & Co. KG v. Hauptzollamt München Roeckl Sporthandschuhe, 2010 E.C.R. I-04065.
30. Byla C-125/94, Aprile Srl v. Amministrazione dello Stato, 1994 E.C.R. I-2919.
31. Byla C-133/87 ir C-150/87, Nashua Corporation et al. v. Commission and Council, EU:C:1990:115.
32. Byla C-134/13, Raytek GmbH and Fluke Europe BV v. Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs, 2015 EU:C:2015:82.
33. Byla C-138/10, DP grup EOOD v. Direktor na Agentsia "Mitnitsi", 2011 E.C.R. I-08369.
34. Byla C-139/14, Mineralquelle Zurzach AG v. Hauptzollamt Singen, 2014 EU:C:2014:2313.
35. Byla C-141/00, Ambulanter Pflegedienst Kügler GmbH v. Finanzamt für Körperschaften I in Berlin, 2002 E.C.R. I-683.
36. Byla C-143/14, TMK Europe GmbH v Hauptzollamt Frankfurt (Oder), 2015 EU:C:2015:236.
37. Byla C-149/10, Zoi Chatzi v. Ypourgos Oikonomikon, 2010 E.C.R. I-08489.
38. Byla C-149/96, Portugal v. Council, 1999 E.C.R. I-08395.
39. Byla C-15/05, Kawasaki Motors Europe v. Inspecteur van de Belastingdienst/Douane district Rotterdam, E.C.R. I-3657.
40. Byla C-15/12 P, Dashiqiao Sanqiang Refractory Materials v. Taryba, 2013 EU:C:2013:572.
41. Byla C-15/99, Hans Sommer GmbH&Co KG v. Hauptzollamt Bremen, 2000 E.C.R. I-8989.
42. Byla C-150/08, Siebrand v. Staatssecretaris van Financien, 2009 E.C.R. I-394.
43. Byla C-150/94, United Kingdom v. Council, 1998 E.C.R. I-7235.
44. Byla C-153/10, Staatssecretaris van Financiën v. Sony Supply Chain Solutions (Europe) BV, 2010 E.C.R. I-02775.
45. Byla C-155/11, Bibi Mohammad Imran v. Minister van Buitenlandse Zaken, 2011 E.C.R. I-05095.
46. Byla C-156/16, Tigers GmbH v. Hauptzollamt Landshut, 2017 EU:C:2017:754.

47. Byla C-156/87, Gestetner Holdings plc v. Council and Commission, 1990 E.C.R. I-00781.
48. Byla C-16/90, Detlef Nölle, trading as "Eugen Nölle" v. Hauptzollamt Bremen-Freihafen, 1991 E.C.R. I-5163.
49. Byla C-161/06, Skoma-Lux sro v. Celní ředitelství Olomouc, 2007 E.C.R. I-10841.
50. Byla C-173/08, Kloosterboer Services v. Inspecteur van de Belastingdienst/Douane Rotterdam, 2009 E.C.R. I-05347;
51. Byla C-180/12, Stoilov i Ko EOOD v. Nachalnik na Mitnitsa Stolichna, 2013 EU:C:2013:693.
52. Byla C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava a.s. ir kt. v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd ir Europos Sąjungos Taryba v. Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, 2016 EU:C:2016:209.
53. Byla C-188/07, Commune de Mesquer v. Total France SA, 2007 E.C.R. I-4501;
54. Byla C-188/91, Deutsche Shell v. Hauptzollamt Hamburg-Harburg, 1993 E.C.R. I-00363.
55. Byla C-189/11, Komisija v. Ispanijos Karalystė, 2013 EU:C:2013:587.
56. Byla C-190/00 Criminal proceedings against Édouard Balguerie and Others and Société Balguerie and Others, liable in a civil capacity, 2001 E.C.R. I-03437.
57. Byla C-191/09 P, Taryba v. Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP, 2012 EU:C:2012:78.
58. Byla C-195/03, Ministerie van Financiën v. Merabi Papismedov and Others, 2005 E.C.R. I-01667.
59. Byla C-196/04, Cadbury Schweppes plc and Cadbury Schweppes Overseas Ltd v. Commissioners of Inland Revenue, 2006 E.C.R. I-07995.
60. Byla C-196/05, Sachsenmilch SA v. Oberfinanzdirektion Nurnberg, 2006 E.C.R. I-5161.
61. Byla C-2/13, Directeur général des douanes et droits indirects ir Chef de l'agence de la direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières prieš Humeau Beaupréau SAS, 2014 EU:C:2014:48.
62. Byla C-201/96, Laboratoires de thérapeutique moderne (LTM) v. Fonds d'intervention et de régularisation du marché du sucre (FIRS), 1997 E.C.R. I-06147.
63. Byla C-204/16 P, SolarWorld AG v. Taryba, 2017 EU:C:2017:838.
64. Byla C-205/16 P, SolarWorld AG v. Taryba, 2017 EU:C:2017:840.
65. Byla C-206/03, Commissioners of Customs & Excise v. SmithKline Beecham plc, 2005 E.C.R. I-00415.
66. Byla C-21/13, Simon, Evers & Co. GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, 2014 EU:C:2014:2154.
67. Byla C-21/14 P, Komisija v. Rusal Armenal, 2015 EU:C:2015:494.
68. Byla C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, 2010 E.C.R. I-12109.
69. Byla C-216/97, Jennifer Gregg and Mervyn Gregg v. Commissioners of Customs and Excise, 1999 E.C.R. I-4947.
70. Byla C-222/01, British American Tobacco v. Hauptzollamt Krefeld, 2004 E.C.R. I-04683.

71. Byla C-223/03, University of Huddersfield Higher Education Corporation v. Commissioners of Customs & Excise, 2006 E.C.R. I-01751.
72. Byla C-230/2006, Militzer & Münch GmbH v. Ministero delle Finanze, 2008 E.C.R. I-01895.
73. Byla C-232/14, Portmeirion Group UK Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs, 2016 EU:C:2016:180.
74. Byla C-234/09, Skatteministeriet v. DSV Road A/S, 2010 E.C.R. I-07333.
75. Byla C-239/15 P, RFA International v. Komisija, 2017 EU:C:2017:337.
76. Byla C-245/02, Anheuser Busch v. Budějovický Budvar, národní podnik, 2004 E.C.R. I-10989.
77. Byla C-247/10 P, Zhejiang Aokang Shoes Co. Ltd v. Council, 2012 EU:C:2012:710.
78. Byla C-249/10 P, Brosmann Footwear (HK) and Others v. Taryba, 2012 EU:C:2012:53;
79. Byla C-250/11, AB „Lietuvos geležinkeliai“ v. Vilniaus teritorinė muitinė ir Muitinės departamentą prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, 2012 EU:C:2012:496.
80. Byla C-251/00, Ilumitrónica - Iluminação e Electrónica Lda v. Chefe da Divisão de Procedimentos Aduaneiros e Fiscais/Direcção das Alfândegas de Lisboa, and Ministério Público, 2002 E.C.R. I-10433.
81. Byla C-255/02, Halifax plc. Leeds Permanent Development Services Ltd and County Wide Property Investments Ltd v. Commissioners of Customs & Excise, 2006 E.C.R. I-01609;
82. Byla C-257/00, Nani Givane and Others v. Secretary of State for the Home Department, 2003 E.C.R. I-345.
83. Byla C-26/88, Brother International GmbH v. Hauptzollamt Gießen, 1989 E.C.R. 04253.
84. Byla C-260/08, Bundesfinanzdirektion West v. HEKO Industrieerzeugnisse GmbH, 2009 E.C.R. I-11571.
85. Byla C-263/06, Carboni e derivati Srl v. Ministero dell'Economia e delle Finanze and Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, 2008 E.C.R. I-01077.
86. Byla C-268/06, Impact v. Minister for Agriculture and Food and Others, E.C.R. I-2483.
87. Byla C-273/12, Directeur général des douanes et droits indirects ir Chef de l'agence de poursuites de la Direction nationale du renseignement et des enquêtes douanières v. Harry Winston SARL, 2013 EU:C:2013:466.
88. Byla C-28/11, Eurogate Distribution GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, 2012 EU:C:2012:131.
89. Byla C-280/93, Germany v. Council, 1994 E.C.R. I-4973.
90. Byla C-281/05, Montex Holdings Ltd v. Diesel SpA, 2006 E.C.R. I-10881.
91. Byla C-282/90, Vreugdenhil v. Commission, 1992 E.C.R. I-1937.
92. Byla C-283/14, M Eurologistik GmbH v. Hauptzollamt Duisburg and Grünwald Logistik Service GmbH (GLS) v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, 2016 EU:C:2016:57.
93. Byla C-283/81, Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health, 1982 E.C.R. I-3415.

94. Byla C-288/09, British Sky Broadcasting Group plc v. The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs and Pace plc v. The Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs, 2011 E.C.R. I-02851.
95. Byla C-288/99, VauDe Sport GmbH & Co. KG v. Oberfinanzdirektion Koblenz, 2001 E.C.R. I-03683.
96. Byla C-290/01, Receveur principal des douanes de Villepinte v Derudder & Cie SA, and Tang Frères, 2004 E.C.R. I-02041.
97. Byla C-291/15, EURO 2004. Hungary Kft. v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, 2016 EU:C:2016:455.
98. Byla C-293/04, Beemsterboer Coldstore Services BV v. Inspecteur der Belastingdienst - Douanedistrict Arnhem, 2006 E.C.R. I-02263,
99. Byla C-296/95, R. v. Customs and Excise Commissioners Ex p. EMU Tabac Sàrl, 1998 E.C.R. I-1605.
100. Byla C-299/98, CPL Imperial 2 and Unfrigo v. Commission, 1999 E.C.R. I-8683.
101. Byla C-3/13, Baltic Agro v. Maksu- ja Tolliameti Ida maksu- ja tollikeskus, 2014 EU:C:2014:2227.
102. Byla C-305/86, Neotype Techmaslexport v. Commission and Council, 1990 E.C.R. I-2945.
103. Byla C-306/04, Compaq Computer International Corporation v. Inspecteur der Belastingdienst - Douanedistrict Arnhem, 2006 E.C.R. I-10991.
104. Byla C-306/13, LVP NV v. Belgische Staat, 2014 EU:C:2014:2465.
105. Byla C-307/13, Criminal proceedings against Lars Ivansson and Others, 2014 EU:C:2014:2058.
106. Byla C-308/06, Intertanko v. Secretary of State for Transportation, 2008 E.C.R. I-4057.
107. Byla C-309/98, Holz Geenen GmbH v. Oberfinanzdirektion München, E.C.R. I-1975.
108. Byla C-314/85, Foto-frost v. Hauptzollamt Lübeck-Ost., 1987 E.C.R. 04199.
109. Byla C-32/03, I/S Fini H v. Skatteministeriet, 2005 E.C.R. I-01599.
110. Byla C-337/09 P, Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group, 2012 EU:C:2012:471.
111. Byla C-338/10, Grünwald Logistik Service GmbH (GLS) v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, 2012 EU:C:2012:158.
112. Byla C-338/95, Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich, 1997 E.C.R. I-6495.
113. Byla C-344/04, IATA ir ELFAA v. Department for Transport, 2006 E.C.R. I-00403.
114. Byla C-349/16, T.KUP SAS v. Belgische Staat, 2017 EU:C:2017:469.
115. Byla C-35/93, Develop Dr Eisbein GmbH & Co v. Hauptzollamt Stuttgart-West, 1994 ECR I-2655.
116. Byla C-351/04, Ikea Wholesale Ltd v. Commissioners of Customs & Excise, 2007 E.C.R. I-07723.
117. Byla C-352/98 P, Laboratoires Pharmaceutiques Bergaderm SA and Goupil v. Commission, 2000 E.C.R. I-5291;
118. Byla C-354/09, Gaston Schul BV v. Staatssecretaris van Financiën, 2010 E.C.R. I-07449;

119. Byla C-361/11, Hewlett-Packard Europe BV v. Inspecteur van de Belastingdienst/ Douane Westkantoor Hoofddorp, 2013 EU:C:2013:18.
120. Byla C-365/15, Wortmann KG Internationale Schuhproduktionen v. Hauptzollamt Bielefeld, 2017 EU:C:2017:19
121. Byla C-371/09, Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs v. Isaac International Limited, 2010 E.C.R. I-07727.
122. Byla C-371/14, APEX GmbH Internationale Spedition v. Hauptzollamt Hamburg-Stadt, 2015 EU:C:2015:828.
123. Byla C-373/08, Hoesch Metals and Alloys GmbH v. Hauptzollamt Aachen, 2010 E.C.R. I-0095.
124. Byla C-374/12, „Valimar“ OOD v. Nachalnik na Mitnitsa Varna 2014 EU:C:2014:2231.
125. Byla C-376/15 P, Changshu City Standard Parts Factory ir Ningbo Jinding Fastener v. Taryba, 2016 EU:C:2016:928.
126. Byla C-377/02, Léon Van Parys NV v. Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB), 2005 E.C.R. I-01465.
127. Byla C-382/09, Stils Met SIA v. Valsts ieņēmumu dienests, 2010 E.C.R. I-09315.
128. Byla C-383/98, The Polo/Lauren Co. LP v. PT. Dwidua Langgeng Pratama International Freight Forwarders, 2000 E.C.R. I-02519.
129. Byla C-384/89, Criminal Proceedings against Gerad Tomatis and Christian Fulichron, 1991 E.C.R. I-127.
130. Byla C-385/09, Nidera Handelscompagnie v. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, 2010 E.C.R. I-10385
131. Byla C-386/08, Brita v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, 2010 E.C.R. I-01289.
132. Byla C-392/02, Komisija v. Danija, 2005 E.C.R. I-09811.
133. Byla C-396/02, DFDS BV v Inspecteur der Belastingdienst — Douanedistrict Rotterdam, 2004 E.C.R. I-08439.
134. Byla C-401/12 P – C-403/12 P, Taryba ir kt. v. Vereniging Milieudefensie ir Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht, 2015 EU:C:2015:4.
135. Byla C-409/10, Afasia Knits Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, 2011 E.C.R. I-13331.
136. Byla C-414/02 Spedition Ulustrans, Uluslararası Nakliyat ve. Tic. A.Ş. Istanbul v. Finanzlandesdirektion für Oberösterreich, 2004 E.C.R. I-08633.
137. Byla C-414/08 P, Sviluppo Italia Basilicata SpA v. Komisija, 2010 E.C.R. I-02559;
138. Byla C-414/10, Veclair SA v. Ministre du Budget, des Comptes publics et de la Réforme de l'État, 2012 EU:C:2012:183.
139. Byla C-416/15, Selena România v. Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice (DGRFP) București, 2016 EU:C:2016:501
140. Byla C-419/08 P, Trubowest Handel and Makarov v. Council and Commission, 2010 E.C.R. I-02259.
141. Byla C-42/99, Fábrica de Queijo Eru Portuguesa Lda v. Tribunal Técnico Aduaneiro de Segunda Instância, 2000 E.C.R. I-07691.
142. Byla C-427/16, Valsts ieņēmumu dienests v. „Veloserviss“ SIA, 2017 EU:C:2017:220.
143. Byla C-428/02, Fonden Marselisborg Lystbådehavn v. Skatteministeriet and Skatteministeriet v Fonden Marselisborg Lystbådehavn, 2005 E.C.R. I-01527.

144. Byla C-431/05, Merck Genéricos - Produtos Farmacêuticos Ld^a v Merck & Co. Inc. and Merck Sharp & Dohme Ld^a, 2007 E.C.R. I-07001.
145. Byla C-438/11, Lagura Vermögensverwaltung GmbH v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen.
146. Byla C-440/07 P, Komisija v. Schneider Electric SA, 2009 E.C.R. I-06413.
147. Byla C-442/08, Komisija v. Vokietija, 2010 E.C.R. I-06457.
148. Byla C-446/04, Test Claimants in the FII Group Litigation, 2006 E.C.R. I-11753.
149. Byla C-450/12, HARK GmbH & Co. KG, Kamin-und Kachelofenbau v. Hauptzollamt Duisburg 2013 EU:C:2013:824;
150. Byla C-454/10, Oliver Jestel v. Hauptzollamt Aachen, 2011 E.C.R. I-11725.
151. Byla C-46/16, Valsts ieņēmumu dienests v. "LS Customs Services", SIA, EU:C:2017:839;
152. Byla C-468/03, Overland Footwear Ltd v. Commissioners of Customs & Excise, 2005 E.C.R. I-08937.
153. Byla C-470/12, Pohotovost' s. r. o. v. Miroslav Vašuta, 2014 EU:C:2014:101;
154. Byla C-472/00 P, Commission v. Fresh Marine, 2003 E.C.R. I-07541.
155. Byla C-472/12, Panasonic Italia SpA, Panasonic Marketing Europe GmbH, Scerni Logistics Srl v. Agenzia delle Dogane di Milano, 2012 EU:C:2014:2082;
156. Byla C-48/98, Firma Söhl & Söhlke v. Hauptzollamt Bremen, 1999 E.C.R. I-07877.
157. Byla C-49/76, Gesellschaft für Überseehandel mbH v. Handelskammer Hamburg, 1977 E.C.R. I-000417.
158. Byla C-495/03, Intermodal Transports BV v. Staatsecretaris van Financien, 2005 E.C.R. I-8151.
159. Byla C-50/00 P, Unión de Pequeños Agricultores v. Council, 2002 ECR I-6677.
160. Byla C-500/04, Proxxon GmbH v. Oberfinanzdirektion Köln, 2006 E.C.R. I-1545.
161. Byla C-511/09 P, Dongguan Nanzha Leco Stationery v. Taryba, 2011 E.C.R. I-10625.
162. Byla C-533/10, Compagnie internationale pour la vente à distance (CIVAD) SA v. Receveur des douanes de Roubaix ir kt., 2012 EU:C:2012:347.
163. Byla C-535/06 P, AloseBae India v. Taryba, 2009 E.C.R. I-7051;
164. Byla C-535/06, Moser Baer India v. Taryba, 2009 E.C.R. I-07051.
165. Byla C-547/15, Interservice d.o.o. Koper v. Sándor Horváth, 2016 EU:C:2016:983.
166. Byla C-550/09, Criminal proceedings against E. ir F., 2010 E.C.R. I-6213;
167. Byla C-552/10 P, Usha Martin v. Taryba ir Komisija, 2012 EU:C:2012:736.
168. Byla C-558/11, SIA Kurcums Metal v. Valsts ieņēmumu dienests, 2012 EU:C:2012:721;
169. Byla C-568/11, Agroferm A/S v. Ministeriet for Fødevarer, 2013 EU:C:2013:407.
170. Byla C-569/13, Bricmate AB v. Tullverket, 2015 EU:C:2015:572.
171. Byla C-571/12, Greencarrier Freight Services Latvia SIA v. Valsts ieņēmumu dienests, 2014 EU:C:2014:102.
172. Byla C-595/11, Steinel Vertrieb GmbH v. Hauptzollamt Bielefeld, 2013 EU:C:2013:251.
173. Byla C-60/02, Montres Rolex S.A. and Others, 2004 E.C.R. I-00651;
174. Byla C-61/16 P, EBMA v. Giant (China), 2017 EU:C:2017:968;
175. Byla C-63/06, UAB Profisa v. Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, 2007 ECR I-3239.

176. Byla C-635/13, SC ALKA CO SRL v. Autoritatea Națională a Vămile - Direcția Regională pentru Accize și Operațiuni Vamale Galați and Direcția Generală a Finanțelor Publice a Municipiului București, 2015 EU:C:2015:268.
177. Byla C-638/11 P, Taryba v. Gul Ahmed Textile Mills, EU:C:2013:732.
178. Byla C-666/13 Rohm Semiconductor GmbH v. Hauptzollamt Krefeld 2014 EU:C:2014:2388.
179. Byla C-687/13, Fliesen-Zentrum Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Regensburg, 2015 EU:C:2015:573.
180. Byla C-69/89, Nakajima v. Taryba, 1991 E.C.R. I-2069.
181. Byla C-74/13, GSV Kft. v. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Észak-Alföldi Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága, 2014 EU:C:2014:243.
182. Byla C-76/00 P, Petrotub ir Republica v. Council, 2003 E.C.R. I-00079.
183. Byla C-76/01 P, Comité des industries du coton et des fibres connexes de l'Union européenne (Eurocoton) and Others v. Council of the European Union, 2003 E.C.R. I-10091.
184. Byla C-79/89, Brown Boveri & Cie AG v. Hauptzollamt Mannheim, 1991 E.C.R. 1884.
185. Byla C-84/03, Komisija v. Ispanijos Karalystė, 2005 E.C.R. I-00139.
186. Byla C-84/15, Sonos Europe BV v. Staatssecretaris van Financiën, 2015 EU:C:2016:184.
187. Byla C-93/83, Zentralgenossenschaft des Fleischergewerbes eG (Zentrag) v. Hauptzollamt Bochum, 1984 E.C.R.
188. Byla C-97/95, Pascoal & Filhos Ld v. Fazenda Pública, 1997 E.C.R. I-04209.
189. Byla Nr. C-300/03, Honeywell Aerospace GmbH v. Hauptzollamt Gießen, 2005 E.C.R. I-00689.
190. Byla T-324/05, Republic of Estonia v. Commission of the European Communities, 2009 E.C.R. II-03681.
191. Byla T-118/10, Acron v. Council, 2013 EU:T:2013:67.
192. Byla T-134/10, Fédération européenne de l'industrie du sport (FESI) v. Council of the European Union, 2014 EU:T:2014:143.
193. Byla T-164/94, Ferchimex SA v. Council of the European Union, 1995 E.C.R. II-2681.
194. Byla T-172/09, Gem-Year and Jinn-Well Auto Parts v. Council, EU:T:2016:315.
195. Byla T-192/08, Kazchrome v. Council, 2011 E.C.R. II-07449.
196. Byla T-199/04 RENV, Gul Ahmed Textile Mills Ltd v. Taryba, 2016 EU:T:2016:740.
197. Byla T-199/04, Gul Ahmed Textile Mills Ltd v. Taryba, 2011 E.C.R. II-00321.
198. Byla T-235/08, Acron & Dorobuzh v. Council, 2013 EU:T:2013:65.
199. Byla T-252, 271 ir 272/07, Sungro, SA and Others v. Council and Commission, 2010 E.C.R. II-55.
200. Byla T-274/02, Ritek Corp. and Prodisc Technology Inc. v. Council, 2006 E.C.R. II-4305.
201. Byla T-285/03, Agraz SA and Others v. Commission, 2005 E.C.R. II-1063.
202. Byla T-409/06, Sun Sang Kong Yuen Shoes Factory v. Council, 2010 E.C.R. I-807.
203. Byla T-413/03, Shandong Reipa Biochemicals v. Council, 2006 E.C.R. II-2243.

204. Byla T-415/03, Confradia de pescadores de "San Pedro" de Bermeo v. Council, 2005 ECR II-4355.
205. Byla T-45/06, Reliance Industries Ltd v. Council, 2008 ECR II-2399.
206. Byla T-459/08, EuroChem MCC v. Council, 2013 EU:T:2013:66.
207. Byla T-498/04, Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group v. Council, 2009 E.C.R. II-1969.
208. Byla T-556/10, Novatex v. Council, 2012 EU:T:2012:537.
209. Byla T-598/97 British Shoe Corporation Footwear Supplies Ltd v. Council, 2002 ECR II-1155
210. Byla T-61/13, Research and Production Company „Melt Water“, UAB, v. Vidaus rinkos derinimo tarnyba, 2014 EU:T:2014:265.
211. Byla T-633/11, Guangdong Kito Ceramics and Others v. Council, 2014 EU:T:2014:271.
212. Bylos 2/62 ir 3/62, Commission of the European Economic Community v. Grand Duchy of Luxembourg and Kingdom of Belgium, 1962 E.C.R. 00425
213. Bylos 52 ir 55/65, Federal Republic of Germany v. Commission of the EEC, 1966 E.C.R. 159.
214. Bylos C-106/94 ir C-139/94, Criminal proceedings against Patrick Colin and Daniel Dupre, 1995 E.C.R. I-4759.
215. Bylos C-120/06 P ir C-121/06 P, FIAMM ir Fedon v. Taryba ir Komisija, 2008 E.C.R. I-6513.
216. Bylos C-188/10 ir C-189/10, Melki ir Abdeli, 2010 E.C.R. I-05667.
217. Bylos C-208/06 ir C-209/06, Medion AG v. Hauptzollamt Duisburg ir Canon Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Krefeld, 2007 E.C.R. I-07963.
218. Bylos C-23/04 ir C-25/04, Sfakianakis v. Elliniko Dimosio, 2006 E.C.R. I-01265.
219. Bylos C-238/02 ir C-246/02, Hauptzollamt Hamburg-Stadt v. Kazimieras Viluckas (C-238/02) and Ricardas Jonusas (C-246/02), 2004 E.C.R. I-02141.
220. Bylos C-247/15 P, C-253/15 P ir C-259/15 P, Maxcom Ltd v. Chin Haur Indonesia, PT, 2017 EU:C:2017:61.
221. Bylos C-248/15 P, C-254/15 P and C-260/15 P, Maxcom v. City Cycle Industries, EU:C:2017:62.
222. Bylos C-260 – 263/00, Lohmann GmbH & Co. KG (C-260/00 to C-262/00) and Medi Bayreuth Weihermüller & Voigtmann GmbH & Co. KG (C-263/00) v. Oberfinanzdirektion Koblenz, 2002, E.C.R. I-10045.
223. Bylos C-29/13 ir C-30/13, Global Trans Lodzhistik OOD v. Nachalnik na Mitnitsa Stolichna, 2014 EU:C:2014:140.
224. Bylos C-317/08 – C-320/08, Alassini ir kt. v. Telecom Italia SpA, 2010 E.C.R. I-2213.
225. Bylos C-320/11, C-330/11, C-382/11 ir C-383/11, Digitalnet OOD (C-320/11 ir C-383/11), Tsifrova kompania OOD (C-330/11) ir M SAT CABLE AD (C-382/11) prieš Nachalnik na Mitnicheski punkt - Varna Zapad pri Mitnitsa Varna, 2012 EU:C:2012:745.
226. Bylos C-402/05 P and C-415/05 P, Kadi v. Taryba ir Komisija, 2008 E.C.R. I-6351;
227. Bylos C-439/04 ir C-440/04, Axel Kittel prieš Belgijos valstybę (C-439/04) ir Belgijos valstybę prieš Recolta Recycling SPRL (C-440/04), 2006 E.C.R. I-06161.

228. Bylos C-446 & 495/09, Koninklijke Philips Elecs. NV v. Lucheng Meijing Indus. Co. Ltd ir C-495/09, Nokia Corporation v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs, 2011 E.C.R. I-12435.
229. Bylos C-64, 113/76, 167, 239/78, 27, 28 ir 45/79, Dumortierfrres SA and Others v. Council, 1979 E.C.R. I-3091.
230. Bylos C-659/13 ir C-34/14, C & J Clark International Ltd v. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs ir Puma SE Hauptzollamt Nürnberg, 2016 EU:C:2016:74.
231. Bylos T-147/09 - T-148/09, Trelleborg Industrie SAS and Trelleborg AB v. European Commission, 2013 EU:T:2013:259.
232. Bylos T-186/97 - T-147/99, Kaufring and Others v. Commission, 2001 E.C.R. II-01337.
233. Bylos T-440/03, 121, 171, 208, 365 & 484/04, Arizmendi and Others v. Council and Commission, 2009 ECR II-4883.
234. Europos Teisingumo Teismo nuomonė 1/91, EEA, 1991 E.C.R I-6079.
235. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. vasario 10 d. sprendimas byloje Jussila prieš Suomiją (pareiškimo Nr. 73053/01).
236. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. birželio 16 d. sprendimas byloje Glantz prieš Suomiją (pareiškimo Nr. 37394/11),
237. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. rugpjūčio 20 d. sprendimas byloje Ruot-salainen prieš Suomiją (pareiškimo Nr. 13079/03).
238. Generalinės Advokatės Eleanor Sharpston išvada byloje C-687/13, Fliesen-Zen-trum Deutschland GmbH v. Hauptzollamt Regensburg, 2015 EU:C:2015:349.
239. Generalinės Advokatės Julaine Kokott išvada byloje C-337/09 P, Taryba v. Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group, 2012 EU:C:2012:22.
240. Generalinės Advokatės Juliane Kokott išvada byloje C-514/04, Uroplasty BV v. Ins-pecteur van de Belastingdienst - Douanedistrict Rotterdam, 2006 E.C.R. I-6721.
241. Generalinės Advokatės Verica Trstenjak išvada byloje C-213/09, Barsoum Chabo v. Hauptzollamt Hamburg-Hafen, 2010 EU:C:2010:372;
242. Generalinio advokato Francis Jacobs išvada byloje C-338/95, Wiener S.I. GmbH v. Hauptzollamt Emmerich, 1997 E.C.R. I-6495.
243. Generalinio advokato Francis Jacobs išvada byloje C-339/98, Peacock AG v. Hauptzollamt Paderborn, 1998 EU:C:1999:540.
244. Generalinio Advokato Yves Bot išvada byloje C-511/13 P, Philips Lighting Poland SA, Philips Lighting BV v. Taryba, 2015 EU:C:2015:206l.
245. Generalinio Advokato Pedro Cruz Villalon išvada sujungtose bylose C-446/09 ir C-495/09, Koninklijke Philips Electronics NV v. Lucheng Meijing Ind. Co. Ltd. et al. and Nokia Corp. v. Her Majesty's Commissioners of Revenue and Customs, 2011 EU:C:2011:45.
246. Generalinio Advokato Ruiz-Jarabo Colomer išvada byloje C-382/02, Cimber Air A/S v. Skatteministeriet, 2004 EU:C:2004:186.
247. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. lapkričio 9 d. nutartis admini-stracinėje byloje Nr. A-15-902/2004“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/42340>.

248. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. spalio 27 d. plenarinės sesijos nutartis administracinėje byloje Nr. A-1-355/2004“. *Administracinių teismų praktika* 6 (2004).
249. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. kovo 23 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-15-39/2005“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/48643>.
250. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. rugpjūčio 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-8-827/2005“, *Administracinių teismų praktika* Nr. 8 (2005).
251. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-525-932/2008“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/87667>.
252. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-1010/2009“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/215219>.
253. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-502-250/2009“. INFOLEX. .
254. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-925/2010“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/163585>.
255. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gegužės 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-773/2010“. INFOLEX. .
256. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1603/2010“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/183321>;
257. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-1449/2010“. INFOLEX. .
258. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-287/2010“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/154665>).
259. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-864/2010“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/176676>).
260. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1439/2010“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/176676>).
261. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-144/2011“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/187753>).
262. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gegužės 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1356/2011“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/204781>).
263. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 18 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. A-143-2619/2011“. *Administracinė jurisprudencija* Nr. 22 (2011)

264. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-2144/2011“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/224572>.
265. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-250/2011“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/192513>.
266. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1316/2012“. INFOLEX. .
267. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-20/2012“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/375249>.
268. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-1238/2012“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/352702>.
269. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1290/2012“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/368684>.
270. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-453/2013“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/610078>.
271. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1891/2013“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/775415>.
272. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 31 d. nutartis administracinėje byloje A-143-71/2013“, INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/507048>.
273. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-352-556/2017“, INFOLEX, <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1448043>.
274. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-146/2014“. INFOLEX.
275. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-858/2014“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/872157>.
276. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. spalio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-556-505/2014“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/875573>.
277. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1269-442/2015“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1071798>.
278. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-276-442/2015“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1008074>.
279. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 9 d. nutartis administracinėje byloje A-81-261/2015“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/999311>.

280. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-214-261/2016“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/123293> 5.
281. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-963-552/2016“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1302028>.
282. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. rugpjūčio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-956-662/2017“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1512337>.
283. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2048-575/2017“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1527588>.
284. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-304-143/2017“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1423657>.
285. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr.A-442-709/2013“. *Administracinė jurisprudencija* 25 (2013).
286. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant mokesčių administravimą reglamentuojančias teisės normas, apibendrinimas (I dalis)“. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Žiūrėta 2018 sausio 22 d. www.lvat.lt/download/1096/21_apibendrinimas.pdf
287. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų 2013 m. gegužės 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-56/2013“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/677119> .
288. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-360/2012“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/370328>.
289. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. liepos 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-1521/2014“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/837799>
290. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1303/2012“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/373249>.
291. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-718/2013“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/684670>.
292. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2477-662/2016“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1219142>.
293. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-140/2008“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/84093>.
294. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-17-887/2007“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/81586>.

295. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-10-1657/2005“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/56868>.
296. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-10-703/2006“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/56950>.
297. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-2863/2011“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/217652>.
298. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-602-1447/2013“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/775886>.
299. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-718/2013“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/684670>.
300. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-1156/2013“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/730175>.
301. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-1340/2010“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/176842>.
302. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1671-575/2016“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1179138>.
303. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-377-556/2016“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1330120>.
304. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1292-438/2015“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1067137>.
305. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-89/2014“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/801547>.
306. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 12 d. nutartis administracinėje byloje A-556-2212/2013“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/766647>.
307. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556 - 1916/2012“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/417939>.
308. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-5-442/2015“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/1063465>.
309. „Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. spalio 30 d. sprendimas „Dėl UAB „V1“ 2013-08-07 skundo“ (sprendimo Nr. S-220 (7-168/2013))“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt.skaitykla.mruni.eu/tp/981217>.

310. „Vilniaus apygardos administracinio teismo 2012 m. lapkričio 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-3286-580/2012“. INFOLEX. <http://www.infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/tp/482502>
311. *Byla Luigi Bormioli v. U.S.*, 304 F.3d 1362 (Fed. Cir. 2002).
312. International Court of Justice, *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. USA)*, 1984 ICJ Rep 108.
313. GATT kolegijos ataskaita byloje *US – Restrictions on Imports of Sugar*, BISD 36S/331. Priimta 1989 m. birželio 22 d.
314. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China - Countervailing and Anti-dumping duties on grain oriented flat-rotted electrical steel from the United States (China - GOES)*, WT/DS414/AB/R Priimta 2012 m. spalio 18 d.;
315. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SSST”) from the European Union (2013)*, WT/DS460/AB/R. Priimta 2015 m. spalio 14 d.
316. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China – Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum*, WT/DS431/AB/R, WT/DS432/AB/R, WT/DS433/AB/R. Priimta 2014 m. rugpjūčio 7 d.
317. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum*, WT/DS431/AB/R; WT/DS432/AB/R WT/DS433/AB/R. Priimta 2014 m. rugpjūčio 7 d.
318. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *EC – Bananas III (Article 21.5 – Ecuador II) / EC – Bananas III (Article 21.5 – US)*, WT/DS27/AB/RW2/ECU, WT/DS27/AB/RW/USA (2007). Priimta 2008 m. lapkričio 26 d.
319. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities - Anti-Dumping Duty on Impots of Cotton-Type Bed Linen from India*, WT/DS141/AB/R. Priimta 2001 m. kovo 1 d.
320. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities - Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries*, WT/DS246/AB/R. Priimta 2004 m. balandžio 7 d.
321. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)*, WT/DS26/AB/R; WT/DS48/AB/R. Priimta 1998 m. sausio 16 d.
322. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities – Anti-Dumping Duties On Malleable Cast Iron Tube Or Pipe Fittings From Brazil*, WT/DS219/AB/R. Priimta 2003 m. liepos 22 d.
323. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities – Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China*, WT/DS397/AB/R. Priimta 2011 m. liepos 15 d.
324. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities — Selected Customs Matters*, WT/DS315/R. Priimta 2006 m. lapkričio 13 d.
325. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities – Trade Description of Sardines*, WT/DS231/AB/R. Priimta 2002 m. rugsėjo 26 d.
326. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *European Communities: Measures Affecting Asbestos and Products Containing Asbestos*, WT/DS135/AB/R. Priimta 2001 m. kovo 12 d.

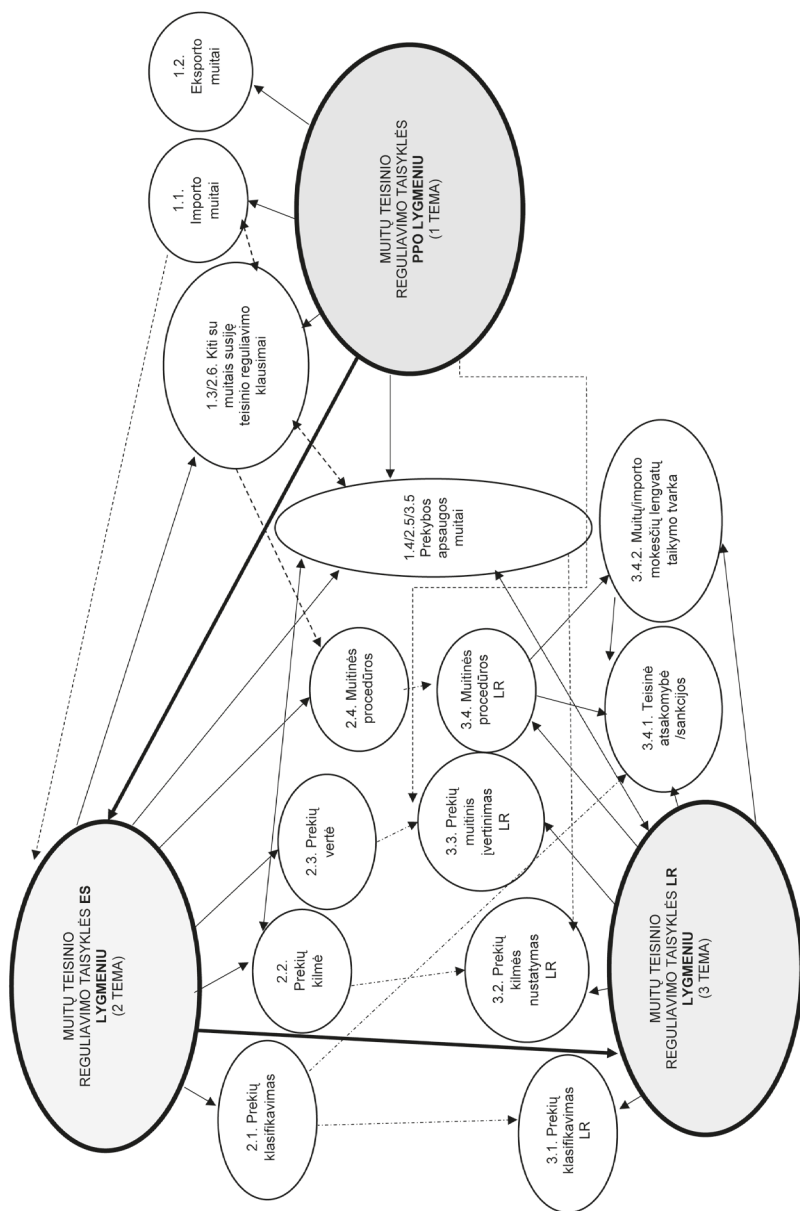
327. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje European Union — Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Argentina, WT/DS473/AB/R. Priimta 2016 m. spalio 6 d.
328. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje India – Additional Import Duties, WT/DS360/AB/R. Priimta 2008 m. spalio 30 d.
329. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje Japan: Taxes on Alcoholic Beverages, WT/DS8/AB/R, WT/DS10/AB/R, WT/DS11/AB/R. Priimta 1996 m. spalio 4 d.
330. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje Russian Federation – Measures on the Importation of Live Pigs, Pork and Other Pig Products from the European Union, WT/DS475/AB/R. Priimta 2017 m. vasario 23 d.
331. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje United States - Final Anti-Dumping Measures on Stainless Steel from Mexico, WT/DS344/AB/R. Priimta 2008 m. balandžio 30 d.
332. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje United States - Measures Affecting Imports of Certain Passenger Vehicle and Light Truck Tyres from China, WT/DS399/AB/R. Priimta 2011 rugsėjo 5 d.
333. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje US — Softwood Lumber V, WT/DS264/AB/R. Priimta 2004 m. rugpjūčio 11 d.
334. PPO Arbitrų sprendimas byloje United States - Anti-Dumping Act of 1916 (Original Complaint by the European Communities) Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU, WT/DS136/ARB. Priimtas 2004 m. vasario 24 d.
335. PPO byla „DS454: China – HP SSST (Japan) (2012)“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 sausio 22 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds454_e.htm.
336. PPO ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje China — Anti-Dumping and Countervailing Duties on Certain Automobiles from the United States, WT/DS440/4/. Priimta 2013 m. rugsėjo 25 d.
337. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union, WT/DS425/R. Priimta 2013 m. vasario 26 d.
338. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje EC— Salmon, WT/DS337/R. Priimta 2007 m. lapkričio 16 d.
339. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Egypt — Definitive Anti-Dumping Measures on Steel Rebar from Turkey, WT/DS211/R. Priimta 2002 m. rugpjūčio 8 d.
340. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China, WT/DS405/R. Priimta 2011 m. spalio 28 d.
341. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje European Union — Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Argentina, WT DS473. Priimta 2016 m. kovo 29 d.
342. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Mexico - Anti-dumping Investigation of High-Fructose Corn Syrup (HFCS) from the United States, WT/DS132/R. Priimta 2000 m. sausio 28 d.

343. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Russia - Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy, WT/DS479/R. Priimta 2017 m. sausio 27 d.
344. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy, WT/DS479/R. Priimta 2017 m. sausio 27 d.
345. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products, WT/DS/485. Priimta 2016 m. rugpjūčio 12 d.
346. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje United States — Softwood Lumber V, WT/DS264/R. Priimta 2004 m. balandžio 13 d.
347. PPO Ginčų nagrinėjimo tarybos ataskaita byloje US — Broilers, WT/DS427/R. Priimta 2013 rugpjūčio 2 d.
348. PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaita byloje EC – Chicken Cuts, WT/DS269/R. Priimta 2005 m. gegužės 30 d.
349. PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaita byloje EC – Computer Equipment, WT/DS62/R; WT/DS67/R; WT/DS68/R. Priimta 1998 m. gegužės 2 d.
350. PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaita byloje European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products, WT/DS492/R. Priimta 2017 m. kovo 28 d.
351. PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaita byloje United States - Certain Measures Affecting Imports of Poultry from China, WT/DS392/5. Priimta 2010 m. gegužės 11 d.
352. PPO Ginčų sprendimo tarybos ataskaita byloje United States Sections 301 310 of the Trade Act of 1974, 7.41, WT/DS 152/R. Priimta 1999 m. gruodžio 22 d.
353. „China - Duties and other Measures concerning the Exportation of Certain Raw Materials - Request for consultations by the European Union, WT/DS509/1“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 kovo 1 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds509_e.htm.
354. „China - Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union - Request for Consultations by the European Union (2010), WT/DS407/1“. World Trade Organization. Žiūrėta 2017 gruodžio 28 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds407_e.htm.
355. „DS492: European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products. Summary of the dispute to date“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 sausio 15 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds492_e.htm.
356. „European Communities – Measures Affecting the Importation of Certain Poultry Products, Communication from the EC and Brazil, WT/DS69/9 of 23 October 1998“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 kovo 20 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds69_e.htm.
357. „European Union - Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia - Request for consultations by the Russian Federation (2 February 2017) WT/DS521/1“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 balandžio 5 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds521_e.htm.

358. „European Union – Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products – Request for Consultations by China, WT/DS492/1“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 sausio 15 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds492_e.htm.
359. „European Union - Measures Related to Price Comparison Methodologies - Request for consultations by China, WT/DS516/1“. World Trade Organization, žiūrėta 2018 sausio 15 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds516_e.htm.
360. „European Union and certain Member States - Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector - Request for consultations by China, WT/DS452/1“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 kovo 1 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds452_e.htm.
361. „European Union and its Member States - Certain Measures Relating to the Energy Sector - Request for consultations by the Russian Federation, 8 May 2014 (WT/DS476/1)“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 kovo 20 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds476_e.htm.
362. „European Union: Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia – Request for Consultations by the Russian Federation (23 December 2013) WT/DS474/1“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 balandžio 5 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds474_e.htm.
363. „Request for Consultation by the European Union, Russian Federation-Recycling Fee on Motor Vehicles, WT/DS462/1 (July 11, 2013)“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 kovo 27 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds462_e.htm.
364. „Request for Consultations by India, European Union - Seizure of Generic Drugs in Transit, WT/DS408/1 (May 11, 2010)“. World Trade Organization. Žiūrėta 2017 rugsėjo 11 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds408_e.htm.
365. „Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (2014). Request for Consultations by the European Union, 26 May 2014. WT/DS479“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 sausio 23 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds479_e.htm.
366. Request for Consultation by Japan, Russian Federation-Recycling Fee on Motor Vehicles, WT/DS463/1 (July 26, 2013)“. World Trade Organization. Žiūrėta 2018 kovo 27 d. https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds463_e.htm.

1 PRIEDAS

TEMATINIS MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO ELEMENTŲ ŽEMĖLAPIS

TEMATINIS MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO ELEMENTŲ ŽEMĖLAPIS: TURINIO IR SĄVOKŲ PAAIŠKINIMAI

1. **Atliekant muitų teisinio reguliavimo ypatumų** tarptautinėje prekyboje tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių (Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos, Indijos Respublikos) **tyrimą dokumentų tematinės analizės metodu** bei nagrinėjant PPO prekybinių ginčų dėl muitų dokumentus (PPO ginčų sprendimo institucijų priimtus sprendimus bei šalių kreipimusi į šias institucijas dėl ginčo procedūros inicijavimo; Teisingumo Teismo²¹⁷² sprendimus bylose, susijusiose su muitų taikymu, ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimus mokestinių ginčų bylose dėl iš tiriamų trečiųjų valstybių importuotų prekių apmokestinimo muitais) buvo **išskirtos 3 temos ir 14 subtemų** (1.1 – 1.4 (2.5); 2.1 – 1.4 (2.5; 3.5) ir 3.1 – 3.4.2 subtemos), kurios apibūdina muitų teisinio reguliavimo lygmenis bei elementus, dėl kurių taikymo kilo atitinkamų teisinių ginčų bei juose nagrinėtų teisinių problemų.
2. **Tematiniame žemėlapyje nurodytos 1 – 3 temos** („Muitų teisinio reguliavimo taisyklės PPO lygmeniu“, „Muitų teisinio reguliavimo taisyklės ES lygmeniu“ ir „Muitų teisinio reguliavimo taisyklės LR lygmeniu“) **išskirtos bei suformuluotos atsižvelgiant į identifikuotus ir disertacijoje (jos 2, 3 ir 4 skyriuose) nagrinėjamus muitų teisinio reguliavimo lygmenis** (PPO lygmenį, regioninį (ES) lygmenį ir nacionalinį (ES valstybės narės - Lietuvos Respublikos) lygmenį).
3. **„Muitų teisinio reguliavimo taisyklės PPO lygmeniu“** atliekamo tyrimo tikslais suprantamos, kaip su muitų taikymu susijusios teisės normos, įtvirtintos PPO teisėje/PPO susitarimuose (GATT susitarime ir jo atskirų straipsnių įgyvendinimą apibrėžiančiuose susitarimuose (PPO steigimo sutarties prieduose, pavyzdžiui, sutartyse dėl GATT susitarimo VI ir VII straipsnių įgyvendinimo, sutartyje dėl prekių kilmės taisyklių), šių taisyklių taikymas nagrinėjamas disertacijos 2-ame skyriuje. Aprašant šią temą analizuojama kaip šios taisyklės buvo taikomos PPO prekybiniuose ginčiuose tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių.
4. **„Muitų teisinio reguliavimo taisyklės ES lygmeniu“** atliekamo tyrimo tikslais suprantamos, kaip ES teisės normos, apibrėžiančios muitų taikymo tvarką iš trečiųjų valstybių importuojamoms prekėms ar nustatančios tokių prekių kontrolės ES valstybių narių muitinės administracijose tvarką, įtvirtintos Sąjungos muitinės kodekse (2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013), ES teisės aktuose (reglamentuose), susijusiuose su Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimu, ES Kombinuotoje nomenklatūroje, prekybos apsaugos muitų taikymo tvarką apibrėžiančiuose ES reglamentuose (Nr. 1036/2016 ir 1037/2016), taip pat ES reglamente Nr. 608/2013 „Dėl muitinės atliekamo intelek-

2172 Disertacijos prieduose, kaip ir disertacijos tekste, apibrėžiant ES teismines institucijas (Sąjungos teismus) yra vartojami jų oficialūs pavadinimai. Dėl šios priežasties apibrėžiant ESTT struktūrinę dalį (instanciją), kuriai pavesta nagrinėti nacionalinių teismų gautus prašymus priimti prejudicinius sprendimus, kai kuriuos ieškinius dėl panaikinimo ir apeliacinius skundus dėl ES Bendrojo teismo sprendimų, yra vartojamas Teisingumo Teismo (angl. *Court of Justice*) terminas (sutrumpinimas – TT), žr. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismas“, Europos Sąjunga, žiūrėta 2018 birželio 10 d., https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_lt.

PRIEDAI

tinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo“. Aprašant šią temą analizuojama kaip šios taisyklės buvo taikomos ir aiškinamos TT nagrinėtuose ginčiuose dėl ES muitų teisės aktų taikymo, kiek tai susiję su tarptautinės prekybos tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių reguliavimu.

5. **„Muitų teisinio reguliavimo taisyklės LR lygmeniu“** suprantamos kaip procedūrinės, ir, atskirais atvejais, – materialinės – nacionalinės teisės normos, apibrėžiančios, kiek tai leidžia ES muitų teisę ir kiek jai neprieštarauja, ES bendrojo muitų tarifo taikymo ir muitų bei su jais susijusių importo mokesčių administravimo Lietuvos Respublikoje tvarką bei ypatumus. Šios teisės normos yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos muitinės įstatyme (TAR, 2016, Nr. 26857), Mokesčių administravimo įstatyme (Žin., 2004, Nr. 63-2243), įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose, pavyzdžiui, Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklėse (TAR, 2016, Nr. 28531), Muitinės laboratorijos nuostatuose (Žin., 2011, Nr.: 153-7245), Importuojamų prekių muitinės vertės kontrolės taisyklėse (Žin., 2004, Nr. 70-2475), Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklėse (TAR, 2016, Nr. 27106), Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirdbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisyklėse (TAR, 2016, Nr. 10826), Keleivių ir kitų fizinių asmenų įvežamų daiktų (prekių) atleidimo nuo maito taisyklėse (Žin., 2008, Nr. 121-4597) ir kituose nacionalinės teisės šaltiniuose, aptariamuose disertacijos 4-ame skyriuje. Aprašant šią temą analizuojama kaip šios taisyklės buvo taikomos ir aiškinamos Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme ir, atskirais atvejais, kitose mokesčių ginčų institucijose (tiriant Indijos Respublikos atvejį)²¹⁷³, nagrinėtuose ginčiuose dėl muitų teisės aktų taikymo Lietuvos Respublikoje, kiek tai susiję su tarptautine prekyba tarp LR, kaip ES valstybės narės, ir tiriamų trečiųjų valstybių.
6. **Atskiroms temoms buvo priskirtos su jomis susijusios ir jas detalizuojančios specifinės subtemos.** Subtemos suformuluotos atsižvelgiant į disertacijoje (1-ame skyriuje) apibūdintą tarptautinės prekybos praktikoje taikomų muitų klasifikaciją (importo muitai, eksporto muitai, prekybos apsaugos muitai, kitos, papildomos, su muitais susijusios teisinio reguliavimo sritys) ir **teisinius veiksnius, lemiančius ES bendrojo muitų tarifo taikymą** (tiek visos ES, tiek ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygmeniu, žr. disertacijos 1.2 ir 4.1 skyrius), tokius kaip prekių klasifikavimas, prekių kilmė, prekių vertė, muitinės procedūrų taisyklės.
7. **PPO lygmeniui (1 tema) priskirtos subtemos:** „1.1. Importo muitai“, „1.2. Eksporto muitai“, „1.3. Kiti su muitais susiję teisinio reguliavimo klausimai“, „1.4. Prekybos apsaugos muitai“. Atkreiptinas dėmesys, jog tarp analizuojamo laikotarpio prekybinių ginčų, kilusių PPO lygmeniu tarp ES ir tiriamų trečiųjų valstybių, nebuvo identifikuota tokių ginčų atvejų, kuomet ginčas kilo dėl konkrečių maito apskaičiavimą lemiančių specialiųjų veiksnių - prekių klasifikavimo, kilmės, vertės, muitinės procedūrų taisyklių – taikymo (žr. priedą Nr. 16, lentelės skiltį

2173 Žr. disertacijos „Įvado“ ir 4.1 skyriaus paaiškinimus dėl ginčų, susijusių Indijos Respublikos kilmės prekėmis.

„Specialieji muitų teisinio reguliavimo aspektai (pagal muitų taikymą lemiančius veiksnius/elementus)“. Šiose PPO prekybos ginčų bylose paprastai buvo ginčijamas tik atitinkamų muitų ar su jais susijusių teisinio reguliavimo priemonių teisėtumas atsižvelgiant į jų bendrąją teisinę prigimtį (žr. priedą Nr.16, lentelės skiltį „Bendrieji muitų teisinio reguliavimo aspektai (pagal muitų rūšis)“)²¹⁷⁴.

8. **ES lygmeniui (2 tema)**, atsižvelgiant į detalų atskirų muitų taikymą lemiančių veiksmų reglamentavimą ES muitų teisėje (Sąjungos muitinės kodekse) ir ginčų dėl jų egzistavimą šiuo lygmeniu, (žr. priedą Nr. 16, lentelės skiltį „Specialieji muitų teisinio reguliavimo aspektai (pagal muitų taikymą lemiančius veiksnius/elementus)“) **priskirtos savarankiškos subtemos** „2.1. Prekių klasifikavimas“, „2.2. Prekių kilmė“, „2.3. Prekių vertė“, „2.4. Muitinės procedūros“ ir **bendra subtema** „2.6. Prekybos apsaugos muitai“, kuri yra universalus pobūdžio ir išskiriama kaip kartu priskirtina ir kitoms temomis, kadangi prekybos apsaugos muitų taikymo klausimai yra reglamentuojami ir dėl jų kilo teisinių ginčų tiek PPO lygmeniu (1 tema), tiek ES lygmeniu (2 tema), tiek ir nacionaliniu lygmeniu, pavyzdžiui, įtvirtinant normas, reikšmingas mokestinių ginčų dėl šių muitų nagrinėjimui (3 tema).
9. **LR lygmeniui priskirtos (3 tema) priskirtos savarankiškos subtemos** („3.1. Prekių klasifikavimas LR“, „3.2. Prekių kilmės nustatymas LR“, „3.3. Prekių muitinis įvertinimas LR“ ir „3.4. Muitinės procedūros LR“) **bei bendra subtema** „3.5. Prekybos apsaugos muitai“ (dėl jos bendro pobūdžio žr. paaiškinimą aukščiau, 8 p.). Nurodytos savarankiškos 3 temos subtemos išskirtos atsižvelgiant į tai, jog ES bendrojo muitų tarifo veiksmų taikymas yra tiesiogiai bei detalai reglamentuotas ne tik ES lygmeniu (ES muitų teisėje), bet ir nacionaliniu (LR) lygmeniu, kur taip pat yra priimti teisės norminiai aktai, svarbūs kiekvieno iš minėtų veiksmų teisingam taikymui, ir juos taiko nacionalinės institucijos (nacionaliniai teismai, kitos institucijos nagrinėjančios mokestinius ginčus). Kaip jau buvo minėta ir šių paaiškinimų 5 punkte, šie nacionaliniai LR teisės norminiai aktai reguliuoja įvairias sritis, pavyzdžiui, Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės ir Muitinės laboratorijos nuostatai – prekių tarifinį klasifikavimą, Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklės – prekių kilmės nustatymą, Importuojamų prekių muitinės vertės kontrolės tvarka – prekių muitinį įvertinimą, Mokesčių administravimo įstatymas – sankcijų už pažeidimus nustatymą ir kt. Dėl šios priežasties (įvertinus nurodytą kontekstą) prekių klasifikavimo, prekių kilmės, vertės ir muitinės procedūrų kategorijos, kurios egzistuoja bei yra reglamentuojamos taip pat ir ES lygmeniu, kartu yra analizuojamos kaip atskiros subtemos nagrinėjant nacionalinį (LR) teisinio reguliavimo lygmenį bei su šiuo lygmeniu susijusią mokestinių ginčų praktiką.
10. **LR lygmeniui (3 tema) taip pat priskirtos su 3.4 subtema „Muitinės procedūros LR“ susijusios papildomos subtemos** „3.4.1. Teisinė atsakomybės/sankci-

2174 Kaip sąlyginę išimtį galima nurodyti tik vienintelę bylą *DS408: European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit*, kurioje Indijos Respublika ginčijo ES valstybių narių taikytas priemones tranzitu per ES muitų teritoriją gabenamų trečiųjų valstybių kilmės prekių kontrolei. Šiuo aspektu bylą galima laikyti ir susijusia su muitinės procedūrų taisyklių taikymu, nors jos pagrindinis ginčo objektas buvo ne muitų taikymas, o tranzitu gabenamų prekių priežiūra, atliekama muitinei vykdant intelektinės nuosavybės teisių apsaugos funkciją (žr. plačiau priedą Nr. 16).

jos“ ir „3.4.2. Muitų/importo mokesčių lengvatų taikymo tvarka“. Tai sąlygoja aplinkybė, kad šie klausimai yra reglamentuoti pirmiausia tik nacionaliniu lygiu (pavyzdžiui, Sąjungos muitinės kodeksas nenustato sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus ir paveda tai ES valstybėms narėms, be to, LR buvo priimti ir yra taikomi muitų lengvatų taikymą detalizuojantys nacionaliniai teisės aktai, pavyzdžiui, Keleivių ir kitų fizinių asmenų įvežamų daiktų (prekių) atleidimo nuo maito taisyklės (Žin., 2008, Nr. 121-4597)). Šios papildomos subtemos laikomos susijusiomis su bendrąja muitinės procedūrų subtema, kadangi ginčai dėl teisinės atsakomybės ar mokesčių lengvatų netinkamo taikymo kilo pažeidus nustatytą muitinės procedūrų tvarką, neįforminus nustatytų procedūrų, nepateikus deklaracijų ir panašiais atvejais (žr. disertacijos priedus Nr. 15.2.6 ir 16 bei jame nurodytus paaiškinimus). Be to, „Teisinės atsakomybės/sankcijų“ ir „Muitų/importo mokesčių lengvatų taikymo“ subtemos taip pat yra abipusiai susijusios, kadangi pažeidus nustatytą maito ar kitų susijusių importo mokesčių lengvatų taikymo tvarką mokesčiuose ginčiuose buvo keliami klausimai ir dėl už pažeidimą skirtų sankcijų teisėtumo (žr. disertacijos priedą Nr. 15.6).

11. **Ryšiai (sąsajos) tarp tyrimo temų ir subtemų pavaizduoti pagal faktines aplinkybes, nustatytas išanalizavus atitinkamų ginčų bylas (jose priimtus sprendimus) ir atspindi jų turinį**, kuris toliau detalizuojamas tematinėse lentelėse (žr. disertacijos 3 - 14 priedus) bei pačiame disertacijos tekste. Pažymėtas ryšys tarp atskirų temų bei subtemų reiškia, kad sąsaja tarp konkrečių muitų teisinio reguliavimo elementų ir jų taikymo buvo identifiukuota ir aprašyta disertacijos tekste. Pavyzdžiui, 2.1 ir 3.4.1 subtemos laikomos susijusiomis, kadangi tiriamose TT bylose dėl prekių tarifinio klasifikavimo TT pasisakė ir dėl ES valstybių narių nustatomų sankcijų už susijusius muitų teisės aktų pažeidimus teisėtumo (byla C-382/09, Stils Met SIA v. Valsts ieģmumu dienests), arba subtema 3.3 laikoma susijusia su 1 tema, kadangi nagrinėdamas muitinio įvertinimo klausimus LR, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas tiesiogiai rėmėsi PPO teisės aktais, reguliuojančiais šią sritį (žr. disertacijos 4.2.2. skyrių).
12. **Pažymėtas abipusis (↔) ar vienpusis (↔) ryšys reiškia**, kad atitinkama tema (subtema) ir su ja susijęs teisinis reguliavimas bei jo taikymo praktika turi reikšmės vienam (vienpusio ryšio atveju) arba iš karto abiem (abipusio ryšio atveju) elementams (temoms, subtemoms).
13. **Vienpusis ryšys** naudojamas pažymint, kad taikant muitų teisės normas, susijusias su konkrečia tema (subtema), atitinkamuose ginčiuose formuojama praktika ir joje aiškinamos teisės normos yra reikšmingos bei daro įtaką kitoms temoms (subtemoms), t. y. pateikiama nuoroda į tas temas (subtemas), kurias formuoja kitas atitinkamos subtemos (temas), veikia jų turinį dėl tos priežasties, jog privalomai remiamasi atitinkama praktika ar teisės normomis (priskirtinomis kitam lygmeniui (temai) ar subtemai). Pavyzdžiui, 2.1-2.4 subtemos yra pažymimos kaip hierarchiškai bei subordinaciškai vienpusiu ryšiu susijusios su 3.1-3.4 subtemomis, kadangi LR teismų praktikoje bei aiškinant LR nacionalinius teisės aktus remiamasi ir ESTT praktika bei privalomai atsižvelgiama į ES muitų teisės aktų nuostatų turinį.

14. **Abipusis** ryšys reiškia, kad su atitinkamomis temomis ar subtemomis susijusių teisinio reguliavimo institutų bei dėl jų kylančių teisinių ginčų praktikos **poveikis yra dvišalis (atsakomasis): atskiros temos (subtemos) nėra susiję(-usios) vien tik hierarchiniu, subordinaciniu ryšiu, bet joms priskirtinos muitų teisės normos ir ginčų dėl jų taikymo praktika yra abipusiai reikšminga, ja gali būti vienodai remiamasi visose pavaizduotose abipusiškai susijusiomis kategorijose**. Pavyzdžiui, prekių kilmės taisyklių taikymas ir su juo susijusi praktika yra reikšminga ginčiuose dėl prekybos apsaugos muitų (prekių kilmės taisyklėmis gali būti remiamasi įrodinėjant teisinį pagrindą prekybos apsaugos muitų taikymui ir, atvirkščiai, prekybos apsaugos muitus reglamentuojančių teisės aktų nuostatos taip pat gali būti svarbios prekių kilmės nustatymui, pavyzdžiui, nuostatos dėl prekybos apsaugos muitų vengimo ir kovos su juo priemonių (galimybės išplėsti muitų taikymą atitinkamos trečiosios valstybės kilmės prekėms, žr. pvz. disertacijos 9 priedą, lentelės skiltį „Ginčai dėl prekių kilmės“). Dėl šios priežasties ryšys tarp 2.2 ir 2.5 subtemos pavaizduotas kaip abipusis. 3 temos (LR lygmens muitų teisinio reguliavimo taisyklių) ir subtemos „3.5. Prekybos apsaugos muitai“ ryšys taip pat yra vaizduojamas kaip abipusis, kadangi nors iš esmės visos detalios prekybos apsaugos muitų taisyklės yra nustatomos bei ginčijamos PPO ir ES lygmeniu, procedūrinės LR nacionalinės teisės normos taip pat daro tiesioginę įtaką šio instituto funkcionavimui, kadangi jose detalčiau apibrėžiamos (patikslinamos) sąlygos ir prielaidos nacionalinėms mokestiniams ginčams nagrinėjančioms institucijoms kreiptis į ESTT (Teisingumo Teismą) su prašymu dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir prekybos apsaugos muitus nustatančių ES teisės aktų galiojimo klausimo išsprendimo.
15. **ištisinė paryškinta linija** naudojama hierarchiniam ryšiui tarp skirtingų temų (lygmenų) pavaizduoti.
16. **ištisinė neparyškinta linija** naudojama vienpusiam ar abipusiam ryšiui tarp tai pačiai temai (lygmeniui) priskirtinų subtemų pavaizduoti.
17. **punktyrinė linija** naudojama vienpusiam ar abipusiam ryšiui tarp skirtingoms temoms (lygmenims) priskirtinų subtemų pavaizduoti.
18. **Atsižvelgiant į 1 priede išskirtas temas/subtemas ir jų ryšius buvo analizuojamos su muitų taikymu susijusios PPO, TT ir nacionalinių mokestinių ginčų bylos (žr. tematines lenteles pradedant šių priedų 442 psl.), daromi apibendrinimai (disertacijos tekste, tematinėse lentelėse).**

2 PRIEDAS

EUROPOS SAJUNGOS MUTŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ TAIKYMO RUSIJOS FEDERACIJOS, INDIJOS RESPUBLIKOS IR KINIJOS LIAUDIŲ RESPUBLIKOS ATŽVILGIU LYGINAMIEJI TEISINIAI ASPEKTAI²¹⁷⁵

Valstybė	Narystė PPO	Specialios PPO narystės PPO išlygos/sąlygos reikšmingos prekybinių santykių su ES ir muitų reguliavimui	Narystės PPO potencialiai problemiškos sritys, susijusios su tarpusavio prekyba ir jai taikomais muitais	PPO teisės statusas valstybės vidaus teisės sistemoje	Tarptautiniai susitarimai prekybos ir muitų klausimais su ES	Institucinis tarpusavio prekybos problemų sprendimo mechanizmas	Dvišalio prekybinių santykių reguliavimo perspektyvos	Vienašališkai ES taikomos muitų reguliavimo priemonės	Prekybinių santykių su Lietuvos Respublika, kaip ES nare, reglamentavimo ypatumai
Kinijos Liaudies Respublika ²¹⁷⁶	Nuo 2001 m. gruodžio 11 d.	Kinijos Liaudies Respublikos prisijungimo prie PPO protokololas numatė galimybę iki 2016 m. gruodžio mėn. netaikyti Kinijos Liaudies Respublikai rinkos ekonomikos valstybės statuso prekybos apsaugos	Kinijos Liaudies Respublikoje: Nepakankamai užtikrinama intelektualinės nuosavybės apsauga tarptautinėje prekyboje	Taikomas dualistinis modelis (Kinijos Liaudies Respublikoje), PPO susitarimai nepripažįstami tiesioginio taikymo savybę turinčiomis tarptautinėmis sutartimis	Europos Bendrijos - Kinijos Respublikos prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas (1985 m.); susitarimas nėra laisvosios (preferencinės) prekybos sutartis ir nustato tik	Numatytas pagal Europos Bendrijos - Kinijos Liaudies Respublikos ir bendradarbiavimo susitarimo (1985) 15 straipsnio 2 dalį (steigiamas Jungtims	Nuo 2007 m. vyksta derybos dėl išsamesnio Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimo sudarymo (pakeičiant ir papildant 1985 m. susitarimą), tačiau klausimas	Iki 2014 m. Kinijos Liaudies Respublikos atžvilgiu buvo taikomos muitų lengvatos pagal ES bendrųjų preferencijų sistemą, šiuo metu Kinijos	Sudarytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kinijos Liaudies Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl ekonominio prekybinio bendradarbiavimo (1992 m., Žin. 1995-05-05, Nr. 37-916), jame

²¹⁷⁵ Sudaryta ir apibendrinta remiantis disertacijos priedų 436-441 psl. išvardintais literatūros šaltiniais.

²¹⁷⁶ Žr. Kinijos Liaudies Respublikos klausimu 1.1 – 1.39 literatūros šaltinius iš disertacijos priedų 435 psl. pateikiamo sąrašo.

	<p>(regionams), pavyzdžiui, Taiwanui (Kinijos Taipėjui) taikomas skirtingas statusas, Taiwanas (Kinijos Taipėjus) yra savarankiškas PPO narys</p>	<p>Iš kitoms nesąžiningoms prekybos praktikomis atsiradimu) Eksporto muitų taikymas gamtinių išteklių eksportui</p> <p>Europos Sąjungoje:</p> <p>Dažnas prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymas Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekėms</p> <p>Rinkos ekonomikos statuso nesuteikimas</p>				<p>išskraipymus jos rinkoje, kuriuos lemia valstybės įsikišimas“ (pagal Reglamentą (ES) 2016/1036 (2 str. 6 d.) ir jo vėlesnius pakeitimus 2017 ir 2018 m. (reglamentai (ES) Nr. 2017/2321 ir (ES) Nr. 2018/825)</p>	<p>formuojant ES bendrąją prekybos politiką</p> <p>Lietuvos eksporto plėtos 2014–2020 m. gairių (TAR, 2014-01-27, Nr. 568) Kinijos Liaudies Respubliką priskiria »prioritetinių eksporto rinkų“ grupei (21.3 punktas)</p>
--	---	--	--	--	--	--	---

Indijos Respublika ²¹⁷⁸	Nuo 1995 m. sausio 1 d.	Neišskiriamos/nėra	Kinijos Liaudies Respublikos subjektams prekybos apsaugos tyrimuose	Taikomas monistinis modelis, pripažįstama galimybė tiepti PPO susitarimų nuostatas šalies vidaus teisės sistemoje	Europos Bendrijos ir Indijos Respublikos susitarimas dėl komercinio ir ekonominio bendradarbiavimo (1981 m.): susitarimas nėra laisvosios (preferencinės) prekybos sutartis ir nustato tik bendrus ekonominio bendradarbiavimo principus ir pabrėžia	Numatytas pagal Europos Bendrijos ir Indijos Respublikos susitarimą dėl komercinio ir ekonominio bendradarbiavimo (1981), Jungtinis Komitetas prekybos kiličių taikymo problemoms nagrinėti	Nuo 2006 m. vyksta derybos dėl ES ir Indijos Respublikos laisvosios prekybos sutarties pasirašymo, derybos šiuo metu nėra baigtos, šalių pozicijos yra derinamos	Indijos Respublikai yra taikomos muitų lengvatos pagal ES bendrųjų preferencijų sistemą	Sudaryta Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Indijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo (1993 m.), jos X straipsnis deklaruoja galimybę laisvai importuoti ar eksportuoti iš vienos šalies į kitą prekes ar paslaugas.
---	-------------------------	--------------------	---	---	--	---	--	---	--

2178 Žr. Indijos Respublikos klausimu 3.1 – 3.15 literatūros šaltinius iš disertacijos priedų 441 psl. pateikiamo sąrašo.

		<p>papildomą importuojamų prekių apmokestinimą</p> <p>Aukštas vidaus rinkos apsaugos nuo užsienio kilmės prekių importo lygis (taikant aukštus muitų tarifus žemės ūkio produkcijai, pieno gaminiam, automobiliams, informacinių technologijų srities produktams)</p> <p>Itin paplitusi bei dažna prekybos apsaugos priemonių taikymo praktika</p>	<p>būtinybė (žr. 2 str.) laikytis GATT susitarimo nuostatų tarpusavio prekybosje</p> <p>Bendros nuostatos dėl ES ir Indijos Respublikos prekybinių santykių taip pat yra aptartos abiejų šalių sudarytuose bei aptartuose strateginiuose bendradarbiavimo api- brėžiančiuose dokumentuose (veiksmų planuose, komunikatuose)</p>	<p>(Susitarimo 11 str.), taip pat nuo 2006 m. yra suformuoti ir reguliariai susitinka darbo grupės/komitetai ES ir Indijos Respublikos laisvosios prekybos sutarties pasirašymui svarbiems prekybos klausimams nagrinėti</p>		<p>Lietuvos Respublikos Užsienio prekybos politikos metmenų (Žin., 2007, Nr. 17-653) 38.3 punktas numato, jog Lietuva gina savo interesus derybose su Indijos Respublika dalyvaujama formuojant ES bendrąją prekybos politiką</p> <p>Lietuvos eksporto plėtros 2014–2020 m. gairės (TAR, 2014-01-27, Nr. 568) Indijos Respubliką priskiria »prioritetinių eksporto rinkų“ grupei (21.3 punktas)</p>
--	--	--	---	--	--	---

<p>Europos Sąjungoje:</p> <p>Dažnas prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymas Indijos kilmės prekėms</p> <p>Nevienodas į ES importuojamų Indijos kilmės prekių traktavimas skirtingų ES valstybių narių muitinės įstaigose (sulaikant prekių siuntas, įvertinant prekių statusą ir pan.)</p> <p>Informacijos apie su Indijos kilmės prekių</p>						
---	--	--	--	--	--	--

Rusijos Federacija ²¹⁷⁹	Nuo 2012 m. rugpjūčio 22 d.	Nustatyti įsipareigojimai nedidinti eksporto muitų bei sumažinti esamus eksporto muitus į ES teisinio reguliavimo priemonių rėšimams	sulaikymu susijusius procesus ir procedūras stoka ES	Rusijos Federacijoje: Energijos iškilių importo ir ES teisinio reguliavimo priemonių klausimai	Pradėtas įgyvendinti mišrus (koordinacinis) modelis, pagal kurį galimybė tiesiogiai taikyti visų PPO susitariamų nuostatų nepripažįstama, tačiau paliekama galimybė taikyti Vienašališkų prekybos apribojimų taikymas uždraudžiant atskirų produktų (paavyzdžiui, maisto prekių) importą	Nuo 1997 metų ES ir Rusijos Federacijos tarptautinius politinius ir ekonominius santykius dvišaliu lygiu reglamentuoja Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimas, kuris nėra laisvosios prekybos susitarimas, tačiau numato priemones dėl muitinių administracinio bendradarbiavimo (78 str.)	Pagal ES bei Rusijos Federacijos Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą (1997) yra steigama Bendradarbiavimo taryba, kuri gali nagrinėti ir klausimus, susijusius su Susitarimo taikymu ar aiškinimu, įskaitant ir atvejus, kai Sutartyje pateikiama nuoroda	2005 m. buvo inicijuotos derybos dėl ES ir Rusijos Federacijos bendrosios ekonominės sąveikos preferencinio prekybos režimo, derybos 2012 m. sustabdytos	Iki 2014 m. Rusijos Federacijos atžvilgiu buvo taikomos muitų lengvatos pagal ES bendrųjų preferencijų sistemą, šiuo metu Rusijai ši sistema metaikoma	Sudarytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl prekybinių ir ekonominių santykių (1993 m.), vadinamasis „Rusijos šiuo metu“ susitarimas (1 str.), numatyta „sudaryti maksimalias galimybes harmoningai ir visapusiškai plėtoti prekybinius ir ekonominius
---	-----------------------------	--	--	--	--	--	---	--	--	--

2179 Žr. Rusijos Federacijos klausimu 2.1 – 2.39 literatūros šaltinius iš disertacijos priedų 438 psl. pateikiamo sąrašo.

<p>Protekcio- tinio pobū- džio tarifinio reguliavimo priemonių taikymas (papildomi importo mo- kesčiai impor- tuojamiems automobi- liams, aukš- tesnių munitų nustatymas importuoja- moms plataus vartojimo prekėms) Viešųjų pirk- imų ir subsi- dijų taisyklių, proteguojan- čių vietinės kilmės pro- duktus, taiky- mas; nustatyti ribojimai už- sienio kilmės investicijoms į atskirus ūkio sektorius</p>		<p>į GATT susitarimą (Susitarimo 90, 101 str.)</p>		<p>abiejų valsty- bių santykius“ Lietuvos Respublikos Užsienio prekybos poli- tikos metmenų (Žin., 2007, Nr. 17-653) 46.3 punktas deklaruoja Rusijos Fe- deraciją, kaip potencialiai patraukliausią rinką Lietuvos eksportui, su kuria numato- ma „siekti laisvosios prekybos sąly- gomis pagrįstų ir įvairias sritis apimančių sutarčių“ (51.4 punktas).</p>
--	--	--	--	--

Lentelės sudarymui naudotų šaltinių sąrašas:

1. Šaltiniai, panaudoti duomenims apie Kinijos Liaudies Respubliką apibendrinti
  - 1.1. „Anti-Dumping Anti-Subsidy Safeguard Statistics Covering the 12 Months of 2017 (December 2017)“, European Commission, žiūrėta 2018 liepos 2 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156598.pdf;
  - 1.2. „European Union files WTO complaint against China’s protection of intellectual property rights“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 liepos 1 d., https://www.wto.org/english/news_e/news18_e/ds549rfc_06jun18_e.htm;
  - 1.3. „Revised EU trade scheme to help developing countries applies on 1 January 2014“, European Commission Memo, 2013, žiūrėta 2018 liepos 1 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_152015.pdf/;
  - 1.4. „Trade Policy>Accessing markets>Trade defence>Actions against exports from the EU“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 6 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/actions-against-exports-from-the-eu/>;
  - 1.5. „Trade Policy>Countries and regions>Hong Kong SAR“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 14 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/hong-kong-sar/>;
  - 1.6. „Trade Policy>Countries and regions>Taiwan“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 14 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/taiwan/>;
  - 1.7. „Trade>Policy>Countries and Regions>China“, European Commission, žiūrėta 2018 liepos 1 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china/>;
  - 1.8. Agreement on Trade and Economic Cooperation between the European Economic Community and the People’s Republic of China, *Official Journal* L250, 2 (1985);
  - 1.9. Chad P. Bown, „The Global Resort to Antidumping, Safeguards and other Trade Remedies amidst the Economic Crisis“, *Policy Research Working Paper* 5051 (2009);
  - 1.10. Ching-wen Hsueh, "Direct Effect, WTO Compliance Mechanism and the Protection for Individuals", *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 4, 2 (2009): 533;
  - 1.11. Commission Staff Working Document on Significant Distortions in the Economy of the People’s Republic of China for the Purposes of Trade Defence. Brussels, 20.12.2017. SWD(2017) 483 final/2“, European Commission, žiūrėta 2018 kovo 1 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/december/tradoc_156474.pdf;
  - 1.12. Deborah Z. Cass, „China and the ‚Constitutionalization‘ of International Trade Law“, from *China and the World Trading System: Entering the New Millennium*, Deborah Z. Cass *et al.* (Cambridge University Press: Cambridge/UK, 2003), 50;
  - 1.13. Derek Mitchell, D. *China and the Developing World. The China Balance Sheet in 2007 and Beyond.* (Washington DC: Center for Strategic and International Studies, 2007);
  - 1.14. Donald C. Clarke, „China’s Legal System and the WTO: Prospects for Compliance“, *Washington University Global Studies Law Review* 2, 97 (2003): 105;

- 1.15. Donald C. Clarke, „China: Creating a Legal System for a Market Economy“, *The George Washington University Law School Public Law and Legal Theory Working Paper* 396 (2007): 1-24;
- 1.16. European Commission, *Trade for all Towards a more responsible trade and investment policy* (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014), 31-32.
- 1.17. Francis Snyder, „The Origins of the Nonmarket Economy: Ideas, Pluralism and Power in EC Anti-Dumping Law about China“, *European Law Journal* 7, 2 (2001): 369-434;
- 1.18. Fred Bergsten, Charles Freeman, Nicholas L. Lardy, Derek J. Mitchell, *China's Challenge to the Global Economic Order. China's Rise: Challenges and Opportunities* (Washington DC: Peterson Institute for International Economics & Center for Strategic and International Studies, 2008), 109;
- 1.19. Fu-kuo Liu, „Beijing's Regional Strategy and China-ASEAN Economic Integration“ *China Brief* 8, 10 (2008);
- 1.20. Guang Ma and Jiang Li, „A Legalization Theory Based Response to Timothy Webster's „Paper Compliance“ of China in WTO Dispute Settlement“, *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy*, 10 (2015): 578-579;
- 1.21. Ivana Zivienjak, "Effect of WTO Law in the EU and the individual's right to Damages Caused", *Croatian Yearbook of European Law & Policy* 8 (2012): 537-538;
- 1.22. Juozas Radžiukynas ir kt., *Europos Sąjungos bendroji prekybos politika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), 229-237.
- 1.23. Matthias Herdegen, *Principles of International Economic Law* (Oxford: Oxford University Press, 2013), 269, 272-273;
- 1.24. Mustafa T. Karaygit, "Commonalities and Differences between the Transatlantic Approaches Towards WTO Law," *Legal Issues of Economic Integration* 35, 1 (2008): 94;
- 1.25. Pasha L. Hsieh, „Facing China: Taiwan's Status as a Separate Customs Territory in the World Trade Organization“, *Journal of World Trade* 39, 6 (2005): 1213-1214;
- 1.26. Piet van den Bossche and Werner Zdouc, *The law and policy of the World Trade Organization: text, cases and materials* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 71-72;
- 1.27. PPO Apeliacinio komiteto ataskaita byloje *China – Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum* (2012), 2014 m. rugpjūčio 7 d., WT/DS431/AB/R, WT/DS432/AB/R, WT/DS433/AB/R. Priimta 2014 m. rugpjūčio 7 d.;
- 1.28. Protocol on the Accession of the People's Republic of China to the WTO, WT/L/432, 23 November 2001“, *World Trade Organization*, žiūrėta 2018 liepos 1 d., https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/completeacc_e.htm#chn;
- 1.29. Qingjiang Kong, „Trade Disputes between China and the EU: Are They Manageable“, *Global Trade & Customs Journal* 5, 2 (2010): 50;
- 1.30. Rafael Leal-Arcas, *International Trade and Investment Law* (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2011);
- 1.31. Roberto Bendini, „In-Depth Analysis. The future of the EU trade policy“, *DG EXPO Policy Department paper*, gegužės 26, 2015, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/EXPO_IDA\(2015\)_549054_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/EXPO_IDA(2015)_549054_EN.pdf)

- 1.32. Tobias Bender, „How to Cope with China’s (Alleged) Failure to Omlplement the TRIPS Obligations on Enforcement“, *Journal of World Intellectual Property* 9, 2 (2006): 230-250;
- 1.33. Tong Qui, „China’s First Decade Experience in the WTO Dispute Settlement System: Practice and Prospect“, *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 7, 1 (2012): 163-164.
- 1.34. *Trade sustainability Impact Assesment of the Negotiations of a Partnership and Co-operation Agreement between the EU and China – Draft Global Analysis Report* (Emerging Markets Group & Development Solutions, 2007), 8;
- 1.35. Wentong Zheng, „Trade Law’s Responses to the Rise of China“, *Berkeley Journal of International Law* 34, 2 (2016): 125-126;
- 1.36. Xin Zhang, "Domestic Effect of the WTO in China", *The Journal of World Investment & Trade* 3, 5 (2002): 913;
- 1.37. Ya J. Qin, „China, India and the Law of the World Trade Organization“, *Asian Journal of Comparative Law* 3, 1 (2008): 20;
- 1.38. Zeng Huaqun, „One China, Four WTO Memberships: Legal Grounds, Relations and Significance“, *Journal of World Investment & Trade* 8 (2007): 684;
- 1.39. Zheng Lu, Tianqin Yan and Xiang Deng, „EU-China Economic Relations: Interactions and Barriers“, *Review of European Studies* 6, 4 (2014), 13.

2. Šaltiniai, panaudoti duomenims apie Rusijos Federaciją apibendrinti

- 2.1. „Anti-Dumping Anti-Subsidy Safeguard Statistics Covering the 12 Months of 2017 (December 2017)“, European Commission, žiūrėta 2018 liepos 2 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156598.pdf; (žr. “B” priedą, „B“ lentelę);
- 2.2. „Development of customs cooperation with international organizations“, Federal Customs Service, žiūrėta 2018 birželio 15 d., http://eng.customs.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=1853;
- 2.3. „EU welcomes Russia’s WTO accession after 18 years of negotiations“, European Commission, 2018 sausio 5 d., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-906_en.htm?locale=en;
- 2.4. „Revised EU trade scheme to help developing countries applies on 1 January 2014“, European Commission Memo, 2013, žiūrėta 2018 liepos 1 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_152015.pdf;
- 2.5. „Trade Policy>Accessing markets>Trade defence>Actions against exports from the EU“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 6 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/actions-against-exports-from-the-eu/>;
- 2.6. „Trade>Policy>Countries and regions>Russia“, European Commission, žiūrėta 2018 gegužės 6 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/russia>;
- 2.7. Agreement on partnership and cooperation establishing a partnership between the European Communities and their Member States, of one part, and the Russian Federation, of the other part, *Official Journal L 327* (1997);

- 2.8. Boris Kabyliniski and Victoria Menshakova, „Utilisation levy: general overview and practical approach of the Russian Federal Customs Service“, *World Customs Journal* 10, 2 (2016): 109;
- 2.9. David G. Tarr, „The Eurasian Economic Union of Russia, Belarus, Kazakhstan, Armenia, and the Kyrgyz Republic: Can It Succeed Where Its Predecessor Failed?“, *Eastern European Economics* 54, 1 (2016): 1-22;
- 2.10. Dirk Buschle, „The Effect of the EC-Russia Partnership Agreement in Community Law: Lessons Learned From the Soccer World“, *Oil, Gas & Energy Law Intelligence* 7, 2 (2009);
- 2.11. Elena A. Wilson, "Russia in the WTO: Will It Give Full Direct Effect to WTO Law?," *Global Business & Development Law Journal* 27 (2014): 335;
- 2.12. Gediminas Valantiejus, "Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010", from *Social Transformations in Contemporary Society: proceedings of an annual international conference for young researchers, 2015 (3)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.) (Vilnius: Mykolas Romeris University, 2015): 89-90;
- 2.13. Gintaras Černius, Gintarė Giriūnienė ir Gediminas Valantiejus, „The Taxation of Imported Fuel Products: Legal and Economic Issues of Tackling VAT and other Import Taxes Fraud in the EU and Lithuanian Republic“, from *5th International Scientific Conference “Whither our Economies – 2016 : Conference Proceedings*, Dainė Jurevičienė (ed.) (Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2016), 149-166.
- 2.14. Jolita Malinauskaitė, „Teisinės kovos su kontrabanda politikos raida ir perspektyvos“, *Jurisprudencija* 67, 59 (2005): 34-35;
- 2.15. Juozas Radziukynas ir kt., *Europos Sąjungos bendroji prekybos politika* (Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011), 229-237.
- 2.16. Komisijos įgyvendinimo reglamentas 2016/1328 (ES) kuriuo tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos kilmės plokščiems šaltai valcuotiems plieno produktams nustatomas galutinis antidempingo muitas ir galutinai surenkamas laikinasis muitas, *Official Journal*, L210 (2016);
- 2.17. Mantautas Račkauskas ir Vytautas Liesionis, „Nelegalus akcizinių prekių importas ir jo įtaka Lietuvos biudžetui“, *Vadyba: Journal of Management* 2, 19 (2011): 76;
- 2.18. Mark Wu, „Rethinking the Temporary Breach Puzzle: A Window on the Future of International Trade Conflicts“, *The Yale Journal of International Law* 40 (2015): 146-147;
- 2.19. Molly O’Neal, „Russia in WTO: interests, policy autonomy, and deliberations“, *Eurasian Geography and Economics* 55, 4 (2014): 414-415, 417-418;
20. Peter J. Williams, *Handbook on Accession to the WTO* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008);
- 2.21. Peter Van Elsuwege, The Four Common Spaces: new impetus to the EU-Russia Strategic Partnership?, from *Law and Practice of EU External Relations: Silent Features of a Changing Landscape*, Alan Dashwood and Marc Maresceau (eds.) (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 334-359;
- 2.22. PPO byla DS485 Russia—*Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products* (žr. disertacijos priedą Nr. 6);

- 2.23. Rafael Leal-Arcas, „How will the EU Approach the BRIC Countries? Future Trade Challenges“, *Vienna Journal on International Constitutional Law* 2, 4 (2008): 262;
- 2.24. Rafael Leal-Arcas, *International Trade and Investment Law* (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2011);
- 2.25. Richard Connolly and Philip Hanson, „Russian Accession to the World Trade Organization: Commitments, Processes and Prospects“, *Eurasian Geography and Economics* 53 (2012): 479–501;
- 2.26. Richard Sakwa, *The Crisis of Russian Democracy: The Dual State, Factionalism and the Medvedev Succession* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 284;
- 2.27. Sergey F. Sutyryn et al., *Russia's Accession to the WTO: Major Commitments, Possible Implications* (Saint-Petersburg: International Trade Center, 2012), 18, 25;
- 2.28. Serghei Golunov, *EU-Russian Border Security – Challenges (mis)perceptions, and Responses* (Abingdon: Routledge, 2013);
- 2.29. Steve Charnovitz, *Mapping the Law of WTO Accession. WTO at Ten: Governance, Dispute Settlement and Developing Countries* (Huntington, NY: Juris Publishing, 2008);
- 2.30. Tamara Perišin, „Pending EU Disputes in the WTO: Challenges to EU Energy Law and Policy“, *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, 40 (2014): 371;
- 2.31. Tatiana Romanova, „Sanctions and the Future of EU–Russian Economic Relations“, *Europe-Asia Studies* 68, 4 (2016): 784-785;
- 2.32. Valdas Rimkus, „Kontrabandos ekonominės prielaidos ir pasekmės“, *Lietuvos statistikos darbai*, 49 (2010): 72;
- 2.33. Алина Варисовна Акембетова, "ВТО как инструмент нормализации торгово-экономических отношений между ЕС и РФ в условиях санкционной политики", *Экономические исследования* 2 (2017): 6-7;
- 2.34. Виктор Васильевич Кирпичев, „Государственное регулирование внешнеторговой деятельности: новые условия – новые подходы“, *Торгово-экономический журнал* 2 (2015): 102-103;
- 2.35. Дарья Олеговна Звегинцева, „Прямое действие права ВТО: взвесив все «за» и «против»“, *Российский внешнеэкономический вестник* 11 (2014): 89-90;
- 2.36. Елена Алексеевна Белова, „Метод корректировок, используемый ЕС в антидемпинговых расследованиях“, *Российский внешнеэкономический вестник* 9 (2017): 126-127;
- 2.37. Елена Борисовна Орлова, "Вступление России в ВТО: теоретические вопросы и предварительные результаты", *Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета* 100 (2014): 12-13;
- 2.38. Пауль Алексеевич Калинин, „Правовые аспекты взаимоотношений между Россией и Европейским союзом в рамках Всемирной торговой организации“, *Актуальные проблемы российского права* 11, 48 (2014): 2620-2621;
- 2.39. Юлия Михайловна Кукушкина, „Значение регулирования торговли в рамках ВТО для энергодиалога России с европейским союзом“, *Вестник финансового университета* 4 (2014): 106.

3. Šaltiniai panaudoti duomenims apie Indijos Respubliką apibendrinti:

- 3.1. „An EU-India Strategic Partnership. SEC(2004) 768, Brussels, 16 June 2004, COM(2004) 43 final“, European Commission, žiūrėta 2018 birželio 15 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52004DC0430>;
- 3.2. „Commission 2016 Report on Trade and Investment Barriers and Protectionist Trends“, European Commission, žiūrėta 2018 m. vasario 10 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/june/tradoc_154665.pdf;
- 3.3. „Ease of Doing Business Report“, World Bank, žiūrėta 2018 m. sausio 5 d., [http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf](http://www.doingbusiness.org/~/media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf).
- 3.4. „EU-India Free Trade Agreement (FTA)“, European Commission, žiūrėta 2018 sausio 16 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/analysis/sustainability-impact-assessments/assessments/#study-7?>;
- 3.5. „The India-EU Strategic Partnership: Joint Action Plan [2005]. 11984/05 (Presse 223)“, EU Council, žiūrėta 2018 birželio 15 d., http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/86130.pdf;
- 3.6. „Trade Policy>Countries and regions>India“, European Commission, žiūrėta 2018 sausio 5 d., <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/india/>;
- 3.7. Gabriel Felbermayr, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl, „Europe and India: Relaunching a Troubled Trade Relationship“, *ifo Forschungsberichte* 80 (2016): 11-114;
- 3.8. Grzegorz Mazur, „EU-India Bilateral Trade and Investment Agreement – Stumbling Blocks on the Way to Consensus“, *Research Papers of Wrocław University of Economics* 443 (2016): 60-61;
- 3.9. Juozas Radžiukynas ir kt., *Europos Sąjungos bendroji prekybos politika* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), 229-237.
- 3.10. Maurice Landes, *The Elephant Is Jogging: New Pressures for Agricultural Reform in India*, žiūrėta 2017 spalio 5 d., www.ers.usda.gov/amberwaves/february04/features/elephantjogs.htm;
- 3.11. Parthasarathi Shome, „Customs in international relations: the Indian context“, *World Customs Journal* 7, 1 (2013): 57, 60-65;
- 3.12. Rafael Leal-Arcas, *International Trade and Investment Law* (Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2011);
- 3.13. Saud Aldawsari, "Private Enforcement of TRIPS by Applying the EU Law Principles of Direct Effect and State Liability," *Richmond Journal of Global Law & Business* 13(2) (2014): 419.
- 3.14. *The Long Road Towards an EU-India Free Trade Agreement* (Brussels: European Parliament, 2013);
- 3.15. *Trade Sustainability Impact Assessment for the FTA between the EU and the Republic of India TRADE07/C1/C01 – Lot 1 Final Report* (Rotterdam: ECORYS Nederland BV, 2009);

TEMATINĖS LENTELĖS

Pastaba: duomenys žemiau pateikiamose tematinėse lentelėse (3-16 priedai) yra pateikiami už laikotarpį(-ius) iki 2017 m. gruodžio 31 d. (atsižvelgiant į iki 2018 m. sausio 1 d. egzistavusią situaciją dėl analizuojamų ginčų bylų nagrinėjimo ir jo eigos)

3 PRIEDAS

PPO PREKYBINIAI GINČAI DĖL MUITŲ TARP ES IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: DETALŪS GINČŲ DUOMENYS

Pastaba: lentelėje pateikiami 1-ąją analizės temą „Muitų teisinio reguliavimo taisyklės PPO lygmeniu“ (žr. 1 priedą) apibūdinantys duomenys apie prekybinius ginčus (ginčų bylas) inicijuotas laikotarpiais nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. ir nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. Lentelė sudaryta remiantis PPO chronologiniu ginčų bylų sąrašu „Chronological list of disputes cases“, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm.

PPO ginčai, pradėti ES iniciatyva			
Ginčų šalys	Rusijos Federacija ir ES	Indijos Respublika ir ES	Kinijos Respublika ir ES
Ginčų bylų duomenys			
Bylų inicijuotų ES skaičius (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	3	-	5
Iš jų bylų dėl prekybos apsaugos (antidempingo ir kompensacinių) muitų skaičius (1.4 subtema, žr. 1 priedą)	1	-	3
Bylų dėl prekybos apsaugos muitų rekvizitai	DS479: Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (<i>ginčas išspręstas ES naudai</i>)	-	DS460: China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (“HP-SS-ST”) from the European Union (<i>ginčas išspręstas ES naudai</i>)

			DS425: China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union (<i>ginčas išspręstas ES naudai</i>)
			DS407: China — Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union (<i>ginčas iki 2017 m. gruodžio 31 d. neišnagrinėtas</i>)
Iš jų bylų dėl importo muitų skaičius (1.1 subtema, žr. 1 priedą)	2	-	-
Bylų dėl importo muitų rekvizitai	DS485: Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (<i>ginčas išspręstas ES naudai</i>)	-	-
	DS462: Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles (<i>ginčas iki ginčas iki 2017 m. gruodžio 31 d. nebuvo išnagrinėtas</i>)		
Iš jų bylų dėl eksporto muitų skaičius (1.2 subtema, žr. 1 priedą)	-	-	2

Bylų dėl eksporto muitų rekvizitai	-	-	DS509: China — Duties and other Measures concerning the Exportation of Certain Raw Materials (<i>ginčas iki 2017 m. gruodžio 31 d. nebuvo išnagrinėtas</i>)
			DS432: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (<i>ginčas išspręstas ES naudai</i>)
Bylų išspręstų ES naudai skaičius (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	2	-	3
Bylų inicijuotų ES skaičius (laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2010 m. sausio 1 d.)	-	3	2
Iš jų bylų dėl prekybos apsaugos (antidempingo ir kompensacinių) muitų skaičius	-	1	1
Bylų dėl prekybos apsaugos muitų rekvizitai	-	DS304: India — Anti-Dumping Measures on Imports of Certain Products from the European Communities (<i>ginčas nebuvo išnagrinėtas</i>)	DS339: China — Measures Affecting Imports of Automobile Parts (<i>ginčas išspręstas ES naudai</i>)
Iš jų bylų dėl importo muitų skaičius	-	2	-
Bylų dėl importo muitų rekvizitai	-	DS380: India — Certain Taxes and Other Measures on Imported Wines and Spirits (<i>ginčas nebuvo išnagrinėtas</i>)	-

		DS352: India — Measures Affecting the Importation and Sale of Wines and Spirits from the European Communities (<i>ginčas nebuvo išnagrinėtas</i>)	
Iš jų bylų dėl eksporto muitų skaičius	-	-	1
Bylų dėl eksporto muitų rekvizitai	-	-	DS395: China — Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials (<i>ginčas išspręstas ES naudai</i>)
Bylų išspręstų ES naudai skaičius (laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d.)	-		2
PPO ginčai, pradėti trečiųjų valstybių iniciatyva			
Ginčų šalys	Rusijos Federacija ir ES	Indijos Respublika ir ES	Kinijos Respublika ir ES
Ginčų bylų duomenys			
Bylų inicijuotų trečiosios valstybės skaičius (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	4	1	4
Iš jų bylų dėl prekybos apsaugos (antidempingo ir kompensacinių) muitų skaičius (1.4 subtema, žr. 1 priedą)	4	0	3
Bylų dėl prekybos apsaugos muitų rekvizitai	DS494: European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia — (Second complaint) (<i>ginčas iki ginčas</i>)	0	DS452: European Union and Certain Member States — Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector (Complainant: China) (<i>ginčas iki</i>)

	<i>iki 2017 m. gruodžio 31 d. nebuvo išnagrinėtas)</i>		<i>2017 m. gruodžio 31 d. neišnagrinėtas)</i> ²¹⁸¹
	DS476: European Union — Certain Measures Relating to the Energy Sector (<i>ginčas iki ginčas iki 2017 m. gruodžio 31 d. nebuvo išnagrinėtas</i>) ²¹⁸²		DS405: European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (<i>ginčas išspręstas Kinijos Liaudies Respublikos naudai</i>)
	DS474: European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (<i>ginčas iki ginčas iki 2017 m. gruodžio 31 d. neišnagrinėtas</i>)		DS516: European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies (2016) (<i>ginčas iki 2018 m. spalio 31 d. neišnagrinėtas</i>)
	DS521: European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia (<i>ginčas iki ginčas iki 2017 m. gruodžio 31 d. neišnagrinėtas</i>)		
Iš jų bylų dėl importo muitų skaičius (1.1 subtema, žr. 1 priedą)	-	-	1

2181 **Pastaba:** ši byla pagal savo pobūdį gali būti priskiriama ir „Kitų su muitais susijusių teisinio reguliavimo klausimų“ kategorijai (1.3 subtema, 1 priedas), žr. paaiškinimus bei aprašymus disertacijos 2.1 skyriuje.

2182 **Pastaba:** ši byla pagal savo pobūdį gali būti priskiriama ir „Kitų su muitais susijusių teisinio reguliavimo klausimų“ kategorijai (1.3 subtema, 1 priedas), žr. paaiškinimus bei aprašymus disertacijos 2.2 skyriuje.

Bylų dėl importo muitų rekvizitai	-	-	DS492: European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products (<i>ginčas išspręstas Kinijos Liaudies Respublikos naudai</i>)
Iš jų bylų dėl eksporto muitų	-	-	-
Iš jų bylų dėl kitų su muitais susijusių teisinio reguliavimo klausimų (1.3 subtema, žr. 1 priedą)	<u>2183</u>	1	<u>2184</u>
Bylų dėl kitų su muitais susijusių teisinio reguliavimo klausimų rekvizitai	-	DS408: European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit (<i>ginčas nebuvo išnagrinėtas /ne-užbaigtas formaliu sprendimu</i>)	-
Bylų išspręstų trečiosios valstybės naudai skaičius (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	-	-	2
Bylų inicijuotų trečiosios valstybės skaičius (laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2010 m. sausio 1 d.)	-	3	2

2183 **Pastaba:** šiai kategorijai gali būti priskiriama ir byla DS476: European Union — Certain Measures Relating to the Energy Sector, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad joje keliami klausimai taip pat yra svarbūs ir prekybos apsaugos (kompensacinių) muitų taikymui, ji nurodyta kitoje lentelės pozicijoje (žr. 446 psl. aukščiau).

2184 **Pastaba:** šiai kategorijai gali būti priskiriama ir byla DS516: European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies tačiau, atsižvelgiant į tai, kad joje keliami klausimai taip pat yra svarbūs ir prekybos apsaugos (kompensacinių) muitų taikymui, ji nurodyta kitoje lentelės pozicijoje (žr. 446 psl. aukščiau).

Iš jų bylų dėl prekybos apsaugos (antidempingo ir kompensacinių) muitų	-	2	1
Bylų dėl prekybos apsaugos muitų rekvizitai	-	DS385: European Communities — Expiry Reviews of Anti-dumping and Countervailing Duties Imposed on Imports of PET from India (<i>ginčas nebuvo išnagrinėtas</i>)	DS397: European Communities — Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China (<i>ginčas išspręstas Kinijos Liaudies Respublikos naudai</i>)
		DS313: European Communities — Anti-Dumping Duties on Certain Flat Rolled Iron or Non-Alloy Steel Products from India (<i>ginčas nebuvo išnagrinėtas</i>)	
Iš jų bylų dėl importo muitų	-	1	1
Bylų dėl importo muitų rekvizitai	-	DS246: European Communities — Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries (<i>ginčas buvo išspręstas Indijos Respublikos naudai</i>)	DS377: European Communities — Tariff Treatment of Certain Information Technology Products (<i>ginčas išspręstas Kinijos Taipėjaus (Taivano) naudai</i>)
Iš jų bylų dėl eksporto muitų	-		-
Bylų išspręstų trečiosios valstybės naudai skaičius (laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2010 m. sausio 1 d.)	-	1	2

4 PRIEDAS

PPO GINČAI TARP ES IR KINIJOS LAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: BENDRAS GINČŲ SKAIČIUS PAGAL JŲ TEMATIKĄ

Pastaba: lentelėje pateikiami 1-ąją analizės temą „Muitų teisinio reguliavimo taisyklės PPO lygmeniu“ (žr. 1 priedą) apibūdinantys apibendrinantys statistiniai duomenys apie prekybinius ginčus (ginčų bylas) inicijuotas laikotarpiais nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. ir nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. Lentelė sudaryta remiantis PPO chronologiniu ginčų bylų sąrašu „Chronological list of disputes cases“, https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm.

Ginčo šalys			
Ginčų bylų tematika (kategorijos/ rūšys) ir skaičius	Rusijos Federacija ir ES	Indijos Respublika ir ES	Kinijos Laudies Respublika ir ES
PPO ginčai, pradėti ES iniciatyva			
Bylų inicijuotų ES skaičius (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	3	-	5
Iš jų bylų dėl prekybos apsaugos (antidempingo ir kompensacinių) muitų skaičius (1.4 subtema, žr. 1 priedą)	1	-	3
Iš jų bylų dėl importo muitų skaičius (1.1 subtema, žr. 1 priedą)	2	-	-
Iš jų bylų dėl eksporto muitų skaičius (1.2 subtema, žr. 1 priedą)	-	-	2
Bylų išspręstų ES naudai skaičius (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	2	-	3
Bylų inicijuotų ES skaičius (laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d.)	-	3	2
Iš jų bylų dėl prekybos apsaugos (antidempingo ir kompensacinių) muitų	-	1	1
Iš jų bylų dėl importo muitų	-	2	-
Iš jų bylų dėl eksporto muitų	-	-	1

Bylų išspręstų ES naudai skaičius (laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d.).	-	-	2
PPO ginčai, pradėti trečiųjų valstybių iniciatyva			
	Rusijos Federacija ir ES	Indijos Respublika ir ES	Kinijos Respublika ir ES
Bylų inicijuotų trečiosios valstybės skaičius (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	4	1	4
Iš jų bylų dėl prekybos apsaugos (anti-dempingo ir kompensacinių muitų (1.4 subtema, žr. 1 priedą)	4	-	2
Iš jų bylų dėl importo muitų (1.1 subtema, žr. 1 priedą)	-	-	1
Iš jų bylų dėl eksporto muitų (1.2 subtema, žr. 1 priedą)	-	-	-
Iš jų bylų, susijusių su kitais muitų teisinio reguliavimo klausimais (1.3 subtema, žr. 1 priedą)	-	1	1
Bylų išspręstų trečiosios valstybės naudai skaičius (laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	-	-	2
Bylų inicijuotų trečiosios valstybės skaičius (laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d.)	-	3	2
Iš jų bylų dėl prekybos apsaugos (anti-dempingo ir kompensacinių muitų	-	2	1
Iš jų bylų dėl importo muitų	-	1	1
Iš jų bylų dėl eksporto muitų	-	-	-
Bylų išspręstų trečiosios valstybės naudai skaičius (laikotarpiu nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d.)	-	1	2

5 PRIEDAS

MUITŲ TEISINIO REGULAVIMO PROBLEMOS, KYLANČIOS PPO LYGMENIU (PPO INICIJUOTŲ GINČŲ PAGRINDU): ES IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS ATVEJIS

<p>Duomenys apie PPO ginčą²¹⁸⁵</p>	<p>Tarptautinės teisės subjektas dėl kurio taikomo muitų ir su jais susijusių importo mokesčių teisinio reguliavimo problemų kilo ginčas</p>	<p>Bylos ginčo objektas²¹⁸⁶</p>	<p>Identifikuotos teisės norminių aktų taikymo problemos bei priemonės joms išspręsti²¹⁸⁷</p>
<p>DS492: European Union — Measures Affecting Tariff Concessions on Certain Poultry Meat Products (ginčas inicijuotas 2015 m. remiantis Kinijos Liaudies Respublikos reikalavimu)</p>	<p>ES</p>	<p>Importo muitų lengvatų taikymas į ES iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamiems paukštienos produktams (1.1 subtema, žr. 1 priedą)</p>	<p>ES taikomų tarifinių kvotų individualių lengvatų atskiroms valstybėms teisėtumas. Rekomenduojama peržiūrėti ir mažinti žemės ūkio produktams nustatytų tarifinių kvotų taikymo atvejų skaičių ES, tobulinti ES bendrųjų preferencijų sistemos taikymo sąlygas (įtvirtintas Reglamente (ES) Nr. 978/2012)</p>

2185 **Pastaba:** duomenys apie PPO ginčų bylas pateikiami remiantis PPO chronologiniu ginčų bylų sąrašu (apibendrinta informacija pagal faktinę situaciją iki 2017 m. gruodžio 31 d.), žr. „Chronological list of disputes cases“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 birželio 10 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm.

2186 **Pastaba:** nurodomas atsivėlgiant į paaiškinimus, pateikiamus disertacijos 3.1 skyriuje.

2187 **Pastaba:** šioje lentelėje pasiūlymai pateikiami apibendrinta (sutrumpinta) forma, detalūs pasiūlymai dėl teisės norminių aktų atskirų struktūrinių dalių tobulinimo išdėstyti disertacijos skyriuose „Išvados“ ir „Pasiūlymai“.

DS452: European Union and Certain Member States — Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Sector (ginčas inicijuotas 2012 m. remiantis Kinijos Liaudies Respublikos reikalavimu)	ES	Prekybos apsaugos priemonių (kompensacinių muitų) galimas taikymas atsinaujinančių elektros gamybos šaltinių įrangai (1.4 subtema, žr. 1 priedą)	ES valstybėse narėse taikomų paramos sistemų atsinajinančių energijos šaltinių naudojimui teisėtumas (pagal PPO teisę). Siūloma tobulinti atsinajinančių energijos išteklių naudojimą energijos gamybai ir paramą jų naudojimui reglamentuojančius nacionalinius teisės aktus (ES valstybėse narėse, <i>inter alia</i> , Lietuvos Respublikoje)
DS405: European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Footwear from China (ginčas inicijuotas 2010 m. remiantis Kinijos Liaudies Respublikos reikalavimu)	ES	Prekybos apsaugos (anti-dumpingo) muitų taikymas iš Kinijos Liaudies Respublikos importuojamai avalynei (bendros muito normos nustatymas trečiosios valstybės atžvilgiu) (1.4 subtema, žr. 1 priedą)	Individualaus antidempingo muito nustatymas su-bjektams veikiančioms rinkos ekonomikos (laisvosios rinkos ekonomikos veiksmų) sąlygomis, dempingo maržas ir prekės normaliosios vertės apskaičiavimas. Siūloma tobulinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatas dėl individualaus antidempingo muto nustatymo
DS516: European Union — Measures Related to Price Comparison Methodologies (ginčas inicijuotas 2016 m. remiantis Kinijos Liaudies Respublikos reikalavimu; <i>ginčas iki 2018 m. spalio 31 d. nebuvo išnagrinėtas</i>)	ES	Specialios dempingo apskaičiavimo metodologijos taikymas Kinijos Liaudies Respublikoje atsižvelgiant į jos, kaip ne rinkos ekonomikos valstybės statusą, kuris buvo taikomas ES (1.4 subtema, žr. 1 priedą)	-
DS509: China — Duties and other Measures concerning the Exportation of Certain Raw Materials (ginčas inicijuotas 2016 m. remiantis ES reikalavimu)	Kinijos Liaudies Respublika	Eksporto muitų taikymas Kinijos Liaudies Respublikai (atskiriems eksportuojamoms gamtinių išteklių rūšims (1.2 subtema, žr. 1 priedą)	Byloje ginčytas Kinijos Liaudies Respublikos taikytų eksporto muitų teisėtumas (pagal PPO teisę). Sprendžiant problemą siūloma detalizuoti GATT susitarimo XX straipsnyje įtvirtintų jo taikymo išimčių atvejų sąrašą

<p>DS432: China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum (ginčas inicijuotas 2012 m. remiantis ES reikalavimu)</p> <p>DS460: China — Measures Imposing Anti-Dumping Duties on High-Performance Stainless Steel Seamless Tubes (ginčas inicijuotas 2013 m. remiantis ES reikalavimu)</p> <p>DS425: China — Definitive Anti-Dumping Duties on X-Ray Security Inspection Equipment from the European Union (ginčas inicijuotas 2011 m. remiantis ES reikalavimu)</p> <p>DS407: China — Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union (ginčas inicijuotas 2011 m. remiantis ES reikalavimu)</p>	<p>Kinijos Liaudies Respublika</p> <p>Kinijos Liaudies Respublika</p> <p>Kinijos Liaudies Respublika</p> <p>Kinijos Liaudies Respublika</p>	<p>- -</p> <p>Antidempingo muitų taikymas plieninių vamzdžių importui iš ES (1.4 subtema, žr. 1 priedą)</p> <p>Antidempingo muitų taikymas rentigeno aparatūros importui iš ES (1.4 subtema, žr. 1 priedą)</p> <p>Antidempingo muitų taikymas iš ES importuojamoms plieninėms tvirtinimo detalėms (1.4 subtema, žr. 1 priedą)</p>	<p>- -</p> <p>Byloje ginčyta, importo dempingo kaina poveikio vidaus kainoms įvertinimo atlikimo tvarka. Remiantis PPO ginčų sprendimo institucijų formuojama praktika siūloma koreguoti ir šiuos klausimus reguliuojančias Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 3 ir 5 dalies nuostatas</p> <p>Byloje ginčytas žalos egzistavimo įrodinėjimas bei tinkamas prekių (produktų) kainų palyginimas įtariamo dempingo atvejais.</p> <p>Remiantis PPO ginčų sprendimo institucijų formuojama praktika siūloma tikslinti ir Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 1 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą „panašaus produkto sąvoką“</p> <p>Antidempingo muitų, kaip atsakomųjų priemonių, taikymo galimybė reaguojant į kitų valstybių nustatytas „diskriminacines“ prekybos apsaugos priemones. PPO ginčų sprendimo institucijos galutinio situacijos vertinimo nepateikė (ginčas baigėsi konsultacijų stadijoje). Pagal GATT susitarimo VI straipsnio įgyvendinimo 9.1 bei 9.2 straipsnių nuostata, antidempingo muitai turėtų būti individualaus pobūdžio, susieti su realia ekonomine situacija bei žala vietos pramonei (jos pašalinimu), todėl savaime jie neturėtų būti kvalifikuojami kaip bendro pobūdžio sankcija taikoma kitos valstybės atžvilgiu</p>
--	---	---	---

6 PRIEDAS

**MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO PROBLEMOS, KYLANČIOS PPO LYGMENIU (PPO INICIJUOTŲ
GINČŲ PAGRINDU): ES IR RUSIJOS FEDERACIJOS ATVEJIS**

Duomenys apie ginčą ²¹⁸⁸	Tarptautinės teisės subjektas dėl kurio taikomo muitų ir su tais susijusių importo mokesčių teisinio reguliavimo problemų kilo ginčas	Bylos ginčo objektas ²¹⁸⁹	Identifikuotos teisės norminių aktų taikymo problemos bei priemonės joms išspręsti ²¹⁹⁰
DS494: European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia — (Second complaint) (ginčas inicijuotas 2015 m. remiantis Rusijos Federacijos reikalavimu)	ES	Prekybos apsaugos (antidempingo muitų) taikymas ES (1.4 subtema, žr. 1 priedą)	Byloje buvo ginčijama aplinkybė, jog ES, apskaičiuodama antidempingo muitų dydį ir nustatydama prekės normaliąją vertę, atsisakė vadovautis užsienio gamintojo ar eksportuotojo pateikiamais sąnaudų duomenimis ir atliko rinkos sąnaudų vertinimą savo nuožiūra. Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatas dėl prekės normaliosios vertės skaičiavimo (pateiktų apskaitos dokumentų pagrindu).

2188 **Pastaba:** duomenys apie PPO ginčų bylas pateikiami remiantis (apibendrinta informacija pagal faktinę situaciją iki 2017 m. gruodžio 31 d.), žr. „Chronological list of disputes cases“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 birželio 10 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm.

2189 **Pastaba:** nurodomas atsizvelgiant į paaiškinimus, pateikiamus disertacijos 3.2 skyriuje.

2190 **Pastaba:** šioje lentelėje pasiūlymai pateikiami apibendrinta (sutrumpinta) forma, detalūs pasiūlymai dėl teisės norminių aktų atskirų struktūrinių dalių tobulinimo išdėstyti disertacijos skyriuose „Švados“ ir „Pasiūlymai“.

DS474: European Union — Cost Adjustment Methodologies and Certain Anti-Dumping Measures on Imports from Russia (ginčas inicijuotas 2013 m. remiantis Rusijos Federacijos reikalavimu)	ES	Prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymas ES (1.4 subtema, žr. I priedą)	-“-
DS521: European Union — Anti-Dumping Measures on Certain Cold-Rolled Flat Steel Products from Russia (ginčas inicijuotas 2017 m. Rusijos Federacijos reikalavimu)	ES	Prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymas ES (1.4 subtema, žr. I priedą)	-“-
DS476: European Union — Certain Measures Relating to the Energy Sector (ginčas inicijuotas 2014 m. remiantis Rusijos Federacijos reikalavimu)	ES	Energetinių išteklių importo ribojimo teisėtumas (pagal PPO) teisę (1.4 subtema, žr. I priedą)	Stuloma plėtoti dialogą su Rusijos Federacija ir kitomis trečiosiomis valstybėmis dvišaliu pagrindu, įtvirtinant energetinių išteklių importo liberalizavimui dvišaliuose ar daugiašaliuose prekybos susitarimuose
DS479: Russian Federation — Anti-Dumping Duties on Light Commercial Vehicles from Germany and Italy (ginčas inicijuotas 2014 m. remiantis ES reikalavimu)	Rusijos Federacija	Prekybos apsaugos (antidempingo) muitų taikymas Rusijos Federacijoje (į ją importuojamiems automobiliams) (1.4 subtema, žr. I priedą)	Byloje buvo ginčijami materialinės žalos pramonei, kaip antidempingo priemonių taikymo sąlygos, nustatymo procedūriniai aspektai. Remiantis PPO ginčų sprendimo institucijų formuojama praktika siūloma tikslinti ir ES muitų teisės nuostatas dėl žalos įrodinėjimo antidempingo tyrimuose

<p>DS462: Russian Federation — Recycling Fee on Motor Vehicles (Complainant: European Union) (ginčas inicijuotas 2013 m. remiantis ES reikalavimu)</p>	<p>Rusijos Federacija</p>	<p>Importo mokesčių taikymas į Rusiją importuojamiems automobiliams (1.1 subtema, žr. 1 priedą)</p>	<p>Byloje buvo ginčijama Rusijos Federacijos taikytų importo mokesčių atitiktis nediskriminavimo principui (GATT 3 str. 2 d.). Siūloma vystyti dvišales tarpusavio bendradarbiavimo priemones, kaip panašių teisinių situacijų prevencijos priemonę.</p>
<p>DS485: Russian Federation — Tariff Treatment of Certain Agricultural and Manufacturing Products (ginčas inicijuotas 2014 m. remiantis ES reikalavimu)</p>	<p>Rusijos Federacija</p>	<p>Importo muitų taikymas Rusijos Federacijoje įvairioms prekių rūšims (1.1 subtema, žr. 1 priedą)</p>	<p>Byloje buvo ginčijamas PPO valstybių narių (Rusijos Federacijos) įsipareigojimų ir nuolaidų sąrašuose numatytų įsipareigojimų dėl muitų tarifų dydžių aiškinimas. Siūloma vystyti dvišales tarpusavio bendradarbiavimo priemones, kaip panašių teisinių situacijų prevencijos priemonę.</p>

7 PRIEDAS

MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO PROBLEMOS, KYLANČIOS PPO LYGMENIU (PPO INICIJUOTŲ GINČŲ PAGRINDU): ES IR INDIJOS RESPUBLIKOS ATVEJIS

Duomenys apie ginčą ²¹⁹¹	Tarptautinės teisės subjektas dėl kurio taikomo muitų ir su jais susijusių importo mokesčių teisinio reguliavimo problemų kilo ginčas	Bylos ginčo objektas ²¹⁹²	Identifikuotos teisės norminių aktų taikymo problemos bei priemonės joms išspręsti ²¹⁹³
DS408: European Union and a Member State — Seizure of Generic Drugs in Transit (ginčas inicijuotas 2010 m. remiantis Indijos Respublikos reikalavimu)	ES	Tranzitu per ES muitų teritoriją gabenamų prekių muitinė kontrolės teisėtumas (1.3 subtema, žr. 1 priedą)	Siūloma tikslinti ir koreguoti reglamento (ES) Nr. 608/2013 nuostatas, apibrėžiant konkrečias sąlygas, kurioms esant gali būti vykdoma per Sąjungos muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamų (joms skirtų) prekių muitinė kontrolė

2191 **Pastaba:** duomenys apie PPO ginčų bylas pateikiami remiantis (apibendrinta informacija pagal faktinę situaciją iki 2017 m. gruodžio 31 d.), žr. „Chronological list of disputes cases“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 birželio 10 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/status_status_e.htm.

2192 **Pastaba:** Nurodomas atsižvelgiant į paaiškinimus, pateikiamus disertacijos 3.3 skyriuje.

2193 **Pastaba:** šioje lentelėje pasiūlymai pateikiami apibendrinta (sutrumpinta) forma, detalūs pasiūlymai dėl teisės norminių aktų atskirų struktūrinių dalių tobulinimo išdėstyti disertacijos skyriuose „Išvados“ ir „Pasiūlymai“.

8 PRIEDAS

**PPO LYGMENTU INICIJUOTI GINČAI LAIKOTARPIU NUO 2000 IKI 2010 M.: KINIJOS LIAUDIES
RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS IR INDIJOS RESPUBLIKOS ATVEJIS**

**8.1. Laikotarpis nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. inicijuoti ginčai PPO lygiu:
ES ir Kinijos Liaudies Respublikos atvejis**

Duomenys apie ginčą ²¹⁹⁴	Tarptautinės teisės subjektas dėl kurio taikomo muitų ir su jais susijusių importo mokesčių teisinio reguliavimo problemų kilo ginčas	Bylos ginčo objektas / teisės norminių aktų taikymo problemos ²¹⁹⁵
DS397: European Communities — Definitive Anti-Dumping Measures on Certain Iron or Steel Fasteners from China (ginčas inicijuotas remiantis Kinijos Liaudies Respublikos reikalavimu)	ES	Individualaus antidempingo muito nustatymas subjektams veikiančioms rinkos ekonomikos (laisvosios rinkos ekonomikos veiksmų) sąlygomis, dempingo maržos ir prekybos normaliosios vertės apskaičiavimas
DS375: European Communities — Tariff Treatment of Certain Information Technology Products (ginčas inicijuotas Kinijos Taipėjaus (Taivano) reikalavimu)	ES	Ginčas disertacijoje plačiau nebuvo analizuojamas
DS394: China — Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials (ginčas inicijuotas remiantis ES reikalavimu)	Kinijos Liaudies Respublika	Eksporto muitų taikymas Kinijos Liaudies Respublikai (atskiroms eksportuojamoms gamtinių išteklių rūšims)
China — Measures Affecting Imports of Automobile Parts (ginčas inicijuotas remiantis ES reikalavimu)	Kinijos Liaudies Respublika	Ginčas disertacijoje plačiau nebuvo analizuojamas

2194 **Pastaba:** duomenys apie PPO ginčų bylas pateikiami remiantis (apibendrinta informacija pagal faktinę situaciją iki 2017 m. gruodžio 31 d.), žr. „Chronological list of disputes cases“, World Trade Organization, žiūrėta 2018 birželio 10 d., https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm.

2195 Nurodomos tuo atveju, jei ginčas buvo aptartas disertacijoje (lyginamuoju ir/ar istoriniu aspektu), kadangi pasirinktas tyrimo laikotarpis apėmė tik 2010–2017 m.

8.2. Laikotarpis nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. inicijuoti ginčai PPO lygiu: ES ir Indijos Respublikos atvejis

Duomenys apie ginčą ²¹⁹⁶	Valstybė dėl kurios taikomo maitų ir su jais susijusių importo mokesčių teisinio reguliavimo problemų kilo ginčas	Bylos ginčo objektas / teisės norminių aktų taikymo problema ²¹⁹⁷
DS385: European Communities — Expiry Reviews of Anti-dumping and Countervailing Duties Imposed on Imports of PET from India (ginčas inicijuotas remiantis Indijos Respublikos reikalavimu)	ES	ES taikomi prekybos apsaugos muitai Indijos Respublikos kilmės prekėms
DS313: European Communities — Anti-Dumping Duties on Certain Flat Rolled Iron or Non-Alloy Steel Products from India (ginčas inicijuotas remiantis Indijos Respublikos reikalavimu)	ES	- -
DS246: European Communities — Conditions for the Granting of Tariff Preferences to Developing Countries (ginčas inicijuotas remiantis Indijos Respublikos reikalavimu)	ES	Vienašališkas maitų lengvatų taikymas Indijos Respublikos kilmės prekėms pagal bendrųjų preferencijų (lengvatų) sistemą
DS380: India — Certain Taxes and Other Measures on Imported Wines and Spirits (ginčas inicijuotas remiantis ES reikalavimu)	Indijos Respublika	Byloje buvo ginčijami Indijos Respublikos taikomi vidaus mokesčiai (akcizai) importuojamiems vynu produktams ir kitiems alkoholiniais gėrimams
DS352: India — Measures Affecting the Importation and Sale of Wines and Spirits from the European Communities (ginčas inicijuotas remiantis ES reikalavimu)	Indijos Respublika	Byloje buvo ginčijami Indijos Respublikos taikomi vidaus mokesčiai (akcizai) importuojamiems vynu produktams ir kitiems alkoholiniais gėrimams
DS304: India — Anti-Dumping Measures on Imports of Certain Products from the European Communities (ginčas inicijuotas remiantis ES reikalavimu)	Indijos Respublika	Indijos Respublikos taikomų prekybos apsaugos (antidempingo) maitų atitiktis PPO teisei

2196 **Pastaba:** duomenys apie PPO ginčų bylas pateikiami remiantis (apibendrinta informacija pagal faktinę situaciją iki 2017 m. gruodžio 31 d.), žr. „Chronological list of disputes cases“; World Trade Organization, žiūrėta 2018 birželio 10 d., https://www.wto.org/english/whatis/tratop_e/dispu_e/dispu_status_e.htm.

2197 Nurodomos tuo atveju, jei ginčas buvo aptartas disertacijoje (lyginamuoju ir/ar istoriniu aspektu), kadangi pasirinktas tyrimo laikotarpis apėmė 2010-2017 m.

MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO PROBLEMOS, KYLANČIOS ES LYGMENIU (TEISINGUMO TEISMO NAGRINĖTŲ GINČŲ PAGRINDU): ES IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS ATVEJIS

Pastaba: lentelėje pateikiami 2-ąją analizės temą „Muitų teisinio reguliavimo taisyklės ES lygmeniu“ (žr. 1 priedą) apibūdinantys apibūdinantys duomenys apie su muitų taikymu susijusius ginčus (ginčų bylas), išnagrinėtas IT laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.

Bylos tematika ir pobūdis	Bylos rekvizitai ²¹⁹⁸	Pagrindinis bylos ginčo objektas ²¹⁹⁹	Identifikuotos teisės norminių aktų taikymo problemos bei priemonės joms išspręsti
GINČAI DĖL PREKYBOS APSAUGOS (ANTIDEMPINGO) MUITŲ TAIKymo (2.5 subtema, žr. 1 priedą)			
Byla dėl prekybos apsaugos priemonės nustatymo ES teisės aktų panaikinimo	C-249/10 P, Brosmann Footwear (HK) ir kt. prieš Tarybą, 2012 EU:C:2012:53	Individualaus antidempingo muito nustatymas subjektams veikiančioms rinkos ekonomikos (laisvosios rinkos ekonomikos veiksmų) sąlygomis, dempingo maržos ir prekybos normoliosios vertės apskaičiavimas	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalį (jos antrą pastraipą), apibrėžiant Sąjungos institucijų pareigą pagrįsti aplinkybes, susijusias su valstybės esminių poveikiu konkrečiam gamintojui (tiekejui) ir 17 straipsnio nuostatas, apibrėžiančias į tyrimą įtraukiamų subjektų, kuriems gali būti taikomi individualūs muitai atranką
	C-247/10 P, Zhejiang Aokang Shoes Co. Ltd v. Council of the European Union, 2012 EU:C:2012:710	--	--

2198 **Pastaba:** nurodomas bylos numeris, jos šalys ir ieškovo (pareiškėjo) duomenys, sprendimo byloje priėmimo metai ir bylos nuoroda oficialiame elektrosiniame Europos teismų praktikos identifikatoriuje (European Case-Law Identifier (ECLI)). Duomenys apie bylas pateikiami remiantis duomenų baze „InfoGuria - Case-law of the Court of Justice“, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?ianguage=lt>.

2199 **Pastaba:** nurodomas atsivėgiantį paaiškinimus, pateikiamas disertacijos 3.1 skyriuje.

C-337/09 P, Taryba prieš Zhejiang Xinan Chemical Industrial Group, 2012 EU:C:2012:471	- ^c -	- ^c -	- ^c -
C-61/16 P, EBMA v Giant (China), 2017 ECLI:EU:C:2017:968	Individualaus antidempingo muito nustatymas subjektams veikiančioms rinkos ekonomikos (laisvosios rinkos ekonomikos veiksmų) sąlygomis	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalį (jos antrą pastraipą), apibrėžiant Sąjungos institucijų pareigą pagrįsti aplinkybes, susijusias su valstybės esminiu poveikiu konkrečiam gamintojui (tikėjamai)	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalį (jos antrą pastraipą), apibrėžiant Sąjungos institucijų pareigą pagrįsti aplinkybes, susijusias su valstybės esminiu poveikiu konkrečiam gamintojui (tikėjamai)
C-511/09 P, Dongguan Nanzha Leco Stationery prieš Tarybą, 2011 EU:C:2011:696	Specialios antidempingo muitų nustatymo metodologijos taikymo valstybėms, neatitinkančioms rinkos ekonomikos požymių (valstybėms, kuriose yra didelių iškraipymų, labai veikiančių laisvąją rinką) taikymo teisėtumo (atsižvelgiant <i>inter alia</i> į PPO teisę) bendrieji klausimai	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) 2016/1036 preambulės 4 punktą, nustatant pareigą aiškinti šį reglamentą atsižvelgti į PPO ginčų nagrinėjimo institucijų sprendimus	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) 2016/1036 preambulės 4 punktą, nustatant pareigą aiškinti šį reglamentą atsižvelgti į PPO ginčų nagrinėjimo institucijų sprendimus
C-21/14 P, Komisija prieš Rusal Armanal, 2015 EU:C:2015:494	- ^c -	- ^c -	- ^c -
C-511/13 P, Philips Lighting Poland ir Philips Lighting prieš Tarybą, 2015 EU:C:2015:553	PPO teisės ir ES muitų teisės santykis, ES teisės aiškinimo atsižvelgiant į PPO teisės nuostatas santykis	PPO teisės ir ES muitų teisės santykis, ES teisės aiškinimo atsižvelgiant į PPO teisės nuostatas santykis	PPO teisės ir ES muitų teisės santykis, ES teisės aiškinimo atsižvelgiant į PPO teisės nuostatas santykis
C-186/14 P, ArcelorMittal Tubular Products Ostrava ir kt. prieš Hubei Xinyegang Steel Co. ir Europos Sąjungos Taryba prieš Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd, 2016 EU:C:2016:209	Antidempingo tyrimų dėl ateityje kylančios žalos grėsmės egzistavimo teisėtumo sąlygos, būsimos žalos grėsmės įrodinėjimo ypatumai	Antidempingo tyrimų dėl ateityje kylančios žalos grėsmės egzistavimo teisėtumo sąlygos, būsimos žalos grėsmės įrodinėjimo ypatumai	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 įvairių straipsnių nuostatas, papildant jas atitinkamomis nuorodomis, apibrėžiančiomis, jog nustatant antidempingo muitus ar su jais susijusius įsipareigojimus, privalo būti tinkamai atsižvelgiama ir į žalos Sąjungos pramonei grėsmę (nustatant tyrimo trukmę, žalos maržą, taikant kumuliacijos taisykles ir pan.)

<p>C-376/15 P, Changshu City Standard Parts Factory ir Ningbo Jinding Fastener prieš Tarybą, 2016 EU:C:2017:269</p>	<p>Žalos egzistavimo įrodinėjimas bei tinkamas prekių (produktų) kainų palyginimas įtariamo dempingo atvejais</p>	<p>Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 1 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą „panašaus produkto sąvoką“</p>
<p>C-15/12 P, Dashiqiao Sanqi-ang Refractory Materials prieš Tarybą, 2013 EU:C:2013:572</p> <p>Pastaba: procedūrų trukmė (nuo ginčijamų prekybos apsaugos muitų nustatymo momento iki ginčo išsprendimo TT – 8 metai (2005 – 2013 m.)</p>	<p>Sąjungos institucijoms suteiktos diskrecijos teisės realizavimas priimančios sprendimus dėl prekybos apsaugos priemonių peržiūrėjimo ar atšaukimo</p>	<p>Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies ir 19 straipsnio 4 dalies nuostatas dėl Sąjungos institucijoms tokiems atvejais tenkančios įrodinėjimo naštos</p>
<p>C-552/10 P, ... Usha Martin prieš Tarybą ir Komisiją, 2012 EU:C:2012:736</p> <p>Pastaba: procedūrų trukmė (nuo ginčijam prekybos apsaugos muitų nustatymo momento iki ginčo išsprendimo TT – 7 metai (2005 – 2013 m.)</p>	<p>–“–</p>	<p>–“–</p>
<p>C-205/16 P, SolarWorld prieš Tarybą, 2017 EU:C:2017:840</p>	<p>Teisės ginčyti antidempingo muitus nustatančius ES teisės aktus realizavimo tvarka</p>	<p>Siūloma tikslinti nacionalinės teisės nuostatas (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą) apibrėžiančias nacionalinių teismų ir kitų institucijų pareigą kreiptis į TT su prašymu dėl prejdicinio sprendimo priėmimo</p>

	C-204/16 P, SolarWorld prieš Tarybą, 2017 EU:C:2017:838	-“ -	-“ -
Byla pagal ES valstybės narės nacionalinio teismo prašymą dėl prejudicialio sprendimo priėmimo ir ES teisės aktų aiškinimo arba galiojimo klausimo	C-283/14, CM Eurologistik, 2016 EU:C:2016:57	Sąjungos institucijoms suteiktos diskrecijos teisės realizavimas priimant sprendimus dėl prekybos apsaugos priemonių peržiūrėjimo ar atšaukimo	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies ir 19 straipsnio 4 dalies nuostatas dėl Sąjungos institucijoms tokiems atvejais tenkančios įrodinėjimo naštos
	C-667/11, Paltrade, 2013 EU:C:2013:368	-“ -	-“ -
	C-659/13, C & J Clark International, 2016 EU:C:2016:74	Individualaus antidempingo muito nustatymas subjektams veikiantiems rinkos ekonomikos (laisvosios rinkos ekonomikos veiksmų) sąlygomis	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalį (jos antrą pastraipą), apibrėžiant Sąjungos institucijų pareigą pagrįsti aplinkybes, susijusias su valstybės esminiu poveikiu konkrečiam gamintojui (tiekėjui)
	C-687/13, Fliesen-Zentrum Deutschland, 2015 EU:C:2015:573	-“ -	-“ -
	C-349/16, T.KUP, 2017 EU:C:2017:469	-“ -	-“ -

C-338/10, GfS, 2012 EU:C:2012:158	Individualaus antidempingo maito nustatymas subjektams veikiančioms rinkos ekonomikos (laisvosios rinkos ekonomikos veiksmų) sąlygomis, dempingo maržos ir prekybos normos vertės apskaičiavimas	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalį (jos antrą pastraipą), apibrėžiant Sąjungos institucijų pareigą pagrįsti aplinkybes, susijusias su valstybės esminiu poveikiu konkrečiam gamintojui (tikėjimui) ir 17 straipsnio nuostatas, apibrėžiančias į tyrimą įtraukiamų subjektų, kuriems gali būti taikomi individualūs muitai atranką
C-371/14, APEX, 2015 EU:C:2015:828	Aplinkosauginiai prekybos apsaugos maitų nustatymo aspektai	-
C-569/13, Bricmate, 2015 EU:C:2015:572	- - -	-
C-232/14, Portmeirion Group, 2016	Žalos egzistavimo įrodinėjimas bei tinkamas prekių (produktų) kainų palyginimas įtariamam dempingo atvejais	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 1 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą „panašaus produkto sąvoką“
C-595/11, Steinel Vertrieb, 2013 EU:C:2013:251	- - -	- - -
C-365/15, Wortmann, 2016 EU:C:2017:19	Sumokėtų antidempingo maitų grąžinimo tvarka ir palukanų už grąžinamus maitus skaičiavimas	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) 2016/1036 11 straipsnį („Priemonių trukmė, peržiūros ir maitų grąžinimai“) apibrėžiant pagal vėliau negaliojančiais pripažintus ES teisės aktus sumokėtų antidempingo maitų grąžinimo tvarką
GINČAI DĖL PREKIŲ MUITINĖS VERTĖS (2.3 subtema, žr. 1 priedą)		
Byla pagal ES valstybės narės nacionalinio teismo prašymą	C-291/15, EURO 2004. Hungary, 2016 EU:C:2016:455	Reglamento (ES) Nr. 2015/2447) normose, reguliuojančiose muitinės vertės nustatymą, siūloma nustatyti privalomą būtinybę prašyti iš importuotojo (deklaranto) informacijos, reikalingos sandorio

dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir ES teisės akto aiškinimo arba galiojimo klausimo	C-46/16, LS Customs Services, 2017 EU:C:2017:839	- -	- -	vertės metodo taikymui, ar vertės tinkamam (motyvuotam) nustatymui kitais metodais
GINČAI DĖL PREKIŲ KLASIFIKAVIMO (2.1 subtema, žr. I priedą)				
Byla pagal ES valstybės narės nacionalinio teismo prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir ES teisės akto aiškinimo arba galiojimo klausimo	C-635/13, ALKA, 2015 EU:C:2015:26	TT ir nacionalinių teismų kompetencijos atribojimas aiškinant prekės tarifrinio klasifikavimo kodų priskyrimo klausimus	Siūloma KN įtvirtinti nuostatą, jog sprendimus dėl KN kodo priskyrimo priima atsakingos nacionalinės valstybių narių institucijos	
	C-2/13, Humeau Beaupréau, 2013 EU:C:2013:48	PMO patvirtintų Suderintos Sistemos aiškinimo taisyklių taikymo galimybės atliekant prekių tarifinį klasifikavimą	Siūloma centralizuoti prekių tarifinį klasifikavimą, <i>inter alia</i> , numatant, jog, pavyzdžiui, privalomąją tarifinę informaciją (PTI) išduoda ne ES valstybių narių, o Sąjungos institucijos	
	C-180/12, Stoilov i Ko, 2013 EU:C:2013:693	- -	- -	
	C-382/09, Stils Met, 2010 EU:C:2010:596	- -	- -	
	C-450/12, HARK, 2013 EU:C:2013:824	- -	- -	
	C-74/13, GSV, 2014 EU:C:2014:243	Skirtingų kalbinių ES KN versijų vieno do aiškinimo problema	Siūloma KN įtvirtinti nuostatą, numatantį, jog kelių abejonių dėl KN nuostatos turinio ir esant dėl jo kalbinių prieštaravimų, visų pirma, privalo būti atliekamas skirtingų KN versijų lingvistinis aiškinimas (palyginimas), ir tik po to vadovaujama si teologinių KN aiškinimo metodu, remiantis vienos konkrečios ES valstybės narės oficialia kalba.	

GINČAI DĖL PREKIŲ KILMĖS (2.2 subtema, žr. 1 priedą)			
Byla pagal ES valstybės narės nacionalinio teismo prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir ES teisės akto aiškinimo arba galiojimo klausimo	C-373/08, Hoesch Metals and Alloys, 2010 EU:C:2010:68 C-409/10, Afasia Knits Deutschland, 2011 EU:C:2011:843 C-438/11, Laguna Vermögensverwaltung, 2012 EU:C:2012:703 C-21/13, Simon, Evers & Co, 2014 EU:C:2014:2154 C-416/15, Selena România, 2016 EU:C:2016:501	Prekių kilmės įgijimo kriterijų aiškinimas Prekių kilmės įrodinėjimo naštos paskirstymas tarp muitinės ir importuotojo Prekių kilmės įrodinėjimo naštos paskirstymas tarp muitinės ir importuotojo Prekių kilmės įrodymų vertinimo problema, netiesioginių prekių kilmės įrodymų pateikimo ir pripažinimo galimybė Prekių kilmės įrodinėjimo naštos paskirstymas tarp muitinės ir importuotojo taikant antidempingo muitus, netiesioginių prekių kilmės įrodymų pateikimo ir pripažinimo galimybė	- Sąjungos muitinės kodekse siūloma numatyti importuotojo pareigą (visais atvejais) pateikti prekių kilmės įrodymus (tiek oficialius, tiek ne), taip pat įtvirtinti ir nuostata, jog būtent importuotojas yra atsakingas už prekių kilmę patvirtinančių įrodymų pateikimą ir išsaugojimą. - - Reglamente (ES) Nr. siūloma 2016/1036 įtvirtinti nuostata, jog nustatant prekybos apsaugos muitais apmokestinamų prekių kilmę vadovaujamosi bendrosiomis Sąjungos muitinės kodekse apibrėžtomis prekių kilmės taisyklėmis, pagal kurias įrodinėjimo pareiga priskirtina ir importuotojui. - -
	Sujungtos bylos C-247/15 P, C-253/15 P ir C-259/15 P, Maxcom Ltd v Chin Haur Indonesia, PT, 2017 EU:C:2017:61	Prekių kilmės įrodinėjimo naštos paskirstymas tarp muitinės ir importuotojo taikant antidempingo muitus	- -

			Prekių kilmės įrodinėjimo naštos pasiskirstymas tarp muitinės ir importuotojo taikant antidempingo muitus	- -
GINČAI DĖL MUITINĖS PROCEDŪRŲ (2.4 subtema, žr. 1 priedą)				
Byla pagal ES valstybės narės nacionalinio teismo prašymą dėl prejudicinio sprendimo ir priėmimo ir ES teisės aktų aiškinimo arba galiojimo klausimo	C-547/15, Interservice, 2016 EU:C:2016:983		Muitinės skolininko sąvokos plečiamasis aiškinimas, motyvuojant tai kovos su piktnaudžiavimu ar mokesčių vengimu būtinybe	Siūloma koreguoti SMK 79 straipsnio 3 dalies „b“ punktą, nurodant, jog muitinės skolininkais <i>inter alia</i> laikomi asmenys, kurie atliko sąmoningus veiksmus, piktnaudžiaujant ir/ar vengiant maito mokesčio arba žinant, kad jis bus nesumokėtas ir nesiimant jokių priemonių mokesčių prievolių įvykdymui užtikrinti.
	C-454/10, Jestel, 2011 EU:C:2011:752	- -		- -
	C-371/09, Isaac International, 2010 EU:C:2010:458 29/07/2010	- -		- -
	C-446/09, Philips, 2011 EU:C:2011:796	Tranzitu per ES muitų teritoriją gabenamų prekių muitinės kontrolės teisėtumas	Tranzitu per ES muitų teritoriją gabenamų prekių muitinės kontrolės teisėtumas	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 608/2013 nuostatas, apibrėžiant konkrečias sąlygas ir kriterijus, kurioms(-iems) esant ES valstybių narių muitinės turi teisę tikrinti tranzitu per Sąjungos muitinės teritoriją gabenamas ar specialiujų muitinės procedūrų pagrindu į ją laikinai patenkancias prekes
	C-156/16, Tigers, EU:C:2017:754	Į Sąjungos muitų teritoriją įvežtų prekių paskesnio (<i>a posteriori</i>) muitinio tikrinimo, atliekamo po prekių muitinio įforminimo, teisėtumas	Į Sąjungos muitų teritoriją įvežtų prekių paskesnio (<i>a posteriori</i>) muitinio tikrinimo, atliekamo po prekių muitinio įforminimo, teisėtumas	Siūloma tikslinti nacionalinius teisės aktus (Lietuvos Respublikoje), reglamentuojančius sprendimų dėl muitinės procedūrų įforminimo priėmimo bei motyvavimo tvarką

GINČAI DĖL KITŲ SU MUITAIS SUSIJUSIŲ TEISINIO REGULIAVIMO KLAUSIMŲ (2.6 subtema, žr. 1 priedą)		
Byla pagal ES valstybės narės nacionalinio teismo prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo ir ES teisės aktų aiškinimo arba galiojimo klausimo	C-213/09, Chabo, 2010 EU:C:2010:716	ES bendrojo muitų tarifo dydžio nustatymo teisėtumas ir pagrįstumas -
Bylų, inicijuotų pagal ES valstybių narių teismų prašymus dėl prejudicinio sprendimo priėmimo skaičius		30
Bylų, inicijuotų tiesiogiai ES teismuose (pagal ieskinius dėl ES teisės aktų panaikinimo) skaičius²²⁰⁰		15

2200 **Pastaba:** šių bylų numeracijoje po skaitinės išraiškos vartojama nuoroda, išskiriama raide „P“, pavyzdžiui, „C-254/15 P“ ir pan.

10 PRIEDAS

MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO PROBLEMAS, KYLANČIOS ES LYGMENIU (TEISINGUMO TEISMO NAGRINĖTŲ GINČŲ PAGRINDU): ES IR RUSIJOS FEDERACIJOS ATVEJIS

Pastaba: lentelėje pateikiami 2-ąją analizės temą „Muitų teisinio reguliavimo taisyklės ES lygmeniu“ (žr. 1 priedą) apibūdinantys apibendrinantys duomenys apie su muitų taikymu susijusius ginčus (ginčų bylas), išnagrinėtas TT laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.

Bylos tematika (kategorija)	Bylos rekvizitai ²²⁰¹	Pagrindinis bylos ginčo objektas ²²⁰²	Identifikuotos teisės norminių aktų taikymo problemos bei priemonės joms išspręsti
Ginčai dėl prekybos apsaugos (antidempingo) muitų (2.5 subtema, žr. 1 priedą)	C-143/14, TMK Europe, 2015 EU:C:2015:236 Pastaba: prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikė Vokietijos Federacinės Respublikos teismas Procedūrų trukmė (nuo ginčijamų prekybos apsaugos muitų nustatymo iki bylos išsprendimo TT momento – 18 mėn. (1997 – 2015 m.))	Teisės ginčyti antidempingo muitus nustatančius ES teisės aktus realizavimo tvarka	Siūloma tikslinti nacionalinės teisės nuostatas (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą) apibrėžiančias nacionalinių teismų ir kitų institucijų pareigą kreiptis į TT su prašymu dėl prejudicinio sprendimo priėmimo.

²²⁰¹ **Pastaba:** nurodomas bylos numeris, jos šalys ir ieškovo (pareiškėjo) duomenys, sprendimo byloje priėmimo metai ir bylos nuoroda oficialiame elektroniniame Europos teismų praktikos identifikatoriuje (European Case-Law Identifier (ECLI)). Duomenys apie bylas pateikiami remiantis duomenų baze „InfoCuria - Case-law of the Court of Justice“, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=lt>.

²²⁰² **Pastaba:** nurodomas atsižvelgiant į paaiškinimus, pateikiamas disertacijos 3.2 skyriuje.

		Priežastinį ryšį tarp Sąjungos pramonei padarytos žalos ir importo dempingo kaina įtakančių veiksmių vertinimas	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 7 dalies nuostatas, apibrėžiančias Sąjungos pramonei neigiamą poveikį darančių veiksmių vertinimą.
C-3/13, Baltic Agro, 2014 EU:C:2014:2227	Pastaba: prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikė Estijos Respublikos teismas	Atleidimo nuo antidempingo muito sąlygos	Siūloma koreguoti SMK 79 straipsnio 3 dalies „b“ punktą, nurodant, jog muitinės skolininkais <i>inter alia</i> laikomi asmenys, kurie atliko sąmoningus veiksmus, piktnaudžiaujant ir/ar vengiant muito mokesčio arba žinant, kad jis bus nesumokėtas ir nesilaikant jokių priemonių mokesčių prievolių įvykdymui užtikrinti.
			Taip pat siūloma tikslinti nacionalinių įstatymų – Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo - normas, numatančias apmokestinimo tvarkos aiškinimo principus.
C-374/12, Valimar, 2014 EU:C:2014:2231	Pastaba: prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikė Bulgarijos Respublikos teismas	Teisės ginčyti antidempingo muitus nustatančius ES teisės aktus realizavimo tvarka	Siūloma tikslinti nacionalinės teisės nuostatas (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą) apibrėžiančias nacionalinių teismų ir kitų institucijų pareigą kreiptis į TT su prašymu dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, taip pat „suinteresuotos šalies“ (kuriai būtų suteikiama teisė ginčyti ES teisės aktus Sąjungos teisumoje) sąvoką Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 14 straipsnyje.
	C-419/08 P, Tubowest Handel ir Makarov prieš Tarybą ir Komisiją, EU:C:2010:147 Pastaba: Procedūrų trukmė (nuo ginčijamų prekybos	Teisės ginčyti antidempingo muitus nustatančius ES teisės aktus realizavimo tvarka	

	<p>apsaugos munitų nustatymo iki bylos išsprendimo TT momentu – 13 metų (1997 – 2010 m.)</p> <p>C-687/13, Fliesen-Zentrum Deutschland, 2015, EU:C:2015:573 10/09/2015</p> <p>Pastaba: prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikė Vokietijos Federacinės Respublikos teismas</p> <p>C-191/09 P, Taryba prieš Interpipe Niko Tube ir Interpipe NTRP, 2012 EU:C:2012:78</p> <p>C-239/15 P, REA International prieš Komisiją, 2017 EU:C:2017:337</p>	<p>Žalos, atsiradusios dėl neteisėtai surinktų antidempingo munitų atlyginimas</p> <p>Individualaus antidempingo munito nustatymas subjektams veikian- tiems rinkos ekonomikos (laisvo- sios rinkos ekonomikos veiksmų) sąlygomis, dempingo maržos ir prekybos normaliosios vertės apskai- čiavimas</p> <p>Dempingo nustatymui svarbių rodiklių (normaliosios vertės, eks- porto kainos, dempingo skirtumo) apskaičiavimo tvarka</p> <p>-“-</p>	<p>Papildyti Reglamento (ES) 2016/1036 11 straipsnį („Priemonių trukmė, peržiūros ir munitų grąžinimai“) nauja 11 dalimi, imperatyviai apibrėžiant ir patikslin- ant žalos atlyginimo sąlygas</p> <p>Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalį (jos antrą pastraipą), apibrėžiant Sąjungos institucijų pareigą pagrįsti aplinkybes, susijusias su valstybės esminiu poveikiu konkrečiam gamintojui (tiekėjui) ir 17 straipsnio nuostatas, apibrėžiančias į tyrimą įtraukiamų subjektų, kuriems gali būti taikomi individualūs muitai atranką</p> <p>Siūloma papildyti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnį 13 dalimi, apibrėžiant Komisijos pareigą pagrįsti dempingo nustatymui panaudotų rodiklių apskaičiavimą ir apskaičiavimo metodikos pasirinkimą</p> <p>-“-</p>	<p>Ginčai dėl prekių klasifikavimo (2.1 subtema, žr. 1 priedą)</p>	<p>TT ir nacionalinių teismų kom- petencijos atribojimas aiškinant prekybos tarifinio klasifikavimo kodų priskyrimo klausimus, skirtingų kalbinių KN versijų aiškinimas</p>	<p>Siūloma KN įtvirtinti nuostatą, jog sprendimus dėl KN kodo priskyrimo priima atsakingos naciona- linės valstybių narių institucijos, taip pat įtvirtinti nuostatą, jog kilus abejonių dėl KN nuostatos turinio ir esant dėl jo kalbinių prieštaravimų, visų pirma, pri- valo būti atliekamas skirtingų KN versijų lingvistinis aiškinimas</p>
--	--	---	--	--	---	--

Ginčai dėl prekių kilmės (2.2 subtema, žr. 1 priedą)	C-373/08, Hoesch Metals and Alloys, 2010 EU:C:2010:68 11/02/2010	Prekių kilmės įgijimo kriterijų aiškinimas	-
Ginčai dėl muitinės procedūrų (2.4 subtema, žr. 1 priedą)	C-234/09, DSV Road, 2010 EU:C:2010:435	Skolos muitinei išnykimo (dėl skolininko padarytos klaidos) sąlygų aiškinimas	Siūloma tikslinti Sąjungos muitinės kodekso 124 straipsnio 7 dalies nuostatas apibrėžiančias skolos muitinei išnykimo sąlygas asmeniui, kurio veiksmuose nepastebėta jokių bandymo apgauti požymių ir kuris padėjo kovoti su sukčiavimu
	C-571/12, Greencarrier Freight Services Latvia, 2014 EU:C:2014:102	Į Sąjungos muitų teritoriją įvežtų prekių paskesnio (<i>a posteriori</i>) muitinio tikrinimo, atliekamo po prekių muitinio įforminimo, teisėtumas	Siūloma tikslinti nacionalinius teisės aktus (Lietuvos Respublikoje), reglamentuojančius sprendimų dėl muitinės procedūrų įforminimo priėmimo bei motyvavimo tvarką
Ginčai dėl prekių muitinės vertės (2.3 subtema, žr. 1 priedą)	C-46/16, Valsts ieņēmumu dienests v "LS Customs Services", SIA, 2017 EU:C:2017:839 .	Sandorio vertės metodo taikymo išimčių aiškinimas	Reglamento (ES) Nr. 2015/2447) normose, reguliuojančiose muitinės vertės nustatymą, siūloma nustatyti privalomą būtinąbę prašyti iš importuotojo (deklaranto) informacijos, reikalingos sandorio vertės metodo taikymui, ar vertės tinkamam (motyvuotam) nustatymui kitais metodais
Bylą, inicijuotą pagal ES valstybių narių teismų prašymus dėl prejudicinio sprendimo priėmimo skaičius		9	
Bylą, inicijuotą tiesiogiai ES teismuose (pagal ieškinius dėl ES teisės aktų panaikinimo) skaičius²²⁰³		3	

2203 **Pastaba:** šių bylų numeracijoje po skaitinės išraiškos vartojama nuoroda, išskiriama raide „P“, pavyzdžiui, „C-419/08 P“, ir pan.

11 PRIEDAS

MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO PROBLEMAS, KYLANČIOS ES LYGMENIŲ (TEISINGUMO TEISMO NAGRINĖTŲ GINČŲ PAGRINDU): ES IR INDIJOS RESPUBLIKOS ATVEJIS

Pastaba: lentelėje pateikiami 2-ąją analizės temą „Muitų teisinio reguliavimo taisyklės ES lygmeniu“ (žr. 1 priedą) apibūdinantys apibendrinantys duomenys apie su muitų taikymu susijusius ginčus (ginčų bylas), išnagrinėtas TT laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.

Bylos tematika (kategorija)	Bylos rekvizitai ²²⁰⁴	Pagrindinis bylos ginčo objektas ²²⁰⁵	Identifikuotos teisės norminių aktų taikymo problemos bei priemonės joms išspręsti
Ginčai dėl prekybos apsaugos (antidempingo) muitų (2.5 subtema, žr. 1 priedą)	C-552/10 P, Usha Martin prieš Tarybą ir Komisiją, 2012 EU:C:2012:736	Sąjungos institucijoms suteiktos diskrecijos teisės realizavimas priimant sprendimus dėl prekybos apsaugos priemonių peržiūrėjimo ar atšaukimo	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies ir 19 straipsnio 4 dalies nuostatas dėl Sąjungos institucijoms tokiais atvejais tenkančios įrodinėjimo naštos
	C-638/11 P, Taryba prieš Gul Ahmed Textile Mills, 2013 EU:C:2013:732	Dempingo nustatymui svarbių rodiklių (normaliosios vertės, eksporto kaimo, dempingo skirtumo) apskaičiavimo tvarka	Siūloma papildyti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnį 13 dalimi, apibrėžiant Komisijos pareigą pagrįsti dempingo nustatymui panaudotų rodiklių apskaičiavimą ir apskaičiavimo metodikos pasirinkimą
	C-687/13, Fliesen-Zentrum Deutschland, 2015 EU:C:2015:349	Individualaus antidempingo muto nustatymas subjektams veikiančioms rinkos ekonomikos (laisvosios rinkos ekonomikos veiksnų) sąlygomis	Siūloma tikslinti Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalį (jos antrą pastraipą), apibrėžiant Sąjungos institucijų pareigą pagrįsti aplinkybes, susijusias su valstybės esminių poveikiu konkrečiam gamintojui (tiekejui)

²²⁰⁴ Nurodomas bylos numeris, jos šalys ir ieškovo (pareiškėjo) duomenys, sprendimo byloje priėmimo metai ir bylos nuoroda oficialiame elektroniame Europos teismų praktikos identifikatoriuje (European Case-Law Identifier (ECLI)). Duomenys apie bylas pateikiami remiantis duomenų baze „InfoCuria - Case-law of the Court of Justice“, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=lt>.

²²⁰⁵ Nurodomas atsižvelgiant į paaiškinimus, pateikiamus disertacijos 3.3 skyriuje.

Ginčai dėl prekių klasifikavimo (2.1 subtema, žr. 1 priedą)	C-382/09, Stils Met, 2010 EU:C:2010:596	PMO patvirtintų Suderintos Sistemos aiškinimo taisyklių taikymo galimybės atliekant prekių tarifinį klasifikavimą	Stūloma centralizuoti prekių tarifinį klasifikavimą, <i>inter alia</i> , numatant, jog, pavyzdžiui, privalomąją tarifinę informaciją (PTI) išduoda ne ES valstybių narių, o Sąjungos institucijos
Ginčai dėl prekių kilmės	C-373/08, Hoesch Metals and Alloys, 2010 EU:C:2010:68	Prekių kilmės įgijimo kriterijų aiškinimas	-
Ginčai dėl muitinės procedūrų (2.4 subtema, žr. 1 priedą)	C-533/10, CIVAD, 2012 EU:C:2012:347 Pastaba: procedūrų trukmė (nuo ginčijamų prekybos apsaugos muitų nustatymo iki bylos išsprendimo TT momento – 15 metų (1997 – 2012 m.)	Teisės ginčyti antidempingo muitus nustatancius ES teisės aktus realizavimo tvarka	Stūloma tikslinti nacionalinės teisės nuostatas (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą) apibrėžiančias nacionalinių teismų ir kitų institucijų pareigą kreiptis į TT su prašymu dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, taip pat „suinteresuotos šalies“ (kuriai būtų suteikiama teisė ginčyti ES teisės aktus Sąjungos teismuose) sąvoką Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 14 straipsnyje

12 PRIEDAS

BENDRAS TEISINGUMO TEISME IŠNAGRINĖTŲ BYLŲ DĖL IŠ KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, INDIJOS RESPUBLIKOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS IMPORTUOTŲ PREKIŲ APMOKESTINIMO MUITAIS SKAIČIUS (TIRIAMU LAIKOTARPIU)

Metai	Kinijos Liaudies Respublika	Indijos Respublika	Rusijos Federacija
2017	10	0	2
2016	6	0	0
2015	6	1	2
2014	3	0	3
2013	5	1	0
2012	6	2	2
2011	4	0	0
2010	4	2	3

13 PRIEDAS

TEISINGUMO TEISME IŠNAGRINĖTŲ BYLŲ DĖL IŠ KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, INDIJOS RESPUBLIKOS IR RUSIJOS FEDERACIJOS IMPORTUOTŲ PREKIŲ APMOKESTINIMO MUTAIS SKAIČIUS TIRIAMU LAIKOTARPIU

(PAGAL BYLŲ TEMATIKĄ/KATEGORIJAS)

Valstybė	Bylos dėl prekybos apsaugos munitų	Bylos dėl prekių klasifikavimo	Bylos dėl prekių muitinės kilmės	Bylos dėl prekių muitinės vertės	Bylos dėl muitinės procedūrų	Bylos dėl kitų su muitais susijusių klausimų	Bendras skaičius
Kinijos Liaudies Respublika	24	6	7	2	5	1	45
Rusijos Federacija	7	1	1	1	2	-	12
Indijos Respublika	3	1	1	-	1	-	6
Bendras skaičius	27	8	5	1	7	1	49

14 PRIEDAS

TEISINGUMO TEISME IŠNAGRINĖTOS BYLOS DĖL IŠ KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS IR INDIJOS RESPUBLIKOS IMPORTUOTŲ PREKIŲ APMOKESTINIMO MUTAIS

(LAIKOTARPIU NUO 2000 IKI 2010 M.)

14.1. Laikotarpis nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. TT išnagrinėti ginčai dėl muitų: ES ir Rusijos Federacijos atvejis

Bylos tematika/kategorija	Bylos rekvizitai ²²⁰⁶	Byloje nagrinėtos teisinės problemos ²²⁰⁷
Prekybos apsaugos muitai	C-46/98 P, EFMA v Council, 2000 EU:C:2000:474 C-76/00 P, Petrotub and Republica v Council Judgment, 2003 EU:C:2003:4	Byla disertacijoje nebuvo analizuojama PPO teisės taikymas aiškinant ES muitų teisę
Muitinės procedūros	C-222/01, British American Tobacco, 2004 EU:C:2004:250 29/04/2004	ES laisvo prekybos judėjimo taisyklių taikymas į Sąjungos muitų teritoriją patekusioms trečiųjų valstybių kilmės prekėms
Prekių vertė	C-263/06, Carboni e derivati, 2008 EU:C:2008:128	Sandorio vertės metodo taikymo išimčių aiškinimas, alternatyvių (antrinių) vertės nustatymo metodų taikymo sąlygos

²²⁰⁶ Nurodomas bylos numeris, jos šalis ir ieškovo (pareiškėjo) duomenys, sprendimo byloje priėmimo metai ir bylos nuoroda oficialiame elektroniniame Europos teismų praktikos identifikatoriuje (European Case-Law Identifier (ECLI)). Duomenys apie bylas pateikiami remiantis duomenų baze „InfoCuria - Case-law of the Court of Justice“, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=lt>.

²²⁰⁷ Nurodomos tuo atveju, jei ginčas buvo aptartas disertacijoje (lyginamuoju ir/ar istoriniu aspektu), kadangi pasirinktas tyrimo laikotarpis apėmė 2010-2017 m.

14.2. Laikotarpis nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. TT išnagrinėti ginčai dėl muitų: ES ir Kinijos Liaudies Respublikos atvejais

Bylos tematika/kategorija	Bylos rekvizitai ²²⁰⁸	Byloje nagrinėtos teisinės problemos ²²⁰⁹
Prekybos apsaugos muitai	C-158/08, Pometon, 2009 EU:C:2009:349	-
	C-141/08 P, ... Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware v Council, 2009 EU:C:2009:598	-
	C-296/00, Expo Casa Manta, 2002 EU:C:2002:316	-
	C-76/01 P, Eurocoton and Others v Council, 2003 EU:C:2003:511	Prekybos apsaugos priemonių taikymo procedūrų trukmės problematika
		Teisės ginčyti antidempingo muitus nustatančius ES teisės aktus realizavimo tvarka PPO teisės taikymo sąlygos ES teisinėje sistemoje
		Sąjungos institucijų sprendimų dėl prekybos apsaugos priemonių taikymo priėmimo procedūriniai pagrindai ir jų motyvavimo tvarka
	C-372/06, Asda Stores, 2007 EU:C:2007:787	Naudojimasis prekių kilmės taisyklėmis siekiant išvengti nustatytų antidempingo muitų
	C-458/98 P, Industrie des poudres sphériques v Council, 2000 EU:C:2000:531	Byla disertacijoje nebuvo analizuojama

²²⁰⁸ Nurodomas bylos numeris, jos šąlys ir ieškovo (pareiškėjo) duomenys, sprendimo byloje priėmimo metai ir bylos nuoroda oficialiame elektroniame Europos teismų praktikos identifikatoriuje (European Case-Law Identifier (ECLI)).

²²⁰⁹ Nurodomos tuo atveju, jei ginčas buvo aptartas disertacijoje (lyginamuoju ir/ar istoriniu aspektu), kadangi pasirinktas tyrimo laikotarpis apėmė 2010-2017 m.

Prekių klasifikavimas	C-229/06, Sunshine Deutschland Handelsge- sellschaft, 2007 EU:C:2007:239 C-173/08, Kloosterbo- er, EU:C:2009:382 C-260/08, Heko Industrieerzeugnisse, 2009 EU:C:2009:768	Byla disertacijoje nebuvo analizuojama Santykis tarp ES Kombinuotosios nomenklatūros (KN) ir PMO Suderintos Sistemos aiškinimo taisyklių Prekių kilmės nustatymo kriterijų ir prekių tarifinio klasifi- kavimo santykis, prekės tarifinio klasifikavimo pasikeitimo reikšmė prekės kilmėi
Prekių kilmė	C-260/08, Bundesfinanzdirektion West v HEKO Industrieerzeugnisse GmbH, 2009 EU:C:2009:768 C-447/05, Thomson, 2007 EU:C:2007:151	Prekių kilmės įgijimo kriterijų aiškinimas - -
Muitinės procedūros	C-411/01, Gefco Judgment, 2003 EU:C:2003:536 C-60/02, X, 2004 EU:C:2004:10 C-392/02, Commission v Denmark, 2005 EU:C:2005:683 C-195/03, Papismedov and Others, 2005 EU:C:2005:131 C-201/04, Molenbergnatie, 2006 EU:C:2006:136	Byla disertacijoje nebuvo analizuojama Tranzitu gabenamu prekių muitinės kontrolės teisėtumo sąlygos Byla disertacijoje nebuvo analizuojama
Prekių vertė	C-263/06, Carboni e derivati, 2008 EU:C:2008:128	Byla disertacijoje nebuvo analizuojama Sandorio vertės metodo taikymo išimčių aiškinimas, spren- dimo netaikyti sandorio vertės metodo priėmimo teisinės pasekmės

14.3. Laikotarpis nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. TT išnagrinėti ginčai dėl muitų: ES ir Indijos Respublikos atvejais

Bylos tematika/kategorija	Bylos rekvizitai ²²¹⁰	Byloje nagrinėtos teisinės problemos ²²¹¹
Prekybos apsaugos muitai	C-76/01 P, Eurocoton and Others, v Council, EU:C:2003:511 30/09/2003	Prekybos apsaugos muitų taikymo procedūrų trukmės problematika
		Teisės ginčyti antidempingo muitus nustatančius ES teisės aktus realizavimo tvarka
		PPO teisės taikymo sąlygos ES teisinėje sistemoje
		Sąjungos institucijų sprendimų dėl prekybos apsaugos muitų taikymo priėmimo procedūriniai pagrindai ir jų motyvavimo tvarka
	C-351/04, Ikea Wholesale, 2007 EU:C:2007:547	PPO teisės taikymo sąlygos ES teisinėje sistemoje
		Teisės ginčyti antidempingo muitus nustatančius ES teisės aktus realizavimo tvarka
		Neteisėtai surinkty antidempingo muitų gražinimo tvarka
	C-398/05, AGST Draht- und Biegetechnik, 2008 EU:C:2008:126	Byla disertacijoje nebuvo analizuojama
	C-535/06 P, ... Moser Baer India v Council, 2009 EU:C:2009:498	Sąjungos institucijų diskrecijos teisės peržiūrėti ar pakeisti taikomus prekybos apsaugos muitus realizavimo tvarka

2210 Nurodomas bylos numeris, jos šalis ir ieškovo (pareiškėjo) duomenys, sprendimo byloje priėmimo metai ir bylos nuoroda oficialiame elektroniniame Europos teismų praktikos identifikatoriuje (European Case-Law Identifier (ECLI)). Duomenys apie bylas pateikiami remiantis duomenų baze „InfoCuria - Case-law of the Court of Justice“, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=lt>.

2211 Nurodomos tuo atveju, jei ginčas buvo aptartas disertacijoje (lyginamuojų ir/ar istoriniu aspektu), kadangi pasirinktas tyrimo laikotarpis apėmė 2010-2017 m.

14.4. Laikotarpis nuo 2000 m. sausio 1 d. iki 2009 m. gruodžio 31 d. TT išnagrinėti ginčai dėl muitų: bendras skaičius pagal valstybes ir bylų kategorijas

Valstybė	Bylos dėl prekybos apsaugos muitų	Bylos dėl klasifikavimo	Bylos dėl muitinės kilmės	Bylos dėl muitinės vertės	Bylos dėl muitinės procedūrų	Bylos dėl kitų su muitais susijusių klausimų	Bendras bylų skaičius
Kinijos Liaudies Respublika	6	3	2	1	5	-	17
Rusijos Federacija	2	-	-	1	1	-	4
Indijos Respublika	4	-	-	-	-	-	4
Bendras skaičius	12	3	2	2	6	0	25

15 PRIEDAS

**LIETUVOS VYRIAUSIAJAME ADMINISTRACINIAME TEISME 2010 -2017 M. IŠNAGRINĖTI
MOKESTINIAI GINČAI DĖL RUSIJOS FEDERACIJOS IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS KILMĖS
PREKIŲ APMOKESTINIMO MUTAIS**

15.1. Bendras ginčų skaičius pagal metus ir tematiką

Pastaba: lentelėje pateikiami 3-ąją analizės temą „Muitų teisinio reguliavimo taisyklės LR lygmeniu“ (žr. 1 priedą) apibūdinantys apibūdinantys duomenys apie su muitų taikymu susijusius ginčus (mokestinių ginčų bylas), išnagrinėtas Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d.

Laikotarpis	Mokestinio ginčo su muitine tematika	Mokestinių ginčų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičius	Mokestinių ginčų bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių skaičius	Bendras mokestinių ginčų bylų skaičius
2010 m.		7	6	13
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. 1 priedą)		2	2	4
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. 1 priedą)		-	-	-
Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. 1 priedą)		3	1	4
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. 1 priedą)		2	3	5
2011 m.		2	9	11
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. 1 priedą)		-	-	-
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. 1 priedą)		1	-	1

Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)	-	1	1
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	1	8	9
2012 m.	2	9	11
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. I priedą)	2	4	6
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. I priedą)	-	1	1
Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)	-	1	1
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	-	3	3
2013 m.	2	22	24
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. I priedą)	1	3	4
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. I priedą)	-	-	-
Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)	-	1	1
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	1	18	19
2014 m.	3	3	6
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. I priedą)	-	-	-
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. I priedą)	2	-	2
Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)	-	-	-

Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	1	3	4
2015 m.	2	4	6
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. I priedą)	1	-	1
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. I priedą)	1	-	1
Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)	-	-	-
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	-	4	4
2016 m.	6	2	8
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. I priedą)	2	1	3
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. I priedą)	3	-	3
Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)	1	-	1
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	-	1	1
2017 m. (iki 2017 m. gruodžio 31 d.)	1	4	5
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. I priedą)	-	-	-
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. I priedą)	1	1	2
Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)	-	-	-
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	-	3	1

15.2.1. Laikotarpis nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėti mokesčiai ginčai dėl Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekių apmokestinimo muitais: ginčų skaičius (pagal valstybes) ir jų santykis su kitais ginčais

Laikotarpis	Bendras mokesčių ginčų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičius	Bendras mokesčių ginčų bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių skaičius	Bendras visų ginčų dėl muitinės veiklos skaičius (atitinkamais metais)	Mokesčių ginčų bylų dėl iš Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių dalis bendrame mokesčių ginčų skaičiuje (proc.)
2010	7	6	40	32 %
2011	2	9	51	21 %
2012	2	9	28	39 %
2013	2	22	36	66 %
2014	3	3	24	25 %
2015	2	4	21	28 %
2016	6	2	21	38 %
2017	1	4	12	41 %
Viso:	25 bylos (30 proc.²²¹²)	59 bylos (70 proc.²²¹³)	233 bylos	

2212 Nuo bendro ginčų dėl Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičiaus.

2213 Nuo bendro ginčų dėl Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičiaus.

15.2.2. Laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. Lietuvos vyriausajame administraciniame teisme išnagrinėti mokesčiai ginčai dėl Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekių apmokestinimo muftais: bendrasis ginčų skaičius ir jų procentinė dalis

Laikotarpis	Bendras bylų dėl muftinės veiklos skaičius	Mokestinių ginčų dėl iš Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių apmokestinimo bendras skaičius ²²¹⁴	Mokestinių ginčų dėl iš Rusijos Federacijos ir Kinijos Respublikos importuotų prekių apmokestinimo dalis
2010	40	13	32 %
2011	51	12	23 %
2012	28	10	35 %
2013	36	23	63 %
2014	24	6	25 %
2015	21	6	28 %
2016	21	8	38 %
2017 (iki 2017-12-31)	12	5	41 %
-	-	Vidutinis per vienerius metus išnagrinėjamų mokesčių ginčų skaičius (aritmetinis bendro mokesčių ginčų skaičiaus vidurkis: 10 (10,375))	-

2214 Vidutinis per vienerius metus išnagrinėjamų mokesčių ginčų skaičius (aritmetinis bendro mokesčių ginčų skaičiaus vidurkis) – 10 (10,375)

15.2.3. Laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme išnagrinėti mokesčiai ginčai dėl Rusijos Federacijos ir Kinijos Liaudies Respublikos kilmės prekių apmokestinimo muitais: ginčų pasiskirstymas pagal tematiką/kategorijas

Mokestinio ginčo su muitine teisine prigimtis ir tematika	Mokestinių ginčų bylų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičius	Mokestinių ginčų bylų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių skaičius	Bendras ginčų skaičius
Ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. I priedą)	8	10	18
Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. I priedą)	8	2	10
Ginčai dėl prekių muitinės vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)	4	4	8
Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	5	43	48
Iš viso:	25	59	84

15.2.4. Laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme ir Mokestinių ginčų komisijoje prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės išnagrinėti mokesčiai ginčai dėl Indijos Respublikos kilmės prekių apmokestinimo muitais: ginčų pasiskirstymas pagal tematiką

Ginčų pobūd. tematika	Ginčai dėl prekių vertės (3.3 subtema, žr. I priedą)	Ginčai dėl prekių muitinės kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. I priedą)	Ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių pažeidimų (3.4 subtema, žr. I priedą)	Ginčai dėl taikytų ekonominių sankcijų už muitų ir importo mokesčių teisės aktų pažeidimus (3.4.1 subtema, žr. I priedą)	Iš viso
Laikotarpis					
2015-2017 m.	-	-	-	-	-
2014 m.	-	1	1	2	2
2006-2014 m.	-	-	-	-	-
2005 m.	1	1	-	2	2
2004 m.	1	-	-	-	1

15.2.5. Laikotarpiu nuo 2004 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme ir Mokestinių ginčų komisijoje prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės išnagrinėti mokestiniai ginčai dėl Indijos Respublikos kilmės prekių apmokestinimo muftais: ginčų tematika ir su jais susijusios teisinio reguliavimo problemos

Bylos rekvizitai ²²¹⁵	Pagrindinis bylos ginčo objektas ²²¹⁶	Identifikuotos teisės norminių aktų taikymo problemos bei priemonės joms išspręsti ²²¹⁷
-	Mokestiniai ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. 1 priedą)	-
-	-	-
Mokestiniai ginčai dėl importuotų prekių vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. 1 priedą)		
1.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2004 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁶ -621/2004	Sandorio vertės metodo taikymo išimčių aiškinimas
2.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2005 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁸ - 245/2005	Stuloma tikslinti nacionalines procedūrinės normos bei taisyklės, reglamentuojančias prekių muitinės vertės nustatymą ir įtvirtinant papildomas teises garantijas importuotojams (deklarantams) prekių muitinės vertės nustatymo procese (nustatant konsultacijų su muitine privalomumą priimančią sprendimą netaikyti sandorio vertės metodo)
Mokestiniai ginčai dėl importuotų prekių kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. 1 priedą)		
3.	Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 24 d. sprendimas Nr. S-137-(7-67-2005) „Dėl AB „L“ 2005-02-01 skundo“	Byloje buvo ginčijami prekių kilmės įrodymai ir akcentuota galimybė remtis tik specifinėmis, konkrečiomis įrodymų kategorijomis pagrindžiant prekių kilmę.

2215 **Pastaba:** informacija apie bylas pateikiama duomenų bazės „Infolex. Praktika“ pagrindu, žr. „Infolex. Praktika“, <https://www.infolex.lt/tp/>.

2216 **Pastaba:** byloje nagrinėtų ginčų objektas detaliau aprašomas bei analizuojamas disertacijos 4.3.3 skyriuje.

2217 **Pastaba:** šioje lentelėje pasūlymai pateikiami apibendrinta (sutrumpinta) forma, detalūs pasiūlymai dėl teisės norminių aktų atskirų struktūrinių dalių tobulinimo išdėstyti disertacijos skyriuose „Išvados“ ir „Pastilymat“.

Mokestiniai ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių (3.4 subtema, žr. 1 priedą)		
4.	<p>Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. spalio 30 d. sprendimas „Dėl UAB „V1“ 2013-08-07 skundo“ (sprendimo Nr. S-220 (7-168/2013)).</p>	<p>42 muitinės procedūros (įforminamos deklaruojančiam, jog buvo importuotos prekės, skirtos išgabenti į kitą ES valstybę narę) taikymo teisėtumas</p>
Mokestiniai ginčai dėl taikytų ekonominių sankcijų už muitų ir importo mokesčių teisės aktų pažeidimus (3.4.1 subtema, žr. 1 priedą)		
5.	<p>Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 9 d. sprendimas Nr. S-4(7-222/2013) „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos sprendimo“</p>	<p>„Žalos biudžetui“ nepadarymo sąlygos, kaip atleidimo nuo apskaičiuotų importo mokesčių delspinių pagrindo, aiškinimas</p>
<p>Autoriaus vertinimu, nurodytų procedūrų kontrolei būtini nacionalinio teisinio reglamentavimo pokyčiai, visų pirma, susiję su skirtingų mokesčių administratorių (Valstybinės mokesčių inspekcijos ir muitinės) tarpinstitucinio bendradarbiavimo priemonių tobulinimu</p>		
<p>Siūloma nustatyti, jog atleidimo nuo mokesčių delspinių dėl nepadarymo žalos biudžetui teisiniu pagrindu yra ne bet kokios hipotetinės situacijos, kurias savo nuožiūra (diskrecija) gali pasirinkti mokesčių administratorius ar mokesčių ginčus nagrinėjančios institucijos, o tik mokesčių permokos, kuri visiškai (pilnai) viršija nustatytą mokesčio nepriemoką egzistavimas</p>		

15.2.6. Laikotarpiu nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme išnagrinėti mokesčiai ginčai dėl Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos kilmės prekių apmokestinimo muitais: ginčų tematika ir su jais susijusios teisinio reguliavimo problemos

Mokesčiai ginčų tematika ir juose priimti procesiniai sprendimai ²²¹⁸	Valstybė iš kurios buvo importuotos prekės (ar kurios atžvilgiu buvo atliekamos kitos muitinės procedūros)	Pagrindinis bylos ginčo objektas ²²¹⁹	Identifikuotos teisės norminių aktų taikymo problemos bei priemonės joms išspręsti ²²²⁰
Mokesčiai ginčai dėl prekių tarifinio klasifikavimo (3.1 subtema, žr. 1 priedą)			
1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1408/2010.	Rusijos Federacija.	Importuotos prekės klasifikavimo kodo skirtumai tarp ES Kombinuotosios nomenklatūros ir PMO Suderintos Sistemos aiškinimo pastabų (angl. Harmonized System Explanatory Notes, HSENS).	Siūloma papildyti nacionalines Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisykles, apibrėžiančias numatant, jog prekių klasifikavimo teisingumas tikrinamas inter alia atsižvelgiant į Pasaulio muitinių organizacijos leidiniuose paskelbtus Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos paaiškinimus, už kurių paskelbimą bei priteinamumą visuomenei yra atsakingas Muitinės departamentas,...

2218 Pastaba: informacija apie mokesčių ginčų bylas pateikiama duomenų bazės „Infolex. Praktika“ pagrindu, žr. „Infolex. Praktika“, <https://www.infolex.lt/tp/>.

2219 Pastaba: byloje nagrinėtų ginčų objektas detaliau aprašomas bei analizuojamas disertacijos 4.2 ir 4.3 skyriuose.

2220 Pastaba: šioje lentelėje pasiūlymai pateikiami apibendrinta (sutrumpinta) forma, detalūs pasiūlymai dėl teisės norminių aktų atskirų struktūrinių dalių tobulinimo išdėstyti disertacijos skyriuose „Išvados“ ir „Pasiūlymai“.

2.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-1238-12	" - "	" - " Taip pat Muitinės laboratorijos išvadų privalomumas ir jų teisinis statusas atliekant prekių tarifinio klasifikavimo patikrinimus	Nacionalinėse Sąjungos muitinės kordeso įgyvendinimo taisyklėse siūloma nustatyti, kad joje įtvirtinta teisės norma apibrėžianti tyrimų laboratorijų išvadų statusą taikoma pirmiausiai pačiai muitinei (t. y. saisto tik muitinę jos atliekamų patikrinimų metu);
3.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1388-12	" - "	Importuotos prekės klasifikavimo kodo skirtumai tarp ES Kombinuotosios nomenklatūros ir PMO Suderintos Sistemos aiškinimo pastabų (angl. Harmonized System Explanatory Notes, HSENS)	3. siūloma nustatyti Muitinės laboratorijos ir kitų nešališkų tyrimų laboratorijų sertifikavimo tvarką Lietuvos Respublikoje;
4.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁹⁶³ -552/2016	" - "	" - " Muitinės laboratorijos išvadų privalomumas ir jų teisinis statusas atliekant prekių tarifinio klasifikavimo patikrinimus	4. Papildyti nacionalines Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisykles nuostata, jog prekės mėginys gali būti tiriamas ne tik Muitinės laboratorijoje, bet ir kitoje sertifikuotoje (akredituotoje) laboratorijoje
5.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. birželio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ¹⁴³ -925/2010	Kinijos Liaudies Respublika	Importuotos prekės klasifikavimo kodo skirtumai tarp ES Kombinuotosios nomenklatūros ir PMO Suderintos Sistemos aiškinimo pastabų (angl. Harmonized System Explanatory Notes, HSENS)	
			Muitinės laboratorijos išvadų privalomumas ir jų teisinis statusas atliekant prekių tarifinio klasifikavimo patikrinimus	

6.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 28 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-143-1290/2012	- "	Muitinės laboratorijos išvadų privalomumas ir jų teisinis statusas atliekant prekių tarifinio klasifikavimo patikrinimus	
7.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 31 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A ⁴³ -71/2013	- "	Importuotos prekės klasifikavimo kodo skirtumai tarp ES Kombi-nuotosios nomenklatūros ir PMO Suderintos Sistemos aiškinimo pastabų (angl. Harmonized System Explanatory Notes, HSENS)	
8.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 26 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-143-1891/2013	- "	Muitinės laboratorijos išvadų privalomumas ir jų teisinis statusas atliekant prekių tarifinio klasifikavimo patikrinimus	
9.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 4 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-276-442/2015	- "	Muitinės laboratorijos išvadų privalomumas ir jų teisinis statusas atliekant prekių tarifinio klasifikavimo patikrinimus	
10.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 22 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A ²⁴⁷ -662/2016	- "	Importuotos prekės klasifikavimo kodo skirtumai tarp ES Kombi-nuotosios nomenklatūros ir PMO Suderintos Sistemos aiškinimo pastabų (angl. Harmonized System Explanatory Notes, HSENS)	

11.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-575-864/2010	Rusijos Federacija	- " - (byloje teismas nagrinėjo klausimą kokiais teisės šaltiniais turi būti remiamasi atliekant prekių tarifinių klasifikavimą)	- " -
Mokėstiniai ginčai dėl importuotų prekių vertės nustatymo (3.3 subtema, žr. I priedą)				
1.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ³⁷⁵ -1340/2010	Kinijos Liaudies Respublika	PPO teisės tiesioginis taikymas nustatant importuotų prekių muitinę vertę ir sandorio vertės metodo taikymo sąlygų aiškinimas	
2.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁴⁴² -709/2013	Rusijos Federacija (Eurazijos muitų sąjunga)	- " -	
3.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁴⁴² -287/2010	Kinijos Liaudies Respublika	Prekių muitinės vertės nustatymo remiantis nacionalinėmis PRE-MI duomenų bazėje esančiomis palyginamosiomis prekių kainomis sąlygos	
4.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁴⁴² -284/2010	Kinijos Liaudies Respublika	- " -	

5.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gegužės 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ³⁶¹ -1356/2011	Rusijos Federacija	- -	
6.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ³⁶¹ -360/2012	Rusijos Federacija	- -	
7.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ²¹⁴ -261/2016	Kinijos Liaudies Respublika	- -	
8.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁵⁷⁵ -1361/2010	Rusijos Federacija	Sandorio vertės metodu apskaičiuotos prekių muitinės vertės dydžio leidžiami patikslinimai, susiję su prekių transportavimo, gabenimo išlaidomis.	
3.2. Mokestiniai ginčai dėl importuotų prekių kilmės nustatymo (3.2 subtema, žr. 1 priedą)				
1.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁴⁴² -220/2011	Kinijos Liaudies Respublika	Įrodinėjimo šaltinių leistinumą pripažįstant prekės kilmę, netiesioginių įrodymų taikymo galimybė	

2.	<p>Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. sprendimas administraciniėje byloje Nr. A²⁶¹-146/2014</p> <p>Pastaba: byloje buvo pateiktas prašymas kreiptis į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo (ginčijant prekių, kurioms buvo taikomi antidempingo muitai, kilmės nustatymą), tačiau jis buvo atmetas</p>	Kinijos Liaudies Respublika	-	
3.	<p>Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. sprendimas administraciniėje byloje Nr. A²⁶¹-144/2014</p> <p>Pastaba: byloje buvo pateiktas prašymas kreiptis į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo (ginčijant prekių, kurioms buvo taikomi antidempingo muitai, kilmės nustatymą), tačiau jis buvo atmetas</p>	Kinijos Liaudies Respublika	-	
4.	<p>Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 9 d. nutartis administraciniėje byloje Nr. A⁸¹-261/2015</p>	Kinijos Liaudies Respublika	-	

5.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ³⁷⁷ -556/2016	Kinijos Liaudies Respublika	I Lietuvos Respubliką importuotų prekių, kurios buvo apmokestintos antidempingo muitais, muitinės kilmės nustatymas, įrodinėjimo naštos paskirstymas tarp mokesčių mokėtojo ir muitinės nustatant prekių kilmę.	
6.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2195-143/2016	Kinijos Liaudies Respublika	Nors byloje ir buvo kilęs ginčas dėl to ar pareiškėjo deklaruota prekių kilmė buvo nurodyta neteisingai, tačiau bylos teisminio nagrinėjimo metu šios aplinkybės nebuvo kvestionuojamos, todėl minėta byla plačiau nebuvo analizuojama	
7.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. sausio 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1671-575/2016.	Kinijos Liaudies Respublika	Įrodinėjimo šaltinių leistinumumas pripažįstant prekės kilmę, netiesioginių įrodymų taikymo galimybė	
8.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 30 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A ³⁵² -556/2017	Kinijos Liaudies Respublika	- " -	

9.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugpjūčio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A44-2727/2012 Pastaba: byloje buvo pateiktas prašymas kreiptis į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, tačiau jis buvo atmestas	Rusijos Federacija	Byloje atsiradusi importo muito skola buvo siejama su importuotų prekių kilmė, tačiau bylos teisminio nagrinėjimo metu prekių kilmės faktas iš esmės nebuvo kvestionuojama, todėl minėta byla plačiau nebuvo analizuojama	
10.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-304-143/2017	Rusijos Federacija	[rodinėjimo šaltinių leistinumams pripažįstant prekės kilmę	
Mokestiniai ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms (3.4 subtema, žr. 1 priedą)				
1.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-20/2012	Kinijos Liaudies Respublika	Prekybos tarpininko statuso klausimas įregistruojant skolą muitinei	
2.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-858/2014	- » -	„42 muitinės procedūra“ ir jos įgyvendinimo teisėtumo sąlygos	
3.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-1316/2012	- " -	Muitinio patikrinimo (kontrolės) procedūrų atlikimo tvarka (a posteriori, po prekių muitinio įforminimo)	

4.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. rugsėjo 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-377-556-2016	- -	Patikrinimo (kontrolės) procedūrų atlikimo tvarka (a posteriori, po prekių muitinio įforminimo)
Mokestiniai ginčai dėl prekybos apsaugos muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotoms prekėms (3.5 subtema, žr. 1 priedą)			
1	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-2863/2011 Pastaba: byloje buvo pateiktas prašymas kreiptis į TT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, tačiau jis buvo atmestas	Kinijos Liaudies Respublika	Antidempingo muitų taikymo iš Kinijos Liaudies Respublikos į Lietuvos Respubliką importuotoms prekėms teisėtumas
Mokestiniai ginčai dėl muitinės procedūrų taisyklių taikymo iš Rusijos Federacijos importuotoms prekėms²²²¹ (3.4, 3.4.1 ir 3.4.2 subtemos, žr. 1 priedą)			
1.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2017 m. cija liepos 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-676-261/2017	Rusijos Federacija	Skolos muitinei atsiradimo sąlygos, atsižvelgiant į nekomercinio prekių įvežimo pobūdį
2.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2017 m. spalio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2048-575/2017	- -	Asmens, laikusio nelegaliai į Sąjungos muitų teritoriją atgabentas prekes, pripažinimo muitinės skolininku sąlygos

2221 Pastaba: į šį sąrašą nėra įtrauktos tos šiai kategorijai formaliai priskirtinos bylos, kuriose bylą nagrinėjant apeliacine tvarka buvo keliami ne materialinio, o tik procesinio pobūdžio klausimai arba kuriuose priimtuose sprendimuose ginčas nebuvo išspręstas iš esmės (pavyzdžiui, grąžinant bylą nagrinėti iš naujo), jei sprendime apeliacinės instancijos teismas nepasisakė dėl materialinės teisės normų taikymo ir aiškinimo.

3.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. rugšėjo 1 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-444-2223/2011	- " -	Asmens, laikusio nelegaliai į Sąjungos muitų teritoriją atgabentas prekes, pripažinimo muitinės skolininku sąlygos, prielaidų kelių skolininkų solidarinei prievolei atsirasti egzistavimas	
4.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 23 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-442-1919/2014	- » -	- » -	
5.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 15 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-143-366/2014	- » -	- » -	
6.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. rugšėjo 9 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-575-1531/2013	- » -	- » -	
7.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 22 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-444-1193/2013	- » -	- » -	
8.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. liepos 22 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-444-1193/2013	- » -	- » -	

9.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 19 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-143-2570/2011	- » -	- » -	- » -
10.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 28 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-143-2362/2011	- » -	- » -	- » -
11.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 12 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-261-1138/2011	- » -	- » -	- » -
12.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. kovo 24 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-442-1056/2011	- » -	- » -	- » -
13.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. rugpjūčio 19 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-575-1404/2013	- » -	- » -	Asmeniui už nuity teisės aktų pažeidimus paskirtos sankcijos proporcingumo klausimas, atleidimo nuo apskaičiuotų delspinigių sąlygų aiškinimas
14.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 7 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-575-864/2010	- » -	- » -	- » -

15.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 12 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-556-2212/2013	- » -	Ne visų suinteresuotų asmenų įtraukimo į bylą/mokestinį ginčą teisinės pasekmės (kelių asmenų solidarinės atsakomybės taikymo atveju)	Ne visų suinteresuotų asmenų įtraukimo į bylą/mokestinį ginčą teisinės pasekmės (kelių asmenų solidarinės atsakomybės taikymo atveju)
16.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 25 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-143-3058/2011	- » -	Non bis in idem principo taikymo problema, vertinant asmeniui už muitų teisės aktų pažeidimus paskirtos sankcijos teisėtumą	Non bis in idem principo taikymo problema, vertinant asmeniui už muitų teisės aktų pažeidimus paskirtos sankcijos teisėtumą
16.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 18 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-143-2619/2011	- " -		- " -
17.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. sausio 17 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-442-63/2013	- " -		- " -
18.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. balandžio 29 d. sprendimas administraciniame byloje Nr. A-406-602/2015	- " -	Asmeniui už muitų teisės aktų pažeidimus paskirtos sankcijos proporcingumo klausimas Pastaba: ginčas formaliai nebuvo mokestinis ginčas, tačiau jame buvo iškeltas klausimas ir dėl asmeniui pritaikytos mokestinės atsakomybės teisėtumo sąlygų, todėl jis priskirtas prie analizuojamų bylų	Asmeniui už muitų teisės aktų pažeidimus paskirtos sankcijos proporcingumo klausimas Pastaba: ginčas formaliai nebuvo mokestinis ginčas, tačiau jame buvo iškeltas klausimas ir dėl asmeniui pritaikytos mokestinės atsakomybės teisėtumo sąlygų, todėl jis priskirtas prie analizuojamų bylų

19.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 13 d. nutartis administraciniėje byloje Nr. A-261-1338/2013	- "	Laikino įvežimo perdirtbti muitinės procedūros įforminimo tvarka ir jos netinkamo įforminimo teisinės pasekmės (ginčijant prekių išvežimo faktą)	- "
20.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 8 d. nutartis administraciniėje byloje Nr. A-143-1314/2013	- "		- "
21.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 11 d. nutartis administraciniėje byloje Nr. A-143-787/2013	- "		- "
22.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 31 d. nutartis administraciniėje byloje Nr. A-143-776/2013	- "		- "
23.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 22 d. nutartis administraciniėje byloje Nr. A-261-453/2013	- "		- "
24.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 25 d. nutartis administraciniėje byloje Nr. A-444-1160/2013	- "	Tranzito procedūros įforminimo tvarka ir jos netinkamo įforminimo teisinės pasekmės (nuginčijus prekių išvežimo faktą)	- "
25.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 7 d. nutartis administraciniėje byloje Nr. A-143-56/2013	- "		- "

26.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-1587/2010	- -	- -	- -
27.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1345/2010	- -	- -	- -
28.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-364/2013	- -	- -	Netinkamo laikino įvežimo perdurti muitinės procedūros įforminimo teisinės pasekmės: įvežtos prekės muitinės vertės nustatymo tvarkos ypatumai
29.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-2813/2011	- -	- -	- -
30.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-143-2783/2011	- -	- -	- -
Mokestiniai ginčai dėl iš Rusijos Federacijos importuotų kuro produktų apmokestinimo muitais ir kitais susijusiais importo mokesčiais bei šių mokesčių lengvatų taikymą (3.4.2 subtema, žr. 1 priedą)				
31.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-5-442/2015			yla dėl teisės norminio akto teisėtumo, mokesstinio ginčo metu buvo ginčijamas Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus

		- -	2011 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. 1B-392 „Dėl Keleivių įvežamų prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčių ir akcizais taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. 439, 5 punkto nuostatų taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“	
32.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. spalio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A ⁵⁶ -505/2014	- -	Importo mokesčių lengvatų geležinkelių transportu importuojamiems kuro produktams taikymo sąlygos	
33.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-602-879/2014	- - Pastaba: proceso sprendimo byloje ginčo prekių kilmės šalis nebuvo patikslinta, tačiau iš bylos faktinių aplinkybių galima spręsti, jog ginčo prekės buvo importuotos iš Rusijos Federacijos	Importo mokesčių lengvatoms importuojamiems kuro produktams, kurie atleidžiami nuo akcizų mokesčio (kurui lavų navigacijos tikslais), taikymo sąlygos	

34.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 13 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-143-1770/2014	- "-	Importo mokesčių lengvatos importuojamiems kuro produktams, kurie atleidžiami nuo akcizų mokesčio (kurui lavų navigacijos tikslais), taikymo sąlygos	
35.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. gruodžio 11 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-261-852/2014	Rusijos Federacija	Importo mokesčių lengvatos importuojamiems kuro produktams, kurie atleidžiami nuo akcizų mokesčio (šildymo kurui), taikymo sąlygos	
36.	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2017 m. liepos 25 d. nutartis administraciniame byloje Nr. A-2064-575/2017	- "-	Importo mokesčių lengvatos kuro produktams importuojamiems lengvajame automobilyje asmeniui taikytoms sąlygoms	

15.2.7. Laikotarpis nuo 2010 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. Mokestinių ginčų komisijoje ir Vilniaus apygardos administraciniame teisme išnagrinėti mokesčiai ginčai dėl Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos kilmės prekių apmokestinimo muitais: ginčų skaičius

Laikotarpis	Mokestinių ginčų dėl iš Kinijos Liaudies Respublikos importuotų prekių skaičius	Mokestinių ginčų dėl iš Rusijos Federacijos importuotų prekių skaičius	Bendras mokesčių ginčų skaičius ²²²²
2010	1	7	8
2011	4	24	28
2012	4	22	26
2013	2	14	16
2014	1	3	4
2015	4	3	7
2016	0	0	0
2017 (iki 2017-12-31)	1	2	3
Vidutinis per vienerius metus išnagrinėjimų mokesčių ginčų skaičius (aritmetinis bendro mokesčių ginčų skaičiaus vidurkis)			12 (11,5)

2222 Pastaba: informacija apie mokesčių ginčų bylas pateikiama duomenų bazės „Infalex. Praktika“ pagrindu, žr. „Infalex. Praktika“, <https://www.infalex.lt/tp/>.

16 PRIEDAS

PPO, ES IR NACIONALINIU LYGMENIU NAGRINĒTŪ ĢINČŪ DĒL MUITŪ TAIKYMO TARPTAUTINĒJĒ PREKYBOJĒ TARP ES IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS IR INDIJOS RESPUBLIKOS LYGINAMIEJI ASPEKTAI (PAGAL TEMATIKAĀ IR ĢINČŪ SKAIČŪ)

	PPO LYGMUO 1 tema (PPO lygmeniu inicijuotų bylų skaičius)			ES LYGMUO 2 tema (TT išnagrīnētų bylų skaičius)			NACIONALINIS LYGMUO 3 tema (LVAT išnagrīnētų bylų skaičius)		
	Kinijos Liaudies Respu- blika	Rusijos Federacija	Indijas Respublika	Kinijos Liaudies Respubli- ka	Rusijos Federa- cija	Indijas Respu- blika	Kinijos Liaudies Respublika	Rusijos Federa- cija.	In- dijas Res- publi- ka
Bylų/ģinčŪ tematika (pagal disertācijas 1. priedo tematīnį žemėlapi)									
BENDRIEJI MUITŪ TEISINIO REGULIAVIMO ASPEKTAI (pagal muitų rūšis)									
Importo muitų teisėtumo klau- simai (1.1 subtema)	1 (byla DS492)	2 (byla DS462, DS485)	-	1 (byla C-213/09)	-	-	-	-	-
	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Eksporto muitų teisėtumo klausimai (1.2 subtema)	2	-	-	11	1 (byla C-687/13, joje taip pat buvo sprendžiamas klausimas dėl antidempingo muitų taikymo Kinijos Liaudies Respublikos kil- mės prekėms)	1 (byla C-687/13, joje taip pat buvo sprendžiamas klausimas dėl antidempingo klausimas dėl antidempingo muitų taikymo Kinijos Liaudies Respublikos kil- mės prekėms)	-	-	-
Prekybos apsaugos muitų teisėtumo klausimai (1.4/2.5/3.5 subtema)									

Importo dempingo kaina poveikio vidaus kainoms įvertinimas (priežastinio ryšio nustatymas)	1 (byla DS460)	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Materialinės žalos grėsmės, kaip antidempingo muitų taikymo sąlygos, įrodinėjimas	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Žalos egzistavimo įrodinėjimas bei tinkamas prekių (produktų) kainų palyginimas įtariamo dempingo atvejais	1 (Byla DS425)	1 (Byla DS479)	-	3	-	-	-	-	-	-
Prekės normaliosios vertės nustatymas antidempingo tyrimų metu vadinamasis užsienio gamintojo ar eksportuotojo pateikiamais sąnaudų duomenimis, kitų dempingo rodiklių apskaičiavimas	-	3 (byla DS494, DS474, DS521)	-	-	2	1	-	-	-	-

Procedūriniai prekybos apsaugos munitų taikymo klausimai (sprendimų priėmimo tvarka, teisės juos ginčyti realizavimas, sumokėtų munitų gražinimas ir kt.)	-	-	-	7	2	1	1	-	-
Kiti su prekybos apsaugos munitais susiję klausimai	1 (byla DS452)	-	-	2	1	-	-	-	-
Kitos su munitais susijusios teisinio reguliavimo sritys²²²³ (1.3 subtema)	-	1 (byla DS476 ²²²⁴)	1 (byla DS408 ²²²⁵)	-	-	-	-	-	-
SPECIALIEJI MUNITŲ TEISINIO REGULIAVIMO ASPEKTAI (pagal munitų taikymą lemiančius veiksmus/elementus)									
Prekių tarifinis klasifikavimas (2.1, 3.1 subtema)	-	-	-	6	1	1	8	10	-
Prekių munitinės vertės nustatymas (2.3, 3.3 subtemos)	-	-	-	2	1	-	4	4	-

2223 Į šią kategoriją pateko ginčai dėl specifinio tarptautinio teisinio reguliavimo, susijusio su tarptautine prekyba energijos ištekliais (naftos, dujų produktais) bei intelektinės nuosavybės teisių kontrole munitėje.

2224 Byloje kilo ginčas dėl tarptautinės prekybos energijos išteklių reguliavimo.

2225 Byloje kilo ginčas dėl su intelektinės nuosavybės apsauga susijusių munitinės kontrolės priemonių, taikytų tranzitu per ES munitų teritoriją gabenamoms prekėms.

Prekių kilmės taisyklių taikymas (2.2, 3.2 subtemos)	-	-	-	7	1	1	8	2	-
Muitinės procedūrų taisyklių taikymas ²²²⁶ (2.4, 3.4, 3.4.1 ir 3.4.2 subtemos)	-	-	1(byla DS408 ²²²⁷)	5	2	1	5	43	-

2226 Į šią kategoriją buvo priskirti ir tie nacionaliniu lygiu (Lietuvos Respublikoje) išnagrinėti ginčai, kuriuose buvo sprendžiamas klausimai dėl bendrųjų skolos muitinei atsiradimo sąlygų (muitų ir su jais susijusių lengvatų taikymo); klausimai dėl atsakomybės taikymo tais atvejais, kai dėl muitinės procedūrų pažeidimo atsirado skola muitinei; taip pat klausimai dėl muitinės kontrolės procedūrinių veiksmų teisėtumo (3.4.1. ir 3.4.2. subtemos).

2227 Tiesioginis bylos ginčo objektas nebuvo ES taikytų muitų ar ES muitų teisės normų teisėtumas, tačiau kadangi jame buvo keliamas bendro pobūdžio klausimas dėl muitinės kontrolės procedūrų taikymo galimybių (tranzitu gabenamų prekių atžvilgiu), ši ginčą pagal tematiką galima sąlyginai priskirti ir „Muitinės procedūrų taisyklių taikymo“ subtemai/kategorijai (klasifikuoti kaip su ja susijusį ginčą).

17 PRIEDAS.

REKOMENDACIJOS DĖL TEISĖS AKTŲ NUOSTATŲ TOBULINIMO²²²⁸

	<p>1. Rekomendacijos dėl tarptautinės muitų teisės akto</p> <p>1.1. Papildyti GATT susitarimo XX straipsnį „Bendrosios išimties“ 2 dalimi ir ją suformuluoti taip: „Šio straipsnio pirmosios dalies „b“ ir „g“ punktuose numatytų priemonių priėmimas ir vykdymas yra leidžiamas valstybėje susiklosčius ekstremaliai aplinkosauginei situacijai ar neišvengiamam pagrindinių gamtinių išteklių stygiui valstybės vidaus rinkoje, taip pat atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti aplinką tausojančių technologijų plėtrą ar energijos gavybą iš atsinaujinančių šaltinių“</p>	<p>Žr. disertacijos 2.1 poskyrį, 109-110 psl.</p>
<p>2.1. Dėl reglamento (ES) Nr. 2016/1036 „Dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“ ir reglamento (ES) Nr. 2016/1037 „Dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“ tobulinimo²²²⁹</p>	<p>2. Rekomendacijos dėl ES priimtų muitų teisės akto</p> <p>2.1.1. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 preambulės 4 punktą ir jį išdėstyti taip: „sieki- ant išlaikyti Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (toliau – GATT) nustatytų teisių ir įsipareigojimų pusiausvyrą, Sąjunga, taikydama 1994 m. Susitarimo dėl antidempingo taisyklės, turi atsižvelgti į tai, kaip tas taisyklės aiškina pagrindiniai Sąjungos prekybos partneriai ir PPO ginčų sprendimo institucijos.“</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 208-209 psl. Taip pat žr. 3.3 poskyrį, 252-253 psl.</p>

²²²⁸ Rekomendacijos yra parengtos atlikta prekybos ginčų dėl muitų bylų analize daugiašaliu (PPO), supranacionaliniu ir nacionaliniu lygIU, šiuose skyriuose taip pat pateikiamas detalus išvardintų rekomendacijų formuluočių pagrindimas. Rengiant rekomendacijas ir derinant jas su galiojančiais ES priimtais muitų teisės aktais buvo vadovaujama si teisės aktų redakcijomis, galiojusiomis 2018 m. sausio 1 d., teikiant pasiūlymus dėl reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatų tobulinimo, papildomai atsižvelgta į jo naujausius pakeitimus, padarytus reglamentu (ES) Nr. 2018/825.

²²²⁹ Teikiant šias rekomendacijas papildomai buvo atsižvelgta į reglamentų (ES) Nr. 2016/1036 ir (ES) Nr. 2016/1037 atitinkamų straipsnių pakeitimus, padarytus

	<p>2.1.2. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 1 straipsnio 4 dalį ir išdėstyti ją taip: „Taisant šį reglamentą, terminas „panašus produktas“ yra identiškas produktas, t. y. produktas, visais atžvilgiais panašus į nagrinėjamąjį produktą, o jeigu identiško produkto nėra – kitas produktas, kuris nors ir nebūdamas visais atžvilgiais panašus, atsižvelgiant į jo individualias fizines ir technines savybes, naudojimo ypatumus bei kokybės ir kainos santykį turi nagrinėjamąjį produktą labai primenančių požymių“.</p>	<p>Žr. disertacijos 2.1 poskyrį, 115-116 psl.</p>
	<p>2.1.3. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą ir ją suformuluoti taip: „Jeigu su tiriamo produkto gamyba ir pardavimu susijusios išlaidos nėra tinkamai atspindėtos atitinkamos šalies dokumentuose ir, sudarius galimybę pateikti pastabų bei įrodymų, suinteresuota šalis negali įtikinamai įrodyti, kad šie dokumentai atitinka valstybės vidaus rinkoje objektyviai egzistavusias aplinkybes, jos bus koreguojamos arba nustatomos remiantis kitų tos pačios valstybės gamintojų ar eksportuotojų išlaidomis arba, kai tokia informacija nėra prieinama arba ją negali būti naudojama, bet kokių kitu tinkamu pagrindu, įskaitant ir informaciją, gautą iš kitų tipinių rinkų“.</p>	<p>Žr. disertacijos 2.2 poskyrį, 126-127 psl.</p>
	<p>2.1.4. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnio 6a dalies „a“ punktą 2 pastraipą ir ją suformuluoti taip: „Komisija gali naudoti: — atitinkamas gamybos ir pardavimo sąnaudas atitinkamoje tipiškoje valstybėje, kurios ekonominis išsivystymas yra panašaus lygio kaip ir eksportuojančios valstybės, jei, Komisijai objektyviai įvertinus jos surinktą, turimą ir jai pateiktą su išvardintomis aplinkybėmis susijusią informaciją, nustatoma, kad reikiami duomenys prieinami; jei yra daugiau kaip viena tokia valstybė, prireikus pirmenybė teikiama toms valstybėms, kuriose užtikrinamas tinkamas socialinės ir aplinkos apsaugos lygis, — jei ji mano, kad reikia ir jei atliekamo tyrimo metu nustatoma, kad duomenys atitinkamai tipiškai valstybei parinkti dėl objektyvių priežasčių jai nėra prieinami, neiškraipytas tarptautines kainas, sąnaudas ar lyginamuosius standartus arba“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 198-199 psl.</p>

Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentu (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesancijų valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesancijų valstybių, Official Journal L 143, I (2018).

	<p>2.1.5. Papildyti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 2 straipsnį 13 dalimi ir išdėstyti ją taip: „Komisija privalo pagrįsti jos šio straipsnio pagrindu atliktų skaičiavimų ir jų metodikos pasirinkimo priežastis, kiek tai neprieštaruja šio reglamento 19 straipsnio („Konfidencialumas“) nuostatoms“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.2 ir 3.4 poskyrių, 241, 259-260 psl.</p>
	<p>2.1.6. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 3 ir 5 dalį ir išdėstyti jas taip:</p> <p>„3. Vertinant importo dempingo kaina kiekį, reikia atsižvelgti į tai, ar iš viso žymiai išaugo importas dempingo kaina absoliučiu dydžiu arba lyginant su gamyba ar suvartojimu Sąjungoje. Vertinant importo dempingo kaina poveikį kainoms, atsižvelgiama į tai, ar produktai dempingo kaina yra importuojami žymiai mažesnėmis kainomis lyginant su Sąjungos pramonės panašių produktų kainomis ir šių kainų pokytis yra sistemingas bei įvyko per trumpą laiką tarpą, arba į tai, ar toks importas turėjo kitokį poveikį – ženkliai nustumėdė kainas arba smarkiai trukdė kainoms kilti, kaip kad būtų atsitikę kitomis aplinkybėmis. Vienas ar keli tu veiksniai nėra būtinai lemiami“;</p> <p>„5. Nagrinėjant importo dempingo kaina poveikį atitinkamai Sąjungos pramonei, reikia iširti visus svarbius atitinkamos pramonės būklę apibūdinančius ekonominius veiksnius ir rodiklius, tokius kaip: pramonės pastangas atsigausti po dempingo ar subsidiavimo praityje padaryto poveikio; esamo dempingo skirtumo dydį; esamą ir galimą pardavimų, pelno, produkcijos, rinkos dalies, produktyvumo, investicijų grąžos ir pajėgumų panaudojimo sumažėjimą; Sąjungos kainoms įtaką darančius veiksnius ir kainų pokyčių tendencijas; esamą ir galimą neigiamą poveikį pinigų srautams, atsargų kiekiui, užimtumui, darbo užmokesčiui, gamybos plėtrai, galimybės sukaupti kapitalą ir pritraukti investicijas. Šis sąrašas nėra išsamus, be to vienas ar keli iš išvardytų veiksniai nėra būtinai lemiami“.</p>	<p>Žr. disertacijos 2.1 poskyrių, 104-105 psl. Taip pat žr. 3.3 poskyrių, 246-247 psl.</p>
	<p>2.1.7. Papildyti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 4 dalį nauja antra pastraipa, ją išdėstant taip:</p> <p>„Atliekant antidempingo tyrimą dėl Sąjungos pramonei gresiančios žalos, importo daugiau kaip iš vienos valstybės poveikis gali būti vertinamas bendrai tuo atveju, jei importas iš kiekvienos tokios atrinktos valstybės atitinka Reglamento 3 straipsnio 9 dalyje numatytas sąlygas“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrių, 215 psl.</p>
	<p>2.1.8. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 7 dalies pirmą sakinį ir išdėstyti jį taip:</p>	<p>Žr. disertacijos 3.2 poskyrių, 233-234 psl.</p>

	<p>„Taip pat turi būti nagrinėjami ir visi kiti, be importo dempingo kaina, žinomi veiksniai, kurių visuma tuo pat metu daro neigiamą poveikį Sąjungos pramonei, siekiant, kad šių veiksmų padaryta žala nebūtų priskiriama importui dempingo kaina pagal 6 dalį“.</p>	<p>Taip pat žr. 3.3 poskyrį, 261 psl.</p>
	<p>2.1.9. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 3 straipsnio 9 dalies paskutiniojo sakinio nuostatas, jas išdėstant taip:</p> <p>„Joks iš šių išvardytų veiksmų nėra pats savaime lemiantis, bet privalomai apsvarstytų visų šioje dalyje išvardintų veiksmų visuma yra tokia, kad neišvengiamai gresia tolesnis eksportas dempingo kaina ir kad nesiečius apsaugos veiksnių bus padaryta materialinė žala“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 211-212 psl.</p>
	<p>2.1.10. Papildyti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 6 straipsnio 1 dalies 3-įjį sakinį išdėstant jį taip:</p> <p>„Į informaciją, susijusią su laikotarpiu po tiriamojo laikotarpio, paprastai neatsižvelgiama, išskyrus tuos atvejus, kai pradedamas tyrimas dėl materialinės žalos Sąjungos pramonei grėsmės nustatymo. Tokiu atveju tyrimas gali būti grindžiamas informacija, susijusia su faktais, egzistuojančiais tyrimo metu (po tyrimo pradžios), taip pat informacija, susijusia su tiriamuoju laikotarpiu iki tyrimo pradžios, tiek, kiek tai būtina įvertinti ar, atsižvelgiant į Reglamento 3 straipsnio 9 dalyje numatytus veiksmus, aplinkybių pasikeitimas gali sukelti materialinę žalą potencialiai pažeidžiamai Sąjungos pramonei“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 213 psl.</p>
	<p>2.1.11. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 8 straipsnio 1 dalies 3 pastraipos nuostatas (pakeistas reglamentu (ES) Nr. 2018/825) išdėstant jas taip:</p> <p>„Kainos pagal šiuos įsipareigojimus didinamos ne daugiau nei būtina dempingo skirtumui pašalinti, ir jos didinamos mažiau nei dempingo skirtumas, jei tokio padidinimo užtektų Sąjungos pramonės patirtai žalai ar jos grėsmei pašalinti.“</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 214-215 psl.</p>
	<p>2.1.12. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 4 dalies antros pastraipos nuostatas (pakeistas reglamentu (ES) Nr. 2018/825) išdėstant jas taip:</p> <p>„Antidempingo mūto suma turi neviršyti nustatyto dempingo skirtumo, tačiau ji turėtų būti mažesnė už šį skirtumą, jei šis mažesnis muitas būtų tinkamas Sąjungos pramonei padarytai žalai ar jos grėsmei pašalinti. Atitinkamai taikomos 7 straipsnio 2a, 2b, 2c ir 2d dalys“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 214-215 psl.</p>

	<p>2.1.13. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalies antrą pastraipą išdėstant ją taip:</p> <p>„Taikant šią pastraipą ir nustatant muitą tiekėjams, privaloma atsižvelgti į tokius veiksmus, kaip tiekėjų ir valstybės ar tiekėjų tarpusavio struktūriniai ar korporatyvūs ryšiai, valstybės kontrolė ar esminė įtaka kainodarai ir gamybai arba ekonominė valstybės, iš kurios tiekama, santvarka bei pagrįsti šių veiksmų poveikį tiekėjų veiklos sąlygoms“.</p> <p>2.1.14. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies 3 pastraipos paskutinį sakinį ir reglamento (ES) Nr. 2016/1037 19 straipsnio 4 dalies paskutinį sakinį bei išdėstyti juos taip:</p> <p>„Tuo atveju, galutinai nustatant faktus atsižvelgiama į visus svarbius ir tinkamai dokumentais pagrįstus įrodymus, kurių visuma atšaukiant ar pakeičiant taikomas priemones privalo patvirtinti esminį šių priemonių taikymo aplinkybių ir žalą sukeliančių veiksmų pasikeitimą“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 192 psl.</p>
	<p>2.1.15. Pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies 3 pastraipos pirmąjį sakinį ir reglamento (ES) Nr. 2016/1037 19 straipsnio 4 dalies pirmąjį sakinį juos išdėstant taip:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Atlikdama tyrimus pagal šios dalies nuostatas, Komisija privalo, <i>inter alia</i>, apsvarstyti, ar dempingo ir žalos aplinkybės smarkiai pakito ir ar taikomomis priemonėmis pasiekiamas norimų rezultatų pašalinant pagal 3 straipsnį jau nustatytą žalą“ (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 11 straipsnio 3 dalyje 3 pastraipos pirmasis sakinys); • „Atlikdama tyrimus pagal šį straipsnį Komisija gali, <i>inter alia</i>, nuspręsti, ar subsidijavimo ir žalos aplinkybės smarkiai pakito arba ar taikomomis priemonėmis pasiekiamas norimų rezultatų pašalinant anksčiau pagal 8 straipsnį nustatytą žalą“ (Reglamento (ES) Nr. 2016/1037 19 straipsnio 4 dalies pirmasis sakinys) 	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 194-195 psl.</p>
	<p>2.1.16. Papildyti reglamento (ES) 2016/1036 11 straipsnį 11 dalimi ir išdėstyti ją taip:</p> <p>“Antidempingo muitus, kurie buvo nepagrįstai surinkti remiantis Sąjungos teisės aktų nuostatomis, kurios vėliau buvo pripažintos negaliojančiomis, skolininkams grąžina kompetentingos valstybių narių valdžios institucijos Sąjungos muitinės kodekse nustatyta tvarka. Bet kuris asmuo tokiu atveju Sąjungos teismuose taip pat gali reikauti kompensacijos už žalą, patirtą Sąjungos institucijoms nustatčius neteisėtai pripažintus muitus, kuri viršija vien tik neteisėtai surinktų muitų grąžinimą, jei tarp tos žalos ir Sąjungos institucijų neteisėtų veiksmų yra tiesioginis priežastinis ryšys“</p>	<p>Žr. disertacijos 3.2 poskyrį, 238 psl.</p>

<p>2.2. Dėl 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 952/2013 patvirtinto Sąjungos muitinės kodekso ir su jo įgyvendinimu susijusių ES teisės aktų tobulinimo</p>	<p>2.1.17. Papildyti reglamento (ES) 2016/1036 14 straipsnio 2 dalį 3 pastraipa, išdėstant ją taip: „Šios dalies nuostatų taikymo tikslais suinteresuotiesiems šalims laikomi: a) gamintojai ar eksportuotojai, kuriems nustatomi ar pakeičiami individualūs antidempingo muitai; b) gamintojai, eksportuotojai ar su jais susiję importuotojai, kurie pripažinti atsakingais už dempingą remiantis jų prekybinės veiklos duomenimis, arba kurių prekybinės veiklos duomenys buvo naudojami apskaičiuojant antidempingo muitų dydį ar nustatant dempingo faktą; c) reikšmingą aukščiau nurodytų asmenų dalį atstovaujantys ir jų vardu veikiančios prekybos asociacijos“.</p> <p>2.1.18. Pakeisti reglamento (ES) 2016/1036 17 straipsnio 2 dalį išdėstant ją taip: „Bet kokia eksportuotojų, gamintojų, importuotojų ar prekybos rėšių atranka atliekama pirmiausia konsultuojantis su tiriamaisiais eksportuotojais, gamintojais ar importuotojais ir gavus jų sutikimą bei suteikus galimybę pateikti atsakymus, jei tokios šaly iš anksto praneša apie save ir sudaro galimybę gauti pakankamą kiekį informacijos per tris savaites nuo tyrimo pradžios, kad būtų galima pasirinkti tipišką atranką. Galutinį sprendimą dėl šalių, produktų tipų ar sandorių atrankos pagal išdėstytas atrankos nuostatas priima Komisija, atsižvelgdama į jai pateiktus šalių atsakymus“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.2 poskyrį, 230 psl.</p> <p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 202-203 psl.</p>
<p>2.2.1. Papildyti Sąjungos muitinės kodekso 64 straipsnį 7 dalimi, ją išdėstant taip: „Šio Kodekso nustatyta tvarka muitinė turi teisę tikrinti deklaranto nurodytos lengvatinės prekių kilmės ir ją pagrindžiančių dokumentų teisingumą. Tuo atveju, jei atlikus tokį tikrinimą nustatoma, jog egzistuoja akivaizdžių priežasčių abejojti nurodytos lengvatinės prekių kilmės teisingumu ir jo patvirtinti muitinės surinktais įrodymais dėl objektyvių priežasčių negalima, muitinė gali reikalauti, kad deklarantas įrodytų prekių kilmę ir pateiktų bet kokius kitus prekių lengvatinės kilmės įrodymus. Šių nuostatų taikymo tikslu deklarantas laikomas atsakingu už lengvatinę prekių kilmę patvirtinančių įrodymų pateikimą ir išsaugojimą“.</p> <p>2.2.2. Pakeisti Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 2015/2447, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr.952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, nuostatų įgyvendinimo taisyklės 144 straipsnį, išdėstant jį taip:</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 179 psl.</p> <p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 183-184 psl.</p>	

	<p>1. „1. Jei muitinė turi pagrįstų abejonų dėl to, ar deklaruota sandorio vertė atspindi visą sumokėtą arba mokėtiną sumą, kaip nurodyta Kodekso 70 straipsnio 1 dalyje, ji privalo paprašyti, kad deklarasantas pateiktų papildomos informacijos arba dokumentų šiuo klausimu ir raštu išdėstytų savo nuomonę dėl motyvų, kuriais grindžiamas minėtos abejonės.</p> <p>2. Jei abejonių nepavyksta išsklaidyti, muitinė gali nuspręsti, kad prekių vertė negali būti nustatoma pagal Kodekso 70 straipsnio 1 dalį. Tokiu atveju muitinė turi teisę nustatyti prekių muitinę vertę taikydama Kodekso 74 straipsnyje numatytus metodus ir prašyti deklarasanto pateikti bet kokią informaciją, galinčią padėti nustatyti prekių muitinę vertę taikant šias nuostatas. Muitinės sprendime dėl Kodekso 74 straipsnyje numatyto prekių muitinės vertės metodo taikymo privalo būti nurodyti duomenys, kurie buvo naudojami vertės nustatymui, ir pateikti argumentai, paaiskinantys konkretaus muitinės vertės metodo pasirinkimo priežastis“.</p> <p>2.2.3. Papildyti SMK 67 straipsnį 2 dalimi, ją išdėstant taip: „Nustatant prekybos apsaugos (antidempingo ar kompensacinių) mokesčiais apmokestinamų prekių kilmę vadovaujamasi ben-drosiomis šio Kodekso 61 ir 64 straipsnyje apibrėžtomis prekių kilmės taisyklėmis“.</p> <p>2.2.4. Pakeisti SMK 79 straipsnio 3 dalies „b“ punktą išdėstant jį taip: „3. 1 dalies a ir b punktuose nurodytais atvejais skolininku laikomas bet kuris iš šių asmenų: as-muo, kuris žinojo arba, yra pagrįndu manyti, kad turėjo žinoti, kad muitų teisės aktais nustatyta pareiga nebuvo įvykdyta, ir kuris veikė asmens, privalejusio įvykdyti tą pareigą, interesais arba kuris dalyvavo atliekant veiksmus, dėl kurių ta pareiga nebuvo įvykdyta, jeigu jis nesinėmė visų priemonių, kurių buvo galima pagrįstai iš jo tikėtis, kad aptariamoms muitų teisės aktais nustatytos pareigos būtų įvykdytos ir būtų surenkama visa importo maito suma ar jos dalis“.</p> <p>2.2.5. Pakeisti SMK 124 straipsnio 7 dalį išdėstant ją taip: „Jeigu skola muitinei yra atsiradusi pagal 79 straipsnį, ji išnyksta asmeniui, kurio veiksmuose nepastebėta jokių bandymo apgauti požymių ir kuris padėjo kovoti su sukčiavimu arba kuris ėmėsi visų priemonių, kurių buvo galima pagrįstai iš jo tikėtis, kad muitų teisės aktais nustatytos pareigos būtų įvykdytos ir būtų surenkama visa importo mokesčių suma ar jos dalis“</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 180 psl.</p> <p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 166 psl.</p> <p>Žr. disertacijos 3.2 poskyrį, 222-223 psl.</p>
--	--	---

<p>2.3. Dėl reglamento (ES) Nr. 608/2013 „Dėl muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003“ tobulinimo</p> <p>2.4. Dėl 1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 „Dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo“ tobulinimo</p>	<p>2.3.1. Papildyti reglamento (ES) Nr. 608/2013 27 straipsnį antra pastraipa, ją išdėstant taip: „Remdamasi šio reglamento nuostatomis, prekių, kurios yra vežamos per Sąjungos muitų teritoriją tranzitu ar į ją patenka įforminus specialiąsias muitines procedūras ir kurių paskirties vieta yra trečiosios valstybės, kontrolės veiksmus muitinė atlieka tais atvejais, kai nustatoma intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo rizika ir egzistuoja reikšminga tikimybė, kad tokios prekės bus nukreiptos į Sąjungos rinką (atsižvelgiant inter alia į prekių ženklimą ir prekių gabenimo maršruto pobūdį). Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriuose nustato šių kontrolės veiksmų atlikimo kriterijus ir jų taikymo tvarką.“</p> <p>2.4.1. Papildyti Reglamentą (EEB) Nr. 2658/87 „Dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo“ 12 straipsnį 2a dalimi ir jį išdėstyti taip: „Kiek tai susiję su Bendrojo muitų tarifo taikymu, prekių klasifikavimą pagal 8 straipsnyje nurodytas nomenklatūras atlieka ir prekės atitinkamus galutinius kodų numerius priskiria valstybių narių muitinės administracijos, ir kitos valdžios institucijos, nacionalinės teisės aktų įgaliosios taikyti tam tikrus muitų teises aktus“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 172-173 psl.</p> <p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 155-156 psl.</p>
<p>2.4.2. Papildyti 2017 m. spalio 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2017/192 kurio iš dalies keičiamas Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo I priedas I skyriaus „A“ skirsnį „Bendrosios Kombinuotosios nomenklatūros aiškinimo taisyklės“ (taip pat ir vėlesnes analogiškas Kombinuotosios nomenklatūros versijas) 7 punktu, išdėstant jį taip: „Taikydamos šią nomenklatūrą ES valstybės narės muitinės administracijos ir kitos kompetentingos nacionalinės institucijos remiasi jos kalbine versija oficialia valstybine kalba; tačiau kilus prieštaramams dėl Kombinuotosios nomenklatūros teksto turinio ir prasmės atitikties Kombinuotosios nomenklatūros versijoms kitomis oficialiomis ES valstybių narių kalbomis, privalo atsižvelgti į atitinkamas Kombinuotosios nomenklatūros nuostatas teksto kalbines versijas kitomis oficialiomis Europos Sąjungos valstybių narių kalbomis. Nustatius, jog egzistuoja lingvistiniai to paties aiškinamo Kombinuotosios nomenklatūros teksto versijų turinio ir prasmės neatitikimai ir Kombinuotosios nomenklatūros versijose kitomis oficialiomis ES valstybių narių kalbomis, atitinkama Kombinuotosios nomenklatūros teksto nuostata privalo būti aiškinama atsižvelgiant į Kombinuotosios nomenklatūros nuostatus, kurių dalis ji yra, bendrą struktūrą ir tikslą“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.1 poskyrį, 159-160 psl.</p>	

	<p>Rekomendacijos dėl Lietuvos Respublikos munitų (muitinės) teisės aktų tobulinimo</p>		<p>Žr. disertacijos 3.3 poskyrį, 255-256 psl.</p>
<p>3.1. Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų tobulinimo</p>	<p>3.1.1. Pakeisti Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. įstatymo Nr. XII-2399 redakcija), 4 straipsnio 3 dalies antrąjį sakinį ir suformuluoti jį taip: „Įstatymų nustatytais atvejais, įskaitant atvejus, kai kilusiame ginče remiamasi atitinkamo ES reglamento, kurį taikant galėjo būti pakenkta pareiškėjui, neteisėtumu, teismas kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo“.</p>	<p>3.1.2. Papildyti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija) 155 straipsnį 7 dalimi ir išdėstyti ją taip: „Įstatymų nustatytais atvejais, įskaitant atvejus, kai kilusiame ginče remiamasi atitinkamo ES reglamento, kurį taikant galėjo būti pakenkta pareiškėjui, neteisėtumu, Mokestinių ginčų komisija kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamą prejudicinio sprendimo dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.3 poskyrį, 256 psl.</p>
	<p>3.1.3. Papildyti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija) 31 straipsnį 2 dalimi, ją suformuluojant taip: „Šio Įstatymo 15 ir 16 straipsniuose nurodytos mokesčius administruojančios institucijos ir įstaigos privalo teikti duomenis mokesčių mokėtojų registruui apie mokesčių mokėtojo atžvilgiu pradėtus mokesčius patikrinimus, tyrimus ar kitus mokesčių kontrolės veiksmus ir jų rezultatus. Nurodytus duomenis mokesčius administruojančios institucijos ir įstaigos mokesčių mokėtojų registruui teikia bei turi teisę jais naudotis Įstatymo 44 straipsnyje nustatyta tvarka“.</p>	<p>3.1.4. Pakeisti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija) 134 straipsnį, jį suformuluojant taip: „Detalią mokesčių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo tvarką nustato finansų ministras“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.3.1 poskyrį, 328-329 psl.</p>
	<p>3.1.5. Pakeisti Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija) 135 straipsnio 2 dalį, ją suformuluojant taip: „Detalią mokesčių tyrimo atlikimo tvarką nustato finansų ministras, atsižvelgdamas į šio Įstatymo bei atitinkamų mokesčių įstatymų nuostatas“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.3.1 poskyrį, 332 psl.</p>	

	<p>3.1.6. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija) 145 straipsnį „Mokesčių ginčų procedūra“ papildyti 4 dalimi, ją suformuluojant taip:</p> <p>„Tuo atveju, kai yra nagrinėjamas mokesčių ginčas dėl mokesčių administratoriaus sprendimo, kuriuo keli mokesčių mokėtojai pripažinti solidarai atsakingais dėl apskaituotos mokesčių nepriemokos, mokesčių ginčus nagrinėjančios institucijos per 3 darbo dienas nuo šio įstatymo 153 straipsnio 4-7 dalyse nurodytos mokesčių mokesčio skundo priėmimo nagrinėti dienos pranešti apie ginčo nagrinėjimą kitiems ginčijamame sprendime nurodytiems solidarai atsakingiems mokesčių mokėtojams ir pasiūlyti jiems per keturiolika kalendorinių dienų nuo tokio pranešimo gavimo dienos pateikti savo paaiškinimus bei įrodymus, susijusius su ginčijamų sprendimų ir skunde išdėstytais reikalavimais“.</p>	<p>Žr. disertacijos 3.3 poskyrį, 333-334 psl.</p>
	<p>3.1.7. Papildyti Mokesčių administravimo įstatymo (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija) 139 straipsnį 4 dalimi išdėstant ją taip:</p> <p>„Fizinis asmuo arba neribotos atsakomybės juridinis asmuo atleidžiamas nuo jam skirtos baudos pagal Mokesčių administravimo įstatymą arba bauda neskiriam, jei už tą patį pažeidimą, padarytą esant toms pačioms faktinėms aplinkybėms, fiziniam asmeniui arba neribotos atsakomybės juridinio asmens dalyviui (dalyviams) yra paskirta bauda pagal Administracinių nusižengimų kodekso arba Baudžiamojo kodekso nuostatas“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.3.2 poskyrį, 338 psl.</p>
<p>3.2. Dėl kitų Lietuvos Respublikos muitų (muitinės) teisės aktų (įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų) tobulinimo</p>	<p>3.1.8. Mokesčių administravimo įstatymo (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija) 9 straipsnį papildyti 2 dalimi ir išdėstyti ją taip:</p> <p>„Mokesčių lengvatų ir apmokestinimo tvarkos išimčių plečiamasis aiškinimas neleidžiamas“.</p> <p>3.2.1. Papildyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintų Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklių 15 punktą antra pastraipa išdėstant ją taip:</p> <p>„Prekių klasifikavimo teisingumas tikrinamas vadovaujantis ES Kombinuotosios nomenklatūros ir kitų ES muitų teisės aktų nuostatomis bei atsižvelgiant į Pasaulio muitinių organizacijos leidimuose paskelbtus Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos paaiškinimus, už kurių paskelbimą bei prieinamumą visuomenei yra atsakingas Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.2.1 poskyrį, 290 psl.</p>

	<p>3.2.2. Pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintų Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklių 15 punktą ir išdėstyti jį taip: „Muitinės atliekamų mokestinių patikrinimų ir kitų mokescių mokėtojų kontrolės veiksmų metu taikant Kombinuotąją nomenklatūrą, Europos Sąjungos integruoto tarifo (TARIC) nomenklatūrą ir kitas pagal Kombinuotąją nomenklatūrą ir jos pagrindu sudarytas prekių nomenklatūras Lietuvos Respublikoje, kai prekių tarifiniam klasifikavimui atlikti būtinai laboratoriniai tyrimai, remiamasi tik Muitinės laboratorijos arba Vyriausybės įgaliotos kompetentingos institucijos akredituotos (sertifikuotos) nešališkos tyrimų laboratorijos, įgaliotos tirti atitinkamas prekes, išvadomis. Tyrimų laboratorijų akreditavimo (sertifikavimo) tvarką nustato Lietuvos Respublikos finansų ministras“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.2.1 poskyrį, 297 psl.</p>
	<p>3.2.3. Papildyti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 1B-443 „Dėl Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisyklių patvirtinimo“ (Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2018 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr. 1B-333 redakcija) patvirtintas Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisykles 36(1) punktu ir išdėstyti jį taip: „Jei mėginio tyrimo metu paaiškėja, kad Muitinės laboratorija pati tirti gauto mėginio negali, nes Finansų ministro nustatyta tvarka nėra akredituota (sertifikuota) tirti atitinkamas prekes, mėginys gali būti perduodamas tirti kitai sertifikuotai (akredituotai) nešališkai tyrimų laboratorijai. Apie mėginio perdavimą Muitinės laboratorija informuoja deklaratantą per mėginį atsiuntusių teritorinę muitinę“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.2.1 poskyrį, 297 psl.</p>
	<p>3.2.4. Papildyti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintų Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių 15 punktą 3 ir 4 pastraipomis, jas atitinkamai išdėstant taip: „Nesant atitinkamo importuotojo prašymo ar raštiško sutikimo, prekių muitinė vertė alternatyviu (antriniu) prekių muitinio įvertinimo metodu, numatytu SMK 74 straipsnio 3 dalyje (remiantis duomenimis, kuriuos galima gauti Sąjungos muitų teritorijoje), gali būti nustatyta tik įgaliotam muitinės pareigūniui raštu pateikus asmeniui pasiūlymą konsultuotis dėl muitinės vertės nustatymo</p>	<p>4.2.2 poskyrį, 309 psl.</p>

	<p>ir pasiūlyme paprašius jo Taisyklių 34 punkte nustatyta tvarka bei terminais pateikti paaiškinimus dėl deklaruotos muitinės vertės teisingumo (tikslumo) bei nustatytu terminu negavus iš asmens atitinkamo atsakymo arba pripažinus, jog, įvertinus asmens pateiktus paaiškinimus, muitinei ir toliau išlika pagrįstų abejonių dėl deklaruojamos muitinės vertės teisingumo ar tikslumo.</p> <p>Muitinei priėmus sprendimą importuojamų prekių muitinę vertę nustatyti vadovaujantis SMK 74 straipsnio 3 dalimi ir SMK įgyvendinimo akto 144 straipsniu, t. y. remiantis duomenimis, kuriuos galima gauti Sąjungos muitų teritorijoje, šiame sprendime privalo būti išdėstomos priežastys ir aplinkybės dėl kurių egzistavimo prekių muitinės vertės nėra įmanoma nustatyti taikant Taisyklių 9 ir 10 punktuose nurodytus muitinio įvertinimo metodus“.</p>		<p>4.2.2 poskyrį, 309 psl.</p>
	<p>3.2.5. Pakeisti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. IB-1027 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. IB-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintą Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių 8 punkto 2 dalį ir ją išdėstyti taip:</p> <p>„Nustatant prekių muitinę vertę atsižvelgiama į TT sprendimus, Europos Komisijos paaiškinimus ir rekomendacijas, Pasaulio prekybos organizacijos Muitinio įvertinimo komiteto sprendimus, aiškinamąsias pastabas, Pasaulio muitinių organizacijos Muitinio įvertinimo techninio komiteto nurodymus, išvadas, paaiškinimus, patariamąsias nuomones, komentarus ir atliktų studijų medžiagą, taip pat kitą su prekių muitinės vertės ar atskirų jos elementų nustatymu susijusią metodinę medžiagą, tiek, kiek jie neprieštaruja šių Taisyklių 8 punkte nurodytiems Europos Sąjungos teisės aktams“.</p>		<p>Žr. disertacijos 4.3.1 poskyrį, 321-322 psl.</p>
	<p>3.2.6. Papildyti Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklių, patvirtintų Muitinės departamentu prie Finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. IB-925 22 punktą antra pastraipa, ją išdėstant taip:</p> <p>„Atliekamo vėlesnio kilmės tikrinimo metu deklarantas privalo pagrįsti sąlygas taikyti lengvatinį muitų tarifo egzistavimą. Muitinė, nustatydamą ar prekėms gali būti taikomus lengvatinius muitų tarifus, vadovaujantis SMK įgyvendinimo akto 9 straipsnio nuostatomis suteikia deklaratui gali</p>		

	<p>mybė pareikšti savo nuomonę ir pateikti jo turimus papildomus įrodymus, pagrindžiančius prekių kilmės dokumentų autentiškumą. Jei deklaras tas tokių įrodymų nepateikia arba jo pateikti įrodymai yra pripažįstami nepakankamais, muitinė taip pat surenka ir įvertina eksportuojančios valstybės institucijų pateiktą informaciją dėl lengvatinių prekių kilmės dokumentų autentiškumo bei turi teisę šiuo klausimu kreiptis į Europos Sąjungos kompetentingas institucijas dėl papildomos prekių kilmę pagrindžiančios informacijos gavimo. Šiuo atveju galutinį sprendimą dėl lengvatinio arba kito ES muitų teisės aktais nustatyto muitų tarifo taikymo muitinė priima, remdamasi tikrinimo metu jos surinktais įrodymais bei gauta informacija, įskaitant ir Europos Sąjungos kompetentingų institucijų pateiktą informaciją dėl prekių kilmės dokumentų autentiškumo“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.3.2 poskyrį, 343-344 psl.</p>
	<p>3.2.7. Pakeisti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2016 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. IB-344 patvirtintų Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirbimo specialiąją išdavimą taisyklių 24 bei 24.1 punktą ir išdėstyti juos taip: „24. Už leidimų išdavimą atsakingas pareigūnas, atsižvelgdamas į Taisyklių 21 punkte nurodyto tikrinimo (vertinimo) rezultatus: 24.1. patenkina prašymą, jeigu pareiškėjas atitinka leidimo taikyti pareiškėjo pageidaujama specialiąją procedūrą išdavimui taikomus reikalavimus, kartu MSVS priemonėmis informuodamas pareiškėją, jog leidimas taikyti atitinkamą specialiąją procedūrą gali būti peržiūrėtas Taisyklių IV skyriuje nustatyta tvarka gavus iš trečiųjų asmenų ir užsienio valstybių duomenų apie tai, kad pareiškėjas pateikė neteisingą arba neišsamią informaciją, ir pareiškėjui nepagrindus jos teisingumo ar išsamumo papildomai pateiktais jo turimais kitais įrodymais“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.3.2 poskyrį, 346 psl.</p>
	<p>3.2.8. Pakeisti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. IB-1026 patvirtintų Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklių 19.3 punktą ir išdėstyti jį taip: „19.3. transporto priemonių muitinę vertę nustatyti remiantis naudotu transporto priemonių importo kainomis vadovaujantis Taisyklių 12–15 punktais, jeigu asmuo nepateikia duomenų apie transporto priemonės apgadavimo pobūdį ir egzistuoja viena iš šių aplinkybių:“.</p>	

	<p>3.2.9. Pakeisti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 patvirtintų Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisyklių 19.3.2 punktą papildant jį trečiąja pastraipa, išdėstant ją taip:</p> <p>„Tuo atveju, jei automobilio vertinimo ataskaita surašoma ne automobilio įvežimo (laikinojo įvežimo perdirbti procedūros įforminimo) dieną, tačiau automobiliiui esant muitinės priežiūroje, ir pateiktoje turto vertinimo ataskaitoje nurodyti pažeidimai atitinka nuotraukose ir defektų, atsiradusių dėl apgadinimo, aktuose užfiksuotus pažeidimus, tokia ataskaita turi būti muitinės įvertinama“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.3.2 poskyrį, 345-346 psl.</p>
	<p>3.2.10. Pakeisti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. VA-144 patvirtintų Atleidimo nuo baudų, delspinigių ir palūkanų taisyklių 9.2 punktą ir jį išdėstyti taip:</p> <p>„nustatant aplinkybę, jog mokesčių mokėtojas savo atskira veika, nors ir pažeidžiančia mokesčio įstatymo nuostatas, nepadarė žalos biudžetui, yra atsižvelgiama į tai, kad mokesčių mokėtojas tam tikru laikotarpiu turėjo kito mokesčio permoką, kurią pagal MAĮ 87 straipsnį nedraudžiamą įskaityti nustatytoms to paties laikotarpio mokesčių nepriemokoms visiškai padengti“.</p>	<p>Žr. disertacijos 4.3.2 poskyrį, 339 psl.</p>

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Gediminas Valantiejus

MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI
TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP
EUROPOS SAJUNGOS IR KINIJOS LIAUDIES
RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS BEI
INDIJOS RESPUBLIKOS

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2019

Daktaro disertacija rengta 2014–2018 metais, ginama Mykolo Romerio universitete pagal Mykolo Romerio universitetui ir Vytauto Didžiojo universitetui Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V-1019 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas:

prof. dr. Saulius Katuoka (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Daktaro disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

prof. dr. Justinas Žilinskas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S)

Nariai:

doc. dr. Ieva Deviatnikovaitė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S);

prof. habil. dr. Borisas Melnikas (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S);

doc. dr. Jelena Titko (Ekonomikos ir kultūros universitetas, Latvijos Respublika, socialiniai mokslai, ekonomika, 04S);

prof. dr. Ignas Vėgėlė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01S).

Daktaro disertacija bus ginama viešame teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2019 m. gegužės 8 d. 14 val. Mykolo Romerio universitete, I-414 auditorijoje.

Adresas: Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius.

Daktaro disertacijos santrauka išsiųsta 2019 m. balandžio 8 d.

Daktaro disertaciją galima peržiūrėti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (Gedimino pr. 51, Vilnius), Mykolo Romerio universiteto bibliotekoje (Ateities g. 20, Vilnius) ir Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekoje (K. Donelaičio g. 52, Kaunas).

MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP EUROPOS SĄJUNGOS IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS

DISERTACIJOS SANTRAUKA

„If soldiers are not to cross international boundaries,
goods must do so...“²²³⁰

„Tam, kad tarptautinių sienų nekirstų kariai,
tai daryti turi prekės ....“

Tyrimo aktualumas ir problematika. Muitų išskirtinę reikšmę tarptautinės prekybos reguliavimui bei jos liberalizavimui ir su tuo susijusių teisinių priemonių tinkamo taikymo svarbą pažymi daugelis šiuolaikinę tarptautinės prekybos ir Pasaulio Prekybos Organizacijos (toliau - PPO) teisę analizavusių tarptautinės teisės doktrinos atstovų²²³¹. Be to, būtina pažymėti, jog muitų teisę galima vertinti kaip itin reikšmingą ES funkcionavimo bei jos materialinės teisės kontekste, nes ES istoriniu požiūriu ir kūrėsi būtent kaip muitų sąjunga, taigi muitų teisinio reguliavimo įtvirtinimas ES lygiu iki šiol yra esminė sąlyga ir pačios ES bei vieningos ES vidaus rinkos egzistavimui²²³². Kartu akcentuotina, jog vykstant naujojo pagrindinio ES muitų teisės šaltinio – 2016 m. gegužės mėn. pradėjusio galioti Sąjungos muitinės kodekso (toliau – SMK)²²³³ įgyvendinimo procesui ir diskusijoms dėl naujų prekybos apsaugos muitų taikymą apibrėžiančių ES reglamentų (Nr. 2018/825, 2017/2321 bei 2016/1036²²³⁴), tampa itin aktualūs pasiūlymai dėl ES muitų teisės galimo

2230 Otto T. Mallery, "Economic Union and Enduring Peace," *Annals* 216 (1941): 125.

2231 Žr. Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *WTO – Trade in Goods* (Leiden, the Netherlands: Koninklijke Brill NV, 2011), 83; Henrik Horn et al., *Legal and Economic Principles of World Trade Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 116-117

2232 Žr. pvz. Timothy Lyons, *EU Customs Law* (Oxford: Oxford University Press, 2018), 1; Kathrin Limbach, *Uniformity of Customs Administration in the European Union* (Oxford: Hart Publishing, 2015), 13; Massimo Fabio, *Customs Law of the European Union* (Bedfordshire: Turpin Distribution Services, 2010), 12-13.

2233 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *Official Journal L* 269 (2013).

2234 Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentas (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių, *Official Journal L* 143 (2018); "Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių, *Official Journal L* 338 (2017); „Europos

tobulinimo, siekiant vystyti ES konkurencingumą tarptautinėje ekonomikoje, prisitaikyti prie besikeičiančių tarptautinio verslo sąlygų ar identifikuoti sritis, kuriuose išskyla būtinybė imtis priemonių dėl diskriminacinių kitų šalių veiksmų (nesąžiningų tarptautinės prekybos praktikų²²³⁵). Šiuo aspektu atsižvelgtina į mokslinius vertinimus, kad ES muitų teisės sisteminimas ar esamo sisteminimo tobulinimas, naujų teisinio reguliavimo instrumentų kūrimas vis dar išlieka svarbiu artimiausios ateities iššūkiu²²³⁶. Ši svarba itin išryškėja istoriniame kontekste, kadangi ES politikos dėmesio centre tradiciškai buvo darnus muitų sąjungos ir išorinės prekybos su trečiosiomis šalimis reguliavimas bei jo efektyvaus funkcionavimo užtikrinimas, kitaip tariant ES bendrasis muitų tarifas ir juo grindžiama muitų sąjunga yra laikoma pačios ES prekybinės ir išorinės politikos efektyvumo garantu ir visų kitų integracijos sričių pagrindu²²³⁷. Todėl strateginiu požiūriu apibrėžiant tolesnius ES, kaip muitų sąjungos, tikslus, *inter alia* ir teisinio reguliavimo tobulinimo srityje, numatoma užtikrinti tiek tolesnę ES fiskalinių ir kitų ekonominių interesų apsaugą, tiek ir remti iniciatyvas, būtinas ES konkurencingumui tarptautinės prekybos rinkose sustiprinti²²³⁸. Šiuo požiūriu pastebėtina, jog itin svarbių iššūkių kyla tarptautinės prekybos reguliavimui su BRICS regiono valstybėmis²²³⁹, tai susiję tiek su esminiais ES ir BRICS regiono valstybių bei jų kilmės asmenų, dalyvaujančių tarptautinės prekybos operacijoje, konfliktais dėl ES taikomo prekybos apsaugos muitų reguliavimo ir ypač dempingo apskaičiavimo metodikos(-ų), apibrėžtų ES priimtuose muitų teisės aktuose, atitikties PPO teisei (ypač prekybos su Kinijos Liaudies Respublika, taip pat Rusijos Federacija kontekste)²²⁴⁰, eksporto muitų taikymo teisėtumo bei jų reguliavimo (ypač prekybos su Kinijos Liaudies Respublika kontekste)²²⁴¹, muitinės procedūrų taisyklių tinkamumo ir

---

Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *Official Journal L* 176 (2016).

- 2235 Jomis ES priimtuose muitų teisės aktuose pripažįstamos tarptautinės prekybos praktikos, kurios lemia didelius rinkos iškraipymus, dėl kurių yra būtina taikyti Sąjungos pramonės apsaugos priemonės (prekybos apsaugos muitus), žr. pvz. „Komisijos pareiškimas dėl perėjimo“, Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) 2017/2321, *supra* note, 2176.
- 2236 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *Muitinė tarptautinės prekybos logistinėje grandinėje* (Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2014), 70-71. Timothy Lyons, *supra* note, 2174: 567-568
- 2237 Alkuin Kolliker, *Flexibility and European Unification: The Logic of Differentiated Integration* (Oxford: Oxford University Press, 2006): 117; Paul Craig and Grainne de Burca, *EU law: text, cases, and materials* (Oxford: Oxford University Press, 2015), 638.
- 2238 Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui COM/2012/0791 final. Muitų sąjungos padėtis (2011)“, Europos Komisija, žiūrėta 2018 birželio 28 d., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0791&from=lt>.
- 2239 Žr. šiuo klausimu plačiau Rafael Leal-Arcas, *International trade and investment law*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2011): 87-156.
- 2240 Žr. pvz. Edwin Vermulst, Juhi Dion Sud and Simon J. Evenett, „Normal Value in Anti-Dumping Proceedings against China Post-2016: Are Some Animals Less Equal Than Others?“, *Global Trade and Customs Journal* 11, 5 (2016): 219-221; Елена Алексеевна Белова, „Метод корректировок, используемый ЕС в антидемпинговых расследованиях“, *Российский внешнеэкономический вестник* 9 (2017): 126-127; Gregory Shaffer and Henry Gao, „China's Rise: How It Took on the U.S. at the WTO“, *University of Illinois Law Review*, 1 (2018): 177-178.
- 2241 Žr. pvz. Qingjiang Kong, „Trade Disputes between China and the EU: Are They Manageable“, *Global Trade & Customs Journal* 5, 2 (2010): 50; Peter van den Bossche and Werner Zdouc, *The*

muitinės teisių kontroliuoti per ES muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamas prekes apimties (ypač aktualu prekybos su Indijos Respublika kontekste)²²⁴². Be to, šiuo metu yra arba tiriamu laikotarpiu (po 2010 m.) buvo svarstomos ir ES laisvosios prekybos sutarčių sudarymo galimybės su minėtomis valstybėmis, todėl kyla vis dažnesnės teisinės diskusijos dėl esamo muitų teisinio reguliavimo režimo optimizavimo, supaprastinimo galimybių²²⁴³. Atitinkamai yra itin svarbu įvertinti esamą muitų taikymo ES tarptautinėje prekyboje su pagrindinėmis BRICS regiono valstybėmis (Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija, Indijos Respublika) teisinį reguliavimą ES, išanalizuoti jo atitiktį PPO teisei ir galimybes tobulinti reguliavimą mažinant kylančių prekybinių ginčų skaičių. Galiausiai, įvertinus nacionalinį, Lietuvos Respublikos kontekstą, itin aktualiais laikytini muitų ir jų administravimo teisinio reguliavimo problemų kompleksiniai tyrimai, ypač atsižvelgiant į importo mokesčių ir jų administravimo procedūrų reguliavimo reikšmę užtikrinant šalies ūkio plėtrą ir ekonominį augimą²²⁴⁴, taip pat į būtinybę derinti nacionalinį šių mokesčių reguliavimą bei jų taikymo praktiką su ES teisės aktų reikalavimais²²⁴⁵. Šį aktualumą taip pat pagrindžia būtinybė užtikrinti Lietuvos Respublikos užsienio prekybos su naujomis BRICS valstybių rinkomis plėtrą²²⁴⁶, tuo tikslu šalinant ar koreguojant muštais pagrįstas prekybos kliūtis, derantis dėl muitų teisinio reguliavimo režimo optimizavimo.

Atitinkamai, disertaciniu tyrimu yra sprendžiama ši **mokslinė tyrimo problema**: koks teisinis prielaidos sąlygoja prekybinius teisinius ginčus dėl muitų taikymo, kylančius tarptautiniu, supranacionaliniu (ES) ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygiu, ir kokiomis nuostatomis turėtų būti grindžiamas muitų taikymo ES ir jos valstybių narių (Lietuvos

---

law and policy of the World Trade Organization: text, cases and materials (Cambridge: Cambridge University Press, 2013): 472-474.

- 2242 Žr. pvz. Grzegorz Mazur, „EU-India Bilateral Trade and Investment Agreement – Stumbling Blocks on the Way to Consensus“, *Research Papers of Wrocław University of Economics* 443 (2016): 62; Zhang Naigen, „Goods in Transit: Enforcement of IP Rights by Customs Officers“, *Asia Pacific Law Review* 20, 2 (2012): 257-275.
- 2243 Tokio pobūdžio iniciatyvos buvo pradėtos su visomis tiriamomis trečiosiomis valstybėmis, tačiau kol kas nėra įgyvendintos, žr. pvz. Roberto Bendini, „In-Depth Analysis. The future of the EU trade policy“, *DG EXPO Policy Department paper*, žiūrėta 2015 gegužės 26 d., [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/EXPO_IDA\(2015\)549054_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/EXPO_IDA(2015)549054_EN.pdf); Peter Van El-suwege, „The Four Common Spaces: new impetus to the EU-Russia Strategic Partnership?“, in *Law and Practice of EU External Relations: Silent Features of a Changing Landscape*, Alan Dashwood and Marc Maresceau (eds.) (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 334-359; Gabriel Felbermayr, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl, „Europe and India: Relaunching a Troubled Trade Relationship“, *ifo Forschungsberichte* 80 (2016): 11.
- 2244 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *Mokesčių teisė* (Vilnius: Registrų centras, 2011), 9-15, 592-593; Danguolė Povilauskienė, *Teisė ir muitinės veikla* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006), 9, 14-15, 89-90; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 2178: 10-11, 37; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, „Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas“, *Teisė* 78 (2011): 115;
- 2245 Juozas Radziukynas ir Algimantas Belzus, *Importuojamų prekių muitinis įvertinimas ir kontrolė* (Vilnius: Lietuvos pramonės, prekybos ir amatų rūmų asociacija, 2008), 8; Monika Baronaitė, „Naudotų apgadintų transporto priemonių vertinimo ypatumai“, *Teisė* 77 (2010): 66-67; Stanislava Sarapinienė ir Juozas Šarūnas Avižienis, *Muitinės procedūros* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008), 8.
- 2246 Žr. „Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymą Nr. 4-58 „Dėl Lietuvos eksporto plėtros 2014-2020 m. gairių patvirtinimo“, *TAR* 7782 (2015).

Respublikos) tarptautinei prekybai su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija bei Indijos Respublika reguliavimas siekiant sumažinti kylančių ginčų skaičių? Tokį tyrimo problemos pasirinkimą sąlygoja tai, kad šiuolaikinėmis sąlygomis tarptautinės prekybos ir muitų, kaip pagrindinio jos tarifinio reguliavimo instituto, reglamentavimo sistema išlieka fragmentiška, pasižyminti kompleksišku ir didele teisės šaltinių įvairove, o tai sudaro prielaidas nevienodam muitų teisinio reguliavimo priemonių taikymui tiriamų trečiųjų valstybių atžvilgiu tiek ES, tiek ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos lygmeniu)²²⁴⁷. Taip pat akcentuotina, jog nurodytos trys valstybės (Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija, Indijos Respublika) į tyrimo aprėptį įtrauktos ir pasirinktos ne tik dėl istoriškai augančios jų bendros pasaulinės ekonominės bei geopolitinės reikšmės²²⁴⁸, bet ir išskirtinės strateginės ir prekybinės reikšmės tarptautiniuose santykiuose su ES²²⁴⁹, kadangi tiek pagal eksporto, tiek pagal importo apimtį jos patenka tarp pačių svarbiausių ES tarptautinės prekybos partnerių²²⁵⁰.

Mokslinio tyrimo objektas, tikslas ir uždaviniai. Šios disertacijos tyrimo *objektas* – tarptautinės muitų teisės, ES muitų teisės bei Lietuvos Respublikos muitų (muitinės) teisės normos, reguliuojančios tarptautinę prekybą tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos ir apibrėžiančios importo, eksporto, prekybos apsaugos muitų taikymo teisinius pagrindus bei veiksniai, lemiančius muitų apskaičiavimą.

Šiame disertaciniame darbe tiriami tik tie tarptautinės prekybos reguliavimui svarbūs teisiniai institutai, kurie yra mokesčio pobūdžio, tiesiogiai susiję su muitų teisės normų taikymu ir tarptautinėje prekyboje dalyvaujančių prekių apmokestinimu taikant muitus. Pabrėžtina, jog disertacijoje nagrinėjamos visos tarptautinėje prekyboje taikomų muitų rūšys (importo, eksporto, prekybos apsaugos muitai bei jų apskaičiavimo veiksniai (prekių tarifinis klasifikavimas, vertė, kilmė, muitinės procedūros). Tokia metodologinė nuostata pasirinkta atsižvelgiant į ES muitų politikos sampratą, apimančią visas šias kategorijas. Taip pat pastebėtina, jog *darbe kaip tyrimo objekto elementas nebuvo nagrinėjamas* ekono-

2247 Pavyzdžiui, prof. A. Laurinavičius nurodo, jog išvardintos aplinkybės sąlygoja tai, kad tarptautinėje prekyboje yra susiduriama su „skirtingomis muitinių politikomis“, žr. Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 2178: 32, 70. Panašios nuomonės laikosi ir kiti autoriai, pavyzdžiui, dr. K. Limbach, žr. Kathrin Limbach, *Uniformity of Customs Administration in the European Union* (Oxford: Hart Publishing, 2015).

2248 Andrew Hurrell, *On Global Order: Power, Values and the Constitution of International Society* (Oxford: Oxford University Press, 2007), 42-43; Jim O'Neill, *BRICS and Beyond* (New York City: The Goldman Sachs Group, 2007), 5-6.

2249 Jolyon Howorth, „EU Global Strategy in a changing world: Brussels’ approach to the emerging powers“, *Contemporary Security Policy* 37, 3 (2016): 389-390; Stephan Keukeleire and Tom Delreux, *The Foreign Policy of the European Union*, (New York: Palgrave Macmillan, 2014), 317-319; Christopher Hill, Michael Smith and Sophie Vanhoonaeker, *International Relations and the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2017). 425-428.

2250 Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %) (2017, excluding intra-EU trade)“, European Commission, žiūrėta 2018 gegužės 15 d., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.04.2018.pdf (žr. 1-10 lentelės pozicijas). Pastebėtina, jog prekyba su visomis šiomis valstybėmis (jų grupe) sudarė beveik ketvirtadalį (23,8 proc.) visos ES tarptautinės prekybos apimtį, be to, su jokia kita trečiaja valstybe(-ėmis) nebuvo vykdoma didesnio masto tarptautinė prekyba.

minis ir politinis muitų pagrįstumas, o tik jų taikymo teisinis aspektas. Atitinkamai, autorius nevertino taikomų muitų teisinio reguliavimo priemonių politinio ar ekonominio tikslingumo požiūriu, nenagrinėjo muitų tarifų dydžio nustatymo problematikos, muitų tarifų struktūros ar jų pokyčių tendencijų.

Pagrindinis disertacinio **mokslinio tyrimo tikslas** – atlikti tarptautinės, ES ir Lietuvos Respublikos muitų teisės nuostatų, reguliuojančių ES ir jos valstybės narės – Lietuvos Respublikos – bei trečiųjų valstybių, BRICS regiono šalių (Rusijos Federacijos, Kinijos Liaudies Respublikos ir Indijos Respublikos), tarptautinę prekybą, taikymo analizę, remiantis su šiomis teisinio reguliavimo sritimis susijusių teisinių ginčų praktika.

Siekiant nurodyto pagrindinio disertacijos tikslo, buvo išskirti šie **uždaviniai**:

1. Apibūdinti muitų reikšmę tarptautinės prekybos reguliavimui ir bendruosius jų teisinio reguliavimo ypatumus, atskleisti pagrindines muitų teisinio reguliavimo sistemos ES nuostatas bei jos funkcionavimo teisinius iššūkius, išnagrinėti ES muitų politikos Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos atžvilgiu pagrindinius bruožus ir lyginamuosius teisinius aspektus.
2. Išanalizuoti muitų taikymo ypatumus bei problemas, kylančias tarptautinėje prekyboje tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos, remiantis PPO teisės nuostatomis ir PPO ginčų sprendimo institucijų praktika, formuojama ES ir minėtų valstybių prekybiniuose ginčiuose;
3. Ištirti muitų taikymo tarptautinėje prekyboje tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos praktiką supranacionaliniu (ES) lygmeniu, remiantis TT nagrinėtomis teisinių ginčų bylomis bei apibrėžti su šiais ginčiais susijusias ir juos sąlygojančias sisteminės ES muitų teisės taikymo ir aiškinimo problemas;
4. Atskleisti ES muitų teisės, taip pat ją įgyvendinančių nacionalinės teisės normų taikymo ypatumus nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygmeniu mokesčių ginčų bylose dėl tarptautinės prekybos su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika apmokestinimo muitais ir įvertinti nacionalinės praktikos bei nacionalinių teisės normų atitiktį ES muitų teisės normoms bei TT formuojamai praktikai;
5. Parengti detalius pasiūlymus, kaip turėtų būti tobulinamas muitų teisinis reglamentavimas reguliuojant ES ir jos valstybių narių (Lietuvos Respublikos) tarptautinę prekybą su trečiosiomis valstybėmis (*inter alia* tiriamomis BRICS regiono valstybėmis), siekiant užtikrinti laisvos, sąžiningos ir atviros tarptautinės prekybos sąlygas.

Ginamieji mokslinio tyrimo teiginiai.

1. ES taikomų muitų teisinio reguliavimo lygmenų fragmentiškumas bei su juo susiję tarptautinės ir ES muitų teisės normų turinio bei jų tarpusavio sąveikos sistemos prieštaravimai sąlygoja tarp ES ir tiriamų BRICS regiono valstybių dėl muitų kylančius prekybinius ginčus PPO lygmeniu.
2. Nuo 2016 m. įsigaliojusios reformuotos ES priimtų muitų teisės aktų nuostatos, nepašalina esminių sisteminių muitų teisinio reguliavimo neaiškumų ir spragų, kurios, kiek tai susiję su ES ir tiriamų trečiųjų valstybių tarptautinės prekybos

reguliavimu, istoriniu požiūriu nulemia teisinius ginčus Sąjungos teismuose (Teisingumo Teisme).

3. Muitų taikymo teisinė praktika ir nacionalinis teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje ne visose srityse atitinka ES bendrosios prekybos ir muitų politikos nuostatas, privalomas vykdyti tiriamų trečiųjų valstybių atžvilgiu.

Ankstesnių mokslinių tyrimų apžvalga. Teisinių studijų (pirminių teisės doktrinos šaltinių), kuriose būtų nagrinėjama vien tik ES muitų teisė ir jos funkcionavimas bei taikymas ES prekybiniais santykiams su trečiosiomis valstybėmis (*inter alia* tiriamomis BRICS regiono valstybėmis) nėra daug. Šioje srityje galima nurodyti tik tris tokius šaltinius, parengtus T. Lyons (2008)²²⁵¹, M Fabio (2012)²²⁵² ir T. Walsh (2015)²²⁵³. Tačiau šios studijos parengtos dar laikotarpiu iki SMK²²⁵⁴ ir jį įgyvendinančių teisės aktų įsigaliojimo (2016 m.) ir juose detalai nagrinėjami šiuo metu jau nebegaliojantys ES muitų teisės šaltiniai, pavyzdžiui, Bendrijos muitinės kodeksas²²⁵⁵. Pastebėtina, jog naujausi Sąjungos muitinės kodeksu ir su jo įgyvendinimu susijusiais teisės aktais padaryti pakeitimai kol kas yra plačiau apibendrintai nagrinėjami tik kelių autorių (C. Truel, E. Maganaris, D.-R. Grigorescu, H.-M. Wolfgang, K. Harden) moksliniuose straipsniuose²²⁵⁶, tačiau juose vyrauja tik teorinė šių ES teisės aktų analizė ir nėra aptariama besiformuojanti jų taikymo praktika bei problematika. Taip pat pažymėtina, jog nors 2016 – 2018 m. buvo reformuojamos ir kitos, specifinės ES muitų teisės sritys, pavyzdžiui, įsigaliojo esminiai prekybos apsaugos muitų taikymą reguliuojančių ES reglamentų pakeitimai²²⁵⁷, šiems pokyčiams ar jas sąlygojusioms teisinėms prielaidoms aptarti taip pat yra skirta tik labai nedaug studijų. Tarp jų paminėtina M. Yilmaz ir kitų autorių monografija (2013)²²⁵⁸, kurioje, būtina pastebėti,

2251 Timothy Lyons, *EC Customs Law* (Oxford: Oxford University Press, 2008).

2252 Massimo Fabio, *supra* note, 2332.

2253 Tom Walsh, *European Union Customs Code* (Kluwer Law International: Alphen aan den Rijn, 2015).

2254 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 2175.

2255 „Tarybos 1992 m. spalio 12 d. reglamentas Nr. 2913/92/EEB, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą“, *Official Journal L* 302 (1992).

2256 Catherine Truel, Emmanuel Maganaris and Dan-Razvan Grigorescu, „The Development of EU Customs Law: From the Community Customs Code to the Union Customs Code“, *Journal of Legal Studies* 16, 30 (2015): 83-106; Hans-Michael Wolfgang and Kerstin Harden, „The new European customs law“, *World Customs Journal* 10, 1 (2016): 3-16; Breaking the code: the impact of the Union Customs Code on international transactions“, *World Customs Journal* 9, 2 (2015): 12-23.

2257 Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentas (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių, *supra* note, 2176; Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių, *supra* note, 2176; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 2176.

2258 Müslüm Yilmaz et al., *Domestic judicial review of trade remedies: experiences of the most active*

nagrinėjami tik procedūriniai ES prekybos apsaugos muitų taikymo klausimai ir ginčų dėl šiuos muitus nustatančių ES teisės aktų nagrinėjimo tvarka. Daugelis kitų šaltinių, kuriuose analizuojami šios srities klausimai, nagrinėja tik ankstesniu laikotarpiu (iki 2016 m. įvykusios reformos) galiojusius ES teisės aktus ir jų taikymo praktiką²²⁵⁹. Be to, galima pastebėti, jog visuose aukščiau išvardintuose šaltiniuose ES bendroji prekybos politika ir muitų politika (kaip jos dalis) yra nagrinėjama *in corpore*, kaip bendra teisinių priemonių visuma, neišskiriant ir atskirai plačiau neanalizuojant jos specifikos konkrečių trečiųjų valstybių atžvilgiu arba akcentuojant tik jos siaurus aspektus (kaip ne rinkos ekonomikos statuso taikymas Kinijos Liaudies Respublikai prekybos apsaugos tyrimuose). Išsamių teisinių tyrimų apie muitų taikymo teisinius aspektus ES ir jos valstybių narių tarptautinėje prekyboje su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis iš esmės nėra, kadangi, esamuose tyrimuose arba orientuojamasi į bendrus prekybos teisinio reguliavimo klausimus (neišskiriant muitų), pavyzdžiui, tokius tyrimus yra atlikęs prof. R. Leal-Arcas (2011)²²⁶⁰, Quingzi Zang (2010)²²⁶¹, arba prekyba nagrinėjama ne teisiniais, bet politologiniais ar ekonominiais aspektais (M. Smith, J. Howorth (2016)²²⁶², S. Keukeleire ir T. Delreux (2014)²²⁶³, C. Hill, M. Smith ir S. Vanhoonacker (2017)²²⁶⁴. Tokiu būdu daugelyje mokslinių šaltinių (pavyzdžiui, šiame kontekste taip pat paminėtini Z. Lu, T. Yan, X. Deng (2014)²²⁶⁵, T. Romanova (2016)²²⁶⁶, G. Felbermayr, D. Mitra, R. Aichele, J. Gröschl (2016)²²⁶⁷, tyrimai) pateikiama bendra ES ir atskirų BRICS regiono šalių prekybos problemų analizė, kuri nėra kompleksinio, lyginamojo pobūdžio ir koncentruojama tik konkrečių pavienių valstybių atžvilgiu, nepateikiant platesnių apibendrinimų ir palyginimų aktualių visoms tiriamoms BRICS regiono valstybėms. Papildomai pažymėtina, jog konkrečias atskiras būtent muitų taikymo problemas, kurios kilo prekybiniuose ginčuose tarp ES ir tiriamų trečiųjų valsty-

---

WTO members (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).

- 2259 Žr. pvz. Van Bael & Bellis, *EU anti-dumping and other trade defence instruments*, (New York: Kluwer Law International, 2011); Edwin Vermulst, *EU Anti-Dumping Law and Practice (2d ed.)* (London: Sweet & Maxwell, 2010); Wolfgang Mueller, Nicolas Khan and Tibor Scharf, *EC and WTO Anti-Dumping Law: 2nd ed.* (Oxford: Oxford University Press, 2009); Edmond McGovern, *European Community Anti-Dumping and Trade Defence Law and Practice* (Tosham, Exeter: Globefield Press, 2008).
- 2260 Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 2181.
- 2261 Quingzi Zang, „The EU-China relations as a paradigm of WTO contingent trade protection under the transitional mechanisms“, (doctoral dissertation, Durham University, 2010), <http://etheses.dur.ac.uk/412/>.
- 2262 Jolyon Howorth, *supra* note, 2191.
- 2263 Stephan Keukeleire and Tom Delreux, *supra* note, 2191.
- 2264 Christopher Hill, Michael Smith and Sophie Vanhoonacker, *supra* note, 2191.
- 2265 Zheng Lu, Tianqin Yan and Xiang Deng, „EU-China Economic Relations: Interactions and Barriers“, *Review of European Studies* 6, 4 (2014): 12-30.
- 2266 Tatiana Romanova, „Sanctions and the Future of EU–Russian Economic Relations“, *Europe-Asia Studies* 68, 4 (2016): 774-796.
- 2267 Gabriel Felbermayr, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl, „Europe and India: Relaunching a Troubled Trade Relationship“, *ifo Forschungsberichte* 80 (2016): 11-114, *supra* note, 2185.

bių PPO lygmeniu, taip pat kurios buvo nagrinėjamos Sąjungos teismuose tyrinėjo įvairūs tiek ES²²⁶⁸, tiek ir užsienio autoriai.

Tarp jų paminėtini Kinijos Liaudies Respublikos mokslininkai (Zhixiong Huang (2010)²²⁶⁹, Tong Qi (2012)²²⁷⁰, Chien-Huei Wu (2015)²²⁷¹), Z. Naigen (2012)²²⁷²) Rusijos Federacijos mokslininkai (A. P. Kalininchenko (2014)²²⁷³, M. A. Baeva (2015)²²⁷⁴, E. A. Belova (2016)²²⁷⁵), taip pat Indijos Respublikos mokslininkai - J. J. Nedumpara (2014)²²⁷⁶, 2013²²⁷⁷). Kita vertus, nurodytuose tyrimuose paprastai koncentruojamasi tik į vienos konkrečios valstybės kontekstą (arba, priešingai, jis apskritai netgi nėra akcentuojamas), taip pat į konkrečių muitų elementų ar muitų rūšių analizę, didžiausią dėmesį paprastai

-
- 2268 Žr. pvz. ginčų su Kinijos Liaudies Respublika atvejus analizavusius autorius: Barbara Nastoll, „EU Anti-Dumping Law, imports from China and treatment of non-market economy countries: Brosmann, Grunwald and Zhejiang Xinan“, *Common Market Law Review* 50 (2013): 265-280; Michael Lux, „EU Initiative on Modernization of Trade Defence Instruments“, *Global Trade and Customs Journal* 7, 11-12 (2012): 507-509; Edwin Vermulst and Brian Gatta, „Disciplining the Use of TDI against China through WTO Dispute Settlement“, *Global Trade & Customs Journal* 7, 4 (2012): 144-157; ginčų su Indijos Liaudies Respublika atvejus analizavusius autorius: Annete Kur, „The EU Trademark Reform Package-(Too) Bold a Step Ahead or Back to Status Quo?“, *Marquette Intellectual Property Law Review* 19, 1 (2015): 19-38; Jurgen Bast, „New Categories of Acts after the Lisbon Reform: Dynamics of Parliamentarization in EU Law“, *Common Market Law Review* 49, 3 (2012): 885-928; Claudio Dordi and Antonella Forganni, „The Comitology Reform in the EU: Potential Effects on Trade Defence Instruments“, *Journal of World Trade* 47, 2 (2013): 359-390; ginčų su Rusijos Federacija atvejus analizavusius autorius: Tamara Perišin, „Pending EU Disputes in the WTO: Challenges to EU Energy Law and Policy“, *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, 40 (2014): 371-381; Alexander Gusev and Kirsten Westphal, *Russian Energy Policies Revisited. Assessing the Impact of the Crisis in Ukraine on Russian Energy Policies and Specifying the Implications for German and EU Energy Policies* (Berlin: German Institute for International and Security Affairs, 2015); Davide Rovetta, Jeffrey H. Senduk, „A Survey of the EU Trade Defence Case Law in Year 2010“, *Global Trade and Customs Journal* 6, 6 (2011): 303-312.
- 2269 Zhixiong Huang, „EU-China Trade Disputes in the WTO: Looking Back to Look Forward“, *Yearbook of Polish European Studies*, 13 (2010): 41 – 57.
- 2270 Tong Qui, „China’s First Decade Experience in the WTO Dispute Settlement System: Practice and Prospect“, *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 7, 1 (2012): 143-179.
- 2271 Chien-Huei Wu, „Key Issues Regarding the EU’s Concurrent imposition of Antidumping and Countervailing duties on Chinese Coated Fine Papers: Analogue Country, Market Economy Treatment, Individual Treatment, and Double Remedy“, *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 10 (2015): 263-305.
- 2272 Zhang Naigen, *supra* note, 2184.
- 2273 Пауль Алексеевич Калининченко, „Правовые аспекты взаимоотношений между Россией и Европейским союзом в рамках Всемирной торговой организации“, *Актуальные проблемы российского права* 11, 48 (2014): 2617-2621.
- 2274 Марина Алексеевна Баева, „Торговые споры в рамках ВТО, в которых участвует Россия, и механизм их разрешения“, *Российский внешнеэкономический вестник* 3 (2015): 75-90.
- 2275 Елена Алексеевна Белова, „Россия и торговые споры в ВТО: антидемпинговые, компенсационные и специальные защитные меры“, *Российский внешнеэкономический вестник* 7 (2016): 120-131.
- 2276 James J. Nedumpara, Development Space In India’s Trade And Investment Agreements: A Fresh Look, *Indian Journal of International Economic Law* 6 (2012), 6: 123-155.
- 2277 James J. Nedumpara, „Naming, Shaming and Filing“: Harnessing Indian Capace For WTO Dispute Settlement“, *Trade, Law and Development* 5, (2013): 68-108.

skiriant PPO prekybinių ginčų lygmeniu ir specifiniams teisiniams institutams (vyrauja tyrimai dėl prekybos apsaugos muitų taikymo ar prekybos energetiniais ištekliais reguliavimo, kiek tai susiję su Rusijos Federacijos atveju). Be to, tyrimų, susijusių su muitų taikymo praktika ir dėl jos kylančiais ginčais ES lygmeniu nėra gausu, pavyzdžiui, nėra atlikta išsamių, detalių tyrimų dėl tokių muitų apskaičiavimo teisinių veiksmų kaip prekių klasifikavimas (šių sričių fragmentiškai analizavo D. Rovetta, P. D. Gavier (2011)²²⁷⁸, B. S. Javorcik, G. Narciso (2013)²²⁷⁹, S.-C. Chen (2016)²²⁸⁰), prekių vertė (kai kuriuos klausimus nagrinėjo J. White (2016)²²⁸¹ K. Lasinski-Sulecki (2015)²²⁸², M. Schippers (2018)²²⁸³), prekių kilmė (tyrė E. Vermulst (2008, 2015)²²⁸⁴, A. R. Willems ir B. Natens (2016)²²⁸⁵), ar muitinės procedūros (atskirus aspektus nagrinėjo M. Vergani (2012)²²⁸⁶, L. Ruessmann ir F. S. Condello (2012)²²⁸⁷, I. Cuculoska (2018)²²⁸⁸).

Lietuvos Respublikoje konkretūs muitų, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, taikymo ir su juo susijusio teisinio reglamentavimo klausimai, vertinant juos iš tarptautinės prekybos su trečiosiomis valstybėmis (tiriamomis BRICS regiono šalimis) perspektyvos bei siejant su mokesčius ginčus nagrinėjančių ir mokesčius administruojančių institucijų praktika, yra analizuoti tik fragmentiškai. Tokio pobūdžio tyrimus, kuriuose analizuojami ne tik teoriniai muitų teisės taikymo aspektai, bet ir egzistuojanti teisės taikymo praktika yra atlikę šie autoriai: J. Radžiukynas (2003, 2005)²²⁸⁹, J. Gurevičienė

-
- 2278 David Rovetta and Patricio Diaz Gavier, „A Survey of the EU Tariff Classification Case Law in Year 2010“, *Global Trade and Customs Journal* 6, 7 (2011): 319-324.
- 2279 Beata S. Javorcik and Gaia Narciso, „Accession to the World Trade Organization and Tariff Evasion“, *CEPR Discussion Paper No. DP9592*, (2013): 1-27.
- 2280 Shu-Chien Chen, „In the name of legal certainty? Comparison of advance ruling systems for tariff classification in the European Union, China and Taiwan“, *World Customs Journal* 10, 2 (2016): 47-64.
- 2281 Jeremy White, „Are a genuine invoice and payment conclusive as to the customs value“, *De Voil Indirect Tax Intelligence*, 243 (2016): 15-20.
- 2282 Krzysztof Lasiński-Sulecki, „Will the Court of Justice apply its anti-abuse doctrine in customs valuation cases?“, *World Customs Journal* 9, 2 (2015): 3-11.
- 2283 Martijn Schippers, „A Series of Sales: Determining the Customs Value Under the Union Customs Code“, *Global Trade and Customs Journal* 13, 2 (2018): 36-48.
- 2284 Edwin Vermulst, „Origin Rules in EU Anti-Dumping Law and Practice: An Update“, *Global Trade and Customs Journal* 3, 10 (2008): 337-348; Edwin Vermulst, „EU Anti-Circumvention Rules: Do They Beat the Alternative?“, *European University Institute Working Paper RSCAS 57*, 2015: 1-19.
- 2285 Arnoud, R. Willems and Bregt Natens, „What’s Wrong with EU Anti-Circumvention Rules and How to Fix it“, *Journal of International Economic Law* 19, 2 (2016): 497-514.
- 2286 Marco Vergani, „E-commerce agents potentially liable for import VAT and duties in the case of principal fraud (EU Court of Justice, Case C-454/10)“, *EC Tax Review* 21, 5 (2012): 283-286.
- 2287 Laurent Ruessmann and Francesca S. Condello, „The CJEU Judgment in Nokia and Philips Clarifies the Customs Detention of Goods Suspected of Infringing Intellectual Property Rights“, *Global Trade and Customs Journal* 7, 4 (2012): 183-190.
- 2288 Irena Cuculoska, „The scope of application of the charter's right to good administration of the European Union“, *Journal of Liberty and International Affairs* 3, 3 (2018): 20-28.
- 2289 Juozas Radžiukynas, „Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste“, *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 48-57; Juozas Radžiukynas, „Kai kurios importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo problemos“, *Jurisprudencija* 46, 38 (2003): 98-107.

(2005)²²⁹⁰, A. Medelienė ir A. Paulauskas (2008)²²⁹¹ bei M. Baronaitė (2010)²²⁹². Būtina pastebėti, jog daugelis šių tyrimų buvo atlikta iš karto prieš ar po Lietuvos Respublikos įstojimą į ES (2004 m.). Kita vertus, vėliau (per pastarąjį dešimtmetį nuo 2011 m.) šia tema praktinių, taikomųjų mokslinių darbų apie Lietuvos Respublikos kontekstą praktinio, taikomojo pobūdžio tyrimų muitų srityje iš esmės nebuvo atlikta, nors kitų mokesčių taikymas ir su jais susiję teisinio reguliavimo klausimai nacionalinės teisės doktrinoje buvo nagrinėjami²²⁹³. Kaip išimtį galima nurodyti tik S. Bikelio studijas, kuriose buvo nagrinėjama sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus taikymo problema²²⁹⁴, arba A. Medelienės, A. Paulausko, M. Luko ir V. Vasiliausko mokslinius straipsnius²²⁹⁵, kuriuose pateikiama atskirų (pavienių) mokesčių ginčų bylų dėl maito mokesčio apskaičiavimo teisėtumo, kuriose nacionaliniai teismai kreipėsi į Teisingumo Teismą ar kuriose buvo sprendžiami klausimai dėl ES teisės aktų galiojimo, apžvalga. Paskutiniajame dešimtmetyje išleistuose kituose fundamentaliuose darbuose šios problemos analizuojamos tik teoriniu lygiu, nesiejant su besiformuojančia teismų praktika (A. Laurinavičius, 2014²²⁹⁶) arba neatliekant jos išsamaus tyrimo (A. Medelienė, B. Sudavičius, 2011²²⁹⁷).

Apibendrinamas autorius daro išvadą, jog kompleksinių muitų teisinio reguliavimo tyrimų, kurie būtų siejami su tarptautinės prekybos tarp ES (bei atskirų jos valstybių narių, *inter alia*, Lietuvos Respublikos) ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos sąlygų analize, iš esmės nėra. Mokslinėje literatūroje didžiausias dėmesys yra skiriamas tik atskiriems, pavieniams muitų reguliavimo teisiniams institu-

2290 Jūratė Gurevičienė, „Tarfinio prekių klasifikavimo sistema“, *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 39–47.

2291 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, „Sandorio vertė kaip prekių muitinio įvertinimo pagrindas“, *Teisė* 67 (2008): 25–47.

2292 Monika Baronaitė, *supra* note, 2187.

2293 Egidija Puzinskaitė ir Romanas Klišauskas, „Mokesčių teisės sistema ir apmokestinimo principai“, *Jurisprudencija* 19, 2 (2012): 675–695; Egidija Puzinskaitė, „Mokesčio apskaičiavimas taikant turinio viršenybės prieš formą principą“, *Jurisprudencija* 20, 4 (2013): 1409–1426; Ainė Lucinskienė ir Vladas Rimkus, „Mokestinių sutarčių vieta tarptautinio apmokestinimo teisinio reguliavimo šaltinių hierarchijoje“, *Socialinių mokslų studijos* 3, 7 (2010): 197–211; Aistė Medelienė, „Principai, kaip mokesčių teisės normų aiškinimo ir taikymo instrumentas nagrinėjant mokesčius“, iš *Nepriklausomos Lietuvos teisė: praeitis, dabartis ir ateitis: recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys* (red. G. Švedas) (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2012), 325.

2294 Skirmantas Bikelis, „Baudžiamosios ir mokesčių teisės sankirta: atsakomybė už neteisėtą praturtėjimą ir *non bis in dem* principas“, *Teisės problemos* 2 (88), 2015: 54–69; Skirmantas Bikelis ir kt., *Cigarečių neteisėta apyvarta: kompleksinė veiškinio ir kontrolės priemonių analizė* (Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2017); Skirmantas Bikelis, „Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir bausmės už kontrabandą“, *Teisės problemos* 4, 78 (2012): 5–24; Skirmantas Bikelis, „Permaštant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokesčių priemonių taikymo klausimai“, *Teisės problemos* 1, 79 (2013): 43–57.

2295 Aistė Medelienė ir Vitas Vasiliauskas, „Europos Sąjungos teisės taikymas nagrinėjant mokesčius Lietuvoje“, iš *Žmogus, teisinė valstybė ir administracinė justicija: mokslo studija, skirta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo dešimtmečiui* (red. V. Valančius) (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2012), 700–733; Mindaugas Lukas, Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, „Impact of Membership in the European Union on the Lithuanian National Taxation System“, from *Lithuanian Legal System under the Influence of European Union Law: Collection of Scientific Articles*, (ed. G. Švedas) (Vilnius: Faculty of Law, Vilnius University, 2014), 499–543.

2296 Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 2178.

2297 Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, *supra* note, 2186.

tams ar muitų rūšims, pavyzdžiui, prekybos apsaugos (antidempingo) muitams, taip pat didžiojoje jos dalyje neatsižvelgiama į šioje srityje įvykusius esminius teisinio reguliavimo pokyčius ES muitų teisėje (po 2016 m.).

Mokslinio tyrimo naujumas ir praktinė reikšmė. Pasikeitus teisiniam reguliavimui (įsigaliojus Sąjungos muitinės kodeksui (nuo 2016 m.)²²⁹⁸, prekybos apsaugos muitų klausimus reguliuojančių ES reglamentų pasikeitimams (2016 – 2018 m.)²²⁹⁹ iki šiol nėra parengta išsamių mokslinių darbų, kuriuose būtų aptariamos šios ES priimtų muitų teisės aktų normos, teisinio reguliavimo pokyčių pasekmės ar galimi jų taikymo iššūkiai ateityje, kadangi daugelis fundamentalių studijų šioje srityje buvo atlikta remiantis šiuo metu nebegaliojančiu teisiniu reglamentavimu²³⁰⁰. Taigi, šiuo požiūriu disertacija, kuri buvo parengta, pirmiausia, atsižvelgiant į naująją Sąjungos muitinės kodeksą ir kurioje nagrinėjamos jo normų bei kitų naujų ES priimtų muitų teisės aktų taikymo perspektyvos ES prekybinių santykių su trečiosiomis valstybėmis reglamentavimui, užpildo šią spragą. Be to, *mokslinio tyrimo naujumą ir mokslinę reikšmę plačiau atskleidžia šie aspektai.*

Visų pirma, disertacijos originalumas pasižymi tuo, kad autorius atlieka kompleksinį ES muitų politikos įgyvendinimo bei muitų taikymo teisinio reguliavimo tyrimą tarptautinių prekybinių santykių su konkrečiomis trečiosiomis valstybėmis (Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos, Indijos Respublikos) kontekste.

Antra, autorius tiria teisinį reguliavimą šioje srityje tiek tarptautiniu (PPO), tiek supranacionaliniu (ES), tiek ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygmeniu ir identifikuoja galimas skirtingų lygmenų teisės normų kolizijas, pasiūlo jų sprendimo būdus, tiria tarptautinės (PPO), ES ir nacionalinės teisės santykio klausimus. Dėl šios priežasties atliktas tyrimas moksliniu požiūriu yra aktualus ne tik muitų teisės kontekste, bet ir daugelio kitų teisės šakų (*inter alia* tarptautinės viešosios teisės, ES materialinės teisės) doktrinos raidai, visose kitose srityse, kur susiduriama su transnacionaliniu teisiniu reguliavimu. Pažymėtina, jog darbe autorius tiria ES priimtų muitų teisės aktų ir nacionalinių (Lietuvos Respublikos) muitų/muitinės teisės aktų atitiktį tarptautinei (PPO teisei) ir pateikia alter-

2298 „Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. spalio 9 d. reglamentas (ES) 952/2013 kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas“, *supra* note, 2175.

2299 Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. reglamentas (ES) 2018/825, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių, *supra* note, 2176; Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. gruodžio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 2017/2321 kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamentas (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių, *supra* note, 2176; „Europos Parlamento ir Tarybos 2016 m. birželio 8 d. reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“, *supra* note, 2176.

2300 Pažymėtina, jog 2018 m. birželio mėn. buvo išleista nauja prof. Timothy Lyons studija „EU Customs Law“, tačiau joje taip pat plačiau nėra nagrinėjami ES priimti muitų teisės aktai, susiję su prekybos apsaugos muitais, neaptariamas muitų teisinis reglamentavimas PPO lygiu ir jo reikšmė Sąjungos muitų teisės raidai (nepateikiama PPO ginčų sprendimo institucijų praktikos analizė), taip pat nėra atskleidžiama muitų taikymo konkrečių trečiųjų valstybių atžvilgiu problematika, žr. Timothy Lyons, *EU Customs Law*, *supra* note, 2174.

natyvius sprendinius kaip ES ir nacionaliniu lygiu galėtų būti veiksmingiau užtikrinti ES bei Lietuvos Respublikos tarptautiniai įsipareigojimai šioje srityje.

Trečia, atliktas tyrimas yra aktualus lyginamosios teisėtyros (komparatyvistikos) mokslo požiūriu, kadangi jame pateikiamos išvalgos, susijusios su galimybėmis harmonizuoti konkrečių teisės institutų (tarptautinės prekybos ir muitų srityje) reglamentavimą bei jų taikymo praktiką skirtingose teisinėse sistemose.

Ketvirta, disertacijoje taip pat yra sistemiškai analizuojami (tematinės analizės metodu) prekybiniai ginčai dėl muitų PPO ginčų sprendimo institucijose, Sąjungos teismuose (Teisingumo Teisme) ir nacionaliniuose teismuose Lietuvos Respublikoje (Lietuvos vyriausiam administraciniam teismui). Ištyrus šių ginčų nagrinėjimo praktiką pasirinktu laikotarpiu (2010 – 2017 m.), tematinės mokslinės analizės pagrindu teikiamos rekomendacijos kaip tobulinti tarptautinės, ES bei nacionalinės muitų teisės normas, siekiant šalinti skirtingų teisinių sistemų konfliktus, priežastis kylantiems teisiniams ginčams ir kartu sudaryti palankias sąlygas tarptautinės prekybos plėtrai.

Penkta, tyrimo mokslinis naujumas taip pat pasižymi tuo, kad jokių kitų platesnių mokslinių muitų teisinio reguliavimo tyrimų, vertinant ES ir Lietuvos Respublikos (kaip ES valstybės narės) tarptautinę prekybą su BRICS regiono valstybėmis Lietuvos Respublikoje pastarąjį dešimtmetį atlikta nebuvo. Atitinkamai, nacionalinės teisės doktrinos požiūriu, disertacija užpildo mokslinių tyrimų spragą atsiradusią dėl to, jog teisės moksle nebuvo plačiau tiriamas muitų ir kitų importo mokesčių teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje, nors teoriniu požiūriu ne kartą buvo pabrėžta tokių tolesnių tyrimų svarba²³⁰¹.

Darbo struktūra. Disertacinio darbo struktūrą sudaro įvadas, keturi skyriai, išvados bei pasiūlymai. Darbas suskirstytas į skyrius pagal nagrinėjamų klausimų ir problemų pobūdį bei iškeltus tyrimo uždavinius ir analizuojamus teisinio reguliavimo lygmenis (PPO, ES ir nacionalinį (Lietuvos Respublikos) lygmenį). *Pirmame skyriuje* nagrinėjama muitų, kaip tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, teisinė prigimtis bei jų reglamentavimo sistemos formavimosi ypatumai, vystymosi tendencijos ir probleminės sritys tarptautinėje ekonominėje teisėje. Taip pat analizuojami bendrieji tarptautinės prekybos teisinio reguliavimo principai bei nuostatos ir prekybos tarifinio (pagrįsto muitais) bei netaarifinio reguliavimo metodų sąvokos; ES bendrosios prekybos ir muitų politikos teisinio reguliavimo sistemos pagrindinės nuostatos. Taip pat šiame skyriuje lyginamuoju aspektu analizuojama ES bendrosios prekybos ir muitų politikos specifika tiriamų valstybių – Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos ir Indijos Respublikos – atžvilgiu. Siekiant identifikuoti teisinio reguliavimo problemas bei pasiūlyti jų sprendimo būdus, remiantis besiformuojančia tarptautinių ginčų sprendimo institucijų, ES Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) praktika darbo *antrame – ketvirtame* skyriuje tematinės analizės metodu detaliau tiriami aktualūs tarptautinės bei ES ir nacionalinės muitų (muitinės) teisės santykio klausimai, analizuojama atskirų tarptautinių muitų teisės šaltinių taikymo specifika ir tiriamos konkrečių muitų teisinio

2301 Žr. Aivaras Raišutis, „Lietuvos Respublikos muitų teisės savarankiškumo problematika“, *Jurisprudencija* 70, 62 (2005): 79; Aistė Medelienė ir Bronius Sudavičius, „Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas“, *supra* note, 27: 115; Alfonsas Laurinavičius ir kt., *supra* note, 2178: 11, 32, 37.

reguliuojimo institutų bei jų apskaičiavimo taisyklių taikymo problemos (atsižvelgiant į muitų rūšis (importo, eksporto, prekybos apsaugos muitai) bei jų apskaičiavimo veiksmus (prekių vertės, kilmės nustatymas, prekių tarifinis klasifikavimas, muitinės procedūrų taisyklės) daugiašaliu teisinio reguliavimo lygmeniu (taikant PPO teisę) – *antrajame skyriuje*, supranacionaliniu lygmeniu (taikant ES priimtus muitų teisės aktus) – *trečiajame skyriuje* ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygmeniu (taikant nacionalinės muitinės teisės aktus) – *ketvirtame skyriuje*). Juose taip pat formuluojami bei detalai pagrindžiami pasiūlymai, kokių teisinių priemonių reiktų imtis, kad būtų užtikrintos laisvos, sąžiningos ir atviros ES tarptautinės prekybos su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika sąlygos; parengti pasiūlymai, kaip turėtų būti tobulinamas šių klausimų reglamentavimas Lietuvos Respublikos ir ES teisėje. Šie skyriai glaudžiai susiję, kadangi tik išanalizavus konceptualias tarptautinės prekybos teisinio reglamentavimo nuostatas, įtvirtintas tarptautinėje ekonominėje ir ES teisėje, atsižvelgiant į jas apibūdinami ir detaliau nagrinėjami tarptautinės prekybos reguliavimo lygmenys, taikomi pagal PPO, ES ir nacionalines taisykles, taip pat pateikiami pasiūlymai dėl efektyvesnio tarptautinės prekybos teisinio reguliavimo sistemos kūrimo. *Siekiant užtikrinti tyrimo sistemiskumą, kiekvienas darbo skyrius yra pabaigiamas atskiru poskyriu* (2.4, 3.4 ir 4.4 poskyriai), *kuriame apibendrinama kiekviename skyriuje išanalizuota problematika*, be to, šiuose poskyriuose *pateikiamos grafinės schemas*, kuriose atsispindi atskiruose skyriuose aptartų problemų tarpusavio ryšys ir šių problemų sąveika.

Disertacinio darbo pabaigoje išdėstomos ginamos išvados ir pagrindiniai pasiūlymai dėl teisės norminių aktų tobulinimo, pateikiamas naudotų šaltinių ir literatūros sąrašas bei autoriaus mokslinių publikacijų sąrašas. *Disertacijos prieduose* yra nurodomi duomenys (lentelių ir diagramų forma) apie disertacijos antrajame – ketvirtajame skyriuje aprašomos atliktos tematinės analizės (žr. plačiau dalį „Tyrimo metodai“) struktūrą (disertacijos priedas Nr. 1), tematinei analizei atrinktus dokumentus (PPO, TT ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ginčų bylas, juose priimtus sprendimus) ir pagrindiniai tematinės analizės apibendrinimai (disertacijos priedai Nr. 3-16). Juose taip pat pateikiami ir disertacijos pirmame skyriuje nagrinėjamų duomenų apibendrinimai, detalizuojantys (lentelės forma) muitų taikymo ES ir tiriamų trečiųjų valstybių tarptautinėje prekyboje lyginamuosius teisinius aspektus (disertacijos priedas Nr. 2). Detalios rekomendacijos dėl teisės aktų tobulinimo, apibūdinant ir nurodant kaip konkrečiai turėtų būti tikslinami bei naujai formuluojami teisės norminiai aktai (jų struktūrinės dalys), kurių taikymo problemos buvo nustatytos tyrimo metu, papildomai yra išdėstytos disertacijos priede Nr. 17.

Tyrimo metodologija. Tiriant tarptautinės, ES ir nacionalinės muitų teisės normas, reglamentuojančias ES ir jos valstybių narių (Lietuvos Respublikos) tarptautinę prekybą su pasirinktomis trečiosiomis BRICS regiono valstybėmis, buvo taikyti šie tyrimo metodai: loginis – analitinis (analizės ir sintezės), sisteminis, lyginamasis, istorinis, statistinis ir tematinės analizės.

Apibendrinimų ir išvadų teisingumui bei patikimumui užtikrinti didelę reikšmę turėjo kompleksinis šių metodų naudojimas, tačiau pagrindiniai tyrimo metodai, autoriaus naudoti tekstiniams duomenims analizuoti, buvo kokybiniai, t. y. lyginamasis bei istorinis ir tematinės analizės metodas (svarbiausias iš taikytų metodų). Tematinei analizei atlikti buvo atrinkti PPO, Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų (Lietuvos Respublikoje)

sprendimai prekybinių ginčų dėl muitų bylose 2010 – 2017 m. laikotarpiu, kurie iliustruoja konkrečias ES ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos tarptautinės prekybos reguliavimo problemas, susijusias su muitų reglamentavimu, kylančias daugiašaliu (tarptautiniu), supranacionaliniu (ES) ir nacionaliniu (Lietuvos Respublikos) lygmeniu. Remiantis metodologine literatūra²³⁰², naudojant tematinės analizės metodą buvo sistemaiškai koduojami atrinkti duomenys pagal pasirinktas temas (muitų teisinis reguliavimas pagal PPO, ES ir nacionalines taisykles) ir su jomis susijusias kategorijas/subtemas (apibūdinančias muitų rūšis ir jų elementus), detalizuojamas disertacijos 1 priede (tematiniame žemėlapyje). Analizuojamos temos ir subtemos buvo detaliau aptariamose disertacijos 2-4 skyriuose, juose aprašomi jų tarpusavio ryšiai bei saviti bruožai, pateikiami analizuojamų tekstų pavyzdžiai, jų interpretacijos ir analitinės išvalgos. Atliktos tematinės analizės pagrindu, pasitelkiant ir kitų autorių, kurie nagrinėjo tiriamus dokumentus, išvalgomis²³⁰³ suformuluoti galutiniai pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo.

Išvados. Apibendrinamas atliktą tyrimą, autorius konstatuoja, kad tyrimo pradžioje iškelti ginamieji disertacijos teiginiai (dėl muitų teisinio reguliavimo lygmenų fragmentiškumo bei jų nesuderinamumo ES; sisteminių teisinio reguliavimo neaiškumų ir spragų ES priimtuose muitų teisės aktuose egzistavimo; nacionalinio teisinio reguliavimo ir praktikos skirtumų Lietuvos Respublikoje, įgyvendinant ES bendrąją muitų politiką) pasitvirtino. Atlikto tyrimo rezultatų pagrindu autorius teikia žemiau išdėstytas išvadas:

1. ES, kaip muitų sąjungos, funkcionavimas grindžiamas vienodo bendrojo muitų tarifo taikymu prekybai su trečiosiomis valstybėmis, tačiau *ES muitų politikos įgyvendinimo teisinis reglamentavimas yra fragmentuotas ir realizuojamas tiek daugiašaliu (tarptautiniu, taikant PPO teisę), tiek ir supranacionaliniu lygmeniu (taikant ES priimtus muitų teisės aktus)*. Be to, Sąjungos muitinės kodekso nuostatos suteikia galimybę valstybėms narėms savarankiškai organizuoti muitinės administracijų veiklą (nacionaliniu lygmeniu) ir įgyvendinti institucinę bei organizacinę autonomiją priimant nacionalinius teisės aktus atskirais muitų administravimo klausimais. Tokiu būdu muitų taikymo ES tarptautinėje prekyboje su Kinijos Liaudies Respublika, Rusijos Federacija ir Indijos Respublika teisinis reglamentavimas nėra nuoseklus bei pasižymi specialiomis taisyklėmis bei išimtimis būdingomis kiekvienam muitų teisinio reglamentavimo lygmeniui (pavyzdžiui, prekybos apsaugos muitų ar vienašališkų ES muitų politikos priemonių (bendrųjų preferencijų sistemos) taikymo klausimais). ES tarptautinės prekybos ir muitų reguliavimui nurodytų valstybių atžvilgiu nėra sukurta bendros ES stra-

---

2302 Vilma Žydzūnaitė, Stanislav Sabaliauskas, *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai* (Vilnius: Vaga, 2017), 222-223; taip pat žr. Virginia Braun and Victoria Clarke, „Guest editorial: What can „thematic analysis“ offer health and well-being researchers“, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being* 9 (2014), Michael Quin Patton, *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2nd. ed.) (Newbury Park, CA: Sage, 1990).

2303 Atrenkant autorių mokslinius straipsnius tyrimui buvo naudotasi duomenų bazėmis *HeinOnline*, *Taylor & Francis Online*, *Westlaw UK*, *SAGE Journals Online*, *Oxford University Press Journals*, *Cambridge Journals Online*, *eLIBRARY.ru*, *cyberleninka.ru* (straipsnių rusų kalba paieškai).

tegijos, tai vertintina kaip objektyvi kliūtis tolesnei ES tarptautinės prekybos ir tiriamų BRICS valstybių plėtrai.

2. Vertinant daugiašalio muitų teisinio reguliavimo lygmenį ir jame kylančius prekybinius ginčus dėl muitų taikymo (nagrinėtus PPO ginčų sprendimo institucijų), nustatyta, jog tiriamu laikotarpiu (2010 – 2017 m.) daugiausia prekybinių ginčų PPO lygmeniu kilo tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos. Esminėmis bendrosiomis teisinio reguliavimo problemomis šiais atvejais laikytini importo muitų ir kitų su jais susijusių importo mokesčių teisėtumo ir jų atitikties GATT susitarimo I-III straipsniuose įtvirtintiems didžiausio palankumo prekyboje ir nacionalinio statuso režimo principams klausimai. Tokio pobūdžio ginčus sąlygojo tiek politinės bei ekonominės (protektionistinių elementų turinčios užsienio prekybos reguliavimo politikos taikymas) priežastys, tiek ir teisinės priežastys, kurios, ES atžvilgiu buvo susijusios su vienodų (objektyviai nediskriminuojančių) sąlygų nesudarymu visoms suinteresuotoms trečiosioms valstybėms pasinaudoti ES teikiamomis su muitų taikymu susijusiomis lengvatomis, pavyzdžiui, tarifinių kvotų sistema.
3. Remiantis analizuota PPO prekybinių ginčų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublika bei Rusijos Federacijos praktika, nustatyta, jog ES priimtuose muitų teisės aktuose (reglamente (ES) 2016/1036 „Dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių“ bei jo 2 str.) įtvirtinti atskiri teisiniai institutai, susiję su dempingo poveikio prekių vidaus kainoms įvertinimu, gamintojo/eksportuotojo sąnaudų pripažinimu skaičiuojant prekės normaliąją vertę (kas buvo itin aktualu prekybiniuose ginčiuose su Rusijos Federacija) nėra tapatūs analogiškus teisinius santykius reguliuojančioms PPO teisės nuostatomis. *Šios aplinkybės patvirtina ES muitų teisės vidinių prieštaravimų bei nesuderinamumo su PPO teise problemas egzistavimą* bei sąlygoja dažnus teisinius ginčus PPO ginčų sprendimo institucijose dėl Sąjungos institucijų priimamų teisės aktų, susijusių su antidempingo muitų nustatymu Kinijos Liaudies Respublikos bei Rusijos Federacijos kilmės prekėms.
4. Daugiašaliu (PPO) lygmeniu kilusius ginčus dėl muitų tarp ES ir Kinijos Liaudies Respublikos taip pat sąlygojo specifinis ne rinkos ekonomikos statusas, kurį antidempingo tyrimuose Kinijos Liaudies Respublikos ir jos kilmės asmenų (gamintojų, eksportuotojų) atžvilgiu taikė ES. Tokio pobūdžio ginčiuose buvo kvestionuojama speciali antidempingo muitų nustatymo metodologija, kurios pagrindu, nustatant importuojamos prekės normaliąją vertę (kaip dempingo skirtumo (maržos) apskaičiavimo pagrindą) buvo remiamasi ne Kinijos Liaudies Respublikos vidaus rinkos duomenimis, bet kitų trečiųjų rinkos ekonomikos valstybių duomenimis. Ši aplinkybė sąlygoja būtinybę tobulinti atitinkamas ES muitų teisės normas (Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9, 17 straipsnius), kurių nuostatos taip pat nėra visiškai suderintos su PPO teisės reikalavimais ir leidžia nustatyti Kinijos Liaudies Respublikos verslo subjektų atžvilgiu apibendrintą (ne individualų) antidempingo muitą neatsižvelgiant į jų individualias verslo sąlygas. Be to, vertinant ES ir Kinijos Liaudies Respublikos prekybinių santykių kontekstą, kiek tai susiję su Kinijos Liaudies Respublikos taikytomis reguliavimo priemonėmis (eksporto muitais), identifikuota būtinybė tikslinti pačios PPO teisės nuostatas dėl GATT

XX straipsnyje išvardintų išimčių (susijusių su aplinkosauginiais aspektais) taikymo galimybių, siekiant pagrįsti jomis eksporto muitų nustatymą.

5. Vertinant ES ir Indijos Respublikos prekybinių santykių kontekstą, atlikta daugiašalio teisinio reguliavimo lygmens analizė pagrindė tai, kad tarptautinės prekybos su Indijos Respublika atvejais prekybiniuose ginčiuose, nagrinėtuose PPO, iškilo klausimas kokiais teisėtais atvejais turėtų (ar galėtų) būti atliekama tranzitu per Sąjungos muitų teritoriją į trečiąsias valstybes gabenamų prekių muitinė kontrolė. Atlikus tyrimą nustatyta, jog šioje srityje nėra tikslaus reglamentavimo nei tarptautiniu, nei ES muitų teisės lygmeniu ir tai sudaro prielaidas panašaus pobūdžio problemoms ar ginčams kilti ateityje, todėl nurodyta teisinio reguliavimo spraga turėtų būti užpildoma ES muitų teisėje įtvirtinant konkrečius bei objektyvius tokių kontrolės veiksmų atlikimo kriterijus.
6. *Išanalizavus ginčus dėl muitų, nagrinėtus supranacionaliniu lygmeniu* (Sąjungos teismuose, t. y. Teisingumo Teisme), *nustatyta kad jų pobūdis patvirtina sisteminių teisinio reguliavimo neaiškumų ir spragų egzistavimą ES priimtuose muitų teisės aktuose*. Tyrimo metu nustatyta, jog daugiausia universalaus pobūdžio probleminių klausimų kilo dėl prekybos apsaugos muitų (visų pirma, antidempingo muitų) taikymo teisėtumo (visų tiriamų valstybių atžvilgiu). Kiti bendrieji importo ar kitų muitų rūšių teisėtumo klausimai (skirtingai nuo PPO prekybinių ginčų nagrinėjimo praktikos) supranacionaliniame lygmenyje kilo itin retai. Pagrindinis probleminis teisinis klausimas (iškilęs iš esmės visose tiriamų trečiųjų valstybių kategorijose) šiuo atveju buvo susijęs su PPO teisės taikymu ir PPO teisės statusu ES teisinėje sistemoje, t. y. buvo kvestionuojama tiesioginio PPO teisės taikymo galimybė Sąjungos teismuose ar galimybė remtis PPO ginčų sprendimo institucijų praktika ginčiuose dėl muitų. Be to, praktinių taikymo problemų sukėlė Reglamente (ES) Nr. 2016/1036 apibrėžta dempingo rodiklių (normaliosios vertės, eksporto kainos, dempingo skirtumo) apskaičiavimo tvarka ir jų įrodinėjimas bei procedūriniai antidempingo muitų taikymo aspektai – Sąjungos institucijų sprendimų priėmimo, jų pakeitimo ar peržiūrėjimo tvarka, suinteresuotų asmenų teisės į gynybą užtikrinimas, žalos, padarytos neteisėtai renkant prekybos apsaugos muitus atlyginimas ir sumokėtų muitų gražinimas. Konstatuotina, jog iki šiol susiformavusi Teisingumo Teismo praktika (nepripažįstant PPO teisės tiesioginio taikymo galimybės) nepadedą visiškai išspręsti PPO teisės ir ES priimtų muitų teisės aktų nesuderinamumo problemų, nes kol kas išlieka objektyvūs skirtumai tarp ES priimtų muitų teisės aktų ir PPO teisės. Atlikus tyrimą nustatyta, jog procedūrinių antidempingo muitų taikymo klausimų reglamentavimo srityje (ypač kiek tai susiję su sumokėtų muitų gražinimu, neteisėtai renkant muitus padarytos žalos atlyginimu, asmenų teisės į gynybą užtikrinimu) jokių detalesnių teisės normų ES teisėje nėra įtvirtinta (egzistuoja *lacuna legis* teisinė situacija). Ši aplinkybė taip pat sąlygoja dažnus teisinius ginčus, kuriuose formuojama Sąjungos teismų praktika nevisuomet yra nuosekli ar atitinkanti teisinio aiškumo kriterijus, ypač vertinant ir aiškinant priežastinio ryšio (kaip žalos atlyginimo sąlygos) sampratą; suinteresuotų asmenų, turinčių teisę ginčyti ES teisės aktus dėl prekybos apsaugos muitų nustatymo, tiesiogiai Sąjungos teismuose, požymius.

7. Vertinant atskirų tiriamų trečiųjų valstybių specifika, kiek ji susijusi su prekybos apsaugos priemonių (antidempingo muitų) taikymu supranacionaliniu (ES) lygmeniu, labiausiai išsiskyrė Kinijos Liaudies Respublikos kontekstas, dėl jai taikytos specifinės dempingo nustatymo metodologijos, atsižvelgiant į specialų ne rinkos ekonomikos statusą (ta pati tendencija buvo identifikuota ir analizuojant prekybinius ginčus kilusius PPO lygiu). Šiuo atveju kilo individualaus asmenų vertinimo problema (individualių muitų nustatymo atsižvelgiant į skirtingas jų veiklos sąlygas būtinybė) ir tinkamo lyginamųjų duomenų šaltinių, reikalingų prekės normaliajai vertei apskaičiuoti, parinkimo problema. Be to, išanalizavus specifinę prekybos apsaugos muitų taikymo problematiką, susijusią su ginčais dėl muitų taikymo Rusijos Federacijos kilmės prekėms, identifikuota, jog šioje srityje kilo ginčų dėl priežastinio ryšio tarp Sąjungos pramonei padarytos žalos ir importą dempingo kaina įtakojančių veiksnių vertinimo. Pabrėžtina, jog Reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatose kol kas imperatyviai neįtvirtinta Sąjungos institucijų pareiga atlikti išsamų visų šių veiksnių vertinimą ir, atitinkamai, kyla jų tikslinimo būtinybė.
8. Įvertinus supranacionalinio muitų teisinio reguliavimo sritis, susijusias su muitų apskaičiavimo veiksnių taikymu ES bei jų turinio taisyklių aiškinimu Sąjungos teismuose, pastebėtina, jog tiriamų trečiųjų valstybių kontekste Teisingumo Teismo praktikoje iškilo bendri klausimai dėl muitinės vertės nustatymo ir kovos su muitinės vertės slėpimu taikant lyginamąsias kainas (kaip alternatyvą muitinės vertės nustatymui sandorio vertės metodu), prekių kilmės įrodinėjimo taisyklių aiškinimu. Daugelis šiuo atveju taikytinų bendrųjų precedentų, kaip turėtų būti sprendžiamos šios situacijos, išskiriama tik Teisingumo Teismo praktikos lygmeniu (kuri nėra nuosekli), bei nėra imperatyviai sureguliuoti Sąjungos muitinės kodekse. Išanalizavus prekių tarifinio klasifikavimo sritį nustatyta, jog kol kas nėra sukurta aiškaus bendradarbiavimo mechanizmo tarp nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo aiškinant Kombinuotosios nomenklatūros nuostatas bei priskiriant prekėms tarifinio klasifikavimo kodus, be to, identifikuota ir Kombinuotosios nomenklatūros nuostatų turinio skirtingo lingvistinio aiškinimo problema skirtingose ES valstybėse narėse. Išnagrinėjus muitinės procedūrų taisyklių taikymo ypatumus, identifikuota, jog formuojamoje praktikoje Teisingumo Teismas plečiamai aiškina muitinės skolininko sampratą ar skolos muitinei atsiradimo sąlygas, nesiedamas jų su subjektyviu, valiniu elementu, sąmoningų veiksmų piktnaudžiaujant ar vengiant maito mokesčio atlikimu. Be to, išskirta ir tranzitu per Sąjungos muitų teritoriją gabenamų prekių teisėtumo kontrolės problema bei nustatyta, jog ši sritis yra nepakankamai reglamentuota ES muitų teisės nuostatomis bei atliekamų muitų procedūrų teisėtumo vertinimo atžvilgiu nėra suformuota nuoseklios Teisingumo Teismo praktikos dėl taikytinų kriterijų prekių patikrai.
9. Vertinant muitų taikymo ypatumus nacionaliniu lygmeniu (Lietuvos Respublikoje) nustatyta, jog *nacionalinis teisinis reguliavimas ir ES muitų teisės taikymo praktika Lietuvos Respublikoje ne visose srityse atitiko ES bendrosios muitų politikos nuostatas, taikytinas prekybiniam santykiams su tiriamomis trečiosiomis valstybėmis*. Šiuo aspektu pastebėtina, jog daugelis identifikuotų teisės taikymo (ir teisinio reguliavimo) problemų nacionaliniu lygiu buvo bendros visų tiri-

mų valstybių atžvilgiu. Taip pat konstatuotina, kad prekių vertės ir prekių kilmės taisyklių taikymo srityje nacionalinė praktika skiriasi nuo ES lygmeniu formuojamos praktikos (sandorio vertės metodo taikymo išimčių aiškinimas, įrodinėjimo pareigos paskirstymas nustatant prekių kilmę). Nacionalinio pobūdžio problemų (sąlygotų nacionalinių teisės norminių aktų turinio) kilo ir prekių tarifinio klasifikavimo srityje, pavyzdžiui, nevienodai buvo sprendžiamas įrodymų pateikimo ir vertinimo klausimas prekių tarifinio klasifikavimo byloje. Be to, nacionaliniuose teismuose nagrinėtose byloje taikant ES muitų teisę iš esmės nebuvo naudojama si galimybė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, t. y. nacionalinių teismų bendradarbiavimas su Teisingumo Teismu (užtikrinant vienodą ES bendrojo muitų tarifo taikymą) yra vertintinas kaip nepakankamai efektyvus.

10. Tyrimo metu buvo identifikuotos ir nacionaliniu lygiu kylančios specifinės problemos, sietinos su nepakankamai aiškiu muitinės procedūrų atlikimo reglamentavimu nacionalinėje teisėje (nesudaromos prielaidos tinkamam priimamų procedūrinių sprendimų motyvavimui), skirtingų tikrinimo standartų taikymu atliekant tų pačių importo mokesčių kontrolės veiksmus, taip pat specialių Naudotų automobilių muitinio įvertinimo taisyklių taikymu, kuris gali būti vertinamas ir kaip neatitinkantis ES muitų teisės nuostatų, nenumatančių tokios muitinio įvertinimo tvarkos egzistavimo galimybes. Be to, nustatyta neatitikimų tarp Lietuvos Respublikoje taikomų sankcijų už muitų teisės aktų pažeidimus sistemos ir Sąjungos muitinės kodekso normų, ypačiai, kiek tai susiję su kumuliatyvaus mokesstinės ir kitos teisinės atsakomybės taikymu asmenims, dalyvaujantiems muitų (muitinės) teisiniuose santykiuose. Nacionaliniai teismai teismai taip pat formavo skirtingą nei Teisingumo Teismas praktiką dėl muitų ir kitų importo mokesčių lengvatų taikymo sąlygų (pripažindami jų plečiamojo aiškinimo galimybę).

Pasiūlymai:

1. Siekiant spręsti klausimą dėl eksporto muitų taikymo teisėtumo (pagal PPO teisę), siūloma įtvirtinti nuostatą GATT susitarimo XX straipsnyje, jog šio straipsnio aplinkosauginių išimčių, numatytų jo „b“ ir „g“ punktuose taikymas yra leidžiamas tik valstybėje susiklosčius ekstremaliai aplinkosauginei situacijai ar neišvengiamam pagrindinių gamtinių išteklių stygiui valstybės vidaus rinkoje, taip pat esant būtinybei užtikrinti aplinką tausojančių technologijų plėtrą ar energijos gavybą iš atsinaujinančių šaltinių.
2. Siekiant tobulinti PPO teisės taikymo ES teisinėje sistemoje mechanizmą, kiek tai susiję su prekybos apsaugos (antidempingo) muitų reglamentavimu, siūlytina pakeisti reglamento (ES) Nr. 2016/1036 preambulės 4 punktą ir jį išdėstyti taip: „siekiant išlaikyti Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (toliau – GATT) nustatytų teisių ir įsipareigojimų pusiausvyrą, Sąjunga, taikydama 1994 m. Susitarimo dėl antidempingo taisykles, turi atsižvelgti į tai, kaip tas taisykles aiškina pagrindiniai Sąjungos prekybos partneriai ir Pasaulio Prekybos Organizacijos ginčų sprendimo institucijos“.

3. Siekiant užtikrinti atitiktį tarp PPO teisės ir ES priimtų muitų teisės aktų, nustatančių prekybos apsaugos (antidempingo muitus), siūlytina tobulinti individualaus asmenų, kuriems nustatomi šie muitai, vertinimo mechanizmą ir reglamento (ES) Nr. 2016/1036 9 straipsnio 5 dalies antroje pastraipoje (paskutiniame sakinyje) numatyti, jog nustatant muitą tiekėjams, privaloma atsižvelgti į visus jų veiklą sąlygojančius veiksnius (tiekėjų ir valstybės ar tiekėjų tarpusavio struktūriniai ar korporatyvūs ryšiai, valstybės kontrolė ar esminė įtaka kainodarai ir gamybai arba ekonominė valstybės, iš kurios tiekama, santvarka) bei būtina pagrįsti visų šių veiksmų poveikį asmenų veiklos sąlygoms. Taip pat būtina pakeisti ir reglamento (ES) Nr. 2016/1036 17 straipsnio 2 dalį numatant, kad bet kokia eksportuotojų, gamintojų, importuotojų ar prekės rūšių atranka (nustatant antidempingo muitus) visuomet atliekama pirmiausia konsultuojantis su tiriamaisiais eksportuotojais, gamintojais ar importuotojais, gavus jų sutikimą bei suteikus galimybę pateikti atsakymus (konsultacijos turėtų būti laikomos privalomu atrankos etapu).
4. Siekiant tobulinti prekių, kurioms taikomi antidempingo muitai, eksporto kainų nustatymo tvarką bei suderinti ją su PPO teise, būtina pakeisti reglamento (ES) 2016/1036 1 straipsnio 4 dalį (apibrėžiančią „panašaus produkto“ sąvoką naudojamą eksporto kainų nustatymui ir palyginimui) ir nurodyti, jog „panašiu produktu“ laikomas produktas, kuris nors ir nebūdamas visais atžvilgiais panašus, atsižvelgiant į jo individualias fizines ir technines savybes, naudojimo ypatumus bei kokybės ir kainos santykį turi nagrinėjamąjį produktą labai primenančių pozymių“.
5. Siekiant tobulinti gamintojų/eksportuotojų sąnaudų pripažinimą skaičiuojant prekių, kurioms taikomi antidempingo muitai, normaliąją vertę bei suderinti ją su PPO teise, reglamento (ES) 2016/1036 2 straipsnio 5 dalyje siūloma įtvirtinti suinteresuotų asmenų teisę pagrįsti ar su tiriamo produkto gamyba ir pardavimu susijusios išlaidos, atspindėtos atitinkamuose apskaitos dokumentuose atitinka valstybės vidaus rinkoje objektyviai egzistavusias aplinkybes. Taip pat siūloma tikslinti reglamento (ES) 2016/1036 2 straipsnio 6a dalies „a“ punkto 2 pastraipą, nurodant, kad, atlikdama antidempingo tyrimus, Komisija, pasirinkdama pagal kokius duomenis bus nustatomos produkto gamybos ir pardavimo sąnaudos (pavyzdžiui, atitinkamos tipiškos valstybės duomenys ar neiškraipytos tarptautinės kainos, sąnaudos ar standartai), neturi absoliučios diskrecijos teisės ir privalo remtis objektyviai įvertinta jos surinkta, turima ir jai pateikta su išvardintomis aplinkybėmis susijusia informacija.
6. Atsižvelgiant į tai, jog reglamente (ES) Nr. 2016/1036 nėra plačiau reglamentuota kaip turėtų būti įvertinta materialinės žalos Sąjungos pramonei grėsmė (taikant antidempingo muitus) ir tiksliau apibrėžti dempingo maržos (dempingo skirtumo) skaičiavimą tokiais atvejais, siūloma tikslinti nurodyto reglamento 3 straipsnio 4 dalį (apibrėžiant importo iš kelių valstybių poveikio vertinimą šiuo atveju), taip pat tikslinti reglamento 6 straipsnio 1 dalies 3-iąją sakinį, Reglamento 8 straipsnio 1 dalies 3 pastraipą, Reglamento 9 straipsnio 4 dalį bei numatyti, jog vykdant antidempingo tyrimus bei apskaičiuojant antidempingo muitų dydį būtina įvertinti materialinės žalos grėsmės faktorius (8 str. 1 d. ir 9 str. 4 d.) bei

remtis ir informacija, susijusia su faktais, egzistuojančiais tyrimo metu (po tyrimo pradžios) (6 str. 1 d.).

7. Siekiant sumažinti kylančių ginčų dėl taikomų prekybos apsaugos muitų skaičių ir suderinti atitinkamas ES teisės nuostatas su PPO teise siūloma detaliau reglamentuoti dempingo poveikio prekių vidaus kainoms įvertinimą (priežastinio ryšio tarp Sąjungos pramonei padarytos žalos ir importą dempingo kaina įtakančių veiksnių nustatymą). Pabrėžtina, jog reglamento (ES) Nr. 2016/1036 nuostatos imperatyviai neįtvirtinta Sąjungos institucijų pareigos atlikti šių veiksnių vertinimą ir vertintinos kaip tikslintinos. Nustatant dempingo poveikį prekių vidaus kainoms turėtų būti atsižvelgiama į tai, ar kainų pokytis yra sistemingas bei įvyko per trumpą laiko tarpą (siūloma numatyti šias nuostatas Reglamento 3 str. 3 d.), taip pat įvertinti kainų pokyčių tendencijas (siūloma numatyti šias nuostatas Reglamento 3 str. 5 d.). Taip pat Sąjungos institucijos turėtų būti įpareigos nagrinėti ir visus kitus (be importo dempingo kaina) joms žinomus veiksnius, sąlygojančius žalą Sąjungos pramonei, vertinti šių veiksnių visumą, o ne atskirų pasirinktų veiksnių poveikį (siūloma įtvirtinti tokias nuostatas Reglamento 3 str. 7 d., 3 str. 9 d.).
8. Galiojančios reglamento (ES) Nr. 2016/1036 normos (pavyzdžiui 2 str. nuostatos) neįtvirtina taisyklių, kaip jau vykstančio tyrimo metu turėtų būti paskirstoma įrodinėjimo našta tarp Sąjungos institucijų ir suinteresuotų asmenų (šalių), pagrindžiant aplinkybes, kurios yra dempingo apskaičiavimo ir metodologiniu pagrindu, atsižvelgiant į tai siūloma papildyti Reglamento 2 straipsnį 13 dalimi ir joje numatyti, kad Komisija privalo pagrįsti jos šio straipsnio pagrindu atliktų skaičiavimų ir jų metodikos pasirinkimo priežastis, kiek tai neprieštarauja šio Reglamento 19 straipsnio („Konfidencialumas“) nuostatomis.
9. Įvertinus kylančių ginčų dėl prekybos apsaugos muitų, taikomų tiriamoms trečiojioms valstybėms, nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme siūloma pakeisti reglamento (ES) 2016/1036 11 straipsnio 3 dalies ir reglamento (ES) 2016/1037 19 straipsnio 4 dalies nuostatas, įpareigojant Komisiją, priimant sprendimus dėl prekybos apsaugos muitų atšaukimo ar pakeitimo, privalomai įvertinti žalos aplinkybių pasikeitimo pobūdį ir tai patvirtinančių įrodymų visumą. Taip pat siūloma reglamento (ES) 2016/1036 11 straipsnio 11 dalyje apibrėžti sumokėtų antidempingo muitų gražinimo tvarką (nurodant jog už tai atsakingos nacionalinės muitinių administracijos) ir žalos, apskaičiuojamos nustačius neteisėtai pripažintus muitus, atlyginimo tvarką. Be to, siekiant užtikrinti suinteresuotų asmenų teisę ginčyti ES reglamentus dėl antidempingo muitų nustatymo Sąjungos teismuose siūloma apibrėžti „suinteresuoto asmens“ sąvoką ir papildyti Reglamento 14 straipsnio 2 dalį 3 pastraipa, išvardijant konkrečias suinteresuotų asmenų kategorijas.
10. Įvertinus kylančių ginčų dėl prekių muitinės kilmės nustatymo praktiką nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme ir įvertinus tai, kad ji nėra nuosekli, siūloma patikslinti Sąjungos muitinės kodekso 64 straipsnio 7 dalį ir nurodyti, jog muitinė administracija gali reikalauti, kad deklarantas įrodytų lengvatinę prekių kilmę ir pateiktų bet kokius kitus prekių lengvatinės kilmės įrodymus, taip pat numatyti jog šios nuostatos taikymo tikslu deklarantas laikomas atsakingu už

lengvatinę prekių kilmę patvirtinančių įrodymų pateikimą ir išsaugojimą. Taip pat būtina papildyti Sąjungos muitinės kodekso 67 straipsnį 2 dalimi, numatant, jog nustatant prekybos apsaugos (antidempingo ar kompensaciniais) mokesčiais apmokestinamų prekių kilmę vadovaujamosi bendrosiomis šio Kodekso 61 ir 64 straipsnyje apibrėžtomis prekių kilmės taisyklėmis.

11. Įvertinus kylančių ginčų dėl prekių muitinės vertės nustatymo praktiką nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme siūloma pakeisti Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 2015/2447 (nustatančio Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklės) 144 straipsnį ir įtvirtinti jame konkrečias teises garantijas taikomas asmeniui (deklarantui) tuo atveju, kai muitinė suabejoja deklaruotos sandorio vertės teisingumu: paprašyti, kad deklarantas pateiktų papildomos informacijos arba dokumentų šiuo klausimu ir raštu išdėstyti savo nuomonę dėl motyvų, kuriais grindžiamos minėtos abejonės, pateikti jam duomenis ir argumentus, paaiškinančius konkretaus kito muitinės vertės metodo pasirinkimo priežastis.
12. Įvertinus kylančių ginčų dėl muitinės procedūrų teisinę prigimtį ir jų nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme siūloma tikslinti Sąjungos muitinės kodekso 79 straipsnio 3 dalies „b“ punktą ir 124 straipsnio 7 dalį, numatant, jog asmenys skolininkais muitinei atskirais atvejais gali būti pripažįstami ar, priešingai, skola muitinei gali išnykti, įvertinus *inter alia* ir asmenų atliktas veikas apibūdinančius subjektyviuosius požymius, t. y. nustačius ar asmuo ėmėsi visų priemonių, kurių buvo galima pagrįstai iš jo tikėtis, kad aptariamose muitų teisės aktais nustatytos pareigos būtų įvykdytos, ar jis padėjo kovoti su sukčiavimu, taip pat ar jo veiksmuose egzistavo bandymo apgauti požymių. Taip pat siūloma tikslinti ir reglamento (ES) Nr. 608/2013 „Dėl muitinės atliekamo intelektualinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo“ 27 straipsnį bei jame įtvirtinti prekių, kurios yra vežamos per Sąjungos muitų teritoriją tranzitu ar į ją patenka įforminus specialiąsias muitinės procedūras ir kurių paskirties vieta yra trečiosios valstybės, kontrolės veiksmų atlikimo kriterijus.
13. Įvertinus kylančių ginčų dėl prekių tarifinio klasifikavimo nagrinėjimo praktiką ES Teisingumo Teisme taip pat siūloma tikslinti ES Kombinuotosios nomenklatūros nuostatas (reglamento (EEB) Nr. 2658/87 „Dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo“ 12 straipsnio 2a dalį, Kombinuotosios nomenklatūros „Bendrasias aiškinimo taisykles“), imperatyviai numatant jog už galutinių prekėms priskiriamų tarifinio klasifikavimo kodų suteikimą yra atsakingos ES valstybių narių muitinės administracijos, taip pat nurodant, jog, aiškinant Kombinuotąją nomenklatūrą, lingvistinis (pažodinis) jos aiškinimas (atsižvelgiant į atitinkamos nuostatos teksto kalbines versijas kitomis oficialiomis ES valstybių narių kalbomis) turėtų būti laikomasi privalomu pirmuoju aiškinimo etapu.
14. Įvertinus mokesčių ginčų, kylančių apmokestinus iš tiriamų trečiųjų valstybių importuotas prekes Lietuvos Respublikoje, nagrinėjimo praktiką, siūloma tikslinti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (4 str. 3 d.) ir Mokesčių administravimo įstatymo (155 str. 3 d.) nuostatas, numatant kompetentingų nacionalinių institucijų (administracinių teismų, Mokesčių ginčų ko-

misijos) pareigą kreiptis į ES Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo tais atvejais, kai kilusiame ginče remiamasi atitinkamo ES reglamento, kurį taikant galėjo būti pakenkta pareiškėjui, neteisėtumu. Taip pat siūlytina tikslinti Mokesčių administravimo įstatymo 9 straipsnį (apibrėžiant, jog „mokesčių lengvatų ir apmokestinimo tvarkos išimčių plečiamasis aiškinimas neleidžiamas“), 31 straipsnio, 134 – 135 straipsnių nuostatas (siekiant suvienodinti nacionaliniu lygiu taikomas muitų ir kitų importo mokesčių sumokėjimo ir apskaičiavimo kontrolės procedūras), 139 straipsnio 4 dalį (nustatant kumuliatyvos teisinės atsakomybės (sankcijų) taikymo apribojimus fiziniams asmenims arba neribotos atsakomybės juridinio asmens dalyviams), 145 straipsnį (užtikrinant visų suinteresuotų asmenų, kurie yra solidariai atsakingi muitinei įtraukimą į mokestinio ginčo procesą).

15. Įvertinus mokestinių ginčų dėl iš tiriamų trečiųjų valstybių importuotų prekių tarifinio klasifikavimo pobūdį ir jų nagrinėjimo praktiką Lietuvos Respublikoje, siūloma tikslinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1224 patvirtintų Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo taisyklių 15 punktą ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2010 m. birželio 29 d. įsakymą Nr. 1B-443 „Dėl Prekių mėginių (pavyzdžių) administravimo taisyklių patvirtinimo“ juose įtvirtinant nuostatas dėl būtinybės vadovautis Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos paaiškinimais klasifikuojant prekes, taip pat išplečiant akredituotų (sertifikuotų) tyrimų laboratorijų procesines galimybes dalyvauti klasifikuojant prekes bei mokesčių mokėtojų procesines galimybes įrodinėti prekių klasifikavimo teisingumą teikiant papildomus įrodymus mokestinio ginčo procese.
16. Įvertinus mokestinių ginčų dėl iš tiriamų trečiųjų valstybių importuotų prekių muitinio įvertinimo nagrinėjimo praktiką Lietuvos Respublikoje, siūlytina tikslinti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 28 d. įsakymą Nr. 1B-431 „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ jame detalizuojant prekių muitiniam įvertinimui taikytinų šaltinių sąrašą (Taisyklių 8 p.) ir suteikiant papildomas procesines garantijas mokesčių mokėtojams pateikti paaiškinimus dėl deklaruotos muitinės vertės teisingumo (tikslumo) (Taisyklių 15 p.), taip pat Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1B-1026 patvirtintas Importuojamų naudotų transporto priemonių muitinio įvertinimo taisykles, suteikiant mokesčių mokėtojams daugiau teisių įrodinėjant prekių vertę pateikus papildomus įrodymus (pateikus turto vertės ataskaitas, Taisyklių 19.3 punktą).
17. Įvertinus mokestinių ginčų prekių kilmės nustatymo ir muitinės procedūrų taisyklių taikymo srityje nagrinėjimo praktiką Lietuvos Respublikoje siūlytina tikslinti Lengvatinio muitų tarifo taikymo taisyklių, patvirtintų Muitinės departamento prie Finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2016 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. 1B-925 22 punktą (nustatant importuotojo pareigą pateikti visus prekių kilmės įrodymus patikrinimų metu). Taip pat siūloma keisti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2016 m. balandžio 28 d.

įsakymu Nr. 1B-344 patvirtintų Leidimų taikyti tikslinio naudojimo ir perdirbimo specialiąją procedūrą išdavimo taisyklių 24 punktą, įpareigojant muitinę išdavus leidimą taikyti atitinkamą muitinės procedūrą kartu suteikti mokesčių mokėtojams išankstinę papildomą informaciją apie galimus jų atžvilgiu taikytinus muitinės procedūrų rezultatų peržiūrėjimo atvejus ateityje (*inter alia* gavus naujų duomenų iš trečiųjų asmenų ir užsienio valstybių).

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

Moksliniai straipsniai disertacijos tema recenzuojamuose periodiniuose moksliniuose leidiniuose (žurnaluose):

1. Valantiejus, Gediminas, Katuoka, Saulius. "Application of the WTO agreements in national courts: comparative aspects of worldwide and Lithuanian judicial practices". *International Comparative Jurisprudence* 3, 2 (2017): 195-212;
2. Valantiejus, Gediminas. "Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level". *Economics and Culture* 14, 1 (2017): 58-75;
3. Valantiejus, Gediminas. "Tarptautinės muitų teisės šaltinių taikymo problemos Lietuvos teisinėje sistemoje". *Jurisprudencija* 24, 1 (2017): 166-189;
4. Valantiejus, Gediminas. „Practical Problems of Legal Regulation of Customs Duties Developing an International Trade Between the Republic of Lithuania And East Asian Countries“. *International Journal of Area Studies* 11, 2 (2016): 103-127;
5. Valantiejus, Gediminas. "Legal Aspects of the Implementation of European Union's Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice". *Economics and Culture* 13, 2 (2016): 61-76.

Moksliniai straipsniai disertacijos tema recenzuojamoje tarptautinių konferencijų medžiagoje/straipsnių rinkiniuose (mokslinėse konferencijose autoriaus skaitytų pranešimų pagrindu):

1. Valantiejus, Gediminas, Katuoka, Saulius. "The International Trade Between the EU and India Under the Conditions of Globalization: a Case Study of Practical Regulatory Problems in the EU and Individual Member States". From *Globalization and its socio-economic consequences 2017: Globalizacia 2017; 17th International Scientific Conference Proceedings (Part VI.)*, Tomas Klietk (ed.), 2783-2792. Zilina, Slovak Republic: University of Zilina, 2017.
2. Valantiejus, Gediminas. "International legal dimension in regulation of foreign trade in the Republic of Lithuania and its transformations: comparative and historical aspects". From *Social transformations in contemporary society: proceedings of annual international conference for young researchers, 2017 (5)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 5-23. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2017;
3. Valantiejus, Gediminas. „Application of Soft Law Instruments in International Economic Law: Insights on Lithuanian Practice on the Legal Regulation of Customs Duties“. From *Social transformations in contemporary society: proceedings of an international scientific conference for young researchers, 2016 (5)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 97-109. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;

4. Valantiejus, Gediminas. „Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania“. From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 124-136. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;
5. Valantiejus, Gediminas. "Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010". From *Social Transformations in Contemporary Society: proceedings of an annual international conference for young researchers, 2015 (3)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 81-98. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2015;

Disertacijos autorius disertacinio tyrimo rezultatus taip pat pristatė recenzuojamuose moksliniuose leidiniuose, kuriuose publikuoti ES finansuojamo mokslinio projekto "VAT Fraud Prevention as EU's Financial Stability Support Measure" (Nr. OLAF/2016/D1/017) tyrimo rezultatai:

1. Valantiejus, Gediminas, Gintarė Giriūnienė, Gintaras Černius, Liucija Birškytė, E.C.J.M. (Lisette) van der Hel- van Dijk RA, John L. Mikesell, Liudas Jurkonis, Mantas Mališauskas, Milda Olencevičiūtė, ir Gintarė Grambaitė. *VAT fraud prevention in EU*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016;
2. Valantiejus, Gediminas. „Legal Issues of Improving the Inter - Institutional Cooperation in the Fight Against the Import Taxes and Import VAT Fraud: Lithuanian Example“. From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 136-159. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;
3. Valantiejus, Gediminas, Gintarė Giriūnienė, ir Gintaras Černius. „The Taxation of Imported Fuel Products: Legal and Economic Issues of Tackling VAT and other Import Taxes Fraud in the EU and Lithuanian Republic“. From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 159-176. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016.

MOKSLINIO TYRIMO PRISTATYMAS MOKSLINIUOSE RENGINIUOSE

Disertacinio tyrimo tema skaityti stendiniai pranešimai tarptautinėse mokslinėse konferencijose:

1. Valantiejus, Gediminas. „Direct application of the WTO agreements in Lithuanian legal system: the challenges for the development of international trade regulation framework“. *SOCIN 2015: international interdisciplinary conference on social innovations "Social Innovations: theoretical and practical insights 2015"*. Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2015 m. rugsėjo 24 – 25 d. Prieiga Internetu: https://www.mruni.eu/mru_en_dokumentai/naujienos/2015/09/mru_lab_opening_socin_programme.pdf;

2. Valantiejus, Gediminas. Constitutional Aspects of Interaction Between the International Trade Law and National Law: Lithuanian Example. *The 6th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia „Constitutional Values in Contemporary Legal Space“*. Ryga, Latvijos Respublika: Latvijos universitetas, 2016 m. lapkričio 16 – 17 d. Prieiga Internetu: <http://www.lawconference.lu.lv/>.

Autoriaus atlikto disertacinio tyrimo duomenys bei rezultatai taip pat buvo pristatyti ir aptarti viešojoje mokslinėje paskaitoje – diskusijoje „*Muitinės veiklos aktualijos bei tarptautinės prekybos apmokestinimo problemos Lietuvoje ir ES*“, vykusioje Mykolo Romerio universitete (Ateities g. 20, I-414 auditorija), 2016 m. vasario 19 d.

MOKSLINĖS STAŽUOTĖS

Doktorantūros studijų metu autorius stažavosi Europos Teisės Akademijoje (Academy of European Law/Europäische Rechtsakademie, ERA; Tryras (Trier), Vokietijos Federacinė Respublika) 2016 m. rugsėjo ir gruodžio mėn.; Ekonomikos ir kultūros universitete (The University of Economics and Culture/Ekonomikas un kultūras augstskola, Ryga, Latvijos Respublika), 2017 m. balandžio mėn.; Leideno universiteto Teisės mokykloje (Haga, Nyderlandų Karalystė), 2017 m. birželio mėn.; ir Žilinos universitete (Žilina, Slovakijos Respublika), 2017 m. spalio mėn.

CURRICULUM VITAE

Vardas	Gediminas
Pavardė	Valantiejus
El.paštas	gvalantiejus@gmail.com gvalantiejus@mruni.eu

Išsilavinimas

2014 – 2018	Mykolo Romerio universitetas, Mykolo Romerio teisės mokykla, Vilnius, Lietuvos Respublika (studijos doktorantūroje)
1997 – 2002	Vilniaus universitetas, Teisės fakultetas, Vilnius, Lietuvos Respublika (vienpakopis universitetinis teisinis išsilavinimas, teisės magistro laipsnis)

Darbo patirtis

2012 vasaris – dabar	Finansų, mokesčių, muitų bei tarptautinės prekybos ir investicijų teisės dalykų lektorius Mykolo Romerio universitete, Ekonomikos ir verslo fakultete, Mykolo Romerio teisės mokyklos Tarptautinės ir ES teisės institute
2013 spalvis – 2015 gruodis	Asocijuotas teisininkas (Associate) advokatų profesinėje bendrijoje „Motieka ir Audzevičius“
2005 kovas – 2013 spalvis	Teisėjo padėjėjas Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme
2001 rugsėjis – 2005 kovas	Vyriausiasis juriskonsultas, Teismų poskyrio vedėjas Vilniaus apskrities valstybinėje mokesčių inspekcijoje

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Gediminas Valantiejus

PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION OF
CUSTOMS DUTIES IN INTERNATIONAL TRADE
BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE
PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA, THE RUSSIAN
FEDERATION AND THE REPUBLIC OF INDIA

Summary of Doctoral Thesis
Social Sciences, Law (01 S)

Vilnius, 2019

The Doctoral Thesis was prepared during the period of 2014–2018 at Mykolas Romeris University under the right to organize doctoral studies granted to Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University by the order of the Minister of Education and Science of the Republic of Lithuania No. V-1019 dated on June 8, 2011.

Scientific supervisor:

Prof. Dr. Saulius Katuoka (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, 01 S)

The Doctoral Thesis will be defended at the Legal Research Council of Mykolas Romeris University and Vytautas Magnus University:

Chairman:

Prof. Dr. Justinas Žilinskas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, 01 S).

Members:

Assoc. Prof. Dr. Ieva Deviatnikovaitė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, 01 S);

Prof. Habil. Dr. Borisas Melnikas (Vilnius Gediminas Technical University, Social Sciences, Economics, 04 S);

Assoc. Prof. Dr. Jelena Titko (University of Economics and Culture, the Republic of Latvia, Social Sciences, Economics, 04 S);

Prof. Dr. Ignas Vėgėlė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law, 01 S).

The public defence of the Doctoral Thesis will take place at the Legal Research Council at Mykolas Romeris University on the 8th of May, 2019 at 2:00 PM in the Conference Hall of Mykolas Romeris University (Room I-414).

Address: Ateities str. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania.

The summary of the Doctoral Thesis was sent out on the 8th of April, 2019.

The Doctoral Thesis is available at Martynas Mažvydas National Library of Lithuania (Gedimino ave. 51, Vilnius,) and the Libraries of Mykolas Romeris University (Ateities str. 20, Vilnius) and Vytautas Magnus University (K. Donelaičio str. 52, Kaunas).

PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION OF CUSTOMS DUTIES IN INTERNATIONAL TRADE BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA, THE RUSSIAN FEDERATION AND THE REPUBLIC OF INDIA

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

“If soldiers are not to cross international boundaries,
goods must do so ...”²³⁰⁴

Relevance and issues of the research. The importance of customs duties (tariffs)²³⁰⁵ as the main instrument for the regulation of international trade as well as its liberalization and the significance of the proper application of other related legal institutes is emphasized by many representatives of modern international trade and international law doctrine, who analyzed the law of the World Trade Organization (WTO).²³⁰⁶ Besides, it should be noted that customs law²³⁰⁷ can be considered very important in the context of the functioning

---

2304 Otto T. Mallery, “Economic Union and Enduring Peace”, *Annals* 216 (1941): 125.

2305 The concept of the customs duties in this dissertation is based on the explanations provided in the jurisprudence of the Court of Justice of the European Union, where customs duties are understood as taxes calculated on the basis of the rates/tariffs which the importer of goods has to pay to the host country (i.e., to the state which receives goods) and which makes the imported product more expensive than a competing local product, see e.g. cases 2/62 ir 3/62, Commission of the European Economic Community v. Grand Duchy of Luxembourg and Kingdom of Belgium, 1962 E.C.R. 425; cases 52 ir 55/65, Federal Republic of Germany v. Commission of the EEC, 1966 E.C.R. 159; case 7/68, Commission v. Italy, 1968 E.C.R. 423, 429.

2306 See Rüdiger Wolfrum, Peter-Tobias Stoll and Holger Paul Hestermeyer et al., *WTO – Trade in Goods* (Leiden, the Netherlands: Koninklijke Brill NV, 2011), 83; Henrik Horn et al., *Legal and Economic Principles of World Trade Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 116-117.

2307 In this dissertation the author defines and understands “customs law” as the system of legal regulations of international, European Union and national law, which regulate public relations related to the transportation of goods across the external borders of the states and the collection of customs duties as a dominant type of tax levied on such a movement of goods. Similar concepts are used by the various authors and in the sources of legislation, see Talia Einhorn, “Customs Law, International”, from *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume II*, Rudiger Wolfrum (ed.), 957-980, (Oxford: Oxford University Press, 2012), 958; Michael Lux, “EU customs law and international law”, *World Customs Journal* 1, 1 (2007): 19-20; Наталья Анатольевна Воронцова и Ирина Александровна Климова, “Международное таможенное право в системе международного права”, *Московский журнал международного права* 1 (2016): 68-78; Alfonsas Laurinavičius et al., *Muitinė tarptautinės prekybos logistinėje grandinėje* [Customs within the International Trade Logistical Chain] (Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2014), 36-37; Lietuvos Respublikos muitų teisės savarankiškumo problematika” [Autonomy Problems of Customs Law of Lithuanian Republic], *Jurisprudencija* 70, 62 (2005): 75; Aistė Medelienė and Bronius

of the European Union (EU) and its substantive law. It is important to mention that the EU itself has historically developed as a customs union, and accordingly, the introduction and application of customs legislation at the supranational dimension (EU level) is still an essential condition for the existence of the EU itself and also its unified internal market.²³⁰⁸ At the same time, it should be emphasized that after the entry into force of the Union Customs Code (UCC) on 1 May 2016,²³⁰⁹ and in the wake of its implementation process as well as ongoing discussions about the new EU regulations (No. 2018/825, 2017/2321 and 2016/1036)²³¹⁰ defining the application of trade defense instruments, such as anti-dumping or anti-subsidy customs duties, the EU customs law has undergone a fundamental transformation. Therefore, proposals for a possible improvement of EU customs law are particularly significant in order to further develop the competitiveness of the EU in the international economy, to adapt EU law to the continually changing international business conditions. They can also be used to identify areas where there is a need to take measures against discriminatory activities/unfair international trade practices²³¹¹ of other third countries (existing international trade partners of the EU and its Member States).

In this respect, it is relevant to consider scientific assessments that the systematization of the EU customs law and the improvement of its existing codification, as well as the creation of new regulatory instruments, remains a significant challenge for the nearest future.²³¹² This importance is particularly evident in the historical context, as the EU policy has traditionally focused on the harmonious and consonant internal regulation of the EU's customs union and external trade with the third countries and ensuring its effective functioning. In other words, the EU Common Customs Tariff,²³¹³ as the basis of the EU's

---

Sudavičius, „Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas“ [Finance and Tax Law as an Object of Scientific Study. State and Perspectives], *Teisė* 78 (2011): 115.

2308 See for example Timothy Lyons, *EU Customs Law* (Oxford: Oxford University Press, 2018), 1; Kathrin Limbach, *Uniformity of Customs Administration in the European Union* (Oxford: Hart Publishing, 2015), 13; Massimo Fabio, *supra* note, 2332: 12-13.

2309 “Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code”, *Official Journal* L 269 (2013).

2310 “Regulation (EU) 2018/825 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Regulation (EU) 2016/1036 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union and Regulation (EU) 2016/1037 on protection against subsidised imports from countries not members of the European Union”, *Official Journal* L 143 (2018); “Regulation (EU) 2017/2321 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 amending Regulation (EU) 2016/1036 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union and Regulation (EU) 2016/1037 on protection against subsidised imports from countries not members of the European Union”, *Official Journal* L 338 (2017); “Regulation (EU) 2016/1036 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union”, *Official Journal* L 176 (2016).

2311 In the EU customs legislation, such concepts are defined as international trade practices that lead to significant market distortions that require the application of trade defense measures (trade defense duties) to protect Union's industry, see “Commission declaration on transition”, Regulation (EU) 2017/2321 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017, *op. cit.*

2312 Alfonsas Laurinavičius et al., *supra* note, 2307: 70-71; Timothy Lyons, *supra* note, 2308: 567-568

2313 In this dissertation, the author uses this term to define uniform external customs duty rate (set of customs duties) applicable to the international trade with the third countries, see more on the issue

customs union, is considered to be the guarantor of the effectiveness of the EU's own external relations and trade policies and all other areas of its integration.²³¹⁴ Therefore, from a strategic point of view, the objectives of the EU, as a customs union, *inter alia* in the area of improvement of legal regulatory environment, are to ensure both the further protection of the EU's fiscal and other economic interests and to support the initiatives needed to strengthen the EU's competitiveness in international trade markets.²³¹⁵ In this respect, it is noteworthy to mention that the regulation of EU's and its Member States' international trade with the countries of the BRICS region²³¹⁶ is a major challenge nowadays.²³¹⁷ This is related to the fundamental conflicts between the EU and the countries of the BRICS region and the persons of their origin, which are involved in international trade operations, about such issues as: regulation of the EU's trade defense instruments and, in particular, application of methodology for calculating dumping on imports from third countries (as defined in the customs legislation adopted by the EU) and its conformity with the WTO law (this issue is particularly important in the context of trade with the People's Republic of China, as well as with the Russian Federation);²³¹⁸ the legality of applicable export customs duties and their regulation (especially significant in the context of trade with the People's Republic of China);²³¹⁹ appropriateness of rules on customs procedures and the

---

of its general definition here: Laurence W. Gormley, *EU Law of Free Movement of Goods and Customs Union* (Oxford: Oxford University Press, 2009), 2.01.

- 2314 Alkuin Kolliker, *Flexibility and European Unification: The Logic of Differentiated Integration* (Oxford: Oxford University Press, 2006): 117; Paul Craig and Grainne de Burca, *EU law: text, cases, and materials* (Oxford: Oxford University Press, 2015), 638.
- 2315 "Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and the European Economic and Social Committee COM/2012/0791 final, on the State of the Customs Union (2011)", European Commission, accessed 28 June, 2018, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52012DC0791&from=lt..>
- 2316 From the beginning of the 21st century (2001), the term "BRICS" was and is currently used in the economic, political literature and doctrine as well as in the legal doctrine of international law. The term defines the five countries of the World (Federative Republic of Brazil, Russian Federation, Republic of India, People's Republic of China and Republic of South Africa) with an exceptional and steadily growing economic potential and significance (their territory covers more than 25% of the World's territory, with more than 40% of the World's population), and which can become the leading global economic leaders by 2050. It should be noted that this group of countries firstly included only the Federative Republic of Brazil, the Russian Federation, the Republic of India and the People's Republic of China (therefore, the term "BRIC" was used to define them), and the Republic of South Africa has been assigned to this group of countries since 2011, see Oliver Stuenkel, *The BRICS and the Future of Global Order* (London: Lexington books, 2015), ix-x, 39-40; Rafael Leal-Arcas, "The European Union and New Leading Powers: Towards Partnership in Strategic Trade Policy Areas", *Fordham International Law Journal* 32 (2008): 345-346.
- 2317 See more on this issue Rafael Leal-Arcas, *International trade and investment law*, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2011):87-156.
- 2318 See for example Edwin Vermulst, Juhí Dion Sud and Simon J. Evenett, "Normal Value in Anti-Dumping Proceedings against China Post-2016: Are Some Animals Less Equal Than Others?", *Global Trade and Customs Journal* 11, 5 (2016): 219-221; Елена Алексеевна Белова, "Метод корректировок, используемый ЕС в антидемпинговых расследованиях", *Российский внешнеэкономический вестник* 9 (2017): 126-127; Gregory Shaffer and Henry Gao, "China's Rise: How It Took on the U.S. at the WTO", *University of Illinois Law Review*, 1 (2018): 177-178.
- 2319 See for example Qingjiang Kong, "Trade Disputes between China and the EU: Are They Managea-

scope of controls on the eligibility and the scope of customs authorities rights to control goods transported through the EU's customs territory to the third countries (particularly relevant in the context of trade with the Republic of India).²³²⁰ Also, the possible conclusion of the EU's free trade agreements with these countries is currently under consideration or at least has been considered in the last decade (after 2010). These processes resulted in an ever-increasing legal debate about the optimization of the existing regulatory regime of customs duties and on its simplification.²³²¹ Accordingly, it is of utmost importance to assess the existing EU regulations regarding application of customs duties (tariffs) in the international trade with the most important members of the BRICS region (People's Republic of China, Russian Federation, Republic of India), to analyze their compliance with the WTO law and to make the proposals to improve existing regulations to reduce the number of emerging trade disputes. Finally, considering the national context of the Republic of Lithuania, the complex research of the problems of legal regulation of customs duties and their administration is also very significant. These tendencies are particularly evident, especially considering the importance of the regulation of import taxes²³²² and their administrative procedures to ensure the development of the national economy and economic growth,²³²³ as well as the necessity to harmonize national regulations of these taxes and their application practices with the requirements of the EU's legislation.²³²⁴ The

---

ble”, *Global Trade & Customs Journal* 5, 2 (2010): 50; Peter van den Bossche and Werner Zdouc, *The law and policy of the World Trade Organization: text, cases and materials* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013): 472-474.

- 2320 See for example Grzegorz Mazur, “EU-India Bilateral Trade and Investment Agreement – Stumbling Blocks on the Way to Consensus”, *Research Papers of Wroclaw University of Economics* 443 (2016): 62; Zhang Naigen, “Goods in Transit: Enforcement of IP Rights by Customs Officers”, *Asia Pacific Law Review* 20, 2 (2012): 257-275.
- 2321 Initiatives of this kind have been started with all third countries under investigation, but have not yet been implemented see for example Roberto Bendini, “In-Depth Analysis. The future of the EU trade policy”, *DG EXPO Policy Department paper*, accessed 26th of May, 2015, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/EXPO_IDA\(2015\)549054_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549054/EXPO_IDA(2015)549054_EN.pdf); Peter Van Elsuwege, The Four Common Spaces: new impetus to the EU-Russia Strategic Partnership?, in *Law and Practice of EU External Relations: Silent Features of a Changing Landscape*, Alan Dashwood and Marc Maresecau (eds.) (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 334-359; Gabriel Felbermayr, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl, “Europe and India: Re-launching a Troubled Trade Relationship”, *ifo Forschungsberichte* 80 (2016): 11.
- 2322 The term “import taxes” is used in the text of dissertation to define the totality of various taxes levied under provisions of the EU and national law (in the Republic of Lithuania) on the importation of goods, which include customs duties, value-added import tax (VAT) and excise duties. These types of taxes are characterized by the fact that they are calculated according to customs legislation/customs law which regulates the determination of taxation moment, taxable amount defines taxpayers and other their major elements, see Aistė Medelienė and Bronius Sudavičius, *Mokesčių teisė* [Customs Law] (Vilnius: Registrų centras, 2011), 720, 724, 726-727, 732-733.
- 2323 *Ibid.*, 9-15, 592-593; Danguolė Povilauskienė, *Teisė ir muitinės veikla* [Law and Customs Activities] (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006), 9, 14-15, 89-90; Alfonsas Laurinavičius et al., *supra* note, 2307: 10-11, 37; Aistė Medelienė and Bronius Sudavičius, “Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas” [Finance and Tax Law as an Object of Scientific Study. State and Perspectives], *supra* note, 2307: 115;
- 2324 Juozas Radžiukynas and Algimantas Belzus, *Importuojamų prekių muitinis įvertinimas ir kontrolė* [Customs Valuation and Control of Imported Goods] (Vilnius: Lietuvos pramonės, prekybos ir

relevance of this topic is also justified by the need to ensure the development of the foreign trade of the Republic of Lithuania with the new markets in the BRICS countries²³²⁵ and to eliminate or correct customs-based trade barriers by negotiating the optimization of the regulatory regime which applies to customs duties (tariffs).

Accordingly, the dissertation addresses the following *problem of scientific research*: what legal preconditions lead to the emergence of legal trade disputes concerning the application of customs duties at the international (WTO), supranational (EU) and national (Republic of Lithuania) dimensions, and what provisions should be used to regulate the customs duties applicable to the international trade between the EU and its Member States (*inter alia* the Republic of Lithuania) with the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India to reduce the number of such disputes? The choice of such a scientific research problem is justified by the fact that in modern conditions, the regulatory framework of international trade and customs duties, as its main tariff regulation institute, remains fragmented. The existing framework can be characterized as complex and as having a large variety of different sources of law, which creates conditions (both in the EU and at the national level in its Member States, i.e., the Republic of Lithuania) for an unequal application of customs duties (tariffs) and other related regulatory measures towards the third countries which are under investigation.²³²⁶ It should also be emphasized that the investigated specific third countries (the People's Republic of China, the Russian Federation, the Republic of India) have been included in the scope of the scientific research, presented in this dissertation, not only because of their historically growing global economic and geopolitical significance²³²⁷ but also because of their exceptional strategic and commercial importance in international relations with the EU.²³²⁸ This trend is also justified by the fact that these countries belong to the most important international trading partners of the EU by taking into account both their export and import volumes of trade in goods.²³²⁹

---

amatų rūmų asociacija, 2008), 8; Monika Baronaitė, "Naudotų apgadintų transporto priemonių muitinio vertinimo ypatumai" [Particularities of Used Damaged Motor Vehicles' Evaluation for Customs Purposes], *Teisė* 77 (2010): 66-67; Stanislava Sarapiniienė and Juozas Šarūnas Avižienis, *Muitinės procedūros* [Customs Procedures] (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008), 8.

2325 See "Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. 4-58 „Dėl Lietuvos eksporto plėtros 2014-2020 m. gairių patvirtinimo" [Order of the Minister of Economy of the Republic of Lithuania of January 27th, 2014, No. 4-58 "On Approval of Guidelines of Lithuanian Export Development in years 2014-2020"], *TAR* 7782 (2015).

2326 For example, prof. A. Laurinavičius points out that the above-mentioned circumstances determine that "different customs policies" are encountered in international trade, see Alfonsas Laurinavičius et al., *supra* note, 2307: 32, 70. Other authors (in other EU Member States) share similar views, including, for example, dr. K. Limbach, see Kathrin Limbach, *supra* note, 2308.

2327 Andrew Hurrell, *On Global Order: Power, Values and the Constitution of International Society* (Oxford: Oxford University Press, 2007), 42-43; Jim O'Neill, *BRICS and Beyond* (New York City: The Goldman Sachs Group, 2007), 5-6.

2328 Jolyon Howorth, "EU Global Strategy in a changing world: Brussels' approach to the emerging powers", *Contemporary Security Policy* 37, 3 (2016): 389-390; Stephan Keukeleire and Tom Delreux, *The Foreign Policy of the European Union*, (New York: Palgrave Macmillan, 2014), 317-319; Christopher Hill, Michael Smith and Sophie Vanhoonacker, *International Relations and the European Union* (Oxford: Oxford University Press, 2017). 425-428.

2329 Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %) (2017, excluding in-

The object, aim, and tasks of scientific research. The object of this dissertation are legal regulations of an international customs law, EU customs law and the national customs law of the Republic of Lithuania which regulates international trade between the EU and the People's Republic of China, the Russian Federation, the Republic of India and defines the legal basis for the application of import/export customs duties as well as trade defense duties/tariffs and the factors determining the calculation of these duties (tariffs).

This dissertation deals only with the legal institutes of fiscal nature (based on taxation) and which are directly related to the application of customs legislation and the taxation of movement of goods involved in international trade. It should be noted that the dissertation examines all types of customs duties (tariffs) applied in international trade (import, export, trade defense duties and their calculation factors, such as tariff classification of goods, customs value, customs origin, and customs procedures). It is also necessary to note that *this study did not address the economic and political validity and background of customs duties as an element of the object of the research*, but instead focused on the legal aspects of their application. Therefore, the author has not assessed the applicable regulatory measures of customs duties in terms of their political or economic expediency as well as transformations of tariff structure or changes of their rates.

The main **aim of the dissertation research** was to carry out an analysis of applicability of the legal provisions of international, EU and national (Lithuanian) customs law, which regulate the international trade of the EU and its Member State – the Republic of Lithuania – with the third countries of the BRICS region (People's Republic of China, Russian Federation, and the Republic of India), on the basis of legal disputes, arising in the area of this legal regulation.

The following **tasks** were raised to achieve the aim of the dissertation:

1. To describe the role of customs duties in the regulation of international trade and the general peculiarities of their legal regulation, to reveal the main provisions of the EU's legal framework applicable to customs duties and the legal challenges of its functioning, to analyze the main features and comparative legal aspects of the EU's customs policy towards the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India.
2. To analyze peculiarities and problems of application of customs duties in the international trade between the EU and the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India, based on provisions of the WTO law and WTO dispute settlement practice, formed in the trade disputes between the EU and the third countries under investigation;
3. To investigate the practice of application of customs duties in international trade between the EU and the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India at supranational (EU) level on the basis of judicial cases which were settled in the Court of Justice of the EU (hereinafter – the Court of

---

tra-EU trade)"*, European Commission, accessed 15 May, 2018, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.04.2018.pdf (see 1-10 positions of the table). It is noteworthy to mention that the trade with all these countries (their group) accounted for almost a quarter (23.8%) of the total EU's international trade volume, and no other third country(-ies) have been involved in the international trade with the EU on a larger scale.

Justice)²³³⁰ and to define the systemic problems of application and interpretation of EU customs law related to the settlement of such disputes;

4. To disclose the peculiarities of the application of EU customs law, as well as its implementing norms of national law at the national level (in the Republic of Lithuania) in the tax disputes related to international trade with the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India and to assess the compliance of national practices and national laws with the EU's customs regulations and practices developed by the Court of Justice;
5. To prepare detailed proposals how the EU and national customs legislation, which is applicable for regulating the international trade between the EU and its Member States (the Republic of Lithuania) with the third countries (*inter alia*, the investigated countries of the BRICS region), could be improved in order to ensure the conditions of free, fair and open international trade.

Propositions to be defended.

1. Fragmentation of the dimensions of the regulation of customs duties which are applicable in the EU and the related contradictions between the content of international and EU customs legislation as well as the system of interaction between them leads to the consistent emergence of WTO trade disputes between the EU and the BRICS countries under investigation.
2. The reformed provisions of the EU customs legislation, which entered into force in 2016, does not remove the fundamental systemic uncertainties and the loopholes in the area of legal regulation of customs duties which, in the context of regulation of an international trade between the EU and the third countries under investigation, historically have led to occurrence of legal disputes in the EU Courts (the Court of Justice).
3. The legal practice of the application of customs duties and the related national legal regulations in the Republic of Lithuania does not comply with the mandatory provisions of the EU common commercial and customs policy which should be applied towards the third countries under investigation.

Review of previous scientific research. There are only a few legal studies (primary sources of the law doctrine) that deal exclusively with issues related to customs law of the

---

2330 According to the provisions of the Treaty on the Functioning of the European Union (see "TITLE I INSTITUTIONAL PROVISIONS", section 5), the judicial authority of the EU is called the "Court of Justice of the European Union". However, this authority itself is composed of two separate courts: the Court of Justice (as an institution which deals with requests for preliminary rulings from national courts, certain actions for annulment and appeals) and the General Court (as an institution which deals mainly with actions for annulment brought by private or public persons and in such cases acts as the court of the first instance). In this dissertation, the author analyzes (in detail) only the judicial practice of the Court of Justice as an object of the research and does not discuss the practice of the General Court more widely. Therefore, *the author uses the term "Court of Justice" to describe the specific EU court/judicial institution which is investigated.* See "Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union", *Official Journal C 326* (2012); "Court of Justice of the European Union (CJEU)", accessed 10th of June, 2018, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_en#composition.

EU, it is functioning and practical application to regulate the EU's trade relations with third countries (*inter alia* the countries of the BRICS region which were investigated). In this area, only three such major primary sources can be identified, and they include studies prepared by T. Lyons (2008, 2018),²³³¹ M Fabio (2012)²³³² and T. Walsh (2015).²³³³ However, most of these studies have been prepared during the period before the entry into force of the Union Customs Code (UCC) and its implementing sources of legislation (i.e., before 2016),²³³⁴ and from today's perspective they analyze (in detail) already mostly non-existing sources of EU customs law, such as the Community Customs Code.²³³⁵ It should be noted that from the scientific point of view the most recent transformations of substantive EU law (which are reflected in the UCC and related legislation) were recently summarized only by a few authors, such as C. Truel, E. Maganaris, D.-R. Grigorescu, H-M. Wolfgang and K. Harden.²³³⁶ However, their studies present a theoretical analysis of the new sources of EU customs legislation and do not discuss emerging legal practices and practical issues of their application which arise in the legal disputes (on EU level). Also, although in June 2018, a new study "EU Customs Law" (prepared by prof. Timothy Lyons) was published,²³³⁷ this completely new source of legal doctrine does not present a consistent analysis of EU customs legislation applicable in the area of trade defense duties. Besides, this study does not discuss the legal regulation of customs duties at the WTO level (by the WTO law) and its implications for the development of EU customs law (it does not contain an analysis of the WTO dispute settlement practice in cases where the EU was involved). The study mentioned above ("EU Customs Law") also does not disclose the problematic issues of the application of customs duties in respect of individual third countries (i.e., countries of the BRICS region) and does not consider (does not describe in depth) specific international trade regulation regimes applicable to them.

It should also be noted that although in recent years (2016–2018) other specific areas of EU customs law have been reformed, and these changes were related with the recent entry into force of substantial amendments to EU regulations on the application of trade defense duties.²³³⁸ However, there are only a minimal number of scientific studies addressing

---

2331 Timothy Lyons, *EC Customs Law* (Oxford: Oxford University Press, 2008); Timothy Lyons, *EU Customs Law*, *supra* note, 2308.

2332 Massimo Fabio, *supra* note, 2332.

2333 Tom Walsh, *European Union Customs Code* (Kluwer Law International: Alphen aan den Rijn, 2015).

2334 "Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code", *supra* note, 2309.

2335 "Council Regulation (EEC) No 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code", *Official Journal* L 302 (1992).

2336 Catherine Truel, Emmanuel Maganaris and Dan-Razvan Grigorescu, "The Development of EU Customs Law: From the Community Customs Code to the Union Customs Code", *Journal of Legal Studies* 16, 30 (2015): 83-106; Hans-Michael Wolfgang and Kerstin Harden, "The new European customs law", *World Customs Journal* 10, 1 (2016): 3-16; "Breaking the code: the impact of the Union Customs Code on international transactions", *World Customs Journal* 9, 2 (2015): 12-23.

2337 Timothy Lyons, *supra* note, 2308.

2338 "Regulation (EU) 2018/825 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Regulation (EU) 2016/1036 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union and Regulation (EU) 2016/1037 on protection against subsidi-

these transformations or the legal assumptions that led to them. Such studies include the monograph by M. Yilmaz and other authors (2013).²³³⁹ However, it is important to observe that in the monograph mentioned above the authors analyze only the procedural issues of the application of EU trade defense duties (tariffs) and the procedures which are used for the examination of judicial disputes concerning the legality of relevant EU legal acts (which impose anti-dumping or anti-subsidy customs duties). Many other sources that analyze issues related to this area only deal with sources of EU legislation which was in force in the previous period (before the reform, which was carried out in 2016) and the practice of their application.²³⁴⁰ Besides, it can be noted that in all of the sources mentioned above, the EU's common commercial policy and customs policy (as an integral part of it) are analyzed *in corpore*, as a standard uniform set of legal instruments/institutes. Their authors usually avoid distinguishing and analyzing its peculiarities concerning specific individual third countries extensively, or they focus only on the very narrow scope of related issues (such as the application of non-market economy status to the People's Republic of China in trade defense investigations). There are no sources of comprehensive scientific research about the legal aspects of the application of customs duties in the international trade between the EU and its Member States with the third countries which were selected by the author of this dissertation. The existing sources of such research focus only on general international trade regulatory issues (without distinction of customs duties and features of their application), such research has been done, for example, by prof. R. Leal-Arcas (2011)²³⁴¹ and Quingzi Zang (2010).²³⁴² Other authors, such as M. Smith, J. Howorth (2016),²³⁴³ S. Keukeleire and T. Delreux (2014),²³⁴⁴ C. Hill, M. Smith and S. Vanhoonacker (2017),²³⁴⁵ which investigated the related topics, have analyzed not legal but other, such as political or economic, aspects of the international trade between the EU and countries of the BRICS region. Accordingly, many scientific sources (in this context it is possible to mention

---

sed imports from countries not members of the European Union”, *supra* note, 2310; “Regulation (EU) 2017/2321 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 amending Regulation (EU) 2016/1036 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union and Regulation (EU) 2016/1037 on protection against subsidised imports from countries not members of the European Union”, *supra* note, 2310; “Regulation (EU) 2016/1036 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union”, *supra* note, 2310.

2339 Müslüm Yilmaz et al., *Domestic judicial review of trade remedies: experiences of the most active WTO members* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).

2340 See for example Van Bael & Bellis, *EU anti-dumping and other trade defence instruments*, (New York: Kluwer Law International, 2011); Edwin Vermulst, *EU Anti-Dumping Law and Practice (2d ed.)* (London: Sweet & Maxwell, 2010); Wolfgang Mueller, Nicolas Khan and Tibor Scharf, *EC and WTO Anti-Dumping Law: 2nd ed.* (Oxford: Oxford University Press, 2009); Edmond McGovern, *European Community Anti-Dumping and Trade Defence Law and Practice* (Tosham, Exeter: Globefield Press, 2008).

2341 Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 2317.

2342 Quingzi Zang, “The EU-China relations as a paradigm of WTO contingent trade protection under the transitional mechanisms”, (doctoral dissertation, Durham University, 2010), <http://etheses.dur.ac.uk/412/>.

2343 Jolyon Howorth, *supra* note, 2328.

2344 Stephan Keukeleire and Tom Delreux, *supra* note, 2328.

2345 Christopher Hill, Michael Smith and Sophie Vanhoonacker, *supra* note, 2328.

examples of the research which were prepared by Z. Lu, T. Yan, X. Deng (2014),²³⁴⁶ T. Romanova (2016),²³⁴⁷ G. Felbermayr, D. Mitra, R. Aichele, J. Gröschl (2016)²³⁴⁸ provide a general analysis of the international trade problems involving the EU and individual countries of the BRICS region. However, they cannot be qualified as having a compound or comparative nature because they focus only on the context of specific individual states (i.e., only the People's Republic of China, only Russian Federation or only the Republic of India), without providing more generalizations and comparisons which are relevant to all BRICS countries under investigation.

In addition, it should be noted that the specific individual problems of application of customs duties, which arose in the trade disputes between the EU and third countries under investigation at the WTO level, as well as those dealt with by the EU courts (by the Court of Justice) in the judicial cases, were investigated by various authors both in the EU²³⁴⁹ and in a foreign countries, such as the scientists representing the People's Republic of China (Zhixiong Huang (2010),²³⁵⁰ Tong Qi (2012),²³⁵¹ Chien-Huei Wu (2015),²³⁵² Z.

-
- 2346 Zheng Lu, Tianqin Yan and Xiang Deng, "EU-China Economic Relations: Interactions and Barriers", *Review of European Studies* 6, 4 (2014): 12-30.
- 2347 Tatiana Romanova, "Sanctions and the Future of EU–Russian Economic Relations", *Europe-Asia Studies* 68, 4 (2016): 774-796.
- 2348 Gabriel Felbermayr, Devashish Mitra, Rahel Aichele and Jasmin Gröschl, "Europe and India: Re-launching a Troubled Trade Relationship", *ifo Forschungsberichte* 80 (2016): 11-114, *supra* note, 2321.
- 2349 See for example authors which studied cases of disputes involving the People's Republic of China: Barbara Nastoll, "EU Anti-Dumping Law, imports from China and treatment of non-market economy countries: Brosmann, Grunwald and Zhejiang Xinan", *Common Market Law Review* 50 (2013): 265-280; Michael Lux, "EU Initiative on Modernization of Trade Defence Instruments", *Global Trade and Customs Journal* 7, 11-12 (2012): 507-509; Edwin Vermulst and Brian Gatta, "Disciplining the Use of TDI against China through WTO Dispute Settlement", *Global Trade & Customs Journal* 7, 4 (2012): 144-157; authors who studied cases of disputes involving the Republic of India: Annete Kur, "The EU Trademark Reform Package-(Too) Bold a Step Ahead or Back to Status Quo?", *Marquette Intellectual Property Law Review* 19, 1 (2015): 19-38; Jurgen Bast, "New Categories of Acts after the Lisbon Reform: Dynamics of Parliamentarization in EU Law", *Common Market Law Review* 49, 3 (2012): 885-928; Claudio Dordi and Antonella Forganni, "The Comitology Reform in the EU: Potential Effects on Trade Defence Instruments", *Journal of World Trade* 47, 2 (2013): 359-390; authors who studied cases of disputes involving the Russian Federation: Tamara Perišin, "Pending EU Disputes in the WTO: Challenges to EU Energy Law and Policy", *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, 40 (2014): 371-381; Alexander Gusev and Kirsten Westphal, *Russian Energy Policies Revisited. Assessing the Impact of the Crisis in Ukraine on Russian Energy Policies and Specifying the Implications for German and EU Energy Policies* (Berlin: German Institute for International and Security Affairs, 2015); Davide Rovetta, Jeffrey H. Senduk, "A Survey of the EU Trade Defence Case Law in Year 2010", *Global Trade and Customs Journal* 6, 6 (2011): 303-312.
- 2350 Zhixiong Huang, "EU-China Trade Disputes in the WTO: Looking Back to Look Forward", *Yearbook of Polish European Studies*, 13 (2010): 41 – 57.
- 2351 Tong Qui, "China's First Decade Experience in the WTO Dispute Settlement System: Practice and Prospect", *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 7, 1 (2012): 143-179.
- 2352 Chien-Huei Wu, "Key Issues Regarding the EU's Concurrent imposition of Antidumping and Countervailing duties on Chinese Coated Fine Papers: Analogue Country, Market Economy Treatment, Individual Treatment, and Double Remedy", *Asian Journal of WTO & International Health Law and Policy* 10 (2015): 263-305.

Naigen (2012),²³⁵³ scientists from the Russian Federation, such as A. P. Kalininchenko (2014),²³⁵⁴ M. A. Baeva (2015),²³⁵⁵ E. A. Belova (2016)²³⁵⁶ and also researchers from the Republic of India, e.g. J. J. Nedumpara (2014,²³⁵⁷ 2013²³⁵⁸). On the other hand, the studies mentioned above generally take in to account issues which are essential to one particular third country (or, on the contrary, they do not even emphasize this aspect at all), as well as on the analysis of specific elements of customs duties (specific factors of calculation of customs duties) or individual types of customs duties. Besides, these studies analyze mainly the trade disputes at the WTO level and some particular legal institutes, such as, for example, studies about the application of trade defense duties or trade in energy resources (fuel and gas products) as the element of economic relations between the EU and the Russian Federation. Also, there are not many sources of research at the EU level about the enforcement of customs duties as well as their administrative practices and disputes arising in this area. For example, there is a lack of detail studies about the legal factors, which are applicable for calculation of customs duties under EU customs law, such as the classification of goods (this area has only been analyzed in a fragmentary manner by the D. Rovetta, P. D. Gavier (2011),²³⁵⁹ B. S. Javorcik, G. Narciso (2013)²³⁶⁰ and S-C. Chen (2016)²³⁶¹), the customs value of goods (some issues were considered by J. White (2016),²³⁶² K. Lasinski-Sulecki (2015)²³⁶³ and M. Schippers (2018)²³⁶⁴), origin of goods (which was studied by the researchers E. Vermulst (2008, 2015)²³⁶⁵ as well as A. R. Willems

2353 Zhang Naigen, *supra* note, 2320.

2354 Пауль Алексеевич Калининченко, „Правовые аспекты взаимоотношений между Россией и Европейским союзом в рамках Всемирной торговой организации“, *Актуальные проблемы российского права* 11, 48 (2014): 2617-2621.

2355 Марина Алексеевна Баева, “Торговые споры в рамках ВТО, в которых участвует Россия, и механизм их разрешения”, *Российский внешнеэкономический вестник* 3 (2015): 75-90.

2356 Елена Алексеевна Белова, “Россия и торговые споры в ВТО: антидемпинговые, компенсационные и специальные защитные меры”, *Российский внешнеэкономический вестник* 7 (2016): 120-131.

2357 James J. Nedumpara, Development Space In India's Trade And Investment Agreements: A Fresh Look, *Indian Journal of International Economic Law* 6 (2012), 6: 123-155.

2358 James J. Nedumpara, “‘Naming, Shaming and Filing’: Harnessing Indian Capacity For WTO Dispute Settlement”, *Trade, Law and Development* 5, (2013): 68-108.

2359 David Rovetta and Patricio Diaz Gavier, “A Survey of the EU Tariff Classification Case Law in Year 2010”, *Global Trade and Customs Journal* 6, 7 (2011): 319-324.

2360 Beata S. Javorcik and Gaia Narciso, “Accession to the World Trade Organization and Tariff Evasion”, *CEPR Discussion Paper No. DP9592*, (2013): 1-27.

2361 Shu-Chien Chen, “In the name of legal certainty? Comparison of advance ruling systems for tariff classification in the European Union, China and Taiwan”, *World Customs Journal* 10, 2 (2016): 47-64.

2362 Jeremy White, “Are a genuine invoice and payment conclusive as to the customs value”, *De Voil Indirect Tax Intelligence*, 243 (2016): 15-20.

2363 Krzysztof Lasiński-Sulecki, “Will the Court of Justice apply its anti-abuse doctrine in customs valuation cases?”, *World Customs Journal* 9, 2 (2015): 3-11.

2364 Martijn Schippers, “A Series of Sales: Determining the Customs Value Under the Union Customs Code”, *Global Trade and Customs Journal* 13, 2 (2018): 36-48.

2365 Edwin Vermulst, “EU Anti-Circumvention Rules: Do They Beat the Alternative?”, *European University Institute Working Paper RSCAS* 57, 2015: 1-19

and B. Natens (2016)²³⁶⁶), or customs procedures (individual aspects were examined by M. Vergani (2012),²³⁶⁷ L. Ruessmann and F. S. Condello (2012)²³⁶⁸ and I. Cuculoska (2018)²³⁶⁹).

In the Republic of Lithuania, the specific issues of application of customs duties as an instrument for the international regulation trade as well as the functioning of their legal background (from the perspective of international trade with the third countries, i.e., selected countries of the BRICS region) were analyzed only in a fragmented way. This trend is particularly evident after the analysis of other studies, especially those, which were conducted in the area of the assessment of the practice of the resolution of tax disputes and the activity of national tax administration institutions. It is possible to mention the following authors who conducted this type of research and have analyzed not only the theoretical aspects of the application of customs law but also the existing practice of application of the legal regulations: J. Radžiukynas (2003, 2005),²³⁷⁰ J. Gurevičienė (2005),²³⁷¹ A. Medelienė and A. Paulauskas (2008)²³⁷² and M. Baronaitė (2010).²³⁷³ However, it should be noted that these studies were carried out immediately before or after the accession of the Republic of Lithuania to the EU (2004). On the other hand, later (during the last decade since 2011), almost no practical or applied research in the field of customs duties (considering the context of the Republic of Lithuania) has been carried out, although the application of other taxes and related legal regulation issues were examined in the national legal doctrine. As an exemption, it is possible to mention only the studies of S. Bikelis, which dealt with the problems of application of sanctions for violations of customs legislation,²³⁷⁴ or the scientific articles of A. Medelienė, A. Paulauskas, M. Lukas,

-
- 2366 Arnoud, R. Willems and Bregt Natens, “What’s Wrong with EU Anti-Circumvention Rules and How to Fix it”, *Journal of International Economic Law* 19, 2 (2016): 497-514.
- 2367 Marco Vergani, “E-commerce agents potentially liable for import VAT and duties in the case of principal fraud (EU Court of Justice, Case C-454/10)”, *EC Tax Review* 21, 5 (2012): 283-286.
- 2368 Laurent Ruessmann and Francesca S. Condello, “The CJEU Judgment in Nokia and Philips Clarifies the Customs Detention of Goods Suspected of Infringing Intellectual Property Rights”, *Global Trade and Customs Journal* 7, 4 (2012): 183-190.
- 2369 Irena Cuculoska, “The scope of application of the charter’s right to good administration of the European Union”, *Journal of Liberty and International Affairs* 3, 3 (2018): 20-28.
- 2370 Juozas Radžiukynas, “Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolė Lietuvos muitinėje Europos Bendrijos muitinių strategijos kontekste” [Customs Valuation Control of Imported Goods in The Lithuanian Customs in the Context of Customs Strategy of EU], *Jurisprudencija/Jurisprudence* 73, 65 (2005): 48-57; Juozas Radžiukynas, “Kai kurios importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo problemos” [Certain Problems on Customs Valuation of Imported Goods], *Jurisprudencija/Jurisprudence* 46, 38 (2003): 98-107.
- 2371 Jūratė Gurevičienė, “Tarifinio prekių klasifikavimo sistema” [Tariff Classification Work System], *Jurisprudencija* 73, 65 (2005): 39-47.
- 2372 Aistė Medelienė ir Andrius Paulauskas, “Sandorio vertė kaip prekių muitinio įvertinimo pagrindas” [Transaction Value as Key Concept of Customs Valuation], *Teisė* 67 (2008): 25-47.
- 2373 Monika Baronaitė, *supra* note, 2324.
- 2374 Skirmantas Bikelis, “Baudžiamosios ir mokesčių teisės sankirta: atsakomybė už neteisėtą praturtėjimą ir *non bis in dem* principas” [Crossroads of Criminal and Tax Law: Liability for Illicit Enrichment in The Context of *Non Bis In Idem* Principle], *Teisės problemos* 2 (88), 2015: 54-69; Skirmantas Bikelis et al., *Cigarečių neteisėta apyvarta: kompleksinė reiškinių ir kontrolės priemonių analizė* [Illegal turnover of cigarettes: complex analysis of phenomena and control measures] (Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2017); Skirmantas Bikelis, “Permaštant sankcijas už kontraban-

and V. Vasiliauskas.²³⁷⁵ However, these authors described and analyzed only individual (specific) national tax disputes cases related to the legality of the calculation of customs duties, in which the national courts have invoked the preliminary reference procedure and referred the matter to the Court of Justice or in which the issues of the validity of EU legislation has been dealt with. In other fundamental studies, which were published in the last decade (since 2010), the above-mentioned problems were analyzed only at the theoretical level, without linking them to the developing national court practice (see A. Laurinavičius, 2014)²³⁷⁶ or without conducting a thorough investigation of national case law (A. Medelienė, B. Sudavičius, 2011).²³⁷⁷

To sum up the above-mentioned circumstances, the author concludes that there are no substantive studies on the legal regulation of customs duties, which could be related to the analysis of international trade between the EU (and its member states, *inter alia* the Republic of Lithuania) and the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India. The existing sources of the scientific literature focuses exclusively on individual, specific institutes of customs law or types of customs duties, such as anti-dumping (or another trade defense) duties, and most of them do not consider the fundamental changes of legal regulation in this area at the level of the EU customs law (since 2016).

Originality and the practical significance of the research. In the event of a fundamental transformations of the EU's legal regulations related to the application of customs duties during the last years (after the entry into force of the Union Customs Code since 2016²³⁷⁸ and changes to the EU regulations on trade defense duties in 2016-2018),²³⁷⁹

---

dą: proporcingumo problema (I). Proporcingumo principas ir baudmės už kontrabandą” [Rethinking System of Sanctions for Trafficking of Goods: the Problem of Proportionality (I). Principle of Proportionality and Criminal Sanctions], *Teisės problemos* 4, 78 (2012): 5-24; Skirmantas Bikelis, “Permąstant sankcijas už kontrabandą: proporcingumo problema (II). Konfiskavimo ir mokesolinių priemonių taikymo klausimai” [Rethinking Sanctioning for Trafficking of Goods: the Problem of Proportionality (II). Issues of Confiscation and Tax Duties], *Teisės problemos* 1, 79 (2013): 43-57.

2375 Aistė Medelienė and Vitas Vasiliauskas, “Europos Sąjungos teisės taikymas nagrinėjant mokesolinius ginčus Lietuvoje” [Application of European Union Law in the Tax Disputes Arising in Lithuania], from *Žmogus, teisinė valstybė ir administracinė justicija: mokslo studija, skirta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo dešimtmečiui* (ed. V. Valančius) (Vilnius: Lietuvos vyriausiosios administracinės teisės, 2012), 700-733; Mindaugas Lukas, Aistė Medelienė and Andrius Paulauskas, “Impact of Membership in the European Union on the Lithuanian National Taxation System”, from *Lithuanian Legal System under the Influence of European Union Law: Collection of Scientific Articles*, (ed. G. Švedas) (Vilnius: Faculty of Law, Vilnius University, 2014), 499-543.

2376 Alfonsas Laurinavičius et al., *supra* note, 2307.

2377 Aistė Medelienė and Bronius Sudavičius, *Mokesčių teisė* [Customs Law], *supra* note, 2322.

2378 “Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code”, *supra* note, 2309.

2379 “Regulation (EU) 2018/825 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Regulation (EU) 2016/1036 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union and Regulation (EU) 2016/1037 on protection against subsidised imports from countries not members of the European Union”, *supra* note, 2310; “Regulation (EU) 2017/2321 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2017 amending Regulation (EU) 2016/1036 on protection against dumped imports from countries not members of

such novelties have so far not been the subject of detailed scientific studies. Therefore, the changes of regulatory environment, consequences or the potential future challenges of application of these new rules of EU customs legislation are a significant area of study, as many of the fundamental works in this field have been developed under the legal framework that is currently not in force.²³⁸⁰ Thus, the prospects for the application of new EU customs legislation to regulate the EU's trade relations with third countries which are presented in this study, fill this gap, and *the novelty as well scientific relevance of scientific research is further reflected by the aspects, which are listed below.*

First, the originality of the dissertation is characterized by the fact that the author conducts *a complex study* of the implementation of EU customs policy and legal regulation of customs duties in the context of international trade relations with a certain number of specific third countries of the BRICS region (People's Republic of China, Russian Federation, Republic of India). For this reason, the dissertation reviews and summarizes the legal issues that arise in the EU's international trade with all the countries under the investigation and the research is not limited to the specific cases or situations inherent to the specific individual countries.

Second, the author investigates legal regulations in this area which exist both at the international (WTO), supranational (EU) and national (Republic of Lithuania) dimensions and identifies possible conflicts of legal norms representing these different dimensions, suggests the ways of solving them, examines the relationships and collisions between the international (WTO) law, EU law, and the national law of the EU Member States (the Republic of Lithuania). For this reason, from a scientific point of view the research, which was conducted by the author, is essential not only in the context of customs law but also to the development of many other branches of law (*inter alia* international public law, substantive law of the EU) and in all other areas where transnational legal regulation is encountered. It should be noted that in this dissertation the author investigates the compliance of EU customs legislation and the national legislation (in the Republic of Lithuania) with the international (WTO law) and presents alternative solutions how the international obligations of the EU and the Republic of Lithuania in this area could be ensured more effectively.

Third, the conducted research could be considered as relevant and topical from the point of view of comparative law (as an academic and scientific discipline), as it provides insights into the possibilities of harmonizing the regulation of specific legal institutes (in the area of international trade and customs duties/tariffs) and the practice of their application in different legal systems.

---

the European Union and Regulation (EU) 2016/1037 on protection against subsidised imports from countries not members of the European Union"; *supra* note, 2310; "Regulation (EU) 2016/1036 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on protection against dumped imports from countries not members of the European Union", *supra* note, 2310.

2380 As an exemption it is possible to specify the study "EU Customs Law" published by prof. Timothy Lyons in June, 2018, however, as it was already mentioned above, the study does not include a detail analysis of legal regulations concerning trade defense duties, does not analyze comprehensively the relevant regulations of the WTO law (including the practice of the WTO Dispute Settlement Bodies), and, finally, the specific issues of the application of customs duties towards individual third countries are not disclosed as a separate object in this study, see Timothy Lyons, *EU Customs Law*, *supra* note, 2308.

Fourth, the dissertation also systematically analyzes (by using the thematic analysis method) the trade disputes concerning customs duties which were solved both in the dispute settlement institutions of the WTO, the courts of the EU (the Court of Justice) and national courts of the Republic of Lithuania (the Supreme Administrative Court of Lithuania). Based on thematic scientific analysis and after examination of these judicial practices formed during the selected timeframe (years since 2010 until 2017), the author makes recommendations how to improve the international, EU and national customs legislation in order to eliminate conflicts of different legal systems, causes of emerging legal disputes and at the same time to facilitate conditions of international trade.

Fifth, the scientific novelty of the research can be also characterized by the fact that no further and broader research related to the evaluation of legal regulation of customs duties in the international trade between the EU and the Republic of Lithuania (as the EU Member State) on one side with the countries of the BRICS region countries (on the other side) has been performed in the last decade. Accordingly, from the point of view of the national legal doctrine, the dissertation fills this particular research gap which exists due to the fact that the legal regulations for setting the framework for the application of customs duties and other import taxes in the Republic of Lithuania has not been studied more extensively, although the importance of such further research has been emphasized repeatedly.²³⁸¹

Structure of the dissertation. The structure of the dissertation consists of an introduction, four chapters, conclusions, and suggestions/proposals. The study was divided into chapters according to the nature of the issues and problems examined as well as the objectives of research and the dimensions/levels of legal regulation which were analyzed (WTO law, EU law (legal acts adopted by the EU) and national law (legislation of the Republic of Lithuania)²³⁸²). The *first chapter* examines the legal nature of customs duties as means and instruments of regulating international trade and the peculiarities of the formation of their regulatory system, its development trends and problematic areas existing in modern international economic law. It also analyzes the general principles of international trade regulation as well as provisions and the concepts of tariff (based on customs duties) and non-tariff regulation methods of international trade; basic provisions of the EU's regulatory framework for the implementation of common commercial policy and unified customs policy (as its integral part). Also, in this chapter, the specifics of the

---

2381 See Aivaras Raišutis, *supra* note, 2301: 79; Aistė Medelienė and Bronius Sudavičius, “Finansų ir mokesčių teisė kaip mokslinio tyrimo objektas” [Finance and Tax Law as an Object of Scientific Study. State and Perspectives], *supra* note, 2323: 115; Alfonsas Laurinavičius et al., *supra* note, 2307: 11, 32, 37.

2382 Based on various scientific studies, the author understands and defines *dimensions/levels of regulation of the customs duties* as the specific legal and regulatory frameworks (multilateral (international), supranational as well as national) governing international trade and customs duties in a uniform legal way (according to the scale and content of the measures applied and the status of the actors/subjects which sets and determines their nature), see for example Paola Conconi, “The EU's common commercial policy and regional/global regulation”, from *The European Union and Global Governance* (Routledge, 2009), 116; Rafael Leal-Arcas, *supra* note, 2317: 32-33, 43-44, 69-73; Juozas Radžiukynas et al., *Europos Sąjungos bendroji prekybos politika* [Common Commercial Policy of the European Union] (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), 44.

EU's common commercial and customs policy are analyzed in a comparative perspective concerning the countries under investigation – the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India. In order to identify the problems of legal regulation and to propose ways of solving them, based on the emerging practice of the international dispute settlement institutions, such as the Court of Justice and national courts of the Member States (the Supreme Administrative Court of the Republic of Lithuania), in the *second – fourth chapters of the dissertation* the author uses a thematic analysis method to examine the relevant international, EU and national customs law in detail. Therefore, the chapters mentioned above discuss the issues of the legal relationships of different sources of customs law, analyze the specifics of the application of individual sources of international customs law and investigates the problems of the application of specific legal regulation institutes of customs duties as well as their calculation rules. For this purpose, various types of customs duties (including import, export, and trade defense duties) and the factors of their calculation (such as customs value of goods, determination of their origin, tariff classification of goods, the rules of customs procedures) were examined. The analysis which was carried out covers all dimensions of customs duties regulation, including: (i) international/multilateral dimension (based on WTO law and WTO rules) which is discussed in the *second chapter*; (ii) supranational dimension (based on the legal acts adopted by the EU itself) in the *third chapter*; (iii) national dimension, representing the EU Member States, i.e., the Republic of Lithuania (based on application of national customs legislation) in the *fourth chapter*. They also provide suggestions for legal measures which must be applied to ensure the conditions for free, fair and open EU international trade with the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India. Besides, in these chapters (from the second to the fourth) the author suggests and justifies recommendations how the regulation of these issues should be improved both in the law of the Republic of Lithuania and the substantive law of the EU. The chapters mentioned above are closely linked. Therefore, the author firstly analyzes the conceptual provisions of international trade regulation which are enshrined in international economic and EU law, and only after that describes the dimensions of regulation of international trade as well as customs duties applied on the basis of WTO, EU and national rules, as well as formulating proposals/recommendations for a more effective legal framework of international trade. *In order to ensure systematic approach in this study, each chapter is finalized by a separate subchapter* (see subchapters 2.4, 3.4 and 4.4), *which summarizes the issues analyzed in the particular chapter, and provides graphical diagrams* that reflect the interrelationship between the issues discussed in these individual chapters and their interaction.

At the end of the dissertation, the findings of the author are summarized, the main suggestions for improvement of legal acts are presented, and a list of literature sources used, as well as a list of the author's scientific publications, are provided. *The annexes to the dissertation* contain data (in the form of tables and diagrams) which specify the use of thematic analysis method (see the section "The methodology of the research" below) in the second – fourth chapters of the dissertation. In particular, they describe the structure of the thematic analysis which was carried out (Annex No. 1 of the dissertation), outline and classify the documents which were selected for the thematic analysis (trade dispute cases, decisions of the WTO dispute settlement institutions, Court of Justice and the Supreme Administrative Court of Lithuania), provide summaries of thematic analysis (Annexes

No. 3–16 of the dissertation). They also contain a summary of the data analyzed in the first chapter of the dissertation which detail the comparative legal aspects of the application of customs duties in the international trade between the EU and the third countries under investigation (Annex No. 2 of the dissertation). Detailed recommendations for the improvement of legislation, describing and specifying how specific legal acts (their structural parts) should be changed and newly formulated (based on practical legal problems which were identified during the investigation), are provided in Annex No. 17 of the dissertation.

The methodology of the research. The following research methods were applied to study international, EU and national customs law, regulating the international trade between the EU, its Member States (the Republic of Lithuania) and the selected countries of BRICS region: logical-analytical (analysis and synthesis), systematic, comparative, historical, statistical and the method of thematic analysis.

The combined use of these methods was of great importance for ensuring the correctness and reliability of the conclusions. However, *the main research methods* used by the author to analyze the textual data *were qualitative, i.e., comparative, historical methods and method of thematic analysis (the most important of all the applied methods)*. To carry out thematic analysis, the author selected the decisions of the WTO dispute settlement institutions, the Court of Justice and the national courts (in the Republic of Lithuania) in the trade dispute cases (related to the application of customs duties/tariffs to the international trade operations between the EU and the countries under investigation) in the years from 2010 to 2017. The selected decisions were used to illustrate and describe the specific problems of the regulation of international trade between the EU and the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India at the multilateral (international), supranational (EU) and national (EU Member State, i.e., the Republic of Lithuania) dimensions/levels. Based on methodological literature,²³⁸³ the application of thematic analysis method included systematic coding of selected data according to the selected topics/themes (legal regulation of customs duties under WTO, EU and national law) and related categories/sub-themes (describing the types of investigated customs duties and their elements as well as legal factors of their calculation). The coding of the research data is detailed in the scheme of Annex No. 1 of this dissertation. The analyzed themes and sub-themes were discussed in detail in chapters 2–4 of the dissertation, these chapters describe their interrelations and their specific features, provide examples of analyzed texts, their interpretations, and analytical insights of the author. Based on the conducted thematic analysis, the final proposals for the improvement of legal regulation were formulated with the help of insights provided by other authors who also examined the documents under investigation.²³⁸⁴

2383 Vilma Žydzūnaitė, Stanislav Sabaliauskas, *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai* [Qualitative research: principles and methods] (Vilnius: Vaga, 2017), 222-223; see also Virginia Braun and Victoria Clarke, "Guest editorial: What can 'thematic analysis' offer health and well-being researchers", *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being* 9 (2014), Michael Quin Patton, *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2nd. ed.) (Newbury Park, CA: Sage, 1990).

2384 The following databases were used for the selection of other authors' scientific articles: *HeinOnline*, *Taylor & Francis Online*, *Westlaw UK*, *SAGE Journals Online*, *Oxford University Press Journals*,

Conclusions. Summarizing the study, the author states that the propositions which are defended and which were raised at the beginning of the research (related to the existence of fragmentation of the legal regulation of customs duties and its incompatibilities at the EU level; presence of systemic uncertainties of EU legal regulations and the presence of legal gaps in the EU customs legislation; existence of differences of the national legal regulations and the practice in the Republic of Lithuania in the context of implementation of the EU's common customs policy at national level) have been proved. Based on the results of the research conducted the author presents the following conclusions:

1. The functioning of the EU as a customs union is based on the uniform application of the Common Customs Tariff for trade with third countries. However, *the legal framework used for the implementation of EU customs policy is fragmented and implemented at both multilateral* (international dimension, based on the application of WTO law) *and supranational level/dimension* (based on the application of the EU's internal sources of legislation governing customs duties). Also, the provisions of the Union Customs Code (UCC) allow the Member States of the EU to organize the activities of customs administrations (at national level) independently and to implement institutional and organizational autonomy related to the adoption of national legislation regarding separate issues of customs administration. For these reasons, the legal framework for the application of customs duties in the EU's international trade with the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India is not consistent. It can be characterized as having specific rules and exceptions which are inherent for each level (dimension) of customs duties regulation (e.g., in the area of trade defense duties or unilateral EU customs policy measures (Generalized System of Preferences, GSP) and their application). There is no common EU strategy for the regulation of the EU's international trade and application of customs duties towards the countries under investigation, which can be interpreted as a real obstacle to the further development of international trade between the EU and the countries of the BRICS region.
2. After the assessment of the multilateral dimension of the regulation of customs duties and the trade disputes arising in this level (i.e., disputes which were examined by the WTO dispute settlement institutions), it was found that during the period under investigation (2010–2017), most of the trade disputes at the WTO level occurred between the EU and the People's Republic of China as well as the Russian Federation. In such cases, the fundamental issues of legal regulation were related to the legitimacy of import customs duties and other related import taxes and their compliance with the principles of the most favoured nation and national treatment, which are enshrined in the articles I–III of the GATT Agreement. These types of disputes were caused both by political and economic reasons (the application of foreign trade policy with protectionist elements), and legal reasons. They, in the context of the EU, were related the necessity to ensure uniform (objectively non-discriminatory) trade conditions for all interested third

---

Cambridge Journals Online, eLIBRARY.ru, cyberleninka.ru (the last two databases were used for the search of articles in Russian language).

countries which have an interest in benefiting from the EU tariff preferences, such as the tariff quota system.

3. Based on the analysis of the practices of the WTO trade disputes between the EU and the People's Republic of China as well as the Russian Federation, it has been established that the customs legislation adopted by the EU (in particular Regulation (EU) No. 2016/1036 "On protection against dumped imports from countries, not members of the European Union" and especially its Article 2) includes separate legal institutes which are not identical to those of the WTO legal provisions governing similar legal relationships. It is important to note: such legal institutes include regulations related to the assessment of the impact of dumping on domestic prices of goods, the recognition of the producer's/exporter's costs while calculating the normal value of a product (which was particularly relevant in trade disputes with the Russian Federation). *These circumstances confirm the existence of the problem of internal contradictions and incompatibilities of EU customs law with WTO law.* These phenomena lead to the frequent legal disputes which arise in the WTO dispute settlement institutions due to the adoption of anti-dumping customs duties by the EU institutions on goods originating in the People's Republic of China and the Russian Federation.
4. At the multilateral (WTO) dimension the disputes between the EU and the People's Republic of China concerning customs duties were conditioned by the specific non-market economy status applied by the EU in anti-dumping investigations against the People's Republic of China and the persons of its origin (producers, exporters). In these types of disputes, the specific methodology used by the EU for imposing of an anti-dumping customs duties to the goods originating in the People's Republic of China was called into question. The rules of such methodology, which was and the elements of which are still applicable in the EU, allowed use of data from other third market economy countries as the basis for determining the normal value of the imported product (i.e., as a basis for calculating the dumping margin). This fact necessitates the improvement of the relevant EU customs legislation (Articles 9, 17 of the Regulation (EU) No. 2016/1036), the provisions of which are also not fully compatible with WTO law. The provisions mentioned above allow to use a generalized (not individualized) approach to the business entities in the People's Republic of China and to impose anti-dumping customs duties regardless (or not fully taking into account) of their business conditions. Furthermore, in the context of the trade relations between the EU and the People's Republic of China, after the analysis of the regulatory measures applied by the People's Republic of China (export customs duties), the author identified a need to revise the WTO law itself. The proposed changes are primarily concerned with the legal provisions related to the possibilities of applying the exemptions from the general rules of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) which are associated to the environmental protection aspects, listed in the Article XX of the GATT and used to justify the imposition of export customs duties.
5. In the context of the trade relations between the EU and the Republic of India, the analysis of the application of relevant legal regulations in the multilateral

dimension (in the WTO dispute settlement institutions) has underlined one major trend. The practice of the investigated trade disputes raised the question which legal circumstances should or could be interpreted as the appropriate legal basis to implement control measures by customs authorities towards the goods which are transported in transit through the customs territory of the EU to the third countries. The investigation has shown that there are no precise legal regulations in this area at either international or supranational (EU) dimension of customs law. Therefore, the following situation creates preconditions for similar problems or future disputes to arise in the future. Accordingly, the gap of the legal regulation mentioned above should be filled in by the setting the specific and objective criteria for performing such control measures in the EU customs law.

6. *The analysis of the legal disputes related to the application of customs duties which were dealt with at supranational level (in the EU by the Court of Justice) shows that the nature of such disputes confirms the existence of systemic legal uncertainties and gaps in the customs legislation adopted by the EU.* The study found that most of the problematic issues of a universal nature were related to the legitimacy of the applied trade defense duties, especially anti-dumping duties (in respect of all countries under investigation). Other general issues related to the legitimacy of import or other types of customs duties have rarely occurred at the supranational level (in contrast to the WTO trade dispute settlement practice at the multilateral level). The main problematic legal issue in this case (related mainly to all categories and contexts the third countries under investigation) was the application of the WTO law and the status of WTO law in the EU legal order/legal system, i.e., the possibility of direct effect and direct application of WTO law before the EU Courts or the possibility of relying on the WTO dispute settlement practice in the legal disputes concerning customs duties. Also, many of the practical customs law application problems have been caused by certain provisions of the Regulation (EU) No. 2016/1036. First, it is necessary to note the provisions which define the procedures used for the calculation of the indicators of dumping (normal value and export price of products, dumping margin) and their justification. Secondly, the same problems were related to the provisions governing the procedural aspects of the application of anti-dumping customs duties: the procedure for the decision-making, amendment or revision of the legal acts, adopted by the EU institutions, safeguarding of the interested parties/persons right to defense, compensation for damage caused by unlawful collection of trade defense duties and reimbursement of duties paid. The case-law of the Court of Justice which has been formed so far and which in general denies the possibility of direct application of the WTO law in the EU's legal system does not help to resolve the incompatibilities existing between the WTO law and customs legislation of the EU, as an objective differences between EU customs law and the WTO law remain unresolved. The investigation has revealed that in the sources of the EU law no detailed legal norms exist (which lead to the emergence of *lacuna legis* legal situation) in the area of regulating many of the procedural aspects of anti-dumping customs duties. In particular, such situations are evident in the areas regarding the repayment of customs duties which were already paid,

compensation of damages in the event of unlawful collection of customs duties and protection of a person's rights to legal defense. The circumstances mentioned above influence the emergence of the frequent legal disputes and the case-law of the EU courts which is formed in them is not always consistent or does not always meet the criteria of legal certainty. These phenomena can be observed in such areas as an assessment and interpretation of the concept of a causal link (as a condition for compensating the damages), the legal characteristics of the persons who have the right to challenge EU legislation on the imposition of trade defense duties directly before the courts of the EU.

7. After the assessment of specificities of the individual third countries under investigation (concerning the application of trade defense measures (anti-dumping customs duties) towards them at the supranational dimension (based on the EU's secondary sources of legislation)), it is necessary to distinguish the context of the People's Republic of China. Such peculiarity can be interpreted by the fact that the EU has used its own specific methodology for the determination of dumping and considered the special non-market economy status of the People's Republic (the same trend was identified during the analysis of the trade disputes arising at the WTO level/multilateral dimension). In this case, the most obvious problem related to the individual assessment of persons who were the subjects to anti-dumping duties and the necessity of setting individual duties towards them according to their different business operating conditions. Second, similar legal challenges have arisen in the area of selection of appropriate comparative data sources which were necessary to calculate the normal value of the product. In addition, the analysis of the specific issues of the application of trade defense duties (in the context of disputes concerning the application of customs duties on goods originating in the Russian Federation) has shown that a number of disputes in this area were related to the evaluation of causal link between the injury suffered by the EU's local industry and the factors affecting the dumped imports as well as their prices. It should be noted that the provisions of the Regulation (EU) No. 2016/1036 do not yet contain imperative obligations of the EU institutions to carry out a thorough assessment of all these factors and, consequently, there exists a need to revise them.
8. After an assessment of the areas of supranational customs legislation concerning the application of factors used for the calculation of customs duties in the EU and the interpretation of the rules regarding their content by the EU courts, certain further tendencies can be identified and noted. First of all, in the context of the third countries under investigation, the development of the case-law of the Court of Justice has raised some common issues in the fields of customs valuation and the interpretation of rules regulating the distribution of the burden of proof in situations where the origin of the goods needs to be established. In particular, this case-law also relates to the use of comparable prices as a method to combat the fraudulent actions related to concealment of the real customs value of imported goods (as an alternative to customs valuation based on the using of the transaction value method). Many of the general precedents regulating how such cases and situations should be addressed and solved are distinguished only at the level of the case-law of the Court of Justice (which is not always consistent) and are

not imperatively regulated and defined in the Union Customs Code. Besides, the analysis of the area related to the legal regulation of the tariff classification of goods has shown that at a practical level no clear and consistent practice of cooperation between the national courts and the Court of Justice in interpreting the provisions of the Combined Nomenclature and assigning tariff classification codes to imported goods currently exist in the EU. Additionally, the problem of different linguistic interpretation of the content of the Combined Nomenclature in the different EU Member States has also been identified. After the examination of the peculiarities of application of the rules on customs procedures, it was identified that, in its emerging and questionable practice, the Court of Justice extends the concept of a customs debtor and expansively explains the conditions for the incurrance of a customs debt without linking them to a subjective, intentional element, i.e., deliberate actions related to the abuse or avoidance of customs duties. Also, the problem of the legality of customs control measures towards goods transported in transit through the customs territory of the EU has been identified. It was established that this area is not sufficiently regulated by EU customs law, and there is no consistent case-law of the Court of Justice about the criteria which need to be applied for completing such control procedures and checks of goods.

9. After the assessment of the peculiarities of customs duties application at the national level (in the Republic of Lithuania), it was established that *national legal regulation and practice of application of EU customs law in the Republic of Lithuania did not fully comply with the provisions of the EU's Common Customs Policy, which mandatorily defines the trade relations with the third countries under investigation*. In this respect, it should be noted that many of the identified problems of application of the law (as well as adoption and creation of new legal regulations) at the national level were common in the context of trade relations with all the third countries under investigation. It should also be noted that, in the areas of customs valuation and rules of origin, national practice differs from the practice developed at the EU level (regarding the interpretation of exceptions to the application of the transaction value method, allocation of the burden of proof in determining the origin of goods). Other legal problems at the national level (caused by the content of national legal acts) also arose in the area of tariff classification of goods, for example, the issues of presentation and assessment of various sources of evidence in tariff classification cases were unevenly addressed and solved not consistently. Also, in the cases which were settled in the national courts and which related to the application of EU customs law, the possibility of applying to the Court of Justice by using the preliminary reference procedure was not even invoked at all. Therefore, the cooperation of national courts with the Court of Justice (which both have the mission to ensure uniform application of the EU's Common Customs Tariff) can be evaluated as not sufficiently effective.
10. The study also identified specific problems at the national level which were related to the lack of clarity in the regulation of customs procedures in national law (e.g., no suitable preconditions for proper procedural decision-making exist), the use of different control standards and measures for the same types import taxes, as well as application of specific customs valuation rules for the used cars imported

into the Republic of Lithuania. Application of rules mentioned above (related to the customs valuation of imported used cases) can also be interpreted as non-compliant with the EU customs legislation, which does not directly provide possibilities to establish and to use such customs valuation procedures. Also, inconsistencies between the system of sanctions applied in case of violations of customs legislation in the Republic of Lithuania, and the norms of the Union Customs Code have been established, especially regarding the application of cumulative economic (tax) liability and other types of legal liability to persons participating in customs legal relations in Lithuania. National courts have also developed case-law related to the interpretation of legal conditions for the reliefs and exemptions from customs duties and other related import taxes which recognizes the possibility of the expansive interpretation of such conditions, which contradicts the general practice of the Court of Justice.

Suggestions.

1. In order to address the question of the legality of the application of export duties (under the WTO law), it is proposed to include a provision in the Article XXth of the GATT Agreement that the application of the exceptions related to environmental protection and described in the paragraphs “b” and “g” of this Article is permitted only in the event of an extreme environmental situation (emergency) or in case of inevitable lack of basic natural resources in the domestic market of the contracting party (state), as well as in situations where it is necessary to ensure the development of environmentally friendly technologies or the production of energy from renewable sources.
2. In order to improve the mechanism of application of WTO law in the legal system/legal order of the EU, regarding the regulation of trade defense (anti-dumping) duties, it is proposed to amend the 4th paragraph of the preamble to the Regulation (EU) No. 2016/1036 and to set it up as follows: “In applying the rules of the 1994 Anti-Dumping Agreement, it is essential, in order to maintain the balance of rights and obligations which the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) established, that the Union take account of the interpretation of those rules by the Union’s major trading partners and the World Trade Organization Bodies involved in the dispute settlement process”.
3. In order to ensure consistency between WTO law and the EU customs legislation on trade defense (anti-dumping duties), it is proposed to improve the individual assessment mechanism of persons subject to these duties and to amend the Regulation (EU) No. 2016/1036, namely the second subparagraph (last sentence) of paragraph 5 in the Article 9 of the Directive 2016/1036. In this case, it is appropriate to provide that for the application of this subparagraph during the imposition of an anti-dumping duty on suppliers it is necessary to take into account all of the following factors which affect their activities, such as the existence of structural or corporate links between the suppliers and the State or between suppliers, control or material influenced by the State in respect of pricing and output, or the economic structure of the supplying country and to justify the impact of all these factors on the conditions of activity of individual persons

(suppliers). It is also necessary to change and to amend paragraph 2 of the Article 17 of Regulation (EU) No. 2016/1036 and to establish a rule that any selection of exporters, producers, and importers or types of goods/products (towards which anti-dumping duties are being imposed) shall always be carried out only by conducting primary consultations of the exporters, producers or importers concerned, receiving their consent and by providing the opportunity to submit their replies regarding the imposition such duties (i.e., consultations must be considered as a mandatory selection stage).

4. It is necessary to amend the Article 1, namely its paragraph 4 of the Regulation (EU) No. 2016/1036 (which defines the concept of “like product” and is used to establish and to compare export prices of goods subject to anti-dumping duties) as well as to bring it into compliance with the WTO law. In this case, it is proposed to change the existing definition of the “like product” and to define the concept of the “like product” in such a way: “like product” means a product which is identical, that is to say, alike in all respects, to the product under consideration, or, in the absence of such a product, another product which, although not alike in all respects, has characteristics closely resembling those of the product under consideration regarding its individual physical and technical features, peculiarities of usage and the ratio between its price and quality”.
5. In order to improve the recognition of the costs of producers/exporters in calculating the normal value of the goods subject to anti-dumping duties and to align certain provisions of the EU customs legislation with WTO law, it is proposed to amend the paragraph 5 of the Article 2 in the Regulation (EU) 2016/1036. In this case, it is suggested to enshrine (imperatively) the right of interested parties to justify that their costs (expenses) related to the production and sale of the product under investigation, which is reflected in the relevant accounting documents, correspond to objectively existing circumstances on the domestic market in their countries of origin. It is also proposed to amend second subparagraph of paragraph “a” in the Article 6a of the Regulation (EU) 2016/1036 by stating that while conducting anti-dumping investigations and choosing on the basis of which data the costs related to the production and sale of the product will be determined (e.g., data from an appropriate representative country or appropriate, undistorted international prices, costs, and benchmarks), the European Commission has no absolute discretion to decide and must rely on objectively assessed information which was collected by it, is available to it or was provided to it in relation to the investigation of the listed circumstances.
6. By taking into account the fact that the Regulation (EU) No. 2016/1036 provides no detailed rules to regulate an assessment of a threat of material injury to the Union industry (as a condition to impose an anti-dumping duties), and there exist no precise definitions describing how to calculate the dumping margin in such cases, it is proposed to amend paragraph 4 of the Article 3 in the Regulation (EU) No. 2016/1036 (defining the assessment of an impact of imports from multiple countries in such situations). It is also suggested to revise the third sentence of paragraph 1 in Article 6, third subparagraph of the paragraph 1 in the Article 8, paragraph 4 of Article 9 in the Regulation (EU) No. 2016/1036 and to establish

that during a procedures of anti-dumping investigations and the calculations of the rates of an anti-dumping duties which could be imposed it is also necessary to complete the assessment of the threat of material injury (Art. 8, para. 1 and Art. 9, para. 4) and to rely on information relating to facts existing during the investigation (after the investigation) (Art. 6 para. 1).

7. In order to reduce the number of disputes arising from the application of trade defense duties and to align the relevant provisions of EU law with WTO law, it is proposed to regulate more in detail the assessment of the impact of dumping on domestic prices (determination of causal link between the injury suffered by the Union industry and the factors affecting dumped imports). It should be noted that the provisions of the Regulation (EU) No. 2016/1036 do not impose a mandatory obligation of the EU institutions to assess these factors and, therefore, should be evaluated as needing correction. For this reason, the determination of the impact of dumping on the domestic prices of goods should consider whether the price change is systematic and took place within a short period (it is proposed to enshrine such provisions in Art. 5, para. 3 of the Regulation). Similarly, the Union institutions should be obliged to examine all other factors, other than dumped imports, which cause injury to the Union industry, to assess the totality of these factors rather than the impact of the individual factors selected (it is also proposed to enshrine such provisions in Art. 3, para. 7 and Art. 3, para. 9 of the Regulation).
8. Existing provisions of the Regulation (EU) No. 2016/1036 norms (for example, Article 2) do not lay down rules on how the burden of proof between the EU institutions and the persons (parties) concerned should be distributed in the course of an ongoing investigation by justifying the circumstances under which the dumping calculation and its selected methodology is based. Therefore, taking into account the above mentioned circumstance, it is proposed to amend Article 2 of the Regulation with the new paragraph 13 and to provide that the European Commission is required to justify the reasons for its calculations and the choice of its methodology under this Article, in so far as this is not contrary to the provisions of Article 19 (“Confidentiality”) of this Regulation.
9. In the light of the practice of dealing with disputes (in the Court of Justice) over trade defense duties applicable to the third countries under the investigation, it is proposed to amend paragraph 3 of the Article 11 of the Regulation (EU) No. 2016/1036 and paragraph 4 of the Article 19 of the Regulation (EU) No. 2016/1037 by obliging the European Commission to take decisions on the withdrawal or modification of trade defense duties only after a mandatory assessment of the nature of the change of circumstances of the injury and the evidence supporting it. It is also proposed to define in paragraph 11, Article 11 of the Regulation (EU) No. 2016/1036 the procedure for reimbursement of anti-dumping duties paid (indicating that the national customs administrations are responsible for such actions) and the procedure for reimbursement of damages after the legal acts (EU regulations), which set an anti-dumping duties, were found to be illegal. Also, in order to ensure the right of the concerned persons to challenge EU anti-dumping regulations in the EU Courts, it is proposed to define the concept of “concerned person” and to amend the paragraph 2, Article 14 of the Regulation by adding the

additional third subparagraph in the paragraph 2 of the Article 14 and to provide a list of specific categories of such concerned persons.

10. In the light of the practice in the judicial cases of the Court of Justice related to determination of the origin of goods arising from countries under investigation, and by taking into account the fact that it is not consistent, it is proposed to clarify provisions of the paragraph 7, Article 64 of the Union Customs Code. The new provisions should indicate that the customs administration may require the declarant to prove the preferential origin of the goods and to provide any other additional sources of evidence of preferential origin of the imported goods as well as to highlight that for the application of such provisions, the declarant shall be held liable for the presentation and preservation of evidentiary material proving the preferential origin. It is also necessary to supplement paragraph 2 of the Article 67 of the Union Customs Code by providing that the determination of the origin of goods subject to trade defense (anti-dumping or countervailing) duties shall be governed by the general rules of origin laid down in Articles 61 and 64 of this Code.
11. Following the assessment of the judicial practice in cases of the Court of Justice related to the determination of the value of goods (imported from the countries under investigation), it is proposed to amend Commission Implementing Regulation (EU) No. 2015/2447 (laying down rules for the implementation of the Union Customs Code) and to enshrine specific legal guarantees for the person (declarant) in cases where the customs authorities question the correctness of the declared transaction value (in Article 144 of Regulation (EU) No. 2015/2447). In such situations customs administration should be obliged (i) to ask the declarant/person to provide additional information or documents on this subject and (ii) to set out in writing its opinion on the grounds on which those doubts are based as well as (iii) provide the declarant/person with the data and arguments explaining the reasons for the choice of a particular other customs valuation method.
12. Following the assessment of the legal nature of judicial disputes over customs procedures (in the context of international trade with countries under the investigation) and their practice in the Court of Justice of the EU, it is proposed to amend subparagraph “b” of the paragraph 3, Article 79 and paragraph 7, Article 124, of the Union Customs Code. It is proposed to include provisions that the persons may be qualified as the debtors to the customs administration or, on the contrary, a debt to the customs administration may extinguish after considering, *inter alia*, the subjective features characterizing the actions of persons, i.e., (i) whether or not a certain person has taken all reasonable steps to expect that the obligations under the customs legislation in question have been fulfilled; (ii) whether he has helped to combat fraud; or (iii) whether there has been an attempt to deceive the customs administration by his actions. It is also proposed to clarify the scope of application of the Regulation (EU) No. 608/2013 “Concerning customs enforcement of intellectual property rights”, and to enshrine (in the Article 27 of the Regulation) the criteria allowing to implement control measures towards goods which are carried on the basis of transit procedure through the customs territory of the Union or which are placed under special customs procedures and destined for a third countries.

13. In the light of the practice in an emerging judicial dispute (in the Court of Justice of the EU) regarding the tariff classification of goods (*inter alia* imported from the countries under the investigation), it is also proposed to amend the provisions of the EU's Combined Nomenclature (paragraph 2a, Article of the Regulation (EEC) No. 2658/87 "On the tariff and statistical nomenclature and on the Common Customs Tariff" as well as the General Rules of Interpretation of the Combined Nomenclature. For this reason, first, it is proposed to provide an imperative rule(-es) that the customs administrations of the EU Member States are responsible for granting the final tariff classification codes to the imported goods. Second, it is necessary to indicate that the interpretation of the Combined Nomenclature should be based on the linguistic (literal) interpretation method (by taking into account the linguistic versions of the text of the provision concerned as it is expressed in the official languages of the EU Member States) and the use of this particular method should be considered as a mandatory first stage of an interpretation of the Combined Nomenclature.
14. After the assessment of the practice in the tax disputes arising on the basis of taxation of goods, imported from the third countries under investigation, in the Republic of Lithuania, it is proposed to amend the provisions of the Law on Administrative Proceedings of the Republic of Lithuania (paragraph 3, Article 4) and the Law on Tax Administration (paragraph 3, Article 155). It is necessary to include provisions in these laws under which the competent national authorities (administrative courts, Commission of Tax Disputes) should be obliged to refer the matter to the Court of Justice of EU and to ask for a preliminary ruling of the Court of Justice in cases where the dispute is based on the illegality of the relevant EU regulation which could have affected the applicant. It is also proposed to amend Article 9 of the Law on Tax Administration (by defining that "an expansive interpretation of tax exemptions and exceptions to the taxation regime is not allowed"), Article 31, Articles 134 to 135 of this law (in order to harmonize national control procedures for payment and calculation of duties and taxes on imports), paragraph 4 of the Article 145 of this law (by imposing restrictions on the application of cumulative forms of legal liability (cumulative sanctions) to natural persons or legal entities with unlimited liability), Article 145 of this law (by ensuring the involvement to the tax dispute process of all concerned persons who are jointly and severally liable to the customs administration).
15. Following the assessment of the nature of the judicial disputes related to the tariff classification of goods imported from the third countries under investigation and their practice in the Republic of Lithuania, it is proposed to revise the the Rules for the implementation of the Union Customs Code adopted by the 7 December, 2016, resolution No. 1224 of the Government of the Republic of Lithuania and the the Rules for administration of samples (specimens) of goods adopted by June 29 2010, order No. 1B-443 of the Customs Department under the Ministry of Finance of the Republic of Lithuania. It is necessary to incorporate certain provisions in their content by highlighting the need to follow the international Harmonized System Explanatory Notes in the process of classification of goods. Second, it is important to extend the procedural possibilities of accredited (certified) research laboratories

to participate in the classification of goods and the procedural possibilities of taxpayers to prove the correctness of the classification of the origin of goods by providing additional sources of evidence in the tax dispute proceedings.

16. After evaluating the national judicial practice in the Republic of Lithuania related to the customs valuation of goods imported from the third countries under the investigation, it is suggested to revise the April 28 2004, Order No. 1B-431 of the Director of Customs Department under the Ministry of Finance of the Republic of Lithuania “On the approval of rules for the control of customs valuation of imported goods”. It is proposed to lay down a detail list of legal sources which can be applicable in the process of customs valuation of goods (para. 8 of the Rules) and to provide additional procedural guarantees to the taxpayers to provide explanations regarding the correctness (accuracy) of the declared customs value (para. 15 of the Rules). It is also proposed to amend the December 15 2016, order No. 1B-1026 “On the customs valuation rules of imported used vehicles” and to provide more rights to the taxpayers in the process of proving the customs value of certain goods, such as imported used transport vehicles (cars), by submitting additional sources of evidence, *inter alia*, property value reports, to the customs administration (para. 19.3 of the Rules).
17. After evaluating the practice of examining tax disputes regarding the determination of the origin of imported goods and the application of the rules of customs procedures in the Republic of Lithuania, it is proposed to revise the national rules “On application of preferential customs duties tariff” approved by the Director of the Customs Department under the Ministry of Finance of the Republic of Lithuania by the November 16 2016 order No. 1B-925. It is necessary to determine the importer’s obligation to provide all sources of evidence regarding the origin of goods immediately during checks and control procedures performed by customs administration). It is also proposed to change the April 28 2016 order No. 1B-344 of the Customs Department under the Ministry of Finance of the Republic of Lithuania regarding “Rules on authorization for a specific use and processing procedures”, especially paragraph 24. In this case it is suggested to oblige the customs authorities, upon authorization of the relevant customs procedure, to provide taxpayers with additional primary information about possibilities of future revisions of the results of customs procedures and their legal conditions (*inter alia*, in cases when the customs administrations receive new data from the third parties).

List of scientific publications. Scientific articles related to the topic of the dissertation in peer-reviewed periodical scientific journals:

1. Valantiejus, Gediminas, Katuoka, Saulius. “Application of the WTO agreements in national courts: comparative aspects of worldwide and Lithuanian judicial practices”. *International Comparative Jurisprudence* 3, 2 (2017): 195-212;
2. Valantiejus, Gediminas. “Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level”. *Economics and Culture* 14, 1 (2017): 58-75;

3. Valantiejus, Gediminas. "Tarptautinės muitų teisės šaltinių taikymo problemos Lietuvos teisinėje sistemoje" [Problems involving the Application of International Customs Law Sources in the Lithuanian Legal System]. *Jurisprudencija/ Jurisprudence* 24, 1 (2017): 166-189;
4. Valantiejus, Gediminas. "Practical Problems of Legal Regulation of Customs Duties Developing an International Trade Between the Republic of Lithuania And East Asian Countries". *International Journal of Area Studies* 11, 2 (2016): 103-127;
5. Valantiejus, Gediminas. "Legal Aspects of the Implementation of European Union's Common Commercial Policy: Lithuanian Experience and Practice". *Economics and Culture* 13, 2 (2016): 61-76.

Scientific articles related to the topic of the dissertation in the peer-reviewed proceedings of international conferences/collections of articles (on the basis of the presentations of the author at scientific conferences):

1. Valantiejus, Gediminas, Katuoka, Saulius. "The International Trade Between the EU and India Under the Conditions of Globalization: a Case Study of Practical Regulatory Problems in the EU and Individual Member States". From *Globalization and its socio-economic consequences 2017: Globalizacia 2017; 17th International Scientific Conference Proceedings (Part VI.)*, Tomas Klietk (ed.), 2783-2792. Zilina, Slovak Republic: University of Zilina, 2017.
2. Valantiejus, Gediminas. "International legal dimension in regulation of foreign trade in the Republic of Lithuania and its transformations: comparative and historical aspects". From *Social transformations in contemporary society: proceedings of annual international conference for young researchers, 2017 (5)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 5-23. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2017;
3. Valantiejus, Gediminas. "Application of Soft Law Instruments in International Economic Law: Insights on Lithuanian Practice on the Legal Regulation of Customs Duties". From *Social transformations in contemporary society: proceedings of an international scientific conference for young researchers, 2016 (5)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 97-109. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;
4. Valantiejus, Gediminas. "Application of Rules on Burden of Proving the Customs Origin of Imported Goods in International Trade: Problematic Aspects in Lithuania". From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 124-136. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;
5. Valantiejus, Gediminas. "Problems of Customs Legal Regulation in International Trade Between the European Union, Russia and China: Analysis of Lithuanian Judicial Practice since 2010". From *Social Transformations in Contemporary Society: proceedings of an annual international conference for young researchers, 2015 (3)*, Agota Giedrė Raišienė (ed.), 81-98. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2015;

The author of the dissertation also presented the results of the dissertation research in peer-reviewed scientific publications, where the results of the EU funded research project "VAT Fraud Prevention as a Financial Stability Support Measure" (No. OLA/2016/D1/017) were published:

1. Valantiejus, Gediminas, Gintarė Giriūnienė, Gintaras Černius, Liucija Birškytė, E.C.J.M. (Lisette) van der Hel- van Dijk RA, John L. Mikesell, Liudas Jurkonis,

- Mantas Mališauskas, Milda Olencevičiūtė, ir Gintarė Grambaitė. *VAT fraud prevention in EU*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2016;
2. Valantiejus, Gediminas. "Legal Issues of Improving the Inter - Institutional Cooperation in the Fight Against the Import Taxes and Import VAT Fraud: Lithuanian Example". From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 136-159. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016;
  3. Valantiejus, Gediminas, Gintarė Giriūnienė, ir Gintaras Černius. "The Taxation of Imported Fuel Products: Legal and Economic Issues of Tackling VAT and other Import Taxes Fraud in the EU and Lithuanian Republic". From *Whither our economies-2016: 5th International Scientific Conference, October 20-21, 2016; Conference Proceedings*, Daiva Jurevičienė, Marius Laurinaitis (eds.), 159-176. Vilnius: Mykolas Romeris University, 2016.

Presentations at scientific conferences and other public scientific activities. Poster presentations on the topic of dissertational research presented at international scientific conferences:

1. Valantiejus, Gediminas. "Direct application of the WTO agreements in Lithuanian legal system: the challenges for the development of international trade regulation framework". *SOCIN 2015: international interdisciplinary conference on social innovations "Social Innovations: theoretical and practical insights 2015"*. Vilnius: Mykolas Romeris University, 24-25 September, 2015. Access through the Internet: https://www.mruni.eu/mru_en_dokumentai/naujienos/2015/09/mru_lab_opening_socin_programme.pdf;
2. Valantiejus, Gediminas. Constitutional Aspects of Interaction Between the International Trade Law and National Law: Lithuanian Example. *The 6th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia "Constitutional Values in Contemporary Legal Space"*. Riga, the Republic of Latvia: the University of Latvia, 16-17 November, 2016. Access through the Internet: <http://www.lawconference.lu.lv/>.

The data and results of the author's dissertation research were also presented and discussed in a public scientific lecture-discussion "*Current Issues of Customs Activities and Problems of International Trade Taxation in Lithuania and the EU*", held at Mykolas Romeris University (Ateities st. 20, Vilnius, Lithuania, room No. I-414), on 19 February, 2016.

Scientific internships. During his doctoral studies, the author completed scientific internships at the European Academy of Law (Europäische Rechtsakademie/ERA, Trier, Federal Republic of Germany) in September and December 2016; the University of Economics and Culture (Riga, Latvia) in April 2017; the Leiden Law School of Leiden University (the Hague, the Kingdom of the Netherlands) in June 2017 and the University of Zilina (Zilina, Slovak Republic) in October 2017.

CURRICULUM VITAE

Forename	Gediminas
Surname	Valantiejus
E-mail	gvalantiejus@gmail.com gvalantiejus@mruni.eu

Education

2014 – 2019	Mykolas Romeris University, Mykolas Romeris Law School, Vilnius, Republic of Lithuania (doctoral studies)
1997 – 2002	Vilnius University, Faculty of Law, Vilnius, Republic of Lithuania (master's degree in law)

Work experience

February 2012 – to date	Lecturer of subjects of Finance, Tax, Customs as well as International Trade and Investment Law at the Mykolas Romeris University, Faculty of Economics and Business, and the Institute of International and EU law at Mykolas Romeris Law School
October 2013 – December 2015	Associated lawyer (Associate) at the Professional Law Partnership “Motieka and Audzevičius”, Vilnius, Republic of Lithuania
March 2005 – October 2013	Assistant to the judge at the Supreme Administrative Court of the Republic of Lithuania
September 2001 – March 2005	Chief Legal Counsel, Head of the Court's Division at the Vilnius County State Tax Inspectorate, Vilnius, Republic of Lithuania

Valantiejus, Gediminas

MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP EUROPOS SAJUNGOS IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS BEI INDIJOS RESPUBLIKOS: daktaro disertacija. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019. 588 p. (su priedais).

Bibliogr. 363-419 p.

ISBN 978-9955-19-945-8 (internete)

ISBN 978-9955-19-944-1 (spausdintinis)

Autorius disertacijoje "Muitų teisinio reguliavimo ypatumai tarptautinėje prekyboje tarp Europos Sąjungos ir Kinijos Liaudies Respublikos, Rusijos Federacijos bei Indijos Respublikos" tiria muitų, kaip pagrindinės tarptautinės prekybos reguliavimo priemonės, teisinį reglamentavimą ES ir jo taikymo ypatumus trečiųjų BRICS regiono valstybių, pagrindinių ES tarptautinės prekybos partnerių, atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, disertacijoje tematinės analizės metodu, remiantis besiformuojančia tarptautinių ginčų sprendimo institucijų (PPO), ES Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo) praktika teisiniuose ginčiuose dėl muitų taikymo tiriamų valstybių atžvilgiu, identifikuojamos teisinio reguliavimo problemos muitų bei su jais susijusių importo mokesčių taikymo srityje (tiek tarptautiniu/daugiašaliu, tiek supranacionaliniu, tiek ir nacionaliniu lygmeniu), siūlomi ES ir jos valstybėms narėms (Lietuvos Respublikai) aktualūs jų sprendimo būdai. Teikiant šiuos pasiūlymus, atsižvelgiama į tyrimo duomenimis patvirtintą būtinybę pašalinti nustatytas ES muitų teisės spragas bei neaiškumus, taip pat užtikrinti nacionalinės praktikos bei teisinio reguliavimo atitikimą ES muitų politikos nuostatomis.

The author of the dissertation "Peculiarities of Legal Regulation of Customs Duties in International Trade between the European Union and the People's Republic of China, the Russian Federation and the Republic of India" investigates the legal regulation of customs duties (tariffs) as the main instrument of regulating the international trade in the EU and the peculiarities of its application towards the third countries of the BRICS region, as the leading international trade partners of the EU. In this context, the author uses thematic analysis method and investigates the emerging practice of the international dispute settlement bodies (WTO), the Court of Justice of the EU and national courts (Supreme Administrative Court of Lithuania) in the legal disputes concerning the application of customs duties towards the investigated countries. Based on this analysis, the author identifies the problems of legal regulation of customs duties and other related import taxes arising both at the international/multilateral level, the supranational level as well as at the national level and suggests their solutions, relevant to the EU and its Member States (the Republic of Lithuania). By formulating these proposals, the author takes into account the necessity (which was evidenced by the study data), to eliminate the identified gaps and uncertainties of EU customs law, as well as to ensure the compliance of national practices and legal regulations with the provisions of the EU customs policy.

Gediminas Valantiejus
MUITŲ TEISINIO REGULIAVIMO YPATUMAI TARPTAUTINĖJE PREKYBOJE TARP
EUROPOS SĄJUNGOS IR KINIJOS LIAUDIES RESPUBLIKOS, RUSIJOS FEDERACIJOS
BEI INDIJOS RESPUBLIKOS

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

ISBN 978-9955-19-945-8 (internete)
ISBN 978-9955-19-944-1 (spausdintinis)

Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, Vilnius
Puslapis internete www.mruni.eu
El. paštas roffice@mruni.eu
Tiražas 20 egz. Užsakymo Nr. 21534

Parengė spaudai UAB „Baltic Printing House“
Svajonės g. 40, LT-94101, Klaipėda
www.balticprinting.com
Maketavo Laura Tekorienė

Spausdino UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, Vilnius
www.kopija.lt
El. paštas info@kopija.lt

ISBN 978-9955-19-945-8

9 789955 199458